

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FLAVII IO SEPHI ANTIQVITATVM

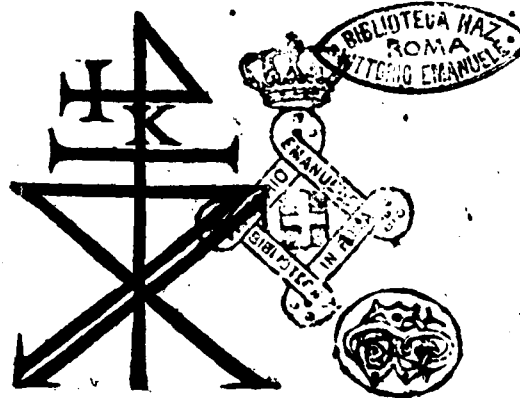
Iudaicarum libri XX, ad vetera exemplaria dili-
genter recogniti.

DE BELLO IYDAICO libri VII, ex collatio-
ne Græcorum codicum castigatiores quàm vi-
quam ante redditi.

CONTRA APPIONEM libri II, pro corru-
ptis. antea, iam ex Græco idem non solum
emendati, sed etiam suppleri.

DE IMPERIO RATIONIS sive DE MACHA-
BÆIS liber vnus

Cum indice Copiosissimo.

Veneunt Luteciæ in AEdibus Iacobi Izeruer sub
signo geminorum Pullorū in via diui Iacobi.

M. D. XXXV.

[illegible]

100-44361-110

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

REVERENDO PATRI AC DOMINO D.
AEGIDIO REMO, EPISCOPO CHIEMENSI, SIGIS-
mundus Gelenius S. P. D.

Amdudum anxius fui ornatissime pater, ne forte diuturnum hoc meum silētium suspectum esset, tuāque per benigna erga me beneficentia ob ingratitudinis opinionem indignus fuisse iudicaret. Sed ut hic scrupulus eximeretur, quārenti nulla ad hoc temporis sese obtulit occasio: partim quod nudis tantummodo literis ac vulgari salutatione optime meritum patronum compellare, leuius quā pro mea erga te deuotione officium ducem: partim etiam, quod ex quo primum te hanc dignitatem, cuius ipse mutuum es ornamentum, recens adeptum intellexi, adeo nihil per locorum distantia mihi de rebus tuis cognoscere contigit, ut iam de incolumitate quoque tua sollicitus esse inciperem. At postquam nunc tandē summa cum animi voluptate fausta tibi ac secunda, ita ut optabam, accepi omnia: quum commodum literarii laboris nonnihil exantlassim, visum est oportunum tempus ut grati animi significationem saltem aliquā darem: quandoquidem ne in ~~commodum~~ gratia par sim, meritorum tuorum magnitudo effecit. Nam cum præsens FLAVII IOSEPHI instrueretur editio, ~~conferendae~~ cognoscendi onus impositum eo facilius passus sim, quod semper cum auctoris fidem eximiam atque eruditionem, tum operis ipsius vtilitatem, plurimi fecerim. Homo enim, si quis alter, in aliena lingua disertus priscas quidem illas gentis suae res, quae tum sola in terris vnius veri dei cultum retinebat, ex diuinis Hebraeorum prophetarū literis Graece transcripsit, quae vero deinceps vsque ad suā aetatem nō ita vetusta memoria celebrata sunt: accurate conquisita prodidit, ac postremum bello Iudaico gesta, quum illis non interfuisset solum, sed bona quoque ex parte praefuisset, hac parte vel ipsi Thucydidi praefendus. Vicerit ille sane nostrum hunc eloquentia, nimirum in patria lingua, certe non pari felicitate res gessit ac gestas scripsit. At IOSEPHVS ut Atticissimo scriptori concedat, nemini tamen Asiaticorum styli elegantia secundus est: quod vero ad belli decora attinet, nullius eius temporis Iudaeorum tot exstant stratagemata, tam fortia facinora, tam multa denique praeciosa consilia: quibus Romanos victores primo quidem pro sua in patriam pietate diu remotus est, mox ineluctabilem fatorum ordinem praefagiens, eosdem iam captus adiuvit etiam, ne parum gratus erga spectatissimae virtutis suae, diuinique cuiusdam animi, admiratores haberetur & quod inter praecipua ducendum est, quā praecclare de IESV domino ac seruatore nostro etiam discipulis senserit, monumentis suis satis testatum reliquit: unde in Christianorum scriptorū catalogum a D. Hieronymo cooptari meruit. Aliud agentem me admiratio viri incomparabilis in laudes eius transuersum abripuit, alioqui notiores quā ut praconis opus habeant, maiores quā ut hic pro dignitate referri queant. Igitur Antiquitatum interpretationem ad vetera exemplaria Latina duntaxat, ob Graecorum inopiam con-

EPIST. DEDICATORIA

tulimus:comperimúsque vt minus mendárum(fortassis ob argumentūvul-
garius)q̃ inbell: Iudaici historia: ita stylum interpretis tanto inelegantiorē
vt haudquaq̃ credam ab eodem vtrunque opus latinitate donatum: vel hac
coniectura,quod in concionibus, quum Iosephusvbique sui similis sit,quo-
ties in opere Antiquitatum incidunt,miram balbutiem videbis, contra in se
quētis operis orationibus interpres, Rufinus opinor, propius Iosephum ad
sequitur,eiusque declamatoriam quandam facultatem longe magis quam
ille alter,quisquis est,exprimit: id quod euidentius apparet in duabus:altera
libro tertio,vbi dissuadet mortē sibi consciscendam: altera septimo, vbi ean-
dem rem verso stylo suadet:hoc ex Eleazari cuiusdam persona,illud vero ex
sua. Hos autem.vii. libros ad duos Græcos codices, vnum ab Ornatiss. præ-
sule Georgio Arminiaco, Rutenorum episcopo, alterū ab eximie docto vi-
ro Ioanne Croto, exhibitos, contulimus: husque adiuti tot mēdas sustulimus
vt facilius sit lectori ex vnus cuiusvis pagine collatiōe de ea re existima-
tionem facere, q̃ mihi omnia loca restituta annumerare: quorum plurima à
librariis corrupta,quēdam etiā interpretis hallucinatione non satis felici-
ter reddita,est vbi exemplar quoque deprauatius eum sequutum, deprehē-
dimus. Tantundem aut aliquanto plus præstitum est in deprauatis.antea cō-
tta Appionem libris: atque hi nunc primum,ni fallor,inoffense percurri po-
terunt. Sermonis vero de Machabæis castigationem, vnico illi non solum
Germaniæ totius sed etiam sui temporis ornamēto

~~deberemus.~~ Cēterum hoc quicquid est operē tibi potissimum
præsul ampliss. dedico, vel quod ipse plurimis (vt dixi) ac maximis tuæ beni-
gnitati beneficiis deuinctus sim: vel quod te historiarum cognitione in pri-
mis delectari, atq; hanc nec fide narrationis, nec rerum cognitu dignarū co-
pia vlli cedere, certo sciam: denique multum operi commēdationis accessu-
rum videbam, si doctiss. præsulis calculo approbatum fuerit, cuius & auro-
ritas magna, & nomen apud omnes Musarum ac bonarum literarū mystas
merito sit perquam gratiosum. Quis (enim de quo tu modo aliquam erudi-
tionis opinionem concepisses) in te amici officium desiderauit: quam tu nun-
quā hoc genus homines demerendi occasionem pretermisisti? Et eius sane
peculiaris tuæ laudis, sicut aliarum quoque multarum exempla proferrem
nonnulla, ni vererer ne in faciem hæc commemorans, adulationis specie pu-
dorem tuum offenderem. Nec mirum si doctis & studiosis apud te premiū
est, quum tā opere intet vtrosque præmineas *αὐγαστορ ὁμοιορ* vt est in ve-
teri prouerbio. Itaque ecclesiæ quidem tuæ, quod talis episcopus contigit,
gratulor hanc felicitatem: tibi vero Antistes Optime dignam tuis virtutibus
opto precorque: quando quidem presens inferior tuis meritis meo erga te
affectui videtur. Vale patrone vnice, & nostros conatus æqui bonique cōsu-
le: meque inter cliētulos locū aliquem, ita vt cœpi, obtinere patere. Basilie
Calendis Ianuariis, Anno domini M-D. XXXIIII.

INDEX ABSOLV

tissimus omnium quæ in vniuerso hoc opere continentur secundum ordinem Alphabæti, certumq; numerum paginarum, nunc demum Per Hieronymum Rûpeum Metinensem conscriptus. Cui additæ sunt (quamuis præter illorum consuetudinem qui huiusmodi indices conscripsere) nonnullæ dictio num aut hebræarum, aut græcarum, & nonnunquam latinarum Annotationes: sicut in rei progressu (dei beneficio) patëbit.

A.

A Aron virga floruit ac nouum fructum producens extemplo fronduit 77 Est autem Aaron Hebraice idem, quod mons seu montanus sed, si plura cupis de hac virga legere, conseras te ad Bibliorum librum qui dicitur Numeri. cap. 17.

Aaron eligitur in sacerdotem 63.
Aaron in ignem viuis cum Core & aliis quinquaginta coniectus est, solus tamen aple Aaron (dei gratia) illæsus è medio igni product 77.
Aaron contra leges patrias à fratre suo Mose sacerdotiū habuisse existimabatur, idèq; Moses male audiebat. 74.

Aaron pontifex primus vitulum, aut arietem, aut huiusmodi aliud offerri deo instituit. 195.

Abel Hebraice idem est quod latine, nihil hoc: vanitas 4

Abel à fratre occisus 738

Abennerigus rex suam filiam Amicos nuncupatam puero Izati sibi commendato, atq; in sua castra (vt tutior à fratribus esset) misso, collocauit 730

Aber martyr 738

Abia Arabiæ rex ad bellū excitatur ab Izatis Achius atq; subiectus 472

Abia Arabiæ rex precibus & subsidiis ac multo comœatu sibi oblato excitatus, Izatem regē inuadit ibidē

Abiather Achimelech filius, solus ex suorū omniū affiniū & parentū occisione remāsit. Fuit enim occisus Achimelech cū turba trecētorum penē & quinq; progenitorū 139

Abiather pōtifici supplicat vt de venturis deū orando consulat 146

Abiæ mortuo succedit Asa 200. de hac re vide Biblio. 2. Paralip. c. 14

Abieu & Nadab interitus 65

Abibalus rex & eius filius Hiram cui imperiū regimen reliquit 700

Abigail nomine Celebs 150

Abimelech 111

Abimelech sese excusauit pro Sara 16

Abimelech & Sichimitarum discordia 111

Abimelech rex Isaac per inuidiam expulit 20

Abilai frater Ioab 149

Abbarus pontifex 403

Abdagades dux 444

Abdai 703

Abirom 74

Abdemonus vir Tyrius 700

Abdon Hilonis filius. 113. Significat autem Hebr. seruum domini

Abner principis: exercitus Saul præfecti: & totius militiæ imperatoris, atq; Ioab bellum 149

Abner intentū, ægerrime fert Dauid 121. de hoc autē Abner, si plura videre cupis recurre ad Bibl. lib. 2. Regū. illic, n. tota eius historia est

Abner funeralia honoratissima celebrat 152

Abner in Hebro cū magna omnium tristitia & præcipuè Dauidis sepelitur 152

Abner cū suo populo deuincitur 145

Abner & Ioab interempti 151

Abraham à græcis ἀβραάμ dulcoris & suauioris sermonis gratia sic inflexum 10

Abraham adoptauit Iot filium fratris sui, sibiq; tanquam proprium adiunxit 12

Abraham Arithmeticam & Astrologiam contulit Aegyptiis 113

Abraham & Iot diuortium atq; à se inuicem separatio ibidē

Abraham vicus fuit de nomine Abrahami regis sic dictus, 13

Abrahæ γενεαλογία .i. de generatione & origine Dauidis sermo 12

Abrahæ sapientia ibidem

Abrahæ obedientia 17

Abrahæ allocutio ad filiū suū Isaac 18

Abrahæ oratio pro Rebeca 20

Abisalo cōcubinas patris violat 164

Abisalom ex orbore pendens confoditur 165

Abisalom tyrannidis princeps 562

Abisalom tumulus 165

Abisalom quomodo effugerit patris sui iram 161 de quo (si plura cupis) vide 2 Regum librum.

Abisalom à patre reuocatur postquā defuit sanguinis circa cor seruire immodico laborare ac, postquā fuit animo pacatiori

Abisalom omni pulchritudine corporis ceteros facile anteibat 166

Achiaia 516

Accaron vrbs 120. 104

Accaron Musca, dei nomen 211

Acharon hebræis dicitur quod Græcis hyusquiamos. 62. est autē hyusquiamos herba quædam quæ à quibusdam latinis faba apollinaris dicitur solet, coliculū habens ad cuius similitudinē ille factus erat quē. S. PONTIFEX in sua corona versus frontē gestabat

Achab rex, Heliaz prophetæ occurrit, eūq; vbi semel cognouit tanquā deum adorauit 203

Achab plenā egit poenitentiam 205

Achab plena historia cuius partem hic apposui, partem tibi legēdam reliqui ibidē.

Achab filius, homo malignus 211.

Achab septuaginta filios habuit, qui occisi fuerunt Hieu iussu 219

Achab oppugnado Syros sagitta percussus occiditur 209

Achab Rex (vt Helias, prophetarat) repente moritur 212

Achab, regi Ioram fratri suo succedit, qui sane malignitate alterū quantum sceleratum superauit ibidē

Achab machabæus martyr 739

Achar Zebedai filius ex tribu manassa 97

Achimelech 139

Acusilaus historiographus Argiuis cuius testimonio Iosephus vtitur 8

Acrabetena regio 549

Akra mons 634

Acme's epistola 403

Adam primus de terra factus 5

Adā quomodo interpretetur hebraice, & quare sic dictus sit .3. de quo vide Biblia in lib. Paralipo.

Adam, & per eum omnis homo quæ poena fuerit multatus 4

Adar quid sit apud Hebræos 267

Adar quid sit apud Macedonas 267

Adadus qui & Adner dictus est Syrorum rex Helisao insidiatus acer

rimium bellum præparat aduersus Ioram 214

Adadi supradictorum regis bellum contra Achab 205

Adiabeni 473

AEduciorū incredibilis altitudo atq; adeo tota corporis dimensio admirabilis 372

Adonai hebraice idē est quod latine dominus 103

Adonias sibi vxorē petiit Abisac 179

Adonias occiditur ibidē.

Adulescentes miseri Herodis filii à patre morte multantur 391

Adura vrbs quam Roboam Salomonis filius præter alias multas ædificauit 197

Agar regis mors 131 significat autem Hebraice Agar testum

INDEX

Agar ancille Aegyptiæ in Saram cō-	Agrippa ad Tyberiū properat	Alexander Magnū
tempus 15 significat autem Heb.	Agrippæ fidei & regimini committit	Alexandri somnium
peregrinam	Tyberius suum nepotem ibidē.	Alexandro occurrūt principesacerdo-
Agatharchides cum cæteris Græcis	Agrippa accusatur ab Euthycho	tū & multi alii viri primates
Iosepho detraxit	Agrippa apprehenditur ibidē.	Alexander deo sacrificat
705	Agrippa in custodiā vinctus datur ni-	Alexandri summa benignitas erga Iu-
AEgypti ad Cæsarem fugantur	hilominus benigne tractatur	dæos ibidem.
330	435	Alexander cum persecutionem pate-
AEgyptiorum aliqui, Iudæi primotue-	AEmlus Regulus Hispanus Cordu-	retur à Iudæis in eos conuersus bo-
re ob prouinciarū confinitatē	bensis Caium statuit aut per alios,	nam eorum partem fugauit, bo-
329	aut (si alii deessent) per se interfis-	nam extemplo iugulauit, multos
AEgyptus & Syrenæa ciuitas aliquan-	cere	quoq; eorū in custodias dari iussit
do sub eodem regno fuere ibidem	449	quod, danno & crudelissimis tormē-
AEgyptiis Gabinius Ptolomæum re-	Agrippæ accusationes aduersus He-	tis eorum dolorem ad suam ipsius
stituit	rodem quartum	atque concubinæ delectationem
328	438	prorogaret
AEgyptum incredibilis fames totis	Agrippa vinculis solutus τῆς πρῆτης	Alexander Polyhistor cuius testimo-
panē octo annis secundum expo-	creatur, id est quartam imperii par-	nio utitur Iosephus. 18. vnde & no-
sitionem Iosephi, oppressit	tem polsicens	men Hebraicum habuisse credide-
32	437	rim ab auxilio prestando
AEgyptiorum reges omnes ad foces-	Agrippæ calliditas qua ipse utebatur	Alexander quare dictus sit Crucidā à
rum vsq; Salomonis cur dicti sint	in senatu	Iudæis
Pharaones	461	319
AEgyptus ex omni parte munitiss-	Agrippæ regis nauigatio in Iudæ-	Alexander Aristobuli filius magnam
ma ideōq; omnium tutissima	am	Romanis fecit iniuriam cum eos
625.	464	tam temere trucidaret
significat autem Hebr. tribulatio-	Agrippa Iudæos ab iniuria Dorita-	328
nem & angustia	rum retractos in pristinam potesta-	Alexandri morientis consilium
30	tem asserit, multosq; eorum sacer-	320
AEgypti regina & AEthiopæ	dotes instituit	Alexandra rebus Iudææ pōtitur ibidē
131	465	Alexandra non multo post nonum
AEgypti & Phari vniuersa ac plena	Agrippæ clementiam in Simonem ca-	annum sui regni. vitæ autem septua-
descriptio	lumniatorem	gesimum tertium occidit
525	466	322
AEgyptus à parte quadam Syene di-	Agrippæ laudes ibidem,	Alexander iunior cōprehenditur
cta quæ limite, solummodo quo-	Agrippæ inimicitie & similitates cū	384
dā ab AEthiopia distinguitur sye-	Marlo	Alexander iunior patris iussu tractus
næa terra à nostris poetis præfer-	467	in Cæsareā laqueo perimitur
tum à Martiali passim dicitur ibidē	Agrippa	392
AEgyptus maxima imperii pars atq;	Agrippæ proles	Alexander nescio quis τῆς ἀπὸ τοῦ
omnium fertilissima	468	regni principatū affectans dolosas ac
ibidē.	Agrippa iunior Agrippæ maioris fi-	callidas deceptiōes confinxit simu-
AEgyptiorum incontinentia	lius ibidem.	labat. n. se verū esse Herodis filiū
13	Agrippa Romæ apud Claudiū Cæ-	ideōq; se illi iure optimo successu-
AEgyptus Danaï frater quandoq; Ses-	lariæ nutritus ibidē.	surum
thosis dictus est. 700. fuit autem	Agrippa rex omnibus luce charior	4
Danaus ille, Belli filius, qui cum	verba facien ad populum alui do-	Alexander hic nescio quis commenti-
diutius regnasset huic AEgypto	lore correptus decedit, atq; in suam	tius in gias perpetuo cū impurissi-
fratri suo regnum reliquit petuitq;	regiam transportatus post quatuor,	mo nautarū genere acturus mitti-
Achaia, vnde Achaia Danaa &	aut quinque dies magno omnium	tur ab Augusto, eiusq; socii rei tā fal-
Achæi ipsi, Danaï dicti sūt	fletu, ac animorum graui conster-	sa nō modo adiutores sed cōscii
AEgypti à Cæsare superati	natione perit	quoq; trucidantur
330	467. 468.	419
AEgypti limites	Agrippa volens scire quem erga se	Alexander Philometor
625	populus animum haberet vna aut	301
AEgyptus Mesris quondam dicta fuit	altera hora ante suum obitum ve-	Alexander Zebena
& hinc Mesræi omnes AEgypti	luti præmonitus per fenestram ca-	312
appellantur	put (vt populum spectaret) emisit,	Alexander pseudoco. id est Alexan-
10	vidensq; tam tristem & consterna-	dri filius commentitius
Aerodia Agrippæ soror & coniunx	tum lingua miseratione percussus	417
herodis	animam tradidit ibidem.	Alexandra & Cleopatraz cōspiratio in
138	Agrippa iunior partem quoq; habuit	Herodem
Aerodiadis honestissima ac verè Ca-	Tetrarchiæ quam habuit Agrippa	353
toniana responsio qua satis fecit	maior è vinculis solutus	Alexandre summa temeritas eiusq; mors
Cæsari multa munera volēti dona-	477	que temeritatē sapenumero con-
re quāq; munera repudiavit ibidē	Agrippa fundæ ictu læditur	sequi aut cōcomitari solet
Aggerum summæ proceritatis adis-	599	364
ficatio	Agrippæ regis oratio	Alexandri iunioris responsio contra
652. 687	556	patris accusationem
Aggeres succensi	Agrippa Drusillæ & felici filius	378
649	457	Alexandri crudelitas
Agrippa qui Herodis nomē apud Cæ-	Agrippina Germanici, Cæsaris fratris	501
sarem detulerat, causā apud eundē	filia, Neronis mater, Claudiū Cæ-	Alexandrinus portus
obtinuit	sarem maritum suum veneni vi è	625
438	medio sustulit	Alicarnasseorū decretū sub sacerdos-
Agrippa cum Herode amorem rein-	477	te Ménone Aristidis factō filio
tegrat & in eius gratiā redit	Agrippium	337
369	515	Albinus pontifex
Agrippæ nauigatio	Alani in Mediam & Armeniam pro-	479
430	rumpunt	Albino Iudææ preside quanta fuerit
Agrippæ magnanimitas & regia ma-	684	malorum impunitas
gnificentia		551
430		
Agrippæ creditor Herennias		
431		

INDEX

Amasiz bellum in inimicos	223	Antiochus Gizicenus Syriz rector	318	dix discertant ium duellum	410
Amelochitz viri nimii pugnaces	53	Antiochus rex quare fuerit occisus	291	409.413	
Amenophis rex deos videre concupiuit	708	Antiochus rex perueniens cum magna virtute ad Pelusiu, & dolo Philometore Ptolemæu circūueniens Aegyptum occupauit	286	Antipater dolo cognito accusatur quod venenum patri Herodi parasset	398
Amenophis regno suo expulsus est	709	Antiochus frustra obsidebat Elimaidem	291	Antipatri delationes pro fratribus petendis	519
Amicos Izati nubit	470	Antiochus victus Romam mittitur	684	Antipatrum incredibili odio omnes prosequabantur	525
Amon quid sonet Hebraice	16.334	Antiochus iunior quanto melior fuerit priori	310	Antipater Herodis filius ex Doride	526
Amonitis regio	112	Antiochus, Epiphanes quoque appellatus est	486	Antipas Herodis filius ex malthace Samaritide, qui antipater quoque dictus est	526
Ammaus locus quidam sic dictus in Iudæa	683	Antiochia ciuitas aliquando Mygdonia appellata fuit & Mygdonii, aut Mygdones Antiochenfes	472	Antipater Samarites	528
Ammaus vox Hebraica est, quomodo autem interpretetur secundum Hebraicam ethymologiam vide fol. 599		Antiochi & Cleopatraz nuptiaz	280	Antipatri doli in archelau & Philippum	529
Ammonitarum & Moabitarum contra Iosaphat crudelissima pugna atque insolens victoria	207	Antiochus contra Midam	292	Antipater Roma euocatur	ibidem
Ammonitæ & Moabites mirabili certamine à Iosaphat fuerunt superati	210	Antiochi fuga	681	Antipater sui male conscius dolet Phedoræ mortem	ibidem
Amphitheatrum	368	Antiochi mors	292	Antipater ad patrem ingreditur	530
Amraphelus princeps cum Assyrius contra Sodomitas	13	Antiochi regis epistola ad Ptolemæum	279	Antipater ab Herode accusatur apud Varum	ibidem
Amasias patrem vlciscitur pro nimia gloria factus idolatra	223	Antiochi altera epistola in qua laudat Iudæos	279	Antipater pro se respondit	531
Amasias Zoræ patri perempto succedit	224	Antiochus rex cum tota sua familia in maximam cladem incurrit	683	Antipater pro Antipa	536
Amasias occiditur	224	Antiochus rex Comagenensis moritur	424	Antonia vrbs incenditur	561
Anania aliquando vocatus fuit à rege Babyloniorum Sadrach. Significat autem Hebraice idem quod nubes domini	243	Antiochus templum destruxit	289	Antoniae vrbs fundamenta diruntur	658
Ananias Danielis socius	ibidem	Anthedon vrbs	496	Antonia per celebri ritu fuerat ad fores regis Hierosolymitanæ inscripta	638
Ananias ab Herode sacerdos constituitur	352	Antigonus Aristoboli filius	498	Antonia Drusi maioris coniunx	433
Ananias pontifex interficitur	562.652	Antigoni & Ptolemæi summa amicitia	541	Antoniae dignitas	ibidem
Ananus pontifex	612	Antigonus in templo obsidetur	341	Antonii epistola ad Hyrcanum	339
Anileus Mithridatem pontici regem superat	446	Antigonus se Sosio tradit	350	Antonii edictum ad Tyrios	340
Anathema 705, vocat autem hoc in loco Iosephus anathema deuotionis à deuoueo proprie usurpato ac de testatione, hinc diuus Paulus in epistolis suis ait se factum esse Anathema. I. omnibus detestabilem quod vniuscuiusque cupiditati resisteret & in melius (quoad potuerit) fixerit & alibi cum optat illum Anathema fieri qui aliud annuntiarit quam sacra Bibliorum scripta dictum autem est <i>אנא אבא אבא מן ארץ</i> quod de uocare est in hac significat. one vsurpatum in qua etiam apud Ouid. legimus, vbi ait. Illu ego deuoueo (quem mens intelligit) libum		Antigonus occiditur	489	Antonii execranda libido	352
Anna post multas preces peperit Samuelem	118	Antigoni dux Pappus	508	Antonii & Cleopatraz incredibilis amor	510
Anna si plura cupis videre, vide Bibl. in Reg. c. 1.		Antipater	515	Apelleus mensis	289
Anaxagoras	729	Antipater Iudæorum potētissimus	330	Apollonius Mollon	721
Annae Ionas pontifex	465	Antipatri virtus	ibidem	Apollonia vrbs	496
Anilai & Afinei fratrum gesta	442	Antipatri filii malitia	384	Apollo Doriensium deus	719
Annuli & Bales	58	Antipater pessimis studiis omnium maleuolentia atque adeo odiu (propè dixi) Vatinianum in se concitauit	392	Appion Alexandrinus videri ac dici affectabat	715
		Antipatri maleuolus animus	392	Appionis enormes & prodigiosæ fictiones	718.719
		Antipater Herodi patri insidias parauit per Iudæos	394	Apio legatus Alexandrinorum Iudæos mirummodum execratur quod Cesaris statuam in templo collocari noluerint	439
		Antipatri filii insidiaz in Phariseis deprehensi	ibidem	Aquila aurea 532	
		Antipater Samarites aperit Herodii totum consilium	397	Aquila aurea de qua hic loquitur Iosephus illi fortassis simillima erat quam Cicero Catilinæ obiecit asseruatam sibi domi & rem profanam tanquam sacram adorare, ac ad mala præsertim petrandam precibus obtundere, quas que ad Manlium coniuratum missam esse manifestum ait, erat alioquin Aquila aurea vexilu quoddam Erat & alia multa hoc nomine appellata, de quibus diligenter Vegetius in lib. de re mili.	
		Antipatri excusatio	400		
		Antipater impius, utpote qui contra patrem conspirauit	525		
		Antipater culpam in Antiphilu reiecit	403		
		Antipatri literæ à Roma Herodi perferuntur	406		
		Antipatri atque Archelai de regno Iudææ			

INDEX

Arabaneth quid fuerit apud Mosē 16
 Aradia insula 11
 Aramēni populi quidam sic dicti quos
 nunc Græci οὐζῆς vocant ibidē
 Areth 739
 Aretas Arabum rex 415
 Ariochus rex pro Assyriis contra So-
 domitas 13
 Aries bellica machina 584.415
 Aristes pro absolūendis Iudæis regi
 supplicat, quare ab omnib. iustus &
 pius existimatus est 272 ideoque
 Aristæi nomen sibi fuit inditū αρισ-
 τος enim superlatiuū Gracum, op-
 timum significat.
 Aristobulus matrem suam & fratres
 in custodiam, in carceres conuenien-
 dos, dedit 314
 Aristobulus vnū ex fratribus suis per
 insidias interfecit 315
 Aristobulus durissimus 324
 Aristobulus (cum Pompeius in Dama-
 scum peruenisset, & inferiorē Syriā
 percurrisset) misit legatos ex Aegy-
 pto ad ipsum Pōpeiu donis vere re-
 gius ad eundē peritendis onustos,
 cum quibus vitis quādā mittebatur
 cum racemis aureis quingentorum
 propē talentorum 324
 Aristobuli filia Antipatro colloca-
 tur 526
 Aristobuli mors 315
 Aristobuli pulchritudinem miraba-
 tur Gellius: atq; Mariammes & re-
 gis concubitus 532
 Aristobulus Herodis dolis subuersus
 moritur 353
 Aristobulo Herodes sacerdotium tra-
 didit 35
 Aristobulus Armeniæ præses creatur
 477
 Aristobulus regnum inuasit 502
 Aristobulus Roma elapsus est 496
 Aristobulus iterū comprehenditur &
 Romā vinculus reducitur 327
 Aristotelis sententia de quodam viro
 Iudæo 704
 Arbores fructiferas nūquam incidere
 religionis antiquæ fuit 93
 Arca domini dei nostri 185
 Arcades 695
 Arce, arum, populi Agrippæ subditi, cō-
 iuncti Raphaneis, tam terræ termi-
 nis, quā vitæ conditione, quā nō lo-
 quidem sub eodem rege sunt
 779
 Archelaus accusatur 419
 Archelai regis astutia 521
 Archelai nauigatio 535
 Archelaus Herodis filius ex Malthæ-
 ce Samaritide 526
 Archelaus non regno, sed τῆς τοπικῆς
 χρίστος ornatus est 417 τοπικῆς

autem hic nō pro loci (vt opinor)
 principatu usurpatur, sed pro qua-
 dam dignitate quæ paulo inferior
 erat præfectura, cum hæc in Topar-
 chias tāquam superius in inferiora
 diuidatur.
 Archelaus Herodi patri succedit
 407
 Archelai somnium 419
 Archelaus in Viennā delegatur ibidē
 Archelaus mox vt illā toparchian sus-
 cepit Iozanum de Pontificatu de-
 iecit, eiusque fratrem Eleazarum
 Pontificatui præfecit 419
 Archelaus Herodi in regni gubernā-
 tione vnanimi omnium fauore, mi-
 ro populi fragore, atque applausu,
 militum, ducūmq; gratia facile sibi
 conciliata, successit 407
 Archelai verba ad populū sibi applau-
 dentem, atque congratulantem
 408
 Archelaus ad Casarem nauigat 409
 Argenti tanta olim fuit copia Hiero-
 solymis quanta & lapidum 192
 Armais à fratre suo Danao Aegypti
 procurator constituitur 690
 Arphaxadæ quondam dicebatur qui
 a nobis nūc Chaldæi passim dicun-
 tur 11
 Artabanus 424
 Artabanus auxilium implorat ab Iza-
 re 471
 Artabanus Parthus 438
 Artabanus rex filium habuit nomine
 Bardanem, cui regnum suum reli-
 quit 472
 Arcus dei, Iris putatur 6
 Armeniæ ubi arcæ solutæ reliquæ or-
 stenduntur 7
 Arsinoe regina 274
 Artaxerxes rex magnus 266
 Artaxerxis epistola ad omnes ab In-
 dia vsque ad Aethiopiam, centum
 vigintiseptem prouinciarum du-
 ces ibidem, de qua epistola vide bi-
 bli. in libro qui dicitur Hester c. 16
 Artaxerxis templum violatur 267
 Artis ferrariæ primus inuentor 5
 Arx seu (vt verbo Græco vtar) Acro-
 polis Gamatæ oppugnatur 601
 Asina humana voce loquitur 80
 Asa rex 210
 Asacher pedum velocitate & corpo-
 ris agilitate, non solum supra homi-
 nes, sed supra equos atq; ipsos cer-
 uos, de quo vere illud quod de Ca-
 milla Vergilius protulit, dici posset,
 per summa volare Culmina & in-
 tactas nunquam læssisset aristas
 149
 Asachel 170
 Asarcha 210

Asarcha Hebraice, penthec oste Græ-
 ce: latini verbo Græco pro suorum
 tes penthecosten quoque vocant
 67
 Ascalon 120 fuit autē Ascalon vrbs
 nobilis Palestinæ quæ & ipsa anti-
 quitus vna fuit de quinque Satrapis
 Philistinorum, separata quidem tri-
 bui Iudæ per sortem, tamen nō res-
 tenta ab ea quia eius Satrapia hæ-
 bitatores superare nequuit
 Ascalonitæ 120
 Ascalonibus Nymphæa seu arcensis
 simos lacus Herodes dedit, nec non
 & balneas, peristylia, tā opere quā
 magnitudine miranda constituit
 515
 Ascenaz 10
 Ascenaz quondam dicebantur qui
 nunc à Græcis Rhegini dicuntur
 10
 Asphaltites lacus Lyberienfis 618
 Asphaltites palus quæ prius erat val-
 lis 14
 Aspar lacus 297
 Astrologiam & Geometriam nullus
 primū edificare potuit, nisi qui sex-
 centesimum annum esset natus,
 quem ætatis cursum multi (deo
 annuente) attingebant 8
 Assyrii postquam vicerunt Sodom-
 rum reges, qui in Assyriā dominari
 volebant, ex regali principatu de-
 positos tributarios eos fecere 13
 Assyriorum & eorūdem principis ma-
 gna strages 232
 Assyriorum rex, Rasin regem cum suo
 exercitu circumueniens interfecit
 227
 Assyriorum rex Teglatphalassar om-
 nes Israelitas, totam Galaatidem
 regionē, multasque alias nationes
 subiugauit, suoque regno adiunxit.
 226
 Assyriorum rex Salmanasar castrame-
 tatur 229
 Assyriorum rex Sennacherib 230
 Assueri conuiuium 261
 Athrongæus homo admodū ignobilis,
 nulla virtute morali præditus
 nec vllius existimationis, hō, vt po-
 te qui pastor ouium fuisset, tantum
 fortunarum vi, & corporis vastita-
 te, & robore quodam agresti con-
 fissus ausus est in regni potentiam
 conspirare 414
 Ethiopiæ rex Tarachen 231 dicta
 autem est Græce Aethiopia à vehe-
 menti solis ardore, vnde Cus quasi
 nigredo ab Hebræis quoque dicta
 est.
 Anaris ciuitas aliquando à solis pasto-
 ribus habitata 709

INDEX

Auleum cæteræq; parietū vestes tam mirabili artificio factæ, vt omnibus elementis colores earū responderent, figuræ aut omnibus cōpositis ex quatuor elemētis quæ in hoc mūdo inferiori continentur	637	Bacchides Iudā cognito loco vbi castrametabatur in cantū opprimit, atq; eius milites in fugā vertit	295	Berosus Chaldaus Græce astrologiæ prodidit atque totā ipsorum Chaldaeorum philosophiam	701
Augusto succedit Tyberius	423	Bacchides Iudam superat atque interimit	ibid.	Bassus	137
Augusti Cæsaris tēplū atq; Aræ	368	Bacchides & Ionathæ bella	296	Beseleel vri filius de tribu Iuda	58
Anla regis Hierosolymitani & eius ab solutissima descriptio	635	Bacchides Ionatham obsidet	297	Bellum contra Israelitas	54
Augustus mēsis nomē, Hebraice Se-debath, Macedonice lochos, Græce Ἰουλιανὸς	78	Bachi filius Baraia	181	Bellum contra latrones	346
Azarias pontifex	225	Bagatheus & theodestus eunuchi	265	bathiel filius Nachor	11
Azarias Danielis socius	243	Bala famula Rachelis, Iacob collocatur	23	Batus mensura septuaginta sextario rum capax	182
Azarias ab Assyriorū rege abdenago vocabatur	243	Balaam diuinatio de populo israelitico	81	Banach	181
Azymorum solennitas quæ pascha dicitur	76.235	Balaam asina locuta est	80	Banaia rex	170
Azymorum dies	422	Balaam verba ad Balach	81	Banaia genere sacerdos plerosque trucidat	172
Azoti vrbs	120	Balach rex Moabitarum	80	Basan	181
Azotum	104	Balleas assyriorum rex	13	Beniamin tribus quare fuerit deleta	104
		Baliorum rex	13	Beniamin quasi reus captus	35
		Baladas rex Babyloniorum	233	Beniamitæ	101
		Ballas Sodomitarum rex	13	Beronice mater Agrippæ	432
		Ballas Assyriorum quoq; rex	13	Berosus	233
		Balath vrbs a Salomone condita	191	Berosus chaldaus	33
		Balneæ quondam gymnasia appellan- bantur & sane merito: γυμνασία enim exercitiū est ἡ τοῦ γυμνα- σίου. exercere, & inde ὁ γυμνασθε- ς qui in quacunq; re alios instruit & exercet, in nulla aut re magis cor- pora exercentur quā in balneis, quod vel manifeste ex ipsa sudoris exuberantia colligi potest	515	Berosus caldaica illustrauit	8
		Balaneotæ populi	516	Berematin urbem Isaac Abraham fi- lius cepit	21
		Balsama vni tantū terræ Iudææ hieri- cūtis nomine appellatæ concessa fuerunt	356	Burrus princeps militiæ	477
		Balthasar qui Daniel aliquādo pres- sertim apud Babylonios vocatus est	247	Bersabæ puteus Iuda siue Simeonis 16. erat autem vicus magnus vici- mo à chebron miliario vergens ad austrum in quo & Romanorum mi- litum præsidium positum est à quo loco termini Iudææ terræ incipien- tes tēdebatur vsq; ad Dan ciuique iuxta paneadē cernitur. diximus aut Bersabæ esse puteū quoniā hoc si- gnificat vox illa apud hebræos quæ admodum & apud nostros poetæ styr̃ iurifuradi lacus de qua Ari. in prin. metaphisicorum. sic quoq; Ber- sabæ puteus iurifurandi fuit eo quod illic Abraham & Isaac fædus iurantes ferierint cum Abimelech.	127
		Barathias vir magnæ authoritatis in Republica	227	Bethel ciuitas vbi Saul cum suo exer- citu morabatur	127
		Baris quid fuerit apud antiquos	202	Bethel hebraicæ hostias significat 22 fuit autem bethel vicus in duodeci- mo ab Aelia lapide ad dexterā ciui- tati Neapolim, quæ primo Luza. i. amygdalum vocabatur, post aut Ia- cob bethel de nominauit, fuit & ae- lia vrbs nomine Luza quæ cecidit in sortem filiorum Ioseph iuxta Si- chem in tertio lapide Neapoleos, sed de hac non loquitur hic Iose- phus	422
		Baris mons	7	Bethlehem ciuitas Dauid in sorte tri- bus Iudæ 197 fuit autem hæc ci- uitas in qua dominus noster atque saluator natus est, in sexto milia- rio ab Aelia cōtra meridianam pla- gam, iuxta viam quæ ducit euntes chebron, vbi & sepulchrum Iesse	
		Baruch scriba & discipulus Hieremiæ de medio tollitur cū suis scriptis	236		
		Bardani Artabani filius postquam re- gni paterni gubernationē à patre suo suscepisset, Romanos bello in- festare parabat, quod ne fieret, par- thi cum interemerunt dederuntq; regni moderationē fratri suo Do- tarzi	472		
		Bardana Romanis bellū intulit	472		
		Barbarorum insidiæ	335		
		Barzaphanes satrapa parthorū	502		
		Berzel	167		
		Berosus historiographus	252.243		
		Beronicē postquam spreuerat aziāzū & felicem maritos, tertio quoque Palemonē Lycis regem ob immo- dicam coeundi voluptatem, & fre- quens venerei actus desyderium, repudiavit	476		

B

Baal Tyriorū deus & Achab	120
Baal dei tēplum primo constructū est à Dotholia & Iorā qui id fecerūt, vt deo patrio iniuriā facerent	221
Baal deo tyri, Iezabel Ithobaal regis Tyri & Sidonis filia templum ædi- ficat	202
Baala rex	201
Baala propheta	201
Baalan omne genus atq; tota proge- nies (vt Simon prophetarat) ē me- dio à Zamaria equorum principe tollitur	ibidem
Baalan acta	201
Babæ liberi puniuntur	364
Babal vir iustus	141
Babel Hebraicæ confusionem signifi- cat	9
Babyloniorū rex Baladas, ad Ezechia legatos mittit portantes munera per quæ amicitiam vtriusq; confir- mari petebat	233
Babyloniorū regum successio	245
Babylonicæ turris descriptio eiūsq; extructio	9
Babylō à Cyro & Dario capta ē	247
Bacchides demetrii dux	298
Bacchides regis Antiochi epiphanis amicus à Demetrio mittitur in Iu- dæam	294
Bacchides vbi peruenit ad Iudæā, ad ipsum Iudam fratresque suos per- rexit vt illum primō circunueni- ret	ibidem
Bacchides à Iuda deiectus populo in- cipit concionari	ibidem
Bacchides sacramentum transgredi- tur	ibidem

INDEX

& David ostenditur. & mille circiter passibus procul, turris Aderi. gregis quodam vaticinio dominicæ natiuitatis cōscios faciens. hoc enim vox illa Hebraicæ sonat. appellatur autem hæc semper Bethlehem Iudæ, ad differentiam alterius quæ est de tribu Zabulon.	Chadam militū princeps	158	quæ hoc nomen sortita sit	704
Bethsamis vicus 291. fuit quoque ciuitas sacerdotalis in tribu Benjamin quæ in hunc vsq; diem mōstratur redeuntibus ab Eleutropoli in Nicopolim, vndecimo miliario cōtra orientalem plagam, dicitur autem à Græcis Βηθσαμ	Chacad filius Samad	181	Caleph & iesus	71
Bethsura incenditur, & omne masculinum eiusdē vrbis quod excessit peritiam iugulatur	Cadmus milesius	695	Callias	684
Bibaste quid sit	C. Caligula cōiuratione opprimitur, erat enim qui in eū cōspirarāt	449	Chalcis ciuitas	324
Biblia legunt ducenta præputia	C. Cæsar sexto. Pro Herode ad Hyrcanum mittit	499	Chaldæi olim dicebantur arphaxadæi	11
Biblia à Iosepho dissentiunt in nomine	C. Cæsaris munera pro dedicatione vrbis cæsareæ	379	Chaldæorum discipulæ multe nationes	695
Biblia quas historias nō cōtineat	C. cæsaris & agrippæ literæ pro Iudæis missæ ad prouintiarū præfides atque earumdē archetypus	381	Chaldæi geometriam & astrologiam in Aegypto disseminarunt. Aegypti aut ad græcos transtulerūt	13
Bibliorum translatio & eorum interpres septuaginta	C. cæsaris herodisq; recōciliatio	389	Cænaculi ruina	508
Biblon vrbis ab Herode resecta & restituta	C. cæsar quater imperator, quinquies consul, abeunte penē Aetate ad finem vsque dictator verba fecit de iure hyrcani alexandri principis sacerdotum, & gentis Iudaicæ rectoris	334	Chananeorum dynasta qui patria lingua iustus rex appellatus est, Hierosolymorum conditor primus & primus itidē sacrificiorū institutor	634
Birziton villa, prope quam Iudas castrametatus est	C. cæsaris & Arabum gesta	386	Chariathiarim ciuitas bethsamitis cōfinis	121
Bithynia ciuitas	C. domitius caluinus	344	Cham filii & eorū progenies innumere	10
bitthoravrbis quæ Salomō cōdidit	C. asinius	ibidem	Cambyfes quantum regnarit	251
Booz ingētis cuiusdam columnæ nomen erat	C. norbonii flacci epistola pro Iudæis	381	Cāpania regio & eius dicarchia	448
Booz Ruth vxorem duxit	C. cæsaris decreta pro hyrcano	333	Campus magnus	618
Bobus terram, & nō pluribus seminibus eandē terram saturandā tanquā ex religione acceptū constanter obseruauit antiquitas	C. cæsar munificentiam magnam erga herodem ostendit	513. 369	Chanaan terræ natura	100
Bocchor rex	C. cæsar de Aegyptiis nobilem victoriam reportauit	330	Chananæi populi 12. sunt aut sic dicti à chanaanæa regiōe, chanaanæa aut regio sic dicta est à chā idolo Moab illic collocato, illius vero regionis terminus quā vergit in Sidonem Lisa est ab hebræis dictus	11
Bocchoris Aegypti quondā rex	C. cæsar hyrcano sacerdotii principatum contulit	ibidem	Chananeus filius cham	11
Bocchor vicus quidam erat nō longe distans à Hierosolymis	C. cæsar Antipatrum ciuitate Rodonauit atque eiusdē τῆς αἰτίας imunitate	330	Candelabra	185
Bocchorus de tribu Benjamin	C. Cæsar reddit Herodi ciuitates quas ille Cleopatraz infidiis, perderat.	362	Canthari Arci	184
Bos deus	Caii literæ ad Petronium	442	Catheus filius Chanaam	11
Bos cornupeta	Caii magna crudelitas & arrogantia	448	Capernaum fons amœnissimus	597
Botrus quæ ciuitas, & à quo fuerit ædificata	Caii mors omnibus grata atque exoptata	449	Cumani exilium	976
Brachus	Caii diligentia aduersus admonitiones phariseis	439	Cappadocia quō apud antiquos fuerit appellata	10
Britannici & Octauiani liberos habuit	Caii magna atq; incomparabilis doctrina & ingenium	460	Cappadoces olim dicti sunt moschion	10
Claudius Cæsar ex Messalina vxore quā ipse interfecit, habuit & alia filia vocatā Antoniam sed ex alia quoque vxore dicta Petronia	Caius tam erat superbus vt se dei magnum fratrem in medio templo, omnibus astantibus iactaret atque alia multa verba & facta flagitiosa faceret atque committeret quæ tibi legenda reliqui	fol. 448	Capitulum pro eo quod frequentius latini caput dicūt	706. 521
Britannicus clam à Nerone interfecsus est	Caius magnam fecit stragem	449	Captiuis manus succinduntur	649
Brutus & Cassius cū Antonio & Cæsare pugnarunt	Chaius Ieshali vulnere læsus genu flexo decedit, omnesque circūstantes procubentē, aut pedibus, aut gladiis, aut manibus ita oppresserūt vt ex tempore inuitus animā redderet	454	Charra ciuitas	12
C	Calani populi sic dicti, Iudæi quoque vocati sunt, non quod Iudæi aut natione, aut patria, aut religione sint. sed quod illam regionem incolant		Castella in ambitu murorum	651
Ain hebraice possessionem generaliter sumptam significat quemadmodum et το κτήμα aut κτήσις apud græcos			Castellani	683
			Castomachi vrbis diruitur	291
			Cassius à 329 vsque ad	340
			Cuspius fadus in Iudæā mittitur	468
			Chæreus claudio inimicus	462
			Chæreus & lupus morte multatur	463
			Chæreus Caio infidias parauit	449
			Cæsarea quid sit apud Rom.	10
			Cæsar ingreditur templi adyta	666
			Cæsarem, Germani vlti sunt	455
			Cæsariensium odium in Iosephū	592
			Cæsonia caii coniunx	459
			Cæsonia coniunx caligulæ cum suis filius occiditur	ibid.
			Cæsorū innuerabilis multitudo	207
			Cecinna deficit à vitellio	626
			Chelesyria quid	704

INDEX

Geltæ armigeri habentes Tagma. i. (vt Hispanorū mos fert) in aciem semper dispositi dum belligerantur dū est, nihil aliud enim est tota agmina quam ordo, acies, contuberniū. atq; etiam solet vsurpari pro toto agmine, sed hic pro bene constituta acie capitur tagma enim (vnde illud descendit) militum auctores atq; imperatores dicuntur 455	Cusardus Assyriorū rex castra posuit contra Hebræos 107	Daniel propheta scripturam explicat. 247
Gestus cum multis ex Antiochia co- piosius Iudæos omnia depopulaturus innadit 566	Claudius quo suscepit imperiū 457	Danielis prophetae autoritas 248
Gestus callidū ac maturū consiliū. 568	Claudius in imperatorem à militibus deligitur 460. 461	Daniel phantasios scopos quasi catta phantasmata scopon apparuerunt. nullie multæ & miræ laræ ac prodigiosi aspectus corpora 249
Gestio exercitus ductori nō bene succedit 568	Claudii perturbatio magna 460	Danizæ populi 101
Gestius aufugit ibidem	Claudii ob amorē Agrippinæ vxoris Alteram vxorem interfecit nomine Messalina 477	Daphne Syriæ locus vbi Saturnus militiæ præfectus atque militū imperator fuit 394
Genex de tribu Iuda 107	Clearchus Arist. discipulus & peripateticorū nulli secundus 704	Darius Iustaspis filius regnum ex omnium consensu suscepit post mortē Magorum 252
Cherubim duo 184	Cleopatraz malitia & Herodis virtus 355	Darius questionē suis cubiculariis ac domesticis proposuit 252
Cherubim 177	Cleopatraz nuptiæ & Antiochi 280	Darii munificencia in Iudæos 253
Cethim filius Iani 10	Crassus 329	Darii epistola ad præfectos 256
Cilicia olim dicta est tharsus 10	Crassus gesta apud Parthos, Iudæos, & cæteras nationes 328	Darda filius Samad vnus ex peritissimis habitus est 181
Cynocephalus pro deo colitur & adoratur 708	Crateræ 185	Datan & Abirom Mose iusta ratione persecutionem patiuntur 732
Cyprus 515	Crocodilus pro deo adoratur & colitur 708	Datan 75
Cyprus insula olim cethima dicta 10	Crucida quis fuerit apud Iudæos. 319	Davidis genealogia. i. de generatione origine dauidis sermo 117
Cythis 10		Dauid filius iessæ pastor ouium in regē inunctus eligitur 132
Cuitas omnium prima 5	D:	Dauidis monomachia. i. duellū quod a solis geri solet 133
Ciuitas fugitiuorum 84	Dauid Agon Palestinorū deus cui magno honore in ciuitate quæ dicebatur Azotū erat collocatus, in cuius solius honorem palestrini omnes congregabant diuitias 119	Dauidis & Ionathæ iuramentum 137
Ciuitas Hierosolymorū triplici muro erat circumvallata 633	Damascus vrbs ab Herode nobilitata & refecta 515	Dauid Abigail duxit vxorem 143
Circūcisio variarum gentium 198	Damascus vrbs sic dicta. vnde Nicolaus histor. de damascenus dictus est 324. 493	Dauid sex filios ex totidem vxoribus habuit 150
Cyrus rex, Iudæorum captiuitatem relaxat 250	Damascus locus in quo Abrahamus regnauit 13	Dauid amore bethsabee capitur 158
Cyri regis epistola ad Syriæ Satrapas ibidem	Damascenus N. historiographus 12	Dauid Abfalom reuocat 162
Cizicē tota historia à 316 vsq; ad 330	Damasceni Iudæorū decem milia interemerunt vnde maximam sibi gloriam repperunt 569	Dauidis luctus super Abfalom 167
Cythara quot chordis sit satis canora 171	Danaus 713	Dauid secum semper habuit viros fortissimos 171
Codolochomorū Assyriorū dux 14	Dannaus filium habuit nomine Iesus 480	Dauid quantum & cum quanta laude vixerit 178
Coniugium & eius solennitas 72	Dan hebraice dicitur quicquid à deo iudicatum est 23	Dauidis sepulcho opulentissimi thesauri fuerunt reconditi 178
Coniurati voce in curiam emissi exagitantur 452	Dan ciuitas 107. & eiusdem de populo latio 201	Dauidis sepulchrum vndique confossum patet 311
Cophinum flumen 12	Dan vnus ex fontibus Iordanis 14	Dauidis potentissimus 732
Core cum daudentis & quinquaginta excursus est 75	Daniel propheta & eius socii 243	Dauid omnium Iudæorū primus hierosolymorum regnū habuit & gubernauit 674
Core inuidia in Moysen & tota eius historia 74	Daniel propheta quandoq; dictus fuit à Babyloniorū rege Balthasar 243	Dauidicum castellum 634
Corui dei gratia pascunt Heliā 202	Daniel propheta regi Nabuchodonosor somnium aperit 244	Dauid templum ædificauit in monte Moraim vbi Abraham filium suum Isaac immolare dei iussu parabat nisi qui iusserat deus omnipotens (vt nolens mortē peccatoris, sed tantū volens quid abraham erga se habere animi cognoscere) obstinisset 17
Certamen quinquennale 379	Daniel propheta & eius cognati in ignē coniciuntur & dei gratia post multas horas incolumes ac salui ex medio igni prodierunt 245	Datid rex periculum mortis quod saepemero à Saul sibi imminabat, effugit. post autem cum dei gratia ita se. vtique haberet, vt facile de Saul Dauid quod vellet statueret & efficeret, ne verbo quidem tantū
Ghorilus poeta antiquissimus 703	Daniel propheta in lacu leonūq; speculancam mittitur 248	
Corona pontificis 62		
Corona aurea 185		
Gorus mensura species est continens quadraginta quinque modios cōes. at Iudæos vero decem tantum 367		
Colim Balam aduersus Israel 82		
Colloliū virginū indumentū erat talaris & manicatū veluti pudicas virgines decebat 161		
Cultus divini religio veteris & abscissa 742		
Cursari appellati sunt Aegyptii 10		

1 N D B X

pernitiosum aduersarium læsit. 135
Davidis sepultura 310
David fidei publicæ atq; adeo totius
religionis custos constituitur 151
David audiens interitum Abner gra-
uissime ingemuit duplicesq; ad sy-
dera palmas tendens, deo gratias
agit 151
David Epytaphia elegiaca & miseran-
da iubet apponi sepulchro Abner
Amici sui 15
Debera prophetissa quæ chanaanæos
liberauit à captiuitate 108
Dei nostri I E S V C H R I S T I fra-
ter Iacôbus dilapidatur 480
Dei opificium in homine formando
732
Dei miraculum in bello quod gere-
bat Ptolemæus Phiscô in Iudæos,
cum enim soluisset atque irritasset
bestias syluestres inebriatas in il-
los, dei gratia, in seipsum & in suos
amicos bestiarum suum furorem con-
uerterunt 715
Dei summa prouidentia erga Petro-
num 442
Delphicum templum. i. apollinis, ex-
arsit 720
Demetrius occiditur 299
Demetrii & philippi fratrum duellum. 319
Demetrii gesta contra iudam 293
Demetrii regis epistola ad fratrem suum
Lesthenium 303
Demetrius phaleræus 715
Demetrius à parthis capitur 309
Deorum proprie est imperare, consu-
lere, gubernare, prouidere, non ho-
minum 436 quod vel Scythis ip-
sis, aut Garamantibus persuasum
esse Cicero libro (vt opinor) ters-
tio de legibus asserit ideoq; nemo
est qui non censeat honorandos es-
se deos vt Arist. testatur in lib. 1°
παρ' Αριστοτέλεω cū dicit hoc non
esse problema an dii sint veneran-
di quandoquidem in vtranque par-
tem verti nequit, cum nemo sit tā
demens qui id neget. 436
Descriptio turris Babylonice 9
Deus verba fecit ad Abraham 14
Deus obedientia potiusquam super-
stitiosa sacrificiorum religione de-
lectatur 131
Diagoras 729
Diaphotes regius notarius supra om-
nes astutus ad aliorum effingendā
literā atque ad id propè natus ho-
mo audacissimus vt cuiuslibet ma-
nus literas percallide imitaretur
& ob id postremo occisus est 523
Dionysio Tripolitano deterior 324
hoc casus in proterbiū ex summa

illius hominis malitia defumptum	
Diluvii tempus	6
Diluvii quādiu duravit super terrā	7
Diluvii qui & quot scriptores mētio- nem fecerint	7
Diocles historiographus	246
Dina filia Iacob	25
Dinæ stuprū à fratribus vindicatū.	26
Diophantis pseudographos	388
Diglath	4
Dineas qui postea Aretas dictus est Oboda in regni gubernatione suc- cedit	387
Dissidium magnum ob pontificatum exortum	480
Distros quid sit apud Macedōas.	267
Domicius populi rector	627
Domitianus	681
Dora ciuitas id phœnice iuxta montē Carmelum	496.719
Dorienſium deus Apollo	719
Doris Antipatri mater	528
Doris ex Herodis vxoribus vna	501
339	
Dorotheus	176
Dosithei ſumma perfidia erga Hyrcā- num	359
Dotham vrbs z13 dicta quoq; & do- thaim, eſt autem dothaim locus vbi Ioseph fratres ſuos pecora paſcens inuenit, oſtenditur locus ille ho- die in duodecimo à Sebaste milia- rio contra Aquilonis plagam	
Demetrius regiz Bibliotheca præfe- ctus	272
Demetrius Gadanenſis	495
Demetrii epiſtola ad regem pro tran- ſcribendis libris iudaicis	273
Demetrii epiſtola ad Ptolemæum de eadem re	299
Demetrius capitur	307
Duellū pluſquā, ciuile vtpote quod inter fratres geſtum ſit	319
Draconis leges	695
Drusilla felici nupta fuit	476
Drusilla poſtea cōtempſo Aziato ſes- ſilis nuptias ſecuta eſt	478
Drusilla Aziato nupta	476
Drusus turris ſic appellata à druso Cæ- ſaris priuigno	369
Drusus Tyberii frater	432
Drusi antonia coniunx	433

H

E Bal locus ubi IESVS (vt Mo-
ses prœdixerat) exercitū distrin-
xit
100
Eban vnus ex vndecim Davidis fi-
lius
153
Ebron ciuitas antiquissima quam ha-
bitauit lot
13

Edom apud hebræos idem est quod
apud nos rubrum, fuit autē Edom
cognomentum Esau 26
Eglon rex Moabitarum ab Loth iu-
uene fortissimo interemptus est,
quod Israelitis dura seruitute affli-
geret 108 fuit quoque Eglon ci-
uitas quę alias Odella dicta in tri-
bu Iudę, sed de hac non loquitur
Iosephus
Elam persarū principes Elimitas pri-
mus instituit 11
Elana ciuitas & eius situs 191
Eleazari pontificis & sacerdotū prin-
cipis epistola ad regē Ptolemæum
pro Iudęis 274
Eleazarus latronum princeps 475
Eleazarus quidam insigni fortitudine
excellens 585
Eleazarus suadet zelotis ab Idumęis
petere auxilium 608
Eleazarus ficariorum princeps 659
Eleazari oratio ad deum 735
Eleazarus qui iam daemones in cor-
poribus hominum inclusos abige-
bat 181
Eleazarus pontifex 1
Eleazarus filius ananię pōtificis 480
Eleazari filius Dodi 171
Elæon mons 731
Eliel vnus ex vndecim filiis Davidis
153
Eli sacerdotis tota historia 119
Eli sacerdos 119, 139
Eli quos filios & quibus moribus ac vi-
ta prædictos habuerit 117, 139
Elidenfes 516
Elisal vnus ex vndecim filiis Davidis
153
Elimelech 171
Elseus 367
Elonis filium habuit Ada 20
Elon socer Esau 20
Elon filius zabulon 39
Ellum vnus ex vndecim Davidis fi-
liis 153
Elon de tribu zabulon post Absanē
113
Enaretes delator 188
Ennaphin vnus ex vndecim filiis Da-
uidis 153
Endor ciuitas 144
Epaphroditus bonarum literarum as-
matissimus huius historię scribēdas
Iosepho author & impulsor fuit 1
Ephefiorum decretū sub Indice Me-
nophito prima die mensis Artemi-
sii 337
Epiphanes 249 dictus autem est epi-
phanes quasi præclarus ab epiphane
no quod est illustro ostendo, inde
epiphanis i. illustris

I N D E X

Ephorus historicus 8
 Ephot vestimenti genus 62
 Epiphania 11
 Epilogus seu brevis complexio omnium quæ à Iosepho totis 20 libris dicta sunt 483
 Ephraim 161. Erat autem locus iuxta desertum ad quem venit dominus deus noster IESVS CHRISTVS cum discipulis suis 5
 Ephraim Heb. restitutione significat 32
 Ephramitz 104
 Ephrata locus sic ductus 25
 Ephre regio vbi sepultus est Gedon principatu (quem administrabat) deposito 111
 Ephron agrum suum vendidit Abraham 19
 est autem & ciuitas Ephre ab hoc nomine Ephre sic appellata, i tribu iuda contra septentrionem in vicinissimo ab Alia miliario
 Esau liber 743
 Esau maximum habebat affectum erga filium suum Isaac 205
 Esau 21
 Esau quando dictus est Edom 26
 Esau patris benedictio praeipitur 20
 Esau cum Iacob habitacula partitus, principatum vendidit 26.26
 Esau venatio 21
 Esau Berseremah, Ismaelis patri filium duxit uxorem ibidem.
 Esseni & pharisei 570
 Essenorum ἑσσηνοὶ i. hereses & instituta 541.421
 Essim hebraice, το λογικὸν græcè, latine rationale dicitur 620
 Eschon puteus 20
 Esdras scriba acceptus à Xerxe literis venit Hierosolymam 258
 Esdras sacerdos 758
 Esdras consulto Achanomio abdicat alienigenas sacerdotum: & leuitarum uxores 257
 Esdras illos criminatur qui præter legem consuetudines alienigenas duxissent uxores 259
 Esdras moritur 256
 Esdras locus sic dictus 60
 Estius Phœnicia, dispositus 8
 Eua omnium viuientium mater interpretatur 3
 Eua, & per eam omnis femina quæ poena fuerit mulctata 4 & Genesios. capi. 3.
 Eua quomodo fuerit inducta et Paradiso expulsa ibidem & Genesios. c. 3.
 Eui Rex Madianitarum cum aliis quatuor eiusdem patriæ regibus, & cum suis exercitibus, perit 84
 Euila & Euilai 11
 Euilai ab Euila dicti sunt nihilominus tamen Getuli quoque appella-

bantur ibidem
 Eunuchi tres qui odium filiorum in patrem Herodem consiatum confessi sunt 383
 Euphrates foras Hebra. sonat Dispersionem 4
 Euratus couis 523
 Eurycles. delator filiorum Herodis 387.522
 Euphrates flumen iuxta quod Narchaon Aegyptiorum rex castra posuit Medos & Babylonios debellaturus 235
 Euphrates vnus ex quatuor fluminibus Paradisi. 4. & Genesios. c. 2
 Eulychus Agrippam accusat 434
 Eutychus quidam furti reus atque delationis factus est 432
 Euxinus pontus in quo Ionas a cetore est euomitur 223
 Exortatio pathetica qua boni imperatores solent suos milites reigrauitate confortatos & magno timore percussos erigere ac excitare, quali quondam dicitur usus ingeniosissimus, omnium tamen (quos terra tulit) deformosissimus Thireus 688
 Ezechias sacrificia à longo tempore intermissa reuocat 228
 Ezechiel 234.743
 Ezro vnus ex quatuor filiis Ruben 38

F

 Fabius Centurio Hierosolymorum muros conscendit Pompeiorum bem obsidente 494
 Fabrica totius templi quanto artificio constet, & quam sumptuose fuerit ipsum templum constructum 183
 Fadus Theodam occidit 474
 Fadus vir præclarus, & integra eius historia 469
 Fames maxima Claudio rege 67
 Faustus Cornelius Syllæ filius primus murum ausus transgredere, & post eum Centuriones duo 494
 Fanum 636
 Felix Pallantis frater Præses Iudææ constituitur 476
 Felici nubit Drusilla 476
 Felix superatur 506
 Filii Sem quot & qui fuerint: quorum aliquos recensimus, alios vero legatori reliquimus videndos fol. 11
 Filios fratris defuncti quis sit accepturus 90
 Filios pro parentibus non esse puniendos 92
 Funeralium virtus 725
 Furius secutus est Faustum 494
 Furtum 91
 Flumina quatuor paradisi ab vno totam terram irrigant derivata, quorum

nomina tam Græca quam Hebraica inuenies partim in hoc nostro indice, secundum ordinem alphabeti partim fol. 4
 Flumen inter Raphanazas & areas est, quod cum sit omnium maximum & saepe exundet: nihilominus sex: to quoque die deficit, locumque tam sic: cum ac si nunquam fuisset illic aqua, relinquit: & post supradictos dies incipit more solito fluere, vocaturque à Iudæis Sabbaticus, nomine defumpro à sacro Iudæorum septimo die sabbato dicto 679
 Florus bellum excitat, & ad bellum omnes inflammant 553
 Flori dolus 554
 Flori execranda perfidia 552
 Flori malicia insignis 482
 Frater fratrem in templo ob sacerdotii controuersiam interficit 268
 Fratrum intestinum bellum 312

G

 Gabaa tribus Benjamin 105
 Gabanitz aliorum casu territi foedus feriunt cum Hebræis 98
 Gaber 181
 Gabini gesta contra Alexandrum 327
 Gadara ciuitas 496
 Gad filius Iacob 23
 Gad propheta David 173
 Gadarensum fuga 617
 Gadarensum tredecim milia occidit ibidem
 Gadiani se dedunt Vespasiano 616
 Galaad mons vbi, & vnde sic dictus sit 25
 Galaaditis regio ibidem
 Gallium ciuitas 143
 Galilæi deficiunt ab Herode 348
 Galilæi ab Herode quomodo fuerint subigati 345
 Galilæa terra admodum fertilis & optima 576
 Galilææ terræ plenissima descriptio ibidem
 Gallus agnomine Cestius 552
 Galba imperator 620
 Galbæ mors 622
 Galgala loci nomen est apud Hebræos significans libertatem. 97.169
 dicitur autem hic locus ab aliquibus Golgol, est autem ad orientalem plagam cis Iordanem, vbi IESVS secundum populum circūcidit, & pascha celebrauit, & vbi deficiente manna triticeis panibus coepit vii Israel
 Est autem secundo ab Hiericute miliario, vbi multæ antiquitatis reliquæ etiam nunc conspiciuntur, fuit & alia galgala iuxta Bethel sed non hæc cuius meminit Iosephus loci sui præscripto

- Gaza captus fuit, & Gazæorum mille superati 317
 Gaza vrbs 120
 Gedeon quomodo populum ab Amalechitis liberavit 109
 Gedeon 109
 Gedeoni per somnium deus apparuit ibidem
 Gedeoni cōsulit deus quod facilius vincat hostes etiam cum paruo admodū exercitu, illo tamē ex potu aquæ delecto, qui modus examinandi hominum animos tunc primo inuentus fuit 110
 Gedō sāsī filius de tribu Manassæ præ nimio honore quē ab hostibus habebat, nō ausus suas segetes in arēā portare, domi torcularibus confraſſa trumentorū siliqua, grana excutiebatur, hoc aut potius ut pauperibus subueniret quā ut sibi, quo facto dei gratiam promeruit ibidem
 Gellius Antonii amicissimus 352
 Gemalæ vrbs situs 598
 Genesiar terrarum omnium Iudaicarū sanctissima 597
 Germanicus veneno periit 424
 Germanici & Claudii mater Antonia 432
 Germanus augurū & ominum interpretis 434
 Germanici laus 435
 Germani ad Casarem vlciscendū armanantur 455
 Germanorum in theatrum irruentium impetus 456
 Germani pacata iam sanguinis circa cor ebullitione, quiescunt, & à coepto impetu desistunt 457
 Gentium omnium & linguarum discretio ac diuisio 9
 Gerasenorum mille iuvenes occisi 620
 Gerasenus nouæ coniurationis princeps 620
 Gerus quid sit 4
 Geth ciuitas 144
 Gatham vnus ex quinque; Eliphaz filius 27
 Getho vrbs 120
 Getholiz reginæ dignissimus interitus 220
 Getulii populi, alio nomine dicti Euis lei 11
 Gigantū, Iobolē qui subuerterint 14
 Gigantum proles vbi fuerit 171
 Gyon paradisi fluuius 4
 Gimon propheta mittitur ad Baalam 201
 Gison Hebraice, latine maceries dicitur 185
 Giscala à Tito capitur vbi admirabilis ciuitatis mulierū, vagitus infantium, senū querelæ, plebis strepitus cum timore, atque horrendæ omnium perturbationes fuerunt 603
 Gobolitis, Idumæa dicta est 27
 Godoli principi Iudæorum ab alio principe nomine Nabuzardam illata mors 241
 Godoliz interitus, in cuius causa Ismaelis malicia fuit 242
 Goliath 133
 Gocharzes quāprimum successit fratri suo Bardani in regni gubernatione à Parthis deuicitur, cuiusque principatus alteri eiusdem fratri, nomine Vologesi datur 472
 Gotholiz reginæ nux 221
 Gnidius Agatharchides historicus 271
 Guta oppidum munissimū capitur à Machera 348
 Glaphyra Alexandri vxor 519
 Glaphyræ mors 420
 Glaphyræ somnium & eius interpretatio 541
 Grachus princeps quorundam militum 413
 Grandinis oppressio 47
 Gratus miles 460, 537
 Gracii didionum dulcorem tantum perquirentes, auriumque delectationem captantes, utpote qui Asiaticas nimiumque teretes aures ad sermonem haberent, omnia quantum aspera ac barbara vocabula Attico sermoni apta reddebant in quam Iosephi sententiam doctissimus Astunica author Hispanice descendit in annotationibus contra Erasmi R. earores conscriptis
 Græci aliena pro suis vsurpantes vendebant 9
 Græcorum omnia noua 694
 Græcorum erroris causa 695
 Græci nō fuerunt nimis antiqui, nec literarū cognitionem oportune consequi potuerūt quāuis se à Cadmo & Phœnicibus didicisse gloriētur & ita factū est ut apud eos Hebræorum facta non sint celebrata 696, 694
 Græci Historici vsque ad deo fuerunt leues ut tunc se mira gloria dignos atque longe verissimos putarent cum quædam aliter, quā alii dixerant, conscriberent 695
 Græcorum simplicitas in scribendo antea facta ut cum nec interfuerint, credant tamen cuius referentia, omniaque tradant tanquam verissima quæ sibi velut per somnium accepta ex quouis sciscitantes persuaserunt 696
 Græcorum scriptorum catalogus 70
 Grypus (quo nomine Antonius quoque aliquando appellatus est, insidius atque prodicione Herodiani prosternebatur
 H
 Heber pater lectam Iudæorum proauus 11
 Heber filius Sala aquo Iudei denominationem accipientes Hebræi dicti sunt. 11. aut potius (quod alii malunt) ab Hebræus. i. transitor, transierunt enim pedibus siccis mare rubrum & Iordanem
 Hebræorum bellū contra Chananæos infelicitate tamen gestum 73
 Hebræi litcha mulierem appellant 3
 Hebræorum sermo incipit 11
 Hebræi peperit regis edictum cum leuere se aduersus Israelitas habebat 40
 Hebræorum dux & patronus Moyses cum videret omnes Hebræos ab Aegypto circumclusos & loci asperitate detentos (non enim poterant transire mare rubrum nec hostium alio modo effugere manus) coepit deo supplicare pro toto populo ut ostenderet eis viam quam progredierentur 49
 Hebræis mare rubrum dei (gratia foris la virga percussione viam tribuit, terra que repente qua cuncti transgrederentur, patuit ibidem.
 Hebrum ciuitas quam cum aliis tabernaculis Esau & Iacob fratres, Isaac filii, diuiserunt 26
 Hebron vrbs ædificata à Roboā 197
 Hecataeus Historicus 12
 Helechana vir leuita Ramatha ciuitatem inhabitans Duas habuit vxores, quæ autem illæ fuerint, aut quæ earum nomina atque progenies vis de folio 118
 Helena Adiabænorum regina, Monobazi autem & soror & coniunx cum suo filio ad Iudaismum conuersa 470
 Helenæ monumentum 633
 Helias Probat suum deū experimentis, ut in eius cultum profanos (qui omnes in montē Achab conuocati erant) inducat 203
 Heliaz habitus 211
 Helias propheta factus est 205
 Heliam corui pauerunt 202
 Heliaz iussu cuncti pseudoprophetae perimuntur 204
 Helia, deum omnipotentem orante, imber (quem ipse Achab prædixerat) vberimus decidit ibidem
 Heliaz propheta deus apparuit 211
 Helias flammam ardentem de coelo suis precibus impetrauit, ut illos viuos exureret qui se vi apprehensum ad regē ducere volebāt ibidem
 Helias iterum milites impuros id se

INDEX

missos vt cum de monte (in quo erant deicerent ad regemq; vel uolentem adducerent simili pri- ori flamma de coelo veniente ex- iit	ibidem.		
Helias de suis inimicis vlciscitur	211		
Heliam tertio rex Achab ad se venire iussit misitq; (vt cum vel nolentē adduceret) tributum plebi cum suo satellitio, qui cum ad Heliam ve- nisset non vi, sed precibus id facile impetravit sicq; cū Helia ad regem incolumis rediit	212		
Heliam regi Achab mortē mox adfu- turam ob singularem eius nequitiam prædicat	ibidem		
Heliaz finē ac eius vitæ à corpore se- parationem nemo potuit compre- hendere, fuit enim inuisibiliter ad cælum delatus	212		
Helisæi prophetia	212		
Helisæus hostes ad regem Ioram de- ducit	214		
Helisæi sepulchrum tam diuinam ha- buit virtutem, vt mortuos superim- positos, viuos redderet	223		
Helum vrbs ab Roboam ædificata	197		
Helmodad	11		
Hemfanza apud Babylonios quid sit	61		
Hercules è lybia auxiliatū venit filiis Abrahæ, quo facto filiam Iaphran, Hecæam nomine duxit vxorē	19		
Heremus Capiro	432		
Herennias Agrippæ creditor	431		
Hereses tres in populo Iudaico	306		
Herodes reconciliatur	390		
Herodes iterū accusat filios & simul eos condemnat	390.391		
Herodes Tyronē atq; alios primates in custodiam dari iubet	391		
Herodes Aristobulū & Alexandrū fi- lios Iaqueo vitā finire voluit	392		
Herodes apud amicos accusat Phero- ram & eius vxorem	396		
Herodis morbi immedicabiles	405		
Herodis testamentum	407		
Herodis mors quādo, & quādiu idē regnauit	407		
Herodes Tyberiadem cōdidit	423		
Herodis vniuersum genus	429		
Herodi pontificem creandi potestas data fuit	470		
Herodes Syriæ præficitur	500		
Herodes Romanū agit	504		
Herodes cum Romanis Hierichūte vadit	506		
Herodis victoria	509.506		
Herodis bona fortuna	509		
Herodis vxores, liberi, & conubia	526		
Herodes Herodis filius ex Mariammē			
Pontificis filia	ibidem		
Herodis pompa funebri	534		
Herodis dissimulatio	554		
Herodes tam vehementi amore pro- sequebatur vxorem, vt penē ab om- nibus infans existimaretur	554		
Herodis summa virtus	555		
Herodes Cleopatram interficere diu- initumq; cōgitauit, amicorumq; precibus restitit	556		
Herodes Cleopatram in Aegyptum duxit	ibidem		
Herodis fuga in Idamæam	341		
Herodes Sebastiam ædificauit	365		
Herodes theatra & quinqueualia He- rosolymis instituit	305		
Herodes Catalogum similitū dele- ctum facit contra Arabas	357		
Herodis eiusque filiorum dissidium	384.376		
Herodes impius in duos legitimos fi- lios	376		
Herodis summa prudentia	31		
Herodē in bello Machera iuuat	335		
Herodis vxor Doris	501		
Herodes ad Antoniū properat	335		
Herodes tam graue & tam immatu- rum telum effugit, vt pro miracu- lo habitū sit, & sic existimatus fue- rit Theophilus, dei amator	336		
Herodes tandem læditur	336		
Herodes cum fratre suo à M. Anto- nio Iudææ Tetrarcha constituitur id est tenens quartā principatus partem	340		
Herodes tota Galilæa potitus est	346		
Herodis industria cōtra latrones ibi.	ibidem.		
Herodis nuptiæ	ibidem.		
Herodes templum defendit à mili- tibus	350		
Herodis magnificentia erga Aristobu- lum	352		
Herodes Hyrcanum Dosithæi perfu- dia falsum atq; sua ipsius spē fru- stratum interimie	360		
Herodes Cæsaris gratiā atq; fauorē promeritus ab eo honoratur	361		
Herodes etiam in amicos sauit	364		
Herodes persecutionem à decem ci- uib; qui contra se conspirarāt pas- sus est	366		
Herodes populi gratiam (vt qui po- pularis esset) meruit	367		
Herodes sacerdotis cuiusdam filiam ducit vxorem	368		
Herodis concio	511		
Herodes filios suos Romā mittit	368		
Herodes hoc iuris omnibus in fures esse voluit vt tanquam serui, de- prehēsi venderentur	373		
Herodes iterū occurrit Agrippæ ve- nienti in Asiam	374		
Herodes redit Hierosolymam	376		
Herodis & filiorum suorum recon- ciliatio	379		
Herodes Agonotheta dictus est, 381. erat autem Agonotheta qualis τῶ ἀγώνος ὁ τεύχων, i. certaminis di- spositor, seu præfectus: & qui pre- miū in quolibet ludo certantibus proponere sic quoq; dicebatur	382.		
Herodis fratri suo succenseret	382.		
Herodi sui filii venena parabant	397		
Herodis & Pheroræ filii reconcilia- tio	385		
Herodis amici se ipsi inuicem accusa- bant salutis suæ iam propē disiden- tes	384		
Herodis obsides Antigonus et Hier- osolyma	345		
Herodis sepultura	407		
Herodi Cæsar diadema in signum magni honoris imposuit, 513. erat autem diadema regum quoddam ornamentum quo caput obuiuciri solebat πρὸς δὲ τὸ δῶκεν, i. ab eo quod est ligare & obuincire dictū, fuit quoq; reginarum vt Plutarchus testatur, sed de hoc vide Baysum i libello de re vestiaria	fo. 7		
Herodes nō modo in Tyronem om- nesq; militum Principes, sed in su- os quoq; filios fuit crudelis	525		
Herodis splendidissima munera quib; donat Archelaum discedens tem	522		
Herodes indigentibus frumenta ero- gauit	515		
Herodis filii uincti	524		
Herodes filios suos suffocari iussit	525		
Herodes bene ac pie facta partem in nostro hoc indice secundum ordi- nem Alp. recensuimus, partem reli- quimus videnda	fo. 514		
Herodes tropheum instituit, 365. est autem tropheum quod ex inimico rum potestate in nostrā bellico ius- re reddit ab eo quod græce est tréphe dictum.			
Herodes in regem eligitur	344.331		
Herodes accepto regno omnes occi- dit in concilio tunc inuentos cum Hyrcano, præter Samæū quē (ob nimiam eius iniustitiam) vinctē dili- gebat	332		
Herodotus Hist.	198.703		
Herodion arx munitissima de nomi- ne Herodis victoris, sic dicta	503		
Herodium	515		
Hermippus	705		
Hesdras sacerdos tēpore Xerxis apud Babylonios in magna fuit exstis- matione quod vnus totam Moisi legem tenere crederetur quo no- mine gratiam regis Xerx. prome- ritus in eam se ipse immuat	257		

INDEX

Hester plenam egit poenitentia 264
Hester ad regem supplicatura ingre-
ditur 264
Hester accusat Aman 265
Hilus 240
Hieus occidit sacerdotes 219
Hieus in regem inunctus 217
Hircus pro deo colitur 708
Hieremias ex extremo periculo res-
demptus spernitur 236
Hieremias quod magis in Iudaea pro-
phetabat eo minus audiebatur
quemadmodum & Ezechiel in Chal-
dea 237
Hieremias videtur semel atq; iterum
deprehensus adducitur 238
Hieremias *עלמיה* Carmen me-
stum ac flebile 253
Hieremias propheta 238
Hiericho urbis obsidio 97
Hiericuntis situs 618
Hiericuntini fontis immutatio ibide.
Hieroboam quomodo peccauit cum
recessit a deo sacrificans vitulas
aureas 195
Hieroboam abducentis populum in
Idolatriam, verba 195
Hieronymus Aegyptius Hist. phoeni-
ciam totam disposuit 8
Hierosolyma 712
Hierosolyma prius dicta *ירושלם* fu-
it, quid autem id sit vide in liter I. ibi.
Hierosolymis tanta fuit quondam Ars
genticopia quanta & lapidum 192
+ Hierosolyma a Babyloniarum Rege, de-
cem & octo menses magnos
stium studio & virtute obfessa fuit
238
Hierosolymitanos summa indigentia
& victus poenuria, necnon & pe-
stis contagio miseranda oppressit
238
Hierosolymorum reges quot & qua-
diu singuli regnarint 240
Hierosolymam repetentium Iudaeor-
um numerus 254
Hierosolymam duae tantum tribus
redeunt 258
+ Hierosolymorum excidium & templi
dirutio 285
+ Hierosolymorum pugna 502
+ Hierosolymi iterum oppugnatur 555
Hierosolymorum templum a seditio-
nis occupatur ibide.
Hierosolymorum ciuitatis plenissima
descriptio 634
Hierosolyma sita erat super duos col-
les sibi inuicem oppositos, quorum
naturam, nomina, descriptionemq;
perfectam vide fo. eodē.
Hierosolymitanos iterum tam gras-
uis oppressit calamitas ac fames
execranda ut primo frumenti sin-

guli modum vix no talento empti
haberetur, post, magis ac magis in-
ualecente fame herbas ac radices
corrodere coacti sunt, quinimo
(quod absurdius est) stercoreum re-
ceptacula & cloacas tanquam au-
ri fodinas perferuntantes exhaus-
erunt 654
Hierosolyma floruit a rege Davide
qui primus Iudaeus in ea regnavit
vsq; ad extremum excidium, annos
mille centum septuaginta nouē 694
Hierosolyma urbs a Babylonis por-
tibus dirigitur 674
Hierosolyma quadiu floruit a primo
conditore vsq; ad extremum exci-
dium 674
Hierosolyma semel capta die sabbat-
ti cum Iudaei nec alios propellere
nec se defendere ob religionis
sanctimoniam audebant 271
Hierosolyma sacra & inuiolabilis ci-
uitas 299
Hierusalem quam provinciales Hie-
rosolymam vocare solent omnium
ciuitatum munitissima 706
Hierosolymis omnium principum &
Leuitarum sit congregatio 176
Hierosolymis quandiu regnarit Da-
uid post dominum quod habuit in
Hebron tribus Iudae 178
Hieroboam filium habuit nomine
Nadab 201
Hierosolymorum rex Iosaphat 207
Hierusalem destruitur a Chaldeis
238
Hierusalem iterum atque iterum ex-
pugnatur 153
Hippia urbs a Roboam aedificata
197
Hippeni eiusdem ciues atq; incolae
564
Hispani ab antiquissimis viris no mo-
do Hebraeis, sed ceteris etiam qui
Hebraeis confines erant, Iobeli dis-
cti sunt quoniam ab Iobelo origi-
nem duxisse creduntur 10 post au-
tem pro nationum varietate, varia
sortiti sunt appellationem, ab aliis
enim Ibares, ab aliis, Iberi, ab aliis
Hesperii, & eorum patria hesperia
ab Hespero stella occidentali, sic
dicta: a ceteris omnibus Hispani
dicuntur
Hispani & Galli Graecis & Hebraeis
antiquissimis. ut optimi quique his-
toriographi Hispaniam urbem tan-
tum vna esse existimarent, qui tan-
tam partem orientalis terrae noscunt
tur inhabitare, de moribus autem eius
(quantumque fingeret) Hispaniae
nil plane consequi aut comminisci
potuerunt 698

Hispani & Romani iidem populi quon-
dam fuerunt qui nunc Hispani dis-
cuntur Romani tunc temporis dis-
cebantur 714
Historiarum quae in Bibliis continentur
finis 310
Historiographi quid captent 1
Hircanus pontifex declaratur 495
Hircanus a Iosepho genitus 282
Hircani adulescentis summa pruden-
tia & astutia 282
Hircanus ducenta humana corpora,
quorum centum virginum erant, cen-
tum aut puerorum dans pro singulis
talentum vnum, coemit 283
Hircanus centum peuros (quos coeme-
rat) regi dedit & totidem puellas re-
gine 283
Hircano deus locutus est 313
Hircano contumelia irrogata ibid.
Hircani mors & laus 314
Hircanus obsidet Samariam 312
Hircanus pauper & tenax 324
Hircanus Herodem ad concilium vo-
cat 332
Hircano a Parthis detecto aures sunt
precisae 343
Hircani triumphus & foedus quod cum
Romanis iniuit 311
Hircos gentis cuiusdam nomen est,
Arabas quidam esse putant, alii as-
ios: sed qui sint ignotum est tes-
tuerunt tamen (quicumque hi fue-
runt Aegyptium annos. 511. dictis
que sic sunt, vel a voce Hebraica
Hirci, rex & Sos. pastor, aut pas-
tores, vel (quod magis puto) a vo-
ce Aegyptiaca Hirc quae captiuos aut
captiuos significat quemadmodum
& Hac dum sono denso profertur
699
Historia vera est illa qua omnes scrip-
tores eadem prorsus referunt, qua
re nulla est vera Historia apud Gra-
ecos quandoquidem mendaces & le-
ues & nullius fidei, & neotericorum
sunt vetera tamen etiam non facta
tanquam facta referunt, alii autem
meliori (si diis placet) natura praes-
diti, illa secus dicunt. & sic fit ut nun-
quam veram conscripserint Histos-
riam 695
Homicidium & eius supplicium
88
Homeri poemate in Graecia nulla in-
uenitur conscriptio vetustior
694
Homerus post bella Troiana fuit, vnde
de patet Graecos non satis mature
litteras cognouisse, falsamque esse il-
lam qua se extollunt, a Cadmo
& phoenicibus litterarum traditio-
nem 694

INDEX

Homerus (vt fertur) nō conscripsit ordine quo nunc habentur sua opera sed dissoluta tanquam sybillina responsa foliis oliuæ ascripta, reliquit, postea verò fuerunt qui ea diligenter cōcinarēt & hæc est causa quare in pluribus locis mira inueniatur dissonantia 695

Homo vnde primo fuerit formatus 1 de qua re vide Bibl.c.z. Geneseos

Homicidium & eius supplicium 88

Huz Nachor & Malacha filius 12

I Abel 5 interpretatur autem Hebraice label, defluens

Iacob 21.738. significat autē Iacob supplantatorem

Iacob sub dio in Mesopotamiam ad Laban missus iacebat 21 quam rem in Bibl. Geneseos.c.z8. latius (si cupis) videbis

Iacob visus est videre scalas à terra ad cœlum vsq; porrectas ibidem. & Geneseos loco supradicto

Iacob verba dei audiuit per angelorū visionem sibi facta 21 quam rem (si alibi videre cupis) lege Bibl. Geneseos cap.32

Iacob benedictionem præcipit fratri suo Elau 20

Iacob oratio ad Rachel 22

Iacob nuptias Rachelis pro mercede laboris postulat 23

Iacob pervinū & noctem falsus Liam deformem & foedam mulierem pro formosa domum duxit ibidem

IACOBVS frater IESV CHRISTI dilapidatus 480

Iacob genealogia ibidem

Iacob ostendit cū vxoribus & filiis 24

Iacob exultatio ibidem

Iacob reuertenti in Chananam phantasmata ac miræ visiones apparuerunt 25

Iacobus Sofæ filius dux præstantissimus occiditur 671

Iacob cum illis phantasmatis & visionibus luctabatur 25

Iacob filii Isaac natale 19

Iacob foelicissimus 27

Iacob filium suū Ioseph tanquā mortuum plangit 29

Iacob filii & corū genealogia 38 de quibus (si plura cupis) vide Bibl.ca.1. Exodi

Iacob languit septem & decem annos in Aegypto 39

Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filii 474

Iacob quādo & quomodo obierit ibidem, & itidem in Bibl. Genes.c.49

Iacob filios suos Simonē & Leuigras inter increpauit 732

Iacob cum Lia concubuit vnde pluri mi liberi nati sunt, quos videbis folio. 23

Iachimus filium habuit nomine Phisippum 561

Iadon propheta increpat Hieroboam 195

Iairus 661

Iamblicus 497

Iamnia vrbs 496

Iamnia à Romanis occupatur 618

Iardes saltus cuiusdā nomen est 683

Ieraphis ciuitas 227

Ienathas vlciscitur fratrem in nuptiis 296

hierosola quondā dicta fuit Hierosolyma quasi sacrilega & profana 15, 16, 17, 18. n. nihil aliud ē quā sacrilegiū & 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. sacrilegus sed postea ad euitandam nominis turpitudinem per mutationē & additionem litterarū dicta est Hierosolyma & ciues ipsi Hierosolymi vocati sunt 712

Iephthæ filia vnigenita & virgo 113

Iephthæ votum temerarium ibidem

Iesæ filius maior ob egregias corporis dotes ac singulārē pulchritudinē existimatus est ab omnibus futurus rex quod imperio dignum esse tam singulārē pulchritudinem iudicaret 131 quam opinionē antiquis omnibus fuisse vel ex illo porphirii colligi potest. prima quidem species dignior imperio est

Iesus & Galeph 71

IESVS CHRISTVS & eius sanctissima studia erga omnes, et ante resurrectionē quā post eā, & de eius sectatoribus Apostolis, Martyribus & cæteris fidei coadiutoribus 425

Iesus Nauæ filius de tribu Ephraim iuuenis robustissimus & callidus, iōq; ad bellum aptissimus 54

Iesus Moise mortuo ducēs exercitum duxit Hierico. 96 Erat autē Hierico seu (vt alii scribunt,) Hiericho vrbs quam Iordane transgresso subuertit Iesus rege illius interfecto: pro qua aliam ædificauit nomine Ozam de Bethel ex tribu Ephraim quam dominus deus noster admirabili misericordia vsus saluam fecit, sed & hæc quoq; ciuiū perfidia destructa est, factaq; adhuc tertia alia quæ in hunc vsq; diem dicitur permanere

Iesus cum sociis in agros aufugit 596

Iesus prophetat 94

Iesus foedus amicitiae iniuit cū Gabao nitis 99

Iesus Moisi succedit 84 est autē Iesus

idem quod dominus saluator

Iesus quidā Anani filius plebeius homo ac rusticus diuino tamē veluti numine imbutus per annos septem & quinq; menses VEH HIERO SOLEMIS clamabat, nec vnquam vel sexcētis verberibus affectus vocē vultū ne, simulauit cætera, morē temq; eius prodigiosam vide. 668

Iesus Thebuti filius 672

Iesus 663

Iezara fons Samariæ 209

Iezabel de turri præcipitata à canibus deuorata est 218

Ioab 168

Ioab & Abner bellum 149

Ioab occiditur in templo 179

Ioab summa industria contra hostes 158

Ioab ubi moratus sit 149

Ioab 223

Ioachas & Ioas 222

Ioachazam 221

Ioatham rex Ozia patri suo in regni possessione successit 226 de quo si plura scire cupis recurre ad Bibl. z. Paralip.ca.27.

Ioachas filius Hieu 222

Ioachim rex prophetā consulit 239

Ioas primus reparauit templum 221

Ioas rex 221 de quo si plura visideris lege Bibl. z. Paralip.c.23

Ioas occiditur, eique succedit filius Amasia 222

Ioas infantulus in regē vngitur 220

IOANNES BAPTISTA eius demq; vita, ac mors 429

Ioannes Essæus 683

Ioannes sagittæ ictu interimitur 641

Ioannes templi donaria surripit 654

Ioannes capitur 674

Ioanes Giscalenus infidiator Iosephi 685

Ioannes moritur 297

Ioannes cum Simone & cæteris fidei coadiutoribus in cloacas cōiectus à Romanis dexteram sibi porrigi, ac dari estlagitabat 674

Ioannis odium in Iosephum 573

Ioannes Læuiz filius 602

Ioannes Giscalenus consiliorū Ananias proditor 607

Ioanis vita, mors, ac progenies 489

Iobel Hispanorū cōditor fuit vnde Iobelos Hebræi & omnium antiquissimī, Hisp. vocabere, 10 de quare plura diximus superius in litera H.

Ionas Annæ pontifex 465

Ionæ prophetæ historia 224

Ionathas à Bachide obsidetur 297

Ionathas induitur purpura 301

Ionathas capit Ioppen ibidē

Ionathas Saul filius 136

I N D E X .

Ionathas Nabatheos expugnat	306	indigentibus quandoq; vendebat,	Iudas Sepphoræ filius & alter Mar-
Jonathan perimitur	308	quandoq; etiam gratis erogabat	gali Matthias Sophistæ qui quod
Ionathæ victoria	302	39	perfecte leges patrias scire, ac in-
Ionathæ epistola ad Spartiatas	206	Ioseph quādo, & quō obieret ibidē.	telligere crederentur, magni nomi-
Ionathæ oratio ad patrem suum Saul		Ioseph ossa	nis ac multæ existimationis apud
pro David	135	Iosephi pater	omnes sui temporis fuerunt
Ionathæ iusiurandum	135	Iosephi mater	532
Ionathas sapius, verberatus tandem		Iosephus lapide vulneratur	Iudas auxilia Romanorum implorat
exurit ur ussu Vespasiani impera-		Iosephus Historiam (vel potius ἐφ' ἡ-	295. de quo vide etiam fol. 420
toris	693	μὲν πρὸς αὐτὸν) qua fide ac diligentia, &	Iudas occubuit in pugna quam gere-
Ionathas Pontifex primus Massa-		apud quos, & quibus testibus vsus,	bat contra Bacchidem
dam castellum ædificauit	686	(vt manifeste fidē faceret) cōscrip-	295
Ionathas victus ducitur	693	serit	Iudas cum vellet hostes acrius quā
Ionathæ obitus cui frater Simon suc-		Iosephus eorum quæ scripsit, partim	vnquā prius debellare, καταλογισ-
cessit	307	fuit operator, partim (vt eius ver-	ῖ. delectum militem perditissimos
Ioni, populi sic à græcis dicti qua &		bo vtat) inspector existens & om-	rum fecit. 413. hi enim cum nullas
illi & omnes Hælladici à Iano prin-		nino eorū quæ dicta vel gesta sunt	habeant fortunas quarum dulcore
cipium habuerunt vnde & mare		nihil ignorans	& suauitate detenti, vitam cupiant
quoq; Ionicum dictum est	10	Iosephi lepidē dicta in Appionē	prorogare & tutari, spe earum pa-
Ioppe vrbs capitur. 566. Est autem		Iosephus Simonis filius	randarum facilius sese vel pericu-
Ioppe vrbs maritima Palæstinæ		Iosephus matthiæ filius quis	lis sexcentis exponunt, qua homi-
& vetustissima, vt pote quæ ante		Iosephus quot annis natus Historiam	num sentina (vsus eodem Iudæ cō-
diluuiū condita fuerat: in qua saxū		Iudaicam conscripserit	filio) Catilina comitatus: à Cicero
monstratur ad quod Andromadæ		Iosephus de Hebræis verba incipit	ne & ab aliis omnibus male audie-
filia Cepæ cum exponeretur cœ-		facere	bat de qua re extāt Ciceronis ora-
to, dicitur alligata		Iosephus Salomes vir	tiones in eundem
Ioppenſes	301	Ioseph à Chalchidus Herode rege pon-	Iudas forte primus ædificauit vrbes,
Ioram obiit sagitta læsus ab Hico		tificatu priuatur Ananōq; Ananusi	re vera autem Roboam Salomonis
217		lio pōtificatus possessio datur 474.	197
Ioram bellum acerrimum gessit con-		479.	Iudas Militiæ princeps. 227. de quo
tra Moabitis	212	Iosephi eruditio summa nec non et	(si plura scire cupis) vide Biblia in
Ioram succedit Iosaphat	213	incredibilis diligentia in conscri-	lib. iudicum. c. 1.
Iordanis fons. 617. 618. est autem Ior-		benda hac Historia	Iudaici belli exordium
dan amœnus Iudæ fluius oritur		Iosephus magnam est passus persecu-	552
autem teste Plinio ē fonte Panæa		tionem à Iudæis	Iudæorum principalia festa, ac sacrifi-
de abluensq; bonam partem Gaz-		Iosephus huius Historiæ scriptor	ciorum genera. 7. de quibus vide
ilæ in mare mortuū descendit.		Iosephus alio atq; alio impetu oppri-	etiam Bibliorū Deuteronom. c. 16.
Iosander iurisperiti cuiusdā filius	573	mitur	Iudæorum tres hereses
Iosaphat	208	Iosephus Tyberiadem & Sepphorin	304
Iosaphat post annos suæ vitæ sexa-		sibi recuperat, pacato omni impe-	Iudæorū reliquæ ex captiuitate Na-
ginta, imperii autē quinq; vita de-		tu populari & insidiatorum male-	buzardam
tungitur ei; succedit Ioram	313	uolentia	241
Iosippus in Iudæa perit	236	Iosephi Callidū & astutissimū consi-	Iudæi suum templum atque adeo tot-
Iosæ regis laus	234	lium	am religionem pollutam ex im-
Iosæ mors	235	Iosephus in hostium potestatem se	molatione ab alienigenis præter
Iosue mittit exploratores	95	tradit	consuetudinem facta existimantes,
Ioseph somnia & eorundem expo-		Iosephi præsagium vnum atq; alte-	bellum graue ineunt
sitio	27	rum	552
Ioseph carceri mācipatur atq; i cister-		Iosephus Hist. ex genere Macha-	Iudæorum dolus in milites Roma-
nam mittitur. 30. De qua re vide		bæorum fuit	nos
Biblio. Genesios. capi. 37.		Iosephi scripta quot annorum Histo-	632
Ioseph à præfecto carceris humanissi-		riam contineant	Iudæi Alexandriam liberauere
me tractatur	30	Iosephus iuuenis quidā sic dictus	715
Ioseph A Egypto præficitur	32	Iosephi legatio ad Prolemæum	Iudæi apud Cyrenem tanquam pecu-
Ioseph vxor & filii	ibidē.	Iosephus Hyrcanum genuit	des iugulantur
Iosephus confirmat se vidisse statuā		Iozarus pōtificatu depositus fuit	693
salis in quam cōuersa est vxor Lot		Iubal primus Musicen coluit	Iudæos quā magna & quā incre-
cum deo displiceret habendo cu-		Iubilæi lex	dibilis fames oppresserit
rā vrbs quā ipse deus odisset ideo		Iudas Hierosolymam occupat	663
q; eam inflammasset	19	Iudas Essæus propheta nunquam	Iudæorum laudes amplissimæ
Ioseph venditus	29	in eis quæ prædicebat inmendatio	715
Ioseph fame inualeſcente frumenta		dephæzenus	Iudæorum tria millia perierunt
			693
			Iudæorum fuga.
			632
			Iudæorum excursus in Romam.
			640
			Iudæi ignem amplissimum iniiciunt
			in machinas & tentoria Romanorū
			641
			Iudæi victoriam de Arabibus repore-
			runt
			356
			Iudæi vsque adeo fuerunt religiosi &
			sux fidei amatores vt supersticiosos
			statuarum honores procul ablega-
			rent. 717. quod solummodo apud

Romanos honoris & gloriæ pos- pularis cupidus viguit & inter pri- mos honores locum habuit nuls- las enim inter Romanos statim promeruit qui sibi quamprimum erigi non iuberet, præter Ciceros nem qui cum & humanarum & di- uinarum rerum esset conscius tam fuitiles honores posthabitos esse voluit cum vel inuito obtuderetur, de quo vide orationes in Cas- tilinam	Iudæorum circiter tria milia in tem- plo caduntur 409 Iudæorum alia atque alia strages 413 Iudæi aduersus Archelaum Romam veniunt 416 Iudæorum bona pars ab Antonio prostermitur 502 Iucundus & tyrannius accusati 523 Iudæi totam Syriam deuastarunt 563 Iudæorum misera strages 563 Iudæorum tredecim milia proster- nuntur 564 Iudæorum cædes iterum atque iterum restauratur ac reintegratur 564 Iudæorum alia periticies in regno Agrippæ ibidem Iudæorum quinquagies mille in Ale- xandria occubuerunt 565 Iudæorum constantia 439 Iudæorum innumerabilis turba occu- bit 447 Iudæorum viginti milia perierunt sub seditione, tempore Azymorum a milite conficta 474 Iudæorum Pontificum catalogus ac plena nomenclatura 481 Iudæorum & Samaritarum discepta- tio 300 Iudæi illos non admittebant in nus- merum suorum qui aliud idioma a suo addicerent. 483. fuerunt nihi- lominus per multi Hebræi (e qui- bus noster Iosephus & Iustus) mul- tarum linguarum peritissimi sed illas, nulla opera adhibita vel studio quin potius longa consuetudine quæ illis cum alienigenis sapientibus intercedebat cõsecuti sunt	Iudæa mors 296 Iudæa tota Historia & quoties triump- pharit, & quoties de eo triumphat- um sit 290 Iulia Caesaris vxor. 526. 422. Iulii Caesaris mors in medio Sena- tu illata à Cassio & Bruto cum tã- tum tenuisset tres annos & men- ses sex principatum 33 Iudæi cum Philadelphinis magnam habebat discertationem de finibus vnius vici cui nomen erat Meas 469. Vocat autem hic Iosephus vi- cum quem nos pagum seu villam di- cimus in cuius significatione frequen- ter usurpatum apud cultissimum la- tini sermonis authorem Iulium Caesarem inuenies, nos autem vici nomine utimur cum id dicere vo- lumus quod doctissimi quique re- gionem vocant Iulianus agnomine & nomine Mar- cus Antonius Iudæa procurator Chiliarchas congregat. 665. Vocat autem Iosephus chiliarchas quos latine Tribunos plebis appellamus χίλιαρχοι. eadem est quod Tribunatum duco: & inde χίλιες χίς: omnia tamen hæc desumpta sunt à nomine χίλιες quod est numerus mille cõtens, quem militum numerum frequentius chi- liarcha ducere consueverunt Iuliani incredibilis fortitudo 658 Iulianæ castus ibidem. Iuppiter olympius quem phidias Athe- niensis fecerat 448 Iappi: et templum habuit quod Capi- tolium à Romanis dicebatur 448 Iuppiter & Iuno eius coniux 515 Iuvenum quadraginta admirabilis con- stantia 404 Ibidum natura 43 Idumæa à Ioram deficit. 217. est aus- tem idumæa regio Syria inter Ara- biam & Phoeniciam. Idumæorum plena Historia 608 Idumæa ciuitates capiuntur 488 Idumæorum atque Amomitarum con- tra Iudam & Iudæ (qui primus au- thor erat cõtentionis) contra eos- dem bellum 290 Idumæi. 685. sunt autem dicti idu- mæi ab idumæa regum ne Elau quæ ex eo quod ille Edóm vocabatur nomen accepit, est autem circa urbem Petram quæ nunc à quibus- dam ecclesiasticis Gabalene dicitur. In sensatos non verbis sed verberibus puniendos esse censuit antiqui- tas. 718. Vocat autem hic in sensa- tos illos penè quicquid bruxis potum
---	--	---

INDEX

quàm cum hominibus in rationis
vfu cōueniunt quinec honore, nec
virtutis amore: nec poenæ formidi
ne mouentur. non autem illos hic
intelligit quos Aristoteles in Ethi
cis insensatos quoq; vocat. secun
dum enim Aristot. insensati illi sunt
qui in extremo altero modestiæ
& cōtinentiæ sunt. scilicet qui nul
lus voluptatis sunt vilo modo par
ticipes, sed tãquam lapides viuunt.
Isboseth occiditur 152
Isaac repromissio 15
Isaac oratio super Iacob 21
Isaac constantia 18
Isaac abrahæ filius i honorẽ domini
dei à patre immolãdus in montẽ
qui dicitur Moraim annis iam na
tus quinq; & viginti ducitur sed
patri volenti iam filium interfici
cere deus obstitit & pro morte vi
tam maxime lōginquam ei tribuit
dicens se non hac ratione filium
immolare præcepisse quod vellet
eum illo priore filio quẽ tam char
um haberet & quem ad virilem vf
q; ætatem præuectum voluisset. sed
potius vt eius animũ experiretur 18
Ismael filius Siab 478
Ismael nominis etymologia 13
Isachar Iacob & Lia filius. 23. Inter
pretatur autẽ ex mercede datum
Ismaelis malicia 241
Itaburius mons 497
Israel 25
Israel. 25. significat autem Israel idẽ
quod repugnans angelo malo
Izabel 202
Izates in medio inimicorum suorum
ab omnibus suis copiis & à toto
suo exercitu iam pridem coniura
to in primo congressu deferitur
472
Izaria circumciditur 471
Izates victoriam reportauit amplissi
mam de inimicis, ipsumq; regẽ no
mine Arsanum terga dare coegit
472
Izatis mors 473
Izates Hierosolymis sepelitur 473
Izrael ciuitas 204

Iz

Kisseus, mensis nomen est quem
Macedones Apollæon vo
care consueverunt 289

L.

Laban 21. 22
Laban in Iacob defraudatio 24
Laban in eundem persecutio ibidẽ
Lachis vrbs quàm Roboam Salomo
nis filius adificauit 197
Lamina auræ 58
Lapides duodecim 62
Lasthenes cognatus Alexandri 303
Latrocinia crebra in templo facta as
siæque multo indigniora perpatras
ta. 478
Laudicia 501
Lapidicibus aqueductum Heros
des tanquã rem maximè dignã
concessit 515
Leges bellorum 92
Letro aliàs Rahuel verba fecit ad
Mosem 55
Lex mulierum parientium 69
Lex septimi anni ibidẽ
Lex Iubilæi ibidẽ
Lex percussorum 91
Lex de spoliis & præda diuidenda 147
Lex noua Herodis in fures 373
Lex qua prohibentur liberi seruis in
gali matrimonio cōiungi 89
Libanus mons 463
Liberius Maximus, procurator fuit
cui Cæsar demãdarat prouinciã
diuidendi ac distrahendi totã ter
ram Iudaorum 683
Lidæ populi quomodo ab antiquis
fuerint appellati 11
Lyddas à Romanis occupatur 618
Linguarum atque gentium varietas
& confusio vide. 9. de qua re vi
de Biblia Genesios. c. 11.
Lysanias rex atque Malichus Arabs
Cleopatrz nimia sauitia fuerunt
perempti 517
Lysias dux 293
Lysimachus enormia mendacia & vt
vno verbo dicam hominum fidem
excedentia. supra oēs. n. alios scri
ptores studio contra dicendi detẽ
tus fingebat ac pro veris falsim vẽ
ditabat 711
Locustarum caterarumque bestiarũ
nec non & germinum ac frugum
deuastatio 47
Λογικον græce, Hebraice Hefsin, la
tine rationale 62
Longinus imperator cũ maximo ex
ercitu venit in Hierosolymam 469
Lorica in templo Hierosolymorum
sacerdotes à populo dirimebat 638
Lot angelos domini dei nostri domi
sus suscepit. 15. quam rem lector

populosus videbis in sacro Genes
ios libro. c. 19.
Lucius. xxx. dierũ pro mortuis erat,
quo prætermisso vxori non lices
bat, aut marito nouas nuptias cele
brare. 90.
Ludas antiqui dicebant, quos nunc
ros Lydas dicimus 11
Lugdunum Galliæ ciuitas 438
Lupus tribunus plebis 459
Lupus vxorem & filiam Caii ingus
lat ibidẽ
Lupus Rector Alexandriae 693
Lupus ad mortẽ cum Chæreia ducis
tur. 463
Luminarium festum 290
Luga vrbs. 14. hæc ab aliis quandoq;
que Ogya dicta est. est autẽ Lūza
ciuitas iuxta quã Abrahã habitauit
Mc

Machabæus 737
Machabæi oratio ibidẽ
Macedones quid vocent Distros 267
Macedones populi 10
Macheræ insolētia 307
Macherus à seditionis captus 565
Macherus 681
Machur 738
Magi 478
Magog. Magogas populos instituit 9
Malogranata & tintinabula 61
Malichus princeps belli ab Antipa
tro constitutus 495
Malichus interficitur 501
Magus quidam 479
Manna quid 553
Manachemus Effenus 370
Manassæus Damascenus 7
Manassæ 32
Manassæ constituitur sacerdos 269
Manassæ prohibetur à fratre acces
dere ad altare. 268. in quo so. (ne
fallaris) scias falsum esse numerum
Manassæ aut ab vxore separari aut
sacrarium nunquam ingredi cogit
tur ibidẽ
Menethon totam Aegyptum descri
psit 8. 678
Manus in pariete, diuina permissione
apparuit ducens quædam syllabas
rum lineamenta 245
Maræon vrbs a Græcis Samaria dis
ta 207
Mare Aeneum 184
Maria repudians Archelaum copiam
ita est ac collocata Demetrio Ale
xandrino genere Iudæo fortunæ ac
naturæ omni penẽ dotẽ prædita,
ex quo filium Iustulæ nomine A
grippam 476
Maris rubri diuisio 49
Maria Moscos soror 58

Maria nupsit Archelao Chelciae filio, conubii auctore atq; duce suo patre Agrippa, ex quo Maria filia suscepit nomine Beronice	476	Maria nupsit Archelao Chelciae filio, conubii auctore atq; duce suo patre Agrippa, ex quo Maria filia suscepit nomine Beronice	476
Mariammes turris sic dicta de nomine mariammes reginae	635	Mariammes turris sic dicta de nomine mariammes reginae	635
Mariamme veneficiorum conscia	528	Mariamme veneficiorum conscia	528
Mariamme veneficiu fuit accusata	393	Mariamme veneficiu fuit accusata	393
Mariamme moritur	ibidem.	Mariamme moritur	ibidem.
Mariamme ubi de suo interitu Herodis edictum audiuit Soemo regis secreta mulieribus aperiente perturbata decidit	362	Mariamme ubi de suo interitu Herodis edictum audiuit Soemo regis secreta mulieribus aperiente perturbata decidit	362
Mariissa ciuitas potentissima	343	Mariissa ciuitas potentissima	343
Mardochaeus & eius luctus. 263. de quo si plura cupis cognoscere recurre ad Bibbhorum librum qui inscribitur Hester à secundo capite ad finem vsq; epistolae quam Artaxerxes mittit ad Iudaeos		Mardochaeus & eius luctus. 263. de quo si plura cupis cognoscere recurre ad Bibbhorum librum qui inscribitur Hester à secundo capite ad finem vsq; epistolae quam Artaxerxes mittit ad Iudaeos	
Mardochaei oratio ad deum. 264. de qua vide Biblia libro supradicto. capite. 13.		Mardochaei oratio ad deum. 264. de qua vide Biblia libro supradicto. capite. 13.	
Mardochaei de testorum Iudaicorum cultu praecepta	267	Mardochaei de testorum Iudaicorum cultu praecepta	267
Mardochaeus auunculus Hester patris regi insidias eunuchorum	262	Mardochaeus auunculus Hester patris regi insidias eunuchorum	262
Mardochaeus quod praemium habuerit à rege quod salutis eius fuerit meritum	ibidem.	Mardochaeus quod praemium habuerit à rege quod salutis eius fuerit meritum	ibidem.
Mardochaeus purpura indutus intro ducitur	267	Mardochaeus purpura indutus intro ducitur	267
Mardochaeus exaltatur à rege ibide.		Mardochaeus exaltatur à rege ibide.	
Marsyas Agrippae libertus bona deportante nuntia suo Hero dum ei exiret de balneis Hebraice (ne ab aliis intelligeretur) inquit, mors tua est leo. per leonem autem intelligebat Tyberium	436.	Marsyas Agrippae libertus bona deportante nuntia suo Hero dum ei exiret de balneis Hebraice (ne ab aliis intelligeretur) inquit, mors tua est leo. per leonem autem intelligebat Tyberium	436.
Marsio interdictur gubernatione Syriae cuius provinciae prius praefectus fuerat	469	Marsio interdictur gubernatione Syriae cuius provinciae prius praefectus fuerat	469
Marius Syriae praefectus	467	Marius Syriae praefectus	467
Martyr, qui pati voluit dicere	731	Martyr, qui pati voluit dicere	731
Massada castellum sic dictum	342	Massada castellum sic dictum	342
Massada ciuitas ab Antigono obsessa	344	Massada ciuitas ab Antigono obsessa	344
Matathias omnes Idolorum aras destruit pugnareq; (ubi necesse haberent) diebus sabbati iussit, unde & posterius nimis anxiam esse & coactam praescorum religionem videntes mathathiae voluntatem secuti sunt	287	Matathias omnes Idolorum aras destruit pugnareq; (ubi necesse haberent) diebus sabbati iussit, unde & posterius nimis anxiam esse & coactam praescorum religionem videntes mathathiae voluntatem secuti sunt	287
Mathias à Simone occiditur	652	Mathias à Simone occiditur	652
Matathiae morturi testamentum atq; adhortatio ad filios	287	Matathiae morturi testamentum atq; adhortatio ad filios	287
Matathiae mors	287	Matathiae mors	287
Matathias Idolatram Iudaeum condodit simul cum Apollonio ibide.		Matathias Idolatram Iudaeum condodit simul cum Apollonio ibide.	
Matathias filius Ioannis Antiochi mandatum contempsit	ibide.	Matathias filius Ioannis Antiochi mandatum contempsit	ibide.
Matathias seditionis auctor combu		Matathias seditionis auctor combu	
ritur		ritur	
Mathias Pontifex Pontificatu depositus	ibidem	Mathias Pontifex Pontificatu depositus	ibidem
Mausolaeum a Daniele constructum fuit	248	Mausolaeum a Daniele constructum fuit	248
Mausolaeum aliud ingens a Simone fabricatum est	308	Mausolaeum aliud ingens a Simone fabricatum est	308
Medapopuli à Graecis sic dicti. 9. 10 dicti autem sunt sic à Media Asiae Syriae maiora regione quae adiacet Persidi. Media autem dicta est à Madoe eius conditore		Medapopuli à Graecis sic dicti. 9. 10 dicti autem sunt sic à Media Asiae Syriae maiora regione quae adiacet Persidi. Media autem dicta est à Madoe eius conditore	
Mekhezdec idem est quod, iustus rex	14. 674	Mekhezdec idem est quod, iustus rex	14. 674
Megathenes vir fortissimus, ut pote quia fortitudine nomen habuerit	246	Megathenes vir fortissimus, ut pote quia fortitudine nomen habuerit	246
Menander Ephesius	700	Menander Ephesius	700
Menander Historiographus	230	Menander Historiographus	230
Memnon Aristidis filius	337	Memnon Aristidis filius	337
Menedemus philosophus	177	Menedemus philosophus	177
Mensa regiae Hierosolymitanae quas hic fuerit	637	Mensa regiae Hierosolymitanae quas hic fuerit	637
Mensa aurea	185	Mensa aurea	185
Mensis primi denominatio	48	Mensis primi denominatio	48
Mensurarum & ponderum primus inventor	5	Mensurarum & ponderum primus inventor	5
Memnonis sepulchrum	546	Memnonis sepulchrum	546
Mesraim. i. Aegyptus	10	Mesraim. i. Aegyptus	10
Mesabazan genus vestimenti fuit apud Hebraeos quod Moses Arabae vocavit Babylonii autem Hemaneam	61	Mesabazan genus vestimenti fuit apud Hebraeos quod Moses Arabae vocavit Babylonii autem Hemaneam	61
Mesabatan vestis fuit sacra	67	Mesabatan vestis fuit sacra	67
Messana urbs maritima	448	Messana urbs maritima	448
Mesopotamiae difficultas	19	Mesopotamiae difficultas	19
Meotis & Tanais paludes	684	Meotis & Tanais paludes	684
Messala	344. 566	Messala	344. 566
Michol astutia	136	Michol astutia	136
Mygdonia ciuitas dicta est quae prius Antiochia dicebatur	472	Mygdonia ciuitas dicta est quae prius Antiochia dicebatur	472
Mina quantum valuerit apud Hebraeos	328	Mina quantum valuerit apud Hebraeos	328
Mila legatus	388	Mila legatus	388
Militis seditionis in Hierosolymam factae auctor, praedicanda impudentia	474	Militis seditionis in Hierosolymam factae auctor, praedicanda impudentia	474
Miraculum dei super Moysen oppressum à seditionis	70	Miraculum dei super Moysen oppressum à seditionis	70
Miraculum aliud	65	Miraculum aliud	65
Missabel Danielis socius	243	Missabel Danielis socius	243
Missabel quandoque a rege Babyloniorum dictus est Missach	ibide	Missabel quandoque a rege Babyloniorum dictus est Missach	ibide
Misphabafeth	168	Misphabafeth	168
Mitra	61	Mitra	61
Mithridates ex partibus parthorum perfuga dimittitur	497	Mithridates ex partibus parthorum perfuga dimittitur	497
Mithridatis victoria	446	Mithridatis victoria	446
Mithridates Pergamenus	330	Mithridates Pergamenus	330
Moab filius Loth	36	Moab filius Loth	36
Moabitae populi	ibidem	Moabitae populi	ibidem
Moabitum rex filium masculum qui regno eius successurus erat immolat. 23. de quo vide Biblia Deuterono. c. 23.		Moabitum rex filium masculum qui regno eius successurus erat immolat. 23. de quo vide Biblia Deuterono. c. 23.	
Mocha Cappadocum ciuitas	10	Mocha Cappadocum ciuitas	10
Mochus Phoeniciae disposuit	8	Mochus Phoeniciae disposuit	8
Monobazus Helenae filius	470	Monobazus Helenae filius	470
Monobazus extrema senectute oppressus parum amplius suae vitae confidens filium Izatem à se conuocari iubet qui apud Abenerigum socerum suum agebat. quorum autem eum conuocavit & quid deinde fecerit vide sol.	470	Monobazus extrema senectute oppressus parum amplius suae vitae confidens filium Izatem à se conuocari iubet qui apud Abenerigum socerum suum agebat. quorum autem eum conuocavit & quid deinde fecerit vide sol.	470
Monobazus Iudaismum subit	472	Monobazus Iudaismum subit	472
Mons ferreus	618	Mons ferreus	618
Moraim mons. 17. est autem mons in quo CHRISTVS cum apparuit Abrahae filium suum Isaac iussit immolare		Moraim mons. 17. est autem mons in quo CHRISTVS cum apparuit Abrahae filium suum Isaac iussit immolare	
Moria soror Moysi moritur	78	Moria soror Moysi moritur	78
Moses omnia quae facta sunt à domino deo sex diebus facta esse testatur septimo autem die eum quiesuisse, de qua re vide Biblia Genesis. c. 2.		Moses omnia quae facta sunt à domino deo sex diebus facta esse testatur septimo autem die eum quiesuisse, de qua re vide Biblia Genesis. c. 2.	
Moses quomodo conscenderit in montem Sinai & Iudaeis dederit leges quas à domino deo optimo Max. acceperat	56	Moses quomodo conscenderit in montem Sinai & Iudaeis dederit leges quas à domino deo optimo Max. acceperat	56
Moses tribum Levi constituit illaq; voluit esse purissimam ac sacrosanctam atq; ei instituit omnia necessaria ne illi necessitate coacti profanis vterentur, aut ad victum, aut ad corporis habitum	63	Moses tribum Levi constituit illaq; voluit esse purissimam ac sacrosanctam atq; ei instituit omnia necessaria ne illi necessitate coacti profanis vterentur, aut ad victum, aut ad corporis habitum	63
Mosis liber inuentus	234	Mosis liber inuentus	234
Moses Ecclesian. i. eorum concilium congregationemque conuocat, in vnumque conuenire iubet, dicitur autem Ecclesia à verbo graeco συναγωγή. i. concionor quod est congregari ac in vnum conuenire oportet	93	Moses Ecclesian. i. eorum concilium congregationemque conuocat, in vnumque conuenire iubet, dicitur autem Ecclesia à verbo graeco συναγωγή. i. concionor quod est congregari ac in vnum conuenire oportet	93
Mosis tabulae in qua area sitae sunt, & qualis sit illa area	60. 61. 63	Mosis tabulae in qua area sitae sunt, & qualis sit illa area	60. 61. 63
Mosis educatio eiusque nominis etymologia	45	Mosis educatio eiusque nominis etymologia	45
Moses pharaonis diadema proculcat	ibidem	Moses pharaonis diadema proculcat	ibidem
Moses filiam Aethiopiae vocatam Tharbin ducit uxorem	47	Moses filiam Aethiopiae vocatam Tharbin ducit uxorem	47
Mosis virga Magorum virgas conuersit	50	Mosis virga Magorum virgas conuersit	50
Mosis confidentia	52	Mosis confidentia	52
Mosis oratio ad populum in montem Sinam conuocatum	52	Mosis oratio ad populum in montem Sinam conuocatum	52
Mosis praecepta decem	57	Mosis praecepta decem	57
Mosis duae tabulae	57	Mosis duae tabulae	57
Moses bellicosos recenset	71	Moses bellicosos recenset	71
Moses verba fecit ad Core	74	Moses verba fecit ad Core	74

Mosis alia oratio 75
 Mosis vixit cētū & viginti annos 9
 Mosis Iosue successorem facit 84
 Mosis hereditatē filiarū, defuncti fratris, constituit 85
 Mosis oratio ad populum Israel ante mortem 85
 Mosis legem scriptam dedit populo 86
 Mosis etiam si multae essent ciuitates vnum tamē solum voluit esse templum & vnum solū altare nō fuctum sed ex lapidibus indolatis & naturalibus constructum 86
 Mosis prophetia 94
 Mosis seditionem instruit frater Gore ob sacerdotium 74
 Mosem voluerunt dilapidare Iudaei ibidem.
 Mosis dominus deus prophetat vt & ipse id aperiat plebi 72
 Mosis & eius praesagium 40
 Mosis eiecitus atq; expositus totos tres menses 41
 Mosis septimus ab Abraham 42
 Mosis pulchritudo 42
 Mosis vidit rubum ardentem 44
 Mosis verba ad deum 45
 Mosis cum sua vxore & filiis Aegyptum petiit 45
 Mosis oratio ad deum 46
 Mosis quare sic sit appellatus qui prius Olsaph dicebatur: & eiusdem nominis etymologia 710
 Mosochini qui fuerint apud antiquos & iidem à nostris quomodo appellantur 10
 Mosollamus omnium certissimus sagittarius 705
 Mulieris fornicariae merces 87
 Mulieribus haec lex fuit apud Iudaeos vt illarum nemini liceret templū ingredi à partu: si marē peperissent ante .xl. diem: si vero foetum iam ante .lxxx. 69
 Mulieris puerperae leges eiusq; munitiones 64
 Mulieris iam coniunctae matrimonio atq; in adulterio deprehensae leges 64
 Mulieris cuiuscunq; prohibitus concubitus 64
 Mulier quaedam per famem filiū suū coxit 663
 Mulierum parientium lex 69
 Mulierum adulationes 354
 Mulierum blanda in persuadendo petulantia 361
 Mulieris cuiusdam summa fortitudo

do 234
 Muris ignis iniiciebatur more antiquo: nostris autē temporibus adeo (malum) nequitia accreuit vt non solum in muros sed in tecta atq; adeo in medios hominum vultus tecta ac lampades ardentes iniiciantur. 665.641.649.567.585.285.562.

N

N Aama mulier ammonitis mater Robaam. 194. vbi anno tantum tibi est solum hoc falsum esse vbi enim .i. esse debuit. z. est.
 Nabal vir stultissimus atq; ideò crudelissimus 141.142
 Nabal viri crudelissimi mors 142
 Nabal nominis etymologia ibidē.
 Nabathae superantur 497
 Nabath Azarinus 205.208
 Naboth fuit dilapidatus 205
 Nabuchodonosor somnū valde mirabile eiusq; explicatio à deo habita: quorum omnium sub mane oblitus Magos conuocat 243
 Nabuchodonosor secundi magnificentia. 245. sed de vtroque (si plura vis videre) recurre ad Bibliorum librum qui inscribitur Iudith cap. 1. & 2.
 Nachor fratris Abraham genealogia 12
 Nadab Hieroboam filius 201
 Nadab & Abiū mors 65
 Nazareth Corban asserunt deo 78. 494
 Neemiae labor ac studium in reparandis muris Hierosolymorum. 260. de quo (si plura vis) lege Biblia in libro Esdrae .x.
 Neemiae moritur 261
 Neemia à Iudaeis captus Xerxis regis principina 259
 Neemiae sacerdotes rogat vt relictis vicis se conferant ad urbem habitandam. 261. vnde manifeste patet vicum latine idē significare quod pagus
 Neerda Babyloniarum ciuitas admodum populosa & ab hostibus (ob eius situm incolarumq; magnam copiam) tutissima 443
 Neptalis 23
 Nembrod turrim edificat 9
 Ner 129
 Neronis summa crudelitas tum in matrem & vxorem Octauiam, tum etiam in plerisque nobiles ac principes quos sibi semper insidias par

rare existimabat. adeo agitabatur furis & propria scelerum conscientia 47
 Nero succedit Claudio mortuo 550
 Neronis mors 620
 Netiras & Philippus ex vico Galilaeae Roma denominato ortionum ea tempestate viuentium fortissimi 585
 Nicanor aduersus Iudam destinatus perit 295.294
 Nicanor pacem suadens vulneratur 639
 Nicodemus filium habuit. Geronē 563
 Nicolaus Damascenus historiographus 8. 12. 311. 278. 156. 322. 409. 389.
 Nicolaus pro Archelao verba facit 411. 417.
 Nicolaus Sylaeum accusat 389
 Nicomedes 324
 Niger occiditur 614
 Nymphius Tigillinus 620
 Nimiae regnum 224
 Nisibis terra quaedam Parthorum 472. 443. est autem Nisibis oppidum quoddam iuxta Euphratem fluium qui Nedam ciuitatem supradictam cingit
 Noach Hebraei dicūt Noe, vox autem Graeci qui Hebraica nomina propter lectionis ducorem quem illi supra omnes semper assestantur immutarunt. 10. de quo Graecorum dulcore ac nimia in loquendo petulantia alibi à nobis dictum abunde est
 Noarus 565
 Noe filios tres habuit 8
 Noe à Graecis νοχος dicitur 10
 Noe vinearū plantator 11
 Noe, atq; eiusdē arcae quā ingressus est reliquiae in terra Iudaeae amoniae atque omnium Aromatum fertilissima. 470. de Noe autē & eius arca vide Genesios. c. 7.
 Nouerca sena & iniusta erga suos priuignos 519
 Numidius Quadratus Syriae praeses 475

O.

O Bedientia melior quam victima & deo gratio. 132. Hoc idem leges in Bibliis primo Regum. c. 15.
 Oblationum dedicatio in tabernaculo 64

Ochozias rex malignus	211	latis acreuit	283	Pharisaorum strages ob infidias in eis	
Ochozias Achab patri succedit	209	Ofiris deus fuit heliopolitanus qui mu-		depræhensas	396
Ochozias descendens ē penetralibus		tato nomine, postea dictus est Mo-		Pharisaorum hypocrisis ac immodica	
regis decidit	211	ses	300	circa cultum diuinum arrogantia	
Odolla ciuitas quam Roboam Salo-		Otho	620	ibidem	
monis filius præter alias multas re-		Orthonis mors	622	Pharisei & esseni	379
fecit 197. Est autem odolla ciui-		Ozias princeps creatur	217	Pharisaorum & Sadducæorum contro-	
tas in tribu Iudæ Eglon quoq; no-		Ozias regis studium & præcipua exer-		uersia	312
mine appellata, cuius regem David		citia	221	Paries	625
interfecit Iesus, remanet tamē vil-		Ozias regis præsumptio ac percussio		Parthorum lex qua est cautum ne quis	
la, magna quidem adhuc, sed nos		ibidem		audeat aut tiarā uti, aut in lectulo	
men tantum retipere, cæteris pro-		Ozias mortuo Ioathan filius successit		aureo dormire præter regem	472
fuspinata, cōspiciturq; adhuc in vi-		in regni possidere	226	Est autem tiaræ regum capitis tes-	
decimo ab Ekbatropoli lapide ver-		Ozias tota ac plena historia à 217 vs-		gimen, sumitur quandoque pro	
sus orientem		que ad 230		galca, vidg Baysum fol.	6
Og rex cum suo exercitu peremptus				Parentum contemptores	90
79. de huius autem morte (si plura				Pharus Alexandria	382
videre cupis) recurre ad Bibliorum				Pascha	48
librum qui inscribitur, Deuterono-				Paschatis sacrificia, 67. de quibus ver-	
mium cap. 3.				de Biblia in lib. qui inscribitur Leui-	
Offellus Hierosolymita	503			ticus cap. 2.	
Olympias Herodis filia ex Maltace				Phasellus turris & oppidum	382
Samaritide	526			Phasellus	515
Olympicum certamen	516			Phasellus turris Hierosolymorum	
Olympus Herodis legatus	524			633	
Olda prophetissa Salomi cuiusdam				Phaselitæ	516
vxor	234			Pauperes ex oraculorum responsis in	
Onias in Aegypto templum deo adifi-				cremum amandantur ad curādam	
ficauit	300			visus conflagrationem tam peste	
Onias vir iustus de quoque charus, quod				quā fame 711. 719. huiusmodi es-	
vel ex eo facile colligitur quod os				sum homines solent propemodum	
minia quæ volebat à deo impetras-				sexcentis morborum generibus las-	
bat, quare obsecrus à Iudæis quod				borare, acremque corruptissimum	
noller pro eis ad dominum deū in-				exhalare, quo etiam oraculo fors-	
tercedere, occiditur	323			te præmonita idem Gallorum res-	
Onias pontifex oppidum cōdidit in-				gina Paradisi statim à suo aduentu	
star Hierosolymæ, templūq; ma-				hieri statuit	
gnificum intus edificauit	486			Pherecides primus in Græcia de cœ-	
Onias templum depopulatur	693			lestibus philosophatus est	695
Ooliab Achisamach filius de tribu				Pedanius legatus	524. 661
Dan	58			Pentecostes sacrificium	67
Oppida sub ditione Iudæorum	319			Pheroras Herodis filius patri suo con-	
Ophas loci cuiusdam nomen	562			cibatur	385
Ophyra terra erat quæ nunc terra au-				Pheroras crebræ suspicionis notam	
rea à neotericis dici solet	191			instit Salomæ	383
Oratio sacrificiorum	64			Pheroras & vxor eius ab Herode ac-	
Oreb rex occisus	110			cusantur	396
Ordo Ecclesiasticus	96			Pheroras moritur. 527. 397.	
Organorū varia genera & varia co-				Petronius in Syriam legatus mittitur	
nundem voces ex quibus vera sym-				contra Iudæos	439
phonia & cōsonantia cōfiatur	171			Petronius literas à Caio accepit	442
Orsanes à Parthis perfuga dimittitur				Petronii summa prudentia ac mode-	
497				stia	440
Osa dispensatoris cuiusdam nomen				Petronius mire erga se deos cogno-	
201				suit faciles & propensos	442
Osansiphus sacerdos genere Heliopo-				Petronii epistola ad Doriēses	465
lites sic denominatus à dei Helia-				Philippi & Demetriū fratrum duellum	
politani nomine qui Osiris dictus				319	
est, postea vero Moses appellatus				Philo Iudæos exanimatos ac penē	
678				exangues aduersus Caum excitat	
Ossa quæ omnes conuincit ante Hyr-				439	
canum iactabant quouique conui-				Pincerna somni habiti solutionem	
uium finitus fuit, & corūde acerrus				quærit à Ioseph	30

INDEX

R

Raab meretricis beneficentia
Raaz latronum princeps 192

INDEX

Rachel promittitur Jacob 22
 Rachel Jacob vxor, viro suo collo-
 cat famulam Balam 23
 Rachelis pulchritudo 22
 Rachel ex partu mortua & in Ephra-
 ta sepulta est 26
 Rachelis & liae diffidiū ac postea pri-
 stinae amicitiae reconciliatio 23
 Rachelis astutia 34
 Ramefesa Rampse patre sic voca-
 tus est, qui prius Sethon diceba-
 tur 678
 Ranarum & vermium plaga 46. 47
 Raphanae populi 679
 Raphia vrbs 496
 Raphim viro collocatur 493
 Rapsaces principes militiae 231
 Ratio conscripturum Iosephi. vbi
 sic malle legere quam vt in mar-
 gine nunc legitur, conscriptae no-
 titiae. 4
 Rationale, Graece λογικόν, Hebraice
 es Effia 62
 Ratio septimi mensis 67
 Ratio statuens 731
 Ratio 632
 Rahuelis filius 44
 Rael alias Letro verba fecit ad
 Moysen 55
 Rebecca pro Iacob orat deum 21
 Rebellare alicui 211
 Regum eligendorum ratio 88
 Regni diuisio 417
 Rhegini populi olim dicti Aschenes
 211
 Religio creandorum sacerdotum quan-
 ta fuerit apud Iudaeos. 696
 Regionis quae vltra Iordanem sita
 ium est, descriptio 576
 Remmon filii quot & qui 152
 Reparatio sacrificiorum 234
 Repedare aliquod pro eo quod est ali-
 quod redire 429
 Rerum conscriptio, verior apud quos
 uis barbaros populos, quam apud
 Graecos 697
 Respha filia Sebeth 150
 Res miranda 65
 Rex statuam adorare iubet 245
 Riphai populi dicti à Riphath, non
 nullis quoque Paphlagonibus voca-
 to 10
 Risam castellum 345
 Roas petra sic dicta 106
 Roboam quas vrbes aedificauit 197
 Rohoth puteus 20
 Rhodus 504
 Roma sub Vespasiano multum flo-
 ruit 678
 Romani flammis exusti 662
 Romanorum duo milites capti du-
 cuntur 670
 Romanorum machinae atque ipsi de-
 bellatores crebro bellicorum in-

rendiorum impetu cremabatur 585
 Romani milites oleo perferuenti in-
 magnis lebetibus ahenis deco-
 quantur ob Iudaeorum impetum
 atque nequitiam 587
 Romani iam ferè castrametati per-
 pelluntur à Iudaeis 631
 Romani potiti sunt primo Hierosoly-
 morum muro 641
 Romani cuiusdam equitis incredibilis
 audacia 642
 Romani secundo muro potiti sunt
 643
 Romani vincuntur 657
 Romani iterum inuadunt hostem
 660
 Roxane & Salome filiae Herodis
 vna ex Phedra, altera ex Elpide su-
 scepta 526
 Ruben 127
 Ruben pro ereptione Ioseph fratres
 alloquitur 28
 Ruben noctu ad lacus venit 28
 Ruben oratio ad Ioseph pro fratribus
 33
 Rufus militum imperator 413. 537
 Ruta 682
 Ruth vxor Maabon, Booz vxor sa-
 ta est 116. 117. de quibus plu-
 ra in Bibli. in libro qui inscribitur
 Ruth à principio vsque ad finem

S

Saab Galilaeae, patria fuit Elea-
 zari 685
 Sabachadai eunuchus 266
 Sabbatum Hebraice septimanam si-
 gnificat 60
 Sabbaticus fluxus prodigiosi ac pe-
 culiaris cuiusdam miraculi est as-
 pud Iudaeos 679
 Sabbatorum colendorum quam ma-
 gna atque adeo supersticiosa fue-
 rit Iudaeis religio 543
 Sabbatum Hebraice idem est quod
 requies ad quam (ex dei voluntate)
 dedicatum est 3, de cuius diei be-
 nedictione, vide Biblia Genesios
 cap. 2.
 Sabai à Saba dicti. 11. Est autem
 Saba vrbs Metropolis in Arabia
 in felicissimo monte sita, unde bo-
 na thura adferuntur
 Sabaus 300
 Sabinus occupat Capitolium 626
 Sabinus murum conscendit
 657
 Sabinus occiditur 627
 Sabaea seditio 169
 Sabuchadar eunuchus 266
 Sacerdotum vxores 69

Sacerdotes 69. de modo autem sa-
 cerdotum creandorum, vide Bibli.
 in Exodi ca. 29.
 Sacerdotum & Pontificis vestimen-
 ta & literae in eis elaboratae, pi-
 ctae, aut insculptae 61
 Sacerdotes Hierosolymitani, qui &
 quae eorum indumenta 63
 Sacerdotale quodam genus annora-
 tum 696
 Sacerdotes 724
 Sacerdotes vnus diei quam Iudaei m-
 nifice celebrabant 40
 Sacerdotes post templi muros sese oc-
 cultabant in excidio Hierosolym-
 tano 667
 Sacrificiorum duo genera 66
 Sacrificia Paschatis 67
 Sadducus 420
 Sadducaei atque eorundem dogmata
 & instituta 422
 Sadducorum & Phariseorum contro-
 uersia 331
 Sadducaei 544
 Salomonis natale 160
 Salomonis militiae principes qui
 181
 Salomon filiam Pharaonis duxit vxor-
 em 180
 Salomonis sapientia 18
 Salomon à deo contra demones ma-
 gnam potestatem impetrauit
 ibidem
 Salomon quot fecerit hostias in tem-
 plo 187
 Salomon quot & quas vrbes con-
 diderit 190. de quibus vide Bibli.
 lib. Paral. 2. c. 8
 Salomon multas gentes subiugauit
 & biq; seruire coegit 10
 Salomonis obitus 194
 Salomes accusatio perniciofa 52
 Salomes odium in filios Herodis
 373
 Salomen (cum Sylai Arabis amon-
 capta flagraret) Alexae nubere
 Herodes ac Iulia Caesaris coniun-
 compellunt 39
 Salomes filius Antipater 410
 Samaria 49
 Samaritae vniuersa descriptio 57
 577
 Samaria nunc Sebastia appellatur
 366
 Samaria deletur 31
 Samaritae accusantur a pud Darium
 257
 Samaritae Cuthae quoque dicti sunt
 255
 Samaria obsidetur 21
 Samaria Graece, Hebraice Maroon
 appellatur 20
 Samaeus filium habuit nomine Eleaza

I N D E X

rum.	585	Simon filius Iairi	661	Serpentis poena quam ei ob eius sa-	
Samaci iniuria	164	Simon Cathla filius	ibidem	lumniam & deceptione dominus	
Samuel Saul regem creavit in cremo		Selucus	733	deus imposuit	4
fundens vas olæ super caput eius		Suidas Hist.	730	Sethosis quandoque Aegyptus Danai	
124		Syria	710	frater dictus est, quem admodum &	
Samuel sacros congregavit in ciuitate		Sebaste urbs condita	514	frater eius Danaus Armaus fuit ap-	
Mosphat quæ interpretatur deors-		Sebaste ciuitas quæ ab Agrippæ no-		pellatus	700
sum respicere, quod deo (haurien-		mine Agrippias quoque dicta est	902	Sicariorum pertinacia	692
tes aquam) sacrificarent	121	Secta quarta à Iuda introducta	422	Sydon urbs ab Herode nobilitata ab	
Samuel senex rem domesticam filius		Sedechias capitur	239	q. resecta est. 518. 519. fuit autem	
suus gubernandam iniungit	122	Sedechias pseudopropheta arguitur		Sydô urbs phœnicie insignis, olim	
Samuelis oratio et eius prophetia	117	ma & verè sophistica verba præua-		Chananeorum terminus ad A-	
Samuelis oratio	121	luerunt	209	quiloneq. respiciens, postea ad A-	
Samuelis altera oratio ad populum	126	Sedechias prole	243	tem regionis Iudææ facta est, ces-	
Samuelis responsio ad Saul de inobe-		Seditio magna	77	sedit in sortem tribus Aser: sed nō	
dientia	131	Seditioforum superba responsio	670	venit in eius possessionem quātho-	
Samuelis propheta viri sanctissimi		Seditiosi regiam depradantur	ibidem	res non potuit expellere	
mors 141. de hoc & eius morte si-		Seditio magna iterum in Hierosoly-		Sichinitis solis à Pelusio Aegypti, vsq.	
copiosius vis videre recurre ad Bi-		ma oborta, omnium (sed præsertim		q. ad rubrū mare peperit Saul 130	
bliam. i. Reg. 125		Militis) malitia conficta	474	Sicheleus datus est Davidi	144
Samuelis umbra alloquitur Saul	145	Sella vxor Lameth	5	Sichimitarum & Abimelech discors	
Samuel vir iustus populum per deum		Seductio Eux mulieris	4	dia. 99. dicti autem sunt, sichimitæ	
aduravit nullo affectu detestari (quo		Segor quid significet apud Hebræos	16	ab urbe sicheem quæ Græcè Sichis-	
omnis aequus index carere debet)		Seiani insidie	433	ma latine autem sicima dicta est,	
veram coram rege referat senten-		Seiron Heb. capillitium siue Casaræ	20	fuit ciuitas Iacob sed deserta ē, nihi-	
tiam de suis ipsius cā vita antea dā-		significat		lominus tamen ostenditur locus qui-	
quā præsenti	126	Sennaar campus 9, fuit aut capus Ba-		dam iuxta suburbium Neapoleos	
Samuel in Bethlehem pergit vincturus		byloniæ in quo turris extructa est,		propter sepulchrum Ioseph, fuit aut	
Dauid regem	131	vnde egressus Ašur edificauit Nis-		tem subuersa hec urbs ab Abime-	
Samson & eius facta	114	nuæ fuerunt & alii campi hoc no-		lech & sale conuersa	
Samson Palastrinis traditur	116	mine appellata, sed de hec intelli-		Siclus Heb. aurū numisma est quæ	
Samson loci nomen	115	git Iosephus sub finem 9 cap.		3 tuor drachmis Atticis æquale 164	
Samsonis quæstio	115	scelu supradicti cum citat Actuum		Sylas in vincula coniectus	466
Sanabalath ab Alexandro potestate		Histor.		Sylas reuocatur	ibidem
obtinere condendi templum	269	Sennacherib (vt Berosus testatur) As-		Sylas	396
Sanctum sanctorum	59	syriorum rex à suis filius in urbe		Sylas damnatur	390
Saphim locus quidam sic dictus in lu-		Ninive & in templo Arasce perem-		Sylas Obedæ regis procurator	520.
dæa	269	ptus est	232	527	
Sare ætas mors & sepultura	18 de	Sennacherib rex magnus	231	Silua fons	634
qua re, vide Genes. ca. 23		Sentius saturninus	457	Silua agnominis flauus	685
Sardianorum decretum à populo re-		Sentii oratio ad senatum	457	Symeon retento Ioseph fratres sine	
ceptum	337	Seon rex cum toto suo exercitu oc-		abire	34
Sardonyches	65	ciditur	79	Simon fratri Ionathæ successit	307
Saul Cui filius 124. 129. 123		Septem dierum series quam dominus		Simon ad galilæam perueniens ho-	
Saul de inimicis serio triumphat	126	deus I E S V S C H R I S T V S		stes suos in fugam conuertit & sic	
Saul altare constituit	129	in omnibus rebus creandis obser-		victoriam reportauit	290
Saul genealogia	ibidem	uauit 3. de qua serie vide Genes.		Simonis oratio ad populum Iudæ-	
Saul apprehensus Samuelis vestem la-		cap. 2		cum	308
cerat	131	Sepulturam nulli mortalium quan-		Simon præclarum Mausolæum fa-	
Saul à cacodæmonibus frequenter in-		tumus barbaro & peregrino de-		bricauit	308
festatus remedium quod non inue-		negandam	91	Simon arcem Hierosolymitanam di-	
nit apud aliquem sapientium à cy-		Septimi mensis (quem Macedones		ruit	309
tharista accepit	132	Hyperueretæum vocant) ratio		Simon Herodis seruis	414
Saul suo gladio interiit 147 de cui-		67		Simon capitur	674
us obitu (si plura cupis) vide Iub. in		Sephor	422	Simon Giora occiditur	681. 685
primo Paral. ca. 10		Seron vincitur	288	Simonis Idumæorum ducis ad Hiero-	
Saul epitaphium	149	Seruos testari non posse quemad-		solymos oratio	610
Saugetutio à Samuele	123. 124	modum nec militare aduersus li-		Simonis & Zelotarum pugna	621
Saul omnia quæ sibi Samuel prophe-		beros nec pro liberis	87	Simon victoriam reportat de Cende-	
tarat vera inuenit	124			beo 309	
Saul à suis destitutus	127			Simonis vxor à Zelotis capitur	622
Saul regni sorte adactus	124			Simonis interitus	309
Salm	698			Sinnabaris Assyriorum rex	15

Syrorum perturbatio à deo facta 215
 Syria à Iudæis tota fuit deuastata 563
 Siroborus Assyriorum rex 13
 Sisenna. nom. p. viri 496
 Sitenna 20
 Socho vrbs quam Roboam Salomo
 nis filius præter alias multas ædifi-
 cavit 197
 Socrates 729
 Sodomitarum reges quinque 13
 Sodoma:orum regibus victis ab Assyriis
 tributum impositum est, & sic qui
 prius reges erant tributarii facti sunt
 31 sunt autem dicti Sodomæi aut, So-
 domitæ à Sodoma ciuitate, quæ im-
 piorum scelere diuino igni consum-
 pta est. Est autem sita iuxta mare mor-
 tuum, habet à latere Seoram vnam
 ex quinque Sodomorum vrbibus quæ
 & Segor & Zoara quoque dicitur
 quæ igni quoque diuino consumpta fuit
 set, nisi Lot deo pro ea supplicasset:
 cuius meminit Esaias in visione
 contra Moab
 Soemus primò Herodis regis secreta-
 rius fidelissimus eius arcana tadium
 fideliter celauit, quandiu mulieres
 non frequentauit. Verumtamen ubi
 primum mulierum blanditiis & ver-
 bis (quorum illis maxima copia est)
 illectus fuit omnia patefecit 361
 Soemum rex Herodes ob magnam eius
 perfidiam interimiri iussit 393
 Sol stetit 99
 Solutio somnii 30
 Somni cometuram pastor audiuit
 ibidem
 Sosa filius Iacobus 671
 Scytharum populi sic à Græcis appellati.
 quondam autem Magogæ dicti sunt,
 sed mutati sunt simul cum nationi-
 bus linguæ 10
 Scythopolis vrbis nomen ubi magna
 fuit facta Iudæorum clades 564
 Scélide 543
 Super humeralia 62
 Scaurus 324
 Scenopegia quid 187
 Spicas in iugeribus remanentes non
 esse colligendas 88
 Stagnum Amygdalinum 649
 Strennitas 444
 Scolæ sacerdotales 185
 scola pontificis à quibus sit solita con-
 seruari 372
 Strabo Cappadox Hist. 330. 351
 313
 Stratonos turris quæ nunc Cæsare a
 nuncupatur 366. 500
 Strutium 649

T

I N D E X

T Abernaculi instrumenta 63
 Tabernaculorum solennitas 67
 Tabernaculum quomodo fuerit ædifi-
 catum 58
 Thadallus dux Assyriorum cum prin-
 cipibus aliis coadiutoribus inuadit
 Sodomitas 13
 Tanais & Mæotis paludes 684
 Tarichæ à Tito cæduntur 596
 Theatrum 368
 Thecos vrbs quæ Roboam Salomo-
 nis filius ædificauit 197
 Temporis supputatio ab Adam ad tē-
 pli usque ædificationem 183
 Templi structura & constitutio 18,
 de qua vide Bibl. z. Paral. c. 3.
 Templi spoliatio 198
 Templi porticus accensæ 664
 Templi dirutio atque Hierosolymorum
 excidium 285
 Templi restauratio ac reparatio
 234. 289
 Templi obsidio 293
 Templum 366
 Templi noui ædificium 371
 Templum sic ædificatum fuit, ut trasi-
 tus haberet subterraneos 373
 Templum cædibus pollutum 628
 Templum succenditur 665
 Templis statuas, imagines, aut simula-
 chra aliqua apponi nefandissimum
 habebatur, unde Cuius Cæsaris sta-
 tuam in templo collocari Iudæi non
 passi sunt, ut patet fol. 439. 532
 Tempestas horrenda exorta 611
 Themosis rex Aegypti, regnare cepit
 quamprimum expulsi pastores mis-
 sitque in Hierosolymam 690
 Tenebrarum caligo 47
 Theodas à fado interimitur 474
 Theodectes oculis multatus est
 277
 Theodorus incuatos Iudæos inuasit
 & ideo repente decem milia inter-
 fecit, atque Alexandri sarcinas diri-
 puit 317
 Theophrastus 700
 Theopompus quid passus sit 277
 Thermut Pharaonis filius 41
 Terentius Rufus 675
 Testes quibus est usus Iosephus in
 suæ historiæ probationem 698
 Testes falsi secundum legem punien-
 di 87
 Testem vnum non sufficere ad alterum
 condemnandum ibidem
 Testimonium Sibyllæ 9
 Tyberius conditur ab Herode 23
 Tyberiadis dedicatio 594
 Tyberius Augusto successit 423
 Tyberius curam sui nepotis Agrippæ
 committit 432

Tyberius Cæsar ægritudine corripitur 431
 Tyberii insimulatio contra Caium 436
 Tyberii mors 429
 Tyberii mors Agrippæ nuntiatur 437
 Tyberius Alexandrinus permultos
 Iudæos (cum in Alexandria mane-
 ret) interfecit 565
 Tyberio mortuo Caius succedit in
 Principatus moderatione 436
 Tyberius multos Romanorum pro-
 ceres extinxit 436
 Tyberii mors omnibus grata & om-
 nium animis accepta quamuis dissi-
 mulatione latebat omnium gau-
 diū ne quid mali succederet: gau-
 dio rei tam miseræ propalato. 436
 Tygranes Armeniorum rex Cleopa-
 tram obsidet 502
 Tygranes Ptolomaidem obsidet
 321
 Tygranæi populi à Tygrane sic de-
 nominati sunt, quos Græci Phry-
 gas vocant 10
 Tygris paradisi fluius est Hebraice
 Diglath dictus quod acutum ali-
 quid & angustum significet, 4 sed
 de hoc & cæteris huiusmodi, vide
 Genesios, ca. 2
 Timæus Historicus 706
 Timor & dolor 731
 Timotheus iam congregatum suum
 exercitum more boni imperatoris
 exhortatur 291
 Timotheus prope Rophon ciuitatem
 castrametatur adducens ex Ara-
 bia maximum mercedem conducto-
 rum hominum exercitum 291
 Tyrii 700
 Tintinabula & malogranata 61
 Tyrannus 388
 Tirannius & iucundus accusati
 522
 Tyro atque alii primates insu Herodis
 dis comprehenduntur 391
 Tyriorum obsessio 230
 Tyronis filius 392
 Tyronis Herodem increpantis auda-
 cia 524
 Tyrus quis locus sit 284
 Tyrus ab Herode resecta 515
 Titi & Vespasiani munificentia erga
 deuictos Iudæos 278
 Titi oratio ad seditiosos 669
 Titus clam hostibus oppidum occupa-
 pat atque in suam potestatem asse-
 serit 589
 Titi oratio ad milites 595
 Titus à Giscalensis suscipitur
 603
 Titus mittitur ad Galbam 620

I N D E X

Titus in Iudæam mittitur 627
 Titus urbem obsidet 630
 Titus iuxta urbē castrametatur 632
 Titus militum temeritatē carpit 633
 Titus de secundo muro non minus
 quam Romani triumphauit 643
 Titi elegans oratio ad milites 656
 Titus pugnae spectator 660
 Titus ingreditur urbem 673
 Titus suis telis. i. sua ipsius clementia
 nimia & virtute perit 643
 Tityi ab Astarate debellati 700
 Tubalcain vir supra omnes bellicosus
 5
 Tubalcain artis ferrariae primus inuentor
 ibidem.
 Tubae argenteae 70
 Thurribulum Regiae Hierosolymitanae
 quale fuerit 637
 Turris decidit 641
 Tusculum quantum à Roma distabat
 433
 Tribuum Iudaicarum catalogus 152
 Tryphon (non notissimus ille, de quo
 Quintilianus in principio primi
 li. & Martialis, cū dicit, & faciet lucrum
 bibliopola Tryphō) sed alius
 vir ingenuus & nobilis qui princeps
 militiae à militibus constitutus est
 309
 Tryphonis viri in conuiuiis praesertim,
 facetissimi responsum, quo ita regem
 Ptolemaum delectauit vt omnes
 extemplo Tryphoni applaudere iuberet
 283
 Tryphon adulator 392
 Tryphon Tyrannus 487
 Tryphonis summa malitia 309
 Tryphonis iuxta Antiochiam bellum
 304

V

Valerius Asiaticus vir consularis
 457
 Varus praesidiū suis ferre maturat 415
 Varus iubet Antipatro vt refutet
 verba Nicolai contra se de parricidii
 suspitione facta 402
 Varus Antiochiā perrexit: dum Romanus
 mam nauigauit Archelaus 409
 Vasa 185
 Vasa promissionis 252
 Vasthiani eunuchi 262
 Veneni summa vis 402
 Venenum profertur 531
 Venones à Parthis pulsus ob nimiam
 eorum barbariem 423
 Venones capitur 424
 Ventidius Bassus dux Romanus 344
 Verba Mulieris adulterae volentis in
 suū concubitum inducere Ioseph,
 & eiusdem mulieris accusatio in
 eundem nolentem flecti. 29. 30.

quae res mihi per similis videtur illi
 quae est apud Ouidium de Phedra
 & Hyppolito
 Vermium plaga 47
 Vespasianus mouet exercitū contra
 Tarichæos 594
 Vespasianus à suis in medio inimicorum
 deferitur 599
 Vespasiani animaduersio in exercitum
 600
 Vespasianus à Tyberiensibus recipitur
 ibidem.
 Vespasianus grauissimum vulnus ac
 propè lethale suscepit 595
 Vespasiani & Titi munificentia erga
 Iudæos deuictos 278
 Vespasianus templum pacis construxit
 681
 Vespasiani clementia 684
 Vinearum Plautandarum mos 88
 Vineae inuentor & plantator primus
 Noe 11
 Vitellius 620
 Volumnus militiae magister 524
 Vulpes trecentae 115
 Vrias Bethsabee maritus occiditur
 158
 Vrias Ioathan succedit, Vrias vero
 Nerias 240
 Vrias literae 159
 Vtensile pro re qua vtī possumus vltur
 patur folio. 513
 Vrbs muro circumdatur 651
 Vrbs funditus euertitur 644
 Vxor diuortium 90
 Vxorū ducendarum mos 89

X

Xanticus mensis appellabatur
 apud Macedonas māsis ille
 qui Hebraeis Nisan dicebatur. 64.
 67. 256. Erat autem hic mensis pri
 mus Azymorum, quem nos Aprilē
 vocamus. Dicebatur & Xanticus
 dies ille quē nos per Calendas intel
 ligimus.
 Xantico mense iuuenes qui expeditionem
 Iā facere poterant Aegyptum
 deferuerunt 48
 Xaloth vicus seu vt nostri dicunt pa
 gus quidam, à quo Ptolemaidis ma
 gnitudo vsq; ad Bersabem proten
 di cognoscitur 576
 Xerxes Persarum Rex aduersus Graecos
 (vt Chœrilus antiquissimus poeta
 refert) militauit 703
 Xerxes Dario patri defuncto successit
 257
 Xerxis epistola ad Satrapas Syriae pro
 Iudæis ibidem.
 Xerxi defuncto Cyrus eius filius (quē
 Graeci Artaxerxem vocant) successit
 in imperii gubernatione quem

admodū & ipse Xerxes patri Dario
 succederat 261
 Xerxes ab atheniensibus turpiter fugatur
 621
 Xylophoriae festū est apud Hebræos
 in quo omnes homines ligna con
 gerebant in templum vt elca adhi
 bita, ignis perpetuus permaneret 561
 Xystus 663

Z

Abilus Arabum potentissimus
 Z Alexātri Caput abscidit 303
 Zabulon Galilæae terra 700
 Zabulon validissima Galilæae
 urbs incenditur 566
 Zacharias Ioadæ filius lapidibus obruitur
 222
 Zacharias & Aggeus templi concionatores
 256
 Zacharias accusatur à zelotis 613
 Zamarias Iudæus Babylonicus &
 eius mors 394
 Zamarias princeps tribus Simeon
 uxorem habuit Choza bimadiani
 tidem mulierem ducis cuiusdam filiam
 62
 Zamarias equorum princeps ibidē.
 Zamarias Helam regem Therfa filium,
 vix duobus annis regni exple
 tis interfecit 201
 Zamarias totū Baasan genus (vt Si
 mon prophetaret) è medio sustulit
 ibidem.
 Zamarias aulam regiā igni appposito
 seq; intus recumbentem concre
 mauit ibidem.
 Zarah 487
 Zarasim Mardochei vxor 264
 Zarcas rex Aethiopiae 200
 Zebedaus Achar filium habuit qui
 inuentam chlamydem regiam aus
 ream atq; variis gemmis cōspersā
 & intexam tetræ tumulo sepe
 liuit 97
 Zeb rex occisus 110
 zebennai populi à zebenna regio
 ne sunt dicti 312
 Zebenaus Alexander ibidē.
 zebus princeps Sichimitarum 111
 Zebulonitae 101
 zelari 707
 Zelotypiae lex 69
 zelotis suadet Eleazarus auxilium ali
 unde efflagitare 608
 Zelotae in urbem per insidias clauis
 destinatis Iudæos intromittunt 611
 Zelotarum crudelitas 714
 zelotarum pugna Cum Simone 622
 Zelotae 685
 Zelotypia Herodis non paucis nocuit
 517
 zepha Liae ministra 23

INDEX

Zelpha filium habuit nomine Gad quod interpretatur fortuitum	23	Zepha vrbs quam Roboam creditur aedificasse	197	Zorobabel princeps Iudaeorum	250
Zenodorus	369	Ziphæi Dauidem prodiderunt tamē ab eo facile veniam impetrarunt	138.	Zorobabel templum atque vrbs reparaturus proficiscitur	254
Zenodorus idem	386.513	Ziph ubi nunc vicus ostenditur in quo Dauid fuit absconditus. fuit autem vicus ille tribus Iuda in Do roma iuxta fides Bleutheropos leos.	619	Zorobabel sententiam profert de mulierum natura	253
Zenonis res mirandæ ubi	319	Zoara Arabiæ locus	619	Zorobabel item de veritate se tentiam fert ibidem.	
Zephyrium	518	Zoilus tyrannus	316		
Zephyrus & eius natura	544	Zona	61		
Zeugma vrbs	679				
Zentis, Regis Antiochiæ frater	279				
Zethura vrbs quam aedificauit Ro boam Salomonis filius	197				
Ziba libertus Saul	168				

TOTIVS INDIGIS
FINIS.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

QVVM PRO MEO MORE OFFICIOQVE SVCCVRRENDI scriptorum monumentis, quæ ob superioris seculi partim inscitiam partim etiam socordiam, maiorem diligentiam postulat, diu græca Iosephi exemplaria perquisiuissem, quo instructior ad hanc editionem fierem, nec Antiquitatum libri usquam reperiri quarent, dedi operam, ut saltem reliqua eius autoris opera Bellum videlicet Iudaicum, & contra Apionem, sic emitterem, ut eorum studiosis quammaxime satisfaceret. Itaque corrogatis est Gallia Germania atque etiam Polonia græcis codicibus, latina ad illos conferenda curauimus, quo facilius mendæ per librariorum oscitantiam admixtæ tollerentur: alicubi etiam quæ ab interprete ipso obscurius reddita erant, clarius exprimerentur: hoc tamen obseruato, ut sius illi stylus, quam græcorum schematum admixtum peregrinum quiddam sonans; tum ex vulgaris sermonis fece nonnihil trahens, ita relinqueretur, ne centonis specie crebra interpolatio referret. Hanc autem operam non superuacuum apparebit, vel ex lectione non paulo quam antehac inoffensiore simul ac dilucidior: vel, si quis certius experimentum capere velit, ex vniuscuiuslibet folii ad veteres editiones collatione: præcipue vero in duobus libris contra Apionem: in quorum singulis præter alias mendas innumeras, circa finem primi atque item circa sequentis initium plusquam centenos versus deesse deprehendimus eosdemque restitimus. Verum etiam hæc ipsa editio vigilantiam nostram candido celsiori abunde approbare potest, euidentius tamē id erit, ubi græca (mō deus quod in animo est secundet) mature subsequantur. Interea præsentibus fructu ac vale, nostræque industriæ fauere perge.

FLAVII IOSEPHI

HEBRAEI HISTORIOGRAPHI CLARISSIMO DE

Bello Iudaico libri septem, interprete Rufino Aquileiensī.

PROLOGVS.

Voniam bellum, quod cum populo Romano gessere Iudæi, omnium maximum quæ nostra ætas vidit, quæque auditu percepimus, ciuitates cum cinitatibus, gentesue commisisse cum gentibus: quidam, non quod rebus interfuerint, sed vana & incongrua narrantium sermones auribus colligentes, oratorum more perscribunt: qui vero præsto fuerunt, aut Romanorum obsequio, aut odio Iudæorum contra fidem rerum falsa cōfirmant: scriptis autem eorum partim accusatio, partim laudatio continetur: nusquam vero exacta fides reperitur historiæ: idcirco statui, quæ retro Barbaris antea missi, patria lingua digesta, Græca nunc his qui Romano imperio reguntur exponere, ego Iosephus Matathie filius, Hebræus genere, sacerdos ex Hierosolymis: qui & initio cum Romanis confixi, posteaque gestis, quia necessitas exegit, interfui. Nam cum hoc, ut dixi, bellum grauissimum exortum est, Romanorum quidem populum domesticus motus habebat: Iudæorum autem, qui ætate validi, & ingenio turbulenti erant, manu simul ac pecunia vigentes, adeo temporibus insoleter abusi sunt, ut pro tumultus magnitudine, hos possidendarum spes, illos amittendarum partium Orientis metus innaderet. Quoniam Iudæi quidē cunctos etiam qui trans Euphratē essent, gentiles suos, secum rebel-laturos esse crediderant. Romanos autē & finitimi Galli irritabant: nec Germani quiescebāt: dissensionūque plena erāt omnia post Neronē: & multi quidē tēporum occasione Imperiū affectabāt: lucri autē cupidine exercitus rerū nouandarū cupidi erāt. Itaque indignū esse duxi, errantē in tātis rebus dissimulari veritatē: & Parthos quidē, ac Babylonios, Arabūque remotissimos, & ultra Euphratē gētis nostrę incolas, itēque Adiabenos, mea diligētiā vere cognoscere, vnde cœpisset bellū quātisque cladibus cōstitisset, quoue modo desisset: Græcos vero & Romanorū aliquos, qui militiā secuti nō essent, signētis siue adulationibus captos, ista nescire. Atqui historias audēt eas inscribere, qui præter hoc (ut mihi quidē videtur) quod nihil sani referūt, etiā de proposito decidūt. Nā dū Romanos volūt magnos ostēdere, Iudæorū res extenuāt, & in humilitatē deiiciūt. Nō autē intelligo, quonā pacto magni esse videant, qui parua superauerūt. Et neque lōgi tēporis eos pudet, quod bellū tractū est: neque multitudinis Roma. quā in ea militia labor exercuit: neque dū cū magnitudinis: quorū profecto gloria minuit, si cū multū pro hierosolymis desudauerit, reb⁹ per eos prospere gestis aliquid derogeť. Nec tñ ego cōtentione Romanas res extollētū, gētiles meos aplicare decreui: sed facta quidē vtrorūque, siue in illo mēdacio prosequar: dicta vero de factis reponā, dolori atque affectioni meę in deflētis patrię cladibus indulgēs. Nā quod domesticis dissensionibus est enerv-

sa, & in

sa, & in templum sacrosanctum inuitas Romanorum manus atq; ignem Iudeorū tyranni traxere, testis est qui eam vastauit, ipse Cæsar Titus: per omne bellū miseratus quidem populum, quod à seditiosis custodiretur: sæpe autē consulto differri passus ciuitatis excidium, protracto obsidionis spatio, dūmodo belli pœniteret: autores. Quod si quis me aduersus tyrānos eorūq; latrocinium accusatorie loqui putet, vel patriæ miserijs ingementem calūniari præter legem historiæ, dolor veniam tribuat. Ex omnibus enim, quæ Romano imperio parent, solam nostram ciuitatem cōtigit ad summum felicitatis fastigium euadere, eandēq; in extremum miseriæ deiici. Deniq; omnium post cōdita secula res aduersas, sicut Iudeorum calamitatibus cōferantur, superatum iri non ambigo. Et horum autor nullus externus est: vnde nec fieri potest, vt à quæstibus temperetur. Siquis autē durior misericordiæ sit index, res quidem tribuat historiæ, lamenta vero scriptori: quanquā merito Græcorū disertos increpauerim, qui tantis rebus sua memoria gestis, quarum cōparatione præterita olim bella exigua reddūtur, iudices resident aliorum, facundiæ detrahentes: quorum etsi doctrinam superant, proposito vincuntur. Ipse vero Assyriorū & Medorum gesta perscribunt, veluti minus recte à scriptoribus antiquis fuerint exposita: cum in scribendo tantū eorum viribus cedant, quātum sententiæ. Erat enim vnicuiq; studiū, quæ vidisset facta, conscribere: quoniam & interfuisset rebus gestis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mentiriq; apud scientes, inhonestū esse videretur. Enimvero noua quidem neq; ante cognita memoriæ tradere, suiq; temporis res cōmendare posteris, laude ac testimonio dignū est. Industrius autem habetur, nō qui alienam dispositionē atq; ordinem tranfert, sed qui noua dicendo etiam corpus propriū conficit historiæ. Sed ego quidē sumptu ac labore maximo, qui cum sum alienigena, Græcis simul & Romanis gestarum rerum memoriā repono, Ipsis autem indigenis, ad quæstum quidem ac lites, ora patent, linguæq; solutæ sunt. Ad historiam vero, in qua verum dicendum est, summaq; ope negotia colligenda sunt, obmutescunt: cōcessa infirmioribus neque scientibus licētia scribendi res à principibus gestas. Honoratur itaq; apud nos historiæ veritas, quæ à Græcis negligitur. Ab origine quidē Iudeos repetere, qui fuerint quōue pacto ab Ægyptijs discesserint, quasq; regiones errando peragrauerint, & quas vel quoties incoluerint, & quēadmodum inde migrauerint, neq; huius esse tēporis, & præterea superuacaneum existimari: quoniā multi ante me Iudeorum de maioribus huius gētis verissima composuerunt: & nōnulli Græcorū, quæ illi scripserāt, patria voce prosecuti nō multum à veritate deuiarunt: exinde autem historiæ principiū sumam, quo scriptores eorū & prophetæ nostri deserūt. Et bellū quidem meis tēporibus gestum, latius quaq; potuero diligentia referam: quæ vero ætate mea sunt antiquiora, summatim breuiterq; percurram: Quomodo Antiochus cognomēto Epiphanes, deuicta penitus Hierosolyma, cū triennium sexq; menses eā tenuisset, ab Asamonei filijs expulsi sunt. Deinde quod eorū posterius de regno dissentientes, ad res suas occupandas populum Romanū Pompeiūq; traxerunt: quomodoq; Herodes Antipatri filius, eorum potentiæ finē fecerit, auxilio Sosij. Tum, quomodo Herode mortuo, plebis in eos orta seditio est, Augusto quidem imperante Romanis, Quintilio autē Varo prouinciā obtinente. Quodq; bellum anno duodecimo imperij Neronis eruperit: quamq; multa per Sosium acciderint: quātāq; ad primos impet⁹ armis Iudei peruascerint: quoq; modo accolæ permunierint: & quod Nero propter acceptas Cestij ductu clades summæ rei metuens, Vespasianū bello præposuerit: & quod is cum maximo filiorum Iudeam intrauit, quantūq; Romanorum exercitum ducens: quantāq; manus auxiliorum per omnem cæsa fuerit Galilæam: & quod eius ciuitatum quasdam vi ceperit, alias deditione. Vbi etiā Romanorū in bello disciplinam, curāq; rerum, & vtriusq; Galilææ spatia, & naturā finesq; Iudeæ, necnon & peculiare terræ qualitatem, lacusq; & fontes, captarūq; ciuitatum mala, cū fide sicut vidi, aut pertuli, expediam. Nec etiā miseras meas celauerim, cū scientibus eas relaturus sim. Deinde, quod

Autor proponit ex ordine quid in his libris dicturus

iam fessis rebus Iudeorum, Nero quidem mortem obierit: Vespasianus autem in Hierosolymam properans, imperij causa retractus sit: quæq; signa de hoc ei cõtingerint, Romæq; mutationes: & quod inuitus a militibus imperator declaratus sit: & quod eo disponẽdẽ reipu. gratia in Ægyptum digresso, Iudeorũ status seditio- nibus agitatus sit: quoq; modo tyrãnis succubuerint, eorumq; inter se discordias mouerint. Et quod ex Ægypto Titus reuersus, bis Iudeorum fines ingressus sit: quoq; modo exercitũ, & quo in loco cõgregauerit: vel qualiter, & quoties ciuita- tem affecerit ipso prẽsente seditio. Aggressus quoq; numerosos, & quantos crexe- rit aggeres: triumq; murorũ ambitum & magnitudinẽ, siue mensurã, & munitio- nem ciuitatis, & sani templiq; dispositionẽ: ad hæc aræ spacium, mensurãq; verif- sime dicã: festorum quoq; dierum mores aliquos, septẽq; lustrationes, & munia sa- cerdotum. Itemq; põtificis vestes, sanctaq; templi cuiusmodi fuerint, siue aliqua dissimulatione vel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorum in suos gentiles crudelitã, Romanorũq; in alienigenas humanitatẽ: quotiesq; Titus, ci- uitatem simul ac tẽplum seruare cupiens, ad cõcordiæ fœdera dissidẽtes prouoca- uit. Differã vero populi vulnera, & calamitates: quamq; multa mala nũc bello, nunc seditioibus, nunc fame perpeffi, postea capti sint. Nec vero aut perfugarũ clades, aut captiuorũ supplicia pretermittam: vel quemadmodũ templum inuito Cæsare cõflagrauerit: quãmq; multæ opes sacrę flãma raptæ sint: ac totius, quæ re- liqua erat, ciuitatis excidiũ, & quæ præcesserant portenta, atq; prodigia, vel tyrã- norum captiuitatẽ, vel qui seruitio abducti sunt, multitudinẽ: aut cui quisq; for- tunẽ sit distributus: & quod Romani quidẽ belli reliquias persecuti sunt, deuictõ- rũq; munimina funditus eruerũt, Tirus vero peragrata regione cuncta restituit: eiusedq; reditum in Italiã, ac triumphum. Hęc omnia septem libris cõprehen- sa, adnixus ne vituperationem à rerum scientibus & qui bello interfuerunt sustineã, studiosis veritatis magis quã voluptatis perscripũ. Narrandi autem initium fa- ciam hoc ordine, quo capitula sunt digesta.

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER PRIMVS.

De deuastatione Hierosolymæ ab Antiocho.

CAPVT PRIMVM.

An. lib. 12. c. 6

Vm potentes Iudeorũ inter se dissiderent eo tempore, quo de tota Syria cũ Ptolemæo Sexto Antiochus, qui Epiphanes dictus est, ambigebat (erat autẽ illis contentio de potetia, quod honoratus quisq; grauitè ferret similibus subingari) Onias quidã è pontifici- bus postquã præualuit, Thobiz filios expulit ciuitate. Illi autem supplices ad Antiochum cõfugerunt, petẽtes, vt semet ducibus in Iudeam irrumperet. Idq; regi persuasum est, iampridẽ sic animato. Quare cũ ma- gnis militum copijs egressus, & ciuitatem fortiter expugnatam capit, & maximã eorum multitudinem, quibus Ptolemæus charior erat, interfecit. Dataq; passim militibus prædandi licentia, ipse & templum spoliauit, & quotidianæ religio- nis assiduitatem per annos tres, sexque menses inhibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Ptolemæum: acceptoque ab eo in Heliopolitana præfectura solo, ibi oppidum condidit Hierosolymis simile, templũq; ædificauit: de quibus iterum opportune referemus. Veruntamen Antiocho neque præter spem deuicta ciui- tas, neq; populatio, neque tantæ cædes satis fucere: sed intemperantia vitiorum, eorumq; memoria, quæ in obsidione pertulerat, Iudeos cogere cœpit, vt abroga- to more patrio, nec infantes suos circũciderent, porcosq; super aram immolaret: quibus omnes quidem aduersabantur: optimus vero quisque propterea trucidabatur. Et Bacchides præsijs ab Antiocho præpositus, ad naturalem crudeli-

tatem

An. lib. 12. c. 4

An. lib. 12. c. 7

tatem suam præceptis impijs obsecundans, omnimodam iniquitatē excessit: cum & singulatim viros honorabiles verberaret, & cōmuniter quotidie speciem captæ vrbis exhiberet: donec eos atrocitate incommodorum, qui ea patiebantur, ad vindictæ audaciam irritauit. Deniq; Matathias Asamonæi filius, vnus ex sacerdotibus, ex vico cui nomen Modin est, cum manu domestica (nam quinque filios habebat) sicis armatus, Bacchidem occidit: & statim quidem præsidiorum multitudinē verit⁹, in mōtes refugit. Multis vero ex populo sibi sociatis, recepta fiducia descendit: commissq; prælio, superatos duces Antiochi ex Iudææ finibus exegit. Secundis autem rebus potentiam nactus, suisq; volentibus, quod ab alienigenis eos liberasset, imperans, moritur relicto Iude principatu, qui filiorū suorum natu maximus erat. Ille autem (nec enim cessaturum existimabat Antiochum) & indigenarum conflauit exercitum, & cum Romanis primus amicitiam pepigit. Antiochumque Epiphanem iterum in fines suos ingredientem, vehementissima percussit plaga repressit. Adhuc autem feruente victoria, in præsidia ciuitatis impetum fecit: necdum enim cæsa fuerāt: habitoq; conflictu, milites de superiori ciuitate, quæ pars iacra dicitur, ad inferiorem compellit. Fano autem potitus, & locum purgauit omnem muroq; cinxit: & vasa noua diuinis rebus curandis fabricata, in templum intulit, veluti prioribus profanatis, aramq; aliā ædificauit, & religionibus dedit initium. Sacro autem ritu vix ciuitati reddito, moritur Antiochus. Regni autem eius, & in Iudæos odij filius Antiochus hæres existit. Quare coactis peditum milibus quinquaginta, equitum autem propè quinq; milibus, octoginta vero elephantis, mōtana Iudææ per partes aggreditur. Et Bethsurā quidem oppidum capit. In loco vero, cui Bethzachariæ nomē est, quā transitus erat angustior, Indas cū suis copijs occurrit. Et priusquā congregerentur agmina, Eleazarus frater eius, prospecto præter alios excelso elephante, turriq; maxima & munimētis aureis ornato, illic Antiochum esse ratus à suis procul excurrit: ruptaq; hostili acie, ad elephātum vsque peruenit. Sed illum quidē, quem regem esse opinabatur, contingere, quod multum superemineret, minime potuit. Beluam vero in alno percussam, super se deiecit, & obtritus interiit: nulla alia re gesta, nisi quod magnū opus aggressus, vitam gloriæ posthabuit. Qui tamē regēbat elephantum, priuatus erat. Et si casu fuisset in eo Antiochus: nihil plus Eleazaro præstitisset audacia, quā vt sola spe præclari facinoris, mortem videretur optasse. Hoc autē fratri eius, totius prælij præsagium fuit. Nam fortiter quidem Iudæi, diuq; decertarunt: sed à regijs secunda fortuna vsus, numeroq; præstātibus superati sunt: multisq; interfectis, Iudas cū cæteris in Gophniticam toparchiam refugit. Antiochus autem ad Hierosolymam profectus, ibiq; dies paucos commoratus, penuria utensiliū abilitit: relicto quidem ibi præsidio, quantum satis esse arbitrabatur: cætera vero multitudine ad hyemandum deducta in Syriam, Discesu autem regis, Iudas non quiescebat: sed accessione multorum suæ gentis animatus, aggregatis etiam quos ex prælio receperat, apud vicum Adasa cum Antiochi ducibus congregitur: factisq; fortibus in prælio cognitus, multis hostibus interfectis, occubuit. Et in diebus paucis frater eius Ioannes occiditur, insidijs eorum captus, qui cum Antiocho sentiebant.

De successionibus principum à Ionatha vsq; ad Aristobulū. Cap. II

CUm autē successisset ei frater Ionathas, & in alijs quæ ad indigenas pertine-
rent, cāntius se ageret, suāq; potētiam Romanorum amicitia corroboraret, Antiochi quidem filio reconciliatur. Non tamen horum ei quicquam profuit ad depellendum periculum. Nanque Tryphon tyrānus, Antiochi quidē filij tutor, sed insidijs eum captās, & præter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan, cum ad Antiochum paucis comitatus Ptolemaida venisset, dolo comprehendit. Eoq; victo, contra Iudæam mouit exercitum. Vnde repulsus à Simone Ionathæ fratre: quodq; ab eo superatus esset, iratus, eundem Ionathā interfecit. Simon autem fortiter regendis rebus intētus: Zara quidem, & Ioppen, & Iamniā capit. Euerit

antem & Accaron, subactis præsidij: aduersusq; Tryphonē Antiocho auxilium præbuit, qui Doram ante expeditionem quam in Medos fecit obsidebat. Sed regis audiatem satiare non potuit, quamuis neci Tryphonis suā quoque operam adhibuisset. Non multo enim post, Antiochus Cendebeum ex ducibus suis, ad vastandam Iudæam opprimendumq; seruitio Simonem, cum exercitu misit. Ille autem, quanquam senior erat, bellum tamen iuueniliter administrabat: & filios quidem suos cum validissimis præmisit, parte vero multitudinis comitatus alio latere aggreditur: multisq; per multa loca insidijs etiā in montana dispositis, in omnibus superat. Clarissimaq; potitus victoria, pontifex declaratur: & ducēto septuaginta post annos Iudæos liberat à dominatione Macedonū. sed & ipse perijt in conuiuio, captus insidijs Ptolemæi generi sui: qui eius coniuge duobusq; filiis in custodiam conclusis, certos misit, vt Ioānem tertium, cui etiam Hyrcanus nomen fuit, interficerēt. Cognito autem impetu, qui parabatur, adulescens ad ciuitatem properabat, multo populo fretus, & propter memoriam paternæ virtutis, & quod iniquitas Ptolemæi cunctis esset inuisa. Voluit autem Ptolemæus etiam alia porta ingredi ciuitatem: sed à populo reiectus est, qui maturius Hyrcanū susceperat. Et is quidem statim recessit in quoddam vltra Hierichunta castellum, quod Dagon vocatur. Hyrcanus autem paternum honorem pōtificis affectus, postquā deo sacrificia reddidit, velociter Ptolemæū petit & matri simul & fratribus adiuncto futurus, castellumq; aggressus, alijs quidem rebus superior erat, iusto autē dolori cedebat. Ptolemæus enim quotiens premeretur, matrē eius fratresq; in murum productos, palām vt possent conspici, verberabat: eosdemq; præcipitandos, nisi quamprimum recederet, minabatur. Vnde Hyrcanū quidem plus timor ac misericordia, quā iracundia commouebat. Mater vero eius nihil plagis aut intentata nece perterrita, manus protēdens, filium præcabatur, ne vel suis fractus iniurijs, parceret impio: siquidem ipsa sibi mortem à Ptolemæo propositam immortalitate duceret meliorem, dūmodo ille pœnas eorum, quæ in domū suā contra fas admississet, expenderet. Ioannes autē nūc obstinationem matris cogitans, ac preces eius audiens, ad irruendum impellebatur: modo verberari eā, lacerariq; conspiciens, effœminabatur: totusq; plenus doloris erat. Ob hæc autē diu tracta obsidione, feriatu annus aduenit: quem septimo quoq; circuitu redeuntem apud Iudæos cessare moris est, exemplo septimorum dierum. Et in hoc Ptolemæus obsidionis requiem nactus, fratribus Ioannis vnā cum matre occisis, ad Zenonem confugit, qui Corylas cognominatus est, Philadelphię tyrannum. Antiochus autem ob ea, quæ per Simonem passus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibiq; assidens Hierosolymis, Hyrcanum obsidebat. Ille autē patefacto sepulchro Dauid, qui regum ditissimus fuerat, ablatisq; inde pecuniæ plus quā tribus milibus talentorum, & Antiocho persuasit, datis ei trecentis talentis ab obsidione discedere, primusq; Iudæorum priuatis opibus alere peregrinā cœpit auxilia. Rursusq; tamē, quando Antiochus contra Medos bello suscepto tempus ei vindictæ præbuit, confestim aduersus ciuitates Syriæ perrexit, vacuas propugnatoribus esse ratus, quod & verum fuit. Medabam quidem, & Samæam cum proximis, necnon & Sichimam, & Garizim ipse cepit, & super his Cuthæorum gentem, adiacentia fano loca incolentium, exemplo eius quod est Hierosolymis, ædificato. Cepit autem & Idumææ non paucas alias ciuitates, & præterea Doreon, & Marisan. In Samariam vero vsque progressus, vbi nunc est Sebaste, ciuitas ab Herode rege condita, ex omni eam parte concludit: filiosq; suos Aristobulum & Antigonom obsidioni præfecit. Quibus nihil remittentibus, ad hoc famis penuria qui erant intra ciuitatem venerunt, vt etiam insuetam carnem cogerentur attingere. Igitur Antiochum adiutorem sibi aduocant, Spondium cognominatum. Qui cum prōptā eis voluntate paruisset, ab Aristobulo & Antigono superatur. Et ille quidem ad Scythopolim vsque, persequentibus eum memoratis fratribus, effugit: hi vero in Samariā reuersi, & multitudinē iterū intra murū concludunt

Ptolemæus
ab Hyrcano
obsessus

Ant. 13,
ca. 16, 17

concludit, & expugnata ciuitate, ipsam diruit: & habitatores eius captos abducunt. Prospere autem gestis ita teditibus, alacritatem refrigescere non sinebat: sed cum exercitu Scythopolim vsq; progressi, & ipsam peruaferunt, & agros intra Carmelum omnes, inter se partiti sunt.

De Aristobulo, Antigono Iuda Essæo Alexandro Theodoro & De metrio gesta.

Cap.

III

Secundarum autem rerum Ioannis, & filiorum eius, inuidia seditionem gentiliū concitauit. multiq; aduersus eos collecti non quiescebant, donec aperto bello deuicti sunt. Reliquū vero tempus Iohannes cum fortunatissime uineret, & optime rebus per annos triginta & tres administratis, & quinque filiis relictis, moritur: vir plane beatissimus, & qui nullam dedisset occasionem, cur eius causa de fortuna quispiam quereretur. Denique tria uel maxime præcipua solus habebat. Nam & gētis princeps, & pontifex erat, & præterea propheta: cum quo deus ita colloquebatur ut futurorum nihil penitus ignoraret. Quinetiam de duobus maioribus filiis suis, quod rerum domini permansuri non essent, præuidit, atque prædixit. Quorum vitæ quis fuerit exitus, narrare non indignū uidetur, quantumq; à paterna felicitate diuerterint. Patre nanque mortuo, natu maior Aristobulus, translato in regnum principatu, diadema sibi primus imposuit: quadringentis & octogintauno annis, ac tribus mensibus, postquam populus in eam terram deuenit, seruitio, quod apud Babylonios sustinuit liberatus. Fratrem uero à se secundum Antigonū (nanque illum diligere uidebatur) in honore pari producebat: alios autem uinctos custodiæ tradidit. Matrēq; itidem colligauit, ausam aliquid de potestate contendere. Nanq; hanc rerum dominam Ioannes reliquerat. Eoq; crudelitatis processit, ut uinctam fame necaret. Horum autem facinorum pœnas, Antigoni fratris morte persoluit, quem plurimum amabat, quemq; regni participem habebat. Nam & hunc interemit, adductus criminationibus, per maleuolos regni compositis. Itaque primo quidem Aristobulus dictis fidem non habebat, qui & fratrem magnipenderet, & pleraq; liuore fingi arbitraretur. Sed cum Antigonus ex militia clarus rediisset, festis dieb; quos tabernaculis positis, deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tempore, ut aduersa ualentudo Aristobulum corripere. Antigonus uero circa festorū solenniorum finem, armatis comitatus, templum ad orandum quammaxime petiuit, plusq; in honorem fratris ascēdit ornatus. Tumq; delatores nequissimi regem adētes, & armorum pompam, & Antigoni arrogantiam, priuata fortuna maiorem esse criminabantur: quodq; maxima ceterua stipatus, ut illum interficeret, eō uenisset. nec enim perpeti honorem solum ex regno habere, cui regnum ipsum liceat obtinere: His paulatim, quamuis inuitus, tamen credidit Aristobulus. Ac ne uel suspicari quicquam uideretur, prospiciens, & ut incerta præcaueret, suos quidē satellites in quendā subterraneum & tenebrosū locū transire iubet. Ipse autē iacebat in castello, Bari ante, post autē Antonia cognominato: & ut inermi quidem parceret, occiderent autē Antigonū, præcepit, si cū armis adiret. Necnō & ipsi Antigono qui præciperent misit, ut inermis ueniret. Ad hæc regina satis callidū cū infidiatoribus cōsiliū capit. Nanq; his qui ad eum missi fuerant persuadet, ut mandata quidem regis taceant, dicant uero Antigono, quod frater audisset, arma sibi eum pulcherrima in Galilæa ornatūq; bellicum fabricasse: quæ ne singulatim inspiceret, morbo impeditū fuisse: nunc autē, præsertim cum aliō discessurus sit liber eum uideret armatum. His auditis, Antigonus (ne quid enim mali suspicaretur, fratris suadebat affectus) cum armis uelut ostēratum se ueniens, properabat. Sed ubi ad obscurum transitum, qui Stratonis pyrgus vocabatur, accessit, à satellitibus interemptus est: certumque documentum præbuit, omnem bene uolentiam, iusque naturæ calumnijs cedere, nullamque optimarum affectionum tantum ualere,

*Hircanus
decedit*

*An. lib. 13.
cap. 18*

*Antigonus
occiditur*

tum valere, vt inuidiæ perpetuo possit obſistere. In hoc autem etiam Iudam quis non recte miretur? Essæus erat genere, qui nunquam diuinando aberrauit, neq; mentitus est. Is Antigono tranſeunte per templum, mox vt eum vidit, ad notos qui aderant exclamauit (non paucos autem discipulos siue cōſultores habebat) Papè, nunc mihi pulchrum est mori, quando ante me veritas interiit, mearumq; prædictionum aliquod mendacium deprehensum est. Viuit enim iste Antigonus, qui hodie deberet occidi: Locus autem neci eius, apud Stratonis pyrgum facto fuerat destinatus. & ille quidem sexcentorum abhinc stadiorum interuallò distat. Horæ vero diei sunt quatuor: sed & vaticinationem tempus effugit. Hęc locutus senior, mœstovultu & mente sollicita secum multa reputabat: Et paulopost interfectus Antigonus nunciatur, in loco subterraneo, qui eodem nomine, quo maritima Cæsarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit, quod vatem fefellit. At vero Aristobulo confestim sceleris poenitudine morbus ingrauescit: semperq; facinoris cogitatione sollicitus, perturbato animo tabescebat, donec mœoris acerbitate visceribus laceratis, subito sanguinem vomeret. Hunc ergo vnus è seruulis, eius ministerio destinatus, foras efferens, prouidentia numinis errauit: & vbi Antigonus erat occisus, super extantes adhuc cædis maculas cruorē interfectoris effudit. Vlutatu aut̃ eorum qui id conspexerant continuo sublato, tanquam puer de industria sanguinem illic libasset, clamor ad aures regis peruenit: causamq; requirebat: & cum eam prodere nullus auderet, ad resciedum magis ardebat. Ad extremum vero minitanti, vimq; adhibenti, verum quod erat indicauerunt: atque ille cum lachrymis opplesset oculos, quātumq; poterat ingemisset, hæc dixit: Sperandum certe non erat, vt maximum dei lumen facta mea nefaria laterent. Nam cito me vltrix cognatæ cædis iustitia persequitur. Quādiu ò corpus improbum fratri, matriq; dānatam animam detinebis? Quādiu paulatim illis libabo sanguinem meum? Simul totum accipiant: neq; iam meorū viscerū in

Ant. 13
Ca. 19 ferias fortuna derideat. His dictis, illico moritur: cū non plus anno regnasset. Vxor vero fratrem eius vinculis dissolutis regē cōstituit Alexandrū, qui ætate maior erat, & modestia præstare videbatur. Sed ille potestatem adeptus, fratrem quidē alterū regnū appetentem occidit: alterū aut̃ priuata vita cōtentū ablatiis rebus secum habebat. Prælium etiā cum Ptolemæo cognomento Lathyro committit: qui oppidum Asochin ceperat, & multos quidem peremit hostium, sed victoria in Ptolemæi partes propensior fuit. Postea vero quā ipse pulsus à matre Cleopatra discessit in Ægyptum, & Gadaram obsidione capit Alexander, & castellum Amathuntis, omnium maximum quæ trans Iordanem sita erant, vbi præciosissima quæq; bonorum Theodori filij Zenonis habebantur. At Theodorus repente superueniens, & proprias res recipit, & sarcinas regis aufert, Iudæorumque fere decem milia interfecit. Verum Alexander receptis post cladem viribus, aggressus maritimas regiones Raphiam capit & Gazam, itemq; Anthedonem, quæ postea à rege Herode Agrippias nominata est. His autem seruitio domitis, concitatur in eum festo die populus Iudæorum. Nam plerunq; epulæ seditiones accedunt. Nec videbatur insidias posse cōprimere, nisi cōductitios haberet auxilio Pisidas & Cilicas: nā Syros mercenarios respuebat, propter ingentiam cū Iudæorū gente discordiā. Cæsus aut̃ supra octo milibus ex turba rebellium, Arabiæ bellum intulit, Ibiq; Galaaditis ac Moabitis subactis, tributoq; his imposito, ad Amathunta regressus est. Cumq; Theodorum metus secundis eius successibus perculisset, castellū sine præsidio repertū funditus eruit. Mox autem cōgressus cum Oboda rege Arabū, qui locum fraudi opportunum in Galaadensī regione occupauerat, captus insidijs totū amisit exercitum in vallē altissimam compulsus, atque obtritū multitudine camelorum. Ipse vero elapsus in Hierosolymam, olim sibi gentē insensam ad nouarū rerum motus magnitudine cladis accedit. Fit aut̃ etiam tunc superior, crebrisq; prælijs non minus quinquaginta milibus Iudæorum per sex annos interfecit: nequaquam tamen victorijs lætabatur, quoniam regni

regni sui vires cōsumeret. Vnde armis omīssis, sermone placido cum subiectis redire in gratiam conabatur. Illi autem inconstantiam eius morumq; varietatem intantum oderant, vt percontanti, quonam pacto eos sedare posset, dicerent, si moreretur. Nā vix etiā mortuo daturus veniā, qui tā multa scelerate fecisset. Simul etiā Demetrii auxilium, cui cognomen Acēro accersuerunt. Qui cum his maiorum prēmiorum spe facile paruisset, venissetq; cum exercitu, miscetur auxilijs eius Iudæi circa Sichimam. Vtrosq; tamē Alexander mille quidem equitibus, sex autē peditum mercenariorū milibus excepit, cū haberet ex Iudæis quoq; propē ad decē milia bene sibi cupientiū, aduersæ autē partis essent equitum tria milia, peditūq; milia quadraginta. Et priusquā veniretur ad manus, intercedētib; nūcijs & prēcōibus, reges transfugia tentabant: Demetrius quidē Alexandri mercenarios, Alexander autē Iudæos qui Demetriū sequerentur, obtempturos sibi sperantes. Sed cum neq; Iudæi sacramenta, neq; fidem Græci cōtemnerēt, armis iam cominus decernebant. Superatq; prēlio Demetrius, quamvis Alexandri mercenarij multa & animose & fortiter gessissent. Euentus autem pugne prēter spem cedit vtriq;. Nam neq; hī qui Demetriū acciuerant, in partib; victoris permanserunt: & immutatæ fortunæ misericordia, sex Iudæorum milia se ad Alexandrum, qui in montes effugerat, contulerunt. Huius inclinationis momētum Demetrius ferre non potuit, sed Alexandrum iam quidem collectis viribus prēlio sufficere ratus, omnem vero gentē ad eū transire existimans, mox inde digressus est. Nō tamē reliqua multitudo ob abscessum auxiliorū similtates deposuit: bello autē assiduo tamdiu cum Alexandro decertabat, donec plerisq; interfectis cæteros in Bemeselem ciuitatem compulit, eaq; subacta in Hierosolymam captiuos abduxit. Verum immoderata fecit iracundia, vt crudelitas eius ad impietatem vsq; procederet. Octingentis enim captiuorum in media ciuitate crucifixis, mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit. atque hæc potans, & cum suis concubinis recubans, prospectabat. Tantus autem populum terror inuasit, vt etiam diuersæ partis studiosi proxima nocte octo milia hominum extra totam Iudæam profugerent: quorum exilij mors Alexandri finis fuit. Cum eiusmodi factis tandem ægreq; regni otium quæsisset, ab armis requieuit.

An. li. 13
ca. 20Alexandri
crudelitas

De bello Alexandri cum Antiocho & Areta, deq; Alexandra & Hytcano.

Caput

IIII

Rursus autē fit ei turbarum initium Antiochus, qui etiā Dionysius dictus est, Demetrii quidem frater, sed eorum nouissimū qui Seleucum generis autorem habebant. Hunc enim timens, qui Arabas parato bello pulsarat, totū quidē super Antipatrida montibus proximū, & inter Ioppes littora spatium, fossa altissima diremit. Ante fossam vero murū ædificauit excelsum turresq; ligneas, vt faciles aditus obstrueret, fabricauit: nec tamē Antiochum arcere valuit. Exustis enim turribus fossisq; replētis, cum suis copijs transgressus est. Vindictaq; posthabita, qua deberet eum a quo prohibitus est vlcisci, protinus contendit in Arabas. Horum autem rex in loca suę nationis commodiora cedens, mox ad pugnam cum equitatu reuersus (habebat autem numerum decem milium) imparatos ex improviso Antiochi milites inuadit. Valido autem prēlio commissio, quamdiu quidem supererat Antiochus, durabat eius exercitus, quamvis eum passim Arabes trucidarent. Vbi vero procubuit (succurrendo enim victis semper in periculis aderat) omnes terga dederūt, maximaq; pars eorum, cum in acie, tum in fuga absumitur. Reliquos autem in vicum Cana delapsos, alimentorum penuria perire contigit, prēter admodū paucos. Hinc Damasceni Ptolemæo Minhæi filio infensū Aretā sibi sociant: Syriæq; Coeles regē constituunt, Qui bello illato Iudææ, postquam pugna vicit Alexandrū, pactione discessit. Alexander autem Pella capta Gerasam petiuit rursus opum Theodori cupidus: tripliciq; ambitū circumdatis defensoribus, locum expugnauit. Necnon & Gaulanen, & Seleuciam, & eam quæ Antiochi

chi Pharanx dicitur, sub iugum mittit. Ad hæc autem capto Gamala castello validissimo, eiusq; præfecto Demetrio multis criminibus inuoluto, in Iudæam regressitur, expleto in militia triennio: lætusq; à gētilibus ob res prospere gestas excipitur. Belli autē requiem secutum est morbi principiū. Et quoniam quartano febrium recurſu fatigabatur, depulſum iri valetudinem credens, si rursus animum negotijs occupasset, intempeſtiuæ militiæ sese dedit: & vltra vires corpus laboribus vexans, inter ipsos tumultus trigesimo & septimo regni anno moritur: idq; Alexandræ coniugi suę reliquit: Iudæos eius vel maxime dicto obediētes fore non dubitans: quod longe ab eius crudelitate discrepans, & iniquitati resistentes, beneuolentiam sibi populi cōparasset. Neque spes eum fefellit. Nanq; opinione pietatis obtinuit muliercula principatum. Quippe quę morem gentis patrium probe norat, & qui sacras leges temerassent ab initio detestabatur. Cum autem duos filios Alexandro genitos haberet, natu quidem maximum Hyrcanum, & propter ætatem declarat pontificem, & quod præterea segnior esset quàm vt potestate regia molestus cuiquam videretur, regem constituit: Minorem autē Aristobulum, priuatum viuere maluit, quod feruentioris esset ingenij. Iungit autem se eiusdem mulieris dominationi quædam Iudæorum factio, Pharisei: qui præter alios pietatem colere putarentur, & peritius leges interpretari: ob eamq; causam magis eos supersciebat Alexandra, diuinæ religioni superstitione deferuens. Illi autem paulatim fœminæ simplici insinuati, quosuis pro sua libidine sum mouendo, deponendo, itemq; vinciendo, ac soluendo, iam procuratores habebantur: prorsus vt ipsi quidem regijs commodis fruerentur, expensas vero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadem mire callebat res administrare maiores: itaque augendis copijs semper intenta, duplicem conflauit exercitum: neq; pauca mercenaria parauit auxilia, quibus non modo statum suæ gentis roborauit, sed etiā metuendam se reddidit externæ potentiæ. Imperabat autem alijs, verū Phariseis ipsa vltro parebat. Deniq; Diogenem quendam insignem virum, qui Alexandro fuerat amicissimus, interficiūt, eius factum consilio criminati, vt octingēti (quos supra memorauimus) regis iussu tollerentur in crucē. Nihilominus autem Alexandræ suadebant, vt & alios, quibus autoribus Alexander in eos fuisset concitatus, occideret. Cumq; his nimia superstitione nihil abnuendum putaret, quos sibi libuisset ea specie trucidabant, donec optimus quisq; periclitantium ad Aristobulum confugeret. Atq; ille matri persuasit, vt his propter dignitatem parceret, ciuitate autem pelleret quos nocentes existimaret. Igitur illi quidem data sibi copia, per regionem dispersi sunt. Alexandra vero in Damascum misso exercitu, quoniam Ptolemæus sine intermissione ciuitatem premebat, illam quidē nulla re memorabili gesta cepit. Regem autem Armeniorum Tigranem, qui admoto Ptolemai di milite, Cleopatrá circumſedebat, pactiōibus donisq; sollicitat. Sed illum domesticarum barbararum metus, ingreſſo in Armeniam Lucullo, iam dudum inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Aristobulus, cum famulis suis, quos multos habebat, omnesq; pro ætatis fauore fidissimos, vniuersa castella obtinuit. & pecunia quam ibi reperit, conductis auxilijs, regem se declarauit. Ob hæc miserata querelas Hyrcani mater, coniugem Aristobuli cum filijs includit apud castellum, quod à septentrione fano adiacens, Baris antea vocabatur, vt diximus: postea vero Antonia cognominata est, imperante Antonio: quemadmodum de Augusti & Agrippæ nomine, Sebaste, & Agrippias, aliarū ciuitates appellatæ sunt. Antetamen Alexandra moritur, quàm in Aristobulum fratris eius Hyrcani cōtumelias vindicaret: quem deijci regno curauerat quod ipsa nouē annos administrauit. Et heres quidem omnium sit Hyrcanus, cui regnum etiam viua cōmiserat. Verum Aristobulus viribus atque autoritate præstabat. Habito autem inter eos circa Hierichūta de rerum summa conflictu, pleriq; Hyrcano relicto transcunt ad Aristobulū. Hyrcanus autē cum reliquis frīgga peruenit

An li. 1. c. 22

*Aristobulus in
uadit regnum*

ga peruenit in castellum Antoniam: ibiq; salutis obsides nactus (erat enim ibi in custodia, vt præmisimus, coniunx Aristobuli cum filijs) priusquam grauius aliquid accideret, ea lege in concordiam rediit, vt regnum quidem Aristobulus haberet, ipse vero cederet, quasi frater regis alijs honoribus contentus. Hoc modo in fano reconciliati, cum in conspectu circūstantis populi benignissime alter alterum complexus esset, domus permutant: & Aristobulus quidem discedit in regiam, Hircanus autem in Aristobuli domum.

De bello Hyrcani cum Arabibus & expugnatione Hierosolymæ.

Caput. V.

Metus vero & alios eius inimicos præter spem dominantis occupat, & maxime Antipatrum iamdudum Aristobulo inuisum. Erat autem genere Iudæus, & nobilitate ac opibus gentis suæ princeps. Is igitur & Hyrcanum vt ad Aretam regem Arabiæ confugeret, eiúsq; auxilio regnum repeteret hortabatur, & ipsi Aretæ vt Hyrcanum susciperet atq; in regnum deduceret suadebat, multum obtrectans Aristobuli moribus, multisq; Hyrcanum laudibus prædicās. Simulq; admonebat, quod eum deceret regno clarissimo præsidem, iniquitate oppressis manum porrigere: Hyrcanum aut inuiriā pati, qui principatu iure successionis sibi debito excidisset. Sic instructis & præparatis ambobus, nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit: citatoq; cursu in oppidum quod Petra dicitur saluus euasit: ea est Arabiæ regia. Ibi postquam Hyrcanum in manum regis Aretæ tradidit, multis dictis multisq; muneribus vt auxilium præberet, quo in regnum deduceretur, effecit. Erant autem peditum equitumq; milia quinquaginta, quib9 nequaquam restitit Aristobulus: Sed primo impetu iuperatus, in Hierosolyma fugere cogitur: atq; omnino captus esset, nisi dux Romanorū Scaurus, aduersus horum temporibus imminens, soluisset obsidionem. Nanq; is ex Armenia quidē in Syriam missus erat à Pompeio Magno, qui cum Tigraue bellū gerebat. Sed ubi Damascum venit, recens à Metello & Lollio captam reperit: his inde submotis, cognitoq; in Iudæa quid ageretur, illuc velut ad quæstum cucurrit. Denique mox vt fines ingressus est, Iudæorum legati ad eum veniunt à fratribus, vtriusque vt sibi potius adiumento esset orantibus. Sed trecentis talentis, quæ Aristobulus ei miscrat, iusticia posthabita est. Tot enim acceptis, Scaurus ad Hyrcanum & Arabes legatos mittit, Romanorum eis & Pompeij nomen intentans, nisi ab obsidione desisterent. Itaq; & Areta ex Iudæa in Philadelphiam recedit metu perculsus, & Scaurus Damascum redit. Aristobulus autē, quod captus non esset, satis sibi esse nō credidit: sed omnib9 quas haberet copijs collectis, persequabatur hostes: & circa locum, quē Papyrona vocant, prælio cōmisso, supra sex eorum milia cedit: in quibus erat & Cephalon frater Antipatri. Hyrcanus vero & Antipater Arabum priuati auxilio, spem in aduersarios trāstulerunt. & cum Pompeius Syriam ingressus Damascū peruenisset, ad ipsum cōfugiunt. Multisq; muneribus ei datis, eadē illa quibus apud Aretā vñ fuerant allegantes, magnopere precabātur vt Aristobuli violentia dānata, regno Hyrcanum restitueret, cui tam ætate quā morib9 deberetur. sed nec Aristobulus sibi defuit, corruptione Scauri fretus. Venerat autem quantum potuit ornatus cultu regio: deinde offensus obsequijs, neq; ferendū existimans abiectius quā regem deceret vtilitati seruire, à Diospoli regrediebatur. Ob hoc iratus Pompeius, etiam Hyrcano eiusq; socijs hoc precantibus, Aristobulum petit, & Romano simul exercitu & Syrorum instructus auxilijs. Cum vero Pellam & Scythopolim prætergressus Coreas venisset, vnde Iudæorum fines incipiunt per mediterranea loca iubeuntibus, cognito Aristobulum in Alexandrium confugisse (castellum est magnifice structum, in monte præcelso sitū) mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autem decreuerat, quia pro imperio vocaretur, periclitari potius quā parere. Sed populum videbat horrescere: & amici monebant, vt Romanam vim cogitaret, quam sustinere non posset, Itaque horum consilijs obediens, descendit ad Pompeium, quodque iuste regna-

T ret, multis

An. lib. 14. c. 1

An. lib. 14. c. 4
23. 4

Scaurus

An. lib. 16. c. 6
6. 7

An. lib. 14. ca.
7.8.

Faustus pri-
mus murum
transcendere
ausus.

ret, multis pro se dictis in castellum rediit. Et cum iterum descendisset pro-
catus a fratre, ac de suo iure cum eo disceptasset, denuo regreditur non prohi-
bente Pompeio. Erat autem inter spem timorēque medius: & veniebat qui-
dem velut exoraturus Pompeium ut sibi cuncta permitteret, ad montem vero
reuertebatur, ne quid regiae dignitati derogare videretur. Quia tamen castel-
lis eum Pompeio cedere placebat, hisque praepositos monere literis ut decede-
rent, quibus praeeperat, ut non nisi manu sua scriptis epistolis obtēperarent: ius-
sa quidem facit: sed in Hierosolymam cum indignatione discessit: bellōque
iam congregi cum Pompeio cogitabat. Ille autem, nec enim tempus appa-
rui dandum putavit, statim eum insequitur. Multum quippe alacritati eius ad-
diderat, circa Hiericuntem Mithridatis mors nuntiata. Vbi pinguiissima Iudae-
regio, & palmarum plurimum ac balsamum nutrit: cuius inciso lapidibus acu-
tis robore stillantem lachrymam, ex vulneribus colligunt. Cūque illic perno-
ctasset, mane in Hierosolymam properabat. Itaque hoc eius impetu perterris-
tus Aristobulus, supplex occurrit, pecuniamque pollicitus, quodque semetipsum ei
cum ciuitate permitteret, Pompeium mitigat saeuientem. Nec tamen quicquam
eorum quae promissum effectum est. Gabinium enim qui ad suscipiendam pecuniā
missus fuerat, ne in oppidum quidem Aristobuli socij receperunt. His commotus
Pompeius, Aristobulum in custodiam collocat: ad ciuitatem vero profectus, ex-
plorabat qua ex parte facilius esset accessus. Nam & murorum eius firmitatem
oppugnari posse facile non videbat, vallēque pro mœnibus horribilem, fanū-
que illic cernebat proximum, adeo tutissima munitione circumdatum, ut etiam si
ciuitas caperetur, secundum esset hostibus in eo refugium. Hoc autem diu quid fa-
ceret hēsitante, seditio intra ciuitatem orta est: Aristobuli quidem socijs bellum
geri potius regemque liberari dignum esse censentibus: qui vero cum Hyrcano sen-
tirent, Pompeio portas aperiri. Metus autem hos plures faciebat, Romanorum
constantiam reputantes. Denique victa pars Aristobuli, concessit in templum: &
ponte qui ab eo ciuitati iungebatur abscisso, ut ad vltimum usque resisteret, instrue-
batur. Cum autem alij Romanos recepissent in ciuitatem, hisque domum regiam tra-
didissent ad haec obtinēda Pompeius vnum ē ducibus suis Pisonē cum militibus
intromittit. Isque praesidijs in ciuitate dispositis, quia nemini eorum qui in templū
confugerant pacem persuadere poterat, omnia quae circum erant oppugnationi
parabat: Hyrcano eiusque amicis ad consilia conferenda & ad efficienda quae iube-
ret alacriter animatis. Ipse vero ad partes septentrionales fossamque vallemque re-
plebat omni genere materiae per milites comportando, cum per se opus esset diffi-
cillimum propter immensam altitudinem, & praeterea Iudaei modis omnibus desu-
per obsisterent. Mansissetque labor imperfectus, nisi Pompeius obseruatis diebus se-
ptimis, quibus Iudaeos religio ab omni opere manus abstinere compellit, per eos
aggerem cumulare praecipisset, inhibitis a praelio militibus. Pro solo enim corpo-
re Iudaeis etiam per sabbata pugnare licet. Igitur iam valle repleta, & impositis
aggeri turribus, admotisque machinis Tyro allatis, mœnia tētabat. Desuper obsta-
tes lapidibus repellebatur, cum diu turres obsidentium magnitudine simul & pul-
chritudine praestantes, vim repugnantium sustinerent. Verūtamen Romanis tunc
plurimum defatigatis, Pompeius Iudaeorum tolerantiam & in alijs admiratus est:
& praecipue, quod nihil ceremoniarū inter media tela versantes intermiserunt.
sed velut in alta pace ciuitas ageret, quotidie sacrificia & victimas, omnemque dei
cultū diligentissime celebrarunt: nec vel in ipso excidio cum ad aram in dies sin-
gulos trucidarent, legitimis religionis suae muneribus abstinerunt. Mense itaque
obsidionis tertio vix vna turre deiecta, in fanū irruptum est. Primus autē murum
transcendere ausus est Syllē filius Faustus Cornelius, & post eū centuriones duo
Furius & Fabius, cū suis cohortibus. Et circūsepto vndique fano, alios aliō confu-
giētes, vel etiā paulisper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi sacerdotum, quan-
quam hostes strictis gladijs irruentes videbāt, intrepidi tamen in peragendis re-
bus

bus diuinis perseverabant: & in ipso libandi templumq; adolendi ministerio mactabantur, salutis quoq; præferentes religionis obsequium. Multos autem sui gentiles aduersæ partis studiosi truci dabant, plurimi senetipsum in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa murum erant in desperatione succensis, pariter conflagrabant. Itaq; Iudeorum quidem milia duodecim occubuerunt: Romanorum vero perpauci: sed plures fauciati sunt. Nihil autem grauius in illa clade Iudeorum genti visum est, quam sanctum illud arcanum, neque cuiquam prius visum alienis esse detectum. Denique Pompeius una cum suis comitibus in templum ingressus, ubi neminem præter pontificem adesse fas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis, & mensis in quibus libare atque adolere moris est, & vascula, ex auro cuncta spectauit: congestamq; pigmentorum molem, sacræq; pecuniæ ad duo milia talentorum. Nec tamen vel hæc vel aliud quicquam de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit: sed postero die post excidium purgare templum ædituos iussit, & solennia sacra celebrare. Ipse autem Hyrcanum pontificem declarauit: quod se & in alijs rebus alacrem obsidionis tempore præbuisset, promptamq; ad bellum agrestium multitudinem ab Aristobulo renocasset: per quæ sicut imperatorem bonum decuit, benivolentia potius quam timore plebem sibi conciliauit. inter captiuos etiam comprehensus Aristobuli socer idemq; patruus tenebatur. & illos quidem qui maxime belli causa fuissent, securi percussit: Faustum vero & qui una fortiter operam nauauerant præclaris præmijs donat & Hierosolymis tributum indicit. ablatas autem genti etiam quas in Cœle Syria ceperant ciuitates, Romano qui tunc erat prælidi parere iussit: proprijsq; tantum finibus eos circūclusit. Instaurat autem in gratiam cuiusdam ex libertis suis Demetrii Gadarensis, etiam Gadaram, quam Iudæi subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates ab eorum imperio liberauit, quas præuenti non exciderant, Hippon & Scythopolim & Pellam & Samariam & Marisam: itemq; Azotum & Iamnam & Aretusam: necnon & maritimas, Gazam & Ioppen & Dorā; & quæ pridem Stratonis Pyrgus vocabatur, post autem ab Herode rege clarissimis ædificijs transformata, Cæsarea nominata est: easq; omnes indigenis ciuib; redditas provincie Syriæ coniunxit. Huius autem & Iudææ, cunctorumq; administratione ad Ægypti usq; fines & flumen Euphratem, cum duabus legionibus Scauro permissa, Romam ipse per Ciliciam properauit, captiuum ducens Aristobulum cum familia. Erant autem filie duæ totidemq; filij: quorum vnus Alexander ex itinere fugit: minor autem Antigonus cum sororibus Romam vectus est.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo. Cap. VI.

INterea Scaurus in Arabiam ingressus, ad Petram quidam regionum asperitate prohibebatur accedere: quæ autem circum erant omnia vallabat, multis & in hoc malis afflictus. Nam exercitum fames premebat: cui tamen Hyrcanus per Antipatrum victui necessaria suppeditabat. Quem velut Aretæ familiarem etiam Scaurus ad eum legauit, vt bellum pactione deponeret. Itaq; persuasum est Arabi, vt CCC. talenta daret: atque ita Scaurus ex Arabia transduxit exercitum. Alexander autem Aristobuli filius qui Pompeium fugerat, magna manu medio tempore congregata, Hyrcano grauis imminerebat, Iudæamq; depopulabatur. Quem quidem mature debellare posse credebat: quoniam disturbatum quoque à Pompeio murum Hierosolymis renouatum esse confidebat: nisi Gabinus in Syriam missus qui Scauro successerat, cum in alijs fortem se præbuisset, tum etiam in Alexandrum mouisset exercitum. Huius autem ille impetum veritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta sunt decem milia peditū, & mille quingenti equites: locaq; opportuna muris, hoc est Alexandrium & Hyrcanium, & Machærunta non longe ab Arabiæ montibus, muniebat. Igitur Gabinus cum parte copiarum præmissis Marco Antonio, ipse cum toto exercitu sequebatur. Lecti autem Antipatri comites, aliaque Iudeorum multitudo, quorum Malichus & Pitholaus princeps erant: iunctis cum Marco Antonio viri-

T 2 bus suis,

Hyrcanus pda
us ex declarad
tur.

An. lib. 4. ca. 9

An. lib. 4. ca. 10

bus suis, Alexandro obuiam processerunt: neque ita multo post aderat cum suis copijs Gabinus. Alexander autem quod tum in vnum confertam hostium multitudinem sustinere non poterat, abiecit. Cūque Hierosolymis appropinquasset coactus praelio decertauit: amicisque sex milibus, quorum tria vicia capta sunt, tria vero prostrata, cum reliquis effugit. Gabinus autem vbi Alexandrium castellum venit, quia multos deseruisse castra cognouit, promissa delictorum venia conabatur eos ante praelium sibi coniungere. Cum autem illi nihil mediocre cogitarent, plerisque interfectis, reliquos in castellum concludit. In hoc praelio dux Marcus Antonius multa praeclare gessit: & quamvis semper & vbique vir fortis apparuisset, tamen tunc etiam suum vicit exemplum. Gabinus autem relictis qui castellum expugnarent, ipse ciuitates adire, & intactas quidem confirmare subuersas, autem erigere curabat. Denique iussu eius & Scythopolis habitari coepit, & Samaria & Anthedon, & Apollonia, & Iamnia, & Raphia, & Marisa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliaque multae, laetis ciuibus atque incolis ad eas concurrentibus. His autem recte dispositis regressus Alexandrium, vehementius vrgebat obsidium. Qua re territus Alexander, omnibus desperatis legatos ad eum misit, & ignosci delictis orans, & quae sibi parent castella Machærunta & Hyrcanium tradere non dubitans: quinetiam Alexandrium eiusdem potestati permisit. Quae quidem Gabinus omnia consilio matris Alexandri funditus eruit, ne rursus belli alterius receptaculum fierent. Aderat autem, quo suis Gabinium palparet obsequijs, viro suo cæterisque captiuis metuens, qui Romam fuerant abducti. Post hæc ergo Gabinus Hyrcano Hierosolymam deducto, eiisque fani cura mandata, cæteris reipublicae partibus optimates praefecit. Omnemque Iudeorum gentem in contentus quinque diuisit: vno Hierosolymis, altero Doris, itaque tertio vt apud Amathunta respondeat, destinatis, quarto Hierico, & quinto Sephoris Galilæae ciuitas attributa est. Singulari autem vnus dominatione Iudei liberati, libenter ab optimatibus regebantur. Veruntamen non multo post euenit, vt barbarum his fieret initium elapsus Roma Aristobulus: qui magna iterum Iudeorum manu conflata partim cupida mutationis, partim quibus olim dilectus erat, primū occupat Alexandrium: idque recingere mure tentabat. Deinde cognito, quod Gabinus Sisennam & Antonium & Sertulium duces contra se cum exercitu misit, in Machærunta concedi: vulgiq; imbellis onere deposito, solos armatos prope ad octo milia militum secum duxit: inter quos & Pitholaus erat secundarum partium rector, cum mille viris ex Hierosolymis profugus. Romani autem sequebantur, habitoque confictu, aliquandiu cum suis Aristobulus fortiter dimicando perseuerabat, donec vi Romanorum subacti, caesa sunt virorum quinque milia. prope vero ad duo milia in quendam tumultum confugerunt. Cæterique mille cum Aristobulo, perrupta Romanorum acie, in Machærunta coacti sunt. Vbi rex cum in ruinis prima vespere tetendisset, sperabat quidem aliam se manum per inducias belli posse contrahere, castellumque bene munire. Impetum autem Romanorum, supra quam poterat, per biduum remoratus postremo capitur: & cum Antigono filio qui Romae secum fuerat victus, ad Gabinium atque inde Romam perductus est. Sed illum quidem senatus carceri inclusit. Filios autem eius in Iudæam transmisit, quia Gabinus scripserat per epistolas, id pro traditione castellorum coniungi Aristobuli spondidisse. Parato autem Gabinio bellum Parthis inferre, Ptolemæus impedimento fuit. Qui reuersus ab Euphrate, petebat Aegyptum, Hyrcano & Antipatro amicis usus ad omnia quae militiae necessitas exigebat. Nam & pecunijs & armis eum & frumento Antipater & auxilijs adiunxit. Et Iudæis in ea parte vias, quae Pelusium ducerent, obseruantibus, transmittere Gabinium persuasit. Alia vero Syria discessu Gabinij commota, & Iudeos iterum Alexander Aristobuli filius ad defectionem reduxit: & maxima multitudine conflata, Romanos omnes, qui per eam terram dederet, obtruncare decreuerat. Quam rem Gabinus metuens (iam enim ex

Aegypto

An. li. 14. c. 12

An. li. 14. c. 12
Elabitur Roma
ma aristobulusIterum aristobulus
capitur & Romam
reducitur

Ægypto redierat) hoc tumultu instante, nonnullis dissidentium præmisso Antipatro concordiam persuasit. Cum Alexandro autem milia triginta remanserāt; & ille ad bellum promptus erat. Itaq; ad pugnam egreditur. Occurrūt autem Iudæi, & circa montem Itaburim congressi, decem milia sternuntur: cæteram vero multitudinem fuga dispersit. Et Gabinius ad Hierosolymā reuersus (idenim Antipater voluit) rempubli. eius composuit: deinde hinc profectus, Nabathæos pugna superat: & Mithridatē & Orfanē à Parthis perfugas clam dimittit: eosq; militibus aufugisse dixit. Interea Crassus ei successor datus, Syriam suscepit. Is in Parthicæ militiæ sumptum, & omne aliud aurum templi, quod Hierosolymis erat, abstulit, & à quibus Pompeius temperauerat, duo milia talentorū. Euphratem vero transgressus, & ipse perit & exercitus eius: de quibus non est huius temporis commemorare. Post Crassum autē, Parthos in Syriam properantes irruere Cassius inhibuit, receptus in prouinciam. Eius autem fauore quæsito, in Iudæā festinabat: captisq; Taricheis, prope ad tria milia Iudeorum abducit in seruitiū. Occidit autem etiam Pitholaum, seditiosos Aristobuli colligentem, cuius necis suator erat Antipater. Huic autem nupta fuit ex Arabia nobilis scæmina, nomine Cypris: vnde filios quatuor, Phaselum, & regem Herodem, & Iosephū, & Pheroram, & Salomen filiam habebat, Cum autem omnium, qui vbique potentes essent, amicitiam hospitij familiaritateq; conquireret, præcipue regem Arabū per affinitatem sibi sociavit: eiusq; fidei commendans filios suos ad eum misit: quoniam bellum cum Aristobulo gerendum susceperat. Cassius autem, compulso ad otium per conditiones Alexandro, ad Euphratem reuersus est, Parthos transitu prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

De Aristobuli morte & bello Antipatri contra Mithridatem Cap. VII.

Cæsar autem post senatus & Pompeij fugam trans mare Ionium, rebus omnibus Romaq; potitus, solum vinculis Aristobulum, cum duabus cohortibus velociter ad Syriam misit: & hanc facillime & cuncta Iudæa proxima, per illum subijci posse ratus. Verum & spem Cæsaris & Aristobuli alacritatem præuenit inuidia. Nam veneno peremptus à Pompeij studiosis, aliquandiu etiam sepultura in solo patrio carebat, corpusq; mortui seruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis missum est in monumentis regalibus sepeliendum. Occiditur autem Alexander quoque filius eius, à Scipione secuturi percussus Antiochiæ, secundum Pompeij literas, accusatione pro tribunali prius habita super his, quæ in Romanos admiserat. Ptolemæus autem Minnæi filius, qui Chalcidem sub Libano tenebat, captis eius fratribus, filium suum Philippionem, qui eos arcesceret, mittit Ascalonem: atque ille abstractum ab Aristobuli coniuge Antigonom, eiusq; forores, adducit ad patrem. Amore autem captus, minore earum coniugio suo copulat, ob eamq; postea causam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemæus in matrimonium Alexandram perempto filio: huiusq; affinitatis gratia, fratres eius propensione cura tuebatur. Antipater autem, Pompeio mortuo, in clientelam Cæsaris sese contulit, & quia Mithridates Pergamenus ab accessu Pelusij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Ægyptum, apud Ascalonem morabatur, non solum Arabas, quamuis hospes esset, auxilium ferre persuasit: verum & ipse armata Iudeorum tria circiter milia secum mouit. Excitauit autem præsidio Syriæ quoque potentes, & incolam Libani Ptolemæum, & Iamblichum, & Ptolemæum alterum, quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarunt. Iamq; fretus Mithridates auctis propter Antipatrum copijs, Pelusium proficiscitur. Et quia transire vetaretur, ciuitatem obsidebat: Antipater vero & in hac oppugnatione clarius enituit. Effracto enim ex parte sua muro, primus in ciuitatem cum suis insiluit. & Pelusium quidem captū est: vltcrius autem eos progredi nō sinebant Iudæi Ægyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamē Antipater non modo ne obstarent, verum etiam victui necessaria præberent militi persuasit. Vnde factum est, vt nec Memphitæ

T 3 ad manus

ad manus venirent, vltroq; sese traderent Mithridati, atque ille Delta iam peragrato pugnam cum cæteris commisit Ægyptijs, in loco cui nomen est Iudæorū Castra: eumq; in acie omni dextro cornu periculo liberavit Antipater, circūgressus fluminis ripam. Leuum enim cornu contra se positum superabat. Facto autē in eos impetu qui Mithridatem persequerētur, multos occidit: tamq; diu reliquos fugientes agebat, donec etiam castris eorum potitus est, octoginta tātum de suorum numero amissis. Octingētos autem ferē Mithridates cum fugeret, perdidit. Præter spem vero seruatus ex prælio, vacuus inuidia, testis rerum ab Antipatro gestarum fuit apud Cæsarem. Vnde ille tunc quidem Antipatrum spe & laudibus incitatum ad subeūda pro se pericula reddidit promptiorem. In quibus omnibus bellator audacissimus comprobatus, multaq; perpeſsus vulnera, toto corpore gerebat signa virtutis. Post autem quādo rebus in Ægypto compositis, ad Syriam redijt, & Romana eum ciuitate simul & immunitate donauit: alijsq; rebus honorando, amicissimeq; tractando, dignum æmulatione reddidit: eiusdemq; gratia etiam pontificatum confirmauit Hyrcano.

De accusationibus Antipatri apud Cæsarem, de pontificatu Hyrcani
& Herode bellum mouente. Cap. VIII.

Antigonus
Aristobuli
filius

Eodem vero tempore, Antigonus quoque Aristobuli filius, cum venisset ad Cæsarem, maioris præter opinionem felicitatis causam præbuit Antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet, propter inimicitias Pompeij veneno quantum putabatur perempti, & crudelitatis in fratrem accusare Scipionem, nullumq; inuidiæ dolorem admiscere miserijs, vltra hæc Hyrcanum & Antipatrum crimina batur, veluti se patrio loco cum fratribus iniquissime pellerent, multisq; gentem iniurijs afficerent, dummodo satiarentur: quodq; in Ægyptum auxilia ipsi Cæsari non beneuolentia, sed timore veteris discordiæ miserint, & vt amorem Pompeij deprecarentur. Ad hæc Antipater, veste proiecta, multitudinem vulnerum demonstrabat. & qua fide quidem Cæsarem coluisset, verbis non esse opus dixit: nam corpus etiam se tacēte clamare: Antigonij autem mirari audaciā, qui cum hostis Romanorum sit filius, & fugitiui Romanorum nouarumq; rerum studium votumq; seditiosum patris habeat, apud Romanorum principem alios accusare conetur, boniq; aliquid adipisci tentet: quem hoc solum oporteret contentum esse, quod viueret. Nanque nunc eum non propter inopiam desiderare facultates: sed vt in eos qui dedissent, Iudæorum seditiones accenderet. Quæ vbi Cæsar audiuit, Hyrcanum quidem pontificatu digniorem esse pronūciauit. Antipatro autem cuius vellet potestatis detulit optionem. Qui permissio dignitatis modo ipsi qui daret, Iudææ procurator declaratus est. Et præter hoc impetrauit, vt subuersa patriæ mœnia renouare sibi liceret. Et hos quidem honores Cæsar incidendos in capitolium misit, vt iustitiæ suæ virtutisque signum Antipatri memoriæ traderetur. Antipater vero vbi de Syria Cæsarem proſecutus est, in Iudæam reuersus, ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat: omniaq; lustrando, ne quid in illis regionibus turbarum esset, nunc interminando, nunc etiā suadendo curabat: vnumquēq; admonens, quod si cum Hyrcano sentirent, in otio atq; opulentiā victuri essent, fortunisq; suis & cōmuni pace potituri: sin spe vanā ducerentur eorū, qui priuati quæstus gratia res nouas optarent, se quidem nō procuratorem sed dominum omnium, Hyrcanum vero tyrannū pro rege, itemq; Romanos & Cæsarem hostes pro amicis & rectoribus habituri: nec enim passuros huius potestatem labefactari, quem ipsi regem constituissent. Sed quamuis hæc diceret, tamen etiam per se, quoniam Hyrcanum segniorem videret, neq; tam efficacem quā regni posceret sollicitudo, statum prouinciæ componebat. Et Phaselum quidem, natu maximū filiorum suorum, militibus præpositum, Hierosolymis eiusq; territorio præfecit: Herodem vero ætate posteriorem, nimisq; adulescentem, Galilææ destināt, similia curaturū: qui cum natura strenuus esset, cito materiam

Ant. 14. c. 16

teriam vbi animi magnitudinem exereret, inuenit: captumq; latronū principem Ezechia, quē prādari maximo agmine continentia Syriæ deprehendit, ipsum aliosq; latrones multos interfecit. Ea; res adeo grata fuit Syris, vt per vicos atque oppida caneretur Herodes, veluti per eum pace reddita, & possessionibus restitutis. Ex huius deniq; operis gloria, Sexto etiam Cæsari propinquo magni Cæsaris, & Syriam tunc administranti, est cognitus. Quin & Phaselus fratris indolem contentione bona superare certabat, augendo erga se beneuolentiam Hierosolymis habitantium: atque illam quidem ciuitatem possidens, nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens. hinc & Antipater obsequijs regalibus ab ea gente colebatur, & honores ei tanquam rerum domino omnes habebant. Nec tamen ipse propterea minus fidelis aut beneuolus Hyrcano fuit. Verum fieri non potest, vt liuorem quisquam in secundis rebus effugiat. Nanq; Hyrcanus, quāuis & antea tacite sua sponte mordebatur adulescentium gloria, maximeq; rebus ab Herode bene gestis, & crebris nuntijs laudes eius per singula facta prædicantibus angeretur: a multis tamen inuidis, qui regias infestare solent, quibusq; Antipatri eiusque filiorum probitas officiebat, instigabatur: dicentibus quod Antipatro & filijs eius rebus traditis, solo cōtentus & hac potestate vacuo regis nomine sederet. Et quamdiu sic errabit, vt in se reges producat? Nec enim eos vel simulare iam procurationem, sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter Iudeorum legem tantam multitudinem permissit Herodes: illumq; nisi regnet, sed adhuc priuatus sit, ad iudicium venire debere, rationem tam ipsi regi quā patris legibus redditurum, quæ indemnatos occidi non sinerent. His paulatim accendebatur Hyrcanus. Ad extremum autem iracundia prodita, causam dicturum Herodem iubet accersiri: atque ille & patris monitu, & quod ei fiduciam res gestæ darent, firmata prius Galilæa præsidijs, ad regem proficiscitur. Ibat tamen cum forti caterua, ne vel derogare videretur Hyrcano, si plures duceret, vel inuidiæ nudus pateret. Sextus autem Cæsar adulescenti metuens, ne quid apud inimicos deprehensio mali fieret, ad Hyrcanum mittit, qui ei manifeste denunciarent, vt homicidij crimine liberaret Herodem. Hyrcanus autem qui eum diligeret, per se quoque id cupiens, absolutio-
nem decernit. Atq; is inuito rege euasisse ratus, Damascum recessit ad Sextum, nequaquam paratus obedire si denuo fuisset accitus. Rursumq; ab improbis irritabatur Hyrcanus, qui dicerent iratum Herodem abiisse, & vt se contra ipsum instrueret, properasse. Hæc aut rex verā esse existimans, quid ageret nesciebat: quoniam potentio-
rem inimicum videbat. Cum vero à Sexto Cæsare dux militum per Syriam itemq; per Samariam declaratus esset Herodes, neque solum propter gentis fauorem, sed etiam viribus suis terribilis putaretur, in timorem extremum incidit, iamiamq; illum contra se credens cum exercitu esse venturum. Neq; opinione deceptus est. Namq; Herodes intentatæ sibi accusationis iracundia, cōflata militum multitudinem in Hierosolymā ducebat, vt Hyrcanum regno deponeret. Idq; fecisset, ni pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum, deprecantes vt & ipse vindictam nimis tātum, solaq; indignatione metiretur: regi autem parceret, sub quo ad hoc potentix processisset: ac si propterea quod in iudicium vocatus esset, indignaretur: quia tamen absolutus est, gratias ageret, neque tristibus quidē paria referret, salutem vero esset ingratus. Quod si etiam momenta bellorum reputanda viderentur, iniquitatem militiæ consideraret: neq; omnino de victoria bene speraret, qui cum rege congressurus esset domestica consuetudine iuncto, & de se bene merito: sæuo autem nunquam, nisi quod maleuolorū consilijs impulsus, vmbra ei tātum iniquitatis intentasset. Paruit his Herodes, qui speratis putauerat posse sufficere, suasq; vires demonstrare nationi. Et inter hæc discordia Romanorum circa Apamiam bellumq; domesticum oritur: quoniam Cæcilius Bassus fauore Pompeii, Sextum Cæsarem dolo necauerat, eiusq; militem occupauerat. Alij vero Cæsaris duces, mortis eius vlciscendæ gratia, cunctis

*Sextus Cæsar
pro Herode
ad Hyrcanum
mittit*

*Sextus Cæsar
dolo necatur*

viribus Bassum petebant. Quibus tam interempti, quàm superstitis Cæsaris causa, quod ambobus esset amicus. Antipater per filios suos misit auxilia. Cum autem bellum traheretur, ex Italia successor ante dicti Sexti venit Marcus.

De Romanorum dissidijs post mortem Cæsaris & insidijs

Malichi

Cap.

IX

Anab. 14
cap. 20

Eodem tempore magnum bellum inter Romanos conflatur, dolo Cassij & Bruti Cæsare interfecto, postquam triennium septemq; menses tenuit principatum. Maximo autem motu cædis eius gratia concitato, & optimatibus inter se dissidentibus, propria spe quisq; ducebatur ad id, quod existimabat esse commodius. Itaq; Cassius Syriam petit, occupaturus militem, qui Apamiam circumsidebat: ubi & Marcum & dissidentes cohortes, Basso conciliauit, simulq; obsidione liberauit Apamiam. Ipse vero exercitum ducens stipendium ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactio-
num. Cum autem Iudæos quoq; septingenta talenta iussisset conferre, minas eius veritus Antipater, filiis suis & alijs amicis mature pecuniæ cogendæ curam distribuit, & inter eos Malicho cuidam ex amicis: adeo necessitas urgebat. Primus autem Herodes Cassij fauorem promeruit, qui ex Galilæa parte sua, talenta centum attulit, proptereaq; inter eximios amicos numerabatur. At vero cæteros tarditatis arguens Cassius, ipsis ciuitatibus irascebatur. Eoq; Gophnam & Ammaum, & duas alias ciuitates ex vilioribus depopulatus, ibat quidem quasi Malichum interfecturus, quod remissior in exigendo fuisset. Verum & huius & cæterarum ciuitatû interitum repressit Antipater, centum ilico talentis Cassio delinito. Nequaquã tamen Malichus post abitû Cassij, beneficiorum Antipatri memor fuit. Sed illi ipsi, quæ sæpenumero memorabat sui seruatore^m fuisse, periculû moliebatur, iniquitatis suæ impedimentum abolere festinãs. Itaq; Antipater & vires eius & calliditatē metuens, flumē transit Iordanē, adulescendas insidias collecturus exercitû. Deprehensus autem Malichus Antipatri filios impudētia superat. Nam & Phaselû apud Hierosolymã præsidij appositû, & Herodem, qui custodiam curabat armorum, multis excusationibus & sacramētis circūuētos impellit, vt ipsis intercedētibus recōciliaretur Antipatro: atq; ita denuo per Antipatrû exorato Mareo, tunc in Syria militem regente, seruatus est: qui Malichû statuerat occidere, quod nouis rebus studeuisset. Cæsare vero adulescente & Antonio cum Bruto & Cassio bellû gerentibus, Marcus & Cassius exercitu de Syria cōflato, quod magnû momentum, ubi vsus poposcit, Herodes fuisset, ipsum quidē totius Syrię procuratorē præficiunt, equitû illi manu peditûq; attributa: si autem bellû desijisset, regnû quoq; Iudęæ Cassius se eidē delaturum esse pollicitus est. Euenit aut, vt Antipatro & spes & fortitudo filij, causa mortis fieret. Horum enim metu Malich⁹, ministro quodam regio pecunia corrupto, mixtû ei veneno poculum dari persuadet. Atque ille quidem iniustitiæ Malichi præmium fuit post conuiuium mortuus, vir & alias strenuus rebusq; administrandis idoneus, & qui regnum recuperatum conseruasset Hyrcano. Malichus autem infensum propter suspicionem veneni populum, negando placabat: simulq; vt validior esset, armatorum sibi copias conquirebat. Nec enim Herodem cessaturum arbitrabatur, quin etiam mox cū exercitu necis paternæ ultor adueniret. Sed Phaseli fratris cōsilio, qui eum palàm minime persequendû esse dicebat ne vulgi seditio concitaretur, & purgantem se tunc Malichû patienter admisit, & suspicione liberum esse concedens, clarissimas paterno funeri celebrauit exequias. Conuersus aut in Samariam, & ciuitatem cōposuit seditione turbarâ, perq; dies festos in Hierosolymã remeabat, præmissis ac comitâtibus armatis: cui Hyrcanus, ita suadente ob metû Malicho, denunciât, ne alienigenas superinducat indigenis festû pure casteq; celebrâtibus. Herodes aut, & ipso qui præceperat, causaq; contempta, nocte ingressus est. Iterumq; Malichus ad eum veniēs, Antipatrum flebat. Cōtraq; ille se falli, cum vix animi dolorem premeret, simulabat, & tamē de nece patris apud Cassium per epistolas quęstus est, cui

Herodes Syria præficitur

est, cui propterea Malichus inuisus erat. Itaque non modo vt mortem patris vlcisceretur, ei rescripsit: sed etiam tribunis quibus præerat, vt in causa iusta Herodem ferrent, occulte præcepit. Et quoniam capta Laodicia, vndique ad Herodem conuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipse quidem hoc vltioni tempus destinauerat. Malichus autem id Tyri fore suspicabatur: & filium suum tunc apud Tyrios obsidem, statuit subducere, & ipse in Iudæam fugam parabat. Salutis autem desperatio stimulabat, vt etiam maiora cogitaret: nam & Iudæorum gentem contra Romanos excitaturum se credidit, dum bello aduersus Antonium Cassius occupabatur, deiectoq; Hyrcano facillime regnaturus. Sed profecto irridebat eius spēs fatale decretum. Etenim quò intenderet animū suspicatus Herodes, & ipsam & Hyrcanum ad cœnam vocat. Deinde seruorum quendam instruendi conuiuij specie mittit. Sed res erat, vt tribunis prædiceret ad insidias egredi: atque illi præceptorū Cassii memores, ad littus ciuitati proximum armati gladijs occurrunt, ibiq; circumseptum Malichum multis vulneribus interficiunt. Hyrcanus autem statim concidit stupore dissolutus: vixq; anima recepta, Herodem percontabatur, quis Malichum occidisset. Et cum e tribunis vnus respondisset, Cassii præceptum, planè, inquit, & me & patriam meam Cassius. seruat incolumem: qui amborum insidiatorem peremit. Vtrum autem ex animo dixerit, an quod timore factum probaret, incertum est. Sed enim Malichum hoc modo vltus est Herodes.

Malichus interficitur

De Herode accusato & vindicato

Cap.

X

Postquam vero Cassius excessit e Syria, iterum Hierosolymis orta seditio est cum Felix in Phaselum mouisset exercitum, & in Herodem, fratris pœna vellet necem Malichi vindicare. Casu autem Herodes cum Fabio Romano duce apud Damascum habitabat: & ne cupiens auxilio foret, morbo impediabatur. Interea Phaselus etiam sine cuiusquam auxilio superauit Felicem: probrumq; ingrati obiciebat Hyrcano, qui & Felici studuisset, fratremq; Malichi castella occupare permisisset. Iam enim multa tenuerat, omniumq; tutissimum Massadam. Nec tamen ei quicquam contra vim Herodis potuit sufficere, qui mox vt conuuluit, & alia recepit, & illum ex Massada supplicem dimisit, & Marionem Tyriorum tyrannum ex Galilæa pepulit: tria enim castella possederat: Tyriisq; quos ceperat, vitam concessit omnibus: nonnullos etiā donatos abire iussit, vnā & sibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Cassio quidem mernerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat: sed ob Herodis inimicitias etiam Antigonom Aristobuli secum ducebat, & Ptolemæum, propter Fabium, quem Antigonus sibi pecunia sociatum, adiutorem incepti habebat. Cuncta vero socer Ptolemæus Antigono subministrabat. Contra quos Herodes instructus, in aditu Iudææ commisso prælio, victoriā potitur: fugatoq; Antigono, redit in Hierosolymam, pro merito gestæ rei omnibus charus, vt etiam quibus antea despectus erat, tunc in eius familiaritatem sese dederint, propter Hyrcani affinitatem. Namque is Herodes iampridem ex indigenis habuerat uxorem, non ignobilem, quæ Doris vocabatur, & Antipatrum ex ea susceperat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cuius pater fuit Aristobulus, filiam Mariammen, Hyrcani neptem ex filia, atque inde regi familiaris erat. Sed vbi Cassio circa Philippos interfecto, Cæsar in Italiam, & Antonius in Asiam discesserunt: legatis ab aliis ciuitatibus ad Antonium missis in Bithyniam, etiam Iudæorum optimates accusatum veniunt Phaselum & Herodem: quod illis rerum summam vi possidentibus, nomen tantum honorabile superesset Hyrcano. Ad quæ Herodes qui præsto erat magna pecunia, placatum sic Antonium affecit, vt ne verbum quidem inimicorum eius pateretur audire. & tunc quidem ita digressi sunt. Cum autem denuo Iudæorum primates centum viri, Antiochiæ proximam Daphnen ad Antonium venissent, amoris Cleopatram iam seruientem, delecti à ceteris, qui eloquentia & dignitate præstabant, aduersus fratres accusacionem

Felix superatur

Antiochia cap. xi

accusationem proponunt. Respondebat autem Messala, causæ defensor, astante etiam propter affinitatem Hyrcano. Auditis deinde utrisque partibus Antonius percontabatur Hyrcanum, quoniam essent regendis rebus aptissimi. Cumque is Herodem, eiusque fratres alios prætulisset, voluptate repletus (nam & hospes eorum paternus erat, humanissimeque ab Antipatro susceptus, eo tempore, quo in iudæam cum Gabinio venerat) tetrarchas ambos declarat, totius eis Iudææ procuratorum ne permissa. Legatis autem id ægre ferentibus, quindecim eorum correptos, carceri tradidit, quos etiam penè occidit. Ceteros autem reiecit cum iniuria: unde maior tumultus Hierosolymis excitatus est. Denique mille legati iterum Tyrum missi sunt, ubi commorabatur Antonius, in Hierosolymam paratus irruere. Et contra eos vociferantes, magistratus Tyrionum directus est, data ei licentia, ut quos comprehendisset, occideret: præceptoque, ut eorum potestatem confirmare curaret, qui tetrarchæ ipsius essent Antonij suffragio constituti. Ante hæc autem Herodes usque ad littus cum Hyrcano progressus, multis eos admonebat, ne & sibi interitus, & patriæ belli causa fieret, dum inconsiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus, Antonius missis armatis, multos occidit: multos etiam vulneravit. Quorum & sancios cura, & mortuos sepultura Hyrcanus dignatus est. Non tamen ideo qui effugerant, quiescebant: perturbando enim civitatem, Antonium irritabant, ut etiam quos in vinculis haberet, occideret.

Iudæi ab Antonio occisi

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis
ac fortuna

Cap.

XI

*An. lib. 14
cap. 22*

BArzapharne autem Parthorum satrapa Syriam biennio post cum regis filio Pacoro detinente, Lysanias patris suis mortui successor Ptolemæi Minnæi filij, mille satrapæ talenta pollicitus & mulieres quingentas, ei persuadet ut Antigonom in regnum induceret, Hyrcanumque deponerent. Impulsus igitur ab eo Pacorus, ipse quidem per maritima loca perrexit, Barzafarnem autem itinere mediterraneo iussit irrumpere. Sed maritimorum Tyrj Pacorum excluderunt, cum Ptolemaidenes eum & Sidonij recepissent. Ille autem quendam regium pincer nam, cognominem suum, equitatus ei parte attributa, ad Iudæam iussit accedere, & exploraturum hostium consilium, & ubi usus exegisset, præsidio futurum Antigono. quibus Carmelum populantibus muli Iudæi ultro ad Antigonom conflunt, ad expeditionem alacriter animati. Ille autem ad locum qui Drymos dicitur, occupandum eos præmittit, ubi commissæ pugna, depulsisque hostibus & effugatis, Hierosolymam cursu petebant: auctique multitudine, usque ad regiam processerunt. Excepti autem ab Hyrcano & Phaselo, forti acie in foro confligunt. Ibique hostes in fugam versos, pars Herodis in fanum concludit: custodesque his sexaginta viros apponit, per ædes proximas collocatos. Sed hos quidem insensu fratribus populus, igne consumit. Herodes autem iracundia peremptorum congressus cum populo, multos obtruncat: inque dies singulos inuicem sese per insidias incurstantibus, assidue cædes erant. Instante vero die festo, qui Pentecoste vocatur, omnia circa templum, totaque civitas plebe rustica repleta est, & pleraque armata. Et Phaselus quidem muros, Herodes autem cum paucis domum regiam custodiebat. Inuasique de improviso hostibus in suburbano, complures quidem peremit, omnes autem in fugam vertit. Et hos in civitatem, alios in fanum, alios in extremum vallum includit. Interea pacis arbitrum Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autem Phaselus & civitate & hospitio cum quingentis equitibus Parthum recepit, prætextu quidem componendæ seditionis venientem, re autem vera ut adinuaret Antigonom. Denique Phaselum dolo perpulit, ut ad Barzafarnem legatus de pace proficisceretur: quamvis multa dissuadente Herode, atque ut insidiatorem occideret, neque se eius fallacijs dederet, admonente: natura enim barbaros fidem negligere. Exijt etiam Pacorus cum Hyrcano, quo minus suspectus esset: nonnullisque relictis equitibus apud Herodem, quos Eleutheros vocant, cum ceteris Phaselum prosequabatur.

Pugna Hierosolymis

Pacori dolus

prosequeretur. Sed ubi ad Galilæam venerunt, indigenas quidem dissidentes atque armatos offendit: satrapam vero conveniunt satis callide & officiis amicitiam dolos regentem. Denique postquam dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi aut in maritimum quendam locum deducti, cui nomen est Ecdipon, fraudem intelligunt. Ibi enim de promissis mille talentis audierunt: & quod Antigonus plerasque mulieres ex his quas ipsi haberet, inter quingentas Parthis devovisset: quodque sibi semper à barbaris præstruerentur insidiae, ac olim capti essent, nisi mora fuisset: dum Hierosolymis caperetur Herodes, ne sibi præsciis quæ de his ageretur, caueret. Hæc iam non verba erant solum, nam & custodes haud procul abesse conspiciebat. Et tamen Phaselus Hyrcanum deserere non sustinuit, quamvis eum sæpius moneret Offilius ut fugeret: cui Saramalla Syrorum tunc ditissimus dixerat, quemadmodum essent omnia de insidijs constituta. Sed convenire satrapam maluit, atque in os exprobrare, quod se insidijs appetisset. ac maxime quia pecuniæ causa talis extitisset, cum plus ipse pro salute daturus esset, quam pro regno promississet Antigonus. Ad hæc Parthus subdola satisfactione iureque iurando suspicionem deprecatus, perrexit ad Pacorum: statimque à Parthis qui remanserant, quibusque iussum erat, Phaselus atque Hyrcanus comprehenduntur, perjuriam simul ac perfidiam execrantes. At interim pincerna ad hoc missus, Herodem capere moliebatur: eumque fallere, ut extra murum procederet, sicut sibi mandatum fuerat, conabatur. Ille autem suspectos habere solitus barbaros, & tunc minime dubitans in hostes incidisse literas quæ insidias indicarent, prodire volebat: quanquam satis idoneam causam Pacorus obtenderet, epistolas portantibus obtinere ire debere: nec enim ab hostibus esse captos, aut quicquam de insidijs, sed quæ Phaselus gessisset, his contineri. Iamdudum autem ab alijs audierat Herodes, fratrem suum Phaselum esse correptum: & Hyrcani filia Mariamme prudentissima foeminarum, multis eum precibus ne prodiret orabat, neque se crederet manifestis iam conatibus barbarorum. Adhuc aut Pacoro cum socijs deliberante, quonam modo clam patraret insidias, nec enim fieri posse, ut tantæ sapientiæ vir ex aperto circumveniretur, nocte Herodes cum propinquissimis sibi, ad Idumæam ignaris hostibus proficiscitur. Eo cognito, Parthi eum persequerentur. Et ille matrem quidem fratresque suos, desponsatamque puellam cum matre, minimoque fratre prætereundum iter iussit. Ipse autem caute cum famulis suis barbaros retentabat: multisque per omnes conflictus interemptis, ad castellum Massada properabat. Graviores autem in fuga Parthis Iudæos expertus est. Qui cum semper molesti fuissent, à sexagesimo tamen civitatis stadio aliquandiu etiam acie decertaverunt. Vbi Herodes victoria potitus, cum multos interfecisset, ipsumque locum in memoriam præclari facinoris ædificatum, locupletissima exornavit regia, arcemque in eo munitissimam condidit, ac de suo nomine Herodion vocavit. Et tunc quidem cum fugeret, multos sibi adiungebat. Postea vero quæ Thresam Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus, turbamque sequentium diminui persuadet: nec enim capacem esse tantæ multitudinis Massadam. Erat autem supra quæ novem milium multitudo. Itaque paruit Herodes eius consilio, & impares quidem necessitati per Idumæam dimisit cum viatico, lectissimos autem maximeque necessarios tenuit, atque ita in castellum receptus est. Deinde octingentis ibi relictis qui mulieres defenderent, itemque commeatu, qui satis esset obsessis, ipse in Petram civitatem Arabiæ perrexit. Parthi autem apud Hierosolymam in prædā versi, in fugientium domos ac regiam irruerant, solis Hyrcani pecuniis abstinentes: quæ trecenta talenta superabant, aliorum vero spe minores inveniuntur: quoniam Herodes iam pridem barbarorum perfidiam suspicatus, quicquid erat in opibus preciosum, in Idumæam multo ante comportauerat: eiusque sociorum itidem quisque fecerat. Veruntamen postquam præda potiti sunt Parthi, ad hoc iniuriæ processerunt, ut omnem terram illam bello implacato replerent, Mariamam quoque civitate vastata: nec solum Antigonum regem constituerent, verum etiam Phaselum

Victoria
Herodis
Herodion

Phaselum & Hyrcanum vinctos ei traderent verberandos. At ille Hyrcani quidem auriculas detibus truncat, ut ne solutus quidem mutatis rebus unquam pontificatum recipiat: ab integris enim celebrari sacra oportet. Phaseli vero virtute praeuentus est Antigonus. Qui cum nec ferri copiam, nec manus liberas haberet ad saxum fracto capite interiit: atque ita probato, quod verus Herodis frater esset, Hyrcanusque degenerasset, viriliter moritur: dignum antea vita obitum affectus. Fertur tamen & aliud, quod ex illa quidem plaga resipuerit, sed veluti curandi eius causa, missus ab Antigono medicus, venenis malis vulnus expleuerit, eoque illum pacto peremerit. Vtrumvis autem verius sit, praeclarum habet initium. Denique aiunt eum, priusquam efflaret animam, cognito ex quadam muliercula, quod Herodes euasisset, dixisse: Nunc bono animo disceda, qui ultorem inimicorum viuum relinquerim. Ille quidem hunc exitum habuit. Parthi autem, quamquam mulieribus caruerint, quas maxime cupiebant, rebus tamen cum Antigono apud Hierosolymam compositis, vinctum in Parthiam Hyrcanum ducunt. Herodes autem obstinatus in Arabiam, velut adhuc viuo fratre suo, festinabat: ut pecunias ab rege acciperet, quibus solis exoratum iri pro Phaselo sperabat auaritiam barbarorum. Et enim cogitabat, si Arabs minus memor fuisset paternae amicitiae, animoque liberali parcius, vel mutuum ab eo sumere, quod redemptionis causa praeberet: pignori opposito ipsius filio, quem redimeret. Secum enim habebat fratris filium, septem annos natum: trecentaque talenta dare decreuerat, interpositis precationi Tyrijs. Sed profecto studium fortuna praeuenierat, & Phaselo mortuo, nequicquam fratrem diligebat Herodes. Non tamen vel apud Arabas saluam amicitiam reperit. Denique Malichus rex eorum, praemissis qui hoc admonerent, quamprimum reuerti eum ex finibus suis iubet, simulatione quidem Parthos per legatos petisse, ut Herodem Arabia pelleret: certa vero causa fuit, quod vicem Antipatro debitam, negare proposuerat, neque pro beneficijs ab eo perceptis, aliquid eius filijs gratiae rependere, consolationis egentibus. Impudentiae vero suasores habebat, qui Antipatri vellent abiurare deposita. Erant autem circa eum potentissimi. Proinde Herodes, ubi Arabas ex ea sibi causa hostes esse deprehendit, unde amicissimos existimabat, eaque respondit nuncijs, quae dolor imperauit, Aegyptum versus recedit. Et prima quidem vespere in quoddam agreste fanum, dum post se relictos reciperet, diuertit. Postero autem die, cum Rhinocoluram peruenisset, fratris ei mors nunciatur. Acceptoque tanto luctu, quantum curarum aestum deposuit, ibat ulterius. Itaque Arabem sero facti poenituit: & qui reuocarent eum, quem contumeliose tractauerat, velociter misit. Herodes autem in Pelusium peruenerat: ibique transitu prohibitus ab eius rei speculatoribus, retores adit: & illi famam viri dignitatemque reueriti, Alexandriam eum prosequuntur. Ingressus autem ciuitatem, a Cleopatra honorifice susceptus est, ducem sibi militum fore eum, ad ea quae parabat, existimante. Posthabitis autem reginae precibus, neque hiemis asperitatem, neque marina discrimina, quo minus nauigaret Romam, extimuit. Circa Pamphyliam vero periclitatus, maiore oneris parte reiecta, vix in Rhodum vehementer bello Cassii vexatam, saluus euadit. Amicorum autem suorum, Ptolemæi & Saphinæ receptus hospitio, licet rei pecuniariae premeretur inopia, maximam tamen aedificat nauim triremem: eaque cum amicis delatus Brundisium, atque inde continuo Romam profectus, familiaritatis paternae gratia, primum conuenit Antonium: eique tam suas quam totius generis clades exponit: quodque affectibus suis in castello relictis, atque obsidione cinctis, ad eum hyeme supplex nauigasset. Itaque tantae miserationis casum miseratus Antonius, & memoria quidem iunctae cum Antipatro dexteræ, tum vero ipsius qui aderat, contemplatione virtutis, etiam tunc eum regem constituere proposuit Iudaeorum, quem ipse tetrarcham antea fecerat. Non minus autem, quam fauore Herodis, odio ducebatur Antigoni. Hunc enim & seditiosum, & Romanis inimicum esse arbitrabatur. Cæsarem quidem habebat, multo quam ipse

Herodes Romam nauigat

quàm ipse paratius renouantem Antipatri expeditiones, quas in Ægypto cum eius patre pertulerat: & hospitium & in rebus cunctis benevolentiam: cum præter hæc ipsius quoque Herodis strenuitatem cerneret. Veruntamen & senatum conuocabat, vbi Messala, & post eum Atratinus, astante Herode, patris eius merita, & ipsius circa populum Romanum fidem prosequiebantur, quo simul hostem Antigonum demonstrarent: non solum quod intra breue tempus is dissidere cœpisset, verum etiam quod antea quoque populo Romano despecto, Parthorum suffragio regnum curauisset accipere. His autem cōmoto senatu, cum Antonius etiam bello cōtra Parthos gerendo vtile esse diceret Herodem regem creari, omnes assentiunt. Dimissoq; senatu, Antonius quidem & Cæsar egrediebantur, medium stipantes Herodem. Consules autem cum alijs magistratibus antecedeiebant, cæsuri hostias, decretumq; senatus in Capitolio reposituri. Primo autem die regni Herodis, apud Antonium cœnatum est.

De bello Herodis è Roma redeuntis, pro Hierosolyma & contra latrones. Cap. XII.

Eodem vero tempore, Antigonus apud Massadam inclusos obsidebat, alijs quidem victui necessarijs abundantes, aquę autem inopes. Vnde Iosephus quoque frater Herodis cum ducentis familiaribus suis ad Arabas confugere cogitabat: audito, quod eorum quę in Herodem commiserat, Malichum pœniteret: castellumq; reliquisset, nisi circa noctem, qua exiturus erat, plurimū imbrīū contigisset effundi. Aqua enim repletis puteis, fugiendi causa non erat, adeo vt etiam vltro in Antigoni militem eruptiones auderent: multosq; nunc aperto prælio, nunc insidijs neci darent: non tamen illis omnia pro voto cedebant, sed ipsi quoque interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux Romani militis Ventidius, prohibitum missus Parthos à Syria, post illos in Iudæam venit: verbo quidem, vt Iosepho & qui vnā obsidebantur, ferret auxilium: re autem vera, aut pecunias auferret Antigono. Itaque cum non longe ab Hierosolymis tendisset, quęstu expletus, ipse quidem cum maxima exercitus parte discessit. Silonem vero cum paucis, ne furtum deprehēderetur, si omnes abduxisset, reliquit. Antigonus autem, sperans iterum Parthos sibi adiumento fore, Silonem interim placabat: vt pendente spe, nihil inquietaret. Iam vero naui ex Italia in Ptolemaidem deuectus Herodes, non parua manu coacta externorum atque gentiliū per Galilæam aduersus Antigonum properabat, Ventidij & Silonis fultus auxilio: quibus Delius ab Antonio missus, vt Herodem in regnum deducerent persuasit. Horum autem Ventidius quidem turbas in ciuitatibus, quę propter Parthos euenerant, componebat. Silonem vero Antigonus in Iudæa mercede corruerat. Non tamen Herodes opis egebat: in dies enim singulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copię. nam præter paucos, omnis ei Galilæa consensit. & propositum habebat præmium necessarium Massadam, vt primum affectus suos obsidione liberaret, sed impedimento fuit Ioppe. Hęc enim prius, quod hostilis esset, eximenda videbatur: ne dum ipse peteret Hierosolymam, receptaculum à tergo aliquod inimicis relinqueretur. Silo autem iungit agmina, inuenisse gaudens resistendi occasionem, quod eum persecutio premeret Iudæorum. Hos autē Herodes paruę manus excursionē perterritos, mature in fugam vertit: & Silonem male repugnātem, periculo eripit. Deinde capta Ioppe, suos liberaturus ad Massadam festinabat: dum indigenarū alios amicitia paterna sibi sociaret, alios ipsius gloria, nonnullos vtriusque beneficijs debita vicissitudo: plurimos tamen spes, vt à rege certissimo. Iamq; validissimas quęsierat militum copias: sed Antigonus iter eius impediēbat, loca insidijs opportuna præoccupans, vnde nullū aut minimum afferebat hostibus detrimētum. Herodes autem facile receptis ex Massada pignorib; suis & rebus, à castello in Hierosolymam perrexit. Cui se Silonis milites, & multi ex ciuitate iunxerunt, virium eius timore perculsi. Castris autem

An. li. 14. c. 23

An. li. 14. c. 24

positis ad occidentuam regionem oppidi, custodes eius parsis, ipsum sagittis & iaculis impetebant: ab alijs vero per cuneos excurrentibus, primæ frontis acies tentabantur. Herodes autem primo circa muros præconis voce declarari iussit, populi se bono, & saluti ciuitatis aduenisse: poenasq; ab nullo quamuis manifesto inimico repetiturum, sed discordissimis etiam offensarum obliuionem daturum. Deinde cum allocutionibus contrarijs pars Antigoni obstaret, quo minus aut præcones exaudire, aut voluntatem mutare quispiam posset, quod reliquum erat itis imperat murorum defensores deturbare: atque illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugam verterunt. Ibiq; tunc Silonis detecta corruptio est. Multis enim militum subornatis, qui rebus egere se necessarijs acclamarent, pecuniamq; alimentis poscerent, atque hyemandi gratia in loca opportuna dimitti (Nam ciuitati proxima deserta erant, ita omnibus ab Antigono ante prouisus) & incitabat exercitum, & ipse recedere conabatur. Herodes autem non solum duces, qui Siloni parerent, sed etiam milites ubi essent plurimi conueniendo, rogabat, ne se destituerent, quem scirent à Cæsare & Antonio, & senatu deductum, in vno die pollicitus eos penuria soluere. Deinde hæc precatus, ipse agros adit: tantamq; his exhibuit copiam commeatus, ut Silonis omnes accusationes perimeret: simulq; prospiciens, ne vel in posterum ministrare desineret, accolæ Samariæ per epistolas ammonerebat (Nam ciuitas eius se clientelæ dederat) ut alimenta & vinum, & oleum, & pecora in Hierichunta deferrent. Hoc ubi audiuit Antigonus, statim qui frumentatu hostes prohiberent, atque insidijs opprimerent, per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt, & magna iam manus armatorum super Hierichunta fuerat congregata. Discreti autem montibus insidebant, si qui exportarent vitui necessaria speculantes. Non tamen Herodes ociosus erat: sed decem cohortibus comitatus, quinque Romanorum, & quinque Iudæorum, quibus permixti erant etiā mercede conducti trecenti, præterea paucis equitibus Hierichunta peruenit: & ciuitatem quidem vacuam habitatoribus reperit, quingentos vero cum mulieribus ac familijs, montium occupasse cacumina, & hos quidem captos dimisit: Romani autem in reliquam ciuitatem irruunt, eamq; diripere, cum plenas domos offendissent omnigenis opibus. Rex autem apud Hierichunta præsidio collocato, reuersus est: Romanumq; militem in his quæ sibi accesserant ciuitatibus, hoc est, Idumæa, & Galilæa, & Samaria, hyematurum dimisit. Antigonus quoque Silonis corruptione meruit, ut exercitus partem Lyddenses susciperent in Antigoni gratiam. Et Romani quidem armorum cura soluti, rebus omnibus abundabant. Herodes autem non quiescebat, sed Idumæam duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus, misso etiam fratre suo Iosepho, communiuit, ne quid noui cum Antigono tentaretur. Ipse autem, matre cum alijs quos ex Massada liberauerat affectibus suis in Samariam translata, ibique tutissime collocata. ut cætera Galilææ subuerteret, atque Antigoni præsidia expelleret, proficiscitur. Cùmque Sephorim, licet vehementissime ningeret, peruenisset, facillime ciuitatem capit, custodibus eius ante aggressionem fuga dilapsis: ibique suis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat enim magna copia commeatus) aduersus latrones in speluncis agentes direxit animū: qui pleraque illius regionis incurstantes, non minoribus quàm belli cladibus incolas afficiebant. Præmissis autem tribus peditum cohortibus, vnaq; ala equitum in vicū Arbelam, ipse diebus quadraginta post cū reliqua manu superuenit. Nec tamen eius incursum hostes extimere, sed armati obuiam procedebant, peritia bellatoris sui, & ferocitate latronis. Deniq; prælio commisso, dextro ipsorum cornu, sinistram Herodis in fugam pellitur. Ille autē de suo dextro circungressus, velociter subuenit. & suos quidē à fuga retrahit: irruendo autem in hostes, impetum persequentium refrenabat, donec à fronte pugnantes violentiæ concesserunt: qui tamen eos usq; ad Iordanem cædendo persequabatur: & magna fugientium parte perempta, ceteri trans fluuiū disiecti sunt: & Galilæa metu est purgata, nisi quod in speluncis

Herodes cum
Romanis Hie-
richunta vadit

And. 14. c. 24

Victoria
Herodis

in speluncis latitantes reliquerant, eorumq; causa diutius ibi remorandum fuit. Quemobrem primum laboris fructum militibus rependebat, centum quinquaginta argenti drachmas singulis diuidendo: eorūq; ducibus multiplicatam summam ad hyberna mittendo. Pheroræ autem fratri minimo scripsit, vt & foro venalium consuleret, muroq; castellum Alexandrium cingeret: quæ ab illo curata sunt. Interea circum Athenas versabatur Antonius. Vetidius autem ad bellum contra Parthos Silonem atque Herodem accersit: mandato eis per epistolas, vt Iudææ statum ante componerent. Sed Herodes, libenter ad Ventidium Silone dimisso, ipse aduersum latrones in speluncis habitantes mouet exercitum. Ista autem speluncæ in præruptis montibus erant, vndique inaccessæ, transuersosq; tantum ac perangustos aicensus habebant: saxumq; ab earum fronte vsque ad fauces altissimas pertingebat, rectum vallibus imminens, vt aliquandiu quidem rex pro loci difficultate quid ageret, incertus esset. Postremo autem placuit, vt molimine vteretur satis incauto. Etenim valentissimus quisque demissus arculis exponebatur in ostia speluncarum. Hiq; cum familijs eos mactabant, ignemq; repugnantibus iniiciebant. Cumq; aliquos ex his conseruare vellet Herodes, vt ad se accederent, voce præconis edixit. Sed illorum neq; voluntarius se quisquæ ei tradidit: sed & quos vis coegerat, multi mortem captiuitati prætulerunt. Vbi etiam senior quidam, septem filiorum pater, orantes cum matre pueros, vt egredi sibi ad fœdera permetteret, occidit hoc modo: Iussit exire singulos, ipse ad ostium stabat, & prodeuntem quenque filiorum trucidabat. Herodes autem è spelunca hæc prospiciens, & dolore conficiebatur: & vt filijs parceret, seni dexteram cum precibus porrigebat. Ille autem dictis eius nequaquam mitior factus, insuper humilem animum Herodi exprobrauit. Et post filios occidit vxorem: deiectisq; desuper mortuis, postremo semetipsum præcipitem misit. Speluncis igitur & qui in his erant ita subactis, Herodes relicta exercitus parte, quatum ne quis rebellare tentaret satis esse arbitrabatur, eiq; parti Ptolemæo præposito, in Samariam redijt: scutatorum quidem tria milia sexcentos vero equites in Antigonom ducens. Tuncq; propter eius abscessum nacti licentiam, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæum quidem ducem aggressi, nec opinantem interficiunt. Agros autem vastabant, in paludes atque in abditissima loca refugientes. Quibus cognitis Herodes mature succurrit: & magnam quidem eorum multitudinem morte consumit. Omnibus autem castellis obsidione liberatis, huius mutationis causa multam exegit à ciuitatibus pecuniam, centum talenta. Iam vero Parthis expulsis, occiso etiam Pacoro, Vetidius Antonij literis monitus, equitum mille auxilia duarumq; legionum, aduersus Antigonom mittit Herodi. Eorum autem ducem Machæram, vt se adiutum veniret, per epistolas roganit Antigonus, & de iniuria Herodis multa cōquestus, & pecuniam dare pollicitus. Sed is: nec enim ad quod missus fuerat, negligendum putabat, cum præsertim plura daret, Herodes: in proditione quidem ei nō paruit, simulata vero amicitia res Antigoni exploratum perrexit, non admissio Herodis consilio, dissuadentis id fieri. Antigonus autem, quia præsensit quid cogitaret, ciuitatem ei clausit, & tanquā hostem proturbabat ex mœnibus, donec Machæram incepti pnduit, & in Amathuntem ad Herodem recessit. Iratus autem quod res aliter cesserat, quoscunque Iudæos offenderet interficiebat, vt nec vel Herodianis parceret: sed vt Antigonianis, omnibus abutebatur. Hæc cum ægre ferret Herodes in Machæram quidem vindicare voluit, tanquam in hostem: iracundiam vero repressit, & ad Antonium properabat, apud eum accusaturus Machære iniquitatem. Ille autem de dicta sua reputans, velociter regem consequitur: vtq; in gratiam secum redeat, multis precibus efficit. Neque tamen Herodes à proposito suo reuocatus est quominus ad Antonium pergeret. Sed cum audisset eum magnis viribus oppugnare Samosatam, iuxta Euphratem validissimam ciuitatem, acrius festinabat, opportunum hoc tempus esse perspiciens demonstrandæ virtutis, & vt magis magisque placeret

An. li. 14. c. 25

Machæra in
Solentia

placeret Antonio. Deniq; mox vt ad eum venit, finem attulit obsidioni; multis Barbaris interfectis, magnaq; prædæ parte sibi destinata: vt Antonius quidem quanquam eius virtutem antea mirabatur, tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet, multumq; ad honores eius (spemq; regni adderet: Antiochus vero tradere Samosatam cogeretur.

De Morte Iosephi, & obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso.

Cap. XIII.

Anli. 14. c. 25

D Vm hæc agerentur, res Herodis in Iudæa fractæ sunt. Reliquerat enim Iosephum fratrem suum, qui omnia procuraret, cum mandatis huiusmodi, vt nihil ante reditum suum aduersus Antigonum moueret, quia non firmum esset auxilium Machæræ, quantum ex delictis superioribus appareret. Verum Iosephus, vbi fratrem procul abesse cognouit, immemor præceptorum, Hierichunta cum quinque cohortibus à Machæra secum missis petit, vt maturo messiũ tempore frumenta diripiat. Incurfu autem hostium per montana atque aspera loca oppressus, & ipse cadit, magnam viri fortis in ea pugna gloriam cõsecutus, & omnes Romani milites pereunt. Recens aut lecte de Syria cohortes erāt, nec vetera norum quenquam permixtum habebant, qui belli imperitis opitulari posset. Antigonus autem victoria minime contentus fuit, sed eò processit iracundiæ, vt mortuum quoque Iosephum verberaret. Denique nactus corpora mortuorum, etiam caput eius abiecit, quamuis quinquaginta talenta Pheroras frater precium redemptionis offerret. Tanta vero nouitas post Antigoni victoriam Galilææ res occupauit, vt qui partibus eius magis fauerent, productos optimates Herodis studiosis lacu submergerent: multaq; in Idumæa quoque mutarentur, vbi Machæra castelli cuiusdam instaurabat mœnia, cuius nomen est Githa. Nec horum quicquam Herodes audierat. Captis enim Samosatis Antonius, & præposito Syriæ Sosio iussu vt Herodem quoque aduersus Antigonum adiunaret, discessit in Ægyptum. Sosius autem duabus cohortibus in Iudæam præmissis, quarum Herodes vteretur auxilio, ipse cum cætera manu militum sequebatur. Herodi autem degenti prope Daphnen Antiochiæ, mortem fratris somnia manifesta significant. Cumq; turbatus prosluisset è stratis, ecce nuncij cladis intrabant: quare præ dolore paululum quæstus, maxima parte luctus dilata, in hostes properabat, vltra vires iter accelerans. Et vbi ad Libanum venit, octingentos montis accolæ assumit auxilio, vnamq; his iungit Romanorum cohortem. Cum quibus, non expectata luce, Galilæam ingressus est, hostesq; obuios in eum quem reliquerant locum auertit. & assidue quidẽ castellum oppugnare tentabat: sed prius quàm id caperet, asperrima hyeme coactus, in vicum proximum recepit exercitum, paucis autem diebus post, auctus etiam alterius cohortis præsidio, quam Antonius miserat, tanto hostibus terrori fuit, vt castellum nocte desereret. Iamq; per Hierichunta properans ibat, vt quamprimum interfectores fratris sui posset vlcisci, vbi etiam mirabilis ei monstrique similis casus euenit: vnde præter spem liberatus, opinionem quod deo charus esset adeptus est. Nam cum multi honorati vespera illa apud eum cœnauissent, postquam dimisso conuiuium omnes egressi sunt, confestim cœnaculum concidit. Id autem commune sibi tam periculorum quàm salutis præsagium, quantum ad futurum bellum pertineret, esse coniiciens mane primo castra mouet, hostiumq; sex circiter milia de montibus decurrentes, prima tentabant agmina. & manum quidem cum Romanis conferere non satis fidebāt lapidibus autem ac telis eos, dummodo plurimos sauciarent, eminus appetebant vbi Herodes quoque ipse præteriens, latus iaculo vulneratur. Antigonus autem se nō solū audacia suorū, sed etiam multitudine superiorem videri cupiens, Pappum quendam ex contubernalis suis cum manu militum in Samariam mittit quibus quidem Machæra erat præmium victoriæ. Herodes vero terram peruagatus hostilem, quinque municipia capit, duoque habitatorum milia consumit. Exustisque domibus, ad exercitum redit, circa vicum qui appellatur Cana tendent m

De ruina cœnaculi

Pappus dux
Antigoni

dentem. In dies autem singulos magna ei multitudo Iudæorum vel ex ipsa Hierichunte, vel ex alijs regionibus accedebat: cum hos odium moueret Antigoni alios ipsius Herodis præclara facinora. Enimvero multos ratione carentes, mutationis cupiditas impellebat. Hoc autem congredi festinante, Pappi milites neque multitudine hostium, neque impetu perterriti, acriter ad pugnam ex altera parte procedunt. Sed ubi agmina conflixerunt, cæteri quidem paulisper restiterunt. Herodes autem fraternæ cædis recordatione periculosius dimicans, dummodo eius vlceretur autores, aduersam acie facillime superat. Deinde semper integros aggrediendo, vniuersos in fugam vertit. Erat enim plurima occumbentium strages, cum alij quidem in vicum vnde venerant compellerentur, nouissimus autem ipse instaret, atque infinitos occideret, Postremo ruens inter fugientes hostes in vicum irrupit: cum omnes domus armatis essent refertæ, plenæque propugnatorum desuper tecta: & quoniam foris deprehensos facillime superabat, disturbando ædes intus abditos extrahebat, alios conuulsis obrutos fastigijs, multos simul necabat. Si quis autem subterfugisset ruinam, cum gladijs armati milites excipiebant. Tantaque cadaverum per omnes vias multitudo cōgregata est, vt etiam victoribus ipsius transitus obstrueretur. Hanc plagam hostes adeo non tulerunt, vt confluentium turba, conspectis qui in vico perissent, fuga discederent. Statimque successu fretus Herodes ad Hierosolymam perrexisset, nisi eum hyemis asperitas prohibuisset. Hæc enim perficiendæ victoriæ fuit impedimentum, & ne penitus opprimeretur Antigonus obstitit, qui ciuitatem iam deserere cogitabat. Herodes autem ad vesperam, cum lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset, ipse adhuc ab armis calidus, more militis lauatum ibat. Siquidem vnus tantum puer eum sequebatur. Et priusquam in balneum perueniret, obuius eis quidam ex hostibus gladio armatus excurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi confugerant armati ex acie in balneum, sed perculsi etiam tum metu ac latitantes vt regem viderunt, illum quidem stupore debilitati ac tremantes, cum inermis esset prætereunt: exitus vero quâ fugerent cursu petebant. Itaque cum alius casu, qui eos comprehenderet nullus adesset, Herodi autem nihil pari satis fuisset, omnes effugiunt. Postero autem die Pappum quidem, Antigoni militum ducem, abscisso capite obruncat: idque Pheroræ magistro exercitus fratri suo mittit in perempti fratris ultionem. nanque Pappus erat qui Iosephum interfecerat. Vbi autem rigor hyemis cessit, Hierosolymam repetijt: murisque admotum militem annus autem tertius agebatur, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro templo castra posuit, quâ facilius erat expugnatio, & antea Pompeius ceperat ciuitatem. Exercitu autem in opera distributo, suburbanisque diuisis, tres quidem leuare aggeres, & super eos turres ædificare iubet. Relictis autem qui operibus instarent impigerrimis amicorum, ipse in Samariam vadit, vxorem ac cepturus, Alexandri filij Aristobuli filiam, sibi desponsatam, vt diximus: & dum obsidet, subcisua opera nuptias curaturus: quippe iam hostes despiciebat. Igitur ubi eam duxit, ad Hierosolymam redit, auctus militum copijs: eique Sosius cum magna manu equitum peditumque sociatur: qua mediterraneo itinere præmissa, ipse per Phœnicen iter fecit. Vniuerso autem exercitu congregato, ad peditum legiones vndecim, equitumque sex milia, præter auxilia Syrorum, non pro minima parte ducenda, propè à septentrionali muro castra collocarunt: Herodes quidem senatusconsulto fretus, quo rex fuerat declaratus: Sosius vero Antonio, à quo milites quibus præerat alciret missos Herodis auxilio. Iudæorum autem intra ciuitatem agentium populus varie turbatus erat. Nam circa templum infirmior multitudo conueniens, furore agebatur, multaque veluti diuinitus de temporibus dictitabat: & qui audaciores essent, in caternas conglobati, multis modis latrocinabantur: maxime ex locis oppido proximis victui necessaria diripientes, neque aut equis aut viris alimenta relinquebant. Bellatorum autem constantiores, obsidentibus oppositi, è muris opus aggerum prohibebant, & contra instru-

*Victoria
Herodis*

*Bona fortuna
Herodis.*

Pappus occidit.

An. li. 14. c. 12

menta oppugnantium, semper novum aliquod obstaculum moliebantur. In nulla re autem æque ac in cuniculis superabant. Rex autem adversus latrocinia quidem occultas excogitavit militum insidias, quibus eorum reprimerentur excursus: inopiam vero alimentorum longinquis transvectionibus adiuvari disposuit. Ac pugnae intenti, quamvis omnem modum audaciæ supergrederentur, Romanorum tamen peritia vincebatur. Nihilominus aperte cum his, certa morte proposita, configebant. Ex improviso autem Romanis per cuniculos inter medios emergentibus, prius quam muri aliqua pars dirueretur, alteram eius vicem muniebant. Prorsus autem neque manibus neque machinis deficiebant, quoniam usque ad ultimum repugnare decreuerant. Denique tanto exercitu circumfidente, per quinque menses obsidium toleraverunt: donec quidam ex his, quos lectos habebat Herodes, ausi murum transgredi, civitatem irrupte, & post eos Sosij centuriones. Igitur ante omnia fano proxima capiebantur: & infuso exercitu plurima ubique mors erat: Romanis quidem propter obsidionis moras iratis: Herodis vero manu Iudaica summo intenta studio, ne quis penitus ex adversariis evaderet. Mactabantur autem quam plurimi, & per angustiores vicos oppidi, & in domos compulsi, etsi ad templum etiam confugissent: nec vlla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Denique licet rex ubique mittens rogaret ut parcerent, nemo tamen dexteram continuit: sed veluti furentes, omnem persequabantur ætatem. Ibi tunc etiam Antigonus, neque priorem neque presentem fortunam cogitans, domo descendit, & ad pedes Sosij prostratur. Ille autem nihil eum tantæ mutationis causa miseratus, & intemperanter derisit, & Antigonom appellavit: neque tamen etiam custodia liberum dimisit ut foeminam. Itaque ille quidem victus asseruabatur. Herodes autem quum iam hostes vicisset, ut externa quoque auxilia compesceret providebat. Visendi enim templi, sanctorumque eius studio, omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eamque rem, hos minis alios precibus, nonnullos armis etiam refrenabat: acerbior, quam si victus fuisset, existimans sibi fore victoriam, si quod videri nefas esset, culpa sua visum fuisset. Mox autem etiam rapinas in civitate prohibuit, multa inuectus in Sosium, si vacuefacto viris & pecunijs oppido, Romani regem se solitudinis reliquissent: qui pro tanta civium cede, totius orbis terre imperium, vile precium iudicaret. Illo autem iustum esse dicente, ut pro labore obsidionis prædandi licetiam milites haberent: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum se asseveravit. Atque ita redemptis patrie reliquijs, promissa complevit. Nam & militum quæque liberaliter, & pro merito duces, ipsumque Sosium regia largitate donavit, ut nemo egens pecunijs abiret. Post hæc Sosius aurea corona deo dedicata, ex Hierosolymis remeavit, Antonio victum Antigonom ducens. & illum quidem vana spe vitæ cupidum usque ad ultimum diem, ignavia digna securis exceperit. Rex autem Herodes discreta multitudo civitatis, suarum quidem partium studiosos, quo magis benevolos sibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autem neci tradebat. Et cum pecunia defecisset, diviso quicquid ornamentorum haberet Antonio eiusque comitibus misit. Non tamen omnino ne quid pateretur redemit. Iam enim Antonius Cleopatrae amore corruptus, in omni re cupidini cesserat. Etenim Cleopatra, ubi tanta cognationem suam sænitia persecuta est, ut neque propinquus sanguine superesset, cædis rabiem contulit in extraneos: Syrorumque optimates apud Antonium criminando suadebat eos interfici, ut eo modo cuiusque possessiones dominio suo facilius quæreret. Postea vero quam in Iudeos atque Arabes usque extendit anaritiâ, ut reges eorum Herodes & Malichus interirent, occulte moliebatur. Cui cum verbotenus annuisset Antonius, occidere quidē bonos viros tantosque reges iniustum esse duxit: verum inter amicos ultra non habuit: sed multaterra ex eorum præcis finibus, & quod erat in Hierichunte palmetum in quo balsamum gignitur, & civitates præter Tyrum & Sidonem cunctas intra flumen

Eleutheru

Ant. li. 15. cap. 1

*Amor Ant.
nii & Cleo-
patrae.*

Eleutherum ipsi dedit. Quorū potita dominio, ad Euphratem vsq; Parthis bellum inferentem prosecuta Antonium, per Apamiam & Damascum in Iudæam venit. Atque hic Herodes, licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset: tamen ducentis talentis annuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari: ipsamq; omnibus obsequijs placans, Pelusium vsque deducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat, captivumq; Artabazen Tigranis filium dono Cleopatrz ducebat. Nam cum pecunijs omniq; præda, Parthus illi statim condonatus est.

De insidijs Cleopatrz in Herodem, & Herodis prælio contra Arabes, & ingenti terræmotu.

Cap.

XIII

Concitato autem bello Actiaco, Herodes quidem cum Antonio proficisci paratus erat, & alijs per Iudæam turbis liberatus, & Hyrcanio potitus, quem vicum Antigoni soror tenebat: veruntamen à Cleopatra callide, ne periculorum Antonij particeps fieret, interclusus est. Regibus enim, vt diximus, insidias tendens, bellum in Arabas vt Herodi committeret, persuadet Antonio, quos si vicisset, Arabiæ: sin autem victus esset, Iudææ domina constituere: alterumq; potentium per alterum pessundaret. Sed hoc eius consilium Herodi feliciter cessit. Nam primum in Syros hostes ducens, magnum quem conflauerat equitatum, circa Diospolim in eos mittit, & quamuis fortiter resistentes, superavit. Qui cū iam victi essent, magno motu Arabes suscitantur: & infinita manus in Syriæ Cœles Canathan cōgregati, expectabant Iudæos. Vbi rex eos Herodes cum exercitu aggressus, bellū consultius administrare tentabat, castraque muro cingi præcipiebat. Non tamen ei paruit multitudo, sed priore victoria freti Arabas impetunt. Et prima coitione in fugam versos vrgebant: in persequutione vero insidijs periclitatur Herodes, Canathēsis ab Athenione immissis, qui ex Cleopatrz ducibus semper ei fuerat inimicus. Nanq; horum incurſu recreati Arabes, pugnam repetunt: iūctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia. Herodis militē fugant, plurimis cæde prostratis. Qui vero ex prælio seruati sunt, invicem Ormizam confugiunt. Vbi etiam castra eorū cum hominibus circumuenta Arabes, sicut erant plena ceperunt. Neq; multo post accepta clade, Herodes aderat cū auxilijs, seruis quā vsus poposcit. Huius ei vulneris causa fuit, præpositorū militibus contumacia, quod iussis obedire noluerunt. Non enim repentino commisso prælio vllum Athenio insidiandi tempus habuisset. Rursus tamen ult⁹ est Arabas, assiduus fines eorum incurſionibus infestans: quodq; semel victus est, sæpe rependit. Sed dum inimicos persequitur, incurrit ei diuinitus alia calamitas, septimo regni anno & Actiaco bello seruente. Nāq; veris initio terra mota, infinita quidem pecorū, triginta vero hominum milia peremit, cum exercitus mansisset incolumis, quoniam sub diuō tendebat: ibiq; Arabas in maiorem audaciam fama sustulit, tristibus nuncijs graui⁹ semper aliquid affingens. Vnde velut omni subuersa Iudæa, terrę obtinendæ spe, quia neminem superesse credebant, in eam irrunt, legatis prius interfectis, qui ad se venerant à Iudæis. Herodes autem aduentu hostium perterritam suorum multitudinem, tam magnitudine quam assiduitate calamitatū fractam, ad repugnandum incitare tentabat, hæc dicens: Rationem habere non videtur, cur vos præsens formido perculerit. Nam diuinę quidem indignationis plagas mœrori vobis esse non miror. Ignauum est autem per peti idem, etiam cum incurſus hominum repellendi sunt. Ego enim tantum abest vt hostes post terræmotum pertimescam, quod magis putauerim deum hanc illis illecebram immisisse, vt pœnas redderent. Non enim tantum manu armisque freti, quantum nostris calamitatibus, veniunt. Fallax autem spes est, quę nō suis viribus nititur, sed alienis aduersis. Neq; vero vel secundæ res vel contrarię apud homines certæ sunt: sed in ytranque partem videas fortunam nutare vicissim, & exempla vobis propria demonstrabunt. Nempe prælio superiore victo-

Antilib. 19
ca. 16

Herodis
concio

V 4

res, post

res, post ab hostibus victi sumus. & nunc ergo, quantum aestimare licet, illi capientur, victores se fore credentes. Nimis enim confidens incautus est: metus autem providentiam docet. Itaque mihi quidem, hoc ipsum quod timetis, fiduciam suggerit. Nam cum ferociores quam opus erat fuistis, & præter voluntatem meam in hostes egressi estis, Athenion insidiandi tempus inuenit. Nunc autem vestra cunctatio, & minus alacer animus, ut videtur, certam mihi victoriam spondet. Conuenit tamen ante prælium sic esse affectos, in ipso autem opere virtutem exerere: conscleratisque hostibus planum facere, quod neque humanum aliquod malum, neque ira cœlestis vnquam deprimit fortitudinem Iudæorum, donec spiritum vitæ ducunt, vel eorum quisquam in bonis suis Arabas dominari patietur, quos aliquoties penè captiuos abduxit. Nihil autem vos terreat rerum anima carentium metus: neque arbitremini, terræ concussionem, alicuius futuræ cladis esse portentum. Naturalia nanque sunt elementorum quoque vitia: nullumque damnum inferunt, nisi quod ex ipsis euenerit. Nam pestilentia quidem, vel famis, vel terræmotus signum aliquod, tardius fortasse præcesserit: ipsa vero cum extiterint, sui magnitudine finiuntur. Cæterum quid nobis amplius, quam terræ concussio, bellum nocere poterit etiam victis? imò enim uero maximum imminentis excidij monstrum non sponte sua, neque alienis manibus inimicis accidit, qui legatos nostros præter omnium hominum leges crudeliter mactauerunt, talesque deo pro belli euentu hostias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictamque dexteram, sed continuo poenas dabunt: si patrio repleti spiritu, in vindictam violati fœderis animos excitemus. Pergite quisque non pro coniugibus, neque pro liberis, aut pro patriæ periculis pugnaturi: sed legatorum cædis ultiores. Illi melius quam nos qui viuimus exercitum regent: vobisque mihi obedientibus, periclitabor ipse pro cæteris. Pro certo enim sciatis, fortitudinem vestram sustineri non posse, nisi temeritate lædatur. His adhortatus milites, ubi eos alacres vidit, sacra deo celebravit: deinde cum exercitu Iordanem flumiū transgressus est. Castris autem Philadelphię positis, haud procul ad hostibus, quasi de interiacente castello contenderet, pugnam eminus iritabat, quamprimum cupiens congredi. Nam & hostes præmiserant, qui castellum occuparent. Sed illos quidem regij facile repulerunt, collemque tenuerunt. Ipse vero quotidie producto ad prælium milite, instructaque acie, Arabes laceſſebat. Cum autem nemo contra procederet (quædam enim eos vehemens formido tenebat, & ante multitudinem dux Althemus timore obriguerat) vallum eorum disturbat ipse aggressus: eoque modo coacti ad pugnam confusis ordinibus, mixti que cum equitibus pedites egrediuntur: etsi multitudine superiores, Iudæis tamen alacritate impares, quamuis audaciores eos faceret victoriæ desperatio. Et quamdiu quidem restiterunt, non magna eorum cædes facta est: ubi vero terga nudauerunt: multi à Iudæis, multi vero à semetipsis conculcati perierunt. Denique milia quinque in fuga ceciderunt, cæteraque multitudo in vallum compulsæ est, eosque statim circūseptos obsidebat Herodes. Et licet armis propè adesset excidium, tamen aquę penuria vehementer urgebat. Cum rex arrogantius eorum legatos despiceret, & talenta quinquaginta pro redemptione offerentibus, magis instaret: denique ardente siti, cateruatim exeuntes, ultro se Iudæis tradebant, adeo ut quinque diebus quatuor milia vincerentur, sexto reliqua multitudo ad pugnam desperata salute procederet. Quibus congressus Herodes, iterum septem milia circiter sternit. tam magna plaga ultus Arabiam, extincto virorum eius spiritu, tantum profecit, ut eius patronus ab ea gente optaretur.

Herodes exaltatus in regnum.

Cap. XV

An. lit. 15
cap. 7

MOx autem illum excepit desueta rerum sollicitudo propter amicitiam Antonij, post victoriam Cæsaris apud Actiū. Veruntamen plus timoris habebat, quam ipse patiebatur. Nec enim Cæsar victum indicabat Antonium, donec Herodes cum eo superesset. Itaque rex periculis decreuit occurrere, Rhodumque transmissus,

missus vbi Cæsar, eo tempore morabatur, adiit eum sine diademate, veste quidē cultuq; priuato, sed fastu regio: neque dissimulata veritate coram eo hæc dixit: Ego quidem Cæsar, rex factus ab Antonio, fateor vtilem me fuisse regem Antonio. Neque dissimulauerim, quod omnimodo armis quoque me grauem expertus esses, nisi Arabes prohibuissent. Veruntamen & auxilia ei pro viribus meis misi, & multa frumenti milia: sed nec accepta apud Actium plaga, bene de me meritum deserui. Nam cum auxilij minus commodarem, optimum ei consilium dedi, vnam esse dicens Cleopatraz mortem aduersorum correctionem. Quam si occidisset, & pecunias ei, & muros ad tuitionem, & exercitū, & memetipsum belli cōtra te sociū pollicebat. Sed profecto ei⁹ aures cleopatraz, amores & de⁹, qui tibi victoriam donaret, obstruxit. Vna ergo cum Antonio victus sum, & diadema cum eius fortuna deposui. Ad te autem veni, spem salutis de virtute præsumens: & vt in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc Cæsar: Imo vero saluus esto, inquit, & nūc regnato certius. Nam meritis es qui plurimos regas, cum amicitiam tanta fide tuearis. Experire autem, vt etiam felicioribus fidus permaneas: siquidem ego præclarissimam spem de tua magnanimitate michi promitto: Recte tamen fecit Antonius, qui magis Cleopatraz quam tibi paruit. Te namque lucrati sumus propter eius amentiam. Prior autem ab officijs cœpisti, quantum apparet, quem aduersus eorum gladitores idonea auxilia misisse Ventidius perscribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo, Experiar autem ipse quoque bene tibi aliquid facere, vt non desideres Antonium. Huius sermonis humanitate regem ne quid de amicitia sua dubitaret hortatus, & diadema ille imposuit, & indulgentiam decreto consignat: in quo multa magnifice in eius laudem commemorauit. Ille autem prius eum muneribus delinitum rogabat, vt Alexandrum quendam supplicem, ex amicis Antonij, iuberet absolui. Sed vicit iracundia Cæsaris, multa illum & graua pro quo rogabatur admisisse dicentis, quibus repulit deprecantem. Postea vero ad Aegyptum euntem per Syriam Cæsarem, Herodes cunctis accepit regni diuitijs: tumq; primum cum eo milites recensente, circa Ptolemaidem equo vectus est, cœnamq; illi cum omnibus amicis exhibuit, atq; insuper exercitus eius epulis cuncta distribuit. Prospexit etiam vt per arida loca proficiscentibus ad Pelusium, atque inde redeuntibus aquarum copia non deesset. Nec fuit quicquam vtensilium, quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum esse Herodi regnum: tam Cæsar quā milites existimabant. Ideoque postquam venit in Aegyptum, iā Cleopatra & Antonio mortuis, non solum cæteros eius honores auxit, verum etiam regno partem finium addidit, quam Cleopatra dempserat. Et præterea Gadara, Hippon, Samariam, maritimarumque insuper ciuitatum Gazam, & Antedonem, & Ioppen, & Pyrgon Stratonis: & ad hæc satellites quadringentos Gallos ei donauit, quos antea Cleopatra Stipatores habebat. Nulla res autem magis liberalitatem Cæsaris incitabat, quam magnus animus accipientis. Post primam vero Actiada, etiam regionem quæ Trachon vocatur, eius ditioni subdidit, ei que continentem Batanzam, itemque Auranitin, ex huiusmodi causa. Zenodorus qui domus Lysaniæ conductor erat, non cessauit vnquam ex regione quæ Trachon dicitur, latrones Damascenis immitte. Illi autem ad Varronem tunc rectorem Syriæ confugerunt, eumque deprecati sunt, quo suas miseras Cæsari declararet. Cæsar aut his cognitis ei rescripserat, vt latrocinij penitus curaret extinguere. Varro aut milite aggressus loca suspecta, expurgauit latronibus terrā, ipsamq; Zenodoro abstulit: quā Cæsar, ne latronū denuo cōtra Damascē receptaculum fieret, Herodi dedit, eumq; præterea totius Syriæ procuratorem constituit. Et decimo anno reuersus iterum in prouinciā, ne quid eo incōsulto procuratoribus liceret amministrare præcepit: ac Zenodoro mortuo, terrā omnē quæ inter Trachonē & Galileā erat, eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat Herodes, à Cæsare quidē post Agrippam amabatur, ab Agrippa

Responso
Cæsaris

Herodi Cæsar
diadema im
ponit

vero

vero post Cæsarem. Hinc ad summum felicitatis euectus, & ad maiorem subleuatus animum, maximam prouidentiae partem obsequio pietatis impendit.

De urbibus & ædificijs instauratis & conditis ab Herode:

Deq; munificentia, qua vsus est erga exterarum gentes, eiusq; felicitate.

Cap.

XVI

An. lib. 15. ed.
10. 12. 13. 14

ITaque anno regni sui quintodecimo, & templum instaurauit, & duplum terræ spatium quàm fuerat circa templū, muro amplexus est, ingenti sumptu & magnificentiā singulari. Argumento erant in ambitu fani magnæ porticus, eiq; iunctum à septentrione castellum. Et illas quidem à fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quàm regni sedes largis opibus renouatum, Antoniam vocauit, in honorem Antonij. Quin etiam domo sibi regia in superiori parte ciuitatis extructa, duas ædes in ea maximas atque pulcherrimas, quibus ne templum quidem vsquam conferri posset, ædificauit: easq; amicorum vocabulis vnam Cæsaream, Agrippium alteram nominauit. Nec vero solis tectis memoriam eorum & cognomina circūscripsit, sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extendit. Nam in Samaritica regione, oppidum muro pulcherrimo per viginti stadia circumdatum, Sebasten appellauit, deductis eò sex milibus colonorum, terraque

De Sebasten
condita

Panion

fœcundissima his attributa: vbi templum quoque maximum inter ædificia, & circū id aream trium semis stadiorum Cæsari dedicauit, eiusdemq; oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præstitit. Ob hæc alterius terræ adiectione donatus à Cæsare, aliud ei templū circa Iordanis fontē candido marmore posuit, qui locus appellatur Panium. Vbi montis quidam vertex in præcellum editus, propter subiecti lateris vallem specus aperit vmbrosus, quā profundæ altitudinis rupes, ad immensum liquentis guttæ receptaculum concanatur, vt stagnantis aque copia demittentibus aliquid, donec terram inueniant, longitudo nulla sufficiat. Foris autē è speluncæ radicibus oriuntur fontes: & (vt quidam putant) hoc est Iordanis principium. Sed veri fidem in posteribus indicabimus, Quin & apud Hiericunta, inter castellum Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quæ cōmodiorem vsum præberent aduenientibus fabricatas, eorundem amicorum nominibus vocitauit. Prorsus nō est idoneus regni locus, quem honore Cæsaris nudum reliquerit. Postea vero quàm fines suos templis repleuit, in prouinciam quoque honores eius effudit, & in multis ciuitatibus templa quæ Cæsaria vocantur, constituit. Cum autem inter maritimas ciuitates vidisset vnam vetustate iam fessam, quæ Stratonos pyrgos vocabatur, & pro loci natura munificentiæ suæ capacem, totam eā candido saxo reparatam, clarissima regia decorauit, & in ea maxime innatum sibi animi magnitudinem demonstrauit. Nā inter Doram & Ioppen, quarum media ciuitas sita est, omnis ora maritima adeo fuit importuosa, vt omnes qui ad Ægyptum ex Phœnice nauigarent, in salo fluctuare cogerentur, minas Africi metuentes: cuius etiam mediocris aura, tantas vndarū moles ad scopulos erigit, vt remeante æstu gurgitis, per aliquantum spatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura, Piræo maiore portum fabricauit, & in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quāquam omnis ei locus aduersabatur, tamen ita cum difficultate certauit, vt firmitas quidem structuræ nequaquam mari cederet: pulchritudo vero tāta esset, quā si nulla res ardua præpedisset ornatum. Metitus enim quantam diximus portui spatium per viginti vlnas in profundum saxa demisit, quorum pleraq; pedū quinquaginta longitudinis, & altitudinis nonem, & latitudinis decem, nonnulla vero etiam maiora fuerunt. Expleto autem spatio quod vnda celabat, in ducentos pedes murum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante constructi, vnde etiam procymia dicebantur: cæteri autem saxo portus quo cingitur muro subiecti sunt, magnis turribus interpositis, quarū maxima atq; pulcherrima ex nepote Cæsaris Drusum cognominata est. Crebri autem fornices ad dependenda quæ portus haberet: proq; fornicibus, & circū eos, pila saxea, & lata, quæ

naues

nanes egredientes exciperet, deambulatio. Aditus autem septentrionalis erat. Ventorum enim pro situ loci placidissimus est boreas. Ad ostium vero colossi tres, vtrinque fulti columnis: quarum à leua quidem intrantibus stantes solida turris sustinet: dextra vero duo proceri lapides iuncti, & partis aduersæ turris magnitudinem superantes. Domus autem portui connexæ, candido itidem lapide: pariq; mensura spatiorum, ciuitatis viæ tendentes in portum. Contra ostium vero portus, in colle, Cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum: in eoque Cæsaris colossus non minor quam Iouis apud Olympiam, cuius ad exemplar factus est, Romano autem par, & Iunoni, quæ Argis est. Oppidum autem provinciae dedicauit, rebusq; aduectitijs porrū. Cæsari vero conditoris honorem, vnde ciuitati Cæsareæ nomē imposuit. Quinetiam & cetera opera, forum, theatrum, amphitheatrum, digna vocabulo collocauit: & quinquenniali certamine instituto, nomen ei Cæsaris donauit. Primusq; ipse in centesima nonagesima & secunda Olympiade maxima præmia proposuit: vt non solum victores, sed & proximi & tertii successores eorum, regalibus diuitiis potirētur. Anthedona quoq; renouatam, quam bella subuerterant, Agrippium vocauit: nimia quæ beneuolentia, nomen amici etiam portæ inscripsit, quam ipse in templo ædificauit. Sed nec parentes suos ita quisquam dilexit. nam & patris monumentum optimo regni campo ciuitatem condidit, fluminum arborumq; ditissimam, eaq; Antipatridem nuncupauit. & super Hiericunta castellum, natura tutum, & pulchritudine præcipuū, muro cinxit, atq; in honorem matris Cyprum vocauit. Fratrisq; Phaselo turrim cognomine Phaselidem Hierosolymis ædificauit, cuius ambitus & in magnitudine liberalitas postea declarabitur. Aliamq; ciuitatem in regione quæ à Hiericunte in boream tenditur, Phaselum nominauit. Cognatis autem & amicis æternæ gloriæ traditis, ne sui quidem fuit immemor: sed castellum contra montem Arabici lateris propugnaculo permunitum, de suo nomine Herodiū vocauit: tumulumq; in mammae formam manu factum, qui stadiorum sexaginta spatio ab Hierosolymis aberat, similiter nominatum, munificentius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus est. Ambitū autē compleuit ædibus regijs liberalissime exornatis, vt non solū interna mēbrorum facies clarior esset, verum etiam foris parietes ac macerie tectaq; largis infusa diuitijs elucerent. Aquam etiam plurimam ingenti sumptu ex longo intervallo induxit, perq; ducentos gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat enim totus collis manu factus, & vehementer excelsus. Quin & aliam circa radices eius regiam, ac diuerforia, quæ & sarcinas & amicos recipere possent, ædificauit: vt pro rerum quidem omnium copia ciuitas esse videretur castellum: circumscriptio vero, domus regalis. Tantis autem constructis ædificiis, animi sui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. Nāq; apud Tripolim & Damascum & Ptolemaidē, publicas balneas quæ gymnasia dicūt: Bibli autem murū, exedras vero & porticus, foraq; & templa Beryti ac Tyri: nec non & apud Sidonem, & Damascū theatra condidit. Maritimis autē Laodicæsis a quæ ductū: apud Ascalona vero Nymphæa siue lacus ornatissimos, & balneas, item peristylia, tam opere quam magnitudine miranda constituit. Sūt quibus etiam lucos portusq; præstitit. Multæ ciuitates ab eo, tanquam regni sociæ, agris quoq; donatæ sunt. Ad exhibitionem vero thermarū alijs redditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodū Cois, ne quando beneficij gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis ministravit egentibus: & Rhodijs ad instruendā classem pecunias sepe multisq; in locis præbuit, incensumq; Pythium in meliorem formā reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in Lycios aut Samios liberalitatem? perque omnem Ioniam eorū, quæ desiderasset quisq;, largitiones? Nonne etiam Athenienses, & Lacedæmonij, & Nicopolitani, & in Mysia Pergamus, Herodis sunt plena donarijs? Nonne Antiochenum Syriæ plateam, cum plenā

An. lib. 15. ca. 10. 12. & lib. 17. cap. 5

Agrippium

Antipatri

Cyprus

Phaselus

Herodium

Frumenta ab Herode egen-
tibus admini-
strata

plena cœni ab omnibus vitaretur, per viginti stadia prolixâ, stravit polito marmore: declinandisq; imbribus, quàm longa esset porticibus ornavit? Sed hæc quidem propria quis dixerit illorum, quibus ea detulit, populorum. Quod autem Elidensibus præstitit, non solum Achaiæ commune, sed etiam totius orbis terræ munus videtur, per quem Olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hoc deficere sumptuum videret inopia, quodq; solum ex veteri Græcia restabat collabi, non solum agonothesia ipse factus est, eo lustro, quod cum Romam navigaret, offendit: sed etiam perpetuos pecuniarum redditus instituit, ut nunquam eius memoria agonothesiæ munere fungi desineret. Inextricabile opus fuerit, debitorum siue tributorum remissiones exponere, sicut Phaselitas & Balaneotas aliaq; circa Ciliciam municipia leuavit annuis pensionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit, ne quam pateretur inuidiam, velut maius aliquid aucuparetur, si beneficijs amplioribus afficeret ciuitates, quàm qui eas haberent. Quin & corpore vtus est, quod animo conueniret. Cumq; summus venator esset, in hoc tamen ipso, equitadi peritia quæ cuperet assequebatur. Deniq; vno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum altrix illa regio, sed magis ceruis & onagris frequentatur. Bellator autem erat, qui sustineri non posset. Itaq; multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquendo iaculo directissimus, & sagittarum librator videbatur egregius. Præter animi autem corporisq; virtutem, fortuna quoq; secunda vsus est. Raro enim contra votum eius, bellicessit euentus. Et si quando id accidit, non ipsius culpa, sed aut prodicione quorundam aut temeritate militum factum est.

De dissidio Herodis cum filijs Alexandro &
Aristobulo Cap. XVII

An. lib. 15. ca.
3. 8. 9. & lib.
16. cap. 13

HYRCANI

A Tuero publicam ei felicitatē mœrores inuidere domestici, & aduersi casus ex muliere cœperunt, quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem, repudiata quam prius acceperat uxorem ex Hierosolymis genus ducentem, quæ Doris vocabatur, Mariammen sibi coniunxit, Alexandri filiam Aristobuli filij: vnde domus eius in discordiam venit, & antea quidem, maxime vero postquâ Roma regressus est. Nam primum Antipatrum ex Doride filium, eorum causa quos è Mariamme susceperat, expulit ciuitate: solis festis diebus eò commeandi facultate concessa. Deinde autem coniugis Hyrcanum, ex Parthis ad se reuerſum, propter insidiarum suspicionem peremit: quem captum quidem, occupata Syria, Barzafarnes abduxerat: miserati vero gētiles liberauerant, qui ultra Euphratem colebant. Et si monitis eorum paruisset, ne ad Herodem transiret, non interisset. Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimoniū. Hoc enim fretus, multoq; amplius patriam desiderans, venit. Herodem autem cōmouit, non quod regnum affectaret, sed quod ipsi iure deberetur. Quinque autē filiorum quos ex Mariamme susceperat, duæ foeminae, cæteri mares erant. Horumq; minimo Romæ in studijs mortuo, duos maiores natu, & propter matris nobilitatem, & quod iam regnanti sibi fuissent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariammes suffragabatur: qui in dies singulos proficiens, adeo succendebat Herodem, ut eorum nihil sentiret, quæ propter dilectâ sibi dolerent. Tantum nanque in eum Mariammes erat odium, quantum ipse illam amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis, inimicitiarū probabiles causas, ex amore vero fiduciam, in os ei, quæ Hyrcano auctori suo fecisset obiciebat, quæq; in fratrem Aristobulum egisset. Nec enim vel huic, quanquā puer erat parcebat: quem pontificem in decimo septimo ætatis anno creatum, post honorem statim occidit. Atq; ille quidem cum sacra veste amictus ad aram accessisset festo die, populus omnis illachrymauit, & tamen noctu missus in Hiericūta, ibi sicut mandatum fuerat, lacu submersus à Gallis, interiit: Hec igitur Herodi Mariamme probro dabat, sororemq; eius & matrē maledictis atrociorib; dehonestabat. Sed ille quidē amore mutus erat. Graui autem indignatione mulieres sauebāt: & quo maxime cōmoueretur

moneretur Herodes, inſimulabant eam adulterij: præter alia multa, quæ veriſimilia fingerentur, hæc accuſantes, quod in Ægyptum imaginem ſuam miſſet Antonio: proque immoderata libidine, abſentem ſe properaſſet oſtendere viro, mulierum cupidine inſanienti, & qui vim poſſet inferre. Id veluti fulmẽ aliquod emiſſum perturbauit Herodem, maxime quidem amoris cauſa zelotypia ſuccenſum, deinde etiam cogitantem Cleopatrz ſæuitiam, cuius gratia & Lyſanias rex, & Malichus Arabs erant perempti. Non enim coniugis amiſſione, ſed morte ſua periculum metuebatur. Itaque proſecturus Iosepho Salomes ſororis ſuæ viro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuolum, commendabat vxorem: mandato ei clām, vt eam interficeret, ſi etiā ſe occidiſſet Antonius. Verum Iosephus non maligne, ſed regis amorẽ mulieri cupiens demonſtrare, quod ab ea nec mortuus pateretur diuelli, ſecretum ei ſermoñem aperit. Et illa reuerſo Herode, multaꝫ inter fabulas de affectu iurāte, quodꝫ nūquā eſſet alterius mulieris amore captus: valde, inquit, amor erga nos tuus mandatis Iosepho comprobatus eſt, quibus vt me occideret præcepiſti. His auditis quæ occulta credebat, amens erat Herodes ilico: nec vnquam Iosephum mandata ſua proditurnum fuiſſe ratus, niſi eam corrupiſſet, præ dolore inſaniebat. Cumꝫ ſtratis exiliuiſſet, in regia ſpatia: tur: ibiꝫ tunc Salome ſoror eius arrepto tempore criminandi, ſuſpicionem de Iosepho cōfirmavit. Vnde Herodes immoderata zelotypia furens, conſeſtim vtrūque iuſſit interfici. Deinde pœnitudo ſequebatur inſaniam: & poſtquam iracundia concidit, amor iterum caleſcebat. Tanta vis autem cupidinis erat, vt ne mortuam quidem putaret eam, ſed præ ægitudine tanquam viuam alloqueretur: donec proceſſu temporis funere cognito, mœroris magnitudine eum quo ſuperſtitem dilexerat æquauit affectum. Maternæ autem iracundiæ ſuccedunt filij, & immanitatem ſcleris reputantes, non aliter ſuſpectum patrem quàm ſi hoſtis eſſet, habebant: idque & antea, quàm diu Romæ in ſtudijs erant, & multo magis poſtquam in Iudæam reuerſi ſunt. Siquidem eum ætatibus eorum, mentium quoque roborabatur affectio. Iam vero maturi coniugio, vnus amitæ ſuæ Salomes, quæ matrem amborum accuſauerat, filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Vnde acceſſit etiam libertas odio, & occaſiones ex eorum confidentia delatoribus collatz ſunt. Itaque apertius quidam cum rege loquebantur, quod ei per vtrunque filium ſtruerentur inſidiæ: & alter quidem vltrices materni exitij ſimul cum fratre armaret manus: alter vero, hoc eſt Archelai gener, ſocero fretus etiā fugam pararet, ipſum apud Cēſarem accuſaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus Herodes, veluti propugnaculo ſibi futurum aduerſus filios, adducit Antipatrum ex Doride ſuſceptum: hiſꝫ illum præponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditum proficientem viderent, indignationem cohibere pro ſua nobilitate nō poterant: ſed in ſingulis quibus offenderentur, iram prodebant. Et illi quidẽ in dies ſingulos magis magisꝫ negligebantur. Antipater autem etiam ſui cauſa fauorabilis erat: nam & patri blādiri callide nouerat, & varias in fratres ſuos calūnias conferebat, quẽdam ipſe dictitans, amiꝫos vero ſuos ad alia vulganda ſubmittēs donec omnino ſpem regni aſcidit fratribus ſuis. In teſtamento enim ipſe aperte quoque iam ſucceſſor fuerat declaratus. Deniqꝫ tanquam rex etiā ad Cēſarem miſſus eſt, cultuꝫ regio & cēteris obſequijs præter diadema utebatur. Tempore autẽ valuit etiam ſuam matrem in cubile Mariāmes inducere: duobusꝫ armorū generibus in fratres vſus, blanditijs & calūnijs, regi obrepſit, vt etiam de filiorū morte cogitaret. Quapropter Alexandrum quidem ſecum Romā pater abstractū, veneni ſibi dati reum apud Cēſarē poſtulauit. Ille autem vix deplorandi copiā nactus & licet apud imperitiſſimū iudicem, tamen Herode & Antipatro prudentiorẽ, delicta quidẽ patris verecunde ſuppreſſit: in ſe vero delata crimina fortiter diluit: periculorūꝫ ſocio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de ſuis iniurijs queſtus eſt: cum præter innocentie conſcientiā eloquentia iuuaretur, erat

X

enim

Anti. 16. c. 4.

enim acerrimus in dicendo. postremo prolocutus quod eos pater libenter occideret, crimen illi obiecit. & lachrymas quidē cunctis excussit: verum Cæsarem sic affectit, vt eorum accusationibus spretis, Herodem statim reuocaret in gratiam. Hac autē lege reconciliatio facta est, vt adulescentes quidē patri in omnibus obediunt, ille autem relinqueret regnum cui vellet. Postea rex Roma reuersus, licet soluisse criminibus filios videretur, nondum tamen erat suspicionibus liberatus: quoniā argumentum odij sequebatur Antipater, etsi verecundia reconciliatoris palam proferre inimicitias nō auderet. Cum autem Ciliciā præternauigās Eleusam delatus esset, suscepit eum benignissime Archelaus, pro salute generi gratiā referens, & redintegratę cōcordię causa lætus: quippe nihil moratus amicis Romę scripserat, vt in causa dicenda suffragarentur Alexandro: & vsq; ad Zephyrium deduxit talentis triginta donatum. Postea vero quā Hierosolymā peruenit Herodes, populo cōuocato, tribusq; filiis prope astantibus causam reddit professionis: multasq; deo gratias agit, multas etiam Cæsari, qui domus suę perturbationem sedasset: & quod regno maius esset, cōcordiam filiis præstitisset, quā ego, inquit, arctius copulabo. Nam ille quidem me regni dominū & successorum iudicem cōstituit. Ego autem cum mea commoditate illi gratias refero, tresq; filios meos reges designo, huiusq; sententię meę socium primum deum fieri precor, deinde vos. Nanq; huic ætas, illis nobilitas successionem regni cōciliat, & quidem magnitudo eius etiā pluribus sufficit. Quos autem Cæsar iunxit, & pater instituit obseruate: non iniustis eos, neque disparibus, sed meritis colentes honoribus. Nec enim tanta quis afficiet eum lætitia, cui præter ætatem obsequitur, quantū ei quę despiciet doloris infliget. Quos autem singulis coniunctos esse oporteat propinquos atq; amicos ego distribuam, & concordię sponsores illos cōstitutam: pro certo sciens, seditionum contentionūq; causas ex cōtubernalium nasci malitia: hosq; si boni fuerint, affectiones tueri. Rogo autē, vt non solum isti, sed etiam primates ordinum exercitus mei, in me solo spem habeant in præsentia. Non enim regnum, sed regni honorē filiis meis trado: & iucūditate quidem quasi rectores potietur, pondus autē rerum tametsi nolim, meum est. Consideret autē quisquis vestrum ætatem meam, vitęq; institutum, necnon etiam pietatem. Nam neq; senex adeo sum, vt de me cito deiperetur: neq; voluptatibus assuetus, quę adulescētium quoq; vitam spatio breuiore cōcludunt. Diuinitatem vero ita coluimus, vt in longum nos æuum progressuros esse credamus. Quod si quis in contēptum meū filiis meis placere maluerit, etiam pro illis mihi supplicium dabit. Ego enim, nō quod inuideā ex me genitis, honorifice eos haberi veto: sed quia noui hęc adulescentibus studia ferocię nutrimenta suggerere. Itaq; sic cogitent qui ad eos se applicāt, bonis quidem apud me paratum esse præmium, seditiosis vero apud ipsos etiā qui bus lenocinabatur, infructuosam fore malignitatem. Omnes profecto mecum, hoc est, cum filiis meis sentient. Nanq; ipsis expedit me regnantem, meq; his esse concordem. Vos autem o boni filij sacram primum retinentes mente naturam, cuius affectiones inter feras bestias saluę sunt, deinde Cæsarem qui nos reduxit in gratiam, meq; tertium qui ea quę iubere liceat rogem, fratres permanete. Iam nunc autē vobis & vestimenta & obsequiā dabo regalia: Deumq; oro vt conseruet iudicium meum, si concordēs eritis. Hęc locutus, singulos benigne consalutauit, populūq; dimisit: alios conuenientia dictis eius optantes: qui vero mutationis erant cupidi, ne audisse quidem se quicquam simulātes. Fratres autem dissensio non reliquit, sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Nanq; Alexander & Aristobulus ægre ferebant confirmatum esse Antipatro meritum, Antipater autem succensebat vel secundo loco fratres haberi. Sed tamen ille pro varietate morum, & reticere secreta nouerat, & quanto sibi essent odio multa fraude celabat. His autē pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid venisset in mentem. Et multi quidem his instigandis operam dabant, plures autem amicorum sese explorandi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictum esset apud Alexandrum,

drum, statim apud Antipatrum erat, & ab Antipatro ad Herodem cū adiectione deferabatur. Nec vel simpliciter aliquid prolocutus, adulescens innoxius habebatur, sed cuncta eius verba in crimina vertebantur: maximaq; minimis affingebantur, sicubi liberior paulo fuisset. Semper autem qui cum iritarent, submittebat Antipater, vt mendacia sua veras occasiones haberent: multisq; falso vulgaris, vnum quid comprobatum fidem omnibus faceret. Sed huius quidem amicorū quisq; aut natura taciturnus erat, aut muneribus parabatur, ne quid occultum expromeret: nec errasset aliquis, si Antipatri vitam nialitiq; dixisset arcanum. Alexandri vero familiares, aut pecunia corruptos, aut impulsos blāditijs, quibus expugnauit omnia, fures ac proditores eorum quę contra se dicerentur siue agerentur, effecerat. Cum autem caute vniversa committeret, astutis etiā criminationibus aditus ad Herodem moliebatur: fratrisq; personam gerens alijs delatoribus suborhatis utebatur. Siquid in Alexandrum nūtiassent fauore simulato, id quod primo reprehendisset, mox otiose astruendo, regis iracundiā prouocabat: omniaq; ad insidias referebat, & vt necem patris Alexander optare videretur. Nihil enim maiorem fidem calūnijs suggerebat quā si eum purgaret Antipater. His accensus Herodes, quantum in dies singulos de affectu adulescentium detrahebat, tantum adiciebat Antipatro. In eandem vero partem inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi volentes, alij pro imperio, sicut Ptolemęus amicorum clarissimus, regisq; fratres, ac tota progenies. omnia nanq; in Antipatro sita erant: & quod Alexandro fuit acerbissimum, cuncta in eorum perniciem, matris Antipatri cōsilio gerebātur. Nouerca enim senior erat, multoq; plus quā priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quanquam omnes, vt Antipatro magis obsequerentur, ipse inducebat: nō minus tamen p̄cepta regis quenq; ab adulescentibus separabāt: qui charissimis edixerat, ne quis ad Aristobulum vel eius fratrem accederet, aut se ad eos applicaret. Non solum autē regalibus erat formidati, verumetiam externis amicis. Nulli enim regum tantum potestatis Cęsar dederat, vt fugitiuos suos quāuis ex ciuitatibus nū, subiectis ei liceret educere. Adulescentes autem delata in se facinora nesciebant, hisq; propterea capiebantur incautius. Nullus enim palām incusabatur ā patre: sed affectu refrigescēte paulatim intelligentes, aduersus dolorem asperius excitabantur. Eodem autem modo etiam Pheroram patrum, & Salomen amitam, contra illos commouit Antipater, assidue velut cum vxore sermocinando quibus in eos instigaretur. Huius autem inimicitias agebat Alexandri quoq; vxor Glaphyra, multa de sua nobilitate commemorans, cūctarūq; se quę in regno viuerent dominam esse dictitans: paternum enim genus ā Temeno, maternum autem ā Dario Hytaspis filio ducere: multumq; ignobilitatem despiciens sororis & vxorum Herodis: quarum quęq; propter formam, non propter nobilitatem esset electa. Nanque multas ei fuisse diximus vxores: quod liceret Iudęis more patrio plures habere, quodq; rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur propter superbiam & contumelias Glaphyrę inuisus erat Alexander. Salomen autem Aristobulus, & si socrus eius erat, ipse inimicam sibi reddidit, & ante quidem propter maledicta Glaphyrę sętuentem: frequenter enim humilitatem generis obijciebat vxori: quodq; ipse priuatam, reginam vero frater suus duxisset Alexander. Hoc Salomes filia cum sic tu matri nuncianit. Addebat autem, quod aliorum quoque fratrum matres idem Alexander & Aristobulus, si regnum obtinuissent, textrices cum ancillis facere minitarentur, ipsos quoque vicorum scribas, scilicet irridētes, quod literarum studijs operam darent. His commota Salome, quod iracundiam cohibere non posset, Herodi cuncta indicauit. Satis autem idonea videbatur contra generum dicens. Et pręter hęc alia quędam criminatio diuulgata est, quę succendit animū regis. Audiuit enim Alexandrum & Aristobulum crebro matrem implorare, casumq; eius cum gemitu atque imprecationibus conqueri: ac sępe illo quędam ex Mariammes veitimentis posterioribus diuidente cōiugibus, minitari solitos esse,

Delationes Antipatri pro fratribus perdidit:

And. 16. c. 7.

quod cito pro regalibus delicijs nigris vestibus induerentur. His de causis, Herodes licet constantem animum adulescentium formidaret, tamen ne ipem corruptionis abiceret, ad se eos vocavit: Romam enim navigaturus erat: & quasi rex pauca interminatus, pluribus quasi pater monuit: rogavitq; ut fratres diligerent, premissa priorum peccatorum venia, si post hæc meliores fierent. Illi autem criminationum invidiam deprecando, fictas eas esse dicebant, purgationisq; suæ fidem rebus ipsis posse constare: verum ipsum quoq; debere, omnia facilitate credendi, aditum maledictis obstruere. Nunquam enim calumniatores defore, dum cui persuadeatur extabit. Cum his eum mature placuissent, quippe ut patrem, præfenti metu reiecto, de post futuris mœrere cœperunt. Etenim cognouere Salomen sibi esse infensam, & patrum Pheroram: vterq; autem sequi & graues erant: sed amplius Pheroras. qui totius quidem regni præter diadema socius esset: proprios autem redditus haberet centum talentorum, totiusque trans Iordanem terræ fructus ipse caperet, à fratre sibi dono datæ. Quinetiam tetrarcham eum fieri beneficio Cæsaris, idem Herodes impetraverat: regaliq; coniugio dignatus erat, sorore uxoris suæ nuptum ei collocata. Et post illius mortem, desponderat ei filiarum suarum maximam, trecentis talentis in dotem datis. Sed regale matrimonium Pheroras, ancillæ amore captus, refugerat. Quamobrem iratus Herodes, filiam quidem nuptum dedit fratris filio, qui post à Parthis occisus est. Mox autem morbo Pheroræ venia data, indignationem remisit. De hoc autem erat vetus opinio, quod etiam viua regina Herodem opprimere voluisset veneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, ut quamvis amantissimus fratris esset Herodes, fide tamen eorum quæ audisset, adduceretur ad metum. Itaq; de multis qui suspecti erant habita questione, postremo ad Pheroræ amicos venit, quorum nulla quidem fuit de maleficijs aperta confessio, sed quod cum amica subrepta in Parthos cogitasset effugere prodiderunt: huius autem consilij & fugæ conscium esse Aristobulum Salomes maritum: cui rex eam tradidit, postquā superior adulterij causa peremptus est. sed nec Salome criminatione libera manserat. Nam & hanc frater Pheroras accusabat, quod cum Sylleō procuratore Obodæ regis Arabum de nuptijs constituisset, quem inimicissimum Herodes habebat. Conuicta autem & in hoc, & in omnibus, quæ Pheroras detulerat, indulgentiam meruit: itaq; ipsum etiam rex Pheroram criminibus soluit. Domus vero tempestas in Alexandrum transijt, totaq; capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regis charissimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim vinum ministrare fuit cura, alteri cœnam apponere, tertius autem dormitum eum collocabat, & cum ipso cubabat hos muneribus maximis Alexander cupiditati suæ subiecerat. Itaque postquam regi hæc sunt indicata, vi tormentorum coacti, & stuprum statim confessi sunt, & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quomodo eos fefelleret Alexander nullam in Herode spem habendam esse, improbo sene, commemorans, & qui capillos inficeret, ut ob hoc etiam eum iuuenem putarent: verum se coli oportere, qui etiam inuito eo regni esset futurus successor: neque multo post ab inimicis pœnas repeteret, fortunatosque amicos suos beatosque faceret, ac præ cæteris ipsos. Quin & obsequia potentium Alexandro clam parere, militumque rectores, itemque ordinum principes occulte ad eum conuenire dixerunt. Hæc Herodes adeo pertimuit, ut non auderet statim delata proferre: sed exploratores die noctuque submittens, dicta factaque singula scrutabatur: & de quibus suspicio esset, ilico trucidabat. Itaque regnum eius acerbissima iniquitate repletum est. Nam pro suo quisque odio vel inimicitijs, calumnias finxere multiq; regis iracundia cædis cupida contra aduersarios abutebantur. & mendacio quidem confestim fides habebatur: erant autem criminationibus ipsis velociora supplicia. Deniq; accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui ante se conuictus esset, ducebatur ad pœnā. De vita nanq; periculum regis quæstiones breuiore compendio terminabat. Ad hoc autem sæuitiæ processerat, ut nec eorum quen-

quam humanius aspiceret, qui accusati non essent: verū etiam amicis immitissimum sese præberet. Itaq; multis etiam regno interdixit, & in quos potestatem nō habebat, in eos dictis asperis sæuebat. Accessit malis Antipater, collectaq; propinquorum caterua, nullum criminationis genus omisit. Tantus autē ineptia sua regem commentisq; delatorum timor inualuit, vt stricto instare sibi gladio videretur Alexandrum. Deniq; subito & ipsum correptum in vincula cōiecit, & in amicorum eius tormenta perrexit: multi autem tacite moriebantur, nulla voce supra conscientiam prodita. alij vero, quibus mendacium impatientia doloris extorsit, de patris eum insidijs cum fratre Aristobulo cogitasse dixerunt: tempusq; obseruare, vt illo dum venaretur occiso, Romam profugerent. His tamen verisimilia non erant, sed necessitate cruciatus ex tempore fingeantur, libēti tamen animo rex credebatur, pro consolatione accipiens vincti filij, ne id fecisse videretur iniuste. Verum Alexander quoniam suspicionem patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur, vltro malis assentiendum putauit: ac digestis aduersus inimicos quatuor libris, fatetur insidias, earūq; se plurimos socios habere perscribit: ante omnes autem Pheroram & Salomen. Hāc enim etiā stupro sibi quondam esse mixtam, cum vim noctu adhibuisset inuito, iamq; libri in manibus erant Herodis: multa & graua de optimatibus clamātes, cum mature in Iudæam Archelaus venit, metuens genero simul ac filiæ, quibus etiam prouidentissimo consilio succurrit, regisq; minas arte dissoluit. Mox enim cū eo congressus, vbi nam est, clamat, exitiabilis gener meus? aut vbi parricidale caput aspiciam, quod meis manibus ipse lacerabo: addamq; filiam meam bono marito nono? Nam etsi consilij participes non est, quia tamen eiusmodi viri coniunx fuit, inquinata est. Miro autem patientiam tuā, cuius periculum agitur, quod adhuc viuunt Alexander: ergo nanq; ita ex Cappadocia properans veniebam, vt qui & illum reperirem olim dedisse supplicium, & de filia quæstionem tecum haberem, quam tui tuq; dignitatis contemplatione illi desponderam. At nunc de vtroq; nobis consulendum est: licet nimium pater sis, & ad puniendum insidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras, & alter alterius iracundiæ vicarij succedamus. Talibus increpans, quāuis pertinacem, fallit Herodem. Itaq; ille quos Alexander perscripserat libris, legendos ei præbet, singulisq; capitulis insistent, cum eo deliberabat. Vnde occasione sui consilij nactus Archelaus, paulatim causas in eos qui scriptis continebantur, & in Pheroram contulit. Cum autem sibi credere regem videret, considerandum est, inquit, ne forte adulescentulus tot nequissimorum insidijs circumueniatur, non tu ab adulescentulo. nec enim apparere causam, cur in tantum ruerit scelus, qui & nunc regno potiretur, & successionem regni speraret, nisi aliquos haberet huius persuasionis autores, qui ad deteriore partem lubricum ætatis impellerent. Ab eiusmodi nanq; hominibus non solum adulescentulos falli, verum etiā senes, domosq; clarissimas totaq; regna solere subuerti. Consentiebat dictis Herodes, iramq; paulatim remittebat in Alexandro, & in Pheroram excitabatur. nanq; hic erat librorum quatuor argumentum. qui vbi propensiores esse regis animum sensit, & in omnibus apud eum amicitiam Archelai præuolare, quā honeste non posset, ex impudentia salutem quæsiuit. relictoq; Alexandro, confugit ad Archelaum. & ille negat se videre, quo pacto eximat tot criminibus inuolutum, quibus manifeste conuinceretur regem insidijs voluisse decipere, omniumq; malorū presentium adulescenti causa fuisse: nisi malit omisis artibus callidis, & negandi pertinacia, de quibus insinlaretur omnia confiteri, & à fratre, præsertim cui dilectus esset, veniam petere. nanque ad hoc ei modis omnibus se quoque opem laturum. Paruit Archelao Pheroras, atraq; veste cum lachrymis, vt quā miserabilis appareret, instructus, ad pedes Herodis accessit: veniamq; meruit postulans. & se quidem sceleratum esse fatebatur: nanque omnia quæ sibi obijcerentur, fecisse. horum autem causam esse diminutionem mentis atque insaniam, ex mulieris amore conceptam. Itaq; postquam stetit Pheroras suimet ipse

An. lib. 6. c. 8. 9

Antia Archelai regis

accusator ac testis, tunc cum iam Archelaus excusando, Herodis iracundiam mitigabat, proprijs vsus exemplis: etenim se quoque à fratre multo gratiora perpessum, naturale ius dicebat anteposuisse vindictæ. Quippe in regnis, velut in magnis corporibus, semper aliquam partem pondere ipso tumescere: quâ recidi quidem non oporteret, leniter vero curari. Multa in hunc modû locutus Archelaus, Herodem quidem Pheroræ placidum reddidit. ipse autem Alexandro tâdiu manebat iratus, filiamq; ab eo distractam secum abducturum se aiebat, donec Herodem compulit ultro pro adulescentulo deprecari, vt iterum ei filiam desponderet. Satis autem grauatum Archelaus cui vellet eam præter Alexandrum collocari permisit: maximi enim pēdere, quo iura inter se affinitatis inuiolata permaneāt. Rege autem sibi filium ab eo donatum affirmante, nisi matrimonium diremisset, quod & liberos iam haberent, vxor quoq; ab adulescente diligeretur: quæ si remaneret, peccatorum foret obliuio: si vero discederet, causa de omnibus desperandi: molliorem nanq; fieri audaciam, si domesticis affectionibus distrahatur: vix tandem cessit, vnaq; & ipse redijt cum adulescente in gratiam, & patrem eius reduxit. Procul dubio tamen eum Romam mitti debere ait, cum Cæsare collocaturû: de omnibus enim sese literas ad eum fecisse. Vastrum igitur Archelai consilium, quo generum periculo liberauit, peractum erat, & redintegrata cōcordia in epulis & humanitate conuictus familiariter versabantur. Abeuntem autem muneribus talentorum septuaginta, solio quoq; aureo gemmis ornato, & eunuchis, & cōcubina donat Herodes, quæ Pannychis vocabatur: itemq; amicorum eius quæque pro merito. quin & cognati regis omnes, iussu eius Archelao dona splendidissima dederunt: eumq; tam ipse quàm optimates Antiochiam vsq; persecuti sunt. Non multo post quidam in Iudæam venit, Archelai consilij multo potentior: qui non solum reconciliationem gratiæ Alexandro quæ sitam fecit irritam: verû etiam causa fuit vt periret. Laco erat genere nomine Eurycles ad regni desiderium amore pecuniæ corruptus. Iam enim luxum eius regia tolerare non poterat. Is amplissimis donis Herodi oblati, velut eorum quæ aucuparetur illecebra, cû statim multiplicata recepisset, immaculatam liberalitatem nihil esse ducebat, nisi regum sanguine comparasset. Itaque regem adulatione falsisque de ipso laudibus, & sermonis calliditate circumuenit: maturéque perspecto eius ingenio, dictis simul & factis quæ illi placerent, inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & omnes eius comites libenter ciuem Spartæ patriæ causa, præcipuo dignum honore ducebant. Ille autem postquam fragilitatem domus animaduertit, fratrûmque inimicitias, & quemadmodum pater in singulos esset animatus, Antipatri quidem hospitio præuentus erat. Simulata vero amicitia fallebat Alexandrum, olim se & Archelai socium esse mentitus, quo etiam citius quasi probatus obrepit. Moxque ab eo fratri quoque Aristobulo commendatus est. Pertentatis autem personis omnibus aliam alio modo subibat: ac primum sit Antipatri mercenarius, & Alexandri proditor: illum exprobrando castigans, quod cum fratrum sit maximus, spei suæ negligat insidiatores: Alexandrum vero, quod regina creatus, & regiæ vir coniugis, filium priuatæ mulieris pateretur regno succedere, præsertim cum haberet magnam occasionē Archelaum: quæ quidem adulescenti bona fide suadere videbatur, quod amicitia simulasset Archelai. Vnde nec Alexander quicquâ metuens, & de Antipatro quæ se mouerent apud eû querebatur: & quod nihil mirum faceret Herodes, si cum matrem illorum interemerit, ipsis quoq; regnum eius auferret. quorum causa Eurycles & miserari eos & cōdolere simulans, etiâ Aristobulum ad ea dicenda pellexit: atq; ita querelis in patrem utroq; deuincto, referens ad Antipatrû secreta discedit: afficto quoq; insidiarum mendacio, quas ei fratres parasse affirmabat, ac pene iam strictis gladijs in eum irruere. Ob hæc aut multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrem: & ad extremum necis Alexandri & Aristobuli redempta opera, ipse accusatoris partibus fungitur. Cumq; adisset Herodem, vitam ei se rependere pro beneficijs

An. lib. 16. c. 31
Eurycles

beneficijs sibi delatis, & lucem referre dixit pro hospitio: olim Alexandrum exa-
cuisse in eum gladium, & confirmasse dextram: verum sceleri tanto fuisse impedi-
mento, quod locietatem facinoris assimilasset. Alexandrum enim dicere, non be-
ne secum Herodem actum putare, quod regnum obtinuisset alienum, & post ma-
tris eorum necem principatum eius dilacerasset, nisi etiam degenerem cooptaret
hæredem, auitumq; ipsorum regnum Antipatro spurio traderet. Proinde semet
Hyrcani manes & Mariammes ultum ire. Nec enim decere successionem regni
ab huiusmodi patre sine cæde suscipere: multis autem rebus ad hoc excitari quo-
tidie, quia nihil sibi omnino loqui sine calumnia liceret. Nam si de nobilitate a-
liorum fiat mentio, sine ratione se contumelijs affici, patre dicente, solus genero-
sus Alexander, & cui pater sit pro ignobilitate dedecori. in venationibus quoq;
offendere, si taceat: si vero laudet, cauillatorem appellari. & prorsus ubique im-
mitē sibi patrem inueniri, soliꝫ Antipatro indulgentem: ob quē vel emori non
recusare, nisi ex voto insidiæ successissent: sin eum occidisset, primū salutis occa-
sionem fore Archelæum socerum suum, ad quem facile possit effugere: deinde Cæ-
sarem, qui nunc vsque ignoraret mores Herodis, nec enim sic ei ad statutum vt
antea, patris præsentia formidādo, nec de suis tantum criminibus locuturum, sed
primum totius gentis ærumnas, & quod ad necem vsque tributis opprimeret vul-
gaturum. Deinde in quibus delicijs, quibusq; actibus partæ sanguine pecunię cō-
sumptæ sint, & qui vel quales ex illis fuerint locupletati, quę causa ciuitatis af-
flictæ: ibi autem lamentaturum & aui & matris necem, omniaq; scelera regis re-
tecturum: quibus cognitis, nemo se iudicauerit parricidam. His Eurycles in Ale-
xandrum falso delatis, Antipatri laudes prosequabatur, illum solum qui patrem
diligere esse confirmans, quicq; adhuc insidias retardasset. Rex autem nōdum
præteritæ suspicionis dolore compresso, intolerabilis iracundiæ feritate turbatur.
Iterumq; hoc tempus nactus Antipater, alios accusatores fratribus subornauit, *Iucundus & Tyrannius accusati*
qui eos dicerent cum Iucundo & Tyrannio clām colloqui solitos esse, equitum
regis olim principibus, tunc vero propter quasdam offensiones ordinibus motis.
Hac denique indignatione succensus, cōfestim eos tormentis Herodes subdidit.
Illi autem nihil eorum se, quę crimini darentur, scire confessi sunt. Sed oblata
est quædam velut ad præfectum castelli Alexandrij ab Alexandro scripta epi-
stola, deprecante, vt cum Aristobulo fratre se in castellum reciperet, si patrem
interfecissent: tamq; armis quā alijs subsidijs eos vti permetteret. Hanc Ale-
xander Diophanti commentum esse dicebat, qui regis erat notarius, homo auda-
cissimus, & cuiuslibet manus literas imitari per callidus. Itaque multis sæpe fal-
so conscriptis, ob hoc postremo occisus est. torto autem castelli præfecto, nec eius
indicio quicquam Herodes eorum, quę delata erant, verum esse cognouit. Sed
quamuis nullum documentum validum proferretur, filios tamen asservari præce-
pit. Euryclem vero domus suæ pestem, ac totius sceleris fabricatorem, bene de se
meritum datoremq; salutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autē
prius quam certa fama nuntiaret, ad Archelæū properat: aususque dicere, quod
Herodem reconciliasset Alexandro, ab illo quoque pecunias capit. Deinde in A-
chaiam trāsgressus, ad similia facinora mala quę sitis abusus est. Postremo apud
Cæsare accusatus, quod dissensionibus, repleuisset Achaiam, & ciuitates spolia-
ret, in exilium mittitur: atq; hoc eum modo pœnæ Alexandri & Aristobuli perse-
cutæ sunt. Hoc loco dignum est Coum Euaratum huic Spartiatæ conferre. Nā-
que his cum amicissimus esset Alexandro, eodemq; tempore quo Eurycles ibidem
erat aduenisset, percōtanti regi super his quæ ille insimularet, iuratus nihil se ab
adulescentibus audisse affirmavit. Nec tamen id quicquam miseris profuit apud *An. lib. 16 cap. 12 Salomes accu- sati perniciose*
Herodem, solis maledictis aures paratissimas aperientem: eumq; gratiosissimū
sibi iudicantē, qui secum eadē crederet: iisdemq; moueretur. Incitabat præterea
Salome crudelitātē eius in filios. Nam ad hanc Aristobulus, quo periculis inuol-
ueret, quam & socrum habebat & amitam, monitum miserat, vt saluti suæ con-
suleret

fuleret: quasi rex eam decrevisset occidere, iterum insinuatam, quorum ante fuerat accusata, quod Sylæo Arabi nubere cupiens, quæ sciret eius inimicum, occulte illi secreta regis nunciaret. Et hoc fuit extremum, quo tanquam tempestate oppressi adulescentes, non secus ac turbine pessundati sunt. Salome enim protinus contedit ad regem, ei; monita Aristobuli prodit: atque ille ulterius durare non passus, utrumque filium vinxit, & separatos asseruari præcepit. Deinde Volumnium militiæ magistrum, & ex amicis suis Olympum, descripta ferentes indicia, proficisci iussit ad Cæsarem: qui postquam Romam naui delati, regis literas reddiderunt, vehementer quidem Cæsar ob adulescentes indoluit, verum potestatem in filios à patre auferendam non duxit. Denique rescribit ei, ut ipse sui dominus esset arbitrij, melius tamen facturum dicens, si in communi consensu propinquorum suorum provinciæque rectorum de insidijs quæreret: eosque si delato crimini reperiret astrictos, occideret. si vero fugam tantum esse meditados, mediocri supplicio contentus esset. Paret scriptis Herodes: cumque Berytum, quod Cæsar iusserat, peruenisset, cogit iudicium. Præfederunt autem rectores, quibus à Cæsare scriptum fuerat, Saturninus & Pedanius legati, & cum his Volumnius procurator, itemque propinqui regis & amici, necnon & Salome & Pheroras, & post hos optimates Syriæ, præter Archelaum regem: namque hunc Herodes, quod Alexandri socer esset, suspectum habebat. Sed filios quidem satis provido consilio in iudicium non produxit: sciebat enim quod si tantum visi fuissent, omni modo ad misericordiam cunctos impellerent: si vero etiam dicendi copiam nacti essent, facillime Alexander obiecta dilueret. Igitur illi quidem custodiebantur in Platane, vico Sidoniorum. Exorsus autem rex, veluti cum præsentibus ageret, commovebatur. & insidias quidem timide obijciebat: nam probationibus deficiebat maledicta vero & probra & iniurias, & peccata plurima in se admissa prosequabatur: eaque morte graviora esse confessoribus demonstrabat. Postremo cum nemo contradiceret, semetipsum argui miserabiliter questus, acerbamque victoriam vincere, singulos sententiam proterre rogat in filios. & primus Saturninus condemnandos esse adulescentulos, sed non morte pronunciauit. nec enim fas esse, cum tres ipse astantes habeat filios, mortem alienis decernere. Idem etiam duobus legatis visum est, eosque nonnulli alij secuti sunt. Tristem vero sententiam primus Volumnius dixit, cunctique post eum Herodis æmulatione, vel odio: neque indignatione quisquam necandos esse adulescentes iudicavit. Tunc autem universa Iudæa & Syria, suspensa quidem opere riebatur huius tragœdiæ finem: sed nemo existimabat Herodis crudelitatem ad parricidium usque processuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atque inde naui Cæsaream deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea vetus quidam regis miles, Tiro nomine, qui & filium habebat Alexandro assuetum atque amicum, & ipse diligebat adulescentulos: præ nimia indignatione mentis postremo circumiens clamitabat conculcatam esse iusticiam, veritatem perijisse, naturam esse confusam, vitamque hominum iniquitatis esse plenam, & omnia quæ dolor contemptori vitæ dictasset. Deinde ipsum etiam regem ausus adire: mihi vero inquit, omnium videris esse infelicissimus, qui contra charissimos nequissimis credas. Siquidem Pheroras & Salome fidem apud te adversus filios tuos habet, quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neque advertis hoc eos agere, ut iustis successoribus destitutus, cum solo remaneas Antipatro, capi facile regem optantes, Veruntamen cogita, ne ille quoque militibus odiosus sit, propter cædem omnium fratrum. Nullus enim est, qui non adulescentium misereatur, principum aut plurimi etiam palam graviter ferunt. Hæc dicens, simul eos quibus res indigna videretur nominabat. Rex autem statim illos & ipsum cum filio comprehendere iubet. Ibi quoque tum alius quidam regius tonsor, nomine Tryphon, nescio qua exagitatione insania, semetipsum indicans profluit: ac mihi quoque Tiro, inquit, iste persuasit, ut occasione tondendi novacula te occiderem: magna quoque inde Alexandrum daturum munera pollicebatur. His auditis, Herodes & Tironem eiusque filium, & tondentem

Filii Hero
dis nunti

An. lib. 16.
cap. 13

Audacia Ti
ronis incre
pantis Hero
dem

An. lib. 16
cap. 13

Tryphon rei
gis tonsor

forem subdidit quæstioni. Cumq; illi pernegarent, tonsor autem amplius nichil diceret, Tironem vehementius torqueri iussit: tumq; filius eius, patris miseratione commotus, cuncta se regi, si eum sibi condonasset, indicaturum promisit. Eoq; relaxato, ipsius occidendi patrem suum habuisse voluntatem dixit, impulsus ab Alexandro. Hoc autem quibusdam fictum ab adolescente videbatur, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli verum esse affirmabant. Herodes tamen & militum principibus & Tyrone pro concione accusatis ita in eos armauit populum ut ibidem cum tonsore lignorum & lapidum ictibus interirent. Filios vero in Sebasten missos, quæ non longo à Cæsarea intervallo distaret, præfocari iubet, ea-
Filios suos Herodes offocari precipit

que re mature perfecta, in castellum Alexandrium mortuos asportari, cum Alexandro materno auo sepeliendos. Hic finis Aristobulo & Alexandro vitæ fuit.

De conspiratione Antipatri contra patrem

Caput

XVIII

Antipatrum vero, cum iam sine controuersia successionem regni speraret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis scientibus illum omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihiloq; minus timor eum non mediocris sollicitabat, crescente sobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphyra filij duo, Tigranes & Alexander: itemq; Aristobulo ex Berenice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Aristobulus, filiaq; Herodias & Mariæ. Sed Glaphyram quidem Herodes cum dote sua in Cappadociam dimisit, postquam Alexandrum interfecit: Berenicen autem Aristobuli coniugē, auunculo Antipatri nuptum dedit: ut enim Salomen, quam infensam habebat, sibi reconciliaret Antipater, istas nuptias excogitauit. Idem vero etiam Pheroram muneribus alijsq; obsequijs, atque amicos præterea Cæsaris ambiebat, magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuisus erat cunctis, quo plura donabat, velut opes tantas non munificentia largietur, sed metu consumeret. Itaq; eueniebat, ut nec accipientium beneuolentia quicquam profecerit: quibusq; nihil dedisset, acerbiores inimicos haberet. In distributionibus autem munerum quotidie largio erat, cum præter spem videret orbos pueros ab Herode curari: quantumque illum peremptorum cædis poeniteret, prolis eorum miseratione significari. Conuocatis enim propinquis atque amicis suis, & pupillis astantibus cum lachrymis opplesset oculos, dixit: Horum quidem mihi patres fortuna quædam tristis eripuit, ipsos autem orbitatis misericordia cum natura commendat. Experiar itaq; ut & si patet infortunatissimus fui, auus tamen sum providentior, & à quibus post me regantur, amicissimos mihi relinquam. Despondeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiorum Alexandri, ut ei curator sis necessarius: tuo vero Antipater filio, Aristobuli filiam, eris, enim hoc modo pater orbatæ. Sororem vero eius meus Herodes accipiet, ex pontifice auo materno prognatus. Et de his quidem hoc sit iudicium meum, neq; id quisquam dirimat, qui me amabit. Precor autem etiam Deum bono regni mei, meorumq; nepotum copulare nuptias, atq; hos pueros placidioribus, quam patres eorum oculis aspicere. Postquàm hæc locutus est, fletit, & puerorum dexteram iunxit, benignissimeq; consalutatis singulis dimisit consiliū. Statim dirigit Antipater, quantoq; dolore affectus esset neminem latuit pupillorum. Namq; honorem apud patrem quoq; sibi derogatum existimabat: iterumq; de rebus cunctis periculum fore, si Alexandri filijs præter Archelaum etiā Pheroram tetrarcham adiutorem habere licuisset. Ad hæc reputabat odium suū, & orbitatis miserationem, qua tota gens flecebatur, quanto uiuentium puerorum studio, & quanta memoria mortuorum ipsius scelere tenerentur Iudæi: Itaq; omni modo dirimere sponsalia statuit, & callide quidē patri surrepere timuit, sibi uicini acriterq; vigilantem ad suspiciendum. palam vero eum supplex adire ausus est, coramq; deprecari, ne se honore priuaret, quo dignū esse indicasset, nudumq; regis nomen habere velleret, regni autem substantiam penes alios esse. Nec enim posse reuocare
Odium omnium in Antipatrum An. lib. 17 cap. 21

*vxoress
proles Hero
dis earumque
coniugia*

tinere dominatum, si præter autem Archelaum, etiam Pheroras Alexandri filio
socer esset adiunctus. Instantissime vero precabatur, quia numerosa esset regia
progenies, nuptias permutari. Nouem nanque regi vxores erant, sed harum se-
ptem vnde filios tulceperat, ipsum Antipatrum ex Doride, Herodem autem ex
Mariamme pontificis filia: itemq; Antipam & Archelaum ex Malthace Sama-
ritide, filiamq; Olympiadem, quam frater eius Iosephus habuerat: ex Hierosoly-
mitide vero Cleopatra Herodem & Philippum, necnō ex Pallade Phaselum.
Habebat autem filias quoque alias, Roxanen & Salomen, vnam ex Phædra, &
alteram ex Elpide: duasq; vxores sine filijs, consobrinam & fratris filiā: & præter
has Alexandri & Aristobuli sorores duas ex Mariamme. Cum igitur tanta pro-
lis copia superesset, aliter nuptias iūgi postulabat Antipater. Rex autem perspe-
cto eius animo, quid de pupillis cogitaret, vehemēter iratus est: quippe filiorum
quos interfecerat casum reputans, reputabat, ne etiam hi quandoque criminatio-
num Antipatri præmium fierent. Sed tunc quidem sæuioribus dictis eum prote-
lat. Postea vero blanditijs eius adductus, sponsalia reformauit: ac primum ipsū
Antipatro Aristobuli filiam collocat, filium vero eius iungit filiæ Pheroræ. Hinc
licebat aduertere, quātum Antipatri valuerit adulatio, quod idem in simili cau-
sa impetrare Salome non potuit. Hanc enim quamuis soror esset, atque hoc sæpe
intercedente Iulia vxore Cæsaris postulasset, Arabi Syllæo nubere non passus
est: sed inimicissimam sibi fore iurauit, nisi ab hoc studio destitisset. posteaq; inui-
tam alexæ cuidam ex amicis suis in matrimonium dedit: eiusq; filiarū vnam Ale-
xandri filio, alteram Antipatri auunculo tradidit. Natarum autem Mariamæ
vna, sororis filium habebat Antipatrum, altera fratris Phaselum. Sic interrup-
pta pupillorum spe Antipater, & pro sua commoditate affinitatibus iunctis, ex-
pectatione certa nitebatur: adiectaque malignitati fiducia, nequaquam erat to-
lerabilis: nam quia singulorum odium vitare nō poterat, securitatem sibi ex tero-
re quærebat: cum præterea Pheroras ei veluti iam confirmato regi obsecunda-
ret. Quin & mulierum conflata in aula conflictio, nouas turbas excitabat. Et
enim Phæroræ vxor cum matre ac sorore sua, necnon & matre Antipatri, multa
in regia insolenter agebat, ausa etiam duas regis filias contumeliose tractare:
cui rei maxime ab Antipatro erat obiecta. Itaque cum illi inuisæ essent, alias
quidem morigeras habebant: sola vero Salome aduersabatur eorum concordia:
quodque non bono regis coirent, apud ipsum insimulabat. Cognita vero eius
delatione mulieres, quodque Herodes ægre tulisset aperto quidem conuentu &
familiaritate abstinerunt, contra vero & discordare inter se rege audiente si-
mulabant: cum his adeo colluderet Antipater, vt palām Pheroram minime du-
bitaret offendere: occultos autem cœtus & nocturnas comessationes agebant:
earumq; consensionem fecit obseruatio firmiorem, cum horum nihil ignoraret
Salome, sed Herodi cuncta nunciaret. Ille autem ardens iracundia, maximeq;
aduersus Pheroræ coniugem, quod eam præter cæteras accusaret Salome, aduo-
cato cognatorum amicorumq; concilio, & alia multa mulieri & filiarum contu-
melias crimini dedit, quodq; Phariseis mercedem cōtra se præbuisset, fratremq;
sibi hostem reddidisset expugnatum venenis. Postremo conuersus ad Pheroram,
vtrum, ait, se fratrem an vxorem vellet optare? Cumq; ille se citius vita dixisset
quām coniuge cariturum, incertus quid ageret, ad Antipatrum sermonem con-
tulit: ac ne cum Pherora, vel eius coniuge, aut quouis alio, qui ad eam pertine-
ret, vnquam colloqueretur edixit. Verum ille palām præcepta custodiens, in oc-
cuko cum his pernoctabat: metuensque obseruationem Salomes, per amicos
in Italia degentes, vt Romam proficisceretur, effecit: ipsorum perlatis literis,
vbi Antipatrum aliquanto post tempore ad Cæsarem mitti oportere perscri-
berent. Igitur Herodes nihil moratus, eum misit: cunctis quæ vsui forent, ma-
gnaque pecunia liberaliter instructum, testamentumque vnā portandum ei
dedit, in quo rex ipse Antipater inscriptus erat, & Antipatri successor Hero-
des, ex

*Antib. 17
cap. 3*

*Antib. 17
cap. 4*

des, ex Mariamme pontificis filia procreatus. Quin & Syllæus Arabs itidem Romam, neglecto Cæsaris præcepto, nauigauit, de his cum Antipatro certaturus, de quibus cum Nicolao causam ante dixerat. Non leue autem cum Areta rege suo certamen habebat, cuius & alios amicos interfecerat & Soemum in Petra oppido potentissimum, redemptoque Fabato procuratore Cæsaris fautore utebatur etiam in Herodem. Sed maiore pecunia data Herodes Fabatum à Syllæo alienauit: ac per eum quæ Cæsar iusserat exigebat. Ille autem cum nihil dedisset, accusabat apud Cæsarem Fabatum, dispensatorem esse dicens, non quæ ipsi, sed quæ Herodi expedirent. Quibus commotus ad iracundiam Fabatus, adhuc autem apud Herodem in honore maximo habebatur, secretorum Syllæi proditor factus est: regi quæ indicauit, quod Syllæus Corinthum eius satellitem pecunia corrupisset, eumque asservari apporteret. Neque rex id facere dubitauit: quoniã Corinthus iste, licet in aula regis esset educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum solum corripere, sed etiam duos alios arabas iussit apud eum repertos, vnum Syllæi amicū, alterum Phylarchum. Qui subditi quæstioni, magna pecunia Corintho ut Herodem occideret, persuasisse confessi sunt: atque etiam à Saturnino Syriæ rectore interrogati, Romam transmissi sunt.

De veneno Herodi parato, & quomodo compertum sit. Cap. XIX

AT Herodes Pheroræ vehemētius imminabat, ut repudiaret uxorem: neque quomodo mulierem plecteret inueniebat, quū multas in eam odij causas haberet, donec ipsum etiam fratrem cum ea supra modū indignat⁹ eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria, in tetrarchiam suam recessit, iuratus vnū sibi exilij finem fore mortem Herodis, neque ad eum reuersurum esse dum viveret. Denique nec ægrotum quamuis sæpe accitus fratrem visere voluit, cū quibusdam mandatis eū quasi moriturus vellet instruere. Sed ille quidē præter spem conualuit. Postmodum autē Pheroras in morbū incidit, tumque Herodis patientia demonstrata est. Nam & venit ad eum, & humanissime curatum voluit: sed morbum superare non quinit: intra dies enim paucos est mortuus. Quem licet vsque ad vltimū vitæ diem dilexisset Herodes, tamen quod illum quoque veneno peremisset, fama vulgatum est. Verum eius corpore in Hierosolymā deportato, luctū maximum cunctę genti denunciauit, clarissimamque funus sepultura dignatus est. Vnus quidē interfector Alexandri & Aristobuli, hunc exitū vitæ sortitus est. Transiit autē in Antipatrum autorem poena sceleris, ex interitu Pherorę nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, cū regem tristes adiissent, fratrem ipsius Pherorā veneno interceptum esse dicebāt. Nam quendam ei cibum obtulisse coniugem suam, nō eo quo solebat modo cōditū: eoque sumpto illum morbo protinus esse correptū. Venisse autē ante biduū, matris ac ioris eius accitu quandam veneficam mulierculā ex Arabia, ut venenum Pherorę conficeret amatoriu: & pro amatorio dedisse mortiferū Syllæi cōsilio: nanque illi notum fuisse. Percussus igitur plurimis suspicionibus rex, ancillas & nonnullas libertinas quæstioni subiecit. Ibi quē tū exclamat aliqua doloris impatiens: Deus cœli terræque rector, in matre Antipatri, quæ horū nobis malorū causa est, vindicet. Hoc rex initium nactus, persequeretur vltius indagine veritatis. Mulier vero & matris Antipatri familiaritatem cum Pherora eiusque mulieribus, & occultos eorum conuentus aperuit: quodque Pheroras & Antipater redeuntes à rege, tota cum illis nocte potare soliti essent, seruis omnibus exclusis & ancillis. Vna quidem libertinarum hæc indicauit. Cum autem ancillæ separatim singulę torquerentur, patuit omnium dicta congruere, qua de causa Romam quidem Antipater ex composito, Pheroras vero trans flumen secedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse, quod post Alexandrum & aristobulum ad ipsos eorumque coniuges transiturus esset Herodes. Nec alicui posse parcere, qui Mariamne eiusque filiis minime pepercisset: ideoque melius esse, ab hac belua quam longissime fugere. Sæpe autem dixisse matri Antipatrum

tri Antipatrum conquerentem, quod cum ipse iam cantus esset, pater in dies singulos inuenesceret, seq; fortasse priusquam regnare incipiat moriturus: aut si unquam ille decesserit, (quando autem istud futurum?) voluptatem sibi successionis omnino fore breuissimam. Pullulare præterea hydræ capita, hoc est Alexandri & Aristobuli filios: sibi autem filiorum quoque spem ademptam esse patris initiaria: qui non eorum quenquam post mortem suam regni successorem, sed Mariam filium scripsisset heredem. qua quidem in re prorsus eum senectute delirare, si testamento suo standum arbitraretur. se nanque ut ex eius progenie nemo superesset curaturum. Quinetiam cum omnes patres, quibus inuisi unquam filij fuerunt, odio vincat: plus tamen eum etiam fratres odisse. Denique nuper sibi, necum Pherora colloqueretur, centum talenta donasse: atque cum Pheroras diceret, quid enim per nos lædebat? respondisse Antipatrum, utinam cunctis ablatis nudos se dummodo viuos relinqueret. Verum hoc nequaquam fieri posse, ut tam pestiferam bestiam quisquam effugiat, sub qua nec amicis esse palam liceret. Denique nunc occulte, inquit, conuenimus: licebit aperte, si virorum spiritum manusq; habeamus, Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt, & quod Pheroras cum illis Petram fugere cogitasset. Ut omnibus autem dictis Herodes crederet, centum talentis effectum est. De his enim soli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Doridem Antipatri matrem furor eius erumpit: eamq; omni ornatu, quem illi donauerat, spoliata, multis comparato talentis, expellit. Deinde ira deposita, Pheroræ mulieres à tormentis recreabat. Timore autem pauidus erat, & ad omnes suspiciones excitabatur: multosq; in nocentes, metu ne quæ nocentium prætermitteret, in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam se conuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormentis comperit, necandi sui causa ex Ægypto Antipatrum venenum malum petiisse, per quendam Antiphili amicum: idq; ab eo Antipatri anunculum accepisse Theudionem, ac Pheroræ tradidisse: cui mandasset Antipater, ut Herodem occideret, dum ipse Romæ abesset, ac suspicione careret: Pheroram vero venenum uxori suæ dedisse seruandum. Itaque hanc euocatam, statim rex quod acceperat afferre iubet. Illa vero quasi allatura egressa, de tecto se precipitem dedit, ut eo modo probationes & regis tormenta præueniret. Sed dei providentia, sicut apparet, quæ ab Antipatro poenas repeteret, non in caput, sed in diuersam delata partem, periculum mortis euasit. Portataq; ad regem, ubi resipiscere potuit (nam casus eam perturbauerat) quam obrem se præcipitasset interrogata, adiurante rege, quod vera dicenti remitteret omne supplicium: si non fallia promere maluisset, corpus eius tormentis absumeret, neq; sepulturæ quicquam relinqueret: paulisper tacuit. deinde, quid, inquit, secreta custodio, cum Pheroras obierit, Antipatro qui nos omnes perdidit seruituta? Audi rex, & tecum deus testis mihi veritatis, qui falli non potest. Cum Pheroræ morituro lachrymans assiderem, tunc ille me ad se vocauit: En multum, inquit, coniunx de fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligeret: inuisum habui, & necare cogitavi: qui tanto nunc mei, quamuis nec dum mortui, dolore confunditur. Sed ego quidem impietatis precium fero: tu vero quod in eum seruas, relictum nobis ab Antipatro venenum, huc affer propere, meq; vidente consume, ne ad inferos quoque vlticæ huius sceleris conscientiam deferam. Ita ut iussit attuli, & magnam quidem veneni partem sub obtutibus eius in ignem effudi: modicum vero mihi propter dubios casus, & quæ te metuerem, reseruavi. His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam veneni habentem pyxidem profert: rex vero in matrem fratremq; Antiphili contulit questionem. Verum hi quoque Antiphilum ex Ægypto attulisse pyxidem fatebantur, illumq; venenum à fratre apud Alexandriam exercente medicinam accepisse dicebant. Totum autem regnum circumnantes Alexandri & Aristobuli manes, ipsi erant incertarum rerum exploratores atq; indices, & à suspicionibus remotissimos ad probationes trahebant. Denique etiam pontificis filiam Mariam: consciam esse maleficiorum patuit. Hoc enim

Antipater
Samarites

Mariam
ueneficiorum
conscia

enim tortis eius fratribus demonstratum est. Rex autem matris audaciam filij quoque poena coercuit. Nam quem illa pepererat Herodem, patri successorem scriptum ex testamento deleuit.

De Antipatri in Herodem malignis studiis deprehensus & ultis. Cap. XX.

Post hæc etiam Bathylus, nouissima consiliorum Antipatri fides documentis accessit. Nanq; is erat quidem libertus eius: aliud autem venenum ferēs, hoc est, aspidum vitis, aduenerat, aliorumq; serpētum succos: vt si prius fuisset inualidum, hoc se Pheroras cum sua coniuge in regē armaret. Idem vero præter susceptam contra salutem patris audaciam, velut operā subcisiuam, habebat epistolas aduersum fratres compositas ab Antipatro. Erant autem Romę in studiis Archelaus & Philippus, iam adulescētuli, magniq; animi, regis filij, quos Antipater velut imminentes spei suæ remouere festinans, quādam in eos literas ipse finxit, amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autem corruptis scribere persuasit, quod multis patrem maledictis carperent, ac de Alexandri & Aristobuli nece manifeste quererentur, seq; accitos esse grauiterrime: iam enim pater eos redire præceperat, idq; maxime iollicitabat Antipatrum. Quinetiam priusquam proficisceretur, in Iudæa constitutus Antipater, eiusdē modi contra eos Romæ literas mercabatur: patremq; adeundo vitandæ suspitionis causa, fratres purgare simulabat: quædam falso scripta, quædam vero adulescentiæ peccata esse commemorans. Quo quidem tempore scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulabat, plurimis pecunijs datis, sumptuum cōfundere tentabat indicia, vestem preciosam variaq; stragula, poculaq; argentea necnon & aurea comparando, aliaq; plurima instrumenta, vt preciorum magnitudine mercedes falsarijs erogatas celaret. Denique ducenta talenta retulit expensa, & eorum maxima fuit occasio causa Syllei. Vniuersis autem malis eius tūc minoribus maiore contactis, cum omnia quidem tormēta de parricididio, epistolæ vero de iteratis fratricidijs conclamarent, nemo tamē ex Iudæa venientium, quo loco fortunæ domus essent ei nunciauit, quamuis inter scelus probatum & ipsius reditum septem mensium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem etiam quibus indicandi voluntas fuit, per interfectorum fratrum manes obtutescebant. Deniq; Roma literas misit, continuo se venturum esse, quodq; honorifice dimissus esset à Cæsare nuncians. Rex autem insidiatorem manibus tenere desiderans: timensq; ne si quid præscisset, forte caueret, ipse quoq; literis beneuolentiam simulans, & alia familiarissime scripsit, & vt reuersionem suam maturaret orauit. Nam si properasset, matris suæ quoq; offensionem posset componere, quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primā quidem iam de morte Pheroræ susceperat epistolam apud Tarentum, eumq; vehementer luxerat: id autem nonnullis de patre laudabile videbatur: sed quantū intelligi datur: causa doloris erat, quod insidiæ pro voto non cesserant: neque tam Pheroram flebat quā maleficiorum ministrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat, ne quando forte deprehēderetur venenum. Tūc autem in Cilicia patris epistola sibi reddita, quā supra memorauimus, statim quidem festinabat: sed postquam in Celenderim delatus est, subit eum quædam materni casus cogitatio, anima iam per semetipsam diuinante. Et amicorum quidem prudentiores ei suadebant, ne prius patrem conueniret, quā pro certo cognosceret, quibus ex causis matrem suam repudiasset: nanque timere, ne forte criminibus matris adderetur. Minus autem prudentes, & visendæ patriæ cupidi magis, quā quid Antipatro esset vtile considerantes, vt properaret monebant, ne ex ipsa mora & patri causam præuæ suspitionis, & occasionem præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motum est, in absentem esse factum: nec enim præsentē illo quēquā id ausurum fuisse. Absurdum autem videri, propter suspiciones incertas certis bonis carere, neque mature se patri reddere, ab eoque regnum accipere, quod solo ipso niteretur. Paruit his Antipater, impellente fortuna, transmissusque in

*Bathylus apud
deprehensus*

*Doli Antipatri
in Archelaum
& Philippum.*

*An. li. 8. ca. 8.
Antipater exo-
catur Romæ*

*Male sibi con-
scius Antipa-
ter dolet Phe-
roræ mortem*

Sebastum Cæsariæ portum deferitur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solitudo cum omnes eum deuiterent, nullusque auderet accedere. Nam et si semper æque inuisus erat, odium tamen ut proderetur tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex rege formido, quoniam cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat, solusque de se quid ageret Antipater ignorabat. Nec enim vel clarius eo quisquam deductus est, cum Romam nauigaret, vel ignobilius inde susceptus est. Enimvero clades ille domesticas intelligens, calliditate cælabat, metuque penè mortuus, vultu confidentiam simulabat. Et neque fugæ spes vlla erat, neque circumstantibus malis emergere poterat: certumque nihil ei de domo, ne ibi quidem nuntiabatur: id enim regis interminatio prohibuerat. Vnde interdum etiam spes eum pertentabat hilarior, aut nihil esse deprehensum, aut si quid esset, hoc sese impudentia sua diluicurum ac dolis, quæ sola instrumenta salutis haberet. Itaque his armatus, sine amicis in regiam venit, qui à prima ianua cum iniuria sunt repulsi. Forte autem Varus Syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrem, confirmatusque audacia, velut eius salutandi causa, propius accedebat: cum ille obiecta manu, & capite declinato, exclamat: Et hoc parricidæ est, ut me amplexari velis, qui tot maleficijs intolutus sis. dispereas, impium caput: neque me attingas, priusquam criminibus te exuas. dabo enim tibi iudicium & iudicem, qui opportune præsto est, Varum. Abi, & quemadmodum te purges in diem crastinum meditare. nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obstupescens Antipater quia respondere nihil potuit, reuersus est. Cum autem ad eum venisset mater & vxor, cunctas ei probationes exposuerunt. Tuncque recepta mente, quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero autem die rex adhibito propinquorum atque amicorum concilio, Antipatri quoque amicos vocat. Ipse autem cum Varo residens, cunctos indices iussit adduci, in quibus erant etiam serui matris Antipatri quidam pridem comprehensi, qui ab ea literas ad eum deportauerunt huiusmodi: Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt, caue ne ad eum venias, nisi aliquod auxilium à Cæsare impetraueris. Itaque his vnâ cum alijs introductis, ingreditur Antipater. Cumque pronus ante pedes patris cecidisset: oro, inquit, pater, ne quid de me præiudices, sed integras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxium, si tu velis. Ille autem magna voce imperato ei silentio, ad Varum locutus est: Quod & tu Vare, & quiuis iustus iudex, Antipatrum morte dignum iudicauerit, certe scio. Vereor autem ne mea quoque tibi sit inuisa fortuna, omnique calamitate dignum deputes, qui tales filios genuerim. Atqui hoc tibi magis miserandus videri debeo, quod erga tam scelestos indulgentissimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adulescentulis regnum detuleram, eosque Romæ educatos amicos Cæsaris feceram: sed quos alijs inuidendos regibus æmulandosque constitui, meæ salutis hostes inueni, quorum tamen interitus Antipatro magis profuit. Isti enim, quod iuuenis & successor meus futurus esset, maxime securitas quærebatur. at vero hic belua, patientia mea supra quam satis erat expletus, in me satietatem suam profudit: eique diu viuere sum visus, meamque senectutem grauiter tulit, rexque fieri non nisi parricidio passus est. quæ quidem profecto noui qua ratione cogitauit: quod eum ex agro abiectum reduxerim, & exclusis quos mihi regina pepererat filiis, regni mei vicarium declarauerim. Equidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritauimus, qui Antipatri gratia spes eorum iustas abrui. Quid enim tantum de illis, quantum de isto bene sum meritus. cui viuus etiam potestatem meam penè concessi: aperte autem regni successionem testamento reliqui, & præter destinatos ei separatim quinquaginta redditus talentorum, sumptum passim mea pecunia subministraui: ac nuper Romam quoque nauigaturo dedi trecenta talenta, quemque solum ex omni familia mea, tanquam patris seruatorem, Cæsari commendavi. Aut quid illi tantum sceleris, quantum Antipater admiserant, quodue

Antipater ad
patrem ingre-
ditur

Herodes apud
Varum accusat
Antipatrum

de his

de his habuit tale indicium, quale demonstrauit huius insidias? etiā approbo, quia ausus est aliquid parricida, rursumque veritatem dolis sperat obtegere: tibi Vare cauendum. nam ego istam beluam noni: & quā sit verisimilia dicturus, iam nunc prospicio, fletusque simulatos. Hic est qui me quōdam monebat, ut viuum Alexandrum cauerem, neque meum corpus omnibus crederem. Hic est qui usque ad cubile meum solebat ingredi, & circumspicere ne quis mihi forte parasset insidias. Hic somni mei custos erat, & securitatis dator, qui consolaretur luctum peremptorū, & viuentium fratrum beneuolentiā diiudicaret: hic propugnator & satellites meus. Cum eius calliditas Vare in mentem uenerit, & quemadmodum singula simulasset, vix me credo viuere, tamque grauem insidiatorem quo pacto effugerim miror. Veruntamen quia fortuna quaedam excitat contra me domum meam, mihiq; amicissimi semper infensi sunt, ego quidem factorum iniquitatem flebo, & mecum ipse solitudinem gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit elabetur, etiā si per oēs filios meos indicia ventura sint. Hęc dicēs, ipse quidē interrupto sermone tacuit, dolore cōfusus. Nicolao autē vni ex amicis probationes iussit exponere. Inter hęc autem Antipater sublato capite, cum prostratus ante patris pedes maneret, exclamat: Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida quem tu semper seruatorem te habuisse commemoras? Aut si ficta, ut dicis, simulataque mea pietas fuit, cur in alijs tam callidus, in hoc adeo demens fui, ut nō intelligerem, quod si homines lateret tanti sceleris cogitatio, cōlestem latere iudicem omnino non posset, qui ubique pręsto esset, & cūcta conspiceret? An fratrum exitus ignorabam, quos ob id dens ultus est, quia de te male tractauerant? Quid autem fuit cur me tua salus offenderet. Spes regni. Sed regnabam. Odij suspicio. Sed diligebar. An ex te metus aliquis. Quin tui seruans, alijs timēdus eram. Sed egestas causa fuit. Multo minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem. Si autem omnium hominum perditissimus essem, immanisq; bestię animum gererem, certe mansueti patris beneficijs vinceret: quem, sicut tu dixisti, reduxeris, totq; filijs anteposueris, viuusq; regem declaraueris, aliorumq; bonorum magnitudine reddideris inuidendum. O me miserum, acerbissimamque peregrinationem meam, quā longum liori tempus magnumque insidiantibus spatium prębui. Sed tamen tibi pater tuisque rebus abieram, ne Syllæus tuam contemneret senectutem. Roma mihi testis est pietatis, & princeps orbis terrę Cæsar, qui me patris amatorem sæpe vocitabat, Accipe pater has eius literas. hæ fictis in me criminationibus veriores. his me defendo. hæ affectus erga te mei argumenta certissima. Recordare quā inuitus hinc navigauerim, latentes in regno contra me inimicitias non ignorans. Tu pater imprudens me perdidisti, tu compulisti ut darem accusandi tempus inuidiæ. Verum ad indicia veniam. Ecce adsum, terra marique nihil usquam parricida perpessus. Sed nondum me hoc argumento diligas. nam & apud deum, & apud te pater, cōdemnatum me esse scio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorum tormentis fidem habeas: in me feratur ignis, per viscera mea petgant instrumenta pœnarum, ne parcas scelesto corpori. Nam si parricida sum, tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lachrymis atque ululatu vociferans, & omnes alios, & Varum ad misericordiā prouocauit: solum autem Herodem, quo minus fleret, iracundia continebat, documentis veris intentum. Ibi autem Nicolaus, iussu regis multa de Antipatri calliditate præfatus, & misericordiæ spem abstulit, & atrocissimam accusationem instituit, cūcta quidem regni maleficia illi ascribens: maxime vero fratrum interitum, quos ipsius calumnijs interfectos esse demonstrans, etiam superstitibus eum insidiari quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri venenum parasset, multo minus à fratribus abstineret. Cum autem ad ueneri probationem uenisset, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimen exaggerans, veluti illum quoque Antipater fratricidam fecisset, corruptisque regis amicissimis, scelere omnem domum repleuisset. Atque ita multis alijs

*Respondet
Antipater*

*Profertur ne
necum*

Epistola Ac-
mes ad Antipa-
trum

dictis & probatis peroravit. Varus autem cum respondere iussisset Antipatrum, & ille nihil amplius elocutus, quam, deus testis est innocentiae meae, silensque iaceret, venenum petijt, idque cuiusdam damnatorum capitis ex custodijs bibendum dedit: eoque statim mortuo, quaedam in secreto cum Herode sermocinatus, gesta in consilio Caesari scripsit: posteroque die inde discessit. Nihiloque minus rex Antipatro vinculis tradito, cladis suae nuntios ad Caesarem misit. Post haec Salomen appetisse insidijs arguebatur Antipater. Quidam enim e servis Antiphili Romam venerat, epistolas ferens cuiusdam Acmes nomine, ancillae Iuliae: quibus ad regem scriptis, indicauerat Salomes epistola inter literas Iuliae reperta, clam ei benevolentiae causa misisse. Ipse autem Salomes epistolis & maledicta in regem acerbissima, & accusatio maxima continebantur. Sed haec ab Antipatro erant fictae: isque Acmen pecunia corruptam, ad Herodem eas mittere persuaferat. Epistola enim eiusdem mulierculae ad ipsum scripta id prodidit, cuius verba haec sunt: Sicut voluisti patri tuo scripsi, & alias epistolas misi, certo sciens, regem sorori suae minime posse parcere, si eas recitauerit. Bene autem facies, si consummatis omnibus, pollicitationum tuarum memor fueris. Hac epistola & quae in Salome sunt composita deprehensis, regem subiit cogitatio, ne forte etiam Alexander falsis epistolis fuisset oppressus: quodque penes sororem propter Antipatrum occidisset, anxius erat. Itaque non est ultra cunctatus, quo minus ab eo sumeret omnium causa supplicium: sed ne propositis satisfaceret, graui morbo impeditus est. De Acme tamen ancilla, & in Salomen fictione confiata, dedit literas ad Caesarem, ac propterea testamento mutato, exemit nomen Antipatri, regemque scripsit Antipan, praeteritis Archelao & Philippo natu maioribus, nam & hos Antipater insinulauerat. Caesari autem post alia pecuniaria munera mille talenta, & vxori eius ac filijs, itemque amicis & libertis, prope quinquaginta: ceterisque omnibus agrorum & pecuniarum non parum distribuit, ac sorore Salomen clarissimis donis honorauit. In testamento quidem ista correxit.

De Aquila aurea, morteque Antipatris & Herodis.

Cap. XXI.

An. lib. 7. ca. 8

MOrbus autem ingrauescebat, quod eum senectus pariter ac moeror vrgeret, & annos iam septuaginta natus esset: & filiorum cladibus animum adeo habebat afflictum, ut nec bona valetudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat aegritudinem, quod Antipater viueret. Hunc enim non opere superuacuo, sed cum ipse conualuisset, cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate sophistae duo, qui summe scire leges patrias videbantur, & propterea per omnem gentem maxima gloria praedicabantur: Iudas filius Sepphorae, & alter Margali Matthias. Hos non pauci adolescentium sectabantur, cum leges exponerent, & in dies singulos puberum exercitum congregabant. Qui cum regem audissent moerore ac morbo tabescere, apud notos loquebantur, opportunum iam tempus esse, ut deus vindicaretur, fabricataque aduersus leges patrias opera destruerentur. Siquidem in templo nefas sit, imagines aut vultus, aut cuiuslibet animalis cognomine simulacrum haberi. Hoc propterea dicebatur, quod supra maximam portam templi rex aquilam collocauerat auream. Eamque tunc monebant sophistae ut tollerent pulchrum esse dicentes, etiam si quod inde periculum immineret, pro legibus patrijs mori non recusare: sic enim decedentibus, & animam immortalem, & bonarum rerum sensum perseverare perpetuo: minus autem fortes & sapientiae suae nescios amare animam imperitia: magisque morbo cupere, quam virtute defungi. Dum haec illi differerent, rumor subito peruenit, regem ferè iam mori: unde etiam confidentius adolescentes coronam adorti sunt: ipsosque meridie, cum plurima multitudo versaretur in templo, crassis demissi funibus, aquilam ex tecto auream securibus abscidebant. Qua re statim regis duci nunciata, non parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & prope ad quadraginta iuuenes comprehensos, regi exhibuit. Qui primum interrogati, an aquilam ipsi auream coccidere ausi essent, fecisse

fecisse confessi sunt: deinde quo iubente, lege patria responderunt. Cum verò, quid exultarent tantum, quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia post mortem bonis plurimis frui speraret, asseruerunt. His itaq; rex commotus, magnitudine iracundiæ morbum superat, atque in concionem procedit. Deinde multum in eos quasi sacrilegos inuectus, & quod occasione legis patriæ quædam maiora tenebant, velut impios supplicio dignos esse iudicauit. Populus autem metuens, ne per multos quæstio iret, precabatur, vt primum facinoris suorum, deinde in eo comprehensis poenæ subditis, cæteris indignationem remitteret. Tandem igitur exoratus, & ipsos rex qui funibus demissi erant cum sophistis viuos incendi, & reliquos qui vnâ comprehensi sunt, obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius corpus morbo occupatum varijs doloribus differebatur. Nam febris quidem non mediocris erat: prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis superficiem. assiduus autem vexabatur coli tormentis, pedesq; tanquam ex intercutis vitio tumuerant. Quin & inflatio ventriculi, putredoq; virilis membri vermiculolos generans, ac præterea creber anhelitus, & irrupta eum suspitia membrorumq; omnium contractio fatigabat: vt qui hæc ad diuinitatem referrent, vltionem eâ esse dicerent sophistarum. Ille autem, quamuis cum tot morborum cruciatibus luctaretur, vitæ tamen cupidus erat, & remedijs excogitatis salutem sperabat. Deniq; Iordanem transgressus, apud Calliroen aquis calidis utebatur, quæ in ta cum feracem bituminis, qui Asphaltites vocatur, effluentes, pro dulcedine potui sunt. Ibi autem corpus eius, quod medicis oleo calidiori fauori placuerat, in solû plenum demersum ita dissolutum est, vt etiâ lumina quasi mortuus resoluta torqueret. deinde perturbatis qui eum curabant, ad elamorem quidem illorû respicere visus est. desperata vero salute, militibus quinquagenas drachmas, multaq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iussit. Cum autem rediens ad Hierichuntam venisset, atra iam bili correptus, & penè ipsi morti minitabatur, factumq; nefarium excogitauit. Collectos enim cuiusque vici ex omni Iudæa nobiles, in locum cui nomen est Hippodromus, concludi præcepit. Deinde Salome sorore & Alexa marito eius ad se vocatis: scio, inquit, mortem meâ festis gaudijs celebraturos esse Iudæos. Verum per alios lugeri potero, & præclarissimos honores sepulturæ assequi, si quæ præcipio feceritis: Hos viros qui habentur in custodia, cum animam efflauero, statim militibus circumdatos occidite: vt etiam inuita omnis mihi Iudæa, omnisq; domus illachrymet. Et simul his mandatis, legatorum quos Româ miserat epistolæ sunt allatæ, quibus Acmen ancillâ Iulii Iulii Cæsaris interemptam, & Antipatrum morte damnatum esse, indicabatur. Quin etsi pater eum in exilium dare mallet, id quoque permisisse Cæsarem, scriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, doloribusq; rursum victus (nam inedia tussisq; pariter violētia distēdebatur) statû præuenire conatus est: sumptoque malo, etiâ cultellum poposcit: sectû enim comedere cōsueuerat. Deinde circumspecto ne quis arbiter impediret, tanquam se percussurus dexterâ sustulit. Cum vero Achiabus cōsobrinus eius accurrisset, manûq; continuisset, vlulatus maximus in regia statim, quasi rex mortuus esset, excitatus est. Eoq; propere audito, Antipater fiduciâ recepit: letusq; iam custodes promissa etiâ pecunia, rogabat, vt se solueret, atq; dimitterent: quod eorû princeps nō solum ne fieret oblitus, sed etiâ regi velociter nūciauit. Ille aut fortius exclamans, quàm vires ægrotatis valebāt, cōtinuo satellitibus missis, occidit Antipatrū: mortuūq; sepeliri præcepit in Hyrcanio. Deinde rursum corrigi testamentū, & successorem quidē Archelaū natu maximū Antipæ fratrem scripsit, tetrarchā vero Antipam. Post interitum autem filij quinq; diebus exactis moritur: annos quidē trigintaquattuor, ex quo interfecit Antigonom, regno potitus: triginta vero & septem, postquam rex à Romanis declaratus est. Et in alijs quidem omnibus, secunda fortuna vñsus est, ac si quis alius. Regnum enim quod prius sibi quæserat, tanto conseruatum tempore, filijs suis reliquit. In reb⁹ autem domesticis infelicissimus fuit. Salome aut, ante-

Anli. 17. c. 11.

quam resciret mortem regis exercitus, cum marito progressa, vinctos absoluit, quos occidi mandauerat: ipsum dicens mutasse consilium, & vnumquēq; iussisse domum dimitti. Atque ita post horum abitum militibus indicatur. Quibus in cōeionem cum alia turba in amphitheatrum apud Hiericūta collectis, Ptolemæus anuli regis custos, quo signare solitus erat, & fortunatum illum cœpit dicere, & multitudinem consolari. Relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit, in qua multum rogabat, vt beneuolo animo successorem suū fouerent. Deinde post epistolam testamentum legebat, in quo Philippū quidem heredem Trachonis, proximarumq; regionum: tetrarcham vero, sicut supra diximus, Antipam: regem autem Archelaum scripserat: eidemq; anulum ad Cæsarem ferre mandauerat, assignatamq; regni administrati notitiam. Omnium nanq; dispositionum suarū dominum & confirmatorem Cæsarem esse voluit, cætera vero seruari iuxta superioris testamentum. Quo perlecto, cōfestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militesq; per cuneos & populus adeuntes, suamque promittebant, deiq; benevolentiam precabantur. Hinc ad sepeliendum regem operam contulerunt. Nihil autem munificentiae prætermisit Archelaus, sed omnem ornatum ex tulit regium in funeris pompa ducendum. Lectus quippe totus erat gemmis auroq; distinctus, thorax autem purpura variatus, corpusq; super eum velatum itidē purpura. Capiti autem diadema erat impositum: corona vero desuper aurea, sceptrumq; in dextera, & circa lectum filij cum propinquis. præterea satellites agmenq; Thracium, Germaniq; & Galli, velut ad bellum instructi omnes antecederant. Cætera vero militum manus armata, ducesq; suos ordinūq; principes sequebantur decenter. Quingenti autem serui ac liberti odores ferebant: corpus aut per ducenta stadia portatum est in castellum Herodion: ibiq; secundum ipsius regis mandata sepultum est. Et Herodis quidem regis hic finis fuit.

18. p. funebis
Herodis

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER SECVNDVS.

De successoribus Herodis, & vltione direptæ auræ Aquilæ.
CAPVT SECVNDVM.

Anli. 17. c. 12.

Vrbatum autem nouarum principum fuit Archelao Romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septē in lugendo patrē consumptis, epulisq; feralibus prolixè populo exhibitis (Hic autem mos apud Iudæos necessario multos ad inopiam redegit: nam qui cum neglexerat, impius æstimabatur) candida veste indutus, procedit ad templum. Ibiq; varijs fauoribus exceptus à plebe, ipse quoq; in excelsō tribunali, solioq; aureo residens, humanissime vulgus admisit: eisq; & quod sepulturam patris sedulo curauissent, gratias egit, & quod sibi quasi certo iā regi, magnos honores habuissent. Verum se tamen ait non potestate solum interim, sed etiam ipso regis nomine temperare, donec à Cæsare sibi fuerit confirmata successio, qui etiam testamento rerum esset omnium dominus constitutus. Idcirco enim se apud Hiericūta voluntati exercitus restitisse, cum sibi diadema voluisset imponere. Cæterum alacritate ac beneuolentia, æque militibus ac populo plenam se vicissitudinem relaturum, si ab his, quorum etiam esset imperium, certus rex declaratus fuisset: studiumq; sibi esse, vt erga illos rebus omnib; patrē melior appareret. His gauisa multitudo, statim eius mentem magnis tentare petitionibus cœpit. Nāq; alij tributa lenari, alij vectigalia tolli, quidā solui custodias

dias acclamabant. Cunctis autem postulatis, in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deinde celebratis hostijs, cū amicis erat in epulis. Ecce autem subito post meridiem congregati non pauci nouarum rerum studiosi, vbi communis lectus de rege cessauit, propria lamenta suscipiunt, flentes eorum casum, quos propter absiciam ex porta templi aquilam auream Herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat, sed clarissimis questibus, fletuq; iusto & planctu ciuitas personabat, virorum causa videlicet, quos pro templo ac legibus patrijs interijisse dicebant. Eorum autem mortis pœnas, ab illis quos Herodes pecunia donasset, repetendas esse clamitabant: ac primum, quem is constituerat pontificem reiiciendum, aliumq; pietate præstantem, magisq; purū optari debere. Quibus etsi monebatur Archelaus ad vltionem, tamen eum profectionis festinatio continebat, metuentē, ne si multitudinem reddidisset inimicā, motu eius impeditur. Quamobrē monēdo magis quā vi experiebatur sedare turbatos: missosq; magistro militum, vt quiescerent, eos rogabat. Sed illum seditionis autores, vbi ad templū venit, priusquam verbum faceret, lapidibus proturbarūt: & alijs post eum mulcendi sui gratia missis, multos enim legabat Archelaus, iracūde omnia responderunt: neque si numero aucti fuissent, ociosi fore videbantur. Itaque instante azymorum die festo, qui apud Iudæos Pascha vocitatur, plurima victimarū copia plenus, infinita quidem ad templum ex agris multitudo religionis causa descendit: cū illi qui sophistas lugebant, in templo cōsisterēt, nutrimenta seditioni quærentes. Hoc autē metu Archelaus, antequam omnem populum morbus iste corrūperet, cohortem militum & tribunū qui etiam seditionis principes comprehenderēt, eō dirigit: contra quos omne vulgus excitatū, multos lapidum ictibus interfecit. saucijs vero tribunus vix elabitur. Et illi quidem statim, veluti nihil mali actum esset, ad celebrāda sacra cōuersi sunt. Sed Archelao sine cæde iam multitudo comprimi non posse videbatur. Quamobrem totū illis immisit exercitū, pedites per ciuitatem simul omnes, equitesq; per campum: qui cū sacrificijs occupatos singulos inuasissent, propē ad tria milia hominū occidunt: reliquam vero manū per montes proximis disiecerunt, Præcones autem sequebantur Archelaū, iussu eius vnumquenque vt domum recederet admonēdo. Itaque cuncti neglecta diei festiuitate, abiēre. ipse autem cum matre, necnon & Popla, & Ptolemæo, & Nicolao amicis, ad mare descendit: relicto Philippo regni procuratore, itemq; rerum familiarium curatore. Vnā vero egressa est cum filijs suis Salome, fratrisque regis filij, generq; specie voluit Archelao ab obtinendam successionem adiumento futuri: certa vero causa, quæ contra leges in templum admissa fuerant, delaturi. Interea fit illis Cæsareæ obuiam Sabinus Syriæ procurator, ad Iudæam veniens, ad pecunias custodiendas Herodis. Quem vltius progredi Varus inhibuit, multis accitus Archelai precibus, intercedente Ptolemæo. Et tunc quidem Sabinus in gratiam Vari, neque ad arces venire properauit, neque thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao: sed vsque ad cognitionem Cæsaris se otiosum esse pollicitus, apud Cæsaream cōmorabatur. Postea vero quā sibi obstantium vnus Antiochiam petijt, alter, hoc est, Archelaus Romā nauigauit, mature profectus in Hierosolymam, regiam tenet: custodumque principibus, itemq; dispensatoribus euocatis, rationes pecuniarū discutere conabatur, & arces occupare tentabat. Non tamen immemores Archelai mandatorū custodes erant, sed in obseruando singula quæque perseuerabant, causam custodiæ magis Cæsari, quā Archelao tribuentes. Ad hoc autē Antipas quoque de regno certabat, posteriore superius Herodis testamentū firmitus esse defendens, in quo rex ipse Antipas fuerat scriptus: eique se tam Salome quā multi alij cognati, qui cū Archelao nauigabant, suffragio fore promiserant. Ducebat autē secum matrē, fratremq; Nicolai Ptolemæū, in quo pro fide apud Herodem probata, nō nihil videbatur esse momēti. Nāq; illi fuerat amicorū charissim⁹. Oratori autē Ireneo propter dicēdi acrimoniam plurimū confidebat: vnde etiā qui se mo-

*Nauigatio
Archelai*

*Antipas
ca. 13*

nuerant, ut Archelao pro ætatis merito & secundi testamēti voluntate eederet, audiendos esse non censuit. Romæ vero migraverunt ad eum cunctorum studia propinquorum, quibus intus erat Archelaus, quique præcipue liberi omnes sui; iuris esse cupiebāt: & aut romano magistratu administrari, aut si hoc nō impetrarent, Antipam regem habere. Ad hoc etiam Sabini ope nitebatur Antipas, qui Archelaum per epistolas accusaverat apud Cæsarem, Antipam vero multū laudaverat. Itaque digesta crimina Salome & cæteri qui cum ea sentirent Cæsari tradiderunt: & post eos Archelaus gestorum suorum perscripta capitula, patrisque anulum per Ptolemæum, rationesque administrationis intromisit ad Cæsarem. Ille autem secum præmeditans ea, quæ ab utraque parte dicerentur, ubi & regni magnitudinem, multitudinemque reddituum animadvertit, atque insuper Herodis familiam numerosam, perlectis etiam Vari ac Sabini literis, optimates Romanorum ad concilium vocat, in quo tunc primum ex Agrippa ac filia sua natū Caium sedere iussit, filiū adoptivū: atque ita partibus prosequendi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater (namque is erat orator acerrimus eorum, qui aduersabantur Archelao) accusationem proposuit insimulans Archelaum, quasi verbis quidem de regno videretur cōtendere, re autem vera iamdudum rex esset effectus, & apud aures modo Cæsaris caullaretur, quem iudicem successionis expectare noluisse. Nam post Herodis mortem, quibuscumque ut diadema sibi imponerent subornatis, regis eum more in solio aureo residentem, partim ordines militiæ permutasse, partim condonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo, quæ velut à rege impetranda petijisset: maximorumque reos criminū, quos pater suus vinxerat, absoluisse, qui cum ista fecisset, modo regni umbram à domino postulaturus venisset, cuius sibi corpus ipse rapuisset, ut non rerum sed vocabulorum dominum esse Cæsarem demonstraret. Ad hæc ei, quod etiam luctū patris assimulasset, obiiciebat: cum interdū quidem personam cōponeret in morem, noctū vero ad commensationes usque potaret. Denique seditionem vulgi ex hac indignatione conflata esse dicebat. Totius enim orationis suæ vires, eorum multitudine qui circa templum cæsi fuerant, astruebat. Hos enim ad diē festum quidem venisse: ad hostias vero, quas ipsi mactandas venerant, crudeliter esse iugulatos: tantumque in templo funerum esse congestum, quantum nullum ab externis illatum bellum implacabile congestisset. Itaque huius crudelitatis Herode præscio, ne spe quidem regni unquam eum dignum esse visum, nisi cum sanæ mentis inops erat, animo deterius ægrotante quam corpore, & quem in secundo testamento successorem scriberet, ignorabat: præsertim qui priore testamento successorem scriptum incusare nihil posset, quod incolumi corpore, omnique vitio purgata mente fecisset. Ut tamen quis firmitus esse ponat morbo laborantis arbitrium, ipsum se Archelaum abdicasse regia dignitate, multis in eam contra leges admissis. Nam qualem fore, si acciperet a Cæsare principatum, qui antequam acciperet, tantum populum peremisset? Multa in hunc modum prosecutus Antipater, multis ex numero circumstantium propinquorum in singula crimina testibus exhibitis, peroravit. Surrexit autem Nicolaus defensor Archelai, & ante omnia eadem in templo necessario factam esse perdoquit: nam quorum necis argueretur, non regni solum, sed etiam ipsius iudicis, id est, Cæsaris hostes fuisse: aliorum autem criminum sua fores aduersarios ipsos demonstravit. Secundum vero testamentum idcirco ratum manere postulabat, quod Herodes in eo successoris sui firmatorem Cæsarem constituisset. Nam qui tantum sciret, ut rerum domino potestate sua cederet, nec unquam in hæredis errasse iudicio, sed sano corde quem constitueret elegisse, qui per quem constitui deberet ignoravit. Cum autem omnibus expositis, etiam Nicolaus perorasset, in medium progressus Archelaus, ad genua Cæsaris accidit prostratus. Quo perbegnino Cæsar erecto, quod paterna quidem successionē dignus esset, ostendit: certum vero nihil pronunciauit. Sed illo die dimisso con-

so concilio, secum ipse de cognitis deliberabat, vtrum ex his qui testamento cōtineretur, aliquem regni poneret constitui successorem, an toti familiæ distribui principatum. Multitudo enim personarum egere subsidio videbatur.

De pugna & strage Hierosolymis inter Iudæos & Sabinianos. Caput. II.

Sed antequam de his quicquam statueretur, à Cæsare, mater Archelai Malchace, morbo correpta moritur. Et variæ literæ de Syria perlatae sunt, Iudæos defecisse nuntiantes: quod Varius fore prospiciens, in Hierosolymam postquam Archelaus nauigarat, ascendit, vt incentores seditronis prohiberet. Et quia multitudo cessatura non videbatur, ex tribus quas à Syria duxerat secum legionibus, vnam in ciuitate reliquit: atque ita in Antiochiā ipse remeavit. At Sabinus cū postea in Hierosolymam venisset, causas nouarū rerum Iudæis praeiuit modo vim custodibus, vt sibi arces traderent, adhibendo, nunc maligne regis exquirendo pecunias. Nō autem solis relictis à Vāro militibus fretus erat, sed etiā feruorū suorum multitudine, quos etiā omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Feste autem quinquagesimo die, quæ pentecoste à Iudæis vocatur, septies septē diebus exactis rediens, ex eorum numero vocabulū nacta, non religionis solennitas populum sed indignatio congregauit. Deniq; cōcurfus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itemq; Idumæa & Hiericuntē, transq; Iordanem politis regionibus, factus est: cū indigena ex ipsa ciuitate populus Iudæorū, & numero simul & a lacritate præstaret: & tripartita manu terna castra collocauerunt, vna in septentrionali regione tēpli, altera in meridionali Hippodromum versus, tertiāq; in occiduo prope regiā tractu: circumfessosq; Romanos vndique obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter, eorūq; spiritu perterritus, crebris quidē Varum nuncijs precabatur, vt quā mature ferret auxilium, quasi occisione delenda legione, si quid morē interuenisset. Ipse vero in altissimā castelli turrim, quæ Phaselus vocabatur, euadit, fratris Herodis cognominem, quem Parthi necauerunt. Hinc legionarijs, vt in hostes irruerent, signum dabat. Nam præ timore nec ad eos quibus ipse præerat, descēdere audebat. Eius autē præcepto milites obediētes in templum volant, vehementiq; cum Iudæis pugna confligunt: in qua dū nemo desuper adinuaret, imperitos belli peritia superabant. Postea vero quā multi Iudæi porticibus occupatis, à vertice telis eos appetebant, plurimi conterebātur: & neq; ex alto iaculantes vlcisci facile poterant, neq; cominus dimicantes ferebant. ab vtriusq; tamen afflictī succendunt porticus, opere, magnitudine atq; ornatu mirabiles. ibiq; tum multi flamma subito comprehensī aut ea consumebantur, aut in hostes deliēntes ab ipsis occidebātur: alij retrorsum cedentes præcipitabantur ex muro: nōnulli desperata salute, incendiij periculū suis gladijs præueniebant. Qui tamen ex moenibus obrepēdo in Romanos fecissent impetū, metu attoniti nullo negotio subigebantur: donec omnibus aut interēptis, aut timore disiectis, thesaurū dei defensoribus destituto manus milites attulerunt, & quadraginta ex eo talenta diripuerunt: quorum quæ furto sublata non sunt, conquisiuit Sabinus. At Iudæos multo plures, magisq; pugnaces, tam virorum quā opum interitus in Romanos cōtraxit. Obsessaq; his regia minitabantur exitium, nisi quāprimum inde secederent: Sabino, si vellet, vnā cum legione abeundi copiam pollicētes. Quibus opitulabantur regionū plurimi, qui ad eos sponte transtugerant. Pars tamen bellicosior erat, Sebastenorum tria milia, hisq; Rufus & Gratus præpositi, vnus peditum rector, at vero equitum Rufus: quorum vterq; vi corporis atq; prudentia, etiam si nullam manum obediētē haberent, magnū tamen momentū belli Romanis addidissent. Itaq; Iudæi quidē instare obsidione, simul & castelli moenia tentantes, & ad Sabinum clamātes, vt discederet, neu impedit habituros tāto post tempore patriam libertatem. Sabinus autē quamuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: sed eorum lenitatem, in fidiarum esse illecebram suspicabatur: simulq; auxiliū Vari sperās, obsidionis periculum

Anlib. 17
cap. 14

Rufus &
Gratus

An. lib. 17 cap. 15 periculum perferebat. Eodem tempore per Iudæam plurimis locis tumultus erat, multosq; ad regni cupidinem tempus impulerat. Nam in Idumæa quidem duomilia veteranorum, qui sub Herode militauerant, congregati, armisq; instructi cum regijs decertabant: quibus Achiabus regis confobrinus, ex vicis munitissimis repugnabat, campestre prælium declinando. In Sepphori autem Galilææ, Iudas filius Ezechia latronum principis, ab Herode quondam rege capti, qui tunc illas regiones vastauerat, non parua multitudine collecta, ruptisq; regijs armamentarijs, & omnibus quos circa se habebat armatis, contra potentia cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidam ex regijs seruis, pulchritudine simul & vastitate corporis fretus, imposito sibi diademate, cum latronibus quos congregauerat ipse circueiens, & apud Hiericunta regiam, & multa alia magnifica diuersoria igni corruptit, facilem sibi prædam ex incendio comparans. Omnesq; habitationes, in quibus aliquid decoris erat, concremasset, nisi Gratus regionum peditum rector, ex Trachone sagittarios, itemq; Sebastenorum pugnacissimos ducens, properasset occurrere. Vbi peditum quidē in pugna multi consumpti sunt: ipse autem Simonem compendio præuenit, ardua valle fugientem, & ex transuerso percussus in ceruice deiecit. Incensæ sunt aut & quæcunq; Iordani proximæ fuerunt sedes regiæ, apud Betharantes, quorundam aliorū manu conflata ex locis vltioribus. Tūc etiam pastor quidam, cui nomen erat Athrongæus, regnum affectare ausus est: quod vt speraret, vi corporis animæq; fiducia mortem contemnentis impulsus est, ac præterea fratrum sibi similibus robore, quorum singulis tāquā ducibus & satrapis attributa manu armatorum, ad incursum vtebatur. Ipse autem veluti rex maiora negotia procurabat. Et tum quidem etiam diadema sibi imposuit. Nō paruo autem post tempore, cum fratribus suis vastando territoria, & occidendo præcipue Romanos, itemq; regios, perseueravit: cum nec Iudæorum quisquam effugeret qui lucrum aliquod ferens venisset in manus. Ausi sunt etiam apud Amauntem repertum Romanorum agmen circūuenire, qui frumenta legioni atque arma portabant. vbi Arium quidem centurionem & quadraginta fortissimos iaculis confecere: cæteri vero in eodem periculo constituti, auxilio Grati qui cum Sebastenis aduenit, elapsi sunt. Multis in hunc modum contra indigenas, itemq; alienigenas per omne bellū gestis, post aliquod tempus tres ex his comprehensi sunt: natus quidem maximus, ab Archelao, duo vero qui ætate sequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nam quartus Archelao pactione concessit. Sed hic finis eos postea secutus est. Tunc autem latrociniali bello cunctam inflammabant Iudæam.

*De quodam pastore Athron
860*

De Vari gestis circa Iudæos crucifixos

Cap.

III

An. lib. 17 cap. 16

Varus autem, acceptis Sabini & principum literis, toti legioni metuens, opem his ferre properabat. Itaque cum duabus reliquis legionibus, & quatuor alis equitum in Ptolemaida profectus, eodem regum atque optimatum auxilia conuenire iussit. Ad hæc à Berytijs etiam, cum per eorum transfret oppidum, mille & quingentos accepit armatos. Vbi vero in Ptholemaidem tam cætera manus auxiliorum, quàm propter Herodis inimicitias Aretas rex Arabum non cum exiguo numero equitum peditumq; peruenit, statim exercitus partem in Galilæam, quæ Ptolemaidi propinqua erat, dirigit, amici sui Galli filio his rectore præposito. Qui mox & aduersus quos ierat, omnes in fugam vertit, & Sepphori ciuitate capta, ipsam quidem incendit, incolas vero eius seruitio subiugauit. Varns aut ipse cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abstinuit quod inter aliorū turbas, nihil eam mouisse deprehendit: castris aut ad vicum positus, qui appellatur Arun, Ptolemæi possessionem propterea direptam ab Arabis, qui & amicis Herodis infensū erant, inde ad Sappho progreditur, alterum vicum tutissimum: quem similiter, omnesq; redditus ibi repertos depopulati sunt. Cædis autem ignisq; plena erant omnia, nec prædationi Arabum quicquam obstabat.

bat. Exusta est & Ammaus iussu Vari, necem Arij cæterorumq; indigne ferentis, habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad Hierosolymam cū exercitu, solo visu Iudæorum castra disiecit: & alij quidem per agros abire fugiētes: qui vero intra ciuitatem degebant, suscepto eo, seditionis causas in alios conferebant, nihil quidem se penitus mouisse dicentes, sed propter diem festum receptā necessario multitudinem, in ciuitate obsessos esse potius cū Romanis, quam cū dissidentibus conspirasse. Ante vero obuiam ei venerant Iosephus, Archelai consobrinus, & cum Grato Rufus, ducentes exercitum regium, & Sebastenos, & Romanos milites ornatos habitu consueto. Sabinus enim nec in os Vari venire passus, iamdudum ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autem dispartitum aduersus autores tumultus per agros dimisit exercitum: multisq; sibi exhibitis, quos minus turbulentos inuenisset, custodiæ tradidit: maxime vero nocentium propè ad duo milia cruci suffixit. Adhuc autem circa Idumæam superesse decem armatorū milia nunciato, confestim Arabas domum abire iubet: quod eos nō auxiliā tium more uti militia, sed pro sua libidine, & supra quā ipse vellet, agros vastare perpexit: suis autē comitatus agminibus, in aduersarios properabat. Verum illi se Varo priusquam in manus veniretur, Achiabi consilio tradiderunt. Varus autē multitudini venia data, duces eius interrogandos misit ad Cæsarem. At ille cū ignouisset cæteris, in nonnullos regis cognatos (erant enim quidam inter eos Herodis propinqui) animaduertit, quod omnino contra regem suum arma cepissent. Varus autē hoc modo rebus apud Hierosolymam compositis, eademq; legione, quæ dudū in præsidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam rediit.

De Ethnarcha Iudæorum instituto

Cap.

IIII

Romæ autem Archelao alia rursus cum Iudæis causa conflata est: qui ante seditionem permissu Vari, legati exierant, ius genti suæ liberum petitori. Erant autē numero quinquaginta qui venerant, & astabant eis plusquā octo milia Iudæorum Romæ degentiū. Itaq; conuocato à Cæsare optimatum Romanorum amicorumq; concilio in Palatini Apollinis templum, quod priuatam ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatum, multitudo quidem Iudæorum cōstitit cum legatis, contraq; Archelaus cum amicis. Cognatorum autem amici ab utraque parte secreti erant. Nam & cum Archelao stare propter odium atque inuidiam recusabant, & cum accusatoribus conspici pudore Cæsaris prohibebantur. Inter quos erat etiam Philippus Archelai frater, beneuolo animo duabus ex causis præmissus à Varo, ut & Archelao subueniret, & si regnum Herodis ne potibus eius distribui placuisset, partem aliquam mereretur. Iussis autem accusatoribus exponere, quænam contra leges fecisset Herodes: primum non se regem, sed omnium qui usquam fuissent, tyrannorum crudelissimum tolerasse dicebat. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertulisse superstites questi sunt, ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solum eum lacerasse corpora subiectorum, sed etiam gentis suæ ciuitatibus deformatis exteris ornauisse, populisq; alienis Iudææ sanguinem condonasse. Pro antiqua vero felicitate ac patrijs legibus, nationem suam tāta egestate simul ab eo atque iniquitate repletam, prorsus ut plures ex Herode clades paucis annis sustinuerint, quā omni æuo maiores sui, postquam ex Babylone discessere, perpeffi sunt, Xerxe tunc regnante ad discordias conceitati. Verum se tamen ad hanc mediocritatem & aduersæ fortunæ consuetudinem processisse, ut etiam successionem voluntariam acerbissimæ seruitutis subirent: qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellassent nihil morati, & vnā cum eo luxissent mortem Herodis, ac pro eius successore vota celebrassent. Illum autem quasi metueret, ne non certus eius filius videretur, à cæde trium milium ciuium regni sumpsisse primordia: & quia principatum meruerit, tot immolasse deo hominum victimas, tot festo die templum cadaveribus impleuisse. Recte igitur eos, qui de tantis malis superessent, aliquando respexisse calamitates suas, & belli lege cupere vulneribus excipiendis

An. 17. c. 4. 17

cupiendis ora præbere: atque ab Romanis precari, ut Iudææ reliquias misericordia dignas existimarent: neque quod ex ea natione restaret, his obijcerent, à quibus crudelissime lacerabatur: sed patriam suam coniugi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos administrari decernerent: hoc enim modo probatū iri, Iudæos qui nunc veluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur, moderatis rectoribus obedire nosse. Iudæorum quidem accusatio eiusmodi petitione cōclusa est. Cum autem surrexisset contra Nicolaus, primum criminibus quæ in reges erant proposita, dissolutis, nationem cœpit arguere: quia neque gubernari facilis esset, naturaq; regibus vix pareret. vnā etiam propinquos Archelai, qui se ad accusatores contulerant, insimulabat. Sed tum quidem partibus Cæsar auditis, conuentum diremit. Paucis autem diebus post, mediam regni partem sub ethnarchiæ nomine dedit Archelao: etiam regem, si se dignum præbuisset, facturum esse pollicitus. Reliquam vero dimidiam in duas tetrarchias diuisit, duobusq; alijs Herodis filijs attribuit: vnā Philippo, alteram Antipæ qui cum Archelao de regno certauerat. Huius parti cesserat trans flumen regio, & Galilæa, quarum ducenta talenta redditus erant. Batanæa vero & Trachon, & Auranitis, & quædam partes domus Zenonis, circa Iamniā, Philippo destinatæ sunt: quæ talentorum centum redditus ministrabant. Archelai vero ethnarchia Idumæam, omnemq; Iudæam, & Samariam habebat quarta tributorum parte leuatam, pro munere quia non rebellasset cum cæteris. Ac ciuitates quibus imperaret ei traditæ sunt, Stratonis pyrgus, & Sebaſte, & Ioppe, & Hierosolyma. Cæteras autem, Gazam & Gadaram & Hippon, regno auulsas, Syriæ Cæsar adiecit. Erant autem redditus Archelai, quadringenta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ testamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominā & Azoti & Phaselidis idem Cæsar constituit: regiamq; apud Ascalonem largitus est: ex quibus omnibus talentorum sexaginta redditus colligebantur. Domum vero eius ethnarchiæ subdidit Archelai. Cum autem cæteris quoque Herodis propinquis testamento relicta soluisset, duas eius filias virgines extrinsecus quingentis milibus pecuniæ donauit: easque nuptium Pheroræ filijs collocauit. Diuiso autem Herodis patrimonio, etiā sibi relictas ab eo facultates ad mille talēta eis distribuit: exceptis suo nomine, quibusdam rebus vilissimis propter honorem defuncti.

De subditicio falsoq; Alexandro eoq; deprehenso Cap. V

Anlib. 17
cap. 18

INterea quidam iuuenis natione Iudæus, apud quendam libertinum Romanorum in Sidoniorum oppido educatus, illum se formæ similitudine, quem Herodes necauerat, Alexandrum esse mentitus, fallendi spe Romam venit. Huius autem facinoris habebat socium quendam gētilem suum, omnes regni actus optime scientem: à quo instructus, affirmabat eorum se misericordia, qui sui atque Aristobuli occidendi causa missi fuerant, similibus corporibus subditis, morti esse subreptos. Denique his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degentes: ac liberaliter illic acceptus, Melumq; inde transmissus, ibiq; ampliore quæstu cumulat, etiam hospites tuos magna verisimilitudine Romam secum nauigare pellexerat. postremo delatus Dicæarchiam, multisq; muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quasi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei processerat formæ similitudo, ut qui Alexandrum illum viderant, planeq; nouerant, hunc eū esse iurarent. Igitur omnes etiam Romæ Iudæi, visendi eius studio circumfusi properabant: & infinita multitudo per vicorum angustias, quocunque ferebatur, cōueniebat. Tanta namque dementia multos ceperat, ut illum sella portarent, ac regale obsequium proprijs ei sumptibus exhiberēt. Sed Cæsar Alexandri vultum optime sciens (accusatus enim apud eum fuerat ab Herode) & si priusquam videret hominem, fallaciam similitudinis aduerterat, hilariori tamen animi spei nō nihil indulgendum putauit: & Celadum quendam, qui Alexandrum bene cognosceret, misit, ut ad se adolescentem deduceret. Qui illo cōspecto, statim personę differentiam

differentiam coniectura deprehendit. Maxime vero, vbi corporis eius duritiam, & seruilem formam considerauit, intellexit omne commentum. valde autem commotus est dictorum eius audacia: de Aristobulo enim percontantibus, saluū quidem illum esse commerabat: consulto vero non adesse, quia apud Cyprium degeret cauendo insidias: minus enim se circūueniri posse disiunctos. Itaque ab alijs ei separato vitam dixit à Cæsare premium fore: si tantę fraudis prodidisset autorem. Id autem se facturum ille pollicitus, ad Cæsarem sequitur: & Iudeum indicat, qui formę suę similitudine abusus esset ad quęstum. Tanta enim dona excitatibus eum singulis abstulisse docuit, quanta viuus Alexander non accepisset. Risit his Cæsar: & falsum quidem Alexandrum, propter habitudinem corporis, remigum numero inseruit, suasorem vero eius interfici iussit. Melijs autem sumptuum detrimentum pro amentię precio satis esse iudicauit.

De Archelai exilio

Caput

VI.

Ethnarchia vero suscepta, memor discordię superioris Archelaus, non solū Iudeis, sed etiam Samaritensibus crudeliter abusus est. Nonoq; principatus sui anno legatis contra se ab vtriusq; ad Cæsarem missis, ipse quidem in exilium pellitur Viennam Gallię ciuitatē: patrimonium vero eius fisco Cæsaris ad iudicatur: quem quidem priusquam euocaretur ad Cæsarem huiusmodi somniū vidisse cōmemorant: Nouem spicas plenas & maximas à bobus comēdi somniauerat: accitos deinde vates, Chaldeorūq; nonnullos, quidnam illo putarent indicari somnio, consuluerat. Alijs autem aliter interpretātibus. Simon quidā Essenus genere, dixerat spicas annos arbitrari, bonesq; rerum mutationes: eo quod agros arando verterent ac mutarent. Ideoq; regnaturū quidem illum esse tot annos, quot significasset numerus aristarum: varias autem rerum mutationes expectum, esse moriturum. Hisq; auditis, Archelaus quinq; diebus post, ad causam dicendam est euocatus. Dignum autē memoria duxi, etiam coniugis eius Glaphyrę somnium, Archelai filię Cappadocum regis, referre: quam cū Alexāder prius habuisset vxorē, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus est, sicut iam designauimus, post illius mortem Iubę regi Libyę nuptā, eoq; defuncto domum reuersam, domiq; apud patrem in viduitate degentē, Ethnarges Archelaus vbi conspexit, ad hoc amoris accensus est, vt eam statim repudiata cōiuge sua Mariamme, sibi copularet. Hęc igitur breui tēpore postquam in Iudęam reddijt, videre viua est superstantem sibi Alexandrum dicere, Satis fuerat tibi Libycum matrimoniū: sed tu illo non cōtenta, rursus ad meos penates reuerteris auidissima viri tertij, & quod grauius est, mei fratris iuncta matrimonio. Equidem non dissimulabo cōtumeliam, atq; licet inuitam recuperabo. Atq; hoc exposito somnio, vix biduum superuixit.

An. 117. c. 19

Interpretatio
somnia

De Simone Galilæo. De tribus sectis apud Iudęos

Cap. VII.

Igitur Archelai finibus in prouinciam redactis, procurator Coponius quidam leques Romanus missus est, ea sibi à Cæsare potestate mandata. Hoc disceptante Galilęus quidā, Simon nomine, defectionis arguebatur: quia indigenas increparet, si tributum Romanis pendere paterentur, dominosq; post deū ferre mortales. Erat autē proprię sectę sophista nulla in re similis alijs. Etenim tria sunt apud Iudęos genera philosophię. Horumvnum Phariseę profitentē, alterum Sadducęi, tertium vero, quod etiam probabilius habetur, Esseni colunt, gente quidem Iudęi, verum inter se mutuo amore coniunctissimi: & qui præter ceteros voluptates quidem quasi maleficia vitarent: continentiam vero seruare, neq; cupiditati succumbere, virtutem maximā ducerent. Itaq; nuptias quidem fastidiunt, alienos vero filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, suis moribus diligenter institunt: non quia coniugia vel humani generis successionem censeant perimendam: sed quia cauendam putent intemperantiam foeminarum, nullam earum vni viro fidem seruare credentes. Quin & diu-

An. 118. c. 19

Essenorum doctrina

Z

tiarum

tiarum contemptores sunt, rerumque apud eos communicatio admirationi habetur, neque inuenias alteri alterum opulentia præstare: legemque sibi dixerunt, ut qui disciplinam suam sectari vellent, bona contubernio publicaret: Ita enim fore, ne vel paupertatis humilitas, vel diuitiarum dignitas appareret: sed pernitiis facultatibus, velut inter fratres, vnum esset omnium patrimonium. Probro autem ducunt oleum, & si quis vel inuitus vnctus fuerit, munditijs corpus absterget: quoniam squalorem decorem putant, dummodo semper in veste sint candida. Desig-natos autem communium rerum procuratores habent, & ad usus omnium singulos in diuisos. Non est autem illis vna ciuitas certa, sed in singulas multi domicilia transferunt: & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus, quicquid habeant promptum exhibent quasi proprium. Denique tanquam consuetissimi ad eos ingrediuntur, quos nunquam ante viderunt. Hinc est, quod cum peregrinantur, propter latrocinia tantum armantur, neque præterea quicquam ferunt. In singulis autem ciuitatibus, ex eodem collegio specialis curator hospitum constituitur: qui eorum vestimenta cæteraque viui necessaria tueatur. Amictus autem cultusque corporis omnibus pueris, in metu & sub cura magistri agentibus, par est. Nec vero vestitum siue calceos mutant, nisi aut omnino consiliis prioribus, aut longi temporis usu consumptis. Nihil autem inter se mercantur aut vendunt: sed egenti quisque quod habet præbens, refert ab eo quod ipse non habet: quamuis etiam sine permutatione cunctis libera sit facultas, à quibus libuerit accipiendi quod opus sit. Præcipue circa deum religiosi sunt. Namque ante solis ortum nihil profani loquuntur, sed ei patria quædam vota celebrant, quasi ut oriantur precantes. Deinde ad quas venerunt singuli artes, à curatoribus dimittuntur. Cumque ad horam quintam studiose fuerint operati, rursus in vnum congregantur: linteisque præcincti velaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atque hac lustratione facta in eadem secreta coeunt, quo neminem alterius sectæ hominem aspirare concessum est, ipsique purificati, velut in sanctum quoddam templum in coenaculum veniunt: quibus ibi cum silentio residentibus, pistor qui dem panes ordine, vnū aut vasculum ex vno pulmento singulis cocus apponit. Deinde voce cibum sacerdos anteuenit: neque gustare quenquam fas est, nisi prius deo celebretur oratio. Post finem quoque prandij vota repetunt. Nam & cum incipiunt, & cum desinunt, quasi datorem victus, deum laudibus canunt. Tunc veluti sacris illis depositis vestimentis, in opere vsque ad vesperam versantur. Similiterque inde reuersi coenant, considentibus etiam hospitibus, si quos forte interuenisse repperint. Neque vero clamor vnquam tectum illud, neque tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine alij alij cedant: eorumque silentium, extra tectum constitutis arcanum quoddam videatur venerabile. Cuius quidem rei perpetua sobrietas causa est, quodque apud eos edendi aut potandi modus saturitate definitur. Sed quamuis aliarum rerum nihil sine præcepto faciunt curatoris, tamen in his duobus, hoc est in iuando & miserendo, sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis, cum opus est, suo arbitrio cuique licet, & indigentibus alimenta porrigere. Sanè cognatis dare aliquid sine curatoribus, interdictum. Iidem iracundiæ moderatores iusti sunt, indignationem cohibent, fidem tuentur, paci obsecundant: & omne quod dixerint, iureiurando fortius habent. Ipsum autem iusiurandum quasi periurio deterius vitant. Iam enim mendacij condemnatum arbitrantur, cui sine deo non creditur. Summum autem studium veterum scriptis adhibent: ea maxime inde, quæ animæ & corpori expediant, eligentes. Hinc illis morborum remedia, stirpes medicæ, quamque vim propriam singuli lapides habeant, rimantibus conquiruntur. Sectæ vero suæ studiosis non statim cum eis vna collectio: sed per annum integrum extrinsecus commoranti cuique eundem victus ordinem tribunt: dolabellam quoque, & quod prædictum est perizoma, & albam vestem tradentes. Cum vero processu temporis experimentum continentiae dederit, accedit etiam ad communem cibum: &

bum: & purioribus, ob castificationem scilicet, aquis participat: neque tamen in conuietum assumitur. Post ostensionem quippe continentiae, duobus annis alij mores eius probantur. Cumq; dignus apparuerit, tunc demum in consortium assumitur. Prius vero quam incipiat communem habere cibum, magnis execrationibus adiurat se primum quidem colere deum, deinceps quoque erga homines seruare iustitiam, & neque propria sponte nocere cuiquam, neque ex praecepto obesse: quin immo iniquos omnes odisse, & collaborare semper iustitiae sectatoribus, fidem omnibus seruare, maxime vero principibus. Neque enim absque voluntate dei, cuiquam posse principatus potentiam contingere. Si vero ipse ceteris praesit, nunquam se ab usum viribus potestatis ad contumeliam subiectorum, sed neque veste aut ambizioso aliquo ornatu reliquis eminere, veritatem semper diligere, & habere propositum conuincere mentientes. Manus vero à furto, & animam puram seruare ab iniustis compendijs: & neq; aliquid de mysterijs consecratos celare, neque profanis eorum quippiam publicare, etiam si intentata quispiam morte compellat. Super hæc autem addunt, nihil se de dogmatibus aliud quam ipsi susceperint, tradere. Fugere autem latrocinia, & conseruatum ire simul & dogmatis sui libros & angelorum nomina. His quidem execrationibus explorant, & quasi praeconiunt accedentes. Deprehensos vero in peccatis, à sua congregatione depellunt: & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerunq; morte consumitur. Illis quidem sacramentis ac ritibus obligatus, neque capere ab alijs oblatum cibum potest. herbas vero pecudum more decerpens, & fame exesus per membra corrumpitur. Ob quod etiam plurimos plerunq; miserati, extremum spiritum agentes receperunt: sufficientem pro peccatis eorum, quæ usq; ad mortem adduxerit, poenā luisse censentes. In iudicijs vero sunt diligentissimi atq; iustissimi. Disceprant autem non minus quam centum in vnum coacti: quod autem ab his decretum fuerit, immobile manet. Veneratio quoque apud eos post deum magna legislatoris est: ita vt si quis eum blasphemauerit, morte damnetur. Senibus vero obedire & plurimum quorumque decreto, probabile arbitrantur officium. Cum simul deniq; sederint decem, nullus vnus nouem loquitur inuitis. Expuere quoque in medium eorum, vel in dexteram sui partem, quisque deuitat. Sabbatis quoque operationem aliquam contigisse, omnibus Iudæis diligentius cauent: neque cibum sibi solum pridie præparant, ne videlicet illo die ignem accendant: sed neque vas aliquod transponere audent, imò nec alium purgant. Alijs autem diebus fodientes foueam vno pede altam *σκαυδα*, hoc est, illa dolabella quam tradi nuper accedentibus diximus, demissa veste sese diligentissime contegentes, ne scilicet splendori diuino iniuriam faciant, in eadem fouea ab onere ventris leuantur, ac deinceps terram quam effoderant reducunt: idque ipsum faciunt in locis secretissimis: & cum naturalis sit ista purgatio, nihilominus tamen solenne habent, vt quasi ab immunditia diluantur. Discernuntur autem inter se, secundum susceptæ abstinentiæ tempora, in ordines quatuor: tantumque hi qui iuniores sunt, inferiores præcedentibus æstimantur, vt si aliquos eorum contigerint, quasi à contrectatu alienigenæ diluantur. Viunt autem quā longissime, ita vt plurimi eorum usque ad centenariam proferantur ætatem, propter simplicitatem victus, vt equidem puto, & institutionem bene in omnibus ordinatam. Sunt etiam contemptores aduersorum: cruciatus siquidem vincunt firmitate consilij. Mortem vero, si cum decore obeunda sit, iudicant etiam immortalitate meliorem. Prodidit autem eorum in omnibus negotijs animos, bellum quod gestum est cum Romanis. Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena transeuntes, vt videlicet vel in legislatoris aliquid loquerentur iniuriam, vel ciborum quippiam quod non solent ederent, ad neutrum horum potuerunt compelli: sed neque deprecari suos tortores, aut inter ipsa flere supplicia: in medijs quinimo cruciatibus subridentes, & eis qui tormenta admouerant illudentes, constantes animas cum

quadā hilaritate reddebant, scilicet quasi qui eas essent denuo recepturi. Opinio quippe apud illos firmata consistit, corruptibilia quidem esse corpora, materiāq; eorum non esse perpetuam: animas autē immortales semper manere, & de æthere subtilissimo commeātes, quasi carceribus ita corporibus implicari, velut quas illecebra naturalis attraxerit. Cum vero fuerint à carnalibus releuatæ vinculis, quasi de seruitute longissima liberatas, ita ilico lætari eas, sublimésque ferri. Et quidem bonas, concinentes in hoc Græcorū sententijs, pronunciant vltra Oceanum degere, vbi eis sit reposita perfruitio: illic quippe esse regionem, quæ neque imbris, neque niuib; neque æstibus, aggrauetur: sed quam Oceano oriens Zephyrus, & leniter aspirans amœnet. Malis autem animabus procellosa loca & hyberna delegant, plena gemitibus exercendarum sine fine pœnarum. Videntur autem mihi secundum hanc ipsam intelligentiam Græci quoque fortibus suis, quos Héroas & semideos vocauerunt, beatorum insulas sequestrasse: improborum autem animabus locum apud inferos impiorum: in quo etiam cruciari quosdā commentati sunt, Sisyphos videlicet, & Tátalos, & Ixiones, & Tityos principio quidem immortales esse animas existimantes, ob adhortationem vtiq; virtutis dehortationemque nequitie: bonos quippe fieri in huius vitæ conuersatione meliores, per spem bonorum etiam post lucem redhibendorum: improborum autem impetum retardari æstimantes: quoniam & si in huius vitæ spatio lauerint, post obitum tamen sint immortalia tormēta passuri. Hæc sunt ergo, quæ Esseni de diuinitate animæ philosophantur planè illecebram inuitabilem eis, qui semel de eorum sapientia gustauerint, reponentes. Sunt autem in eis, qui etiam futura nosse promittāt, sacris videlicet libris, & varijs sanctificationib; prophetarūque dictis à primis ætatibus adhærentes: raro autem accidit, vt prædictiones eorum frustratio consequatur. Est autem aliud etiam Essenorum collegium, cibos quidem & mores legesque similes cum prioribus habens, distans vero opinione de coniugio. Maximam siquidem vitæ hominum partem, successionem scilicet, amputare eos qui abstineant nuptijs arbitrantur: quippe si in eandē omnes velint ire sententiam, defecturum confestim genus humanum. Nihilominus autem cum tanta ipsi moderatione conueniunt, vt per triennium explorent valetudinem fœminarum: & si constanti purgatione apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia asciscunt. Nemo tamen eorum cum prægnante concumbit: vt ostendant, quod nuptias non voluptatis, sed liberorum causa inierint. Latuantibus autem fœminis, ita vt viris perizomatū inest amictus: Tales sunt mores huius collectionis. Duorum autem priorum ordinum, Pharisei dicunt, qui certiores legalium rituum notitiam profitentur: & hi primum dogma habent, vt fato & deo vniuersa deputent: & quid ē vel agere quæ iusta sunt, vel negligere, secundum maiorem partem esse in hominibus profitentur: adiuuare tamen in singulis & fatum, Animam autem omnem quidem incorruptam esse, transire autem in alia corpora solas bonorum, improborum autem interminabili supplicio cruciari. Sadducei porro, secundus ordo, fatum omnino negant: & deum extra omnem mali patratiōem inspectionemq; constituunt. Aiunt autem electioni hominum vel bonum vel malum esse propositum: & secundum volūtatem propriā, alterutrum vnicuique cōtingere. Animarum autem generaliter vel supplicia denegant vel honores. Et Pharisei quidem sociabiles, & qui studeant se mutua dilectione complecti: Sadducei vero & inter se feris moribus discrepantes, & conuersatio eorum circa exteros inhumana: Hæc sunt quæ de Iudeorum philosophis dicenda reperi: nunc ad inceptum reuertor.

Pharisei

Sadducei

De Pilati regimine

Caput VIII.

An. 18. c. 5.

Archelai ethnarchia in prouinciam redacta, reliqui, id est, Philippus & Herodes, qui cognominabatur Antipas, tetrarchias suas regebant. Salome enim moriens Iulio Augusti coniugi toparchiam quam rexerat, & Iamniam, & in Phaselide

in Phaselide palmeta testamento reliquit. Delato autem ad Tyberium Iulii filium Romano imperio post mortem scilicet Augusti, qui præsuit rebus annis septem & quinquaginta, mensibus sex, diebus duobus, manentes in tetrarchiis suis Herodes ac Philippus: hic quidem iuxta fontes ipsos, è quibus Iordanis flumen exoritur, in Paneade condidit ciuitatem, quam Cæsaream vocitauit: aliamque in inferiore Gaulanite, quam Iuliadem nominauit. Herodes vero in Galilæa Tiberiadem, in Peræa autem cognominem Iulæ. Missus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus cum curandam accepisset regionem. nocte intempesta operas in Hierosolymam intulit imagines Cæsaris, quæ res post triduum grandem inter Iudæos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt, quasi iam profanatas leges suas viderent. nullum enim fas esse dicunt collocari in vrbe simulacrum. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erant, subito etiam ex agris multitudo confluit. Euntes autem ilico Cæsaream ad Pilatum, intentissime deprecabantur, vt ab Hierosolymis auferrentur imagines, & eis iura patriæ seruarentur. Pilato autem supplicantibus abnuente, circa domum eius proni corruerunt: & immobiles quinque diebus continuis noctibusque mansere. Post autem Pilatus tribunal ascendens, studio magno conuocat multitudinem Iudæorum, quasi qui eis vellet dare responsum: cum subito milites accepto signo (sic enim iam fuerat præparatum) armati circumsteterunt Iudæos: circumdatæque triplici acie, Iudæi quidem stuporis erant pleni, videntes insperatam rerum faciem. Tunc Pilatus denunciatus trucidaturum se omnes, nisi imagines Cæsaris susciperent, annuit militibus vt educerent gladios. Iudæi autem quasi vno consilio omnes subito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, vociferantes vniuersos se interfici magis velle quam legem profanari. Tunc Pilatus circa religionem studium populi demiratus, confestim de Hierosolymis statuas iussit auferri. Deinde vero conturbationem alteram commouebat: Est apud eos sacer thesaurus, quem Corban dicunt, hunc ad inductionem aquarum iussit expendere: erat autem inducenda aqua ab stadiis trecentis, ob hoc itaque vulgi oriebantur querelæ: ita vt etiam Pilati qui Hierosolymam venerat, cum clamore circumdarent tribunal. Ille autem præuiderat tumultum eorum: siquidem populo permiscuit armatos milites, qui tunc essent priuatorum vestibus induti: præcepitque vt gladiis quidem non vterentur, fustibus autem acclamantes ferirent. Sicque compositis rebus, dat ex tribunali signum, confestimque cædebantur Iudæi: quorum multi quidem plagis, multi vero se inuicem conculcantes, in fuga misera contritione perierunt. Tunc ad calamitatem interfectorum stupens multitudo cōticuit: atque ob hoc accusator Herodis tetrarcha Agrippa, qui fuit filius Aristobuli, quem pater Herodes interfecit, ad Tyberium venit. Illo autem non suscipiente accusationem, residens Romæ & reliquorum quidem potentium notitias ambiebat: maximis autem colebat officiis Germanici filium Caium, cū adhuc esset priuatus. Et quodam die inter copiosum epularum apparatus, quib⁹ etiam demerebatur, ad vltimum extensis manibus, aperte deum cœpit precari, celeriter illum mortuo Tyberio dominum cunctorum videre. Hoc cum quidam è familiaribus eius Tyberio nunciasset, statim concludi iussit Agrippam: qui & sub grandi ærumna, vsque ad mortem Tyberij, in carcere per menses sex tenebatur. Sed defuncto eo, post regnum annorum duorum & viginti, sed mensium, trium dierum, succedens in imperium C. Cæsar absoluit Agrippam vinculis, & tetrarchiam Philippiam enim is decesserat) ei tradidit, regemque appellauit. Cum venisset autem in regnum Agrippa, Herodis tetrarchæ cupiditates per inuidiam suscitauit. Iritabat autem eum maxime in spem regni Herodias vxor, exprobrans ei socordiam, & dicens, quia per id quod noluerat ad Cæsarem nauigare, careret potestate maiore: nam cum Agrippam ex priuato regem fecisset, quomodo dubitaret illum ex tetrarcha eodem honore donare? His adductus Herodes venit ad Caium, à quo ob auaritiam vehementer increpitus, ad Hispaniam fugit: secutus

An. li. 18. ca. 5.

De C. Caligula

An. li. 18. ca. 4.

eum quippe fuerat accusator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius C. Cæsar adiecit. Atque ita Herodes quidem in Hispania, peregrinante secum etiam vxore, decessit.

De superbia Caij & Petronio præside.

Caput IX.

Antiochia Sec. 15.

Situs Ptolemaidos

Sepulchrum Memnonis

CAius vero Cæsar intantum contumeliose abusus est fortuna, vt etiam & deū se putaret, & vellet vocari. Patriam quoque suam multorum nobilium cæde truncauit. Extendit autem impietatem suam etiam in Iudæam: Petronium denique cum exercitu Hierosolymani misit, præcipiens vt in templo statuas eius locaret: quas nisi susciperent Iudæi, contradicentes quidem ex his interficeret, reliquā vero multitudinem captiuaret. Permouebat autem hoc profecto deum. Et Petronius quidem, cum tribus legionibus, multisq; e Syria auxiliariis properabat in Iudæam ex Antiochia. Iudæorum vero quidam non credebant famę bellum nuncianti, qui vero credebant, nihil de resistendo poterant comminisci. Celeriter autem in omnes peruadit metus, nam iam Ptolemaidem peruenerat exercitus. Est autem hæc ciuitas Galilææ littore in magno campo sita: circūdatur autem montibus ab orientali plaga per sexaginta stadia disparatis, sed ad Galilæā pertinentibus: à meridiana autem Carmelo, qui abest stadijs centumviginti: à septentrionali quoque monte qui est altissimus, quem vocant incolæ scalam Tyriorum: & hic autem distat stadijs centum. Ab ea autem vrbe distans duobus stadijs præterlabitur fluiolus, quem vocant Belem, exiguus prorsus: cui prope est sepulchrū Memnonis, habens iuxta se centum ferè cubitorum spatium, sed admiratione dignissimum: Est enim specie vallis rotundę, vitream emittēs arenam: quam cum exhauerint multæ naues, pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi dedita opera, conuehunt illuc de circūstantibus supercilijs arenā istam, vtique communem: locus autem metalli, statim in vitrum quod suscepit mutat. Mirabilius quoque mihi illud videtur, quod iam conuersę arenę in vitrum, quęcunq; pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in cōmunem arenam denno cōuertitur. Igitur loci quidem illius natura talis est. Iudæi autem cum mulieribus & filijs collecti in campum, in quo est sita Ptolemais, Petronio supplicabant, principio ob patrias leges, deinceps vero etiam pro suo statu: Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitū quidem & statuas in Ptolemaide reliquit: procedens autē in Galilæam, & conuocans in Tyberiadem tam populum Iudæorū quā omnes eorum nobiles, & vim Romani exercitus cœpit exponere, & minas Cæsar: his addēs, quod & contumeliosa esset supplicatio Iudæorū: cum omnes siquidem gentes quę parerent imperio Romano, in suis vrbib⁹ inter reliquos deos, imagines quoque Cæsar: locauissent, soli Iudæi istud abnuerent. hoc siquidem quasi ab imperio deficere esset, etiam cum iniuria præsentis Illis vero contra hæc legem morēsq; patrios allegantibus: & quia ne dei quidem simulacrum, nedum hominis, nec solum in templo, sed neque in profano aliquo totius regionis loco fas sibi esset locare: arripiens dictum Petronius respōdit: Sed & mihi domini mei lex seruanda est. si eam quippe transgrediar, vobisq; parcam, iuste animaduersionem subibo. Impugnabit sanè vos, non Petronius, sed ille à quo sum missus. nam & ipse æque ad vos cogor implere quę iussa sunt. Ad hæc tota multitudo vnanimiter succlamauit, ante legis temerationem omnē se libēter subire perniciem. Sedato autem eorum clamore, Petronius ait: Pugnare ergo aduersus Cæsarem estis parati? Responderunt Iudæi, pro Cæsare quidem & populo Romano se per dies singulos offerre sacrificia: si autem in templo imagines æstimet collocandas, debere eum totam Iudæorum gentem prius immolare: præbere se quippe iugulos cum mulieribus & parulis ei, qui interficere voluisset. Ad hæc admiratio Petronium miseratioq; peruasit, intuentem & insuperabilem religionem virorum, & tantum vulgus ad mortem constanter paratum. Et tunc quidem infectis omnibus recesserunt. Postridie autem ac deinceps sum-

mantes

mates eorū priuatim viritimque compellans, populum quoque publice alloquēs nunc quasi consulens admonebat, interdum etiam minabatur, extollens & virtutem Romanam & indignationem Cæsaris: inter hæc etiam suam necessitatē, cui essent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horum experimenta cedētib⁹, cum vidēret etiam semētem regionis intercipi (ipsum quidem anni tempus erat, & quinquaginta penē continuis diebus multitudo in vrbe otiosa morabatur) ad vltimum conuocatis omnibus, ait, sibi met periculosam rem se velle aggredi. Aut enim, inquit, deo cooperante placabo Cæsarem, ac vobiscum saluabor libenter: aut illo in vltionem irritato, pro tanta multitudine impendam animam meam. Atque ita dimissis turbis, multa pro eo vota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitum, atque illinc confestim misit ad Cæsarem, referens, & quo apparatu in Iudæam irruisset, & quod tota gens supplicasset: quibus si abnuendum putaret, nosset cum viris etiam provinciam esse perdendam. Seruare si quidem ipsos legem patriam, & nouis præceptis vehementer obsistere. His epistolis respondit Caius immodice, comminans Petronio mortem, quoniam iussio num suarum segnis executor fuisset. Sed scriptorum talium vectores per tres continuos menses contigit aduersa tempestate retineri: alij autem exitium C. Cæsaris nunciantes, prospere nauigauerunt: denique ante septem & viginti dies epistolas Petronius accepit, finem Cæsaris indicantes, quā illi peruenirent, qui comminantia scripta portarent.

De imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte Cap. X

An. 19. Cap. 3

CAio igitur per dolum interempto, qui regnauerat annis tribus, mensib⁹ sex, rapitur in regnum ab eo exercitu qui Romæ erat, Claudius. Senatus autem, referentibus consulibus Sentio Saturnino & Pomponio Secundo, mandatis tribus cohortibus vrbis ut essent præsidio ciuitati, & ipse frequens in capitoliū conuenit: & propter immanitatem Caij, bellum agi cum Claudio decernebat, volens imperium ad optimates reducere: ut sicut olim, ad regendum dignissimi eligerentur. Accidit interim ut Agrippa adueniret: quem cum & senatus in concilium & in castra Claudius euocasset, ut scilicet eo strenuo adiutore vteretur in quibus res posceret: videns Agrippa Claudium iam esse opibus Cæsarem, ad eum perrexit: quem ille ilico legatum ad senatum misit, indicantem suum propositum, quoniam primo quidem inuitus ab exercitu raptus sit, & iniquum esse, si militum erga se studia tam religiosa deferret, imò tutam aliter suam nō esse fortunam: iam enim ad inuidiam latis fore, quod in regnum vocatus sit. Deinde ad ministrare paratum esse rempub. non ut aliquis tyrannus, sed ut princeps benignus: sufficere sibi quippe honorem nominis. De singulis autem negotijs communem omnium stare sententiam. nam & si non natura esset modestus, locuples tamen moderandæ potestatis exemplum Caij morte esse propositum. Quæ cum detulisset Agrippa respondit curia, quasi quæ militi suo bonisque consilijs fideret, nolle se subire voluntariam seruitutem. Sed accepto patrū responso Claudius rursus misit Agrippam, nunciantem eis, se non posse adduci ut eos proderet, quorum consensu in imperium esset accitus. Inuitum autem se initurum esse pugnam aduersus eos, cum quibus configere minime vellet: proinde eligendum esse locum extra ciuitatem in quo confligerent. neque enim fas esse, propter illorum peruersitatem, patriam civili cæde foedari. Et Agrippa quidem ista senatui nunciauit. Inter hæc vnus ex illis militibus, qui cum patribus erant, educens gladium: Commilitones, inquit: quibus perturbati causis parricidia perpetrare cupimus, & concurrere aduersus propinquos nostros Claudium secutos? maxime cum habeamus imperatorem quem in nulla re culpāre possimus, & ad quem cum iustis magis allegationibus quā cum armis egredi debeamus. Hæc dicēs, per mediam egressus est curiam, omnibus se milibus consecutis. Hoc exemplo optimates deserti, in magno motu esse cœperunt. ac deinceps videntes sibi aduersationem tutam non esse, secuti milites, ad Claudium transierunt. Occurrebāt autē

An. 19. Cap. 4

eis pro muris strictis gladijs hi qui fortunę regis ambitiosius adulabantur: & penę accidit vt progressi quinque interficerentur, ante scilicet quā militum impetū Cæsar agnosceret: nisi accurrens Agrippa, imminētis ei facinoris periculum nunciasset: dicens quod nisi coercuisset exercitum, iam in sanguinē ciuium furem, confestim amissurus esset omnes per quos conspicuum esset imperium, fieret que solitudinis imperator. Hęc audiens Claudius, cōtinuit militum impetū. Suscepit autē in castris ad venientē senatū, & indulgenti honore complexus, egressus cū patribus confestim obtulit deo victimas, vt mos est pro imperio supplicari. Agrippā quoque protinus donat regno paterno vnuerſo, adijciens ei etiā illa quę Augustus Herodi donauerat, Trachonitidē scilicet & Auranitidem: præter hęc autē aliud quoque regnū, quod Lysanię vocabatur. Et populo quidē nationem hanc per edictum indicauit. Patribus autē præcepit, vt incisam æreis tabulis in Capitolio collocarent. Donat autē etiam fratrem eius Herodē, qui gener eiusdem erat, Berenicę iūctus reginę Chalcidis. Opinione autē celeri⁹ Agrippæ dati regni census maximus affluebat: qua sanē pecunia, non ille in rebus exiguis abutebatur, sed talem murum Hierosolymis circumdare cœpit, qualis, si potuisset absolui, inefficacem prorsus obſidionem Romanis oppugnantibus effecisset. Sed antequam impleteret opus, decessit in Cæsarea. Regnauit autē annis trib⁹. Ante quoq; cū Tetrarchiam regeret, alijs trib⁹ annis tenuerat potestatem. Reliquit filias tres ē Cypride natas Beronice, Mariammen atq; Drusillam: filium autē ex eadem ipsa coninge, nomine Agrippam. qui cum admodum paruulus esset, Claudius regnū in prouinciam redegit, in cuius procurationem missus est Cestius Festus: post hunc autē Tiberius Alexander: qui nihil de consuetudine patriæ immutantes, gentem in pace tenuerunt. Post hęc vero & Herodes, qui regnabat in Chalcide, decessit, relinquens ex fratris quidē filia Berenice filios duos, Beronicianum & Hyrcanū: ex priore autē Mariamme, Aristobulum. Alius quoq; eius frater Aristobulus mortuus fuerat priuatus, relicta filia Iotapa. Hi quidē erant (sicut diximus) liberi Aristobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander autē & Aristobulus nati fuerant Herodi ē Mariamme, quos ipse parens occidit. Alexandri autem posterī in maiori Armenia regnauerunt.

De varijs tumultibus in Iudæa & Samaria.

Cap. XI

Post obitum autem Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam filium Agrippæ in patrui sui regno constituit. Alterius autem prouincię suscepit curā post Alexandrum Cumanus, sub quo oriri cœperunt tumultus, & denuo Iudæos calamitas comprehendit. Conueniente quippe multitudine ad diem festū azymorum in Hierosolymā, stante cohorte Romana super porticum tēpli (armati quippe milites semper custodiebant festos dies, ne quid conuenientes populi nouare auderent) vnus ē militibus reductis turpiter vestimentis inclinans posteriora sua obuertit ad faciem Iudęorum: & ad hunc habitū vocem emittens similem succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri, ita vt circumstarent Cumanum, ad supplicium militem deposcentes. Ex his autē insulti iuvenes, & quasi natura apti ad seditiones mouendas, in rixā grauissimā prosiliebant: cōtinuo quippe saxa rapientes, percutiebant milites. Tunc veritus Cumanus, ne totius in eum vulgi impet⁹ fieret, plures euocauit armatos: qui cum essent porticibus immissi, metus grauis incidit Iudæis. statimq; in fugam versī, relicto templo refugere cœperunt. Tanta autem per egressus de constipatione obtritio facta est, vt conculcatione mutua super decem milia hominum cōsumpta sint. Facta est autē vnuerſę genti luctuosa festiuitas, & planctus per domos singulas personabat. Successit autē huic calamitati latrocinantium tumultus. Iuxta Bethorō quippe, per viam publicam, Stephanus quidam seruus Cæsaris supellectilem quandam vehibat, quę ab irrudentibus direpta latronibus est. Cumanus autē ad inquisitionē mittens, eos qui in proximis vicis essent, vinctos ad se adduci iussit,

ciussit, obijciens quod latrones illos non comprehendissent: qua occasione, quidam militum invico quodam libros sacræ legis offensos discidit atq; combussit. Iudæi aut quasi totam religionem inflammata viderent, vndiq; confluerunt: & velut machinamento aliquo: ita vi superstitionis attracti, omnes ad vnâ euocationem ad Cumanum Cæsaream concurrunt: precantes vt militem, qui tãtam contumeliam deo legique eius intulisset, non relinqueret impunitum. Ad hæc ille (videbat enim multitudinem nequaquam quieturam, nisi aliqua esset satisfactio sedata) adiudicatum militem per medium populum ad suppliciũ iussit abduci: sicque Iudæi placatis animis recesserunt. Denuo autem Galilæorum & Samaritanorum conflictus exoritur. In vico enim, quem Geman vocant, qui est in magno Samariæ cõpositus, quidã Galilæus de numero Iudæorũ ad festiuitatem ascendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione concurrerunt, vt cum Samaritanis confligerent. Horum aut nobiliores cõuenerunt ad Cumanũ, rogantes, vt antequam grauis calamitas oriretur, transiret in Galilæam: & in eos, qui autores essent homicidij, vindicaret. Cumanus vero his negotijs quæ habebat in manibus postponens illorũ petitiones, sine effectu precatores remisit. Nunciato igitur homicidio Hierosolymam, omnis multitudo cõmota est: & relicta diei solennitate, in Samariam vulgus impetum fecit, sine vlllo duce, nec cuiquam principum suorum retinenti acquiescentes. Latrocinij autem eorum & tumultus, quidam Dinqi filius Eleazarus, & Alexander, principes erant: qui in Acrabatenæ regioni cõterminos irruentes, promiscuã edidere cædẽ, & à nullius ætatis exitio temperantes, vicos etiam inflammauerunt. Cumanus autẽ hæc audiens, adducit secum vnã equitum alã, quæ vocatur Sebastenorũ, vt auxilio his qui vastabantur esset: sicque eorũ multos qui Eleazarum erant secuti comprehendit, plures quoque interfecit. Ad reliquã autem multitudinẽ, qui in vastandos Samaritanorum fines irruerant, principes gentis de Hierosolymis concurrerunt: opertique cilicij, & aspersi cinere capitibus precabantur, vt ab incepto desinerent: nec propter exercendam in Samaritanis vltionẽ, ad Hierosolymæ perniciem Romanos cõmouerent: misererentur aut patriæ suæ atq; templi, filiorũq; & coniugum propriarum, neque omnia pariter in discrimen adducerent, neque ob vnus Galilæi vindictam cuncta disperderent. His acquiescentes Iudæi, à negotio recesserunt. Multi aut per idem tempus in latrocinia conspirabant: sicut tei e solet insolentia crescere rebus quietis: per quæ in omni regione agebantur rapinæ, & audaciss. quisque reliquis vim afferebat. Tunc Samaritarum primates ad Numidium Quadratum, qui Syriam procurabat, Tyrum venerunt, vindicari de his qui regionem eorũ deprædati fuerant postulantes. Præsto aut fuerant etiam Iudæorum nobiles: & Ionathas, filius Anani, princeps sacerdotum, obiecta diluens allegabat, initium quidem tumultus Samaritanis fuisse, qui primi homicidium perpetrassent: causam tamen calamitatum postea secularum præbuisse Cumanum, qui inter principia autores cædis noluisse vlcisci. Tunc Quadratus vtranq; partem interim distulit, dicens se cum ad ipsas regiones venisset, diligenter singula inquisiturum, deinceps vero progressus Cæsaream, eos omnes quos Cumanus viuos ceperat, in crucem sustulit. Inde cum Lyddam venisset, denuo audiuit Samaritanorum querelas, & accitos Iudæorum decem & octo viros, quos cognouit pugnae fuisse participes, securi percussit. Duos autẽ principes sacerdotum, Ionathan & Ananiam, eiusq; filium Ananum, & nonnullos alios Iudæos nobiles ad Cæsarem misit, similiter autem & Samaritarum nobilissimos quosque. Præcepit etiam Cumano, & Celeri tribuno, Romam nauigare, reddituros Claudio rationem, pro his quæ in regione gesserant. His ita compositis à Lydda ascendebat Hierosolymã: & inueniens multitudinẽ festiuitatem azymorum celebrantem sine vlla conturbatione, Antiochiam redijt. Romæ autem Cæsar auditis allegationibus Cumani & Samaritanorum (aderat autem etiam Agrippa, Iudæorum causam magna contentione defendens: siquidem & Cumano multi poten-

*Deconspiratio
ne latronum*

tium

Claudio mor
tuo Nero suc
cedit

tium aderant)pronunciāns aduersus Samaritas,tres eorum nobilissimos iussit in
terfici:Cumanum aut̃ in exiliū deportari.Celerem autem tribunū vinctum Hie
rosolymam missum,Iudæis ad suppliciū tradidit,vt per urbem tract⁹,capite ple
cteretur.Posthæc Felicem Pallātis fratrem misit ad Iudæos,qui & eorum prouin
ciamcum Samaria & Galilæa curaret. Agrippam vero de Chalcide in regnum
maius transtulit,tradens ei illā quoque prouinciam,quæ Felicis fuisset.Erat aut̃
ista Trachonitis & Batanæa,&Gaulanitis.Addidit aut̃ regnum etiam Iysanię,
& tetrarchiam,quam Varus rexerat. Ipse autem per annos tredecim, menses o
cto,dies triginta administrato imperio,decessit:successorem regni Neronem re
linquens,quem suadelis Agrippinæ vxoris suæ in imperium cooptauerat, & qui
dem cū legitimum haberet filium,Britannicum ex Messalina natum,priore sci
licet coniuge,& Octauiam filiam,quam ipse priuigno collocarat Neroni. Su
sceperat autem ex Agrippina Antoniam. Et Nero quidem, quemadmodum
per magnitudinem felicitatis & opum, abusus sit fortuna: & qualiter fratrem
suum,atque vxorem,matrēque interfecerit,post quos in omnes proximos imma
nitatem suam conuertit,atque vt ad vltimum per amentiam ad histrionum ope
ra scenamque peruenerit,quoniam scio esse narratione molestum,silentio præte
rite melius puto.

De tumultibus in Iudæa sub Felice.

Cap.

XII

An.lib.20
cap.11

Conuertar aut̃ ad narrāda,quæ ab eo aduersus Iudæos gesta sunt. Minorem
igitur Armeniam regnandam Aristobulo dedit,Herodis filio. Regno aut̃
Agrippæ quatuor vrbes addidit cum agris ad singulas pertinētibus: in Peræa sci
licet regione,Abilam & Iuliadem:in Galilæa autem Tarichæam & Tiberiadē.
Reliqua aut̃ Iudææ Felici procuranda dedit. Hic principem latronum Eleaza
rum,qui per viginti annos regionem fuerat depreḡdatus,aliosq;cum eo multos ce
pit,vinctosq; Romam misit:Aliorumq; quos in crucem sustulit,latronum vel in
communione sceleris deprehensorum popularium,fuit penē innumerabilis mul
titude. Sic autē regione purgata,aliud gen⁹ latrocinātium in Hierosolymis orie
batur.Hi autem sicarij vocabantur,die claro, & in media ciuitate passim quos
que interficientes. Potissimum vero diebus solennitate festinis immiscebantur
vulgo,sicas sub veste gestantes. His inimicos interficiebāt:ac deinceps collapsis
hominibus,illi inter reliquos de scelere querebantur,qua fraude extra suspicio
nem manebant,diuque latuerunt.Primus igitur ab eis Ionathas pontifex inter
ficitur.Post hunc autem quotidie plurimi cædebantur,atque ipsi calamitatibus
molestior timor ciuitatem premebat:sicut enim in medio bello,per singula mo
menta omnes mortem opperiebantur.Circumspiciebant autem eminus quosque
appropinquantēs:& neque amicis suis fidere poterant,dum tamen in medijs su
spicionibus atque custodijs nihilominus interficerentur.Tanta erat latrocinan
tium temeritas,& ars quædam latendi. Ad hæc autem alia etiam malorum col
lectio facta est,cædem quidem abstinentiū, sed consilijs magis impiorum, quæ
pars non minus quā sicariorum felicitatem vrbis statumq; corripit. Seductores
nanque homines & circumuentores,sub specie religionis nouis rebus studentes,
vulgus insanire fecerunt.nam in solitudines egrediebantur,promittentes deum
signa eis ostēsurum libertatis.Contra quos Felix(videbantur quippe semina de
fectionis esse) mittens equites atque pedites armatos,magnam multitudinem
interfecit. Maiore autem plaga Iudæos afflixit Ægyptius quidam pseudopro
pheta. Adueniens quippe in prouinciam,magus cum esset,prophetæ opinionem
sibi arrogans,triginta ferme milia hominum congregauit,quos vana seductio
ne deceperat. Et circumducenseos de solitudine in montem qui vocatur Oliua
rum,inde in Hierosolymam nitebatur ascendere:depulsoque Romanorum præ
sidio,in populares exercere dominationem. Vtebatur aut̃ stipatoribus, qui ad id
facinus conuenerant.Præuidit sanē eius impetum Felix: & occurrens cum ipsi
Romanis armatis, quos etiam Iudæorum reliqua multitudo iuuabat, iniit con
flictum

Sicarii

An.li. 20
cap.12

De Ægyptio
pseudopro
pheta

flictum. Et Ægyptius quidem cum paucis fugit. Plurimi autem qui cum ipso fuerant, cōprehēsi atque vinculis traditi sunt. Reliqua vero multitudo in regiones proprias dispersa est. Compressis vero his etiā, sicut ferē in ægro corpore, rursus pars altera tumescebat. Magi enim quidam & latrones collecti, multis afflictionem inducebant: & quasi ad libertatem vocabant, mortem apertissimam cōmīnantes his, qui Romanorum principatui obedire voluissent: vt vel reluctantes auerterent eos, qui spontaneam ferret seruitutem. Dispersi ergo per totam regionem diripiebant quorumque potentiū domos, eosq; insuper trucidabant: inflam- An. lib. 20
cap. 13
mabant etiā vicos, ita vt desperatione eorū tota Iudæa protinus impleretur. Et hoc quidem bellū indies ingrauescebat. alter autē tumultus ortus est circa Cæsaream, inter Iudæos scilicet qui ibi permixti habitabant, & Syros, seditione commota. Hi siquidem postulabant, vt eorum fieret ciuitas, Iudæū eius fuisse conditorē dicentes: erat autē rex Herodes. Æmuli vero, conditorem quidem confitebatur Iudæum, ipsam vero ciuitatē fuisse gētiliū vindicabant. Neque enim illic statuas & fana potuisse constitui, si ad Iudæos eam conditor pertinere voluisset. Ob has ergo causas inter se populus vterque iurgabat. Procedebat autē vsque ad arma contentio: & quotidie ad confligendum audaces quique partis alterutræ prosiliebant. Neque enim Iudæorū seniores cohibere tumultus gentis suæ poterant: & Græcis turpissimū videbatur, Iudæis inferiores videri. Præstabāt autē hi quidē diuitijs & corporū viribus. Græci vero auxilio militū: magna siquidem pars Romanæ manus, de Syria illo fuerat cōgregata: & quasi cognati, ad auxiliandū parati erant Syris. Præfecti autē militum curabant comprimere tumultū: & pugna-
ces quosq; comprehensos, taureis vlciſcebantur ac vinculis. nec tamen supplicia cōprehensorum, impedimentū aut timorē reliquis inferebant: imō magis hoc ipso in seditionis iritabantur augmentū. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit contumaces quosque vrbe discedere: nō parentium aut inmissis militibus interfecit non paucos, quorum etiā bona direpta sunt. manēte autem seditione, nobiles vtriusq; partis electos, legatos misit ad Neronem, de iure disceptaturos, Successit autem ei Festus, & hos qui maxime infestabāt prouinciam solícite persecutus, latronum plurimos comprehendit atq; interfecit.

De præsidibus Iudææ Albino & Floro.

Cap. XIII

Verum successor huius Albinus non eodem modo negotijs præfuit. neque enim fuit aliqua malignitatis species, quā ille præterierit. Deniq; non iō- An. lib. 20
cap. 15
lū causis civilibus furabatur & diripiebat bona singulorū, neq; solū tributorū addimentis in commune gentem grauabāt: sed etiam quos ab latrocinia decuriones ciuitatū comprehenderunt, vel qui à prioribus iudicibus in custodijs erant relictī, accepta à cognatis eorū pecunia, liberauit: & is solum qui non dedisset, in carceribus quasi nocentissimus remanebat. Per idem tempus, eorū quoque qui res nouare cupiebant, in Hierosolymis crescit audacia. Ex quibus sanē qui erāt opulenti, Albinum largitione redimebant, vt eis tumultum mouētibus non indignaretur: pars autē popularis quæ non satis gaudebat quiete, Albini participibus iungebatur. Vnusquisque ergo improborum cohorte propria circumdatus, ipse quidē inter cæteros quasi princeps latronū & tyrannus eminebat: stipulatoribus vero suis ad direptionem mediocrium abutebatur. Ita fiebat, vt hi quidem quorum vastabantur domus, tacerent: illi autē qui extra incōmodum steterant, metu ne similia paterentur, etiā officijs ambirent eos, quos constabat dignos esse suppliciis, in cōmune autem omnium fuit intercepta fiducia, & erat tunc multiplex dominatio, & semina captiuitatis futurę iam ab illo tempore spargebantur. Cum sanē eiusmodi morum fuisset Albinus, tamen succedens ei Gessius Florus optimum eum per comparationem sui fecit videri. Ille siquidem plura occulte & cū An. lib. 20
cap. 1
fraude nocuerat: Gessius vero iniquitates suas in vniuersam gentem, tam palām quasi gloriaretur exercuit, ac velut non ad regendā prouinciam, sed ad damnatorum penas

Malorum im-
punitas sub
Albino

rum poenas carnifex missus, neq; rapinarum ullum morem, neque afflictionum pretermisit. In miseris aut crudelissimus erat, in turpibus vero impudentissimus. Neque enim quis illo amplius offendit fallacia veritatem, neq; commentus est callidiores nocendi vias. Huic siquidem viritim illatis dispendijs lucra quærere exiguum visum est: sed totas simul dispoliabat vrbes, & labes populis inferebat, tantum non voce per totam regionem edicens, liberum esse omnibus latrocinari, dum ipse prædarum acciperet portionem. Denique ob illius auaritiam cōtigat totam penè deseri regionem, ita vt plurimi sedes patrias relinquentes, ad externas prouincias cōmigrarent. Donec autem in Syria Cestius Gallus prouinciam regebat, neque ausus quispiam Iudæorum est aduersum Florum ad eū mittere legatos. Cū vero instante Azymorum solennitate ipse Hierosolymam venisset, occurrens multitudo, quæ facile tricies centenorū milium fuit precabatur, vt gētis suæ calamitatibus subueniret, & pestem illam prouinciæ Florū vt eijceret clamitabat. Qui tamen quū sub populi ore esset, & Gallo assisteret, nō solum nihil mouebatur, sed voces illas etiam deridebat. Cestius tamen cōpescens impetum populi, & edicens quod deinceps placatiorem eis Florum redderet, regressus est Antiochiam. Deduxit aut eum vsque ad Cæsaream Florus, illudens mendacijs, & Iudæorum genti bellum sedulo comminiscens, quo scilicet solo iniquitates suas occultari posse credebat. Pace siquidem permanente, habiturum se apud Cæsarem accuatores Iudæos: verum si defectionem negociatus fuisset, maiore utique malo abducendam à se esse inuidiam peccatorum minorum. Igitur vt gens ab Romano abrumperetur imperio, sedulo indies angebat calamitates. Per idem tempus apud Neronem Cæsarienses gentiles victores extitere, decretumq; istud contestantes literas attulerunt: perq; hoc bello Iudaico dabatur exordium, duodecimo scilicet anno regni Neronis, septimo decimo autem regni Agrippæ, mense Maio.

De Floro sœuiente in Iudæos Cæsarienses & Hierosolymitas, Cap. . XIII

Exordium belli Iudaici **Perfidia Flori** AD magnitudinem autem excitatorum de eo malorum, nequaquam idoneas causas habuisse deprehenditur. In Cæsarea siquidē habitantes Iudæi, habebant synagogam prope locū, cuius erat dominus gentilis quidā Cæsariēsis. & frequenter quidem egerant, vt ad eorū ius illa possessio iungeretur, multis partibus maius preciū quā res mernerat offerentes. dominus aut loci preces eorum despexisse non cōtentus, ad maiorem dolorem ædificauit in loco tabernas, ita vt angustum eis transitum & prorsus coarctatum relinqueret. Primum igitur feruētiores aliqui inueniunt profluentes, ædificationem vetabant. Cum vero Florus hos à prohibendo cohiberet, non habentes Iudæorū nobiles quid agerent, inter quos erat etiam Ioannes publicanus, inflectunt Florum oblatione octo talentorum, vt ædificationem vetaret. Ille autem ob capiendum tantummodo, promittens se cuncta facturum, accepta pecunia statim de Cæsarea egressus est, venitq; in Sebasten, seditioni tribuens facultatem, quasi qui pugne spatium Iudæorum summatibus vendidisset. Sequenti autem die, Iudæorum sabbato, cum plebs ad synagogam coisset, seditiosus quidam Cæsariēsis vas samium ante ingressum eorum ponēs, alites immolabat. Hoc factum Iudæos incoercibiliter accendit, & legem suam quippe contumeliam pertulisse, & locum ipsum dicebant fuisse pollutum. pars autem Iudæorum quæ erat constantior atque moderatior, denuo iudicibus esse conquerendum rebatur. Seditiosi autem & inuentute turgentibus Iudæi, effundebantur in rixam. Stabant autem ad confligendum parati etiam Cæsariēsiū tumultuosiores. Ex composito quippe missus fuerat, qui pro synagoge foribus immolaret: sicq; continuo est pugna commissa. Interueniens autem Iucundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, vas illud quidem quod positum fuerat

tum fuerat inssit auferri, & tumultum sedare pergebat. Cum vero superatus esset præ Cæsariensium violentia, Iudæi statim libros legis rapientes secesserunt in Nabata: regio quædam eorum hoc nomine appellatur, dirempta à Cæsarea stadiis sexaginta. Primates autem eorum duodecim, cum Ioanne in Sebasten ad Florum venerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & ut auxilio esset rogabant, quamvis reuerenter, tamen eum & de octo talentis admonentes. Ille vero ilico comprehensos eos vinciri iussit, arguens cur leges de Cæsarea auferre ausi fuissent. ob hoc igitur apud Hierosolymitas grauissima indignatio nascebatur: veruntamen adhuc iram suam frenabant. Florus vero, quasi ad hoc operam suam locasset, ut bellum inflammaret, misit ad sacrum thesaurum, ut inde decem & septem talenta auferrentur, quasi eam pecuniam impensæ Cæsaris flagitaret. Tunc vero statim inuasit populum multa confusio: concurrentes ad templum, maximis vocibus nomen Cæsaris appellabant, ut à tyrannide Flori liberarentur orantes. Quidam autem seditiosorum, in Florum maledicta iacebant vltima: & canistrum circumferentes stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxilijs. His autem omnibus nihil est à cupiditate deterritus, sed multo magis ad deprædandum iritatus est. Denique cum deberet Cæsaream veniens ignem belli illic nascentis extinguere, causasque tumultum submouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus: tamē cum exercitu equitum atque peditum Hierosolymam contendit, ut Romanis armis ad quod volebat vteretur, ac timore & minis urbem circundaret. Tunc populus lenire eius impetum volens, obuiam militibus processit, cum solitis utique fauoribus, & Florum honorare officijs paratus. Ille vero præmittens cum equitibus L. centurionem, nomine. Capitonem, discedere eos iussit: Neue cum, in quem tam grauiamaledicta iecissent, falso denuo honore deluderent. Oportere quippe eos, si viri sunt fortes, animique constantis, etiam in præsentem effundere contumelias: nec solum in verbis, sed etiam in armis amorem libertatis ostendere: His dictis exterrita multitudo, simul etiam militibus, qui cum Capitone venerant, in medium vulgus irruentibus, diffugerunt antequam Florum salutarent, aut militibus officia consueta redderent. Discedentes igitur in domos, cum metu atque humilitate peruigilem duxere noctem. Florus autem tunc quidem deguit in regia, posttridie autem aduersum eos extructo tribunali sublimius resedit: conuenientesque sacerdotum principes, & ciuitatis vniuersa nobilitas, astiterunt tribunali. His præcepit Florus, ut omnes qui maledicta in eum succlamassent, protinus dederent: edicens in ipsos esse, nisi reos producerint, vindicandum. Ad hæc respondent Iudæi, populum quidem pacifica quæque sentire, illis vero qui errauissent in verbis, veniam conferendam postulabant. In tanta siquidem multitudine, nihil esse mirandum, offendi aliquos temerarios, & per ætatem insipientes: esse autem impossibile, eorum qui deliquerint, discriminē agitari, cum & singulos nimirum poeniteat, & præ timore ad negandum sint parati. Debere tamen illum, si consuleret gentis quieti, & vellet Romano imperio seruare urbem, magis propter multos innoxios dare veniam etiā paucis delinquentibus, quàm propter paucos improbos perturbare multitudinem tantam bonorum. Ad hæc vero ille magna indignatione inflatus, militibus exclamauit, ut forum rerū venalium, quod erat in superiori parte ciuitatis, diriperent, ac passim obuios trucidarent. Illi vero ad lucri sui cupidinem addita autoritate rectoris, non solum illum diripuerunt locum in quem fuerant immissi, sed in vniuersas insilientes domos, interficiebant habitatores. Fuga autem erat per angiporta omnia, & cedes eorum, qui cōprehēdebantur: direptionis quoque nulla species præteribatur. Multos autē etiam nobilium cōprehendentes adduxerunt ad Florum, quos ille verberibus laniatos in crucem sustulit. Denique omnis numerus illo interfectorum die cum paruulis & mulieribus (neque enim vel lactantibus pepercerant) fuit sexcenti & triginta. Grauiorem autē faciebat calamitatem videri nouitas Romanæ calamitatis: quod enim nemo vnquā prius, tunc

*Florus bellum
inflammat*

Florus ausus est, ut viros scilicet equestris ordinis pro tribunali flagellis cederet ac patibulis affigeret: quorum etsi origo Iudæa, tamen Romana dignitas erat.

De alia oppressione Hierosolymorum dolo Flori.

Cap. XV.

PER idem tempus rex quidem Agrippa Alexandriam erat profectus: ut Alexandrum, qui Ægyptum procurabat missus à Nerone, iure hospitis conueniret. Germanam autem suam Berenicen, Hierosolymis inuentam, & iniquitatem militum videntem, grauis ob hoc angor inuaserat. & frequenter quidem præfectos equitum suorum, custodisque corporis mittens ad Florum precabatur ut à cæde desineret. ille vero neque in multitudinem interfectorum, neque in nobilitatem precatricis, sed tantum in lucra sua, quæ de rapinis congregarentur, aspiciens, contempsit annuere: impetus autem militum etiam aduersum reginam efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuios quosque multabant atque trucidabant, sed etiam ipsam, nisi confugisset in aulam, interfecissent. Ibi autem peruigilem noctem cum intëta custodia egit, verens utique irruptionem militum. Venerat autem Hierosolymam, ut vota deo solueret: His enim qui morbo vel alijs necessitatibus implicantur, mos est orare per triginta dies, antequam immolent hostias: abstinere quoque vino, & capillos radere. Quem morem Berenice regina illis exercens diebus, nudipes etiam ante tribunal stetit, deprecans Florum: & præter quod nihil honoris habitum est, etiam de vita sua periclitata est. Hæc autem facta sunt sextodecimo die mensis Maij. Postridie autem conueniens multitudo in forum, quod erat in superiori parte ciuitatis, magnis clamoribus de his qui interfecti fuerant, querebantur: potissimum autem inuidiosæ in Florum voces erant: quod veriti primates quique & pontifices, disruptis vestibus, & viritim singulos comprehendentes, postulabant, ut ab his verbis, quorum causa mala tanta pertulerant, desinerent, neque in maiorem indignationem Florum mouerent. Sicque sedata est multitudo, tam reuerentia precantium, quam spe quod nequaquam Florus ultra in eos sæuiret. Ille autem videns multitudinis tumultum fuisse compressum,angebatur: & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaque vnum ait argumentum fore, quod nihil ulterius de nouandis rebus cogitaret, si populus obuiam procederet militibus de Cæsarea venientibus: veniebant autem duæ cohortes. Qui cum conuocassent populum ad occurrendum, mandat centurionibus, ut nullam salutationem redderent obuiantibus Iudæis: ad quod si offensus petulanter quippiam essent locuti, statim in eos vterentur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in templo, precabantur ut occurrerent Romanis, & ante graue incommodum cohortes solenniter salutarent. His hortationibus seditiosi quique abnuebant, & ob interfectorum dolorem reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tunc vero omnes sacerdotes omnesque leuitæ, sacra vasa proferentes ornatumque templi, ciuilitate etiam & cantores cum musicis organis procidebant ante multitudinem, & obnixissime precabantur, ut illum templi honorem custoditum esse vellēt, neque ad direptionem vasorum sacrorum Romanos contumelijs incitarent. Erat autem videre ipsos sacerdotum principes sparsis cinere capitibus, & pectora disruptis vestibus nuda monstrantes, nominatim singulos quosque nobilium cōpellare, ac denuo in commune multitudinem precari, ne ob modicum peccatum patriam suam proderent his, qui direptioni eius inhiarent. Quam enim utilitatem vel militibus esse de Iudæorum salutatione tribuendam, vel illis quæ acciderant correctionem, si in præsentī procedere cessarent? At contrā, si officiose susceperent solenniter venientes, auferri Floro occasionem pugne: ipsos vero saluare patriam suam, & providere ne quid ultra quàm pertulerant, experirentur. His addunt, quod paucis seditiosis si tanta multitudo iungatur, hoc magis ad pacificum consilium suam deberent auctoritatem transferre. Tali hortatu multitudinē inflectentes, etiam ipsos seditionis autores quosdam quidem minis, quosdam autem sui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cū quiete omni populo sequente,

Dolus Flori

lo sequente, militibus obuiam prodierunt. Iamq; cominus factos salutauerunt: illis autem nihil respondentibus, seditiosi Iudæorum aduersum Florum, cuius hæc fierent consilijs, succlamauerunt. Confestimque milites comprehendentes eos, cædere fustibus adorti sunt: atque in fugam versos persequentes equites proculcabant. Corruiebant autem multi quidem cum à Romanis cæderentur, plures autem cum se mutuò propellerent. In ipsis autem portis grauis facta est compressio, & vnoquoque alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentium vero erat durus interitus. Suffocatu enim atque conculcatu miseri disperibant, & neque ad sepulturam quisquam proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebant autem etiam pariter milites immoderate, eos quos comprehendissent cædentes: & per ingressum qui Bezetha vocatur detrudebant multitudinē, transire cupientes vt Antoniam & templum obtinerent. Quos etiam Florus consecutus, eduxit de regia eos qui secum erant, & in arcem transire nitebatur. Frustratus tamen est eius impetus. Conuersus quippe aduersum eos populus repugnauit, & per tecta euadentes obruebant saxis Romanos. Qui cum superne venientibus sagittis vincerentur, nec possent defendere multitudinem quæ per angustos arctabatur ingressus, ad reliquum se exercitum qui erat in regia receperunt. Seditiosi autem verentes, ne superueniens denuo Florus templum occuparet, per Antoniam extemplo ascendentes, porticus à templo ad Antoniam continentes interciderunt, quatenus auaritiam Flori desperatione compescerent. Nam cum diuinis inhiaret thesauris, próque his in Antoniam transgredi niteretur, vbi intercisas porticus vidit, ab impetu conquieuit. Et conuocans sacerdotum princeps atque curiam, se quidem ait vrbe digredi: præsidium tamen apud eos relinquere quantum ipsi voluissent. Ad hæc illis respondentibus, nihil nouandum fore, si vnā tantum relinqueret apud eos cohortem, dum tamen non illam quæ cum ciuibus paulo ante confixerat: ob ea siquidem quæ pertulere populum illis militibus infensum esse: cohorte sicut precabantur mutata, cum reliqua manu Cæsaream regressus est.

Grauis oppressio populi.

Seditiosi templū occupant.

De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum Romanis hortantis.

Cap. XVI.

Aliud autem denuo pugnæ consilium comminiscens, retulit ad Cestium, & Iudæos defectionis criminatus est: impudenti mendacio, illos perpetrasse dicens, quæcunque eos pertulisse constabat. Nec sanè principes Hierosolymorum quæ gesta fuerant, tacuerunt: sed & ipsi & Berenice ad Cestium de his quæ Florus inique in vrbe egerat retulerunt. Ille autem susceptis literis partis vtriusque, quid facto opus esset cum principibus deliberabat. Et quibusdā quidem videbatur, cum exercitu in Iudæam Cestium ire debere, & aut vindicare defectionem, si fuisset admissa, aut magis fidos reddere Iudæos eorumque accolas. Ipsi tamen magis placuit aliquem de suis præire, qui & negotia & consilia Iudæorum posset ei fideliter nunciare. mittit ergo tribunum Politianum, qui ab Alexandria reuertenti Agrippæ circa Iamnam occurrens, & à quo fuisset missus, & ob quas causas indicat. Quo loci Iudæorum etiam pontifices, & reliqui nobiles, eorumque curia adesse curauerant, vt circa regem scilicet officia nouarent. Postea vero quā illum congrua humanitate coluerunt, conquesti sunt quā potuerunt flebiliter de calamitatibus proprijs, & inhumanitatem Flori explicauerunt. Quam licet argueret Agrippa, vafre tamen inuectionem suam in Iudæos transtulit, quorum maxime miserebatur, volens scilicet frenare eorum motus: vt per hoc ipsum quod viderentur nihil perpeffi iniuriæ, ab ultionis desinere appetitu. Ad hæc ergo quicunque egregij erant, & propter sua prædia desiderabant quietem, intelligebant regis redargutionem esse plenam benignitatis. Populus autem Hierosolymorum sexaginta stadijs obuiam progressus, officiose Agrippam & Politianum suscepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliquus quoque populus ad lamenta

Aa z conuersus,

Politianus hortatur populum ad concordiam.

Oratio regis Agrippæ

conuersus, precabatur Agrippam ut genti consuleret. Succlamabant etiam Polittiano, ut ingrederetur urbem, videretque quæ essent à Floro gesta: & ita ostendebant forum desertum domosque vastatas. deinceps vero per Agrippam suaserunt Politiano, ut is cum vno tantum famulo ad Siloam usque totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis, Iudæos omnibus quidem alijs parere Romanis, soli autem Floro aduersari propter magnitudinem in eos factæ crudelitatis. Ille igitur cum circuisset urbem, & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret, ascendit in templum, quod etiam multitudinem conuocauit: & cum plurimis verbis fidem eorum circa Romanos collaudasset, multa etiam ad conseruationem pacis hortatus, adorauit deum eiusque sancta: in eo tamen consistens loco, in quo licebat per religionem: sicque regressus ad Cestium est. vulgus autem Iudæorum, ad regem pontificesque conuersus petebat, ut legati aduersum Florum ad Neronem mitterentur, neque de tanta cæde tacentes suspicionem suæ defectionis præberent: visum iri quippe eos principes capiendorum armorum fuisse, nisi præuenientes ostendissent illum esse qui dedisset exordium. constabat autem multitudinem non esse quieturam, si legationem aliquis impedisset. Ad hæc Agrippa, ordinari quidem legatos, qui Florum accusarent, inuidiosum putabat: despiciere autem Iudæos in bella commotos, neque sibi expedire cernebat. aduocata igitur concione Agrippa in xystum, & in suggesto constituens germanam suam Berenicen, in Asamonæorum domo (ea siquidem xysto imminabat contra superiorem partem urbis: nam xysto templum erat ponte coniunctum) huiusmodi orationem habuit: Si quidem viderem vos omnes ad pugnandum cum Romanis esse incitatos, neque populi puriorem sincerissimamque partem pacem velle seruare, neque processissem ad vos, neque consulere confisus essem: superuacua quippe de vtilibus oratio est, quando omnium auditorum conspirat ad deteriora consensus. Quoniam vero aliquos quidem ætas, malorum belli nescios facit, quosdam vero inconsiderata spes libertatis: nonnullos vero auaritia succendit, & in confusione rerum capiendum de inferioribus lucrum: quemadmodum ipsi ab hoc errore corrigantur, & non per paucorum improba consilia etiam boni dispereant, existimaui oportere, ut omnibus vobis in vnum coactis ea exponerem quæ arbitror expedire. Perstrepant autem nemo, si non ea audierit quæ ipsius fert libido. His siquidem qui sunt ad defectionem irreuocabiliter incitati, licebit etiam post meos monitus manere in pristina voluntate. mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio, nisi ab omnibus vobis silentium præbeatur. Noui quidem quod multi & iniurias procurantium provincias, & præconia libertatis quasi tragice prosequantur. Ego autem priusquam discutiam qui sitis, & contra quos bellum suscipere tentetis, primum separabo causas, quas conexas putatis. Si enim violatores vestros cupitis vlcisci, cur libertatem magna laude sustollitis? Si vero istud ipsum seruire intolerabile ducitis, superflua est aduersum rectores querela. illis siquidem vel moderatissime agentibus, nihilominus turpe erit seruire. Considerate autem singillatim, & videte quam exigua sit materia bellorum. Et primum quidem ipsa rectorum consideranda sunt crimina. Colere siquidem officijs, non exasperare oportet iurgijs potestatem. Cum vero modicorum peccatorum exprobrationes maximas facitis, aduersum vos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & quod antea clanculo & cum quadam verecundia nocebant, palam vos confidenterque populantur. nihil autem ita plagas coercet ut patientia, & violatorum quies violentibus iniicit pudorem. Fac autem eos, qui à Romanis in provincias mittuntur, esse grauiter molestos, non tamen etiam Romani omnes violent vos, neque ipse Cæsar, aduersum quem pugnare vultis. Neque enim ex præcepto illorum improbus ad vos quisquam venit: neque possunt illi, quæ in oriente geruntur, positi in occidente conspiciere, sed neque facile ea quæ hic sunt, illic audiuntur. est autem importunissimum, & propter exiguas causas, tantis, & ea de quibus querimur nescientibus, velle consfigere. Et

re. Et quidem nostrorum criminum cito erit futura correctio. neq; enim vnus atque idem provinciæ semper curam tenebit, & successores eius credibile est modestiores futuros. Motum autem semel bellum, neq; deponere facile est abique magnis calamitatibus, neque sustinere. Libertatis vero bona sitientibus providendum atq; certandum est, vt principio non ea careant. molesta enim est nouitas feruitutis: quam ne vtiq; subeas, iustum suscipi certamē videtur. Qui vero semel subiectus est, & deinceps deficit, cōtumax magis seruus quā amator libertatis ostēditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne susciperetur Romani, cum in provinciam Pompeius intraret. Maiores vero nostri eorumq; reges, pecunia, corporib⁹, animis multo vobis meliores, exiguæ parti potentiæ Romanæ obistere nequiverunt. vos autem qui hæreditariam obediētiam suscepistis, rebus autem oībus illis qui primi parere longe inferiores estis, cōtra omne Romanū regnū obistere posse arbitramini? Et Athenienses quidem, qui ob Græcorum libertatem patriam suam quondam ignibus tradidere, qui superbissimum illum Xerxem per terram nauigantem, per mare vero ambulantem, & cuius classem non caperet amplitudo pelagi, latiore autem Europa duceret exercitum, hunc inquam cum vna nauē fugientem gloriosissime persecuti sunt: circa paruam autem Salaminam, qui tantas opes Asiæ confregere, nunc tamen seruiūt Romanis, & illam regiam Græciæ ciuitatem administrant Italiæ iussiones. Lacedæmonij quoque post Theopylas, & Plateas, & Agēsilaum Asiam perscrutatum, eisdem dominos venerantur. Macedones vero, qui adhuc penē imaginantur Philippum videre cum Alexandro promittentem sibi orbis imperium, ferunt tamen rerum mutationem, & adorant eos, ad quos fortuna migravit. Alię quoq; multę gentes ad libertatem fiducia subnixę, & multo maiores, cesserunt tamen & obediunt: vos autem soli seruire dedignamini his, quibus videtis vniuersa esse subiecta. Quibus exercitibus, quibus confiditis armis? Vbi est classis vestra, quę peruagetur Romanorum maria? Vbi autem qui expensis possint sufficere thesauri. Cōtra Ægyptios forte aut Arabas existimatis vos bellum mouere. Non circūspicitis Romanorū imperiū. Non metimini vestram imbecillitatem. Nōne scitis vestram ciuitatem à conterminis gentibus frequenter esse superatam. illorum autem virtus per totum orbem, inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæsierunt. Neque enim sufficit eis ad orientem quidem totus Euphrates, ad septentrionem vero Ister, neque in meridie solitudine tenus perscrutata Libya, neq; in occidente Gades: sed vltra oceanum alium quæsierunt orbē, & vsq; ad Britannias, inaccessas prius, arma & exercitū transtulerunt. Quid ergo. Vōsne ditiores Gallis, fortiores Germanis, prudentiores Græcis. postremo plures estis omnibus in toto orbe de gentibus. Quæ vos fiducia aduersum Romanos erigit. Sed dicet aliquis, seruire molestissimum est. At quanto magis id Græcis, qui vniuersis sub sole habitantibus videbatur præstare nobilitate: & tam latam quondam provinciam possidentes, nunc bis ternis fascibus Romanorum obediunt. totidem autem etiam Macedones obsequuntur, qui certe multo vobis iustius deberent libertatem tueri. Quid autē quingentę Asię ciuitates. nunquid non absque vllō præsidio, vni tantummodo rectori parent, & fascibus consulis obsequuntur. Quid autem pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Taurorum gentem: Bosphoranos quoque, & habitantes circa Ponti littora nationes, Mæoticasq; gentes. apud quas nimirum olim neque domesticus aliquis dominus noscebatur: nunc vero militum subiiciuntur tantum tribus milibus, & quadraginta naues longę, innauigabile prius mare in pace custodiunt. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia, & Pamphyliorum gens, Lydi quoque & Cilices pro libertate dicere valerent. tamen nunc sine armis tributa pendunt. Quid autem Thraces. quinque quidem diebus in latum, septem autem in longum commeabilem provinciam possidentes, asperiorēque multo quā vestra est, ac multis partibus fortiorem, altissimōque gelu eos qui irruerint retardantem, duobus milibus Romanorum in præsidio manentibus obsequuntur

Athenienses

Lacedæmonis

Macedones

Britanni

Galli

Germani

Græci

Arabes

Asia

Heniochi

Colchi

Tauri

Bosphorani

Mæotici

Lydi

Thraces

Illyrici Dal
mata

Galli

Germani

Britanni

Carthaginienses

Cyreni
Marmaride

Aethiopes

quantur. Post hos Illyrici vsq; ad Dalmatiam, & Istro tenns incolentes, duabus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipsi impetus compescunt. Dacorum. Ipsi quoque Dalmatae, qui tam multa pro libertate conati, sepiusq; capti, rursus cum maioribus opibus rebellant, nunc sub vna Romanorum legione agunt quietem. Veruntamen si aliquos magnae causae ad defectionem incitare deberet, Gallos potissimum oporteret assurgere, quos videlicet tantis munimentis natura cinxisset: ab orientali plaga Alpium montibus, à septentrionali Rheno flumine, meridie Pyrenaeis montibus, ab occidente vero Oceano. sed tali munitione gaudentes, trecentis & quindecim gentibus numerosi, fontes autem (vt ita dixerim) felicitatis domesticae habentes, omnibusque bonis totum penè orbem irrigantes, ferunt nihilominus vectigales esse Romanorum, ac felicitatem suam in eorum felicitate reponere: idque sanè ipsum, non per animorum molliem, nec propter ignobilitatem parentum (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnaverunt) sed Romanorum admirati sunt horrueruntque cum virtute fortunam, qua illi plura saepe obtinere quàm bellis. denique sub mille & ducentis militibus seruiunt, quibus penè plures habuerunt ciuitates. Neque Hispanis nascens in agris aurum, pro libertate bella gerentibus profuit, neq; tanto terrarum marisque spatio à Roma diremptae gentes, Lusitani scilicet & pugnaces Cantabri: nec vicinus oceanus, etiam accolis suis fragore terribilis: sed vltra columnas Herculis prolatis armis, & per ipsas nubes Pyrenaeorum montium eluctati vertices, ditioni suae hos quoque subdiderunt Romani: atque ita bellicosas gentibus, tantoque (vt dixi) spatio diremptis, legio in praesidio vna satis est. Quis vestrum non audiuit multitudinem Germanorum, virtutem quoque & magnitudines corporum (vt arbitror) sepe vidistis. siquidem vbique Romani earum gentium captiuos habent. Sed illi ita ingentem spatij regionem incolentes, spiritus autem maiores corporibus gerentes, & animam quidem cōtemptricem mortis, indignationes autem vehementiores feris, nunc Rhenum limitem habent: & octo Romanorum legionibus domantur: & seruiunt quidem qui capti sunt, reliqua autem eorum gens vniuersa salutem in fuga non in armis reponit. Considerate autem etiam Britannorum muros, qui Hierosolymae confiditis muris. Illos siquidem circumdatos Oceano, & penè non minorem quàm noster orbis est habitantes, Romani nauigantes redegerunt in ditionem suam: quatuorq; legiones tantae magnitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere? quando etiam Parthi, bellicosissimum genus, tantis prius populis imperantes, & tam magnis opibus circumdati, obsides tamen mittunt Romanis: estq; cernere, sub specie pacis seruientem in Italia praecipuam Orientis nobilitatem. Vniuersis penè, qui sub sole incolunt, Romanorum arma venerantibus, vos soli bellum geretis. Neque Carthaginensium considerabitis finem, qui magnum illum Annibalem iactantes, & ex nobili Phoenicum stirpe venientes, tamen sub Scipionis dextera corruerunt. Sed neque Cyrenaei Lacedaemone oriundi, neque Marmaridarum genus vsque ad Dipsadem protentum, neque terribiles etiam audientibus Syrtes. Nasamones quoque & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarum virtutes impedire Romanas. Sed tertiam partem orbis terrarum, cuius neque numerare quidem nationes facile est, quae scilicet ab Atlantico mari & columnis Herculis vsque ad rubrum mare infinitos numero & locis Aethiops continet, totam tamen ceperunt armis: & praeter fruges annuas, quibus Romanam multitudinem octo mensibus pascunt, alia quoque vectigalia pendunt, expensas quoque deuotissimi imperio ministrant, nihil de his quae iubentur, sicut vos, contumeliosum putantes. & quidem vna cum illis tantum legio commoratur. Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare Romanam: cum ea positis de vicina vobis Aegypto diligenter inspicere. Haec enim cum vsq; ad Aethiops porrigatur, opulentiaq; Arabiam, contigua quoque sit Indiae, quinquaginta & septingentas myriadas incolarum habes, praeter Alexandrinorum plebem tamen

vectigalia

vectigalia, quorum magnitudinem de censu singulorum capitum æstimari licet de votissime penditans, Romanū non dedignatur imperiū: & certe quā magnum stimulum defectionis habēs, Alexandriam scilicet, multitudine & diuitijs abundantē, magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia triginta, in latitudine vero nō minus quā decē: tributorū vero multo amplius per mēses singulos infert, quā vos toto anno penditis: & præter pecuniam, qua tuor mensium Romanæ plebi annonam ministrat. Munitur autē vndiq; aut in cōmeabili solitudine, aut importuoso mari, aut fluminibus, aut cœnosis paludibus, quorum tamen omniū nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ etiam legiones ciuitati insidentes, profundam Ægyptum cum illa Macedonum nobilitate frenāt. Quos igitur in bella de solitudinib⁹ aliquibus socios assumetis? Siquidem omnes qui in orbe habitabili degunt, Romani sunt: nisi forte quis vestrum spes suas vltra Euphratem porrigat, & Adiabenorū regionem gentiles suos æstimet adiutores. Porro nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello implicabunt: nec si tam probroso operi assensum darēt, Parthus tamen sineret. Est siquidem ei cura tuendę cum Romanis amicitie, & arbitrabitur fœdus esse temerātū, si quis de his qui subiecti sunt eius imperio, aduersum Romanos in bello procedat. Superest igitur vt ad diuinum confugiatur auxiliū. verum & hoc apud Romanos est. sine deo quippe impossibile esset imperium tale consistere. Considerate autē, quemadmodum hæc ipsa erga ipsam religionem immoderatio. etiā si cum longe inferioribus bellum geratis, tamen ad dispensandum sit vobis difficillima, atque eadem trāsgrediendo offendatis deum. per quē eum auxiliaturum putatis. Si enim seruetis sabbatorum consuetudinem, & ad nullum actū moueamini, facile profecto capiemini. Sic quippe etiam maiores vestri experti sunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum destinante: in quibus scilicet hi qui oppugnabātur, otia gerebant. Transgredientes autē in bello legem patriam, nescio propter quid in reliquum dimicetis. Vna siquidem nunc vobis intentio est, ne quid de patria institutione soluatur. Quemadmodum autē aduocabitis in adiutorium deum, si cultū ei debitum sponte violetis? Assumunt autem singuli quique bellum, vel diuinę virtuti, vel humanis opibus confidentes. Cum vero vtraque hæc, quantū ad ipsam pertinet consequentiam, deseruntur, in manifestam vtique captiuitatem volentes pugnare proiliunt. Quid autē prohibet propriis manibus filios vestros coniugesq; laniare, & hanc pulcherrimam inflāmare patriā? Erumpentes si quidem in furorem, lucrabimini vel ignominiam superatorū. Bonum est o amici, bonum est, dum adhuc stat navis in portu, præcauere tēpestatem futurā, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas, trepidare. His siquidem qui in improvisa mala inciderint, superest vt digni vel miseratione videantur: qui vero se in apertum discrimen iniecerint, etiam exprobrationibus onerentur. Nisi forte aliquis vestrum æstimet secundum pacta conflictum ire Romanos, aut postquā vicerint, moderate vobiscum acturos, & non in exemplum aliarum gentium facram hanc urbem inflāmaturos, interfecturos autem vniuersum vestrū genus. Neque enim qui superfueritis armis, vsquā locum fugæ habebitis, vniuersis scilicet gentibus, vel iam habentibus Romanos dominos, vel habere metuentibus. Periculum autem non solum vos manebit, sed etiam in reliquis ciuitatibus habitantes Iudæos. Neq; enim est in toto orbe populus, in quo non vestra portio sit: quos certe omnes vobis rebellātibus, cæde crudelissima diuersi quique conficiēt, & propter paucorum virorum praua consilia, vniuersæ vrbes Iudaico sanguine redundabunt. Manet autem venia eos qui talia patrauerint, quod sint nimirum vestro vitio coacti. Si vero eadem exequi superfederint, considerate quā impium sit, aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat autem vos misratio, & si non filiorum vestrorum atque coniugum, saltem istius ciuitatis, quæ mater vrbium vestrę regionis vocatur. Parcite mœnibus sacris, parcite venerabilib⁹ adytis, templumq; vobis & sancta sanctorū seruate. neq; enim vltorius victores Ro-

mani his abstinebunt, quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam. Ego testor quidem sancta vestra, sacrosq; angelos dei, patriamq; communem, quod nihil eorum consiliorū, quę vobis viderim expedire, subtraxerim. vos aut decernentes quę oportet, mecum in pace degetis: si vero protuleritis iras, absq; me periculis subdemi, His dictis, astante etiam sorore lachrymanit, & multam partem de eorum impetu lachrymis infregit. Succlamabant aut, non se aduersum Romanos, sed aduersum Florum, ob ea quę pertulissent, bellum gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera vestra, inquit, talia sunt, qualia aduersum Romanos pugnantium. Neque enim Cæsari vectigal dedistis, & Antonianas porticus incendistis. Sopiētis autem causam defectionis, si & porticus denuo construatis, & tributa reddere maturetis. Neque enim Flori hoc præsidium est, aut pecuniam Floro dabit. His consultis populus acquieuit, & cum rege ac Berenice ascendentes in templū, porticus ædificare adorti sunt. Per vicos autem & regiones principes quique decurionesq; dispersi, vectigal colligebāt: celeriterq; quadraginta talenta (tantum enim erat reliquum) redacta sunt. Et belli quidē imminentes minas, eo tunc more Agrippa compescuit. Deinceps vero persuadere populo tentabat, ut parerent Floro, donec successor ei à Cæsare mitteretur. Ad quam orationem multitudo accensa, nec à verborum in regem contumelijs temperauit, sed protinus cum vrbe pepulerunt: ausq; sunt nonnulli seditioforum etiam saxa in eum iacere. Rex autem videns tumultuantium irrenocabilem impetum, & cōquerendo quod contumelijs esset affectus, principes quidem eorum vnā cum alijs potentibus misit ad Florum Cæsaream, ut ipse ex eis eligeret, qui de tota regione vectigal exigerent. ipse vero discessit in regnum.

Rex Agrippa
Hierosolymis pellitur

De cœpta rebellione Iudæorum contra Romanos Cap. XVII

PEr idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebant, congregati irruerāt in quoddam præsidium, quod vocabatur Massada: & occulte eo per uaso, Romanos omnes interfecerūt: alios autem de suis posuerunt custodes. In templo quoque Hierosolymorum, Eleazarus quidam, filius Ananiæ pontificis, iuuenis audacissimus, dux illo tēpore militum, persuasit his qui sacrificijs ministrabant, ut nullius munus aut hostia, qui non esset de Iudæorum gente suscipere retur. Id autem erat Romani belli seminarium atq; materia. Reiecit siquidem hostias Cæsaris, quę pro Romano populo offerri solitę erant. Plurimum aut super hoc pontificibus, alijsq; nobilibus deprecatis, ut non præterirent eum morē, quo supplicabatur pro regibus, nihil tamen acquieuerunt, non parum quidem & suę multitudini confidentes: robur siquidem omne res nouare cupientium, eorum voluntates iuuabat: maxime autem aspiciebant in Eleazarum, qui per idem tempus, ut dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quique cum pontificibus, & Phariseorum nobilissimis, & videntes quam grauib; malis pergerent subijcere ciuitatem, decreuerunt seditioforum animos experiri: & ante portā quę ærea vocatur, concionem aduocantes (erat autem in interiori parte templi posita, quę respicit ad solis exortum) ac primo quidem multa de temeraria eorum defectione conquesti, & quod tam graue bellum patrię commouerent: deinceps irrationabilitatem causę ipsius arguebant, dicentes, maiores quidem eorū ornasse templum ex magna parte de muneribus gentium, semperque eorum qui foris essent populorum munera suscepisse: & nō solum non prohibuisse aliquorum hostias (id siquidem esse impiissimum) sed etiam eas quę viserentur permanerentq; ad præsens vsque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocasse. at nunc eos qui Romana arma iritarent, & desponderent eorum bella, nouum statuere morem religionis, atque cum periculis etiam ream facere ciuitatem impietatis videri: siquidem ea sit, in qua præter solos Iudæos, nullus alius immolet externus, neq; ad orandum sinatur accedere. Et siquidē circa vnus alicuius priuati personā lex ferretur eiusmodi, posset nimirū iure nos inhumanitatis arguere: nūc aut despiciuntur Romani, & iudicatur Cæsar profanus. Vnde verendum esse, ne qui

Eleazarus aut
tor noue con
spirationis

qui immolandas pro illis hostias repellunt, ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre: fiatque vere extra principatum ciuitas, nisi celerius resipiscentes reddiderint hostias ac priusquam ad eos, in quorum cōtumeliā id tētatū est, huius ausus perueniat fama. Simul autē ista dicentes, producebant in medium sciētissimos morum paternorum, sacerdotes quoque, narraturos quodo omnes eorum maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent. Attendebat autem nemo res nouare cupientium his quæ dicebantur, sed neque procedebat in medium altaris ministri, ut belli materiam præparātes. Videntes igitur nobiles quique seditionem eō iam processisse, ut eorum non posset autoritate compesci, & Romanorum armorum periculum se primos esse senturos, in quantum poterant consulentes, amoliri causas parabant. & legatos quidem alios ad Florum miserunt, quorum erat princeps filius Ananiæ Simon: alios autē ad Agrippam, inter quos nobilissimi Saulus & Antipas & Costobarus erāt, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabatur autē vtrunque, ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem, & seditionem opprimerent, priusquā ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malum istud quasi bonus nuncius fuit, volensque inflammare bellum, nihil respondit legatis. Agrippa autē pariter vtrisque parcens, scilicet deficientibus & ijs aduersum quos bellum mouebatur, volensque & Romanis conseruare Iudæos, & Iudæis templum atque patriam, ad hæc autē nec sibi conducere talē conturbationem sciens, misit in auxilium populo equites ter mille, Auranitas scilicet, & Batanços & Trachonitas sub præfecto equitum Dario, duce vero Philip po Iachimi filio. His ergo venientibus, optimates quique cum pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietem, superiorem occupāt ciuitatem: inferiorem siquidem & templum, seditionis manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indefinenter utebantur, & cōtinua erat emissio sagittarum ex vtraque scilicet parte. erat autē quando ex insidijs procurrentes cominus dimicabant. Præstabant autem audacia quidem seditiosi, belli vero scientia regij. Et his quidem erat propositum maxime templum obtinere, profanatoresque eius expellere. Seditiosis vero qui cum Eleazaro agebant, ut præter ea quæ obtinebant, etiam superiorem inuaderent urbem. Per septem igitur dies gravis vtriusque partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerat depellabatur. Deinceps vero adueniente ea festiuitate, quæ Xylophorias dicitur, in qua mos est omnibus grandem lignorū materiam conuehere ad templum, quatenus nunquā ignis deficiat esca (semper enim inextinguibilis perseverat) aduersarios quidem à cultu religionis excluderunt. inter infirmiores autē vulgum irrumpentes multi sicariorum (sic enim vocant latrones, gladios in sinibus gerentes) recepti audacissime prosequerentur opus quod adorti erant. Regij autē audacia & multitudine vincebantur. Ita superiore ciuitate cesserunt, cum isti protinus irruentes, Ananiæ pontificis domum, & Agrippæ ac Berenices palatium inflammauerunt, post quod ignem archiuo intulerunt, volentes omnia creditorum documenta disperdere, ne esset unde ratio creditæ pecuniæ pateret, utque omnem sibi debitorum adiungerent multitudinem, & aduersum locupletes, egenis præberent insurgendi liberam facultatem. Fugientibus ergo chartarum publicarum custodibus, ignem ædibus iniecerunt: atque ita incensis ciuitatis nervis, in hostes irruebant. Quo loco pōtificum atque nobilium quidam in cloacis latuerunt, quidam cum regijs in superiorem regiam confugerunt, portas celeriter obserantes. Inter quos Ananiās pontifex, & Ezechias frater eius erant: & illi quos apud Agrippā functos legatione diximus. Tunc ergo victoria & inflammatione contenti cessauerunt. Postridie autem, quintadecima scilicet die Augusti mensis, fecerunt impetum in Antoniam: & omnes in eo præsidio agentes, per biduum obsessos, ceperunt atque interfecerunt, præsidiumque incēderunt. Postea vero transierunt in regiam, ad quam confugere Agrippæ milites: & in quatuor partes agmen suum diuidentes, muros euertere moliebantur. eorum vero qui intus erant, erumpere nullus audebat, propter multitudinem oppugnantium: sed

Committitur
pugna

Antonia ca
pta incenditur

tium: sed distributi per propugnacula & turre, subeuntes interficiebant, ac frequentes omnino latrones sub muris cadebant. Nec die autem conflictus nec nocte cessabat: seditiosis videlicet existimantibus in desperationem cogi eos qui in presidio erant, propter inopiam victus: regis vero credentibus, oppugnatores suos cessuros labori. Interea Manahemus quidam, filius Iudæ Galilæi, callidissimi illius sophistæ qui quondam sub Cyrenio exprobraverat Iudæis quod post deum subijcerentur Romanis: assumptis quibusdam nobilibus, perrexit in Massadam, ubi armamentarium Herodis regis erat. eoque perrupto, populares aliosque latrones diligenter armavit. hisque utres stipatoribus, veluti rex Hierosolymam reuertitur: factusque princeps seditionis, oppugnationem disponebat. Machinarum autem inopia erat, nec poterat palam suffodere muros, superne hostibus tela iacentibus. cum niculum igitur longe coeptum sub vnam turrim agentes, suspenderunt eam materie subiecta: ac postea in sustinentia ligna igne immisso egressi sunt. Sicque subijcibus exustis, turris quidem extemplo emota est. alter autem murus intus edificatus apparuit. Regis quippe molitiones eorum presentientes, forte etiam de concussione turris, alium sibi murum celerius edificauerunt. Inter hæc autem hi quidem qui oppugnabant, & statim se victores credebant, cum vidissent alium murum, stupore defecti sunt: regis tamen ad Manahemum aliosque seditionis principes mittebant, precantes ut eis discedere liceret. Quod cum solis regis eiusque religionis reliquis Manahemus annuisset, protinus discesserunt. Romanos autem qui soli relictæ erant, gradis animi occupavit defectus. Neque enim vi contra tantam multitudinem pares erant: & precari ut exire liceret, ignominiam iudicabant: quanquam & si permitteretur, nequaquam tutum putabant. Dereliquentes igitur inferiorē locum, qui Stratopedon vocabatur, quippe quasi capi facilem, in tures regias confugerunt: quarum vna appellabatur Hippicos, alia Phaselus, tertia Mariamme. Hi vero qui cum Manahemo erant, protinus irruentes in ea loca quibus milites fugerant, si quos eorum comprehenderent trucidantes, omnem reliquum apparatus diripientes, Stratopedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis Septembris.

Stratopedon
incenditur

De cæde Ananiæ pontificis Manahemi & militum Romanorum.

Cap.

XVIII

Sequenti autem die pontifex Ananias circa Euripos regis domus latens capitur, & à latronibus interficitur cum Ezechia fratre. Circumsidentes autem etiam turres seditiosi, custodiebant ne quis militum posset effugere. Manahemum autem & munitorum locorum destructio, & pontificis Ananiæ mors, in crudelitatem erexit: & neminem parem sibi in negociis arbitrans, intolerabilis erat tyrannus. In surrexerunt autem duo de sociis Eleazari: & mutuo collocti, quod non deceret à Romanis desiderio libertatis deficientes, eandem populari suo prodere, dominumque ferre, & si non violentum, tamen seipsum humiliorē: nam si oporteat cunctis aliis quæ præesse, quemvis magis alium quam illud decere: atque ita pacti, adoriuntur eum in templo. magno enim fastu adoraturus accesserat, regali habitu indutus, & studiosos sui in armis habebat. Cum igitur hi qui circa Eleazarum erant, in illum profuissent, reliquus quoque populus rapiens saxa lapidavit sophistam: existimantes quod illo perempto tota seditio solueretur. Paululum autem stipatores Manahemi resistentes, postquam viderunt totam aduersum se multitudinem irruere, quisque quod potuit diffugit. Et cædes quidem erat eorum qui comprehensi sunt, percrutatio autem latentium sequebatur: paucique ex eis clam in Massadam perfugerunt: cum quibus & Eleazarus filius Iairi, propinquus genere Manahemo, qui postea etiam in Massada tyrannidem egit. Ipsum autem Manahemum, cum confugisset in locum qui Ophas vocatur, atque illic humiliter delitesceret, capientes extraxerunt in publicum, multisque tormentis excruciatum interfecerunt. Similiter autem sub eo agentes principes, præcipuumque tyrannidis eius adiutorem Absalomon nomine. Et populus quidem, sicut dixi, in his adiutor fuit, suspicans aliquam totius seditionis correctionem

Ananias Pont.
interficitur

nis correctionem futuram. Hi vero non vt comprimerent bellum, sed vt cū maiori licentia gererent, interfecerunt Manahemū. Deniq; cum populus multum precaretur, vt oppugnationem militum relaxarent, vehementius insistebant: donec vltius resistere non valentes, Metilius Romanorū p̄fectus & reliqui mittunt ad Eleazarū, precantes vt solam eorum pacisceretur vitam: arma autem & reliqua quę haberent, ipsi tradentibus sumeret. Qui precationem ilico arripientes, remittunt ad eos Gorionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadducęū, & Iudam Ionathę, scilicet eis dextras & sacramentum duros. Quibus actis, deducebat milites Metilius: sed quādiu Romani arma retinebant, nemo aduersus eos seditiosorum fraudis aliquid molitus est. postea vero quā secundū pactiones omnes scuta gladiosq; posuerunt, neque quicquam vltius suspicantes discedebāt, facto in eos impetu stipatores Eleazari, comprehensos trucidabant, neq; resistētes neque supplicātes, solas aut pactiones & iuramenta quę dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti sunt, p̄ter Metilium, Hunc enim deprecantem, & v̄sq; ad circuncisionē Iudaizare se promittentem, seruauerunt solum. Detrimentum aut Romanis quidem erat leue: ex copijs siquidem amplissimis pauci fuerunt interempti: Iudęorum aut captiuitatis illud exordium videbatur. Videntes autem graues iam instare causas bellorum, urbem autem tali facinore fuisse respersam, ex quo nimirū diuina indignatio imminebat, etiam si à Romanis nulla vltio timeretur, lugebant publice, & tristitia ciuitas premebatur. moderati aut quique, quasi pro seditiosis causas reddituri, turbabantur. siquidē sabbato illam cædem contigerat perpetrari, quo scilicet die propter religionē à sanctis quoq; operibus agunt quietem.

De Iudęorum maxime strage Cæsareę & in omni Syria Cap. XIX

Eodem autem die, eademq; hora, quasi aliqua cœlesti prouidentia, Cæsarię ses quoq; Iudęos apud se habitantes trucidauerunt: ita vt vno tempore super viginti milia hominum cederentur, & cunctis Iudęis vacuata Cæsarea remaneret. Nā & eos qui effugerant cōprehendentes Florus, vinctos in arenam deduxit. Post Cæsariensem vero cladens, tota gens efferata est. Diuisiq; Iudęi Syrorum vicos ac finitimas ciuitates protinus vastauerunt: id est, Philadelp̄iā, & Gebonitin, & Gerasam, & Pellam, & Scythopolim. Deinceps vero irruerunt & in Gadaram & Hippon & Gaulanitidem: & alia quidem subruentes loca, alia vero inflammantes, etiam in Gedasam Tyriorum & Ptolemaidem, Gabā quoque, Cæsareamq; tendebant. Obstitit autem eorū incurſui neq; Sebaſte, neq; Aſcalon: sed his quoque flāma vastatis, Anthedona & Gazam euerterunt. Multa aut circa fines harum ciuitatum diripiebātur, vici scilicet & agri, eorumq; qui capiebantur virorū immensa cædes fiebat. neq; tamen Syri minorem numero multitudinē de Iudęorū gente vastabant: sed etiam eos qui in ciuitatibus erant comprehensos dispergebant, non solum ob vetus odium, sed vt discrimen imminens p̄uenirent. Grauis ergo conturbatio totam Syriam peruaſerat, & omnis ciuitas in binos diuidebatur exercitus: vnq; alterutris sal⁹ erat, si p̄uenissent. alteros cæde faciendā: & dies quidē ducebantur in sanguine, noctes autem molestiores formido faciebat. Nam licet viderentur amoliri Iudęos, tamen etiam aliarū gentium Iudaizantes cogeantur habere suspectos: & ob hoc ipsum quod in eis videbatur ambiguum, neq; temere eos placebat interfici, & rursus ob ipsam religionis cōmixtionem quasi penitus externos timebant. Prouocabat autem ad cædes aduersę partis, etiam illos qui prius fuerant mansueti, avaritia, siquidem substantias cæſorum passim diripiebant: & quasi victores eorum prædam, quos trucidauerant, in domos alias transferebant. Gloriosior autem erat qui plura collegisset, quasi scilicet plures virtute superasset. Erat autē cernere ciuitates plenas cadaveribus insepultis, & inhumatos passim iacere cum paruulis senes, forminas autem neque pudenda contectas. Et omnis quidem prouincia plena erat inenarrabilem calamitatum. maiorum autem metus quā quæ peracta erant, facinororum

Syria a Iudęis vastata

Miseranda strages Iudęorum

*Tredecim mi-
lia Iudeorum
interimuntur*

rum imminebat. Et hæcenus quidem Iudæis aduersum alienigenas conflictus erat. Incurrentes autem in Scythopoleos fines, etiam Iudæos qui illic habitabant, experti sunt hostes. Hi enim cum Scythopolitis conspirantes, & consanguinitatem vtilitati propriæ postponentes, aduersum Iudæos cum gentilibus dimicabant. Suspecta tamen eorum ipsa belli fuit auditas. Denique Scythopolitæ veriti ne ciuitatem noctu adirent, & magna sua calamitate ciuibz excusarēt defectionem, edixerunt eis, vt si vellent inter eos firmare consensum, & circa alienigenas ostendere fidē, transirent cum omnibus filiis suis in lucum, quibus quæ fuerāt iussa sine suspicione facientibus, diebus quidem secutis duobus quieuerunt Scythopolitæ. tertia vero nocte exploratores, alios incautos, alios vero dormientes inuadunt, subitoq; omnes interfecerunt, qui fuerunt numero tredecim milia: postque eorum bona cuncta diripuerunt. Dignum autē etiam videtur, Simonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiusdam, non ignobilis viri, filius erat, fortitudine quoq; corporis & audacia animi insignissimus: quibus vtrisque ad incōmoda suæ gentis abusus est. Multos siquidem Iudæorum propinquos Scythopoli, quotidie obtruncabat, & frequenter integros cuneos fudit, ita vt toti⁹ aciei momentum solus existeret. Comprehendit autē eum digna ciuili cæde pœna. Nam cum Scythopolitæ circumfusi Iudæis, passim per lucum eos iaculis configerent, educto Simō gladio, in nullum quidem hostium impetum fecit. nihil enim se in tanta multitudine promoturum videbat. Exclamans autē miserabiliter: digna, inquit, Scythopolitæ his quæ gessi patior: quippe qui tam multa cæde ciuū meorū, benignitati erga vos nostræ fidē feci. digne enim nobis externa gens infida est qui in nostrū genus tanta impietate deliquimus. morior ergo quāsi profan⁹ proprijs manibus: neque enim decet hostili manu cadere. isto autem ipse finis mihi & sceleris digna pœna, & idoneū virtutis decus erit: vt nemo scilicet hostium de meo interitu gloriatur, neq; insultet cadenti. Hæc dicens, miserantibus simul ac furentibus oculis circumspicit omnē familiam suā, erat autē ei vxor & filij, & prouecti in senectutē parentes. ille igitur primū quidem patrem à cæsarie comprehendens, & super eū stans ense penetrauit: post quem non sanē inuitā matrē suā interfecit. super hos autem coniugi, & filiis intulit ferrum, singulis sanē horū penē occurrentibus gladio, & hostes præuenire cupientibus. cum vero omnem suam necessitudinem trucidasset, cæcis superstans extulit dexteram, vt neminē posset latere, & totum in viscera sua ensē demersit: dignus quidem miseratione iuuenis propter robur corporis atque animi firmitatem, cæterum quantum ad fidem, quam alienigenis præstitit, digno fine consumptus.

*Iterum cedes
Iudeorum*

De Iudæorum alia grati interfectione Cap. XX

*Iudeorum per-
niciēs in re-
gno Agrippæ*

AD cædem autē quæ in Scythopoli facta est, reliquæ quoque vrbes in Iudæos apud se habitātes irruebāt: & duo milia quingentos Ascalonitæ, Ptolemais autē duo milia interfecit. Vinxerunt quoq; non paucos Tyrij: multosq; trucidauerunt: plures autē eorum vinctos custodijs tradidere. Hippeni quoque & Gadarenses similiter audacissimos quidem amoliebantur, terribiles autē solcite adseruabāt. Reliquæ quoque vrbes aduersum Iudæos singulæ, prout habebant, vel timore vel odio mouebātur. Soli autē antiocheni, & Sidonij, & Apameni, suis cohabitatoribus pepercerunt: & neque interfecere quempiam Iudæorū, neque vinctulis tradiderunt. forte autē & propter multitudinem suam despexerunt eorum si qui motus fuissent. mihi autem videntur magis erga eos miseratione moti, quos vtique nihil moliri videbant. Geraseni autē neque in eos qui apud se remanere delegerunt, quicquam gesserunt mali: & egredivolentes vsque ad fines suos deduxerunt. Excitata est autē etiam in regno Agrippæ aduersum Iudæos perniciēs. Ipse siquidem perrexerat ad Cestium Gallum Antiochiam, relicta administratio ne cuidam ex amicis, nomine Noaro, Soemo regi genere propinquo. Venerunt autem de Batanæa regione septuaginta numero viri, & nobilitate & prudentia ciuium suorum præstantissimi, poscendi præsidij gratia: vt si qui scilicet apud eos quoque

quoque motus fierent, haberent idoneam custodiam, per quam possent insurgentes quosque comprimere. Hos Noarus, quosdam armatos de regijs præmittens, interfecit in itinere omnes. Ausus autem est tale facinus præter consilium Agrippæ: & propter nimiam auaritiam impie in gentiles suos agere non recusans, regnum omne corrumpit, perseverans post tale scilicet principium in totum genus exercere iniquitatem: donec discussis Agrippa rebus animaduertere quidem in eum veritus est propter propinquitatem Soeni, procuranda tamen eum regione summovit. Seditiosi autem capto præsidio, quod appellatur Cyprus imminens finibus Hiericuntis, custodes quidem interfecerunt, munimenta autem destruxerunt. Per eosdem dies etiam in Machærunte multitudo Iudeorum persuadebat in præsidio relictis Romanis, deserere castellum, eisq; tradere. Illi autem quod rogabantur cogi metuentes, pacti sunt cum eis discessionem suam: & accipientes fidem, tradunt præsidium, quod diligentibus cœperunt Machæruntij custodijs obtinere.

*Cæsi sunt sex
tuaginta*

*Machærus a se
ditiosis capitur*

Iudæi Alexandriæ occisi

Cap. XXI.

IN Alexandria autem semper quidē erat incolis aduersum Iudeos seditio, iam ab illo tempore, ex quo strenuis Alexander contra Ægyptios vius Iudeis, præmium societatis tradidit eis, & habitandi apud Alexandriā facultatem, & ius ciuitatis æquale cum gentibus: permanebat autem eis honor iste apud successores quoque Alexandri: denique & in parte vrbis locum eis proprium deputauerunt, quatenus haberent conuersationem per omnia mundiorē à communione scilicet gentium sequestratam: præstiteruntque eis, vt etiam Macedones appellarentur. deinceps vero cum in ditionem Romanorum Ægyptus venisset, neq; Cæsar primus, neque post eum quispiam, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. conflictus autem eorum aduersus Græcos penē continuus erat: & iudicijs in multos quotidie ab vtraque parte animaduertentibus, seditio accedebatur. Tunc vero cum & apud alios turbata res esset, illic magis exarsit tumultus. Nam cum Alexandrini in cōcionem venissent, vt ordinarent pro certis negotijs legationem ad Neronem ferendam, concurrerunt in amphitheatrum per mixti Græcis plurimi Iudæorum. Quos cum vidissent æmuli, extemplo clamare cœperunt, Iudeos hostes & exploratores esse: ac deinceps insulientes intulerunt eisdem manus: & reliqui quidem fugientes dissipati sunt, tres vero ex his comprehensos, trahebant quasi viuos incensuri. Commoti sunt autem vniuersi Iudæi ad opem ferendam: & primum quidem in Græcos saxa iaciebant, postea vero etiam facibus raptis in amphitheatrum impetum fecerunt, comminantes quod in ipso loco tantum simul populū concremarent: & penē minas impleissent rebus, nisi iras eorum compressisset Tyberius Alexander, magistratus ciuitatis. Nec tamen ipse coercendi principium ab armis sumpsit, sed nobiles eorum quosq; submittens, hortabatur vt desinerent, neque aduersum se milites Romanos commouerent. Seditiosi autem benignam deprecationem ridentes. Tyberium contumelijs appetebant. Qui postquam vidit absq; magna calamitate tumultuosos non posse compesci, immisit in eos duas Romanorum legiones, quæ in ciuitate erāt: & cum his alios quinque milia milites, casu ad Iudæorum interitum de Libya venientes: præcepitq; vt non solum interficerent, sed etiam bona eorum diriperent, domosq; inflāmarent. Qui protinus concurrentes in locum qui vocatur Delta (illic quippe erat Iudeorū multitudo collecta) exequiebantur strenue iussa, nec sanē sine cruenta victoria. Conglobari enim Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte positis, aliquandiu quidem restiterunt: semel vero in fugam versi mactabātur: nec vnus erat exitij modus, cum alij sub diuo atq; in campo deprehenderētur, in ædes autem alij concluderentur, & eas quoq; succenderent Romani, vnā etiā diripiendo quæ in his reperissent: cum neque illos aut infantum misericordia, aut reuerentia senectutis moueret, sed in omnes ætates pari cede sequerēt. Vnde totus quidē ille locus sanguine redundabat: quinquaginta vero cōgesta sunt milia mortuorum: nec tamen saltem reliquæ remanissent, nisi ad preces se contulissent,

*Seditio Alex
drie orta*

*Iudei Alexan
drie occisi a
Tib. Alexan.*

*Strages Iudeo
rum quinquas
gies mille*

Bb

eorumq;

eorumq; misertus Alexander Romanos iussisset abscedere. Sed illi quidem, quibus erat consuetum obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerunt: populares autem Alexandrini, propter odij magnitudinem difficulter ab incepto renocabantur, vixq; à cadaueribus distrahebantur. Apud Alexandriam quidem talis casus euenit.

De strage Cestij in Iudæos

Caput XXII.

*Cestius popu-
labundus inua-
dit Iudæam*

*Zabulon incen-
ditur*

Ioppè capitur

Cestio vero iam quiescendum esse non videbatur, intensis ubique Iudæis: sed duodecimam legionem integram ex Antiochia secum ducēs, & ex reliquis bina milia lecta peditum, & quatuor alas equitum: insuperq; regum auxilia, hoc est, Antiochi duo milia equitum & peditum tria milia, sagittarios omnes, Agrippæ vero tantundem peditum & equitum mille, cum & Soemus sequeretur, IIII. milibus comitatus, quorum tertia pars equitū erat, pluresq; sagittarij, Ptolemaida progressus est. Plurimi autem ex ciuitatibus auxilio cōuenere, peritia quidem militibus inferiores, quod autem scientiæ decrat, in Iudæos odio, itemq; alacritate supplentes. Aderat autem ipse quoq; Agrippa Cestio, & eorum quæ conducebant simul & itineris princeps. Ibi cum abducta exercit⁹ parte Cestius in validissimam Galilææ ciuitatem contendit Zabulon, quæ appellatur virorum, & ab Iudæorum finibus Ptolemaida discernit. Cumq; ostendisset eam ciuib⁹ destitutam (in montes enim multitudo refugerat) omnigenum autem rerum plenam, illas quidem militibus diripiendas concessit: ipsum vero oppidum, quamuis admiratus esset eius pulchritudinem, quippe domus habebat similiter vt apud Tyrum & Sidona & Berytum ædificatas, incendit. Deinde cursu territorio peragrato, quicquid inuenisset obuiam depopulatus est: inflammatisq; etiam circum eam positis vicis, in Ptolemaida reuertit. Syris autem adhuc prædæ inhererentibus, & præcipue Berytijs, recepta Iudæi fiducia (Cestium enim recessisse cognouerant) repete in eos qui remanserant irruunt, & propè ad duo milia cédunt. Cestius autem ex Ptolemaide profectus, ipse quidem Cæsaream peruenit: in Ioppen vero partem præmisit exercitus cum præceptis huiusmodi, vt oppidum custodirent, si eo potiri possent: aut si oppidani impetum præsensissent, tam iuum quam ceterorum militum præstolarentur aduētum. Illorum igitur alij mari, alij terra profecti, vtrinq; Ioppen facillime capiunt: ita vt ne fugæ quidem habitatores copiam reperirent, nedū ad pugnam se pararent. Aggressi aut cunctos interficiunt cum familijs, direptaq; ciuitatē incendunt. Intertextorum aut numerus octo milia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimā Samariæ Narbatenē toparchiā non paucos misit equites, qui & partem finium vëdicauerunt, magnāq; indigenarum multitudinem peremerunt: direptisq; patrimonijs, etiam vicos igni dederunt.

De pugna Cestij contra Hierosolymam

Caput XXIII.

IN Galilæam quoq; misit Cēsennium Gallum, ductorem duodecimæ legionis: ei⁹q; tantā militum manū attribuit, quantā genti expugnandæ sufficere posse credebatur. eum validissima Galilææ ciuitas Sephoris cū fauore suscepit, Huiusq; prudens cōsiliū secutę ciuitates aliæ, quiescebāt. Qui vero seditionibus & latrocinijs operam dabāt, in Galilææ montē vndiq; medium recessere, qui est cōtra Sephorim, & vocatur Asamon. Aduersus eos Gallus dūctabat exercitum. Illi autē quādiu superiores erāt, facile Romanos ad se ascendētes arcebāt, & ex his plures quā ducētos interfecerunt. vbi vero eos viderunt circūactō itinere ad celsiora progressos, mature victoriā concesserunt: & neq; pugnā minus armati ferebant, neq; si terga dedissent, equitū poterāt manus effugere: adeo vt pauci locis asperis delitescerēt, amplius vero quā duo milia trucidarentur. Gallus igitur cū nihil iam tentari nonitatis apud Galilæā videret, Cæsareā cum exercitu remeabat. Cestius vero cum omni manu reuersus, in Antipatridem perrexit. Cognitoq; nō paruā multitudinē Iudæorū in turrim quæ Aphēcivocabatur esse collectā, qui cū his cōgrederentur præmisit. Sed priusquam in manus venirent, Iudæi metu dispersi sunt: eorumq; castra iam desolata milites adorti, cū vicis circūpositis incēderūt.

Ex An

Ex Antipatride autem Cestius in Lyddam profectus, vacuam viris ciuitatem offendit. nam propter scenopegiorum dies festos, in Hierosolymam populus omnis ascenderat. quinquaginta vero quos ibi comprehendit occisis, exustoque oppido, vltius procedebat: perque Bethoron profectus, in quodam loco, cui nomen est Gabao castra ponit, distante ab Hierosolymis stadiis quinquaginta. Iudæi vero cum iam ciuitati propinquare bellum viderent, omissis dierum festorum solennibus, ad arma properabant: satisque freti multitudine, incompediti ad pugnam & cum clamore profuliebant, ne dierum quidem septem habita ratione feriarum. erat enim sabbatum, quod apud eos religione maxima curabatur. idem autem furor qui eos ab obsequio pietatis emouerat, in prelio quoque superiores effecit. Tanto namque impetu Romanos aggressi sunt, ut eorum & aciem perumperet, viaque aperta cadibus in medios ruerent: ac nisi ei militum parti, quæ necdum locum amiserat, equites ex circuitu subuenissent, qui non dum defecerant pedites, in periculo totus Cestij exercitus fuisset. Interfecti sunt autem quingenti & quindecim Romani milites: ex quibus quadringenti pedites, ceteri equites erant: Iudæi vero viginti duo. fortissimi autem videbantur Monobazi regis Adiabene propinqui, Monobazus & Cenedæus, & post hos Peraita Niger, & Silas Babylonius, qui ad Iudeos ab Agrippa rege transfugerat, cui pridem militabat. A fronte igitur repulsi Iudæi, ad ciuitatem reuertebantur. Romanos autem ad Bethoron ascendentes Gioræ filius Simon inuadit, multosque postremi agminis coactores lanauit: ac multos carros cum sarcinis captos, in ciuitatem reduxit. Cestio vero in agris triduo commorante, Iudæi locis superioribus occupatis, observabant eius transitum neque cessaturos eos certum erat, si Romani proficisci coepissent.

De obsidione Hierosolymæ à Cestio, & strage.

Cap. XXIIII

ITaque dum Agrippa, infinita hostium multitudine montes amplexa, ne Romanos quidem à periculo tutos esse perspiceret, verbis Iudæos experiri decreuit, vel omnes sibi parituros existimans, ut bello desisterent: vel si qui aduersaretur, reuocandos qui ab eorum sententia discreparet. Misit igitur ex comitibus suis Borcæum & Phœbum, quos illis sciebat notissimos: ut à Cestio fœdus amicitiae, certamque pro peccatis à populo Ro. veniam pollicerentur, si proiectis armis, secum sentire voluissent. Verum seditiosi metu, ne cuncta multitudo spe securitatis ad Agrippam sese conferret, legatos obtruncare statuerunt: & Phœbum quidem priusquam verbum faceret, peremerunt: nam Borcæus vulneratus effugit: populares autem, hoc indigne ferentes factum, cadendo fustibus atque lapidibus in oppidum compulerunt. Cestius vero, quia intestinam eorum discordiam, opportunum ad irruendum tempus inuenit, totum in eos duxit exercitum: inque fugam versos, usque ad Hierosolymam persecutus est. Castris autem in loco positis, qui appellatur Scopus, intervallo septem stadiorum à ciuitate discedens, nihil per triduum aduersus oppidum conabatur: sperans fortasse intus degentes aliquid remissuros. In vicus autem circa ciuitatem, non paruum militum manum ad rapienda frumenta dimisit. Quarto autem die, qui tricesimus mensis erat Octobris, ordinatum in oppidum introduxit exercitum. Populus quidem à seditiosis custodiebatur: ipsi autem Romanorum disciplina terri, exterioribus cessere partibus ciuitatis, & in partem interiori templi refugerunt, Cestius vero transgressus Bezethā, quæ sic vocatur, & Cenopolim & forum quod appellatur materiariū incendit. deinde cum ad superiorem ciuitatem venisset, prope aulam regiā castra posuit. Et si tunc voluisset intra muros violenter irrumperet, ciuitatem ilico possedisset, belloque finem dedisset. sed Tyrannus & Priscus prefectus castrorum & plures equitum magistri, à Floro pecunia corrupti, conatum eius auerterunt: & Iudæos intolerandis repleti cladibus contigit. Interea plurimi popularium nobilissimi, & Ananus Ionathæ filius, Cestium quasi portas ei patefacturi, vocabant. ille autem & ira fastidiens, & quod non satis eis credendum putaret, tamdiu id neglexit, donec proditione cognita, seditiosum Ananum quidem cum ceteris, de muro deiectis lapidibus feriando, in domos suas refugere

Bb 2 coegerunt

*Clades exerci-
tus Cestii*

Cestii fuga

*Callidè Cestii
consilium*

coegerunt: ipsi vero per turres dispositi, murum tentantibus repugnabant. Per dies igitur quinque Romanis undique tentantibus frustrabatur conatus. sexto autem Cestius cum plurimis selectis, itemque sagittariis, à septentrionali tractu templum aggreditur, Iudeis ex porticu resistentibus. qui frequenter quidem Romanos ad murum adeuntes auertere, postremo autem repulsi telorum multitudine, recesserunt. itaque Romanorum qui anteibant, scutis suis muro nixi, & qui eos sequebantur, alijs ac per ordinem alijs similiter superadiunctis, quam sic ipsi appellant, testudinem contexerunt. unde sagittae in eam delatae, irritae delabebantur: & sine aliqua noxa milites moenia suffodiebant: templique portas incendere moliebantur. vehemens autem seditiosus stupor inuaserat, iamque multi ex ciuitate diffugiebant, veluti continuo caperetur. His autem populus alacrior efficiebatur: & quantum nequissimi cadebant, tantum ut ipsi portas aperirent, Cestiumque tanquam de se optime meritum, reciperet, appropinquabant. Et profecto si paululum in obsidione perseverasset, statim ciuitatem obtinuisset. sed credo iam tunc infestus deus pessimis, eiusque sancta illo die finem bello dare prohibuerunt. Denique Cestius, neque animis populi, neque obsessorum desperatione perspecta, repente militem reuocat: & sine ulla spei repulsa, inconsulte nimis ac iniuste discessit. inopinata vero eius fuga, latronum fiduciam recreauit: insecuti que nouissimos aliquot equitum, peditumque peremere. Et tunc quidem Cestius in castra, quae apud Scopon munierat, tetendit: altero autem die ulterius recedendo, magis hostes prouocauit: iamque postremos assecuti multos necabant, cum utraque itineris parte vallata, in transversos tela iactabant. & neque in eos se retorquere, à quibus à tergo sauciabantur, nouissimi audebant, quādam infinitam multitudinem insequi existimantes: neque à lateribus instantium vim repellere sufficiebant: cum ipsi quidem graues essent, ordinemque interrumpere formidarent: viderent autem Iudeos leues, & ad excurrendum faciles esse. unde eueniebat, ut multa mala perpererentur, cum nihil contra inimicis noceret. Tota igitur via percussis, deiectione agmine sternebantur: donec multis occisis, in quibus erat Priscus sextae legionis dux, & Longinus tribunus, & Aemilius Lucundus alae praefectus vix in Gabao peruenirent, ubi castra prius posuerant, multis impedimentis amissis. Hic autem Cestius biduum commoratus, inops consilij quid ageret, cum tertio die maiorem hostium vidisset numerum, & omnia circum loca plena Iudeis, tarditatem sibi obfuisse cognouit: & si adhuc ibi maneret, plures se hostes habiturum. Itaque pro compendio fugae, cuncta quae militibus impedimento erant, amputari praecipit: occisisque mulis atque asinis aliisque iumentis, praeter illa quae sagittas & machinas ferrent (haec enim velut vsui futura seruabat, maxime quia timebat ne Iudeis contra se capta prodesse) Bethoron versus antecedeat exercitum. At Iudaei latioribus quidem locis minus instabant: contractos vero in angustias atque descensus, alij ab exitu prohibebant, alij postremos agminis trudebant in vallem: fusaque omnis multitudo per itineris iuga, militem sagittis operiebat. ubi etiam peditibus, quo pacto sibi met subuenirent, haesitantibus, equitum periculum promptius erat. nec enim ordinate viam prosequi poterant, obstantibus iaculis: & ne contra hostes irent, ascensus ardui prohibebat equitantibus iniij. iaculatoribus autem rupes ac valles tenebantur: in quas deiectioni qui aberrassent consumebantur: nullusque locus aut fugiendi, aut resistendi rationem habebat. Itaque incerti quid agerent, ad vlulatus, quod desperati solent, fletusque conuersi sunt: quibus resonabat Iudeorum exhortatio, cum clamore latantium pariter atque quietum. totusque penè qui cum Cestio fuerat, perisset exercitus, nisi nox aduenisset: qua Romani quidem in Bethoron confugerunt, Iudaei vero obsessis circum omnibus locis, eorum transitus custodiebant. Denique ubi Cestius aperto itinere desperato, iam de fuga cogitabat, lectos propè ad quadringentos omnium fortissimos milites, tectorum fastigijs imposuit. hisque praecipit, vigilum qui in castris excubarent, signa clamare: ut eo modo Iudaei omnem illic militum numerum arbitrarentur

arbitrarentur remanere. ipse autem cum ceteris otiose vsq; ad triginta stadia progreditur. Vnde mane cum Iudæi locum in quo Romani tetenderant desolatum vidissent, in quadringentos à quibus decepti fuerant concurrerunt. & illos quidem sine mora iaculis confecerunt: mox autem Cestium persequi properabant: sed ille cum nocte non paruum spatium itineris peregisset, die vehementius quoq; fugiebat: adeo vt metu perculsi milites, machinas siue tormenta muralia, itemq; balistas, multaq; alia instrumenta relinquerent: quibus tunc ablati Iudæi rursus contra illos qui ea reliquerant vsi sunt. Insequendo autem Romanos, Antipatridem vsq; venerunt. Deinde cum eos assequi non potuissent, inde redeunt & machinas secum asportarunt mortuosq; spoliarunt, & prædam quæ remanserat collegerunt: & præna canentes in metropolim remearunt, suis quidem paucis amissis Romanorum autem & auxiliarium quinq; milibus peditum ac trecentis, itemq; nongentis & octoginta equitibus interemptis. Hæc quidem Nouembris mens octauo die gesta sunt, anno. xij. Neronis principatus.

De Damascenorum sæuitia in Iudæos, deq; Iosephi studijs in Galilæa.

Caput XXV.

Post Cestij vero casus aduersos, nobilium Iudæorum multi, tanquam è naui pessum itura, ex ciuitate enatabant. Denique Costobarus & Saulus fratres, vnà cum Philippo Iachimi filio, qui princeps erat exercitus regis Agrippæ, inde dilapsi ad Cestium transfugerunt. Qui vero cum his in aula regia fuerat obfessus Antipas, fuga despecta, quemadmodum à seditiosis intereptus sit, alias indicabimus. Cestius autem Saulum & ceteros in Achaïam ad Neronem misit, & propriam necessitatem indicaturos, & belli causas deriuaturos in Florum. sperauit enim, & iram in illum excitaturum iri, & sua pericula summoeda. Tunc autem Damasceni, cede Romanorum cognita, Iudæos apud se degentes opprimere studuerunt: & cum eos in publicis thermis collectos haberent (nanq; id olim propter suspiciones meditabantur) facilem quidē sui conatus exitum fore putabant: verebantur autem mulieres suas, ferè omnes præter paucas Iudaizantes, & eorū religione imbutas: quare hic magna cura fuit eas celandi, quid agerent. Iudæorū autem decem milia, quippe vt in angusto loco, atq; omnes incrimis aggressi, vna hora sine metui iugulauerunt. Qui vero Cestium fugauerant, in Hierosolymam reuersi, quos adhuc Romanorum studiosos inuenissent, partim vi, partim blanditijs sibi etiam sociabant: & in templum congregati, plures belli duces eligendos esse censebant. Declarus est igitur Iosephus, Gorionis filius, & pontifex Ananus: omnia quæ in ciuitate gerenda essent, imperaturi: maximeq; vt ciuitatis muros erigerent: Filiū nanq; Simonis Eleazarum, quāuis Romanorū prædā, & ereptas Cestio pecunias, & insuper his plurima ex thesauris publicis in potestate haberet, tamen nullis necessitatibus præposuerunt: quod & ipsum tyrannidis superbia viderent efferri, eiusq; studiosos siue imitatores, satellitum more versari. verum paulatim Eleazarus, ambitione pecuniæ, itemq; astutia persuasit populo, vt in omnibus sibi parerent. In Idumæam vero quos mitterent, alios militum duces optarunt, Iesum filium Sapphæ, vnum è pontificibus, & Eleazarum noni pontificis filiū. Nigro autē mandauerunt, qui tunc Idumæā regebat, ex regione trās Iordanem posita genus ducēs, vnde Peraites cognominabatur, vt ducibus obtēperaret. Sed ne alias quidē regiones omittendas putabāt. nanq; in Hiericuntē Iosephus filius Simonis, & trās flumē Manasses, & Tamnam Ioannes Essæus, toporchias administraturi missi sunt. huic autē Lydda, & Ioppe, & Ammaus erāt additæ. Gophniticæ autē & Acrabatene regionū Ioannes, filius Ananiæ, rector designatus est: & vtriusq; Galilææ Iosephus, Matthiæ filius. huius autē præfecturæ iuncta erat & Gamala, munitissima ciuitatū quæ ibi fuere. Aliorū igitur rectorum, pro alacritate ac prudentia sua, quisq; res sibi creditas administrabat. Iosephus autē, cum in Galilæā venisset, primū curæ habuit, indigenarū sibi conciliare beneuolentiam: multa sciens ea cōfici posse, licet in alijs peccauisset. Deinde considerato,

Damasceni Iudæos decem milia interimunt

Eliguntur duces Iudæorum

Iosephus huius historia scriptor.

Bb ; quod

quod potētissimos quidem amicos haberet si eos participes potestatis fecisset, omnem vero multitudinem si pleraque per indigenas & consuetos fieri pręciperet, septuaginta de senioribus eius gentis prudētissimos elegit: eosque rectores totius Galilę constituit: septem vero per singulas ciuitates minorum litium iudices: nam maiora negotia causasque capitales ad se referre iussit, & illos septuaginta. cęterum disposito per ciuitates iure quo inter se vterentur, etiam quemadmodum extrinsecus tuti essent animaduertit: certusque in Galilęam Romanos esse venturos, opportuna loca muro cingebat, hoc est, Iotapatam, & Bersabee, & Selamin: nec non & Perea, & Iapha, & Sigoph, & montē cui nomen est Itaburio, & Taricheas, & Tyberiada: ad hęc etiam circa Genesar lacum speluncas in ea quę inferior Galilęa vocabatur muniuit. Superioris autem Galilęę Petram quę Achabrorum dicitur, & Seph, & Iamnith, & Mero: in Gaulanide vero Seleuciam, & Soganen, & Gamalam munitione circundedit. Solis autem Sepphoritis permisit, ut murum sibi metipsis fabricarent: quod eos pecuniosos esse, & ad bellum pręptos etiam sine pręcepto videret. Similiter autem Giscalam, Iosephi iussu per se muro cinxit Ioānes Leuizę filius. Cęteris autem castellis omnibus, ipse Iosephus intererat, iubēdo simul atque opem ferendo. Quin & exercitum ex Galilęa, supra centum milia virorum comparauit: quos omnes vndique collectis armis veteribus instruebat. Deinde reputans, hoc maxime Romanorum inuictam esse virtutem, quod dicto essent audiētes rectoribus suis, & armorum exercitationi operam darent. doctrinam quidem urgente necessitate despexit: parendi autem facultatem ratus regentium multitudine posse contingere, ita ut Romani solent, diuisit exercitum: pluresque fecit ordinum principes. Diuersisque militum generibus cōstitutis, alios decadarchis, alios centurionibus, alios tribunis subdidit: & insuper his ipsis rectores, maiorum rerum administratores dedit. Docebatque signorum disciplinas, & prouocationes reuocationesque buccinarum, & principia cornuum, & circūdūctiōnes, & quemadmodum oporteret laborantibus succurrere fortiores, & cū defatigatis partiri pericula: quęque ad fortitudinem animi, corporisque tolerantiam pertinerent, instruebat. Maxime vero eos erudiebat ad bellum, vique quaque Romanorum referens disciplinam: & quod cum viris essent pręliaturi, qui & viribus corporis, & animi obstinatione, totum penē orbem terrę superassent. His addidit, quo pacto belli tempore suis essent parituri pręceptis, iam nunc periculum se facturum, si cōsuetis delictis, hoc est, furtis & latrocinij & rapinis abstinnissent: sed neque aut gētilibus fraudem facerent, aut consuetissimorum damna proprium questum putarent. Illa enim bella optime administrari, quorum milites bonam conscientiam gererent: qui vero per se prauī fuissent, his non solum inimicos, sed etiā deum hostem futurum. Multa in hunc modum admonēdo perseuerabat. Et iam quidem quantum pręlio parandum esset, cōstatum erat. Nam sexaginta peditum milia, ducentos quinquaginta equites, ac pręter hos etiam mercenarios, quibus maxime fretus erat, habebat quatuor milia quingentos: necnon & sexcentos circa se electos custodes corporis, atque satellites. Exceptis autem mercenariis, facile cęteri milites à ciuitatibus alēbantur. Nāque singulę quas enumerauimus, cū mediam sui multitudinem mitterent in militiam, reliquos ad comparandum eis victum tenebant: ut pars armis, atque alia pars faciendis operibus dirimeretur, & armati securitatem rependerent suggerentibus com meatum.

De Iosephi periculis & euasione, & Ioannis Giscalei malicia. Cap. XXVI.

Iosepho autem hoc modo administranti Galilęam, insurrexit quidam insidiator, patria Giscala ortus, Leuizę filius noīe Ioannes, callidissimus, ac dolis plenus: & nequitia quidē nobilissimus omnium, antea vero pauper, & aliquandiu malicię suę impedimentum passus inopiam, facile mentiri paratus, mirusque fidē adhibere mendacio: & qui fallaciam virtutem putaret, eaque aduersus amicissimos vteretur: simulator humanitatis, & spe lucri appetentissimus cędiū: qui semper quidem immoderata concupisset, spem vero leuioribus maleficijs aluisset. Latrō enim

nim erat, sui moris, ac solitarius, deinde etiam comitatū inuenit audaciæ, primo quidem paruum, ampliore autem proficiens. Curæ autem habebat, neminem ignaum asciscere: sed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorūq; peritia præstarent, hos eligebat: donec quadringentorum virorum catenam congregauit, quorum plures ex Tyriorum finibus & vicis erant. Isq; omnē Galilæam depopulabatur: & multos futuri belli metu suspensos lacerabat. Hūc igitur iam dudū regendi milites cupientem, & maiora desiderantem, diu pecuniæ retardabat inopia. cumq; videret Iosephum sua industria lætari, persuadet ei primum, vt fabricandi muri patriæ sollicitudinem sibi committeret. in qua re quæstus magnos à locupletib⁹ fecit. Deinde callidissima fraude cōposita, velut oleo, quod non à gentilibus suis tractatum esset, vti cauerent omnes apud Syriam Iudæi, vt ad confinia oleum mitteretur depoposcit. nummoque Tyrio, qui quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodem pretio amphoræ dimidium vendebat. cumq; Galilæa ferax esset olei, maximeq; illo tempore magna vbertate redundaret, in ea loca vbi erat penuria solus multūq; mittendo, infinitā summam pecuniæ congregauit: qua mox in eū vsus est, qui hoc sibi beneficiū præstisset. Deniq; existimans si Iosephum deposuisset, rectorem se Galilææ futurum, quibus præerat latronibus imperauit prædam vehementius exercere: quo multis rebus nouis per eas regiones excitatis, aut insidiis alicubi rectorem perimeret, si cui ferret auxilium, aut si latrocinia negligeret, ob hoc eum apud indigenas accusaret. Iam dudū autē rumores dissipauerat, quod res Galilææ Iosephus Romanis prodere cogitaret: multaq; in hunc modum ad eius perniciem comparabat. Itaq; illo tempore, cū quidam ex vico Damaritarū, in magno campo custodias agentes, Ptolemæum Agrippæ & Berenices procuratorem aggressi, omnes quas ferebat sarcinas abstulissent, in quibus erant non paucæ vestes pretiosæ, plurimaq; argentea pocula, & sexcenti aurei, neque hanc prædam occulte administrare potuissent, omnia Tarichæas ad Iosephum cōportarunt. Ille autem reprehensiuo lentia, quam regijs intulissent, reponi res ablatas apud aliquam eius ciuitatis potentissimū iubet: paratus eas dominis oportune remittere. vnde maximum ei periculum comparatum est. nanque raptores earum, quia prædæ nullam partem acceperant, egre ferentes, & perspicientes quod Iosephus cogitauerat laborē suum regibus condonare, per vicos nocte discurrent, omnibusq; prædicant Iosephū proditorem esse: eodemq; tumultu ciuitates proximas repleuerunt, adeo vt centū armatorum milia cōtra Iosephum prima luce concurrerent. Deniq; multitudo quidem, in circo apud Tarichæas cōgregata, plurima per iracundiam cōclamabat, partim deponi, partim cōcremari vociferans proditorem: plerosque autem incitabat Iohannes, & cum eo Iesus quidam Sapphæ filius, tunc magistratus Tiberiadis. Iosephi igitur amici & satellites, tantę multitudinis incurtū perterriti, omnes præter quatuor diffugerunt. Ipse vero dormiens, propē cum iam ignis admoneretur exurgit: & monentibus eū quatuor qui remanserant vt fugeret, neque solitudine sua, neq; illorū qui contra se venerant copijs perturbatus, in cōspectū illorū profilit, veste discissa, infusoque capiti puluere, auersisque post tergum manibus suoque ceruici gladio annexo. Hęc autem amicos ei, maxime Tarichæas, ad misericordiam commouerant. rustica vero plebs, & finitimorum, quibus molestior videbatur, nō sine maledictis eum iubebāt publicas proferre pecunias & facta prodicionis fateri. Nam ex habitu eius opinabantur, nihil eorū de quibus nata fuerat suspicio, penitus negaturū: & impetrandę venię causa fecisse omnia, quę misericordiam prouocarent. At illius ista humilitas cōsiliū præstruebat & contra se indignantes arte circumueniens, vt super his, vnde irascerentur, inter se ipsi discordarent, omnia cōfessurum se pollicetur. Deinde sibi loquendi facultate cōcessa, ego, inquit, has pecunias neq; agrippę remittere cogitabā, neq; in propria lucra cōuertere: absit enim: vt amicū putē vnquā, qui vobis sit inimic⁹: aut quęstū ex re capiā, quę vos cōmuniter læderet. Sed quia videbā ō Tarichæa

Impetus Iude-
orum contra
Iosephus

tæ, maxime ciuitatem uestram munitionis egere, & ad extruendâ mœhia minùs habere pecuniæ, timebãq; Tiberiensem populû, & alias ciuitates raptis pecuniis inhiantes, pedetentim eas retinere decreui, ut vos muro circumdarẽ. Si hoc nõ uideatur, profero quæ ablata sunt, & diripiendâ propono. Sin recte consului, bene de uobis meritû coercetis. Hæc Tarichæatæ quidẽ ab eo dicta, cû fauore receperũt: Tiberienses uero cû alijs deprauando, insuper etiã minitabantur: utrique autem relicto Iosepho, inter se litigabãt. Ille aut̃ fretus iam secum sentientibus (erant enim propẽ ad quadraginta milia Tarichæatæ) cû multitudine liberius loquebatur: multumq; in eorum temeritatem inuectus, ex præsentī quidem pecunia Tarichæam ait esse muniendâ: curæ autem sibi fore similiter, ut etiã ceteræ tutæ sint ciuitates. nec enim pecunias defore, si cõcordare uelint in eos, unde paratæ sunt, & non in eum moueantur, qui parat. Itaque tum alia quidem multitudo, quæ decepta fuerat, quamuis irata recedebat, duo uero armatorû milia impetû in eum fecere. Cumq; se ille tecto ante recepisset, instabant ei minitantes. Iterum autem Iosephus in hos quoque altera fraude utitur. cûq; ad fastigium culminis euasisset, cõpresso dextera strepitu, nescire ait se, quid peteret sibi præstari: uoces enim se non exaudire confusas. omnia uero quæ iuberent esse facturum, si aliquos intromississent, qui secum otiose colloquerentur. His auditis, ilico nobiliores cum magistratibus ad eum ingrediuntur. quos ille in intimas ædiû partes inductos, clausa ianua tamdiu verberauit, quoad omnium viscera nudata sunt, circumstabat aut̃ interim populus, existimans eos prolixis allegationibus concertare, cum subito Iosephus foribus patefactis, cruentos eos dimisit. unde tanto terrore qui minabantur affecti sunt, ut proiectis armis aufugerent. Ob hæc Iohannis etiam atque etiam crescebat inuidia, aliasq; nihilominus Iosepho moliebatur insidias morboq; simulato per epistolam postulauit, ut sibi medicinæ gratia Tiberiensibus aquis calidis uti permitteret. Iosephus aut̃, quia nondum ei suspectus erat insidiator, ad præfectos ciuitatis literas fecit, ut & hospitium, & utensilia Iohanni præberent. Quibus ille potitus, biduo post cuius rei causa uenerat agebat, & his fraude circumuentis, alijs uero pecunia corruptis, ut Iosephum desererent, persuasit. His aut̃ cognitis Silas quem Iosephus custodiæ præposuerat, propere de insidijs ei scripsit: atque ille accepta epistola, noctuq; itinere maturato, matutinus ad Tiberiadem peruenit. Et cætera quidẽ multitudo obuiam ei processit. Iohannes autem, quamuis eũ contra se venturũ esse suspicaretur, tamen misso quodã ex notis, infirmitate simulata, quod lectulo detineretur, obsequio sese defuisse mandauit, Tiberiensibus autem à Iosepho in stadium congregatis, ut ad eos quæ sibi scripta fuerant loqueretur, missis armatis Iohannes iussit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perspexisset, populus exclamauit: atq; ita conuersus ad eius uocem Iosephus, ubi ferrum propẽ iugulo suo imminere prospexit, in littus desiliit: è tumulto, excelsa cubitis sex, in quo uerba facies cum populo steterat: ascenditq; inde nauicula cum duobus satellitibus suis, quæ illuc applicuerat, in medium lacum refugit. milites uero eius, ilico raptis armis, contra insidiatores iruebant. Mox autem ueritus Iosephus, ne bello intestino concitato, propter paucorũ inuidiam ciuitas consumeretur, nuncium suis misit, qui eos moneret, ut propriæ tantum saluti consulerent: neque uero quenquam uel occiderent, uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes, conuicuerunt. qui uero circum ciuitatem per agros habitabant, auditis insidijs, & quis earum fabricator esset, contra Iohannem ueniebant. sed ille primus in Giscala patriam suam fuga receptus est. At Galilæi totis iam ciuitatibus ad Iosephum cõfluebant, & cum multa essent armatorum milia congregata, qui se aduersus Iohannem communem insidiatorem adesse clamabant, unaq; cum eo ciuitatem, quæ illum suscepisset, ignibus tradituros: ad ea Iosephus, probare se quidem eorum beneuolentiam, impetum aut̃ cohibendum esse dicebat: prudentia magis inimicos vincere cupiens, quàm perimere. His uero, qui de singulis ciuitatibus cum Iohanne rebellassent,

nominatim

Iterum fit impetus in Iosephum

Iosephus uix gladium insidiantis euadit

Fuga insidiantis

nominatim exceptis, quippe alacri animo suos quisque populus indicabat, præconū voce denunciabat, intra quinq; dies eorum qui Iohannem non reliquissent, patrimonia diripienda, domosq; eorum cum familijs exurendas. Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit, qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. cum reliquis autem Iohannes propè mille Syris fugitiuis, transtulit se iterum in occultas insidias ex apertis: ac per nuncios in Hierosolymam clam missos, Iosephum accusabat, quod magnum exercitum collegisset: iamq; nisi præueniatur vi, tyrannus metropoleos venturus esset. Verū ea populus quidem præsciens, negligebat: liuore aut potentes, nonnulliq; magistratum clam pecunias ad comparandos mercenarios milites misere Iohanni, vt per eos bellum cum Iosepho gereret. decretumq; inter se conceperunt, quo idem Iosephus militum administratione decederet: non tamen id satis esse credebant: ideoq; duo milia & quingentos armatos, & quatuor miserunt nobiles viros: iurisperiti filium Iosandrū, & Ananiam Sadducæum, & Simonem & Iudam Ionathæ filios, omnes eloquentia validissimos: vt eorum scilicet monitu, auerteretur ab Iosepho beneuolentia multitudinis: & siquidem ipse sponte sua veniret, paterentur eum rationem reddere: sin remanere contenderet, pro hoste haberent. Amici autem Iosepho militem quidem ad eum venturum esse perscripserunt, causam vero non indicauerunt, quoniam secretū fuit inimicorū eius consilium. vnde factum est, vt quia præcauere non potuit, quatuor statim ciuitates ad inimicos transirent: hoc est, Sepphoris, & Gamala, & Giscala, & Tiberias: quas tamen cōtinuo sine armis recepit. captos autem quatuor duces consilij armatorumq; fortissimos, remisit Hierosolymam: contra quos populus haud mediocri indignatione cōmotus, & ipsos, & à quibus præmissi fuerant, interfecisset, nisi ante fugissent.

Tiberias à Iosepho recuperatur & Sepphoris. Cap. XXXVII

Iohannem vero iam intra muros Giscalæ, Iosephi timor custodiebat. Et paucis diebus post iterum rebellauit Tiberias, habitatoribus Agrippam regem vocantibus. Et cum ille constituto die ad eos non venisset, pauciq; Romani equites ibi tum comparuissent, à Iosepho defecerunt. Hisq; apud Tarichæas cognitis, Iosephus qui milites frumentatum miserat, neque solus egredi contra desertores, neque se continere patiebatur, metuens ne dum ipse tardaret, regii ciuitatem occuparent. nec enim postero die obstante sabbato quicquam facere poterat. itaq; dolo eos qui se deseruerant circumuenire cogitabat. Et portas quidem Tarichæarum claudi iussit, ne quis consilium suum illis proderet, contra quos suscipiebatur. omnibus aut scaphis quas in lacu comperit congregatis (ducentæ autem & triginta fuerunt, quaterniq; nautæ non amplius singulis inerant) mature ad Tiberiadem nauigat. cumque tanto ab ea distaret spatio, vnde facile videri nō posset, inanibus scaphis in salo relictis, septem ipse solos inermes satellites secum habens, propius vt conspiceretur accessit. Quem cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro cōspexissent, metu perterriti, & scaphas armatorum esse plenas existimantes, arma proijciunt, manusq; supplices agitates, vt ciuitati parceret precabantur. Iosephus aut, postquam multis eos minis & exprobrationibus castigauit, primū quod bello contra populū Ro. suscepto, intestinis dissensionibus vires suas ante consumerent, inimicorūque vota complerent: deinde, quod securitatis suæ curatorem de medio tollere properarent, ciuitatemque non erubescerent sibi claudere, qui eam muro cinxisset: nō repudiaturū se ait, si qui sibi satisfacerent: quibus interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum decem Tiberiensium potentissimi descenderunt. his aut in vnam receptis nauiculam piscatoriam, & procul abductis, alios quinquaginta senatores venire iussit, maxime nobiles, velut illi quoq; fidem sibi præbere deberent. Deinde nouas causationes excogitans, alios insuper atq; alios obtentu fœderis euocabat: vtq; mature Tarichæas recurrerēt, gubernatoribus nauium repletarum imperabat quosque auxissent, in carcerem collocarent: donec omnem curiam, quæ sexcetos ha-

beret

beret viros, duosq; milia populariū comprehensa in Tarichæas scaphis abduxit. Reliquis autem vociferantibus, Clitum quendā esse præcipuū defectionis autorem, iramq; ipsius poena illius precantibus satiari, nullum quidem Iosephus volebat occidere: suorum vero satellitum quendam Leuiam egredi iussit, qui Cliti manus abscideret. Cum vero is præ timore solum se globo inimicorum commissurum negaret, eaq; causa indignari Iosephum stantem in scapha videret, ipsumq; vellem descendere, ac de se supplicium sumere, vt saltem vnā manum sibi concederet, orabat. neque hoc abnuente Iosepho, dūmodo alterā sibiimet Clitus ipse præcideret, educto ille dextera gladio, leuiam sibi truncauit. tantus eum timor Iosephi inuaserat. Iosephus vacuis scaphis, & satellitibus vacuis scaphis, & satellitibus septem, populo capto, rursus Tiberiadem sibi sociauit. Paucis autē diebus post, Giscalā quæ cum Sepphoritis defecerat, militibus depreḡdari, permisit: omnemq; prædam conquistam popularibus reddidit. Similiter etiā Sepphoritis & Tiberiensibus. Nam & hos captos rapinarum damno corrigere voluit: & redhibitione rerum rursus eos ad benevolentiam reuocare.

Quomodo Hierosolymitæ bello se preparauerint: deq; Simonis Gioræ tyrannide. Cap. XXVIII

HActenus apud Galilæā motus erat: iamq; ab intestinis dissensionibus quiescentes, aduersus Romanos instruebantur. Hierosolymis autē Ananus pontifex & potentiores, qui non cū Romanorum parte sentirent, muros instaurare properabant: multaq; bellica instrumenta, perq; omne oppidum sagittæ, aliaq; arma fabricabantur: & exercitationibus iussis manus iuuenum operam dabat. Eratq; vniuersa plena tumultus, magnaq; tristitia moderatos occupauerat: multiq; futuras clades prospicientes, fletum cohibere non poterant: infestaq; pacem cupientibus omnia videbantur. Belli autem incentoribus, quæ illis placeret ex tempore fingebatur: statusq; iam tunc quasi peritura ciuitatis erat, antequam Romani venirent. Anano autem apparatus belli omittere cura fuit: & seditiosorum, quos Zelotas vocabant, amātiā ad vtiliora conuertere: qui tamen victus est, & quis illius finis fuerit, in posterioribus explanabimus. At in Acrabatena toparchia Gioræ filius Simon, multis nouarum rerum cupidis congregatis, ad rapinas conuersus, nō solum in domos locupletum irrūpebat, verum etiam corpora verberibus conficiebat iamque tunc palā tyrannidem inceptabat. Ab Anano autē missis aduersus eū militibus magistratum, ad latrones qui erant Masadæ, cum his quos habebat, effugit: ibiq; manēs, donec Ananus & alii eius inimici perempti sunt, Idumæam cum cæteris populabatur: adeo vt magistratus eius gētis, propter cædium multitudinem & prædarum assiduitatem, collecto milite, vicos præsidij tuerentur. Et Iudeorum quidem res ita se habebant.

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER TERTIVS

De Vespasiani ducis aduentu, & clade duplici Iudeorum. Cap. I

Neronem autē, vbi res apud Iudæam non prospere gestas acceperat, latēs quidē, quod necesse fuit, cum timore stupor inuadit: aperte autē superbiam simulans vltro etiam indignabatur: magisq; ducis negligētiā, quā virtute hostiū quæ cōtingerāt facta esse dicebat: decere se putās, propter pondus imperii tristiora contēnere, viderique malis omnibus superiorē animum gerere. veruntamen curis arguebatur mentis eius perturbatio, cū deliberaret cuinam cōmotum crederet orientem, qui vnā & Iudæos rebellantes vlcisceretur, proximasque his

his nationes simili morbo correptas antecaperet. Inuenit igitur solum Vespasianū his necessitatibus parem, & qui tanti belli magnitudinem suscipere posset, virum ab adulescentia vsque ad senectutem bellis exercitatum, & qui populo Romano iam pridem pacasset Occidentem, Germanorum tumultu concussū: armisq; ante illud tempus incognitam Britanniam vēdicasset. vnde patri quoque ipsius Claudio præstiterat, vt sine proprio sudore triumpharet. Itaque his omnibus fretus, ætatemq; illius cum peritia stabilem cernēs, obsidesq; fidei liberos, eorumq; florem manus esse paternæ prudētiae, iam tum fortasse de tota republ. deo aliquid ordinante, mittit eum ad regendos exercitus in Syria cōstitutos, multis pro tempore blandimentis atq; obsequiis animatum, qualia necessitas imperare cōsuevit. Ille aut̃ protinus ex Achaia, vbi cum Nerone fuerat, Titum quidem filium suum mittit Alexandriam, vt inde quintam itemq; decimam legiones mueret. ipse vero transmissus ad Hellepontum, terreno itinere in Syriam peruenit, ibiq; Romanas vires, multaq; à vicinis regibus auxilia congregauit. At Iudæi post malam Cestij pugna insperata felicitate sublatis, animorum impetus cohibere non poterant: sed tanquam fortuna eos exagitante perciti, bellū vltius producebant. Denique omni, quāta fuit, manu pugnacissima congregata, Ascalonē petierunt. ea est ciuitas antiqua, septingentorū & viginti stadiorū spatio ab Hierosolyma distans & Iudæis semper inuisa: quæ res fecit, vt etiā tunc primis corū incurribus propior videretur. tres aut̃ viros aggressionis duces habebant, & corporibus & prudentia præstantissimos: Nigrum Peraitam, & Silam Babyioniū, & Iohannem Essenum. Ascalon vero validissimo quidem muro cincta erat, sed vacua penē præsidij. vna enim cohors eam peditum, & vna equitum ala tuebatur, cui præfectus erat Antoni⁹. Illi igitur ira multa velocius itinere peracto, ac si ex propinquo venirent, præsto erant. Antonius vero (nec enim eorum fore impetum nesciebat) equites iam ex ciuitate duxerat, & neque multitudinem veritus vel audaciam, primas hostium coitiones fortiter sustinuit: murūq; properantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudæi, qui cū peritioribus imperiti, & pedites cum equitibus, cum stipatis aut̃ inordinatis, leuiterq; armati cum instructis, plusq; indignationi quam consilio tribuentes, cum morigeris & nutu rectoris omnia facientibus dimicabant, facile profligantur. nam vt semel eorum primæ ab equitibus turbatæ sunt acies, fugam petunt: & murum versus se à tergo vrgentibus incidentes, suimet ipsi hostes erant: donec omnes incurribus equitum victi, per totum campū dispersi sunt, qui fuit plurimus, totusq; habilis equitantibus: quod quidem Romanos iuuat, vt magna cede Iudæos prosternerent. nam & fugientes præuertendo, cursum in eos flectebat: & quos occupassent, curriculo trāsfigendo infinitos peremere. Alij vero alios quocūq; se vertissent circundatos, exagitantes facile iaculis opprimebat. Et iudæis quidem propria multitudo, per desperationem salutis, solitudo videbatur. Romani vero licet ad pugnam pauci essent, rebus tamen secūdis animati, etiā superfluere se putabant. Et illi quidē res aduersas superare certantes, dū pudet cito fugere, mutari fortunā sperant, Romani aut̃, in his quæ prospere agerent minime delassati, ad maiore vſq; diei partem pugna protrahunt, donec Iudæorū quidem perempta sunt decem milia, duoq; duces Iohannes & Silas, cæteri vero pleriq; saucij, cū Nigro, qui vn⁹ restabat ex ducib⁹, ī opidū Idumææ quod Sallis dicitur cōfugere. nonnulli tñ etiā Romanorū ī illo prælio vulnerati sunt. Sed nō Iudæorū spiritus clade tāta sedat⁹ est, multoq; magis eorū dolor incitauit audaciā: & contemnentes quantum ante pedes mortuorum iaceret, pristinis rebus feliciter gestis ad cladem alteram illiciebantur. denique paruo tempore intermisso, quod ne curandis quidem vulneribus satis esset, cunctisq; aggregatis viribus, maiore cū indignatione, multoq; plures ascalonē recurrerāt, eadē se præter imperitiā aliaq; belli vitia, comitāte fortuna. Etenim cum Antoni⁹ qua trāsituri fuerāt, posuisset insidias, ex improviso in eas delapsi, & ab

equitibus

equitibus circūdati, prius quā se ad pugnam componerent, iterū super octo milia procubuerunt, cæteri vero omnes aufugerunt: cumq; his Niger multis dū fugeret magni animi facinoribus demonstratis. & quoniā hostes instarent, in turrim quā dā tutissimā compelluntur cuiusdā vici, cui nomen est Bezedel. Antonius vero cū suis, ne vel moras circum turrim, quę inexpugnabilis esset, diu teneret, vel decem hostium fortissimū vitium relinquerent, ignem muro supponunt. turriq; inflā mata, Romani quidem exultantes recedunt, quasi etiam Nigro consumpto, ille aut in castelli specus intimum ex turri saltu demissus enasit: triduoq; post socijs cum fletu eum ad sepulturam inuestigantibus sese ostendit, gaudioq; insperato repleuit omnes Iudęos, tanquam dei providentia dux eis in posterum reservatus. At Vespasianus Antiochiam exercitu adducto, quę Syrię metropolis est, magnitudine simul aliq; felicitate sine dubio tertium inter omnes quę in Romano orbe sunt locum obtinens, vbi etiam aduentū suum regem Agrippā cum omni manu propria offenderat præstolari, ad Ptolemaidem properabat. In hac aut ciuitate occurrerunt ei Sepphoritę ciues oppidum Galilęę colentes, soli mēte pacata: qui tam suę salutis prouidentia solliciti, quā Romanorū virum gnari, etiam prius quā Vespasianus veniret, Cestio Gallo fidem dederant, dextrasque iunxerant, præsidiumq; militare susceperant. tunc quoque benignissime duce suscepto, alacri animo etiam cōtra gentiles suos auxilia promiserunt: Quibus interim Vespasianus præsidij causa polcentibus, equitum peditumq; tantum numerum tradidit, quantum obstare posse arbitrabatur incurribus, si quid Iudęi cōmouere tentassent. non enim minimum esse videbatur futuri belli periculum, auferri ciuitatem Sepphorim Galilęę maximam & in loco tutissimo conditam, totiusq; gentis futuram præsidio.

Descriptio Galilęę, Samaritę, & Iudęę. Cap. II

DVę sunt aut Galilęę, quę superior & inferior appellantur, easq; Phoenice & Syria cingunt. Discernit vero ab occidente Ptolemais territorij sui finibus, & quondam Galilęorū, nunc aut Tyriorum mons Carmelus: cui coniuncta est Gabaa ciuitas equitū, quę sic appellatur, eo quod equites ab Hero de rege dimissi, coloni eō deducebantur. A meridie autem Samaritis & Scythopolis, vsque ad flumen Iordanē. Ab oriēte vero Hippene & Gadaris, sed & Gaulanitis definit, qui etiam regni Agrippę fines sunt. Septentrionalis aut eius tractus Tyro, itemq; Tyriorum finibus terminatur. Inferioris quidem Galilęę longitudo à Tiberiade vsque ad Zabulon, cui vicina est in locis maritimis Ptolemais, protenditur. Latitudine aut patet à vico Xaloth, qui in magno compositus est, vsque ad Bersabem: vnde etiam superioris Galilęę latitudo incipit vsq; ad Baca vicum, qui terram dirimit Tyriorum. Longitudo vero eius à Thella vico Iordani proximo vsque ad Meroth extenditur. Sed cū tanta sint utręque magnitudine, tantisq; gentibus alienigenis cinctę, semper tamen omnibus belli periculis restiterunt. nam & pugnaces sunt ab infantia Galilęi, & omni tēpore pluri, neque aut formido vnquam viros aut eorum penuria regiones illas occupauit: quoniam totę opimę ac fertiles sunt, omniumq; generum arboribus cōsitę, vt etiā minime agriculturę studiosos vbertate sua prouocent. denique exultę sunt ab incolis totę, nec pars vlla est earum otiosa: quin & ciuitates ibi crebrę sunt, & vbiq; multitudo vicorū propter opulentiam populosa, vt qui sit minimus, supra quindecim milia colonorum habeat: prorsus vt etiam si quis magnitudine minorem Galilęam dixerit, quam trans fluuium regionem, viribus tamen eam prætulerit. hęc enim vnuerſa colitur, tota fructuum ferax: at illa quę trās flumen est, licet multo maior sit, pleraque tamen aspera atque deserta est, & nutriendis fructibus mansuetis inhabilis. Perçę sanē mollicies & ingenium fructuosum, campos habet cum varijs arboribus confitos, tum maxime oliuetis ac vineis & palmetis exultos. irrigatur autem abunde montanis torrentibus, & fontibus aquę perennis, quoties illi Sirio çstuāte defecerint. Et longitudo quidem eius est à Macherunte

Fertilitas
Galilęę

Regionis
ultra Iordanem
descriptio

chærunte in Pella: latitudo vero à Philadelphia vsq; ad Iordanem. Et Pella quidem quam supra diximus, septentrionalis eius est tractus: occidens vero Iordanis: meridianum autem Moabitis regio terminat. ab oriente autem Arabia & Silbonitide, necnon & Philadelphia, itemq; Gerasis clauditur. Samaritensis autem regio, inter Iudæā quidem & Galilæam sita est: incipiēs enim à vico in planicie posito, cui nomē est Ginza, in Acrabatenam definit toparchiā: sed natura nihil à Iudæa discrepat. nam & utrūq; montosę sunt & campestres, agroq; colendo molles atq; opimę, necnon & arboribus plenę: pomisq; tam sylvestribus quàm mansuetis abundant, eo quod natura sunt aridę, imbriumq; satis habent. dulces autem per eas supra modum aquę sunt: boniq; graminis copia præter alias earum pecora lactis abundant: quodq; maximum virtutis atq; opulentię specimen est, vtraq; viris referta est. Harum confinium est Anuath vicus, qui etiā Borceos appellatur, Iudæę limes à septentrione. Meridiana vero pars eius, si in longitudine metiare, adiacenti vico Arabum finibus terminatur, cui nomen est Iardan. Latitudo sanē à Iordanę flumine vsq; ad Ioppen explicatur. Media vero eius est Hierosolyma: vnde quidam non sine ratione, vmbilicum eius terrę, eam urbem vocauerunt. Sed nec marinis quidem Iudæa delicijs caret, ad Ptolemaidem vsque locis extenta maritimis. In vndecim autem sortes diuisa est: quarum prima est tanquā regia Hierosolyma, præ cæteris inter oēs accolę emines, velut caput in corpore. alijs vero post hanc toparchię sunt distributę. Gophna est secunda, & post eam Acrabata, adhuc Thamna, & Lydda, itemq; Ammaus, & Pella, & Idumęa & Engadda, & Herodium, & Hiericus: deinde Iamnia & Ioppe finitimis præ sunt. & præter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanęa, & Trachonitis: quę etiam regni Agrippę partes sunt. Eadem vero terra incipiens à monte Libano & fontibus Iordanis, vsq; ad Tyberiadi proximum lacum latitudine panditur. à vico autem, qui appellatur Arphas, ad Iuliada oppidum longitudine tendit: & habitatur ab incolis Iudæis Syrisq; permixtis.

Samarie descriptio

Iudæa descriptio

Vndecim Iudæe sortes

De auxilio Sepphoritis misso & Romanorum disciplina militari.

Caput. III.

DE Iudæa quidem, & quibus esset cincta regionibus, quàm maxime potui breuiter exposui. Quod autem Vespasianus miserat auxilium Sepphoritis hoc est equites mille, sexq; milia peditum, Placido eos regente tribuno, castris in magnocampo positis bifariam diuiduntur. Et pedites quidem in ciuitate ipsius tuendę causa, equitatus vero in castris degebat. vtrinque autem assidue prodeundo, & circa eam regionem loca omnia incursando, magnis incommodis Iosephum eiusque socios, quamuis quietos, afficiebant. & præterea ciuitates extrinsecus deprædabantur: ciniūque conatus, si quando excurrendi habuissent fiduciam, repellebant. Iosephus tamen aduersus ciuitatem impetum fecit; sperans eam posse capere: quam ipse, antequam à Galilæis deficeret, ita muris cinxerat, vt Romanis quoque esset inuicta. vnde etiam spe frustratus est, cum nec vi nec suasu Sepphoritas in suas partes pertrahere potuisset: magisque in Iudæa bellum accendit Romanis indigne ferentibus insidias, & propterea nec die nec nocte ab agrorum depopulatione cessantibus, sed passim diripientibus quicquid rerum in his reperissent: qui tamen cum mortem pugnacibus semper inferrent, imbelles ad seruitium capiebant: ignis vero & sanguis Galilæam totam repluerat, nec quisquam expers eius acerbitalis aut cladis erat. vnam salutis spem fugientes habebant in ciuitatibus, quas murorum ambitu Iosephus communerat. Titus autem Alexandria transmissus ex Achaia citius quàm per hyemem sperabatur, manum militum cuius causa missus fuerat suscepit: contentusq; vsus itinere, mature ad Ptolemaidem peruenit. Cumq; ibi patrem suum reperisset, duabus quas secum habebat legionibus (erant autem nobilissimę quinta & decima) iunxit etiam quam ille adduxit quintamdecimam. Eas autem seque-

Cebantur

bantur decem & octo cohortes: quibus accessere ex Cæsarea quinque cum vna ala equitum, & alæ quinque Syrorum equitum. decem autem cohortium singulæ mille pedites habebant: in cæteris vero tredecim sexcenti pedites, & centeni viceni equites erant. Satis autem auxiliorum etiam à regibus congregatum est. Antiochus enim & Agrippa & Soemus, bina milia peditum, & sagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoque rex Malchus, præter quinque milia peditum, equites mille misisset, quorum pars maior erant sagittarij: ut tota manus computata cum regijs, sexaginta milia circiter peditum equitumque colligeret, præter calones: qui plurimi sequebantur, & meditationi bellicæ assueti nihil à pugnacissimis aberant: quod tempore quidem pacis dominorum exercitationibus interessent, belli autem pericula cum ipsis experirentur, & neque peritia neque viribus, à quoquam nisi à dominis vincerentur. Qua quidem in re nimis admirandâ quis existimauerit Romanorum providentiam, ita seruos instituētium, ut non solum vitæ ministerio, sed belli etiam necessitatibus utiles sint. Quod si quis eorum aliâ quoque respexerit militiæ disciplinam, profecto cognoscet tantum eos imperium non fortunæ munere, sed propria virtute quævisse. Armis enim uti non in bello incipiunt: neque solum, si necesse sit, manus movent, cum in pacis otio cessauerint: sed armis veluti natura coherentes, nullas capiunt exercitationis inducias, nec tempora præstolantur. Meditationes autem eorum nihil à vera contentione discrepant: sed in dies singulos militum quisque omnibus armis, tanquam in procinctu positus, exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. neque enim ordo neglectus eos à consueta dispositione dispergit, neque metus stupefacit, neque lassitudo exhaurit. unde sequitur ut semper superent, quos non itidem confirmatos inuenerint. Nec errauerit si quis eorum meditationes conflictus esse dixerit sine sanguine, contraque prælia meditationes cum sanguine. nam ne repentino quidem hostium in cursu opprimi possunt: sed quocumque in hostilem terram irruperint, non nisi permunitis castris prælio decernunt. quæ quidem non leui opere, neque iniquo loco erigunt, nec omnes inordinate describunt: sed si quidem inæquale solû fuerit, complanatur: quatuor vero angulis eorum dimensio designatur. nam & fabrorum multitudo, & ferramentorum copia quæ usus extructionis postulat, sequitur exercitum. Et interior quidem pars castrorum tabernaculis distribuitur, ambitus autem eorum extrinsecus muri faciem præfert: ordinatis etiâ turribus pari spatio dispositis: quarum internalla catapultis atque balistis, & alijs machinis saxa intorquentibus, omnibusque instrumentis missilium complent, ut cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. portas autem quatuor ædificant, tam iumentis aditu faciles, quam ipsis, siquid urgeat, intro currentibus latas. intus autem castra vici spatijs interpositis dirimunt, mediisque rectorum tabernacula collocant & inter hæc ducis maximi diuum templo simillimum: prorsus ut quasi repentina quædam ciuitas existat: forum quoque & opificum stationes, & sedes militum primatibus, ordinumque principibus, ubi si qua sit inter alios ambiguitas indicent. Ipse vero ambitus, & omnia quæ in eo sunt, multitudine simul & scientia fabricantium opinione citius communiter. qui si res urgeat, fossa extrinsecus cingitur, depressa cubitis quatuor, parique spatio lata. Armis autem septi, per contubernia cum decore atque otio in tentorijs agunt: omniaque ab his ordinate etiam alia cauereque per contubernia expediuntur: veluti si ligno aquæue opus sit aut frumento. nec enim cœna vel prandium cum voluerit, in potestate cuiusque est, simul autem omnibus somnus est, excubias & vigilandi tempora buccinæ significant, neque est omnino quicquam quod sine edicto geratur. Mane autem milites quidem ad cœtiones, illi vero ad tribunos conveniunt salutatum: cum quibus ad summum omnium ducem vniuersi ordinum principes. ille autem his signum aliaque dat ex more præcepta proferenda subiectis: quibus etiam in acie circumaguntur quod opus est, ac vniuersi pariter incurrunt itemque sese recipiunt. Cum autem castris egredientum est, tuba indicium facit: nemoque otiosus est. sed vel solo nutu moniti, taberna-

cula tollunt, omniaq; ad profectiōem instruunt. deinde iterum tuba vt sint parati significat. illi autem cum mulos & iumēta sarcinis onerauerint, velut in curuli certamine signum expectant. Castra vero incendunt, eo quod sibi alia munire facile sit, & ne quando hostibus eadē vsui sint. Et tñ tertio quoq; tubæ signo indicant, vt exeatur: vrgendo aliqua ex causā morātes, ne quis ordinem deserat. Dexterq; duci præco astans, si ad bellum parati sunt, voce patria ter percōtatur. illiq; toties alacri & magna voce paratos esse se respondent, interrogātemq; præueniunt: & Martio quodam spiritu repleti cum clamore dextras erigunt. Deinde otiose & cum omni decore progredientes ambulant, suum quisque ordinem velut in bello custodiens: pedites quidem thoracibus & galeis septi, & vtroque latere gladijs accincti. leuus autem gladius multo est longior, cum dexter mēsuram palmæ non excedat. qui vero ducem stipant lecti pedites scuta & lanceas gestāt cætera nianus hastas & clypeos longos, ferramq; & corbem & sarculum & securim, necnon & habenam & falcem & catenam, triduiq; viaticum, vt parum intersit inter onusta iumenta & pedites. Equitibus autem ad dexteram gladius est longior, & contus in manu, transfuersusq; ad equi latus clypeus: ternaque in pharetra vel amplius dependent lata cuspide iacula, nihil ab hastis magnitudine differētia. Cassides vero & thoracas peditibus habēt similes: nulloq; armorū genere ab equitum alis discrepant lecti, qui circum ducem versantur. Agmina autē semper cui sorte id obtigerit, antecedit. Talia quidem sunt Romanorum itinera & mansiones, itemq; armorum varietas. Nihil vero nec in prælijs inconsultum aut subitum agunt: sed omnia semper sequuntur facta sententiam: opusq; adhibetur ante decretis. vnde aut minime peccant: aut si peccauerint, facilis est errati correctio. Fortunæ autem successibus meliores consiliorum, etiam si aliter successerit, arbitrantur euentus: quasi bonum quidem fortuitum ad rem inconsulte gerendam illiciat: quæ vero ante cogitata fuerint, etiam si aduersus casus exceperit, bene iam meditados exubeant ad cauendum ne idem rursus eueniat: & bonorum quidem fortuitorum non is autor sit cui contigerint, tristiū vero quæ præter sententiam acciderint, saltem recte consulta videantur esse solatium. Armorum quidem exercitatione comparant, vt non modo corpora, sed animi quoque militum fortiores sint. maior autem illis est ex timore diligentia. nanque lege apud eos non desertionis solum, verumetiam minimę negligentix sunt capitales: ducēsq; magis quā ipsæ leges terribiles. nanque bonos honorando, redimūt ne in coercendis noxijs videantur crudeles. Tāto autem obsequio rectoribus parient, vt & in pace ornamento sint, & in acie corpus vnum totius conspiciatur exercitus: sic eorum copulati sunt ordines, ita circumduci sunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculisque ad signa, & ad opera manibus: vnde facere quidem semper strenui sunt, pati vero tardissimi. nec est vbi præliantes aut multitudinem hostium, aut consilia sensere ducum, aut difficultatē regionum sed ne fortunæ quidem succubere. nam & ea certiore putant esse victoriam. Quorum igitur actus a consilijs incipiunt, consultaque adeo strenuus exequitur exercitus, quid mirum si Euphrates ab oriente, & Oceanus ab occidente, itemque a meridiano tractu Africæ fertilissima regio, & a septentrione Rhenus atq; Danubius sunt imperij limites, cum minorem esse possidentibus possessionem recte quis dixerit? Hæc ergo profectus sum, non tā proposito laudandi Romanos, quā solatio denictorum, & vt nonarum rerum cupidos deterrerem, fortasse autem & ad experientiam proderant bonarum artium studiosis, Romanæ instituta militiæ nescientibus: redeo tamen vnde digressus sum.

Impetus Placidi aduersus Iorapatam Caput IIII

VEspasianus quidem vnā cum Tito filio in Prolemaide interim degens, ordinabat exercitū. At vero Galilæam peruaferat Placidus, vbi maximam eorum quos comprehendisset multitudinem, interemit: hæc autē fuit Galilæorum

Cc 2 læorum

læorum imbecillior turba, animisque deficiens: pugnacissimos autem ut vidit semper in ciuitates confugere, quas Iosephus cōmunierat, in Iotapatam, quæ omnium tutissima erat, impetum vertit: existimans eam repentino aggressu facillime captum iri, magnamque & sibi ex ea re alios apud rectores gloriam comparandam, & illis commodum ad reliqua maturius explicanda, quasi metu celsuris alijs ciuitatibus, si quæ validissima esset, occupatam vidissent. Multum tamen opinione deceptus est: Iotapateni enim, cum eius impetum præsensissent, prope ciuitatem aduenientem excipiunt: congressique cum Romanis ex improviso plurimi & ad pugnam parati, necnon & alacres (quippe ut pro salute patriæ, item cōiugum liberorumque dimicantes) in fugam eos vertunt, multosque sauciant, septem solum interfectis: quia neque inordinate pugna decesserant, septisque vndique corporibus leuiter fuerant vulnerati: cum Iudæi quoque magis eminens iaculari, quam manus conferere inermes cum armatis confiderent. ex ipsis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea sauciatis. Placidus igitur ab oppido repulsus aufugit.

Galilæa à Vespasiano inuaditur.

Cap. V.

Vespasianus vero ipse Galilæam cupiens innadere. Ptolemaide proficiscitur, ordinato militum itinere, sicut Romani consueuerunt. Auxiliatores enim qui leuius armati essent, itemque sagittarios præire iussit, ad repêtinis incursus hostium cohibendos, & ut suspectas atque opportunas insidias syluas scrutarentur. hos sequebatur Romani peditatus equitatusque pars: post quos è singulis centurijs deni armaturam suam ferentes, mensurasque castrorum. post hos stratores viarum ibant, qui aggeris maligna corrigerent, ac aspera complanarent, sylvasque obstantes præciderent, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde suas, itemque subiectorum sibi rectorum sarcinas, & tutelæ causa multos cum his equites ordinauit. post quos ipse veniebat, lectos pedites equitesque, necnon & lancearios secum ducens, equitumque præterea suorum agmine comitatus. de singulis enim turmis proprios centum & viginti equites deputatos habebat. hos sequebantur, qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portaret, deinde rectores, itemque præfecti cohortibus tribuni, stipati lectis militibus. & post hos circum aquilam signa alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præest, quod & vniuersarum auium regnum habeat, & sit validissima. itaque illam & principatus insigne putant, & omen victoriæ, quoscunque bello petierint. sacras vero signorum effigies sequebantur cornicines, & post eos acies, in latitudinem senis digesta militibus. hisque adhærebat ex more quidam centurio, disciplinæ atque ordinis custos. Serui autem singularum legionum cuncti cum peditibus erant, multis alijsque iumentis vehentes militum sarcinas. postremum agmen, in quo erat mercenaria multitudo, cogeant armati pedites, equitumque non pauci. Ita peracto itinere, Vespasianus cum omni exercitu ad fines Galilææ pertuenit: ibique positis castris, quamuis promptos ad bellum milites continebat, vna & ostendendo exercitum, quo hostes metu percelleret, spariumque indulgendo pœnitudinis, si quis ante prælium voluntatem mutaret: nihilominus autem murorum instruebat obsidium. Itaque multos quidem rebelliones fugere vel solus fecit ducis aspectus: metum vero vniuersis incussit. Iosephi enim socij, qui non longe à Sepphori castra posuerant, ubi bellum appropinquare cognouerunt, & iamiamque Romanos prælio secum congressuros, non modo ante pugnam, sed antequam hostes omnino conspicerent, fuga disiecti sunt. cum paucis autem relictus Iosephus, ubi animaduertit neque se ad excipiendos hostes sufficientem manum habere, & Iudæorum animos concidisse: ac, si fides his haberetur, plerisque libenter ad hostes defectum ire: iam tum quidem bello omni abstinebat: quam longissime autem periculis abesse decreuit: abductisque qui secum remanserant, in Tiberiada confugit.

Gadare

Gadaræ expugnatio

Caput VI.

Vespasianus autem Gadarensium ciuitatem aggressus, primo impetu capit, quod eam pugnaci multitudine vacuam reperisset. Deinde hinc trāsgressus interius cunctos puberes interfecit, cū Romanos odio gentis, & cladis memoria quam pertulerat Cestius, nullius ætatis misericordia commoueret. Incendit autem non solum ciuitatem, sed etiam omnes circumvicos, & oppidula quædam penitus desolata, nonnulla quorum habitatores ipse cepisset. Iosephus aut, quam tuitionis causa optauerat ciuitatem, ipse metu repleuit. Nam Tyberienſes nunquam eum, nisi de omni bello desperasset, in fugam verſum iri credebāt: neque in hoc eos voluntatis eius fallebat opinio. videbat enim res Iudæorum quorsum euaderent: vnamq; illos viam salutis habere, si propositum mutauissent. Ipse vero, quamuis adhuc sibi speraret à Romanis veniam tribuendam, mori tamen sæpe maluisset, quàm prodita patria, cum dedecore administrationis sibi creditæ apud illos feliciter agere, contra quos fuerat missus. Decreuit igitur Hierosolymam primatibus, quemadmodum sese res haberent, cum fide pericribere: ne vel nimis extollendo vires hostium, timiditatis mox argueretur: vel minus aliquid nunciando, fortasse cœpti etiam pœnitētes ad ferociam renocaret: utq; si fœdus eis placeret, cito rescriberent: aut si bellandum esset, dignum ei contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac epistola scripta, mature mittit qui Hierosolymam literas ferret.

Iotapatæ obsidio,

Caput VII.

Vespasianus autem Iotapatam excindere cupiens (nam in eam plurimos hostium refugisse cognouerat, & prætera validissimum hoc eorum esse receptaculum) præmittit pedites cum equitibus, qui mōtanum iter cœquarēt; saxis asperum, ac peditibus quoque difficile, omnino vero equitibus inuium. Et hi quidem quadriduo fecere quod iussum est, latamq; aperuere exercitui viā. quinto autem die, qui mensis Maii vigesimus & primus erat, prior Iosephus in Iotapatam ex Tyberia deſcendit, abiectosq; Iudæorum spiritus erigit. Cum vero trāsſitum eius Vespasiano quidam transfuga nūciaſſet, utq; mox ciuitatem peteret incitaret, veluti cum ea totam Iudæam capere posset, si Iosephum subiugasset: hoc ille nuncio pro maxima felicitate percepto, dei providentia factum ratus, ut qui hostium prudentissimus videretur, ultro se etiam in custodiam traderet voluntariam statim quidem cum equitibus mille Placidum mittit, vnaq; decadarchum Ebutium, tam manu quàm prudentia virum insignem, circumuallare ciuitatem iussit, ne clām inde Iosephus elaberetur. postero autem die cuncta manu comitatus ipse consequitur, & post meridiem vsq; acto itinere, ad Iotapatam peruenit. adductoq; in septentrionalem eius partem exercitu, in quodam tumulo castra ponit, distante ab oppido stadijs septem. Consulto autem quàm maxime conspici ab hostibus affectabat, ut visu attoniti turbarentur. quod etiam factum est: eosque tantus continuo stupor inuasit, ut muris egredi nullus auderet. At Romanos tota die ambulando fatigatos, ciuitatem statim aggredi piguit: ob eam causam duplici acie circumdato oppido, tertium extrinsecus agmen equitum posuere, omnes Iudæis exitus obstruentes. sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit: quippe in bello nihil est necessitate pugnacius. Itaque postridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis suis manentes, Romanis castra ante muros habentibus resistebant. postea vero quàm Vespasianus & sagittarios & funditores, omnemq; iaculatorum multitudinem adhibitam, missilibus in eos permisit uti: atque ipse cum peditibus in aduersum collem, vnde murus expugnabilis erat, niti cœpit: tunc ciuitati metuens Iosephus, & cum eo cuncta Iudæorum profuſit multitudo: omnesque in Romanos pariter irruentes, procul à muris eos deterruere, multa manu simul & audacia patrando facinora. neque minora tamen patiebantur quàm faciebant. nam quantum ipsos solutis desperatio, tantum pudor incendebat Romanos. & hos quidem peritia cum fortitudine,

Sinus Iotapata

illos autem dūce iracundia ferocitas armabat. Deniq; cum toto die pugnātū fuisset, prēlium nox diremit: in quo Romanorum plurimis sauciatis, tredecim interfecti sunt: Iudæorum autem cum sexcenti essent vulnerati, septem & decem ceciderunt. Nihilōq; minus, Romanis postridie iterum irruentibus occurrūt: multoq; fortius restiterunt: ex eo scilicet fiduciam nacti, quod eos pridie præter spem sustinuerant. sed eos quoq; pugnaciores experti sunt, quod eorum iracundiam pudor incenderat, vinci credentium, nisi cito vicissent. Itaq; per dies quinq; Romanis minime ab aggressione cessantibus, etiam Iotapatēnorum excursus agebatur, muriq; fortius oppugnabātur. & neq; Iudæi vires hostium formidabant, neq; Romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim Iotapata paulominus tota rupes est, ex alijs quidem partibus vndiq; vallibus immēsis præceps: vt earū altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab vna vero tantum Boreæ parte adiri potest, vbi per transversum latus desinentis montis ædificata est: quod quidem ipsū muro ciuitatis Iosephus fuerat amplexus, quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. alijs vero circum montibus tecta, prius quā in eam perueniretur, à nullo poterat conspici. Iotapata quidem sic erat communita. Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans & cum audacia Iudæorum, incipere obsidionem acriter statuit: aduocatisque rectoribus sibi subditis, de aggressu deliberabant. Cumq; aggerem fieri placuisset, qua parte murus facilis erat accessui, totum ad comparandam materiam misit exercitum: oppidoq; propinquis montibus excisis, magnaq; vi lignorum & lapidum comportata, cratibusque ad euitanda iacula desuper missa per vallos dispositis, his protecti aggerem construebant. nulla autem noxa vel minima telorum erat, quæ de muro iacerēt. His attem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, sine intermissione suppeditabant: cunctisq; trifariam distributis, nullus erat otiosus. At Iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarent, magnos tamen crepitus dabāt, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missilium circumpositis (erant autem omnes centum sexaginta) in eos qui super murum astarent, iussit tela contendere: simulque ex catapultis lanceæ percurrerant, saxaq; tormentis ingentia mittebantur, ignisq; & sagittarum frequentissima multitudo, quæ non solum murū, sed etiā totum intra iactū earum spatium Iudæis inaccessum fecere. Arabum enim sagittariorum manus, & iaculatores, itemq; funditores & omnes machinæ tela iaciebant. Neque tamen his Iudæi prohibiti, ne desuper propugnarent, quieti erant: sed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium detrahebant, nudatosq; feriebant: & vbi illi cessissent, aggerem dissipabant, vallorumq; munimenta cum cratibus igni tradebant: donec Vespasianus cognito, huius damni causam ex distributione operum contigisse, quod interiecta spatia Iudæis locum aggrediendi præberent, adunauit tegmina: coniunctisq; pariter viribus obreptiones hostium præpedite sunt. Erecto autem propemodum aggere, pauloq; minus equato propugnaculis, indignum esse ratus Iosephus, nihil contra moliri, quod oppido saluti foret, conuocat fabros murumq; altius iubet extolli. cum illi tam multis obstātibus iaculis minime ædificare posse affirmarent, hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos bona coria recentia extendi præcepit, quæ missos tormentis lapides sinuata susceperent, quibusq; repulsa tela cætera dilaberentur, & ignis humore languesceret. hisq; ante fabros oppositis, illi murum die noctuq; operando, ad viginti cubitorum altitudinem erexerunt, crebris etiam turribus in eo constructis, minisq; validissimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatem se esse credentibus magnum mœrorem comparauit, tam Iosephi molitione, quā oppidanorū obstinatione perterritis.

Obsidio Iotapatēnorum à Vespasiano, & diligentia Iosephi. deq;
Iudæorum excursionē in Romanos.

Cap. VIII.

AT Vespasianus & calliditate consilij, & hostium audacia magis iritabatur: qui iam recepta ex munitione fiducia, Romanos vltro incurfabat: inq; dies singulos praelia cateruatim, & cuiusque modi latrocinales doli, & eorū quæ casus obtulisset rapinæ, aliorumq; incendia fiebant: donec Vespasianus retento milite à pugna, statuit obsidere ciuitatem, vt eam vsui necessariorum penuria caperet. Aut enim coactos inopia sibi supplicaturos, aut si ad finem vsque in eadē pertinacia durauissent, fame consumendos eius habitatores putabat: multoq; faciliores expugnatu fore, si post intervallū rursus anxijs incubuisset. Itaq; omnes exitus eorum asseruari præcepit. Illi autem frumēti quidem, aliarumq; omnium rerum intus habebant copiam, præter salem. aquæ vero penuria eos affligebat: quia neque fons erat intra ciuitatem, & imbre cōtentis habitatoribus, rara est in illo tractu æstiuis mensibus pluuia. quo tempore obsessi etiam hoc vehementius afficiebantur, quod arcendæ siti fuerat excogitatum: quodq; fieri, velut omnis aqua iam defecisset, ægre ferebant. Iosephus enim, cum & ciuitatem videret abundare alijs rebus, fortesque animo viros esse, quo longiorem Romanis obsidionem faceret, quàm sperabant, iam tum potum mensura ciuib; ministrabat. illis autē conseruari aquam penuria grauius esse videbatur: amplioremq; cupiditatem monebat, quod ius bibendi liberum non haberent: ac velut ad extremā sitim peruentum esset, labori cedebant. Hoc autem modo affecti, Romanos latere nō poterant, qui ex aduerso colle trans murum in vnum eos confluere locum, & aquæ mensuram accipere prospectabant: quod etiam balistarum peruenientibus telis, plurimos occidebant. Vespasianus quidem non multo post, exhaustis puteis, ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatem sperabat. Iosephus autem, vt hanc eius spem frangeret, iussit quā plurimos per murorum minas demersa vndis atque humida vestimenta suspendere, vt omnes repente aqua perfluerent. ex quo mœror simul Romanis ac timor erat, cum tantū aquæ viderent eos ludibrio cōsumere, quos potu indigere credebant. Denique dux belli etiam ipse, quia penuria ciuitatem posse capere desperasset, iterū consilium ad vim atque arma conuertit: ludæis quoque id maxime cupientibus: quod nec se, nec ciuitatem saluam fore credebant, & priusquam fame vel siti petirent, mortem bello optabant. Iosephus tamen, præter hoc etiam aliud consilium, quo sibi copia pararetur, per quandā vallem deniam, proptereaq; minus curiose habitam à custodibus, excogitauit. mittendo enim per occiduas eius partes literas ad quos vellet ludæos extra ciuitatem degentes, ab his omnia vini necessaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat, mandato cōmeantibus, vt plerunq; ad excubias reperent, tergavelleribus tecti: quo si qui eos nocte vidissent, canum similitudine fallerētur, idq; factitatum est, donec eius fraudem vigilēs persenserūt, vallemq; cinxerunt. Itaque tunc Iosephus non diu ciuitatem iustinare posse prospiciens, suamque pariter salutem, si vellet remanere, desperans, cum optimatibus de fuga tractabat. verum id populus sensit, & circa eū susus, ne sese negligeret, precabatur, in quo solo recuberēt. ipsum enim saluti esse ciuitati manentē, velut omnes eius causa alacri essent animo certaturi. quod si etiam capiantur, eundē solatio fore. decere autem illū nec inimicos fugere, nec amicos deserere, aut quasi ex navi tempestate oppressa desilire, qui ad eam tranquillo mari venisset. ipsum enim magis demersurum esse ciuitatē, cum iam nemo audebit hostibus repugnare, si discessisset cui cōsiderent. Iosephus autem quod sibi caueret occultās, illorū cōmodo se exitum parare dicebat. nam intra ciuitatem manendo, neq; seruatīs grāde aliquid se profuturū: & si caperentur, vnā cum his esse frustra periturum, obsidione vero liberatum, extrinsecus maximo eis emolumento fore. mature enim congregatis ex territorio Galilæis, alio bello Romanos ab eorum ciuitate reuocaturum. nunc autē non videre, quid apud eos residens vtilitatis afferret, nisi quod Romanos ad obsidionem magis incitaret, vt se caperent magnipēdentes. quē si fugisse cognouissent, multum essent de obsidionis impetu remissuri. Non flexit his populum Iosephus, sed hoc

circumstare se magis incendi. deniq; pueri & senes, itemq; mulierculæ cum infantibus flentes, ad eius pedes accidebant, eumq; omnes complexi tenebant, & ut fortunæ socius sibi remaneret, cū vlulatibus supplicabant: non inuidia salutis eius, quantum ego arbitror, sed propria spe, nihil enim se mali, remanente Iosepho, existimabant esse passuros. Ille autem siquidem paruisset, hæc preces esse ratus: custodiam vero, si per vim cogeretur (multum enim propositum discessus etiā querelarum misericordia fregerat) remanere statuit. communiq; desperatione ciuitatis armatus, & nunc tempus esse dicens pugnam incipere, cum spes nulla salutis est: pulchrumq; vitam pacisci pro laude, ac forti aliquo patratro facinore in memoriam posteritatis occumbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis ergo egressus, disiectis custodibus, vsque ad Romanorum castra excurrerat: & nunc pelles aggeribus impositas, sub quibus tendebant, discerpere: nunc operibus ignem immittere. posteroq; die similiter ac tertio & per aliquot deinceps dies ac noctes bellando non defatigabatur. Sed Vespasianus Romanos his excursibus male affectos aspiciens (nam & terga dare Iudæis pudebat, & fugientes insequi armorum pondere tardabantur: cum Iudæi semper aliquid agentes, priusquā paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat, ut eorum impetum declinarent, neue cum hominibus mortis audis manum cōsererent. Nihil esse forti⁹ desperatis. restingui autem illorum impetus, si proposito frustrētur, quasi flammam si materiam non inueniat. ad hoc oportere Romanos cautius quærere victoriā, augendæ possessionis causa, non ex necessitate pugnātes. Per sagittarios autem Arabum & Syriæ & funditores, perq; saxa tormentis emissa plerunq; repellebat Iudæos. nulla enim telorū machina quiescebat. Illi autem his quidem male accepti cedebant: verum eminus missa intra iactum subeuntes, sæuius Romanis instabāt: cum neque corpori, neque animæ parcerent: sed per vicem vtrinq; pugnant, suorum quisque laborantibus subuenientes.

De oppugnatione Vespasiani cōtra Iotapatā, ariete, & alijs tormētis bellicis

Caput

I X

Igitur Vespasianus vltro se existimans longitudine temporis hostiumq; incurtib⁹ obsideri, cum prope iam muris aggeres æquarentur, arietem admouere decreuit. Est autem aries, immensa materia, malo naui assimilis: cuius summum graui ferro solidatum est, in arietis effigiem fabricato, vnde etiam nomen accepit. dependet autem funibus medius ex trabe alia, velut ex trutina, palis vtrinq; fultus, bene fundatis. retrorsum autem magna virorum multitudine repulsus, hisdemque simul rursus impellentibus missus, in fronte prominente ferro mœnia percutit, nec est vlla tam valida turris, aut murorum ambitus adeo latus, ut & si priores ictus fortiter sustinuerit, assiduos vincat. Ad huius periculum rei duci Romano transire placuit, vi capere oppidum properanti: quoniam perniciofa videbatur obsidio, Iudæis minime quiescentibus. Itaque Romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis, ut facilius ferirentur qui de muris obstare tentassent, propius adhibitis utebantur: neque sagittarij aut funditores longius aberant. cum vero ea causa muros nemo auderet ascendere, ipsi arietem applicabant cratibus de super itémque pellibus septum, tam pro sui defensione quàm machinæ. Et primo quidem impetu mœnia concussa sunt: clamorque oppidanorum, velut iam capti essent, maximus factus est. Iosephus autem eundem locum sepe feriri, neque multo post murum disturbatum iri prospiciens, quo commento vim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis confertos, quā semper impetum arietis ferri viderent, demitti iussit ex muro: ut eo modo secundi ictus errarent, aut etiam excepta vulnera laxitas frustraretur. Quæ quidem res multum Romanis morē attulit: nam quocunque hi machinam conuertissent, contra illi qui super murum stabant, palearum traducentes saccos, ictibus supponebant: nihilque murus percussione lædebat, donec etiam Romani aduersus hoc aliud machinati sunt: proceris enim contis ex-

peditis;

peditis, in his summis falces quibus saccos abscinderent alligarunt. cum autem hoc modo efficax esset opus arietis, ac murus (quia recens ædificatus erat) dictibus cederet, quod reliquum erat, Iosephus eiusque socij ad ignis auxilium se contulerunt: accensumque totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammarunt, vnaque machinas & propugnacula Romanorum & aggeres concremarunt. Illi vero non sine malo subueniebant, audacia simul eorum terri, & ne ad iumento essent, flammis proruentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitem & præterea bitumen ac picem, necnon etiam sulfur, opinione citius volitabant: ope raque Romanorum multo labore curata, vnius horæ spatio pessum dederunt. Hic etiam vir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuētus est, Samæi filius Eleazarus, cui Saab Galilææ patria fuit. Is enim saxum ingens alte sublatum, tanta vi super arietem ex muro demisit, vt machinæ caput abrumperet, idque ex medijs hostibus saltu ad eos delatus auferret, nulloque metu reportaret ad murum. postremo tanquam signum quò tela mitterent, hostibus propositus, nudo corpore quinque sagittarum vulneribus fixus est: earumque nulla respecta, vbi murum ascendit vnde iam videri ab omnibus poterat, sua audacia ibi constitit, contractusque dolore plagarum cum ariete decidit. Post hunc fortissimi extiterunt duo fratres Netiras & Philippus de vico Ruma Galilæi. qui cum super milites decimæ legionis profuissent, tanto impetu vique irruerunt, vt & aciem Romanorum perumperent, quique aduersum ierant, omnes in fugam verterent. præter hos Iosephus quoque & cætera multitudo, raptis ignibus machinas & refugia, cum operibus quintæ itemque decimæ, eius quæ terga dederat legionis, incendunt. cæteri autem qui mox consecuti sunt, & instrumenta & omne genus materiæ obruerunt. Rursus autem Romani sub vesperam, erectum arietem ad eam muri partem, quæ pridem quassata fuerat, appulere: ibique propugnatorum quidam Vespasiani plantam sagitta percussam leuiter vulnerat, quia vis teli spatio defecisset. Maximam tunc id Romanis perturbationem fecit. his enim qui propè aderant viso sanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitum: relictæque obsidione, plerique cum stupore atque formidine ad ducem belli concurrebant: & ante omnes Titus aderat, metuens patri. Vnde contigit vt & benevolentia circa rectorem, & filij trepidatio confunderet multitudinem. facile tamen pater & timore filium, & perturbatione liberauit exercitum. superato enim dolore vulneris, & ab omnibus qui sui causa pertimuerunt conspici studens, bellum in Iudæos sæuius incitauit. nam velut vltor quisque imperatoris omne periculū adire cupiebat: & clamore alius alium adhortantes, murum petebant. Iosephus autem cum suis, licet assiduis balistarum itemque tormetorum ictibus caderent, nequaquam tamen deterrebantur à muro: sed flammis & ferro & saxis eos appetebant, qui arietem protecti cratibus impellerent. Nihil autem aut parum proficiebant, cum sine intermissione procumberent in cōspectu hostium positi, quos ipsi contra videre non possent. nam & suis ignibus collucebant, tanquam si dies esset, & certum erant hostibus signum quò tela dirigerent: machinisque procul non apparētibus, missilia cauere non poterāt. Ergo propterea tam catapultarum quam iaculorum vi simul multi transfigebantur missaque machinis saxa & murorum minas auferebant, & frangebant angulos turrium. virorum autem nulli tam fortiter constipati erant, vt non vsque ad extremam aciem saxi magnitudine ac violentia sternerentur. Sciet autem aliquis, huius machinæ vis quantum valeat, ex his quæ illa nocte contigerunt. in muro cuiusdam ex circumstantibus Iosepho, saxo percussio caput auulsum est, eiusque ad tertium stadium veluti funda excussa caluaria. Interdum quoque prægnātis foemine transalecto vtero, ad dimidium stadium infans abactus est: tanta tormento vis fuit. Ergo machinis terribior erat impetus & missiliū strepitus. crebri autem mortui, cum per muros deicerentur, sonabant. & acerbissimus quidē intus excitabatur mulierum clamor: extrinsecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totusque

De Eleazaro
quodam fortitudine insigni

Machinae Romanorum
machinæ

Vespasianus
vulneratur

ambitus

ambitus muri, ad quem pugnabatur, sanguine confluebat, iamq; ascendi poterat congestione cadauerum. montes aut resonantes, multo amplius horrorem augebant: nec quicquam illi nocti defuit, quod vel auribus vel oculis terrorem posset incutere, Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam sauciati sunt, & tamen vix circa matutinas vigilias murus assiduus machinarum ictibus cessit. Tumq; illi quidem corporibus atq; armis eam partem quæ deiecta fuerat, priusquam Romani pontes apponerent, munierunt.

De iterata impugnatione Iotapatenorum

Cap.

X

MAne autem Vespasianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitū, Mex nocturno labore paululum recreatum. Idemq; cupiens de cōuulsa muri parte alios propugnatores depellere, equitum quidem fortissimos equis de positos trifariam collocat: vt tecti armis dirutum latus vndique obsiderent, contosq; prætenderent: & cum pōtes admoueri cōpissent, ipsi priores introirent. post illos autem pedites validissimos ordinauit. reliquam vero equitū multitudinem secundum muri spatium per montana loca distendit, ne quis fugiens excidium ciuitatis lateret. deinde qui hos sequeretur constituit sagittarios, paratas sagittas habere iussos: funditores quoq; similiter, & appositos machinis. Alijs autem integris muri partibus scalas applicare præcepit: vt qui hos prohibere tentassent, de iectæ partis defensionem relinquerent: cæteri q; omnibus simul telis oppressi, violentiæ irrumpētium cederent. Iosephus autem hoc consilio cognito, per murum quidem integrum labore fatigatos itemq; senes disposuit, quasi lædi non possent in parte vero collapsa validum & potentissimum quemque, senosq; ante omnes viros, in quibus & ipse fuit, ad pericula subeunda sortitus est: hisque præcepit, vt agminum vlulatibus ne metu quaterentur, aures obstruerent: contra sagittarum vero multitudinem communiti protegerentur de iuper scutis: paulatimq; recederent, donec sagittarij pharetras exinanirent. Si vero pontes à Romanis apponerentur, ipsos pro iulire mandauit: atque hostibus persuasit per sua instrumenta resistere: vnumquēq; vero ita certare debere, non quasi conseruandam tueretur, sed quasi perditam iam patriam vindicaret: atque oculis suis proponere mactari senes ac liberos, coniugesq; suas propemodum ab hostibus capi: vimq; futuræ cladis iam nunc collectam in autores eius effundere. ita quidem in vtroq; disposuit. Ciuitatis autem vulgus imbellē, mulieres ac pueri, postquam oppidum triplici acie videre circumdatum (nullus enim ad pugnam translatus fuerat à custodijs) strictisq; gladijs ad partem muri deiectam hostes instare. armisq; montana loca omnia de iuper collucere, atque Arabum quendam sagittariis tela suggere, tunc extremo vlulatu quasi capta vrbe consonuerunt, non vt impendere mala, sed vt adesse iam crederes. Quare Iosephus mulieres, ne misericordia suorum animos effœminarent, intra domos cum in terminatione concludit, silere iussas, ipse vero ad partem muri quæ sibi obtigerat transiit. & scalas quidem applicantibus animū non intendit, sed tantum speculabatur impetum sagittarū. Simul autem ac tubicines vniuersarum legionum consonuerunt, & grauitè infremuit exercitus: signoq; dato, missis vndique sagittis lux obscurari cōpexit: Iosephi socii memores præceptorū, & aduersus clamorem obstructis auribus, & contra sagittarum vulnera corporibus communitis, cum admonerentur pontium machinæ, ipsi eam cursu, & antequam hostes pedem in his ponerent, occupant: eosq; ascendere nitētes prælio deturbant, varia manuum itemq; animi facinora demonstrantes: & ne vel in extremis calamitatibus deteriores illis viderentur, qui sine periculo fortes contra se essent, curabant. nec prius à Romanis diuellerentur, quàm vel caderēt vel occiderent. Itaq; indæis perpetuo dimicantibus, cum nec vnde mutarent propugnatores haberent, defessis autem Romanorū assidue substituerentur: proque his quos violentia repulissent, alii succederent iniuicem se adhortati latera copulant: protectique de iuper longioribus scutis, inexpugnabilis globus effecti sunt: totaq;

Astutissimum
Iosephi con
silium

acie velut vno corpore repellendo Iudæos, in muro iam pedem ponebant. Tum Iosephus, his rerum angustijs consilio necessitatis adhibito, machinis excogitatis cum desperatione stimulatur: feruentiq; oleo perfundi milites iubet, scutorum coniunctione defensos. id autem Iudæi multi, qui & paratum haberent, & plurimū, cito Romanis infundūt: ipsi etiā in eos ahenis missis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem dissipauit, & cum dolore sæuissimo deuoluebantur à muro. siquidem facile à vertice ad pedes vsq; sub armatura oleum per totum corpus fluebat, carnemq; nō secus ac flamma de pascebatur: quod natura facile calefceret, seroq; pro sui pinguedine refrigeret. thoracibus autem & galeis illigatis incendij fuga non erat. nunc autem salientes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. ad suos autem contranitentes tutò recedere nō poterant, quoniam facile ab insequentibus vulnerabantur. Sed neque Romanis virtus in rebus aduersis, nec Iudæis prudētia defuit. Romani enim licet oleo perfusi mirabilia pati viderentur, tamen in eos qui perfuderant ferebantur, præcedētem quisque incurfando, tanquam ipse impetum retardaret. Iudæi vero progressum eorum dolo altero deceperunt, cum fœno græco decocto pontium tabulata perfunderent: quibus illi dilabentes retrahebantur, vt neque fugientium quisquam, neque aggredientium firmo posset enitē vestigio: sed alij quidem resupinati per ipsas pontium tabulas calcarentur, multo vero, super aggeres deiicerentur: & qui cecidissent, à Iudæis feriebantur: qui Romanis desilientibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebant. Cum autem multa milites mala in hac perpeti pugna dux videret, subvesperam eos reuocat: quorum non paucis trucidatis, plures sunt vulnerati. ex Iotapata vero sex viris mortuis, plures quàm trecenti saucij translati sunt. Hoc autem modo pugnatum est Iunij mensis die vigesimo. At Vespasianus, eorum causa quæ acciderant, consolatus exercitum, postquam ira vidit acensum, neque tam exhortationem quàm opus deposcere, aggeres quidem altius tollit, tres vero turres quinquagenum pedum in excelsum iubet erigi, ferro vndique tectas, vt & pondere stabiles essent, neque ignibus expugnarentur: easque super aggeres collocat, iaculatoribus & sagittarijs, itemque leuioribus missilium machinis plenas, funditorum quoque fortissimis. Qui cum non conspicerentur propter altitudinem turrium & loricas, ipsi eos qui super murum astarent facile conspicuos, telis feriebant. at illi cum neque à vertice venientes sagittas facile declinarent, neque vlisci possent quos non viderent: altitudine quidem turriū, librata manu iacula superante: ferro autem: quo erant septæ, flammis obstante: ob hæc defensionem muri deserunt: oppugnationemq; tentantibus prompte occurrunt. Et Iotapatēni quidem ita resistebant, quamuis multi in dies singulos occumberent, neque contra mali quicquam hostibus facerent, quod eos sine periculo prohibere non poterant.

Iaphæ expugnatio à Traiano & Tito

Cap. XI

His autē diebus, Vespasianus ad finitimam quandam Iotapatē ciuitatē euocatus, cui nomen est Iapha, nouas res affectantē, & propterea, quod Iotapatēnos præter spem restitisse audierat, insolescētē, mittit eo Traianum decimæ legionis rectorem, dās ei duo milia peditum & equites mille. Ille autem cum oppidum contra expugnationem munitissimum reperisset (nam præter naturam qua tutum erat etiam muro duplici cingebatur) habitatores vero eius vidisset paratos ad pugnam sibi obuios processisse, prælium cum his committit: eos que paulisper reluctatos, in fugam vertit: quos vestigijs consecuti Romani, exterioris muri ambitum quò confugerant: cum ipsis irrumpunt. secundum autem murum petentibus, ciues sui clauferē ciuitatem, metu scilicet, ne cum his rursus hostes intrarent. Profecto autem deus Galilæorū clades Romanis donabat, qui etiam tūc ciuitatis eius vnuerfum populum exclusum mœnibus proprijs, ad interitum hostib; dedit anidissimis cædium. Multi enim simul ruentes ad portas multūq;

Romani oleo
feruenti per
funduntur

multumq; nominatim præpositos inclamantes, inter ipsas preces mactabantur, quibus hostes vnum murum, alterum cines clauferant: & inter medios coacti murorum ambitus, multi quidem sociorum gladijs transfigebantur, infiniti vero à Romanis interficiebantur, ne ad vlciscendum quidem recepta fiducia. nam præter hostilem metum, etiam domestica proditio eorum animos fregerat. Denique moriebantur, nō Romanos, sed Iudæos execrando, quoad omnes interiere numero hominum duodecim milia. Vnde Traianus vacuum esse ciuitatem pugnatoribus reputans, & si qui adhuc intus essent, nihil eos ausuros esse existimans præ timore, imperatori excidium reseruauit: eumq; per nuncios rogauit vt filiū suum Titum mitteret, finem victoriæ impositurum. ille autem laboris aliquid superesse ratus, cum milite filium misit, hoc est, quingentis equitibus & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatem profectus sic ordinauit exercitum, vt in leuo quidē latere Traianum constitueret, ipse vero in dextro obsidioni præesset. Itaque militibus scalas muris vndique applicantibus, cum paulisper desuper Galilæi obstitissent, continuo mœnia reliquerunt. Titus vero eiusq; comites saltu demissi, mature ciuitatem obtinuerūt. Tumq; vehemēs cum his, qui se intus congregauere, pugna cōmissa est: nunc per angusta viarum irruentibus validissimis, nūc fœminis ex tectorū culminibus, quæ forte inuenissent, tela iactantibus. Et hoc quidē modo vsq; ad sextam horam sustinere conflictum. absumptis autē bellatoribus, cetera multitudo, & sub diuo, & per domos, senes pariter ac iuuenes mactabantur. Denique virilis sexus præter infantes nullus remansit, qui cum mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptorum quidem in ciuitate, & in primo cōgressu, numerus fuit quindecim milia: captiuorum autē duo milia CXXX Hæc Galilæis clades contigit quinto & vigesimo die Iunij mensis.

De Samaritis à Cereale deuictis

Cap.

XII

Sed ne Samaritæ quidem alieni à calamitatibus remāsere. Hi namq; in monte Garizin, qui est illis sanctissimus, congregati, locis suis expectabant, belli autē minas eorum conuentus ac spiritus habere videbatur, nec solum vicinorum malis corripiebantur, sed inconsulta suarum virium infirmitate, secundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultum voluntate pendebant. Vespasiano autem placebat motus antecapere, eorumq; impetus præuenire. Nam & si præsidijs tota Samaritica regio cincta erat, tamen eorum multitudo qui coierant & cōspiratio timebatur. Ea q; causa Cerealem quintæ legionis rectorem, cum sexcentis equitibus tribusq; peditum milibus mittit. Ille autem ad montem quidem accedere, prælioq; congregi nequaquam tutum esse duxit, quod hostes plurimi desuper essent: milites vero circumuallatis vndiq; montis radicibus, tota eos die custodiebāt. Euenit autem aquæ tunc indigētibus Samaritis, etiam graues accendi æstus (erat enim tempus æstatis neque se rebus necessarijs vulgus instruxerat) adeo vt nonnulli quidem vna de siti morentur, multi vero eiusmodi morti seruitium præferentes, ad Romanos transfugerent: ex quibus cognito Cerealis, illos etiam qui adhuc perseuerarent, malis infractos, montē ascendit: & circum hostes exercitu constituto, primum eos ad fœdera hortabatur, atque vt salui esse mallerent rogabat: si arma proiecissent, tutos fore promittens. denique quia persuadere non posset, aggressus eos occidit omnes. Erant autem vndecim milia & sexcenti. Hæc Iunij mensis vigesimo & septimo die gesta sunt: atq; his calamitatibus Samaritæ oppressi sunt.

Iotapatæ excidium

Caput

XIII

Iotapatenis autem diu durantibus, & præter spem aduersa tolerantibus, quadagesimo quidem ac septimo die, Romanorum aggeres super murorum altitudinem sunt elati. quidam vero ad Vespasianum eodem die profugus venit, paucitatem ciuium & infirmitatem simul eorum enuncians: quodq; diturnis virgiljs, & prælijs assiduis consumpti, minime quidem vltius vim ferre possent: verum dolo etiam caperentur, si quis instaret. circa extremam nanque vigiliā, quādo &

do & malorum requiem habere viderentur, & maxime defatigatos custodes matutinus somnus occupat, dormire eos dicebat, eademq; hora inuadendos esse suadebat. Vespasiano autem, quia fidem nosset inter se Iudæorum, quantaq; superbia pœnas contemnerent, transfuga suspectus erat: nam & antea quidam ex Iotapata captus, omne tormetorum genus fortiter pertulit, & cum ne flammis quidem coactus, quid intus ageretur, hostibus exquirentibus prodidisset, mortem deridens cruci suffixus est. Fidem tamen proditori coniectura faciebat, fortasse illum vera dicere: ipse autem nihil ex eius fallacia magnum sibi existimans esse metuendum, asseruari hominem iussit, & ad occupandam ciuitatem parabat exercitum. Hora igitur quæ fuerat indicata, silentio muros petebat: primusq; incedebat Titus cum vno è tribunis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legione comitatus. Interfectis autem vigilibus, in ciuitatem ingrediuntur, & post eos Sextus Cerealis tribunus, & Placidus, subiectos sibi milites introducebant. Arce vero occupata, cum hostes in medio oppido versarentur, iamq; plane dies esset ne tunc quidem illi qui capti tenerentur, adhuc excidium sentiebant, multo labore somnoq; pariter dissoluti. Et si quis euigilasset, nebula visus eius hebetauit, quæ casu tunc plurima se circa oppidum fuderat, donec totus irrupit exercitus: soloq; malorum periculo exuscitati sunt, morientesq; demum se perijsse crediderunt. Romanos autem memores quid obsidionis tempore pertulissent, neq; parcendi cuiquam, neq; miserendi quenquam tangebant cura. sed ex arce plebem ad prona compulsam facillime trucidabant, vbi loci difficultas pugnacibus quoq; negaret copiam resistendi. viarum nanq; angustijs pressi, ac per declinia dilabentes, fluente desuper bello obterebantur. Id multos etiam qui circa Iosephum lecti erant, vt manibus proprijs liberarentur incitauit. nam cum se viderent Romanorum neminem posse occidere, ne Romanorum manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis congregati, semet interfecerunt. Quicunq; tamen vigiliam primi captam ciuitatem senserant, in quandam turrim septentrionalem fuga recepti, aliquandiu quidem restiterunt. deinde circumfusi hostium multitudine, sero dextras dedere: hisq; instantibus, mortem suam æquo animo præbuerunt. Potuissent autem incruento Romani obsidionis sine gloriari, nisi vnus ex ipsis occidisset centurio, Antonius, peremptus insidijs. Nam quidam ex his qui ad speluncas confugerant (erant autem plurimi) rogabat Antonium, dextram sibi porrigere, ad fidem salutis ac præsidium, quo tutus ascenderet. cumq; is manum porrexisset incaute, hasta ille præuentum sub inguine perculit, statimq; confecit. Illo quidem die comparentem multitudinem peremere Romani. postea vero secuti diebus scrutando latebras, per cuniculos & speluncas in omnem sæuebant gratiam, præter infantes ac fœminas. Itaq; captiui quidem mille ducenti congregati erant: quadraginta vero milia connumerata sunt excidij tempore pugnisq; superioribus mortuorum. At Vespasianus ciuitatem ipsam excindi iubet, castellaq; eius omnia exurit. Iotapata quidem ita deuicta est teritiodecimo imperij Neronis anno, calendarum Iuliarum die.

Quomodo Iosephus captus vitam suam redemerit facto & verbis.

Caput

XIIII.

Romani vero Iosephum requirentes, & proprię indignationis causa, & quod imperatori operæ precij videbatur (captus enim, maxima pars belli esset) mortuos iteq; abditos rimabantur: ille aut in exitio ciuitatis fortunę quodā vsus auxilio, per medios se hostes surripuit, & in quendā profundū puteum saltu demissus est, cui amplū specus adiunctū erat à latere, quod suprà scrutantes videre non possent: vbi quadraginta insignes viros latitantes offendit, rerumq; vtiliū apparatū, qui non paucis diebus sufficeret. Hostibus autē omnia complexis, interdiu quidē se occultauit: nocte vero sursum ascendens, vigilias explorabat, vt fugeret. Cūq; omnia vndiq; ipsius causa maxime custodirētur, neq; fallendi spes esset, in speluncam iterū descendebat: biduūq; ibi delituit. Tertia vero die, capta

Dd

quadam

Titus clam hostes
captus oppidū
capit

quadam muliere, quæ cum ipsis fuerat, indicatus est. Tumq; Vespasianus propere duos tribunos, Paulinum & Gallicanum, iussos pacem dare Iosepho, & hortari eum ut ascenderet, mittit. Quibus tamen ille rogantibus, postquam ad eum venerunt, fidemq; pro salute dantibus minime paruit. Ex his autem magis quæ pati meritus esset, qui plurima commisisset, quam ex naturali mäsuetudine rogantium, suspicionem colligens, velut ad poenam euocaretur, timebat: donec Vespasianus tertium quoq; tribunum Nicanorem, Iosepho notum, atq; olim cōsuetum misit. Is autem, quam mite in eos Romanorum esset ingeniū, quos semel subiugassent, referens: quodq; ipse Iosephus virtutis causa magis admirabilis, quam inuisus du cibus haberetur: essetq; imperatori studium non eum ad supplicium ducere, quod etiam sine deditioe sibi liceret exigere, sed conseruare potius virum fortem: his addebat, quod nec Vespasianus, si quid dolo moliretur, amicum ad id mitteret, ut rem optimam pessimæ, hoc est perfidiæ prætexeret amicitiam: neq; semetipsum illi, ut amicum falleret, obtemperaturū fuisse. Verum Iosepho etiam post Nicanoris dicta hēsitante, milites quidem irati, speluncæ ignem submittere properabant. sed retinebat eos belli ductor, viuū Iosephum capere plurimi pendens. Nicanore autem vehementer instante, ubi etiam hostilis multitudinis minas comperit Iosephus, nocturna somnia reminiscitur: quibus ei deus & futuras Iudæorū clades, & quæ Romanis essent euentura principibus, ostendit. erat autem interpretandis quoq; somnijs idoneus, & coniectare quæ ambigue diuinitus dicerentur, sciebat: qui & sacros prophetarum libros nouerat, quod & ipse sacerdos esset, & parentibus sacerdotibus procreatus. Illa igitur hora quasi deo plenus, & recentiu somniorum, quæ horrenda viderat, simulacra mente complexus, occultas preces deo offert. Et quia Iudæorum, inquit, labefactari tibi rem creator placuit, fortuna vero ad Romanos tota migravit, animamq; meam, quæ futura prædiceret, elegisti, do quidem manus sponte Romanis, & viuo. testor autem, quod non proditor, sed tuus minister ad eos ibo. Simulq; his dictis, Nicanori consentiebat. Verum qui vnā confugerant Iudæorum, postquam intellexerunt Iosephum rogantibus cedere, vniuersi circumstantes clamabant, certe plurimum ingemiscere leges patriæ. Vbi sunt, quæ Iudæis deus annuit, quibus mortem contemnentes animas indidit? Vita Iosephe captus es, lucemq; pateris intueri seruientem? quam cito tui oblitus es? quam multos pro libertate mori persuasisti? falsam profecto opinionem fortitudinis habebas, falsamque prudentiæ, si salutem apud eos speras, cum quibus ita dimicasti: aut si hæc etiam certa sunt, ab illis tamen te seruari cupis. Sed quamuis te Romanorum fortuna tui obliuione perfuderit, nos tamen patriæ gloriæ consulentes, & dexteram tibi & gladium commodabimus. Tu vero si quidem sponte moriare, dux Iudæorum: si vero inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti sunt, & intentatis ei gladijs, occidendum illum cominabantur, si Romanis pareret. Timens igitur impetum Iosephus, & se dei præceptorum proditorem esse ratus, si ea non renunciasset morte præuentus, argumentis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid enim tantopere, inquit, o socij propriæ cædis auidi sumus? aut cur amicissimas inter se res, corpus & animam, in dissensionem vocamus, mutatum me esse quispiam dicet, sed Romani hoc sciunt. Optimum in bello mori, sed lege belli, hoc est à victoribus trucidari. Proinde si quidem Romanorum ferrum deprecor, vere meo gladio meaque manu sim dignus. sin illi hosti suo parcendum putant, quando iustius nos ipsi nobis pepercerimus. Quippe stolidum est ea circa nos admittere, pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrum enim esse pro libertate mori, & ipse fateor, pugnando tamen, & illorum manibus qui eam præripuerunt: nunc autem neque prælio nobis obstant, neque nos interficiunt, Iridem autem timidus est habendus, qui mori nō vult cum opus est, & qui vult cum non oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos ascendere, nempe mortis. Ergo eam quæ ab hostibus dubie suspecta formidini est, eam certam ipsi nobis irrogabimus. Verum seruitutem dicet aliquis.

Iosephus se de-
dit.

cet aliquis. Valde quidem nunc liberi sumus. At viri fortis est semet occidere. Imò vero ignauissimi quantum opinor. Nam & gubernatorem timidissimum puto, qui tempestatem metuens, ante vim turbinis nauem sponte submergit. Quin etiam propria manu perire, à communi omnium animalium natura discrepat, eoq; modo in creatorē nostrum deum summū scelus admittitur. Nullum est animal, quod ex industria vel per se moriatur. Siquidem naturę lex validissima, vt velint viuere, in omnibus sita est: idcirco & qui nobis adimendum id putant, hostes ducimus, & quos nostros insidiatores putamus pœna persequimur. Deum vero indigne ferre non arbitramini, cum donum eius homo despiciat. Ab illo enim accepimus vt essemus: rursumq; vt esse desinamus, illi reddendū est. Corpora quidem cūctis mortalia sunt, ex caduca materia fabricata: anima vero semper immortalis est: deiq; particula in corporibus collocata. Si quis ergo depositum hominis surripuerit aut male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosus habetur. Si dei depositum ex proprio corpore quis eiecerit, cum se latuisse quem læserit æstimabit. Et seruos quidem fugientes vlscisci, iustum creditur, quamuis nequam dominos fugerint: ipsi vero deum fugientes, & optimum deum, impie facere non videbimur. An ignoratis quod eorum qui lege naturę vita exeunt, acceptumq; deo debitū soluunt, cum id qui dedit recipere voluerit, perpetua laus domusq; ac familia stabiles sunt. purę autem & quę inuocantes exaudiant animę, retinent locū in cœlo adeptę sanctissimum: atque inde rursum, voluentibus seculis, casta corpora iubentur incolere. Quorum vero manus in seipsos insanierunt, eorum animas tenebrosior Orcus suscipit. pater autem illorum deus autores iniurię per nepotes vlsciscitur. Hinc & deo inuisum est, & à sapientissimo legis nostrę conditore coercetur. Deniq; si qui se occiderint, apud nos quidem vsque ad solis occasum insepultos abijci decretum est, cum etiam hostes sepeliri fas esse ducamus: apud alios autem & dextrę iubentur abscindi eiusmodi mortuorū, quę in ipsos armatę sunt: quoniam vt corpus ab anima, ita manum esse à corpore alienam existimarent. Pulchrum est igitur, o socij, iusta sentire: neque humanis cladibus addere, vt creatorem omnium impietate lædamus. si salui esse volumus, salui sumus. nec enim salus apud eos ignobilis est, quibus tantis virtutem operibus demonstrauimus. sin mori placet, ab his occidi perpulchrum est qui nos ceperint. Non miraboro ego in hostium locum, vt ipse mei proditor sim. multo enim stolidior sim quàm qui ad hostes vltro profugiunt. siquidem illi salutis suę causa id faciunt: ego vero interitus, & quidem mei. Romanorum tamen insidias votis expeto. nam si me & post iunctas dexteras perimant, magno animo paratoque moriar, mendacij perfidiam pro victorię solatio mecum auferens. Multa quidem in hunc modum Iosephus, vt à cæde propria socios dehortaretur, dicebat. Illi autem obstructis auribus desperatione, qua se iamdudum morti deuouerant, concitantur: & alij aliunde cum gladijs accurrētes, ignamiam exprobrabant: & quasi eū mox percussurus, quiq; adoriebatur. Ille autem cum alium nominatim vocaret, aliū vultu ducis intueretur, alterius dexteram prehenderet, alium precibus exoraret, varia mentis affectione (vt in tali necessitate) distractus, ferrum omnium à cæde sua prohibebat, non secus vt ferę bestiæ circūclusę, ad eum semper qui se contingeret, ora conuertens. Illorū autem, qui ducē in extrema quoq; clade reuerendū putabant, debilitabantur dextrę, gladijque de manibus elabebantur multi cū manus ei afferrent, sponte frameas dimittebant. Iosepho autē non defuit in desperatione consiliū, sed fredus dei prouidentia, salutem in periculū mittit. Et quoniā mori decretū est, inquit, agite, cędes mutuas sortiamur: & cui obtigerit, manu sequentis occūbat, atq; ita omniū fortuna perambulet: neq; sua se quis dextera feriat. iniustum est enim ceteris interēptis, ex alijs quenquam, si pœnituerit, saluū esse. Visus est vera dicere, & quod persuasit agitur: vt fors cuiq; obtigit, paratam ei qui sequeretur necem suam prębebat, quali mox etiam duce perituro. cum Iosepho enim perire, vita dulcius æstimabat. Remansit autem ipse cum altero, siue

fortuna dici poterat, siue dei prouidentia. Consultoq; prospiciens, ne vel sorte gra-
naretur, vel si nouissimus recessisset, gentilis cæde polleretur: illi quidem, fide in-
terposita, ut uiueret persuasit: ipse vero hoc modo & Romanorum & domestico
bello liberatus, ad Vespasianum per Nicanorem ducebatur. Omnes autem Ro-
mani visendi eius gratia occurrebāt: & cum se circa ducem premeret multitudo,
varius tumultus erat: his exultantibus, quod captus esset, alijs minitantibus, nō-
nullis autem propius eum videre certantibus. Et qui longius quidem aberāt, ho-
stem interficiendū esse clamabant: qui vero propius erant, facta eius reputantes,
mutatione stupefcebāt. Rectorum autem nemo fuit, qui licet ante irasceretur no-
mini eius, viri aspectu non mitior factus sit. Titum vero præter alios & fortis Io-
sephi animus in calamitatibus, & ætatis eius misericordia capiebat: qualisq; pri-
dem fuisset in prælijs reminiscenti, & qualis nūc sit in hostium manibus politus
intuenti, succurrebat quanta esset fortunæ potentia, quamq; velox belli momen-
tum. humanarum autem rerum nihil firmum atq; perpetuum. quāobrem multos
ad miserationem Iosephi pertraxit: plurimaq; salutis eius pars Titus extitit apud
patrem. Vespasianus tamen, quasi missurus eum Cæsari, ut cautissime custodire-
tur præcepit. Quo audito, Iosephus aliquid ei soli se dicere velle ait. Summotisq;
ab illo omnibus alijs præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidē, inquit, Ve-
spasiane, tantum hoc putas, Iosephum te habere captiū: ego autem maiorum
ad te nuncius venio, præmissus à deo: alioquin Iudeorum legem sciebam, & quē-
admodum duces exercituum mori deceret. Ad Neronem ne mittis? quid ita? qua-
si qui Neroni vsq; ad te successuri sunt, maneat. Tu es Cæsar. Vespasiane & im-
perator, atq; hic filius tuus: me autem colligatum arctius tibi asseruato: nam do-
minus quidem non mei solius es tu Cæsar, verum etiam terræ marisq;, at totius ho-
minum generis. me autem ad maiorem poenam custodiri oportet, si ex tēpore &
subito in dominū ista confingo. His dictis Vespasianus statim quidem fidem nō
habere videbatur, eaq; Iosephum existimabat salutis gratia comminisci, paula-
tim vero ad credendum impellebatur, iam pridem illum excitante ad imperium
deo, sceptraq; multis præmonstrante alijs portentis. Sed & in alijs verum esse Io-
sephum deprehenderat. Altero nanq; amicorum qui secretis intererāt, admirari
dicente, quēadmodū (nisi hæc deliramenta sint) neq; Iotapatenis de excidio, neq;
sibi de captiuitate quicquam diuinasset, ut à se iram depelleret: Iosephus Iotapa-
tenis ait se prædixisse, quod post diem septimum & quadragesimum eos maneret
exitium, quodq; ipsum Romani viuum essent in custodia retenturi. Hæc in secre-
to quæ sita, Vespasianus ubi vera esse comperit, à captiuis, etiam quæ de se dixis-
set credibilia cœperat existimare: sed neq; custodiam Iosepho nec vincula remit-
tebat: vestimentis autem alijsq; muneribus eum donare benignissimeq; fouere nō
desinebat, etiam Tito magnam honori eius operam commodante. Quarto autē
die mensis Iulij Vespasianus in Ptolemaida reuersus, inde in loca maritima Cæ-
saream peruenit, Iudææ maximam ciuitatem, & quæ maiorem incolarum partē
Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorem indigenæ omni fauore ac beni-
gnitate suscipiunt, affectu quidem quo Romanos diligenter, plus autem illorum
qui excisi fuerant odio: unde etiam multi simul, ut de Iosepho supplicium sume-
ret, cum clamore precabantur. Vespasianus autem de ista quidem petitione, ve-
lut ab inconsulta multitudine oblata, nihil respondendo dissoluit. legionum ve-
ro duas quidem hyematum apud Cæsaream posuit, quod opportunam videret ef-
se ciuitatem. Decimam vero & quintam Scythopolim misit, ne totius exercitus
molestia Cæsaream premeret. Erat autem illa quoq; aprica per hyemem, quan-
tum ætatis caloribus æstuosa, ut in planitie sita atq; maritima.

*Iosephi præsa-
gium.*

Item aliud

*Cæsariensium
odium in Iose-
phum.*

Ioppe denuo capitur.

Caput X V.

D Vm hæc aut aguntur, collecta nō exigua multitudo, qui vel ab hostibus se-
ditione defecerant, vel ex ciuitatibus euerfis effugerāt, Ioppen sibi recepta-
culo

cinxerat. nam illam quidem in principio defectionis, pecuniarū itemq; viriū copia cōmunierat: Tarichæis vero largitatis eius reliquæ profecerunt. Scaphas autem plurimas, in lactu paratas habebant: vt in eas videlicet, si terrestri prælio vincerentur, refugerent: simulq; ad nauale bellū, si opus esset, instructas. Romanis autē castra muniētibus, Iesus eiusq; socij neq; multitudine hostiū, neque disciplina militiæ perterriti, cursu in eos irruunt: primoq; impetu disiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua ædificij dissipata, vbi armatos cōgregari viderunt, antequam mali aliquid paterentur, ad suos refugiunt: eosq; insecuti Romani, ad nauigia cōpulere. Et illi quidē tantū prouecti, vnde Romanos contingere missilibus possent, anchoras iaciunt: & sicut acies assolent, densatis inter se nauibus, aduersus hostes in terra cōstitutos, nauali prælio decertabant. Audito autē Vespasianus magnā eorū multitudinem in proxima ciuitati planicie congregatam, filiū suū cum sexcentis equitibus lectis eō mittit. Qui cum infinitum hostiū numerū reperisset, patri quidē maioribus auxilijs opus esse mādauit. Ipse vero equitum plerosq; etiam priusquam subsidia venirent alacres esse videns, cum nonnulli eorum multitudinem Iudæorum formidarent, vnde exaudiri posset constitit: & ō Romani, ait, pulchrum est nanq; in principio sermonis admonere vos generis vestri, vt qui cum quibus pugnaturi simus sciatis: nostras enim manus nemo vnamquam toto orbe hostis vlius euasit: Iudæi vero, vt etiam pro his dicamus aliquid ad hoc vsque tempus victi non defatigantur: itaq; oportet illis in aduersis rebus constanter dimicantibus, etiam non in secundis perseuerantius laborare: aperta quidem fronte vobis plurimum alacritatis inesse conspiciens, gaudeo: vereor autem, ne cui vestrum tanta timorem multitudo hostium latenter incutiat. Igitur quisq; iterum cogitet, qualis cum quibus decertabit: quodq; Iudæi, licet satis sint audaces, mortemq; contemnant, incompōsi tamen bellorumq; imperiti sunt: vulgus recte potius quā exercitus appellandi. de vestra vero peritia atq; ordinatione referre quid opus est? Nēpe id circo soli armis exercemur, pacis etiam tēpore, vt ne in bello nos cū hostibus numero conferamus. nam quod perpetuæ militiæ commodum, si pares cū rudibus congregiamur? Quin reputare, quod armati cum inermibus, & equites cū peditibus, & ducis tuti consilio cū vagis neq; rectorem habentibus decertabitis: quodq; nos hæc virtutes multo plures efficiant, multum autē vitia de hostiū numero detrahant. Nec sola hominū multitudo, quamnis pugnatissimi fuerint, in bello obtinet: sed etiam si vel in paucis sit fortitudo. hi enim & ordinari faciles sunt, & sibi met subuenire: numerosa autē copiæ plus in commodi ex semetipsis, quā ex hostibus capiunt. Itaque Iudæos audacia & ferocitas ac desperatio sine mentis sēuitia ducunt: quæ rebus secundis aliquantum valent. minimis vero offensionibus extinguuntur. nos autem virtus regit, & morigera voluntas, itemq; fortitudo, quæ & in prospera fortuna viget, nec ad finem vsque inter aduersa decipitur. Ad hoc maiores nobis sunt, quā Iudæis, causæ certaminis. nā si illi pro libertate ac patria belli pericula sustinēt, quid est nobis inclyta fama præstantius? & ne post orbis terræ imperiū videamur hostiū aduersariorum loco Iudæos habere? Præterea considerate, quod ne patiendi quidem alicuius intolerabilis mali metus est. multos enim eosque in proximo adiutores habemus. Rapere autē victoriam possumus: & quos à patre mitti nobis speramus auxilio, cōuenit antecapere, vt & maior sit & socium non habeat virtutis effectus. Equidem puto nūc de me ac patre meo vobisq; pariter iudicium fieri, si ille quidem rebus ante gloriose gestis dignus fuit, ego vero eius sum filius, vosq; milites mei. nam illi vincere consuetū est. ego vero reuerti ad eum perpetiar victus? quo pacto autē vos nō puduerit, duce vestro periculis occurrente, non superare? appetam enim pericula, mihi credite, primusq; in hostes irrumpā. nemo autē vestrum à me discesserit, persuasum habens, impetū metum sustēnari ope diuina: & manifestissime præsumite, quod multo plus mixti hostibus efficiemus, quā si extrinsecus pugnarem. Postquā Tit⁹ hæc prosequut⁹ est, diuina quēdā alacritas militibus incidit

*Oratio Titi
ad milites*

Ed

bus incidit

bus incidit. Et quia Traianū aduenire cū CCC. equitibus ante præliū cōtigit, ægre ferebant, tanquam minueretur victoria societate. Misit aut Vespasianus & Antonium Silonem cum duobus milibus sagittariorum, vt occupato monte, qui ex aduerso erat oppido, murorū propugnatores repellerent. Et ab illis quidē ita vt præceptum fuerat, circumuenti sunt, ex ea parte subuenire tentantes. Titus aut primus perrexit citato equo in hostes, & post eum ceteri cum clamore, tanto spatio fusi, quantum aduersa acies occupauerat, vnde multo etiam plures quàm erant apparuerunt. Iudæi vero, licet incursum eorum & disciplina cōteriti, paulisper quidē primos sustinere congressus. Perculsi autem contis, equorumq; impetu deturbati conculcabātur: atq; ita multis passim peremptis disperduntur, & in ciuitatē, vt quisq; velocitatis habebat, effugiunt. Titus aut aliquos à tergo instans, alios per transitum occidebat, nōnullos cursu antecapiens, ictu ora trāsuerberabat. multos aut, aliū super aliū lapsos inuoluens, cōficiebat: omnesq; ad mœnia confugientes præueniens, detorquebat ad campū, donec vim multitudinis elapsi, in oppidū confugerunt. Excepit aut illos acerba dissensio, nanq; indigenis, & fortunarum suarum & ciuitatis gratia, & ab initio bellum gestum, maximeq; quod male pugnatū fuerat, non placebat. sed populus aduenarū qui plurimus esset vim adhibebat, & inter se discordantium clamor erat: veluti iam arma caperent. Quibus auditis, nec enim procul à muris aberat, Titus exclamat Hoc tempus est, quid moramur cōmilitones? deo nobis dedente Iudæos, suscipite victoriā. Nō auditis clamores? qui manus nostras enasere, discordant: habemus ciuitatem, si modo properamus. Veruntamen cū velocitate animis opus est. nihil enim magnum effici sine periculo consuevit. non solum aut hostiū concordiam, quos cito necessitas in gratiam reuocabit, sed etiam nostrorum auxilia præuenire debemus: vt præter victoriam, qua tantas copias pauci superamus, etiā ciuitate soli potiamur. Simul his dictis cōscendit equū, atq; ad lacum decurrit, & per eum prope ciuitatem ingreditur, quem ceteri cōsecuti sunt. pauor aut eius audaciæ murorū defensores inuasit. & pugnare quidē, vel prohibere venientem, nemo sustinuit. relictis aut excubijs, Iesus quidē cū socijs in agros effugit: alij vero decurrentes ad lacū, in manus hostiū contra venientū incidebant. mactabantur aut alij cū scaphas scanderent, itemq; alij, cū iam prouectas assequi nātando conarentur: plurimaq; per ciuitatē fiebat hominū cædes, aduenarū quidē resistentiū, qui nō effugissent: indigenarū vero sine pugna, quoniā spes eos fœderis, & conscientia quod belli consilium non habuerant, à prælio deterrebat: donec Titus nocentibus interemptis, miseratus indigenas ab internitione requieuit. At qui in lacum confugerant, vbi ciuitatem captam viderunt, quàm longissime ab hostibus recesserūt. Titus vero missis equitibus res gestas patri nunciat. Quibus ille cōpertis, quod necesse fuit, & filij virtute admodū lætus, & facinoris claritudine (maxima enim belli pars videbatur exempta) tum quidē statim circundari ciuitatem custodibus iussit, ne quis ex ea subterfugeret, cædēq; euaderet. postero aut die cum descendisset ad lacū, rates aduersus illos, qui eò refugerant, fabricari iussit. quæ tam materiarum copia, quàm artificum multitudine mature contextæ sunt.

De lacu Genesar. & fontibus Iordanis.

Cap.

XVIII

L Actus aut Genesar quidē à terra cōtinente appellatur. quadraginta vero stadijs in latitudine patens, centūq; in longitudine, aquæ dulcis est atq; potabilis. Palustri enim crassitudine tenuiores habet latices: & vndique in litorea ac arena desinens, purus est, ac præter hoc temperatus ad hauriendū. & flumino quidē siue fonte lenior est. semper aut frigidior, quā lacus diffusio patitur, manet: æstinisq; noctibus eius aquæ sub diuo perlatæ, nequaquam æstibus cedunt: id enim facere indigenis moris est. Varia aut sunt in eo pisciū genera, ab alteri⁹ loci piscibus tam sapore quam specie discreta: mediusq; flumino Iordane secatur. Ceterū Iordanis fons Paniū esse videtur: sed re vera huc terra conditus fertur ex ea

quæ

Iesus cum
alijs f

Ceduntur T
richi a Tito

culo renouant, quam antea vastauerat Cestius. Et quia terra quā vastauerat arcebantur, migrandum in mare censuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam ac Phoenicem, itemq; in Ægyptum commeantes, plurimos latrocinij prædabantur: omnibusq; nauigijs inuium faciebant illarū partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constituisent, equites in Ioppen necnon & pedites mittit. hiq; nocte in ciuitatem, quod incustodita erat, ingressi sunt. Eius autem habitatores, postquā irruptionem præsenferant, ne tunc Romanos arcerent, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in his, vltra contiguum sagittæ spatium, pernoctauere. Cum vero Ioppe natura esset importuosa (namq; in asperum ceteraq; arduū littus desinit, ac summis vtrinq; cornibus leuiter incuruum, quæ vaste supersunt, & ingentibus procellis pelagus turbant: vbi etiam nūc Andromedæ catenarum signis extantibus, fabulæ veteris fides ostenditur: aduersus autem aquilo feriens littora, summos in obiectas cautes fluctus affligit, solitudineq; intutorem efficit stationem) in eo salo fluctuantibus Ioppenis, prima luce violetus, quem illac nauigantes Melamboream vocant, flatus incumbit: & alias quidem naues inter se, alias vero collisit in scopulos. multæ autem cum magna vi aduerso æstu niterentur ad pelagus (nam & littus saxis infestum, & hostes in eo constitutos timebāt) sublata in sublime gurgite mergebantur: & neq; fugæ vspiciam locus erat, neq; manentibus spes salutis: cum & mari ventorum, & ciuitate Romanorum violentia pellerentur. Itaq; multi vlulatus collisis nauibus audiebantur, & multi crepitus fractis: Ioppenorum autem fluctibus pars obruti, pars naufragijs implicati moriebantur. nonnulli autem ferro se interficientes, velut id satius esset, mare præueniebant: plurimi autem euecti fluctibus, scopulis carpebantur: vt & pelagus sanguine redundaret, omnisq; ora maritima cadaveribus oppleretur: cum etiam ad littus appulso, in eo stantes Romani milites trucidarent. eiektorū autem corporum quatuor milia ducenta fuerūt. Ita captam nullo prælio ciuitatem Romani funditus erunt. Ioppe quidem hoc modo breui tempore bis à Romanis excisa est. Vespasianus autem, ne rursus eò piratæ confluerent, castris in arce munitis, ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit: vt hi quidem locis suis manentes, eadem castra defenderent: equites vero omne circum territorium peragrantes ad fines Ioppes, vicos & oppidula simul exurerent. Illi igitur præceptis obedientes, in dies singulos incurfando, excindebant totas regiones atque vastabant. Vbi vero Iotapatæ apud Hierosolymam casus nunciatus est, primo quidem plurimi & pro magnitudine calamitatis, & quod nemo qui se vidisse diceret quæ iactabatur aduenerat, non credebant. nec enim vel nunciis aliquis iuperfuerat: sed ipsa per se fama excidium prædicabat, velox nuncia tristium: paulatimque per finitimos veritas ambulabat, & apud omnes ambiguitate certior habebatur. quin etiam rebus gestis plura quæ facta non erant affingebantur: & in excidio ciuitatis perēptus dicebatur esse Iosephus: quæ res maximo luctu replenit Hierosolymam: & per singulas domos itēque cognationes, amissorum quisque lugebatur à suis: luctus vero ducis publicus erat. & hi quidem hospites, alij propinquos, amicos alij, nonnulli etiam fratres flebant: Iosephum autem vniuersū, adeo vt per dies triginta nunquam lamenta in ciuitate cessarent, magnæque mercede conducerentur tibicines naniarum. Tempore autem veritate reuelata, vbi de Iotapata quidem vt res habebat, fictum vero quod de Iosephi morte vulgabatur, eūque viuere & cum Romanis esse compertum est, ac supra captiui fortunam à duobus honorari: tantam in eum vitium iracūdiam, quantam prius cum mortuum crederent beneuolentiam, conceperunt. Et ab alijs quidem ignauitæ, apud alios prodicionis arguebatur: totaque in eū ciuitas plena erat indignatione, atq; contumacijs. Vltro autem his vultuibus excitabantur, magisque accendebantur rebus aduersis: & offensio quæ prudentibus ne similia perferant cautionis & custodiæ causam præbet, ad alias calamitates tanquam stimulus incitabat: & malorum semper incipiebat ex fine principium. denique maiore int Romanos impetu fere-

bantur, velut in Iosephum pariter vindicaturi. Hierosolymorum quidem habitatores eiuscemodi turbis agitabantur.

Deditio Tyberiadis.

Caput XVI.

Vespasianus autem studio visendi regnum Agrippæ (nam & ipse rex invitabat, rectorem cum exercitu simul paratus accipere domesticis diuitijs, ac per eos ægras partes regni compescere) motis ex Cæsarea maritima castris, in eam quæ Philippi dicitur Cæsareā demigravit: ibique per dies viginti milite recreato, ipse quoque rerum gestarum gratias deo referens in epulis erat. Postquā vero Tyberiada quidē nouas res cupere, ac deficere Tarichæas audiuit (ad regnum autē Agrippæ vtraque pertinebat) decreto apud se vndique Iudeos excindere, opportunū esse credidit aduersus eos exercitum ducere, simul ut Agrippæ hospitio vicem rependeret, potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filium suum Titum in Cæsareā ut inde militem Scythopolim traduceret, mittit. Hæc autem ciuitas Decapoleos maxima, & Tyberiadi vicina est. Quò cum ipse venisset, ibi filiū præstolabatur. Deinde cum tribus vltra legionibus progressus, ad trigesimū à Tyberiade stadiū in quadam mansione conspicua nouarum rerum studiosis, cui nomen est Esabris, castra ponit: atque hinc decadarchum Valerianum cum equitibus quinquaginta mittit, qui pacifico sermone oppidanos alloqueretur, & ad fidē inuitaret. audierat enim, quod pacē populus desideraret: à nonnullis autē ad bellum eum cogentibus, seditionem pateretur. Itaque Valerianus ubi muro appropinquauit, & ipse de equo desiliit, & suos comites idem facere iussit: ne laceffendi prælij causa, potius venisse videretur. Sed priusquam verbum faceret, armati excurrere in eum seditionis, qui erant validiores, rectore quodam nomine Iesu, Tobie filio, latrocinialis agminis principe. Valerianus autem, neque præter mandata ducis prælio congruere tutum ratus, etiam si de victoria certus esset: pugnamque periculosam esse, si cum multis pauci, & instructis imparati confingerent, inopinata præterea Iudeorum stupefactus audacia, & ipse pedes refugit, & quinque alij similiter equis relictis: quos Iesus eiusque socij, veluti pugna non insidijs captos, læti in oppidum adduxerunt. Id autem veriti seniores, & qui eminere in populo videbantur, in Romano castra profugiunt: adhibitoque sibi rege, ad Vespasiani genua suppliciter accedunt, ne se despiceret obsecrantes: neque quæ paucorum esset, totius esse ciuitatis insaniam existimaret: sed populo parceret, qui semper amica Romanis sentiret: magisque vultum iret defectionis autores, à quibus ipsi olim ad foedus venire properantes, nunc usque ne id facerent asseruati fuissent. His eorum precibus, quamquam toti ciuitati propter equorum rapinam infensus esset, indulgit. nam & Agrippam videbat eius oppidi causa trepidare. Fide autem per eos populo data, Iesus eiusque socij, tutum sibi non esse rati apud Tyberiada consistere, ad Tarichæas confugiunt. Posteroque die Vespasianus in arcem præmittit cum equitibus Traianum, qui multitudinem, an omnes pacem cuperent, experiretur. cognito autem populum eadem sentire quæ supplices, ad ciuitatem ducebat exercitum. Illi autem portis ei patefactis, cum faustis ominationibus obuiam procedunt, salutis datorem ac benemeritum acclamantes. Cum vero militem angusti aditus remorarentur, murorum partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit, eoque pacto dilatauit ingressum: ut præda tamen & iniurijs abstinerent, in gratiam regis edixit: eiusdemque causa muris pepercit, spondentis habitatores eius posthac cum reliquis fore concordēs: aliisque modis malis affectam ciuitatem ex dissensione recreauit.

Tyberiadis deditio.

Vespasianus a Tiberiensibus recipitur.

Tarichæarum obsidio.

Caput XVII.

Vespasianus monet exercitum contra Tarichæas.

Deinde ab ea digressus, iter ipsam, & Tarichæas castra posuit, muroque firmavit, belli sibi moras illic fore prospiciens: quod omnis barbarum cupiens multitudo ad Tarichæas conflueret, munitione cōfisa ciuitatis, & lacu qui Genesar ab indigenis appellatur. Etenim ciuitatē ita ut Tyberias sub mōte positā, qua lacu non allurbari vndique muro validissimo, sed minore tamē quam Tyberiada, Iosephus cinxerat.

quæ vocatur Phiale. Hæc autem est, quæ in Trachonitidem ascenditur ad centesimum vigesimum stadium à Cæsarea, ad dexteram non longe à via. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicitur lacus, rotæ speciem præferens. semper autem intra eius labra cohibetur vnda, nunquam deficiens vel exuberans. Cumque interim hoc esse Iordanis principium nesciretur, à tetrarcha quondam Trachonitidis Philippo deprehensum est. Is namque missis in Phialen paleis, inuenit eas apud Pannium redditas, unde antea fluuius nasci credebatur. Naturalis quidem pulchritudo Pannij, regijs opibus & Agrippæ diuitiis magnificentius accurata est. Manifestum autem flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechonitis quidem lacus paludes secat cœnosas: centum autem viginti aliis præteritis stadiis, post oppidum Ioliada, Genesar lacum medium transe mensus, deinde multam per solitudinem in Asphaltiten lacum exit. Ad Genesar vero lacum eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admirabilis. Nullum enim ipsa pro vbertate sui negat arbutum, totamque plantis conseruere cultores. cœli vero temperies etiam diuersis aptissima est. nuces enim, quæ arborum maxime frigorebus gaudent, infinite florescunt: vbi etiam palmæ, quas nutrit calor æstiuus: has iuxta ficus & olæ, quibus aura mollior destinata est: ut naturæ magnificentiam hanc esse quis dixerit, vim adhibentis ut in vnum conueniant inter se repugnantia, anni que temporum contentionem bonam, veluti singula peculiari studio terre faterent. non enim solum nutrit præter opinionem poma varia, sed etiam seruat, egregia quidem, & quodammodo regnantia. Vuas sanè & caricas sine intermissione decem mensibus suggerit, cæteros vero fructus, anni spatio senescètes. Nam præter aeris lenitatem, & fonte quoque irrigatur vberissimo, qui Capernaum ab indigenis appellatur. Eum nonnulli venam esse Nili fluminis opinantur, quod similes coracino Alexandrino generat pisces: Longitudo autem regionis secundum littora cognominis lacus triginta stadiis extenditur, & latitudo viginti. Horum quidem natura eiusmodi est.

Mira fertilitas terra Genesara

Fons Capernaum

Taricheorum excidium.

Cap.

XIX

VEspasianus autem perfectis ratibus, imposita manu militum, quanta in eos qui lacu effugerat satis esset, vna prouehitur. Illi autem neque compulsi ad terram euadendi facultatem habebant, infestis omnibus, neque nautali bello pari conditione pugnandi. nam & scaphæ parue, atque piraticæ aduersus rates infirmæ erant: & cum pauci singulis veherentur, cunctis simul instantibus Romanis appropinquare metuebant. Veruntamen circum rates nauigando, nonnunquam etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebant, aut cominus etiâ irritando feriebant: plus autem ipsis utroque modo nocebatur. nec enim saxis quicquam præter crebros sonitus agebat, quoniam contra septos armis iaciebantur, contigique sagittis eorum efficiebantur: & si accedere propius ausi fuissent, priusquam facerent aliquid, patiebantur, cumque ipsis nauigiis mergebantur. Multos autem vulnera inferre tentantium, qui pilis contingi possent, alios desiliendo in scaphas Romani gladiis transfigebant: nonnullos, concurrentibus inter se ratibus in medio deprehensos, cum nauculis capiebant. Submersorum autem qui capita sustulissent, aut sagittis præueniebantur, aut ratibus occupabantur: & si desperatio ne compulsi inimicis adnatate tentassent, eis vel manus vel capita truncabantur, plurimusque passim ac varius erat interitus eorum: donec in fugam versi, cæteri terræ appulsi sunt, circumclusis nauculis suis. Exclusi autem multi quidem in ipso lacu telis configebantur, multos verò in terram egressos peremerunt Romani. Mixtum autem sanguine, plenumque cadaueribus cerneret totum lacum. nullus enim saluus euasit. Acerbus autem secutis diebus odor illam regionem oppressit & facies. nam littora quidem naufragijs simul plena erant, & corporibus tumidis. calescentes autem ac tabefacti mortui, cœli tractum corrumpebant, ut non Iudæis solum ille casus miserabilis videretur, verum etiam autoribus ipsis esset inuisus. Iste qui de illius prælii nautalis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridè in ciuitate ceciderunt sex milia

sex milia & quingenti. At Vespasianus, pugna peracta, pro tribunali apud Tarichæas residens, aduenam populum ab indigenis secernebat, qui autor belli extitisse videbatur: & an hi quoq; seruandi essent, cum rectoribus deliberabat. his aut affirmantibus eorum liberationem detrimento futuram: nec enim dimissos quiescere posse homines, qui & patrijs carerent, vimq; adhibere ac bellum inferre possent ad quos cōfugissent: Vespasianus (salute quidem indignos esse eos, cōtraque seruatores suos nonerat enatus: sed de eorū mortis genere cogitabat. Nam si ibi occiderentur, non perpeffuros suspicabatur indigenas, tot apud se supplices obrūcari: fideq; interposita deditis vim pigebat afferre: verū ab amicis superabatur, nihil in Iudæos non licere dicentibus: quodq; vtile esset, honesto debere præponi, cum vtrūq; obtineri nō posset. Indubitata igitur cōcessa licentia, solo eos itinere, quod Tiberiada duceret, exire permisit. Cumq; illi facile his quę cupierant credidissent, & quō iussum fuerat comitati, neque pecunijs suis quicquam metuentes abirent: totam ad Tiberiada vsque viam Romani, ne quis eua deret, occupauerunt: eosq; in ciuitatē conclusos, mox insecutus Vespasianus omnes in stadio cōstituit. Et ieniores quidē cum imbellibus, qui mille ducenti erāt, iussit occidi: iuuenū aut validissimos sex milia lectos, ad Isthmon Neroni trans misit. ceteram vero multitudinē triginta milia & quadringentos vēdidit, præter alios quos Agrippæ donauerat. nam his qui ex eius regno essent, facere quod vellet ipse permisit. verum & istos rex vendidit. Reliquū vulgus erant Trachonitę & Gaulanitę & Hippeni, pluresq; Gadaritę, seditiosi & fugitini, & quibus pro bra pacis bellum conciliant. capti sunt autem sexto idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER QVARTVS

Obſidio Gamalenſium

Caput

I.

Vicunque aut Galilæorū Iotapatis exciſis à Romanis defecerāt, hi se ad eos postquā Tarichæatę superati sunt, applicabāt: omnia que romani castella & ciuitates ceperāt, præter Giscalā, & qui mōtē Itaburiū occuparāt. Cū his aut rebellarat gamala ciuitas, cōtra Tarichæas posita supra lacū, quę ad fines pertinebat Agrippę, itęque Sogane & Seleucia. Et hæ quidē Gaulanitidis regionis erant ambę: Sogane superioris partis cui nomen est Gaulana: & inferioris Gamala. Seleucia vero ad lacum Semechonitę, triginta latū, & sexaginta stadijs longū, paludesq; suas ad Daphnen vsque tendentem: Quę regio cum alias sit deliciosa, præcipue tamen fontes habet, qui minorem (quem sic appellant) Iordanem alētes, sub aureo Iouis tēplo in maiorem deducunt, Soganem quidem ac Selenciā colentes, in principio defectionis Agrippa sibi fœdere sociauerat: Gamala vero ei nō cedebat, freta locorū difficultate, amplius quā Iotapata. Ingum nanq; asperū, ex alto monte deductū, mediam ceruicem erigit: & vbi supereminet, in longitudinem tenditur: tantū contrā decline, quantum à tergo, vt cameli similitudinē præferat: vnde nomē etiam duxit: nisi quod expressam vocabuli significationem indigenę seruare non possunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in valles inuias scinditur: Pars vero qua de monte pendet, paululū difficultatem refugit. verū & hęc partē, per obliquū exciſa fossa, indigenę inuiam fecerant. Domus autem crebrę per prona erant edificatę, nimioq; præcipitio casurę similis ciuitas intra se decurrebat, in meridiē vergēs. Australis vero collis immensa editus altitudine, vsum arcis sine muro ciuitati præbebat, rupesq; superior ad profundam pertinens vallem, Fons autem intra muros erat, in quem oppidum desinebat. Quamuis autem

Gamale situs

natura

natura inexpugnabilis esset ciuitas, tamen etiam Iosephus cum murorum eam ambitu cingeret, fossis & cuniculis reddidit firmiorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci cōfidentes erant, quā Iotapateni: sed multo pauciores, minusq; pugnaces: situsq; freti difficultate, plures se hostibus putabant. nam plena erat ciuitas, multis in eam, quod esset tutissima, confugientibus. Vnde ab Agrippa quoque prēmmissis ad obsidionem, per menses septem restitere. Vespasianus autem profectus ex Ammaunte, vbi pro Tiberiade posuerat castra (Ammaus autem, si quis nomen interpretetur, aquæ calidæ vocantur: Ibi enim eiusmodi fons est, sanandis corporum vitijis idoneus) Gamalam peruenit. & totam quidem ciuitatem ita vt diximus positam, custodia circunvallare nequibat. qua vero fieri posset, excubias collocauit: montēq; occupat superiorem: in quo milites castris, ita vt assolet, muro circundatis, opus aggerum postremo aggrediuntur. Et a parte quidem Orientis summo supra ciuitatem loco turris erat: vbi & quintadecima legio, necnon & quinta contra mediam ciuitatē operabatur: fossas autem decima repleuit & valles. inter hæc Agrippam regem, cum accessisset ad muros, eorumq; defensoribus de traditione loqui tentaret, funditorum quidā ad dextrum cubitum lapide percutit. Et ille quidem propterea familiarib⁹ suis circumspectus est. Romanos autem ira simul ob regem, sui⁹q; metus ad obsidionem protinus incitauit: nullum Iudæos crudelitatis modum in alienigenas atque hostes prætermisum ire credentes, qui circa gētilem suum, & eorum quæ ipsis conduceret suam forem, tam immanes fuissent. Aggeribus autē manus multitudine, operisq; consuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autem & Iosephus (nāque ipsi erant oppidanorum potentissimi) armatos licet metu percussos ordinare: & quanquā non diu obsidionem posse sustinere arbitrabantur, quib⁹ aqua itemq; alia vitui necessaria non sufficerent, adhortati tamen eos ad mœnia prodixerunt. Et paulisper quidem machinis aduenientibus repugnarunt. balistis autē tormentisq; perculsi, in oppidū recesserunt. Itaq; Romani tribus ex locis aggressi, murū arietibus quatunt: & qua deiectus fuerat, insusū magno cū armatorum strepitu ac tubarū sonitu, ipsi quoq; insuper vlulantes cū oppidanis confligebāt. illi autē ad primos aditus interim pertinaces, Romanis ne vltra progredierentur obstrabāt. Cæterū vi & multitudine superati, vndiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incūbunt: illosq; impingendo per decliua, locorū difficultate & angustia depressos interficiebāt. Romani autē cum neq; à vertice imminentibus repugnare, neque in partem aliquā euadere possent, pronos eos vrgentibus hostibus, in domos hostiū plano contiguas refugiebant. sed hæ repletæ labeantur, quod pondus sustinere nō poterant: vnaq; deiecta multas inferiores, itēq; illæ alias deturbabāt. Ea res plurimos Romanorum morte consumpsit. incerti enim quid facerent, quāuis subsidere tecta viderēt, tamen eō conuolabant. atq; ita multi quidem ruinis opprimebantur: non pauci vero subterfugientes, parte corporis opprimebantur. Plurimi autē puluere suffocati moriebantur. Sed ea Gamalenses pro se fieri existimabant: propriaq; incōmoda negligētes, magis instabant: hostesq; in sua tecta vrgendo compellebant. qui vero per angustos viarū cliuos cecidissent, eos telis de super missis interficiebāt. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum vero eis mortui hostes dabant. cæsorū enim gladios auferentes, his contra semineces utebantur. Multi iam procūbentibus tectis, semet inde proijciendo moriebantur, tergaq; dantibus, ne fuga quidem facilis erat. viarū nanq; ignorantia, & caligine pulueris alius aliū nō agnoscētes pererrabant, & circa se sternebantur. Sed illi quidem vix reperto exitu, ab oppido recesserunt. Vespasianus autem qui laborantibus semper interfuit, sēuissimo dolore perculsus, cum super militem ruere ciuitatem videret, propriæ tutionis oblitus, clām paulatim superiore in oppido locū prehendit: ibiq; inter media pericula cum paucis omnino relinquitur. nec enim aderat tunc ei filius Titus, ad

*Aque calide**Agrippa sum-
da iactem Iesus**Vespasianus
inter hostes
relictus*

*Vespasianus
solatur exer-
citum*

tus, ad Mutianum pridē in Syriam missus. Et dare quidem terga, neque tutum neque honestum sibi putabat. rerum autem quas ab adolescentia gesserat, ac proprię virtutis memoria, quasi deo repletus, corpora sociorum atque arma condensat, & cū his bellum vnā à vertice defluens sustinebat: & neque virorū neq; telorum multitudinem formidans manebat, donec eius animi obstinationem hostes diuinam esse reputantes, impetum remiserunt. illis autē iam infirmius oppugnantes, ipse pedem referens, non prius terga ostendit, quā extra muros egressus est. Plurimi quidem Romani milites in ea pugna ceciderunt, & inter eos Ebutius de cadarchus, vir non eo tantum pręlio quo periit, sed vbique antea fortissimus cōprobat, quiq; plurimis malis Iudeos affecisset. In ea pugna centurio quidā nomine Gallus, cum decem militibus in quadam domo latuit. Eius autē habitatoribus dum cōenarent, quod in Romanos fuisset consilium populi sui, inter se fabulantibus, hoc audito (nam & ipse Syrus erat, & hi quos secum habebat) nocte illos aggreditur: omnibusq; mactatis ad Romanos saluus cum militibus euadit. Vespasianus autē mœrere exercitum aduersus casibus videns, quodq; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere, quod solum decem in periculis reliquissent: consolandos putabat: de se quidem nihil dicens, ne quem vel initio culpasse videretur. Oportere autē inquit, quę communia essent fortiter ferre, naturam belli cogitantes, quodq; nusquam eueniat sine cruore victoria, iterumq; habeat fortuna regressum. Multis tunc Iudeorum milibus interfectis, exiguam pro his stipem se inimicę pependisse fortunę. Atq; vt iactātium esse, nimis secundis rebus inolescere, ita esse ignauorū, in offensionibus trepidare. velox enim est, inquit, in vtrunque mutatio: & ille vir fortis habetur, cuius sobrius erit animus in rebus quoq; infelicitate gestis: vt idem scilicet maneat, rectis consilijs peccata corrigens. Quanquam ea quę nunc acciderunt, neque mollitia nostra, neq; Iudeorum virtus effecit. nam & illis pugne melioris, & nobis deterioris, causa fuit difficultas locorum. Qua in re nimirum quis reprehenderit alacritatis vestrę temeritatem. nam cum hostes in excelsiora loca refugissent, manus continere debuistis, neq; in summo vertice cōstituta sequi pericula: sed capta inferiori ciuitate, paulatim eos qui refugerant, ad tutiorem vobis & stabilem pugnam reuocare. nunc autem immoderata festinatione vincendi, quā id incaute fieret, non curastis. Inconsultus autem & furibundus impetus belli, à Romanis alienus est, qui cuncta ordine peritiq; perficimus, Barbarisq; conueniens, & quo Iudei maxime possidentur. Oportet igitur nos ad propriā virtutem recurrere: atque indignę offensionis irasci potius quam mœrere. Optimum autem quisque de sua manu solatium querat. ita enim fiet, vt & amissos vlciscamur, & in eos à quibus perempti sunt, vindicemus. Ipse autem, ita vt nunc feci, experiar & que acvos pugnando primus ad bella pergere, & nouissimus inde discedere. Ille quidem his dictis recreauit exercitum. At Gamalenses bene gestare, paulisper animos erexere: quę nulla ratione, magna magnificeque prouenerat. mox autem reputantes ablatam sibi esse fœderis ipem, quodq; minime possent effugere (iam enim victus eos defecerat) vehementer dolebant, animosq; remiserant. Nec tamen quatenus valebant, salutem suam negligebant: sed tam disturbatas partes muri, qui erant fortissimi, quā integras, ceteri amplexi custodiebant. Romanis autem construendis aggeres, iterumq; tentantibus irruptionem, multi ex ciuitate per valles denias, quia nulli custodes erant, & per cloacas diffugiebant: eos, qui metu ne caperentur ibi remanerent, inopia consumebat. solis enim vndique alimenta qui pugnare possent, congregabantur. Sed illi quidem in huiusmodi calamitatibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido

Caput

II

Vespasianus autem inter curas obsidionis, subcisiuū opus aggreditur aduersus eos qui montem Itaburium occupauerat, inter campum magnū & Scythopolim situm: cuius altitudo quidem triginta stadijs confurgens, septentrionali

trionali tractu inaccessa est. in vertice autem, viginti stadiorum planicies patet, tota muro circūdata. Hunc autem tantum ambitum quadraginta diebus ædificauerat Iosephus: & alias ei materias, & aquas suggerentibus locis inferioribus. Solam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata, Vespasianus Placidum cum sexcentis equitibus mittit. Huic autem subeundi quidem montis ratio nulla erat. multos autem fœderis ac veniæ spe hortabatur ad pacem: & descendebant ad eum ipsi quoque insidias molientes. nam & Placidus eo studio mitissime cū his loquebatur, vt eos in planicie caperet: illique tanquam dictis obediētes, ad eum veniebant, vt incautum aggredierentur. Vicit tamen astutia Placidi, cœpto enim à Iudeis prælio, assimulat fugam: & postquam insequentes ad magnam partem campi pellexit, reflectit in eos equitum manus: plurimisque in terga versis, aliquos interfecit. semotam vero multitudinem ceteram, ab ascensu prohibet. Itaque alij quidem Itaburio relicto, in Hierosolymā refugiebant. indigenæ autem fide accepta, quod eis aqua defecerat, & se, & montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ.

Caput III.

A Pod Gamalam vero degentium audacissimi quique fuga dispersi latebant, imbelles autem fame corrumpebantur. At vero pugnantium manus obsidione sustinebat, donec euenit secundo & vigesimo die mensis Octobris, vt tres ex decima quinta legione milites, circa matutinas vigilias editissimam præ cæteris turrim, quæ in sua parte fuerat, subirent: eamque occulte suffoderent: cum apppositi ei custodes neque adeūtes eos (nox enim erat) nec postquam adiere, sensissent. Ijdem autem milites, cauendo ne strepitus fieret, quique saxis durissimis euolutis, resiliunt. subitoque turris cum magno fragore edecidit, vnaque custodes præcipitantur. At vero qui per alias custodias erant, perturbati fugiebant: multosque euadere ausos, peremere Romani: inter quos etiam Iosephum, super dirutâ muri partem quidam iaculo percussum, interfecit. Intus autem in ciuitate degentibus, sono concussis, multus erat pauor, atque discursus, tanquam omnes essent hostes ingressi. tuncque Chares ægrotus & iacens defecit: cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. Romani tamen prioris cladis memores, usque ad vigesimam & tertiam diem supradicti mensis, oppidum non sunt ingressi. Titus autem (iam enim aderat) indignatione vulneris, quod Romanos se absente perculerat, ducentis equitibus præter pedites lectis, otiose in ciuitatem introiuit. eoque prætergresso, vigilantes quidem ubi senserunt, ad arma cum clamore properabant. cognito autem intus constituti eius ingressu, alij raptis liberis, trahentes etiam coniuges, cum vlulatu & exclamationibus in arcem refugiebant: alij Tito occurrētes, sine intermissione trucidabātur. qui vero prohibiti essent in arcem recurrere, nescij quid facerent, Romanorum præsidij incumbēbant. ubique autem infinitus erat morientium gemitus: perque prona loca effusus cruor, totum oppidum diluebat. In eos autem, qui arcem occupauerant, omnem Vespasianus induxit exercitum: Erat autem saxosus & accessu difficillimus vertex, in immensum editus, & vndique circūruptū multitudine præceps: vnde Romanos ad se adeūtes partim telis partim saxis uolutis arcebant Iudei, cum ipsos in excelso loco positos nullæ sagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum, diuino munere quodam, turbo exoritur, Romanorum quidem tela in eos ferens, ipsorum autem à Romanis repellēs, & obliqua traducens: vt neque in præruptis consistere propter violentiam flatus possent, cum nihil esset immobile, neque hostes ad se accedentes videre. Itaque supergressi Romani, eos circumueniunt: & alios quidem repugnantes antecapiebant, alios mandantes. in omnes autem vehementius sauebant, illorum memoria quos in primo aggressu perdiderant. Multi autem vndique circūclusi, desperatione salutis, filios & coniuges, & semetipsos in vallem præcipientes dabant, quæ sub arce in profundum patebat. Euenit autem, vt ipsorum in se qui capti fuerant, immanitate lenior existeret iracundia Romanorum. ab his enim quatuor milia perēpta sunt: qui

Inuaditur arx

Ee

sunt: qui

sunt: qui vero se præcipitauerunt, quinq; milia sunt reperti. Neq; quisquam, præter duas mulieres, saluus euasit: quæ sorores erāt, Philippi filiæ: qui Philippus Iachimo genitus erat, insigni viro, & qui sub Agrippa rege dux exercitus fuerat. seruati sunt autem, quod excidij tempore Romanorum impetum latuere. nec enim vel infantibus pepercere, quorum multos singuli raptos ex arce proieciēbāt. Gamala quidem hoc modo excisa est, tertio & vigesimo die mensis Octobris: quæ vigesimo & primo die mensis Septembris cœperat rebellare.

Gisgala à Tito capitur.

Caput IIII.

Iohannes

Iamq; solum Gisgala oppidulum Galiliæ restabat indomitum: cuius multitudo pacis studio tenebatur, quod erant pleriq; agricolæ, spemq; suam semper in fructibus collocauerant. non paruæ autem manus latrocinialis permixtione corrupti erant, quo morbo etiam nonnulli ciuium laborabant. Hos autem ad defectionem impellebat, atq; constabat, Leuiæ cuiusdam filius, nomine Iohānes: homo veneficus, & fallax, variusq; moribus, & immoderata sperare promptus, mirorq; modo quæ sperasset efficiens: atq; omnibus iam cognitus, quod affectandæ sibi potentiæ causa bellum amaret. Huic apud Gisgala seditiosorum turba parebat: quorum causa populus etiam legatos fortasse de traditione missurus, Romanorū tamen congressum in parte belli præstolabatur. At Vespasianus contra hos quidem Titum cum equitib⁹ mille, decimam vero legionem circa Scythopolim mittit: cum reliquis autem duabus Cæsaream ipse regreditur, dandam his ex labore continuo requiem putans, ex ciuitatum copijs: eorumq; corpora, itemq; animos ad futura certamina existimans esse refouēdos. nec enim exiguum sibi laborem superesse de Hierosolymis præuidebat, quæ & regalis esset ciuitas, & cunctæ nationi præstaret. His autem qui ex bello fugissent in eam confluentibus, etiā naturalis munitio, itemq; murorum eius constructio, nō minimam ei sollicitudinem cōparabat: cum virorum spiritum & audaciam, & sine muris inexpugnabilē esse cogitaret: ob eamq; rem milites, velut athletas, ante certamina oportere curari. Tito autem ciuitas Gisgala (equitando enim ad eam accesserat) aggressionē capi facilis videbatur: sciens tñ quod ea vi capta, passim à militib⁹ populus absumeretur (nanq; satiatus erat ipse iam cēdibus) miserans multitudinē etiam ipse sine villo discrimine cum nocentibus intereūtem, pactione magis subigere ciuitatem volebat. Itaq; plenis hominum muris, quorum pleriq; perditę factionis erant, mirari se ait, quonam freti consilio, cūctis iam ciuitatibus captis, illi soli Romanorum arma operirentur, cum viderent, multo quidem munitiora oppida vno impetu fuisse subuersa: securos autem fortunis suis potiri, qui Romanorū dextris credidissent: quas quidem etiam nunc illis ait se porrigere, neq; ob insolentiam succēdere, quia spei libertatis ignoscendum putaret: non tamen, etiam si quis impossibilia velle perseveraret. Quod si dictis humanissimis non paruissent, fidēq; dextris nō habuissent, experturos arma crudelia: iam iamq; cognituros esse, moenia sua ludum fore machinis Romanorū: quibus fidentes, soli ex Galileis sese ostentarent arrogātes esse captiuos. His dictis, popularium quidem neminē non modo respondere, sed ne ad murum quidem licuit ascendere: quia totum latrones occupauerant: & custodes erant portis appositi, ne quis vel ad fœdus prodiret, vel equitum quenquam in ciuitatem reciperet. Iohannes autem accipere se conditiones ait, & aut persuasum, aut necessitatem belli renitentibus adhibiturum. Illum tamen diem Iudæorum legi oportere concedi: quoniam sicut arma mouere, ita etiam de pace conuenire netas haberēt. Nam & Romanos scire, quod ab omni cessaret opere dierum septem circuitio, quā si temerassent, non minus coactos quàm qui cogerent, piaculum commissuros, ipsumq; Titum: nullum enim illi ex mora esse dispēdium formidandum, quod vnius noctis spatium propter fugæ cōsilium ceperit, præsertim cum id obseruare circumsedentem nemo prohibeat: sibi aut magnum esse lucrum, nulla in re despiciere patrios mores. Et illū decere, qui pacem

pacem non sperantibus indulget, legem quoque seruare seruatis. His Titum Iohānes fallere conabantur, non tantum pro septimi dici religione, quantum pro sua salute sollicitus. verebatur autē, ne statim capta ciuitate, solus destitueretur, qui totam in nocte ac fuga vitæ spem collocasset. Verum profecto dei nutu, in excidium Hierosolymorum Iohannem saluum esse cupientis, factum est ut non solū induciarum causationem Titus admitteret, verumetiam in superiori parte oppidi castra poneret, ad Cydœssam, qui mediterraneus est Tyrionum vicus validissimus, Galilæis semper exosus. Noctē autem Iohannes, cum nullas Romanorum excubias circa oppidum videret, arrepta occasione, nō solum his quos circa se habebat armatos, sed etiam senioribus plurimis cum familijs abductis, in Hierosolymam fugiebat. Sed vsq; ad vigesimū quidem stadium fieri posse videbatur, ut mulieres ac pueros, aliamque multitudinem secum duceret, homo quē captiuitatis, itēque salutis metus vrgeret. vltra vero procedente eo, relinquebatur: & oriebatur atrox remanentium fletus. quanto enim quisque; lōgius à suis aberat, tātō propiorē se hostibus esse credebat. Iamque affore qui se caperent existimātes, necessario pauitabant: & ad strepitum, quem ipsorum cursus faciebat, assidue respectabant velut instantibus quos fugissent: multiq; simul ruebāt, & circa viam plurimos certamen præcedentium cōterebat. Miserabile autem fœminarum & infantium erat exitium. Aut si quam iactarent vocem, nonnullę viros aut propinquos, ut se operirent, orabant. Sed Iohānis exhortatio superabat, ut seipsos seruaret inclamantis: eoq; confugerent, vnde pro remanentibus etiam si raperentur, pœnas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant, ut cuique; virium fuit, cito dispersa est. Luce vero facta Titus ad muros aderat, fœderis causa: populus autem portis ei patefactis, cum coniugibus occurrentes, tanquam benemerito, & qui custodia ciuitatem liberasset, acclamabant: simulq; Iohannis fugam significantes, ut & sibi parceret obsecrabant, & eos qui ex nouarum rerum cupidis reliqui superessent, vlcisceretur. Ille autē precibus populi postulatus, equitū partem ut Iohannem persequeretur, mittit. Sed cum quidem occupare nequiuerit, quod antequam venerant, in Hierosolymam sese receperat. vnā vero fugientium propē ad duo milia perimunt: mulieres ac pueros paulominus quā tria milia circūactos reducunt. Titus autē indigne ferebat, non statim à Iohanne pœnas fraudis exactas. irato vero animo satis esse quod spe deciderat ad solatium putans, captiuorum & qui trucidati fuerant multitudinem, in oppidum cum fauore ingreditur: iussisque militibus minimam muri partem iure possessionis abrumpere, minitendo magis quā puniēdo reprimebat perturbatę ciuitatis autores. Multos enim propter odia domestica, vel proprias inimicitias, delatores innocentie fore credebat, si dignos pœna discerneret: meliusq; noxium relinquere me suspensum, quā immeritum quenquam cum eo perdere, existimabat. Illum enim fortassis modestiorem futurum, vel metu supplicij, vel quod erubesceret præteritorum criminū venia: sine causa vero morientium pœnas, nullo modo corrigi posse. Præsidij tamen ciuitatem circūdedit, quæ tam nouarum rerum studiosos compescerent, quā pro pace sentientes quos ibi relicturus erat, maiore fiducia firmarent. Galilæa quidem tota, postquam multo sudore Romanos exercuit, hoc modo subacta est.

Titus recipitur a Giscalenis

Ocisi bis mille fugientes.

Hierosolymitani excidij initium.

Cap. v.

Apuđ Hierosolymam vero, ad Iohannis introitū, omnis populus erat effusus & circa singulos, qui vnā cōfugerāt, numerosa turba collecti, quas foris clades experti essent, percontabantur. Illorum autē seruens quidem adhuc atque interruptus anhelitus, necessitatem significabat. Veruntamen in malis quoque; sibi arrogabant: non Romanorum vim fuisse dicentes, sed sponte venisse, ut cum his ex tutiori loco pugniarent. inconsultorum enim atque inutilium esse hominum, incaute pro Giscalis & inualidis oppidulis periclitari, cum arma vigoremque oporteat pro metropoli suscipere, atque seruare: significando tamen excidium Giscalorum.

Ecce 2 rum;

rum, etiam quam dicebant honestam discessionem suam, ut multi fugam esse intelligerent, prodiderunt. Auditis autem quæ captivi pertulere, non mediocris populum perturbatio tenuit, magnumque id esse argumentum proprii reputabant excidij. At Iohannes eorum quidem quos fugientes reliquerat causa minus erubescibat. singulos autem circuiens, spe ad bellum incitabat, infirmitatem Romanorum asserens, propriasque vires extollens, & imperitorum ea cavillatione inscitiam decipiens, quod etiam si pennas sumerent, nunquam Hierosolymorum moenia transgredierentur Romani, qui pro Galilæorum vicis tanta mala pertulissent, atque in eorum muris machinas contriuisent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum manus. prudentiorum autem atque seniorum nemo erat, qui non futura prospiciens, velut iam perditam civitatem lugeret. Et populus quidem in ea confusione tunc erat. At vero per territorium manus agrestium, ante seditionem quæ Hierosolymis orta est, discordare iam coeperat. Titus enim à Giscala Cæsaream, Vespasianus autem à Cæsarea Iamnam & Azotum profectus, utranque subegit: impositisque illic presidij, reuertebatur, maximam ducens eorum multitudinem, qui se foedere sociauerant. Singulas autem civitates tumultus bellumque intestinum exagitabat: quantumque à Ro. respirassent, in semetipsos manus vertebant: cum inter amatores belli ac pacis cupidos esset sæva contentio: dudumque discordium pertinacia primo inter domos accenderetur: deinde inter se amicissimi populi diffiderent: & ad similia volentes quisque conveniens, aperte iam coacta multitudine rebellaret. Itaque dissensiones quidem apud omnes erant: novitatis autem armorumque cupienter senibus ac sobrijs iuventute atque audacia præstabant. Primo autem indigenarum singuli prædari coeperunt: deinde ex composito confertis cuneis, per territorium latrocinabantur: ut quod ad crudelitatem atque iniustitiam spectat, nihil à Romanis gentiles abessent: atque ipsi qui vastabantur, illatum à Romanis excidium levius videretur. Civitatum vero custodes, partim quia defatigari pigeret, partim odio nationis, aut nulli, aut minimo erant male affectis auxilio: donec rapinarum societate undique congregati collegiorum latrocinium principes, atque in agmen conflati Hierosolymis irrumpunt. quæ civitas à nullo regebatur: & more patrio gentiles omnes sine observatione recipiebat: tunc precipue cunctis existimantibus, universos qui superinfluere, adiumento ex benevolentia venire. Quæ quidem res etiam sine dissensione civitatem postea pessum dedit, eo quod iners & inutilis multitudo, quæ pugnacibus sufficere possent, alimenta consumpsit: hisque præter bellum etiam seditionem, famemque comparavit: alijque latrones ex agris eò transgressi, ac multo sænioribus quos intus inuenere sociati, nullum atrox facinus intermittebant. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebantur audaciam, sed usque ad cædes ruebāt: non clam, neque per noctem, aut quolibet homines, verum luce palam nobilissimos quosque adoriendo. Nam primum Antipam regij generis virum, & adeo potētissimum civium, ut etiam publicos thesauros fidei suæ permixtos haberet, comprehensum custodiæ tradiderunt: post hunc etiam Leuiam quendam, insignem virum, & Sopham filium Ragueelis, regalis similiter utrunque familiæ, omnesque præterea, qui præstare alijs videbantur. Grauis autem metus populum possidebat: & velut capta civitate, salutem propriam quisque curabat. Illi autem clausorum vinculis non fuere contenti, neque tutum arbitrabantur ea potentia viros diutius custodire. nam & ipsos, & domos eorum, non paucis viris frequentari, ac per hoc ad vlciscendum esse idoneos, & præterea rebellaturum fortasse populum, iniquitate commotum. Decreto igitur eos occidi, mittunt quendam de suo numero Iohannem, ad cædes promptissimum, qui lingua patria Dorcadis filius dicebatur: eumque alij decem armati gladijs, secuti ad carcerem, ibi quos reperissent interficiunt. Fingebant autem huius immanissimi sceleris causam, cum Romanis eos de traditione civitatis collocutos fuisse, communisque libertatis proditores interemisse dicebāt: prorsus, ut audacia sua tanquam servatores civitatis, ac bene de ea meriti gloriarentur. Euenit autem

populum

Intestina seditio

Primores occisi

populum quidem ad hoc humilitatis ac formidinis, illos vero insolentiae progredi, ut in eorum esset arbitrio etiam pontificum designatio. denique familijs abrogatis, unde per successionem pontifices creabantur, incognitos atque ignobiles constituebant, ut impiorum facinororum socios haberent. nam qui supra meritum summos honores adepti erant, his obediebant necessario, qui sibi eos praestiterant: quoniam & dignitate praeditos, varijs machinis fictisque sermonibus committebant, opportunitatem sibi ex eorum, qui se prohibere poterant, contentione captantes: donec hominum persecutione fatiati, in diuinitatem contumelias transtulerunt, pedibusque pollutis in sanctum locum introire coeperunt. Iam vero populo contra eos concitato (nanque auctor erat Ananus, quo maximus pontificum, itemque sapientissimus, & qui fortassis ciuitatem cōseruasset, si insidiarum manus potuisset effugere) illi templum dei aduersus populi turbam, castellum ac profugium sibi fecere, quod pro domicilio habebant tyrannidis. Acerbis autem malis admiscebatur etiam cauillatio, quae praeter ceteris eorum factis erat dolori. tentando enim, quantum metu populus teneretur, suasque vires explorando, sorte pontifices creare conati sunt, cum his (ut diximus) ex familijs successio deberetur. Huic autem fraudi mos antiquus obtendebatur. nam & olim sorte pontificatum deferri solitum fuisse dicebant. re autem vera, legis erat abrogatio firmioris, per eos qui ad potentiam sibi designandorum magistratuum licentiam compararent. Itaque una sacratum tribunum accita quae Eniachin appellatur, pontificem sortiebantur: casuque sors exit homini, per quem maxime eorum iniquitas demonstrata est, Phani cuiusdam, filio Samuelis, ex vico Aphthasi, non solum non ex pontificibus orto, sed aperte quid esset pontificatus, propter rusticitatem penitus nescienti. Denique inuitum eum rure abstractum, ut in scena fieri solet, aliena ornauere persona: indutumque sacra veste, quid facere deberet, subito instituebant: ludumque & iocum esse tantum nefas arbitrabantur. ceteri vero sacerdotes, procul spectantes ludibrio legem haberi, lachrymas vix tenebant, honoresque sacrorum solui grauiter ingemebant. Populus autem hanc eorum audaciam non tulit, sed omnes quasi ad deponendam tyrannidem animos intenderant. nam qui praestare ceteris videbantur, Gorion Iosephi filius, & Simeon Gamalielis, tam singulos circumcunctes, quam simul vniuersos in concionibus hortabantur, quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent, sanctumque locum ab hominibus sceleratis purgare properarent. Pontifices etiam probatissimi, Gamala quidem filius Iesu, Anani autem Ananus, populum frequenter in coetibus exprobrando eius segnitiam, contra Zelotas excitauerunt. ita enim se ipsi vocabant, uti bonarum professionum aemuli, ac non qui pessimam facinorum immanitatem superassent. Itaque in concionem populo congregato, cunctisque indignantibus occupationes sanctorum, itemque rapinas & caedes, nondum autem promptis ad vlciscendum, propterea quod inexpugnabiles (id enim verum erat) Zelotae putabantur, stans inter eos medius Ananus, & ad legem crebro respectans, cum lachrymis opplesset oculos: Equidem, inquit mori potius deberem, quam dei domicilium videre tantis refertum piaculis: atque inaccessa & sancta loca sceleratorum pedibus frequentari: verum tamen sacerdotali veste amictus, & sanctissimum venerabilium nominum ferens, viuo: atque animae amore teneor, nec pro senectute quidem meam mortem sustinens gloriosam. Igitur solus ibo, & tanquam in solitudine animam meam solam dabo pro deo. nam quid opus est viuere in populo, clades inuas minime sentiente, & apud quos mala praesentia nemo prohibet? siquidem spoliati patimini, ac verberati reticetis, & ne gemitu quidem aperto quisquam prosequitur interemptos. O acerbam dominationem. Quid de tyrannis querar? Numquid non a vobis vestra potentia nutriti sunt? Nunquid non despectis qui primi erant, cum adhuc pauci essent, vos dum tacetis, plures eos fecistis? atque illis armatis quiescentes, in vosmetipsos arma vertistis. cum primos eorum conatus oportuisset infringi, quando cognatos conuicijs appetebant. Vos autem negligendo, ad de-

Phanes rusticus pontificatus adeptus est.

Oratio Anani pontificis.

Ecce 3 praedationem

predationem noxios iritastis, quia vastatarum ædium nulla ratio erat. Itaque iam domini ipsi rapiebantur, eisq; cum per mediam ciuitatem traherentur, nemo erat auxilio. Illi autem à vobis proditos, etiam vinculis affecere: non dico quales & quantos, sed quod non accusatos, indēatos, vinctos nemo adiunxit. restabat eisdem videre trucidari. hoc etiam vidimus: velut è grege brutorum animalium cū præcipua quæque duceretur hostia, ne vocem quidem quisquam emisit, nedum dexteram mouit. Patiemi ergo, patiemiini, etiam sancta conculcari videntes? Cumq; omnes audaciæ gradus nefarijs hominibus subieceritis, eorum præstantiâ reueremini? nunc enim profecto ad maiora procederent, si quid maius quod euerterent, inueniretur. Tenetur quidem munitissimus ciuitatis locus, sanum appellatione, re arx quædam siue castellum. Tanta igitur contra vos tyrannide munita, & inimicis super verticem positus, ut videtis, quid cogitatis? aut quibus vestras sententias applicatis? An Romanos expectatis, ut sanctis vestris opitulentur? Ita quidem se nostræ ciuitatis habet res, eoq; iam calamitatis ventum est, ut misceatur nostri etiam hostis. Non exurgetis o miseri respectisq; vulneribus vestris, quod etiam feras bestias facere videmus, non vltum ibitis in hos, qui vos percutere? Non suas quisq; recordabitur clades, & ante oculos positus quæ pertulerit, ad ultionem animos acuet? Perijt apud vos (nisi fallor) affectionum omnium carissima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. seruitutis autem ac domino rum amantes facti sumus, tanquam subiugari à maioribus didicerimus. Atque illi quidem multa & maxima bella, ut in libertate viuerent, pertulerunt, ne aut Ægyptiorum aut Medorum potentia cederent, dummodo ne facerent quæ iuberentur. Et quid opus est de maioribus loqui? Hoc ipsum bellum, quod cum Romanis nunc gerimus, utrum commode an contra incommode non referam, palam quid habet causæ, nisi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis seruire non patimur, gentiles nostros ferimus tyrannos? Quanquam externis obedientes, ad fortunam semel id referunt, cuius iniuria victi sunt: at vero pessimis suorum cedere, ignauorum est, & cupientium seruiendi. Ad hæc autem, quia Romanorum mentio facta est, non vos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentemque retraxerit: quod etiam si ab his capti fuerimus (absit autem huius dicti periculum) nihil acerbius experiemur, quam isti nos affecere. Quo pacto autem non lachrymis dignum sit, illorum quidem in templo donaria cernere, gentilium vero spolia, qui nobilitatem huius maximæ omnium ciuitatis compilarunt: eosque viros trucidatos videri, quibus etiam illi post victoriam obtemperassent? Et Romanos quidem, nunquam transgredi ausos esse limitem profanorum, aut sacratæ quicquam consuetudinis præterire: sanctorum autem ambitum, quamuis procul aspectum perhorrescere: quosdam vero in his locis natos, ac sub nostris moribus educatos, & qui Iudæi vocentur, inter media sancta deambulare, manibus adhuc suis gentili cæde calentibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex comparatione domestici? Multo nobis æquior est hostis. nam si proprie rebus sunt aptanda vocabula, fortasse reperiatur, legum quidem cōseruatores nobis fuisse Romanos, hostes vero intus haberi. Verum hos insidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignum excogitari posse supplicium certum est: idemq; omnibus vobis, & ante orationem meam esse persuarum, atq; ipsis vos rebus quas pertulistis, in eos esse commotos. pleriq; autem fortasse multitudinem eorum, atq; audaciam reformidant: & præterea quod in loco superiore consistunt. Sed hæc ut vestra negligentia constata sunt, ita nunc magis proficiet si morabimur. nam & numerus illorum in dies singulos alitur, eo quod nequissimus quisq; ad similes profugiat: & audaciam plus accendit, quod nullum adhuc eius impedimentum interuenit: locq; superiore utentur, & quidem cum apparatu, si his tempus demus. Quod si aduersus eos ire cōperimus, humiliores erunt, mihi credite, cōscientia: & celsioris loci beneficium, reputatio scelerum perdet. Fortasse autem dei pariter spreta maiestas, in ipsos tela retorserit, suisq; missilibus consumentur impij.

tur impij. Videant nos tantummodo, & deiectioni sunt: quanquam pulchrum est, ut etiam si quod periculum immineat, pro sacris ianuis moriamur: ac si non liberis & coniugibus, pro deo tamen eiusque sanctis animas profundamus. Præbebo autem manum, atque sententiam: & neque consilium vobis vllum deerit ad cautionem, neque me corpori meo parcere videbitis. His Ananus contra zelotas populum hortabatur: non quidem nesciens iam expugnari vix posse propter multitudinem ac inuentum animorumque pertinaciam, multoque magis propter conscientiam commissorum: nec enim concessum iri veniam his, quæ perpetraverat, sperabat: veruntamen quidvis perpeti præstabilius existimabat, quam in tanta rerum perturbatione rempub. negligere. Populus autem duci se clamabat in eos, contra quos rogabatur: & ad subeunda quisque pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos discerneret, atque ordinaret ad prælium, zelotæ cunctis conatibus eius cognitis (certos enim qui omnia sibi nuntiarent habebant) in pontificem commoventur: ac modo per cuneos modo simul vniuersi profiliunt: neque obuius cuiquam parcebatur. Cito autem & Ananus populum congregauit, multitudine quidem superiorem: arinis vero constipatis, non erant zelotæ inferiores. alacritas vero, quod deerat, in vtrisque supplebat. nam & ciues, armis iram conceperant fortiorum: & qui de templo exierant, quavis multitudine maiorem audaciam. quippe illi quidem habitare se in ciuitate minime posse arbitrabantur, nisi zelotas eximerent: hi vero nisi vicissent, nullum se non subituros esse supplicium. Manus autem conseruere, pro ducibus obediens motibus animorum. Et primo quidem, in ciuitate ac pro templo, eminens missis lapidibus, semet inuicem appetebant, si vero aliqua pars terga vertisset, victores gladiis utebantur. cumque plurimi fauciantur, multæ cædes vtroque fiebant. Et populares quidem in domos referebantur à suis. zelotarum autem quicumque vulneratus fuisset in templum ascendeat, facram humum cruore perfundens: ut solo eorum sanguine violatam religionem recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrere in congressionibus præualebant. Irati vero populares, proficiente quotidie numero suo, cum desides increparent, quique à tergo sequebantur, non aperiendo fugientibus viam inuitos eos repugnare compellerent, vniuersos quidem suos in hostes conuertunt. illis autem, quia vim ferre non poterant, paulatim ad templum recedentibus, irrupit vna cum socijs Ananus. Vnde factum est, ut eos, quod ambitu exteriori expulsi essent, metus inuaderet: ideoque in murum interiorem fuga recepti, mature ianuas ocluderent. Verum Anano portis quidem sacris manus afferre non placebat, hostibus quoque desuper tela torquentibus, nefas esse existimanti, etiam si vicisset, non lustratum prius populum introducere. ex omni autem suorum multitudine sex ferè armatorum milia sortitus, custodes eos in porticibus collocat. his autem qui succederent, in exenbijs alios per ordinem ponit. Multi autem honestorum ab optimabus ad id electi, mercede conductos pauperes vice sua præsidij destinabant. Fit autem his omnibus exitij causa Iohannes, quem ex Giscalis effugisse prædiximus. is enim dolis plenus, & vehementem dominationis cupiditatem mente circumferens, iam dudum rebus communibus moliebatur insidias. Itaque tunc eadem quæ populus sentire se simulans, aderat Anano: tam diebus cum proceribus capienti consilium, quam noctibus peragranti custodias: omniaque secreta Zelotis renunciabat: nullumque populi consilium non, priusquam caperetur, inimici sciebant eius indicio. immoderatis vero & Ananum, & populi principes placabat obsequijs, ne in aliquam suspicionem veniret affectans. Sed hæc eius honorificentia in contrarium vertebatur. erat enim ex adulationum varietate suspectior: eoque ipso quod etiam non accitus assiduis erat, arcanorum proditor habebatur. etenim perspiciebat Ananus, omnia sua consilia hostes intelligere: & quæ Iohannes faceret, suspicionem proditoris habebant. submoerere autem illum non erat facile, neque possibile, quod malitia præualeret: ac præter hoc multorum non ignobilium, qui summis rebus adhibebantur, patrocinio succin-

Ee 4

ctus erat.

Iohannes Giscalis
consiliorum Anani
proditor

Etus erat. Visum est igitur ab eo sacramentum benevolentiae causa peti: nihilque dubitās, & fidem populo se seruaturum iurauit, neque factum eius inimicis ullū, neque consilium proditurum: vnaq; deponendis rebellibus, & manu & voluntate operam collaturum. Itaque Ananus eiusq; socij, quoniam iurato crediderunt, nulla iam suspitione suis cum consilijs adhibebant: moxq; ab iisdem concordiae causa legatus intromittitur ad Zelotas. curae nāq; habebant, ne fanum culpa sua pollueretur, neue quisquam in eo procumberet Iudaeorum. Ille autem, quasi Zelotis ac non contra pro benevolentia iurauisset, ingressus ad eos, mediis constitit: & saepe quidem se illorum causa in magno periculo fuisse dixit, ne quid secretorum ignorarent, quae in eos, Ananus cum socijs cogitasset. nunc autem ingens cum ipsis omnibus subitum esse discrimen, nisi diuinum quoddam praesto fuerit auxilium. nihil enim iam morari Ananum: sed persuasisse quidem populo, ad Vespasianum legatos mittere, vt ad capiendam ciuitatem quamprimum venire properaret, indixisse autem lustrationem postero die, vt religione simulata intro missi, vel etiam vi prelio manus confererent. se autem non videre, quādiu aut obsidionem sustinebunt, aut cum tanta manu acie congregientur. Ad haec addebat, quod ipse dei prouidentia transactionis esset causa legatus. hanc enim spem. Ananum his proponere, quo nihil suspicantes eos subito aggrediretur. Itaq; oportere, si quis habendam vitae rationem duceret, aut obsidentibus supplicare, aut foris aliquod praesidium petere. Quos autem si victi essent, veniae spes foueret, immemores audaciae suae credere, simul ac factores poenituerit admissorum, in gratiam statim eos qui perpassi sunt reddituros. Sed nocentium quidem saepe inuisam etiam poenitudinem fieri, levis autem iram in licentia seuiorem: imminere autem illis ait interfectorum amicos atque cognatos, totumque populum pro dissolutis legibus ac iudicijs indignatione flagrantem: vbi etiam si qua pars misericordiae fuerit, maiori eam irascentium turbae cessuram. Talia quidem variabat Iohannes, terrorem incutiens multitudini. externum vero auxilium aperte quidem indicare quod diceret non audebat: Idumaeos autem significabat vtque principes Zelotarum priuatim etiam commoueret, crudelitatis Ananum arguebat, ipsis cum maxime minitari confirmans.

Idumaeorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta Cap. VI

Eleazarus
suadet zelo
tis ab Idumaeis
petendum
auxilium

ERant autem, Eleazarus Simonis filius, qui etiam praeter alios idoneus esse videbatur & recte consulere, & quae consulisset efficere, itemque Zacharias filius Amphicali, vterque à sacerdotibus genus ducens. Hi, praeter communes, etiam priuatis interminationibus cognitiss, quodque Anani factio potentiae sibi comparandae causa Romanos accerceret, etiam & hoc Iohannes affinxerat, diu quidem quid agerent dubitabant, angustiis temporis conclusi. populum enim haud multo post eos aggredi paratum esse cogitabant: externi vero subsidij facultatem, insidiarum sibi celeritate preceptam, priusq; fore in omnia patebantur, quā auxiliarium quisquam ista cognosceret. aduocari tamē Idumaeos placuit. scriptaq; breuiter epistola, quod circūuento populo Ananus vellet Romanis metropolim prodere, ipsi aut pro libertate dissidentes, in templo obsiderentur: minimumq; temporis salutē sibi promitteret: ac nisi mature subueniret, ipsos quidem Anano atque inimicis, at vero ciuitatem Romanis ilico subiugandā: pleraque nuncijs ad rectores Idumaeorum referenda mandāt. Ad hoc aut lecti sunt duo viri strenui, & dicēdi peritissimi, & ad persuadēdū satis idonei: quodq; his rebus esset utilius pedum velocitate praestantes. nam Idumaeos confestim parituros certū erat, quod turbarū cupiens & incondita esset natio, semperq; ad motus facilis atq; suspensa, & rerum mutationibus leuata, minimisq; petentiū blanditijs ad bella proptissima: & velut ad festorum quandā solēnitatē, sic ad prelia properās. celeritatem autē nuntii exigebant, atq; istis nihil deerat alacritatis. vterq; aut Ananias vocabatur. iamq; apud rectores aderāt Idumaeorum. Illi autem simul epistola mandatisq; attoniti, quasi furibundi circūcurrere gentem, militiamq; denūciare

ciare cœperunt. Itaque mox & dicto citius multitudo cōuenerat, omnesq; pro libertate metropoleos arma rapiebant. Cōgregati autem propè ad viginti milia, cum ducibus quatuor Hierosolymam veniunt: hoc est Ioanne & Iacobo Sosæ filijs, & præterea Simone Cathlæ, & Phinea Clusoth filijs. Ananum autem profectio legatorum, itemq; vigiles eius latuit, sed non etiam impetus Idumæorum. hoc enim ante cognito, portas eis clausit, & muris custodes apposuit. non tamen visum est bello cum his congregari, sed verbis eis ante persuadere concordiam. Stans ergo in aduersa turri Iesus, post Ananū æuo pontificum maximus, Cū multæ, inquit, & variæ turbæ tenuerint ciuitatem, in nulla re sic mirāda fortuna est, vt in eo, quod pessimis etiam inopinata conspirant. etenim perditissimis hominibus contra nos auxilio venistis, tanta cum alacritate, quanta nec in Barbaros aduocante vos metropoli venire decuisset. Et si quidem viderem consensionem vestram similem esse horum hominum qui vos rogauerunt, non existimarem impetum carere ratione, nihil enim æque ac morum cognatio concordiam firmat. Nunc vero illi quidē, si quis eorum singulos explorauerit, mille mortibus digni reperientur. nam ludibria & purgamenta totius rusticæ plebis, luxu absumptis patrimonijs suis, postquā in vicis & ciuitatibus proximis audaciam exercere, postremo in sacram ciuitatem clām influxerē, vt latrones, solumq; religiosum immanitate polluerunt (celerū: eosq; videas sine metu inter sancta ebrios, & auditate ventris peremptorū spolia consumentes. vestra vero multitudo armatorū que talis ornatus est, qualem deceret esse, si publico vos consilio metropolis inuitaret, in alienigenas luros auxilia. quid igitur hoc esse quis dixerit, nisi fortunæ iniuriam: cum pro nequissimis conuenisse & integræ nationis vestræ arma videantur conspirare? Iamdudum quidem reperire nequeo, quid nā fuerit quod vos tā cito cōmouerit. nec enim sine magna causa, fieri potuisset, vt arma pro latronibus aduersus cognatum populum caperetis. quid? Romanos audistis & proditionem? his enim quidā vestrum obstrebebant nunc, liberandæ metropoleos causa venisse dicentes. vnde mirati sumus præter alia, noxiorum tale cōmentum, viros enim natura libertatis amatores, eoq; cū externis hostibus pugnare paratissimos, aliter cōtra nos efferare non poterant, quam vastatæ libertatis proditione mentita. Sed enim vos considerare oportet, qui nos insimulauerint: fidemq; in nos veritatis ex rebus communibus, non ex ficto sermone colligere. Quid enim passi, nunc demum nos dedimus Romanis, cum ab initio licuerit aut ab his nō de ficere, aut quia defecimus, cito venire in gratiam, prius quā circa nos omnia vastarentur? nanq; iam, ne volentibus quidē nobis, transactio facilis est: cum & superbos eos effecerit Gaiilæa sub iugum missa: morteq; grauiorem afferat turpitudinem, appropinquantem placare. Equidem quod in me est, pacem morti ante pono semel aut bello appetitus, postquam pugna cōmissa est, gloriosam mortem vita captiui existimo potiore. Sed vtrum nos populi principes aiunt clām misisse aliquem ad Romanos, an etiam totum populum communi suffragio? Siqui dē nobis dicant, quos amicos miserimus, qui serui fuerint proditionis ministri. Cum iret aliquis deprehensus est, rediens captus est, literas nacti sunt? Quemadmodum aut tantam ciuium multitudinem lateremus, cum quibus omni horaverfaremur? Paucis autem, atq; his inclusis, qui de templo ne in ciuitatem quidē prodire possent, quo pacto sunt cognita, quæ occulte extra ciuitatem fierent? An vero nunc cognouere, quando auctorum poenæ reddendæ sunt? donec autem sine metu fuere, neminem nostrum proditorem suspicabantur? Sin ad populum causam referunt, publicum habuit nempe concilium, nemo aberat concioni: ideoq; manifestior ad vos nuncius fama citius properasset. Quid autē opus erat legatos mittere, cum certā nobis esset de transactione sententia? Et quis designatus sit dicant. Sed hæc quidem male periturorū, & instantes poenas evitare cupientium cautiones sunt. Quin etiā si ciuitatem prodi in fatis esset, id quoq; ipsos qui nos criminantur ausuros opinor: quorum audaciæ vnum malum videtur deesse proditio. Vos

Oratio Simonis ducis Idumæorum ad Hierosolymitas

tio. Vos autem oportet, quia semel cum armis adestis, primum (id quod est iustissimum) adiuuare metropolim, & vna nobiscum tyrannos eximere, per quos iudicio dissoluta sunt: qui calcatis legibus iura suis gladijs permisere: denique nobiles viros non incusatos, ex medio raptos foro, primum vinculis cruciarunt: deinde non voce neque prece eorum morati, neci tradiderunt. Licet autem vobis non belli lege ingressis, horum videre argumentum, quæ dixi, desolatas domos rapinis, coniuges in veste lugubri ac familias peremptorum, & per totam ciuitatem ululatus & fletus. nullus enim non persecutionem expertus est impiorum. Qui ad hoc insanie prorupere, ut latrocinalem audaciam non solum ex agris atque alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gentis est, sed in phanum etiam ex ciuitate transferrent. Denique hoc sibi & ad excursus & ad perfugium elegerunt, isque fiscus illis est eorum quæ in nos comparatur: & locus toti orbi terre venerabilis, quique ab vniuersis alienigenis, ab extremo limite mundi venientibus, honoratur, per hæc quæ apud nos nata sunt portenta conculcatur. Exultant autem rebus desperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentesque in sua viscera delectum habere: cum debueritis (ut dixi) quod factum esset optimum ac deceret, nobiscum nocentes eximere: atque hanc ipsam fallaciã vltum ire, quod auxilio vos aduocare ausi sunt, quos metuere vindices debuissent. Quod si eiusmodi hominum preces reuerendas putatis, attamen licet vobis armis depositis, cognatorum habitu introire ciuitatem: medioque inter hostes atque auxiliares suscepto nomine, de nostris discordijs iudicare: quanquã reputate quid habebunt commodi, cum de manifestis ac tantis criminibus apud vos causam dicturi sunt, qui hominibus non accusatis, ne verbum quidem facere permisere. Ferant igitur hanc ex vestro aduentu gratiam. Si vero neque nobiscum indignari neque iudicare vultis, tertium restat, ut relictis partibus, nec nostris cladibus insultetis, nec cum insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etsi maxime quenquam nostrum suspicamini Romanis collocutum, obseruare vobis itinera licet: tumque demum tueri metropolim, cum factum aliquid huiusmodi patuerit, quale delatum est, & in autores eius, si conuicti fuerint, vindicare. Non enim vos præueniunt hostes, iuxta ciuitatem sedibus positus. Sin horum nihil vobis gratum aut mediocre videtur, ne portarum claustra miremini, quatenus arma portabitis. Hæc quidem Iesus loquebatur. Idumæorum autem nequaquam multitudo animum aduertebat, ardens iracundia, quod non paratum habuisset introitum: proque armis inter se duces indignabatur, captiuitatem esse existimantes, si ea quibusdam iubentibus deposuissent. Vnus autem ducum Simon filius Cathlæ, vix placato suorum tumultu, stans in eo loco unde exaudiri à pontificibus posset, non iam mirari se ait, si libertatis propugnatores in templo obsiderentur inclusi, cum illi cunctæ genti communem clauserint ciuitatem: & Romanos quidem fortasse, coronatis etiam portis recipere sint parati, Idumæos autem ex turribus alloquantur, captaque iubeant pro libertate arma proijcere: cognatisque non credentes custodiam ciuitatis, iudices eos discordiarum fieri velint: & alios accusando quod indemnatos ciues occiderint, ipsi totam damnent ignominia nationem. denique urbem omnibus alienigenis religionis causa patentem, nunc domesticis præclusistis. Valde enim contra vos festinabamus, & ad gerendum cum gentilibus bellum: qui ob hoc adesse properauimus, ut vos seruaremus liberos. Nempe taliter vos etiam hi quos obsidetis læsere, tamque verisimiles puto suspiciones in illos quoque colligitis. Deinde qui reipublice defensores sunt intus in custodia tenentes, genere coniunctissimis gentibus simul vniuersis ciuitatem præclusam tyrannidem perferre dicitis, cum tam contumeliosis nos iubeatis obtemperare præceptis: nomenque potestatis alijs, qui vos tyrannos patiuntur, annectitis. Quis cauillationem vestri sermonis tulerit, cum rerum repugnantiam videat? Etenim vobis etiam nunc Idumæos excludentibus ciuitate (namque ipsi nos à patrijs sacris arcetis) recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in templo, quod cum ausi essent plectere proditores, quos viros nobiles & innocentes pro

pro societate facinoris dictitatis, non à vobis incepterint, sūmaq; proditiōis mēbra præciderint? Sed licet illi molliores quam res poscebat inuenti sūt, nos tamen domicilium dei seruabimus Idumæi, & pro communi patria propugnabimus: tamq; foris irruentes, quā intus insidiantes, hostes pariter vlciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati, donec aut vos Romani respiciendo liberent aut ipsi recuperata libertatis eura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta

Caput

VII

HIs dictis Idumæorum quidem multitudo clamore consensit: Iesus autē tristis recessit, cum nec Idumæos quicquam sentire moderatū, & duplici bello oppugnari ciuitatem videret. Quippe nec Idumæorum tumor & spiritus quiescebat, indigne ferentium contumeliam, quod essent ciuitate prohibiti: & quod Zelotarum vires esse firmas crediderant, erubescuntium, postquam nihil eos sibi auxiliari posse viderent, vt iam venisse pœniteret. Pudor autem nulla re penitus gesta redeundi, pœnitundinem superabat. Itaque ibidem prope murum temere tabernaculis positis, manendum esse statuere. Infinita vero hyems nocte illa venit, ventiq; violenti cum imbris orti sunt, & crebra fulgura, horrendaq; tonitrua, concussaq; terræ vasti mugitus: certumq; erat apud omnes, hominū exitio mundi statum esse turbatum, neque paruum quid rerum hæc signa portēdere. Vna vero Idumæis & oppidanis erat opinio: illis quidē, irasci deum militiæ causa, existimātib; neq; se posse euadere, si aduersus metropolim arma mouissent, Anano autem eiusq; socijs, etiam sine prælio vicisse, deumq; pro se bellum administrare credentibus. Sed profecto falsi erant interpretes futurorum, & quæ sui passuri essent, contra hostes fore diuinabant. Verum Idumæi quidem cateruatim densatis corporibus inuicem sese fouebant, scutisq; contextis protecti capita, minus pluvia lædebantur: Zelotę autē magis illorum quā suo periculo cruciabantur: collectique deliberabant, si quam reperire subsidij machinam illis possent. Horum autem ardentioribus videbatur, vi armorum custodes innadere: atq; ita in ciuitatem impetu facto, palam portas auxiliatoribus aperire. nam & custodes ex improviso, & quod plures inermes ac belli expertes essent, facile turbatū iri, & multitudinem ciuium difficulter colligi posse: quoniam domi quisque propter hyemem cōtineretur. quin & si periculū aliquod interuenerit, quiduis subire satius, quā negligere tot copias sui causa turpiter perituras. At qui prudentiores erant, vim adhiberi dissuadebant. non enim sui tātum causa custodes ampliari, sed etiam ciuitatis murum videbant propter Idumæos diligentius custodiri: & ubi quæ adesse Ananum, omnib; horis inuisere custodias existimabant. sed hoc alijs noctibus ita habuerat. illa vero, non sua desidia requieuerat, sed vt & ipse & custodum manus fato duce interirēt. Nanq; iam nocte prouecta, & gliscēte hyeme, custodes in porticu dispositos opprimit somnus. At zelotis cōsiliū subit, vt ferris templo sacratis portarum vectes secarent. affuit autem illis, ne exaudiretur crepitus, ventorum sonus, & crebra tonitrua: sanoq; egressi, ad murum clāculo veniunt, seratamq; portam, quę versus Idumæos erat, aperiunt. Illi autem primum Ananum conari aliquid suspicati, vnusquisque dextram ad gladium quasi repugnaturi applicant mature: deinde his qui ad se uenerant agnitis, introibant. Qui quidem, si tunc manus vertere in ciuitatem voluissent, nihil obstabat quo minus simul totus populus interiret: tanta ira ferebantur. verum zelotas primo eximere custodia festinabant: illis quoque multum precantibus, qui eos receperant, ne despicerent malis obfessos, quorū gratia uenerant, neque his acerbius periculum importarent. captis enim custodibus, faciliorem illis in ciuitatem impetum fore: sed si semel eos concitassent, iam illos contineri non posse, quin si senserint congregentur, & per ascensus nitentibus se opponant. Idem igitur Idumæis visum est: iamq;

Horrenda tempestas

Idumæi clamant & zelotis in urbem intro missi

est: iamq; in templum per ciuitatem subibant, cum suspensū Zelotæ aduentum eorum præstolarentur. Denique his ingressis, etiam ipsi confidenter ex interiori fa-
no progressi sunt, mixtiq; Idumæis in custodes irruerūt. Cæsis autem nonnullis,
quos somnus oppresserat, omnis multitudo ad clamorem vigilantium suscitata
est, raptisq; armis ad repugnandum non sine stupore properabant. Ac primū qui-
dem Zelotæ solos conari aliquid suspicantes, quasi eos superaturi numero con-
fidebant: vbi vero foris alios circumfundi viderent, Idumæos irrupisse sensere. Et
maior quidem parseorum, armis pariter animisque depositis in questibus erant,
pauci vero iuuenum fortiter cōmuniti, occurrendo Idumæis, aliquandiu segnio-
rem multitudinē protegebant: alij cladem ciuitatis habitatoribus nunciabant. Il-
lorū aut auxilio venire nullus audebat, cognito Idumæos irrupuisse: sed ipsi quo-
que irrita vociferantes, cum fletibus respondebant: plurimusq; mulierum vlula-
tus suscitabatur, si quando custodum quisquam in periculū aliquid incidisset.
Quin & Zelotæ Idumæorum clamorem geminabant, magisq; horribiles tempe-
stas faciebat omnium voces. Nemini aut Idumæi pepercere, quod natura crude-
lissimi ad cædes erant, & hyeme grauitur afficiebantur: proptereaq; his qui se ex-
cluserant vt inimicis utebantur, tam supplicantibus quā repugnantibus infer-
si. Multos etiam cognationē referentes, vtq; cōmune phannū reuererentur orā-
tes, gladijs transfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neque spes salutis erat.
Compulsi autem circa se, magis quā vi oppressi laniabantur, cum recedendi spa-
tium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autē quid a-
gerent, in ciuitatem se præcipitabant: miseri (vt mihi videtur) eo quod fugiebant
crudelius subeuntes exitium, donec templum exterius sanguine redūdauit. Octo
autem milia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamen his Idumæorū ira
satiata est: sed versis in ciuitatē manibus, omnes domos diripiebant: quemq; for-
uito inuenissent, morti dabant. Et cæteræ quidem multitudinis cædem superna
cuam esse ducebant: Pontifices autem peruestigabant: & in illos plerique ferebā-
tur, statimq; comprehensos obtruncabant: astantesq; super eorum cadauera, nūc
Anano populi beneuolētiā, nunc Iesu quē de muro dixerat, exprobrabant. Ad
hoc autem impietatis progressi sunt, vt etiam insepultos eos abiecerint: cum præ-
sertim Iudæis tāta sepulturæ cura sit, vt etiam iudicio cruci suffixos, ad occasum
solis deponant atque sepeliant. Et quidem non errauerim, si Anani mortem di-
zero excidij ciuitatis fuisse principium, & ex illo die muros euersos remq; publi-
cam Iudæorum perijsse, quo pontificem rectoremq; salutis suæ ingulatum in me-
dia ciuitate viderunt. Erat autem & alias vir laudabilis atque iustissimus, &
præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat preditus, amplitudinem, in-
fimis amabat æquari. Libertatis aut maxime fautor erat, & is qui populi affecta-
ret imperium. Commodis autem proprijs cōmunes semper vtilitates antepone-
bat, super omnia paci studens. Sciebat enim Romanos non posse expugnari: ac
prospiciebat, si pacisci vtiliter nequissent Iudæi, omnino eos perituros. vt autem
breniter dicam, cum Anano viuo ad transactionem venissent. Mirtus enim erat
dicere, mirus populo persuadere quē vellet. Iam vero impediētes bellantesq;
subegerat. Plurimum autem moræ sub tali duce attulissent Romanis. Huic in-
ctus erat Iesus, illo quidem cōparatione inferior, sed præstans ceteris: vt putem
deū, qui tanquam violatam ciuitatem perire flammis, purgariq; sancta vellet,
consulto defensores eorum, & qui ea charissima ducerent, amputasse. Itaque pau-
lo ante sacris indumentis amictos, ac toto orbe celeberrimę religionis autores,
quiq; vndique in ciuitatem commeantibus venerabiles habebantur, iacere nudos
prædam canibus ac feris videres. Quos quidem viros ipsam puto genuisse virtū-
tem, tantum licuisse vitij fientem.

Ananus
pontifex

Flanij

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER QVINTVS

De altera strage, & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate.

CAPVT PRIMVM.

Nano quidē & Iesu eiusmodi finis euenit. Post illos vero tam Zelotę quā Idumęi passim plebem, quasi nefandorum animalium gregem, irruendo mactabant. Et vulgus quidem in quolibet loco deprehensum necabatur: correptos autem nobiles & adulescentes, vinctos in carcerem cōcludebant, spe, nonnullos eorum sibi posse sociari nece dilata. Verum hæc nulum mouebant, sed cuncti mortem præoptauerant, dum modo ne aduersus patriam communem nequissime conspirarent: sœuissima tamen ante cædam verbera sustinebant, exulcerati plagis atq; tormentis. cumq; iam corpus non sufficeret cruciatibus, tandem gladium merebatur. Quos autem die cepissent, eos in custodiâ nocte ducebant: extractosq; inde, si quos mori contigisset, abiciebant, vt vinctis alijs locus esset. Tantus autem populum pauor occupauerat atq; formido, vt ne flere quidem palam quisquam, siue sepelire proprium funus auderet: sed serant occultæ clausorum etiam lachrymæ, & ne quis inimicorum audiret, circû spectantes gemebant. paria nanq; his qui lugebatur, etiam qui luxissent ilico partiebantur: exiguum vero nocte sublatam terram manibus, corporibus iniiciebāt & nōnunquam die, si quis fuisset audacior. Duodecim autem milia hoc modo nobilium periere. Illi autem iam cædes exosi, nullo pudore iudicij vim & cognitionis cauillando imitabantur. Itaq; cum illustrium quendam Zachariam Baruch filium interficere decreuissent (irritabantur enim quod nequissimis inimicus nimis erat, & probis amicus, itemq; locuples) neque solum fortunarum eius direptionem sperarent, sed etiam remotum iri virum ad se deiiciendos potentem, septuaginta plebeiorum honestissimos ex præcepto conuocant, iudicum specie potestate carentes, & apud eos Zachariam, quasi res proderet Romanis, accusant: quodque ad Vespasianum proditiōis causa misisset. Sed neque argumentum, neque vlla probatio criminis erat. ipsi autem misisse dixerunt, & hoc haberi pro fide veritatis volebant. Zacharias autem vbi nullam spem salutis sibi relictam esse videt, per insidias non in iudicium sed in carcerem ductus, vitæ suæ desperationem libertate non priuauit: sed exorsus veri quidem similitudinem obiectorū derisit, & illata sibi crimina breuiter diluit: in accusatores autem oratione conuersa, omnes eorum iniquitates per ordinem persecutus est, multa que de perturbatione rerum querebatur. Zelotæ vero obstrepentes, vix à gladijs temperabāt: speciem cauillationemque iudicij sui vsq; ad finem permanere cupientes, & præter hoc iudices experiri, an periculoso tempore iustitiæ memores forent. Igitur omnes septuaginta pro eo sententiam ferunt, & pro eo mori, quā sibi ascribi eius interitum maluerunt. Illo vero absoluto Zelotarum clamor tollitur, & vniuersi quidem iudicibus irascebantur, qui simulationem datæ sibi potestatis non intellexerāt. duo vero ex audacissimis aggressi Zachariam, in medio templo interficiunt: & illudendo, habes, inquiunt, & à nobis de absolutione sententiam certiozem: Eūque statim in subiectam vallem de templo proijciunt. Iudices vero, contumeliæ causa versus gladijs ferientes, templi ambitu pepulere. cædi enim eorum pepercerant, vt diuerti per ciuitatem, nuntij fierent apud omnes seruitutis. Idumæos autem iam venisse poenitebat, neque his gesta placebant. Quibus collectis Zelotarum quidam secretò indicabat vniuersa: & quæcunq; hi qui

Iterum. xii. milium nobilium trucidata.

Zacharias accusatur a zelotus

Zacharias in templo occisus a zelotis.

Ef eos aduo

eos aduocauerant scelerate fecissent, omnia demonstrabat: arma quidem cepisse eos, quasi Romanis à pōtificibus metropolis proderetur, reperisse autem nullum prodicionis indicium. Illos vero qui tutari eam simulant, & belli facinora auctos & tyrannidis, ab initio quidem prohibendos fuisse. Verum quia semel in societatem intestinæ cedis incidissent, finem delictis adhibendum, neq; vires hominibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nā etsi portas grauiter ferrent sibi atq; in oppidum aditum esse præclusum, pœnas ab his qui prohibuerant esse repetitas: & Ananum quidem peremptum, vna vero nocte populum totum penè consumptum. Quorum rerum multos quidem suorum pœnitere sentirent: eorum autem viderent, à quibus rogati essent, crudelitatem immensam: ne ipsos quidem per quos salui erant erubescerent. in oculis enim auxiliorum pessima facinora committere, illorumq; iniurias Idumæis imputari, quatenus ea non prohibeāt, neq; ab his separentur. Debere igitur (quoniam de prodicione quæ dicta sunt, calumniam fuisse paruisset, nullusq; Romanorum impetus timeretur, aduersus ciuitatem vero inexpugnabilis esset potentia corroborata) illos domum recedere: malorumq; societatem vitando cuncta diluere flagitia, quorum nō sponte, sed decepti participes extitissent. Persuasum est Idumæis. Et primum eos qui erāt in custodijs soluūt, propè ad duo milia popularium: statimq; relicta ciuitate, ad Simonem veniunt, de quo paulo post cōmemorabimus: deinde domum ex Hierosolymis abiere. Euenit autem eorum discessum vtriusq; pariter inopinatum videri. Nā & populus nescius pœnitudoinis, paululum fiducia recreatus est, velut inimicis leuatus: & Zelotarum creuit insolentia, quasi nō auxilijs caruissent, sed ijs essent liberati, quorum pudore ac reuerentia criminibus temperabāt. Deniq; nulla iam erat facinorum mora neq; cunctatio: sed festinatis quidem consilijs in rebus singulis utebantur: quæ vero placuissent, ipsa cogitatione citius peragebant. Maxime autem in viros fortes atq; insignes, cēdibus sæuebant: cum inuidia nobilitatē absumerent metu virtutum: vnamq; cautionem putarent, nullum optimatum superesse. Itaq; occisus est cum multis alijs Gorion, dignitate simul & genere præstans, & plus posse populum gaudens, plenusq; spiritu, libertatis amarus vt nullus alius Iudæorum, quem tamen libertas præter alias virtutes perdidit. Sed ne Peraita quidem Niger eorum manus effugit, bellis cum Romanis gestis vir strenuus comprobatus: qui etiam sæpe vociferans, & cicatrices ostendens, per mediā ciuitatem trahebatur. Ductus vero extra portas, desperata iam salute, ne sepultura careret supplicabat: Illi autem prius interminati, quod humum ei quam desiderabat concessuri non essent, mox etiam mortem intulere. Qui tamen cum occideretur, Romanos eis vltiores imprecatus est: famemq; præter bellum ac pestilentiam, & ad hæc omnia ipsorum mutuas manus: eaq; vniuersa confirmat apud impios deus, & quod iustissimum esset effecit, vt audaciam suam quā primū experirentur inter se dissidentes. Niger quidem occisus, quem habebant de oppressione sui metu eos leuauit. Pars autem plebis nulla erat, cui non ad interitum excogitabatur occasio. Namq; alij quod iam dudum alijs ciuibus restitissent interficiebantur: qui vero nihil offenderant, subitas pacis tempore causas excipiebant. Et qui omnino libere eos non adissent, pro contemptoribus: qui vero obsequentes, pro insidiatoribus habebantur: vnaq; maximorum criminum & mediocrium pœna, mors erat. neque enasit quisquam, nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

Zelotarum crudelitas.

Gorion occiditur.

Niger occiditur.

De intestina discordia Hierosolymorum. Caput. II.

Romani autē omnes ad ciuitatem animos intendebant, hostium diffensionē lucrum sibi esse censescentes: & Vespasianū penes quem summa rei potestas erat incitabant, diuinę prouidentię dicentes auxilio in semet hostes esse conuersos: veruntamen velox esse momentum, & Iudæos cito in concordiam redituros, aut intestinis malis defessos, aut redactos in pœnitudoinem. Ad quos Vespasianus ait: Plurimū eos quid fieri conueniat ignorare, tãquam in theatro cupientes quantum

tes quantum armis ac manibus possent ostētare potius cum periculo, quā secū quid esset vtile reputare. Nam si statim ciuitatē aggrederetur, ipsos causam hostibus fore concordie, ac vires eorū etiam nunc vigentes in se prouocatu- ros. Sin operirentur, paucioribus ac moderatioribus his vsuros, domestica seditione con- sumptis. Deum nanq; melius quā ipsos disponere, qui sine labore Iudæos Ro- manis traderet, nulloq; periculo exercitui victoriam condonaret. Proinde mani- bus proprijs intereuntibus inimicis, maximoq; malo, hoc est, seditione turbatis, debere se potius periculorum spectatores esse, quā cum hominibus mortem ap- petentibus atq; intestina rabie insanientibus configere. Si quis autem putauerit victoriæ gloriam sine prælio fieri viliorem, sciat, inquit, armorum incerto exitu commodius esse commode perficere quod intendit. Neq; enim manu præclaros esse minus laudabiles, qui paria gesserint moderatione atq; prudentia. Simul au- tem dum hostes imminuerentur, etiam milites ex laboribus assiduis recreatos va- lentiores ductum iri. Præterea non id esse tempus, vt mature occupanda videat- ur victoriæ claritudo. nec enim armis fabricandis aut muris, vel auxilijs congre- gandis Iudæos operam dare, atq; ideo moras differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissensione tumidos, miserabiliora pati quotidie, quā ipsi eos ca- ptos afficerent intromissi. Proinde siue quis securitatem cōsideret, sinendos esse qui semet absumerent: siue facti gloriam clariorem, nequaquam manus intesti- no morbo laborantibus afferendas: siquidem ratione recta diceretur, non ipsorū sed discordiæ fuisse victoriam. Hæc Vespasianus: eiq; dicenti rectores militū con- sentiebant: moxq; apparuit quā vtile fuisset eius consilium. Nanque in dies sin- gulos multi ad eum consuebant fugiendo Zelotas. Erat autem fuga difficilis, quod omnes exitus custodibus obsidebantur. Et si quis ibi qualibet ex causa de- prehensus fuisset, velut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. qui tamē eis de- disset pecuniam, saluus abibat: & qui nō dabat, solus proditor habebatur. Resta- bat igitur, pecuniosis fugam redimentibus, solos pauperes iugulari. Mortui vero per omnes vias coaceruabantur innumeri, multiq; etiam transfugere cupientiū, rursus in ciuitate perire præoptabant. nam spe sepulturæ in patria mori tolerabi- lius videbatur. Illi autem ad hoc crudelitatis deuiauerant, vt neque intus neque per itinera occisis humum concederent: sed veluti cum patrijs legibus etiam na- turæ iura disturbare pepigissent, suaq; in homines iniustitia diuinitatem quoque polluere, ita sub sole putrescere mortuos relinquebant. Sepelientibus autem suo- rum corpora, idem quod transfugis, imminabat supplicium mortis: statimq; sepul- tura indigebat, qui hanc alteri præstitisset: & vt breuiter dicam, nulla tam bona quā misericordia, perierat in illis cladibus mentis affectio: hisq; iritabantur no- xij, quæ miserranda vidissent, à viuis in mortuos, à mortuis in viuos iracundiam transferentes. Modum autem excedente metu, superstitionibus mortui adepti requiē beatiores videbantur: & qui erant in custodijs, comparatione sui cruciatus, inse- pultos quoq; fortunatissimos demonstrabant. Omne quidem ab illis ius hominū calcabatur, ridebatur etiam diuinitas, prophetarumq; responsa tanquam vulga- ribus fabulis illudebant. Cum vero multa contempsissent de virtute ac vitijs sta- tuta maiorum, etiam quæ de patria olim prædicta fuerant, vera esse exitu proba- tuere. Vetus enim quidam sermo ferebatur, tunc demum ciuitatē captum iri, san- cta quoq; flammis exurenda esse lege belli, cum seditio fuisset exorta, sanūq; dei proprię mantis ante violassent. Quibus Zelotæ, nihil de eorum fide dubitantes, ministros se præbuerunt.

De Gadarensiū deditioe & strage.

Cap. III.

AT Iohannes iamdudum tyrannidem affectans, parem cum similibus hono- rem habere dedecus existimabat: paulatimq; sibi nequiores adiūgens, ab eo- rum affectione separabatur. Semper autem aliorum decretis non obediendo, suaq; iubendo imperiosius, quod solus dominari cuperet non latebat: eiq; so- ciabantur nonnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atq; fallacia per-

Ef z

suadere

suadere quæ vellet) multi vero propterea quod sibi tutum esse ducebant, priorum delictorū causas vni potius ascribi quàm omnibus. Ad hæc quia manu strenuus erat, & bonus consilio, satellites non paucos habebat, etsi magna pars eum contrariæ factionis reliquerat. apud quos etiam lior nō nihil valebat, graue putantes vt paulo ante pari succumberent. Plus autem metus eos, ne subvnius potestate viuerent, exagitabat. nec enim facile sperabant eum, si semel obtinuisset, deijci posse: occasionemq; in se habiturum timebant, quod in principio restitissent. Proinde quisq; bello potius quiduis pati decreuerat, quàm sponte seruiens mancipij loco perire. Hinc igitur seditio diuiditur, & Iohannes in contraria dissentientibus parte regnabat. Sed inter ipsos quidem munita omnia erant custodibus: nihilq; aut parum agebatur, si quando armis prælium lacebant. in populum vero vel maxime contentionem susceperunt, & quis maiore prædam caperet, vtrinq; certabant. Cum tamen ciuitas trium malorum ingentium tempestate laboraret, hoc est, belli, dominationis, itemq; seditionis, eorum comparatione bellum popularibus mediocrius videbatur. denique relictis sedibus patrijs ad alienigenas profugiebant: & Romanorum beneficio salutem, quam inter suos desperauerant, assequebantur. Quartum vero præterea malum commotum est gentis exitio. Haud procul ab Hierosolymis castellum erat validissimum, reponendis opibus ad munimenta belli, tutandisq; corporibus ab antiquis regibus ædificatum, quod Massada dicebatur: id occupauerant qui vocātur sicarij, quod à rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cum Romanorum exercitum otiosum esse viderent, apud Hierosolymam vero Iudæos dominatione atque discordia secessisse, maiora facinora aggrediuntur. Die festo azymorū (qui apud Hebræos ad memoriam salutis, qua ex Ægyptiorum seruitio liberati, in terram patriam deueniunt, solenniter celebratur) nocte deceptis qui sibi erant oppositi, municipium quoddam Engaddi inuasere: vbi pugna quidem Iudæos ante præuentos atque dispersos, quàm arma caperent siue concurrerent, ciuitate pepulere. eos vero qui in fuga defecerunt, mulieres videlicet ac pueros, supra septingentos interfecerunt. ædibusq; deinde compilatis, fructus quoque iam maturos depopulati in Massada portauerunt. & illi quidem omnes circum castellum vicos, totamq; regionem populabantur, non paruo vndiq; perditorū ad eos numero in dies singulos cōstistente: simul autem concitati sunt etiam per singulos Iudææ tractus in latrocinia, qui interim quiescebant. Ac velut in corpore, si quando principale membrum tumor afficit, omnia pariter ægrotare. necesse est: ita propter ciuitatis tumultum atque discordiam, etiam qui foris erant nequissimi prædarum inuenere licentiam. Singuli vero vicis proprijs dilaceratis, deinde in solitudinem recedebant. Congregati autem & catervatim coniurantes, exercitu quidē pauciores, plures vero quàm latrocinialis conspiratio, in templa & oppida ferebantur. Et sequebatur quidem, vt in bello fieri solet, ab his eos male affici quos petiissent. verum præueniebatur ultio, cum mox latrones à præda refugerent: nullæque pars erat Iudææ, quæ non vnā cum Hierosolymis præcellentissima ciuitate interiret. Hæc Vespasiano à transfugis indicabantur. nam licet omnes exitus à seditionis custodirentur, & cum quis ad eos accessisset interficeretur, tamen erant qui ad Romanos clam profugerent: ducemq; Romanorum opem ferre ciuitati, & reservari populi reliquias hortarentur. multos enim, quod bene Romanis vellent, periisse, multos adhuc in periculo dicebant esse superstites. Ille autem iam tum miserans eorū calamitates, propius ad eos velut Hierosolymam obsessurus accedit, re autē vera vt ciuitatem obsidione liberaret: spe autē ante reliqua subigendi, nullūq; impedimētum extrinsecus obsidioni relinquendi. Cum igitur venisset in Gadara, transamniāne regionis metropolim validissimam, mensis Martij quarta die ciuitatē ingreditur. iam enim optimates, ignoratibus seditionis, legatos ad eum de traditione miserant, tam pacis desiderio quàm suis patrimonijs metuentes. multi enim apud Gadara locupletes habitabāt, quorum legationem inimici nesciebant,

*Gadara tradidit
se Vespasiano.*

nesciebant, nisi quod Vespasiano appropinquante id cognouerunt. Et ciuitatem quidem se retinere posse desperabant, quod & intestinis inimicis numero inferiores erant, neq; procul abesse videbant à ciuitate Romanos. si vero fugere decreuissent, sine sanguine id facere, nullaq; à noxijs poena repetita, non honestum sibi putabant. Itaq; Dolesum comprehensum (nanq; is non dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebatur, sed etiam legationis autor erat) interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo verberato, extra ciuitatem dilapsi sunt. Iam vero propius accedente Romano exercitu, Gadarensum populus Vespasiano cum acclamationibus in ciuitatem recepto, fidei dextras ab eo accepit: equitumq; & peditum præsidia contra fugitiuorum excursus. muros enim priusquàm id Romani peterent ipsi destruxerant: ut eo sibi fides esset, quod pacem diligerent, si bellum gerere ne volentes quidem posse viderentur. Vespasianus autem misso Placido cum D. equitibus ac tribus milibus peditum, aduersus eos qui ex Gadaris fugerāt, ipse cum ceteris militum copijs Cesaream regreditur. At fugitiui postquam equites repente à tergo insequentes videre, priusquam in manus venirent, in vicum quendam, cui nomen est Bethenabrin, se recepere. vbi reperta nō paucorum iuuenum multitudine, hisq; partim volentibus, partim vi armatis, temere contra Placidum eiusq; milites prosiliunt. Illi autem primo quidem impetu paululum recesserunt, ea tum arte, ut eos à muro longius prouocarent, deinde loco opportuno circumdatos telis agentes eminus sauciabant. Itaq; fugientes quidem, ab equitibus præueniebantur Iudæi, qui vero manus conseruissent, à peditibus trucidabantur, nihil plus audacię demonstrantes. condentos enim aggrediendo Romanos, armis nō secus ac muro septos, ipsi quidem telis aditum non inueniebant, neq; sufficiebāt aciem rumpere: illorum autem transfigebantur telis, & immanissimis feris similes iuebant vltro in ferrum, & sternebantur, alij gladijs ora percussi, alij ab equitibus dissipati: quoniam cura erat Placido, cursum eorum à vico intercludere: aliudueq; prætercurrens ea parte, cedentesq; reflectens, vnā etiam libratissagittarū ictibus utebatur: hisq; proximos interficiebat. metu vero lōge fugiētes auertebat, donec elapsi qui fortiores erant ad murum effugere. Eius autem custodes quid agerent nesciebant. Nec enim excludi Gadarenses suorum causa patiebantur, & si eos recepissent, vnā cum his se perituros videbant. quod etiam cōtigit. Illis enim compulsis ad murum, penē cum his Romanorum equites irrupere. Portis autem antē præclusis, admoto milite Placidus ad vesperam vsque acerrime oppugnato muro pariter ac vico potitus est: ibiq; tunc vulgus quidem iners occidebatur, fortiores vero fugam petebant. domus vero à militibus diripiebantur, & vicus igni traditus est. Qui vero inde euaserant, totam secum illam regionem ad fugam incitarunt: & extollendo proprias calamitates in maius, totumq; Romanorum exercitum aduentare dicendo, metu omnes vndique commouerunt. plurimo autem numero aucti, in Hiericunta secesserunt. hæc enim etiam tunc eorum spem salutis fouebat, quod esset valida & populosa. Placidus vero equitibus, rebuique ante prospere gestis fretus, eos insequabatur. & vsq; ad Iordanem quidē semper quos occupabat, morti dabat. omnem vero ad flumen coactam multitudinem, fluminis impetu prohibitam, quod auctum imbribus vadum transire non poterant, aperto prælio aggreditur. Itaq; necessitas eos ad pugnam compulit, quod fugæ locum non haberent: præterique ad ripæ longitudinem, tela equitum & incursus excipiebant. à quibus multi percussī, in fluuium ceciderūt. nam qui manibus eorum cæsi sunt, tredecim milia fuerunt. alij cum vim sustinere non possent, in Iordanem sponte desilierunt. erat autem numerus infinitus. & præterea capta sunt circiter duo milia viroꝝ ac ducenti, cum præda maxima ouium & asinorum, itemq; camelorum & boum. Iudæis quidem hoc vulnus inflictum quamuis parituperioribus, maius tamen seipso visum est: non solum quod eam totam regionem quā fugerant, cædes replerant, sed etiam quod refertus mortuis Iordanis peruius non erat. & Asphalsites quoq; lacus repletus erat cadaveribus, quæ per mul-

Gadarensum
fuga.

Gadarensum tre-
decim milia oc-
cisa.

ta flumina deuoluta sunt. Placidus autem secunda fortuna vsus, in vicos proximos & municipia contendit. captisq; Abila & Iuliade, & Besemoth, omnibusq; ad lacū Asphaltiten vsq; idoneos ex transfugis vbiq; collocat. deinde milite scaphis imposito, eos qui in lacum refugerant subegit. Et trans fluvium quidem tota regio Romanis cessit, & vbiq; omnia vsq; ad Machærunta deuicta sunt.

De captis oppidis quibusdam, descriptioq; ciuitatis Hiericuntinæ.

Caput. IIII.

DVm hæc aut aguntur, motus circa Galliam nunciatur, & quod Vindex vnâ cum optimatibus indigenarum à Nerone defecisset, de quibus alibi diligentius scriptum est. Vespasianum vero ad impetum belli quæ nunciata sunt incitarunt, iam tunc futura bella ciuilia totiusq; imperij pericula prospicientem: cum si partes orientis ante pacasset, minus Italiæ metuendum existimaret. obstante autem hyeme, per subactos interim vicos atq; oppida præsidia collocabat: & decuriones ciuitatibus apponens, multa etiam eorum quæ vastata fuerat instaurabat. Prius tamen comitatus militum copijs quas Cæsaream adduxerat, in Antipatridem venit: ibiq; per biduum ciuitate composita, tertia die vastando, inflammando, omnemq; subuertendo circum Thamnam toparchiam, in Lyddam & Iamniâ procedebat. Et cum sese vtraq; tradidisset, constitutis illic habitatoribus idoneis in Ammaunta peruenit: occupatoq; ad metropolim earum aditu, castra muro circundat. Quinta; in his relicta legione cum cætera manu in Bethlepton toparchiam proficiscitur: eaq; & vicina regione itemq; circum Idumæam igne consumptis, castella quidem locis opportunis muniuit. captis autem duobus vicis in media Idumæa positis, hoc est Begabri & Caphartophan, plus quam decem milia hominum peremit: propè autem ad mille cepit. exactaq; inde cætera multitudine, non paruum militum suorum partem ibi constituit, qui omnia montana loca incursando vastabant. Ipse autem cum reliquo exercitu in Iamniam rediit: vnde per Samaritidē ac per Neapolim, quæ dicebat ab indigenis Mabortha, secundo Iunij mensis die in Coream descendit: ibiq; positis castris, postridie in Hiericunta peruenit: in qua vnus ei rectorum Traianus quem è locis trans Iordanem ducebat militem iungit, cunctis illic deuictis. Sed ex Hiericunte quidem multitudo ante Romanorum aduentum in aduersam Hierosolymis montanam regionem diffugerat: non pauci autem qui remansere perimuntur. Desolatam vero offenderat ciuitatem, cui in planicie sitæ nudus mons ac sterilis imminet, idemq; longissimus. à septentrionali enim regione vsque ad Scythopolitanos agros: à meridiana vero vsque ad terram Sodomiticam & Asphaltitis lacus terminos extenditur. totus autem asper est, & quod nihil gignat, non habitatur. Huic obiacet circa Iordanem mons alius, incipiens à Iuliade ac septentrionali regione, prolixus autem in meridiem vsque ad Bacra, quæ Petram determinat Arabiæ ciuitatem. In hoc est etiam Ferreus mons appellatus, ad Moabitidem vsque longus. Inter duos autem montes regio, quæ Magnus campus vocatur, à Gennabara vico ad lacum Asphaltitem vsq; patens, habet ducentorum & triginta stadiorum longitudinem, latitudinem vero centum & viginti, mediusq; ab Iordane diuiditur. Sunt autem illic duo lacus, Asphaltites & Tyberienfis natura contrarij. nanq; alter salus ac sterilis est, Tyberienfis vero dulcis & fecundus. æstatisq; tempore illa planicies ardore solis incenditur, & vitioso opprimitur aeris tractu omnibus circum aridis præter Iordanem. vnde euenit, vt palmæ quæ in ripis sunt magis floreat, & fertiliores sint: minus autem, quæ lōge remotæ sunt. Ad ipsam vero Hierico largissimus fons est, rigandisq; artibus vberimus, iuxta veterem scaturiens ciuitatem: quam Iesus Naue filius, Hebræorum ductor, primâ in Chanæorum terra bello possederat. Hunc fontē aliquādo ferunt non solū terræ atq; lignorū fructus, sed etiā foeminarū partū obtundere solitū, cunctaq; pariter morbo ac peste corrumpere. Postea vero mansuuisse, contraq; saluberrimum ac feracissimum esse factū ab Helisæo quodā propheta, qui Helic notus fuerat atque successerat.

Lydda & Iamnia a Ro. occupata.

Hiericuntis situs.

Ferreus mons Magnus campus

Asphaltites lacus & Tyberienfis

Immutatio fontis in Hiericunte.

cesserat. Receptus enim hospitio ab Hiericuntis habitatoribus, quod humaniores eos expertus erat, ipsos & omnem illam regionem perpetua gratia remuneratus est: progressusque ad fontem, lagenam fictilem salis plenam in profluentem aquam misit. Iuxta deinde ad cœlū dexteram tendens, fontique inuergēs blanda libamina, ipsum quidem precabatur ut fluuenta leniret, ac dulciores aquarum venas aperiret: deūm verō ut fecundioribus auris flumina tēperaret orabat, tamque ubertatem fructuū quam successione prolis daret indigenis, nec eos genitrix filiorū aqua deficeret, quoad iusti manerent. ad has preces ex disciplina manibus quoque multa operatus, fontem immutauit: & qui antea causa erat his orbitatis ac famis, idem victus ac fecunditatis autor est effectus. Denique rigationis eius tanta potentia est, ut si attigerit modo terram, sapidior sit, aquis diu perseverantibus. unde eo quæ largius abutuntur, exiguum emolumentum habent, quæ vero parcius, plurimum. Amplius tamen quam cæteri fontes spatium rigat. & septuaginta quidem stadiis longā, viginti aut latam planiciem permeat. optimos aut in ea paradisos ac denūssimos educat, palmarumque irriguarum genera, tam sapore, quam nominibus varia: quarum pinguiſſimæ calcibus pressæ, plurimum mellis emittunt, non multum alio melle deterius: quanquam & mellis alitrix est illa regio, & opobalsami ferax, qui omnium carissimus est fructus ibi nascentium. item que cyprū & myrobalanū gignit: ut qui diuinum esse illum tractum dixerit, non errauerit, ubi & larga & optima generatur quæ sunt carissima. Sed nec in aliis ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod factum est reddit. Cuius rei causa mihi videtur esse aquarum vis læta, & aeris calor: cū hic pronocet quæ nata fuerint atque diffundat: liquor autem firmis singula radicibus stringat, viresque suggerat æstiuo tempore: quo sic perusta est illa regio, ut nihil facile procedat ac pullulet. aqua tamen, si ante solis ortum hauriatur, auræ spiritu refrigescit, naturamque contrariam aeri sumit. hyeme vero contepescit, eaque mensis mirissima efficitur. Tanta est aut cœli temperies, ut quo tempore in alia iudææ regione ningit, lino illic tantū indigenæ vestiantur. Distat aut ab Hierosolymis centumquinguenta stadiis, & ab Iordane stadiis sexaginta: totūque habet à Hierosolyma spatium desertum atque saxosum: ad Iordanē vero & lacū Asphaltiten, licet humilior, æquæ tamē incultum ac sterile. Sed de Hiericho, quam ut fortunatissima, satis dictum est.

Lacus Asphaltites.

Cap.

V

Commemoratione autem dignum puto, Asphaltitis quoque naturam exponere lacus. Is enim falsus quidem ac sterilis est: nimia vero lenitate, etiam quæ granissima sunt, in eum iacta fluitant. demergi autem quis in profundū nec de industria facile potest. Denique Vespasianus, qui eius visendi causa illuc venerat, iussit quosdam natandi inscios, vinctis post terga manibus, in altum proijci: & euenit omnibus, tanquam vi spiritus sursum repulſos de super fluitare. Ad hæc mirabilis est coloris mutatio, quæ ter in singulos dies superficiem vertit, & solis radijs variata resplendet. Multis aut locis vomit nigras bituminis glebas, quæ super undā & habitu & magnitudine tauris sine capitibus affimiles natant. Ad eas aut cū lacus exercitores accesserint, nacti quod aggestū est, ad naues trahunt: & quia lētū est, repletas eas abrūpere nequeunt: sed quasi religata scapha, pēdet à cumulo, donec mēstruo mulieris atque yrina soluatur. Est aut vtile non modo ad cōpagines naniū, sed ad corporū etiā curationē multis remedijs admiscetur. Longitudo lacus est quingētorū & octoginta stadiorū, qui ad Zoara vsque Arrabiæ tenditur. latitudo autem centū quinquaginta stadiis patet. huic Sodomitica terra vicina est: olim quidem tam fructibus quā diuitiis ciuitatū fortunata, nunc autem omnis exusta, ut quæ habitatorum impietate fulminibus cōflagrasse memoratur. Denique adhuc in ea diuini reliquiæ ignis, & oppidorū quinq; videre licet imagines, & renascētes in fructibus cineres: qui colore quidē sunt edulibus similes, car-

pentium vero manibus in fumum dissoluntur & cinerem. Terræ quidem Sodomiticæ fabula eiusmodi fidem habet ex facie.

Gerasæ deuastatio, simul de Neronis morte, Galbæ & Othonis. Cap. VI

AT Vespasianus Hierosolymorū habitatores concludi vndiq; cupiens, apud Hiericho & Adidam castellis erectis, vtrobiq; auxiliariū pariter ac Romanorum præsidia collocat. Mittit aut Gerasam. L. Annium, equitatus ei parte multisq; peditibus attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta, mille iuuenū, qui ne fugerent prægenti erant, interficit: familias captiuas ducit, bona militibus prædari permittit. Incensis deinde domib⁹, proximos petijt. Erat autem fuga potentium & in teritis infirmiorum: quodque occupatum fuisset, flammis dabatur: omnibusq; tā montanis locis quàm tota planitie bello oppressis: apud Hierosolymam degentes exeundi copiam non habebant: cū transfugere quidem cupientes à Zelotis asseruarentur: eos vero, qui etiā tunc à Romanis dissidebant, vndiq; ciuitate vallata cohiberet exercitus. Vespasiano aut Cæsaream reuerso, & cum omnibus copijs in ipsam Hierosolymam proficisci paranti nunciatur Nero peremptus, cum per annos tredecim & octo dies imperasset. De quo referre, quemadmodū dehonestarit imperium, nequissimis hominibus Nymphidio & Tigillino, & indignissimis libertorum permissa republica, quodq; horū captus insidijs, ab omnibus suis senatoribus destitutus, cum quatuor libertis fidelib⁹ in suburbanum fugerit, ibiq; semet occiderit: & quod multo post tempore, qui cum deposuerant pœnas dederint: bellumq; per Galliam quo pacto deserit: & quod Galba creatus imperator, Romam redierit ab Hispania: & quemadmodum incusatus à militibus, tanquam humilioris esset animi, in medio foro necatus sit, & Otho declaratus sit imperator, militesque suos contra Vitellij duxerit exercitum: necnō & Vitellij turbas, & circum capitolium pugnam: & quemadmodum Antonius Primus & Mutianus Vitellium interfecerint, & Germanorum agmina bellumq; ciuile sedauerint: hæc omnia recusavi narrare, confidēs quod à multis Græcorum itemq; Romanorum ea cuncta copiose perscripta sunt. ordinis autem rerum continuandi gratia, ac ne intercisā pendeat historia, summatim singula designaui. Igitur Vespasianus primo quidē in Hierosolymam expeditionem differebat, expectans quonam vergeret imperium post Neronem. deinde vbi Galbam imperare cognouit, nihil conari decreuerat, prius quàm ille quoque ad se de bello aliquid perscriberet. Mittit autem ad eum Titum filium suum & salutatum simul, & vt de Iudæis mandata acciperet. Ob easdem causas & rex Agrippa nauigauit ad Galbam. Sed dum Achaia, quod hyems erat, longis nauibus præteruchuntur, interfici Galbam contigit, septem mensibus post & totidem diebus. Deinde Otho suscepit imperium, ac tres menses rempublicam gubernauit. Agrippa vero nihil mutatione deterritus, Romam pergere statuit. Titus vero diuino quodam impulsu, ex Achaia ad Syriam nauigat, & mature inde Cæsaream venit ad patrem. Suspensi autem de omnibus, quasi nutante Romano imperio, Iudæorū militiam negligebant. patrię quoque metuētes, aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Geraseno nouæ conspirationis principe.

Cap. VII

INterea tñ bellum aliud in Hierosolyma excitatur. Erat Simon Gioræ filius, patria Gerasenus, ætate iuuenis, sed calliditate posterior Ioanne, à quo iam pridem ciuitas possidebatur, viribus autem corporis audaciaque præstantior. ob quam ex Acrabaterna quoq; toparchia, cuius rector erat, pulius ab Anano pontifice, ad latrones peruenerat, qui Massadam occuperant. Is aut primo quidem ita suspectus erat, vt eum ad inferius castellū cum mulieribus, quas secum adduxerat transire permitterent, ipsi excelsius incolentes. rursus aut propter necessitudinem morum, fidelis esse videbatur. nam & ductor erat prædatum exeuntibus & cum ipsis territoriū Massadæ populabatur, nec tamen eos ad maiora exhortādo metuebat

metuebat. dominandi enim cupibus magnorumq; appetens, quia mortem Anani comperit, in montana loca discessit: ac voce præconum seruis libertate promissa, itemq; liberis præmio, cunctos qui vbique fuerant nequissimos congregauit. Iamq; validis conflatis copijs, mōtanos vicos diripiebat. Semper autem accedētib; pluribus socijs, audebat etiam in humiliora loca descendere, & ciuitatibus quoque iam terribilis erat: multosq; pōtentium vis eius & prospere gesta sollicitabant. nec iam seruorum tantum siue latronum exercitus erat, sed multorū etiam popularium, tanquam regi, parebat obsequium. Excursus autem agebatur in Acrabatenam toparchiam, & in maioremvque Idumæam. Vicū enim cui nomen est Nain muro amplexus, ad tuitionem sui pro castello habebat. In valle autem quę appellatur Pharan, multas quidem dilatauit speluncas, multas vero paratas inuenit, atque his conditorum prædæ receptaculis vtebatur. Quin & direptos illic fructus reponebat, multaq; cateruæ diuersabatur: neque dubitabatur, quod in Hierosolymam copijs & apparatu præluderet. Vnde insidias veriti Zelotę, ac præuenire cum qui contra se cresceret cupientes, plerique cum armis egrediuntur. His autem Simon occurrit, commissoque prælio multos occidit, & reliquos compellit in oppidum. Nondum autem viribus fretus, ab obsidione deterretur. Prius autem Idumæam subiugare conatus est. Itaque cum viginti milibus armatorum ad fines eius properabat. Idumæorum autem principes mature ex agris viginti quinque ferē milibus pugnacium ciuium congregatis, pluribus autem qui sua seruarent domi relictis, propter sicariorum qui Massadæ versabantur incursus, Simonem in finibus præstolabatur: vbi conflictu habito, ac per totum diem tracto prælio neque victor neque victus abcessit. Et ipse quidem in Nain vicum, Idumęi vero domū regressi sunt. Non multo autem post, Simon cū maioribus copijs eorum fines petebat: castrisque in quodam vico cui nomen est Thecue positis, ad custodes Herodij, quod non longe aberat, de socijs suis Eleazarum misit, vt castellum sibi traderent persuasurum: quem quidem sine mora susceperē custodes, causę nescii cur venisset. mox autem de traditione prolocutum, strictis gladiis persequēbatur: donec fugę locum non reperiens, de muro in subiectam vallem se proiecit. & ille quidem hoc modo statim moritur. Idumęis autē vires Simonis formidantibus placuit, priusquam bello congredierentur explorare hostium copias. ad hoc autem se ministrū obtulit parato animo Iacobus, vnus ē rectoribus, cogitans prodicionem. Denique profectus ab Oluro (in hoc enim vico tunc Idumęorum collectus erat exercitus) ad Simonem venit: primumq; se patriam suam traditurum esse pascitur, accepta fide quod semper ei charissimus foret. mox etiam de tota Idumæa operam pollicetur. Ob quas res humanissime apud Simonem cœnatus, amplissimisque promissis animatus, vbi ad suos rediit, primo Simonis exercitum multiplici numero mentiebatur esse maiorem. deinde rectoribus etiam paulatimq; multitudine vniuersa perterritis, vt Simonem reciperent suadebat, eiq; sine pugna rerum omnium permitterent principatum. simul autem hoc agens, & Simonem ipsum per nūcios euocabat, disiecturum se pollicitus Idumęos, quod & præstitit. Nam cum iam appropinquaret exercitus, equū primus incendit, & cum socijs corruptionis effugit. paucior autē occupat vniuersam multitudinē, ac priusquam ad manus veniretur, domum quisque suam soluti ordine recesserunt. Simon vero præter opinionem sine sanguine Idumęam introiuit: primumque aggressus ex improviso Chebrō municipium capit, in quo maxima præda potitus est, multosque fructus diripuit. Chebron autem indigenę ferunt non eius terrę modo ciuitatibus, verum etiam Ægypti Memphi antiquiorem. denique duo milia & trecenti eius connumerantur anni. hoc autem narrant Abraham quoque parenti Iudęorum fuisse domicilium, posteaquam Mesopotamię sedes reliquit eiusque posteros hinc ad Ægyptum esse profectos: quorum etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate, peroptimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur autem sexto ab oppido stadio arbor maxima Terebinthus:

camque

Vxor Simonis & zelotæ capitur

eamque memorant ab initio mundi creati nunc usque durare. Hinc totam Simon per vasis Idumæam, non modo vicos eius & ciuitates depopulando, sed excidendo etiam territoria, nam præter armatos quadraginta eum milia sequebatur, ut his ne victui quidem necessaria satis essent. Ad has autem necessitates accedebat eius crudelitas & insuper iracundia, quo magis vastari contigit Idumæam. Et quemadmodum post locustas sylua cerni solet frondibus spoliata, sic etiam quæ Simonis transisset exercitus, à tergo solitudinem relinquebat: & alia quidem comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate vel in agris natum esset conterendo calcibus, aut depascendo debebant: perque terram cultam iter agendo, faciebant eam sterili duriores, prorsus ut ne signum quidem vastatis relinqueretur, quod aliquando fuissent. Hæc omnia rursus Zelotas incitauerunt, & aperto quidem bello confligere pertimere: insidijs vero per itinera collocatis, uxorem Simonis rapiunt, eorumque præterea quos habebat in obsequio plurimos. deinde tanquam Simonem ipsum cepissent, in ciuitatem exultantes redeunt. continuo namque sperabant, armis cum depositis pro uxore sibi supplicaturum. Illum autem non misericordia, sed ira coniugis raptæ peruascerat. cumque ad muros Hierosolymorum venisset, ut fera facia quæ percussores prendere nequisset, ita in quos reperisset, effundebat insaniam. denique olerum sarmentorumque causa progressos ex porta, imberbes pariter ac seniores correptos verberabat ad necem: ut animi indignatione id solum abesse videretur, quod non etiam vesceretur corporibus mortuorum multos autem abscissis manibus dimittebat in ciuitatem, vna perterrefaciens inimicos, & populum reuocare cupiens à nocentibus. Hisque mandabat ut dicerent, iurare Simonem per deum qui cuncta regeret, quod nisi cito sibi redderent coniugem suam, muro perrupto omnibus qui in ciuitate essent similiter vereretur, neque cuiquam ætati parceret, aut ab innocentibus discerneret noxios: donec his eius mandatis, non modo populus, sed etiam zelotæ metu perculsi, remisissent ei mulierem. atque ita delinitus, paulisper ab assidua cede requieuit.

De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano Cap. VIII

Mors Galbæ

Mors othonis

Non solum autem per Iudæam erat seditio bellumque civile, verum etiam per Italiam. In medio namque Romanorum foro Galba perempto, creatus Otho imperator cum Vitellio imperium affectante pugnabat: quem Germani ceterum legiones elegerant. Habito autem apud Bebriacum Galliæ cisalpinæ prælio cum Valente & Cæcinnâ Vitellij ducibus, primo die Otho superauit, altero Vitelliani: multisque trucidatis, & aduersæ partis audita victoria, Otho apud Brizellum semet occidit, postquam biduum tresque menses imperium tenuit. Accesserunt autem Vitellij ducibus Othonis milites, & ipse iam Vitellius Romam cum exercitu veniebat: dum interea Vespasianus quinto die Iunii mensis Cæsarea profectus, eas quas nondum subegerat Iudææ partes petiuit: & in montana regione, quo primum ascendit, toparchias duas Gophniticam & Acrabatenam subegit: deinde post has Bethel & Ephrem municipia: ibique præsidijs collocatis, usque Hierosolymam equitabat. multos vero tunc deprehensos necabat, multosque capiebat. Ducum autem vnus Cerealis cum equitum parte ac peditum, superiorem quæ dicitur vastabat Idumæam. & Caphetram quidem castellum ex itinere captum incendit. alterum vero quod Capharin dicitur, admoto milite obpugnabat, muro satis valido cinctum. diutius autem ibi se moraturum speranti, oppidani subito portas aperuere, & supplices ei se tradidere. Quibus subingatis, Cerealis in Chebron alteram ciuitatem antiquissimam tendit, sitam (ut dixi) in montanis locis, haud procul ab Hierosolymis. Vi autem irrumpens in eam, reliquam multitudinem, quam ibi offendit, cum puberibus interemit: oppidum vero ipsum exurit. Omnibusque iam captis, præter castella Herodium & Massadam & Macherunta, quæ à latronibus tenebantur, sola iam Hierosolyma Romanis ante oculos erat, quæ expugnanda restabat.

De Simonis gestis contra zelotas.

Cap.

IX

Simon

Simon autem vbi vxorem suam à Zelotis recepit, ad reliquias Idumææ tēdit persequendas: & vndiq; circumacta natione, Hierosolymam compulit ple-
rosque fugere, cum ipse quoque ad eam sequeretur. Deinde muro eius oblesso,
si quem operariorum ex agris adeūtem multitudinem cepisset, interficiebat. Erat
que populo foris Simon Romanis terribilior, intus Zelotæ vtriusq; sæuior: quos
etiam Galilæi nouis inuentis & audacia factionum corrumpebant. Nam & Ioā-
nem ad potentiam ipsi prouexerant: & Ioannes eis pro potentia quam sibi com-
parauerat, vicem referens, omnia quæ desiderarent vt facerent permittebat. In-
satiabilis autem rapinarum cupiditas erat, domorumq; locupletū perscrutatio. *Omnium scele-
rum licentia*
Cædes autem virorum & foeminarum iniuriæ, pro ludo habebantur: prædamque
cum sanguine deuorantes sine aliquo metu, post facietatem muliebri libidine ca-
lescebant: comptique crines, ac foeminarum veste induti, lotiq; vnguentis, & vt
forma placeret, oculos illiti, non solum ornatum, sed impudentiam quoque mu-
lierum imitabantur: & obscenitatē nimia nefarios coitus exigentes, vt in lupa-
nari versabantur, ciuitatemq; totam impuris facinoribus protanabant. Effœmi-
nantes autem vultum, dextras ad cædem promptas habebant: delicatoq; inces-
su enervati, subita incursione bellatores fiebant: & de paludamentis verticolori-
bus eductis gladijs, casu obuios transuerberabant. Eos autem qui Ioannem fugif-
sent excipiebat sæuior in cædibus Simon: quicq; intestinum euasisset tyrannū, ab
eo qui propè erat occidebatur. Omnis autem fugæ via transire cupiētibus ad Ro-
manos abscissa erat. Inter Ioannis autem copias quantum erat Idumæorum dis-
sidebant: separatq; ab alijs, aduersum tyrannū tam litore potentia quam crude-
litis eius odio armantur. deinde pugna congressi, multos zelotarum perimunt,
cæterosq; in aulam regiam compellunt, quam Grapte ædificauerat. hæc autem
fuerat cognata Izatæ regis Adiabenorum. Vnā vèro irrupere Idumæi, atque in-
de Zelotis in fanum pulsis, Ioannis pecunias prædabantur. in aula enim supradi-
cta & ipse degebat, & tyrannidis spolia deposuerat. Inter hæc autem zelotarum
qui per ciuitatem dispersi erāt, ad illos qui in templum fugerant aggregati sunt:
eosq; Ioannes aduersus populum & Idumæos educere cogitabat. litis autem non
tam impetus eorum metuendus erat, cum pugna plus polient, quam confidentia,
ne de templo nocte subreperent, seq; pariter occiderent, atque oppidum concre-
marent. Itaque collecti cum pontificibus deliberabāt, quonam pacto impetum
præcauerent. Sed profecto deus sententias eorum in deterius vertit, & interitu a-
cerbius excogitabant salutis remedium. nam vt Ioannem deijcerent, Simonem
recipere statuerunt, & cum precibus alterum sibi tyrannum imponere. Itaque
decreto obtemperatur: missoque Marthia pontifice, rogam Simonem vt ad se
introidet, quem sæpe timuerant. cum his autem precatore erant, etiam qui zelo-
tas Hierosolymis fugerant, domus quisque suæ desiderio & fortunarum. Ille au-
tem nimis superbe se dominum fore pollicitus, veluti ciuitatem liberaturus in-
greditur, cum salutis eum datorem ac defensorem sui populi clamor designaret.
vbivero cum suis copijs introijt, mox de propria potentia deliberabat: nec minus
eos à quibus rogatus erat, quam eos cōtra quos fuerat aduocatus, inimicos puta-
bat. Ioannes autem cum multitudine zelotarum templo exire prohibitus, amif-
sis etiam quæ in ciuitate habebat (nam statim res eorum Simon cum socijs diri-
puerat) salutē iam desperabat. Templū tamen adiutante populo Simon aggre-
ditur. illi autem in porticibus, perque propugnacula stantes impetum propulsa-
bant: multiq; ex Simonis parte oppetebant, multi saucij referebantur, quoniam
zelotæ ad dexteram superiores erant. eoque ictus inpenetrabiles habebant. Et
quamvis loco plus possent, tūrres tamen quatuor maximas fabricauerant, vt ex
alto videlicet missilia torquerent: vnā ad orientālē angulum, ad septentriona-
lem alterā, super xystum tertiam in angulo alio cōtra ciuitatē inferiorem. Quar-
ta vero turris supra verticem Pastophoriorū condita erat: vbi moris est vnum de
sacerdotibus astantē post meridiem, quod septimus quisque dies inciperet, tuba
significare:

significare: rursusq; vesperi, quod desineret, nunc ferias populo, nunc ut opus faciat denunciantem. Per turres aut disposuerunt balistas saxorumq; tormenta, & sagittarios & fundarū scientes. Itaq; tunc Simon pigrius ad impetus movebatur, cum suorum plerique mollescerent: amplioribus tamē copijs fret⁹, propius accēdebat. machinarū enim missilia delata longius, multos pugnantium perimebāt.

De Vespasiano in imperatorem electo

Cap.

X

PER idem tempus Romanos quoq; sēuiora mala circumueniunt. aderat enim ex Germania Vitellius cum exercitu, aliam prēterea ingentē multitudinem secum trahens. Et cum cum destinata militi spatia non caperent, totam urbem pro castris habebat, omnemq; domum replevit armatis. illi autem conspectis Romanorū diuitijs oculis insuetis, & auri argentiq; stupore perfusi, vix cupidinem continebant, adeo ut in rapinas se conuerterent, & eos qui obstarē conarentur, occiderent. Et in Italia quidē ita res erant. Vespasianus autem postquam Hierosolymis proxima depopulatus, Cæsaream reuertebatur, audit Romanorum tumultus, & Vitellium principem. Hoc autem, licet ipse imperium pati, sicut bene imperare nosset, ad indignationem perductus est: dominumq; dedignabatur eum, qui veluti desertum inuasisset imperium. Dolo autē sācius cruciatum ferre non poterat, neque aliis vacare bellis, cum patria vastaretur. Veruntamen quantum ira impellebatur ad vlciscendum, tantum longinquitatis cogitatio reprimebat: multa enim fortunā posse noua facere, priusquam ad Italiā, pręsertim hyemis tempore ipse transiret: plusq; iam crescentem iracundiam cohibebat. Rectores autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cū indignatione vociferātes, incusabant Romę constitutos milites, & in deliciis agentes, qui ne famam quidem belli sustineāt, quibus libuerit decernere principatum, & spe quęstus imperatores creare. Se autē laborib⁹ tot exactis sub galeis senescentes, aliis condonare potestatem, cum apud se digniorem habeant imperio. cui si hanc amiserint, quam iustiore, vel quando referrent erga se beneuolentię gratiam? Tanto aut Vespasianum quā Vitellium iustius esse principem fieri, quanto illis qui eum declarassent ipsi pręstarent, non enim se minora pertulisse bella, quam qui ex Germania venissent: neque illis qui tyrānum inde deducerent, in armis deteriores esse. Nullum autem in creando Vespasiano fore certamen, non enim senatum populūue Romanum, Vitelii libidines pro Vespasiani pudicia perpessuros: nec pro bono imperatore crudelissimum tyrannum, aut filium pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen esse, veram in imperatore pręstantiam. Ergo siue peritię senectutis debeatur imperium, habere se Vespasianum: siue adulescentię viribus, Titum. ex amborum enim ætate quod sit commodum decerpturos. Nō solum autem se ministraturos declarati imperii vires, qui tres legiones regumq; habeant auxilia: sed etiam totum orientem partemq; Europę extra Vitelii timorem constitutam: atque insuper qui essent in Italia propugnatores Vespasiani, fratrem atq; alium filiū: quorum alteri multos dignitate pręditos iuuenes sociatum iri sperabant, alteri vero etiam urbis esset commissa pręfectura: quę pars ad imperii principia non parum valeret. Postremo si ipsi cessarent, senatum fortasse declaraturum eum principem, quem conseruatores milites dehonestarent. Hęc primo per cunctos milites loquebantur, deinde se adhortati inuicem, Vespasianum imperatorem appellabant: eumq; ut in periculo constitutum imperium cōseruaret, orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit, nequaquā vero imperare volebat, dignū quidem se factis existimans, priuatę aut vitę securitatem, clarioris fortunę periculis anteponens. Recusanti autem rectores magis instabant: & circumfusi milites cum gladiis, mortem ei minitabantur, nisi viuere vellet ut dignus esset. diutamen reluctatus, quod renuebat imperium postremo cum his qui se designauerant minime dissuadere posset accepit.

Ægypti descriptio & Phari,

Cap.

XI

Muriano

MVtiano autem ceterisque rectoribus, qui eum ad imperiū inuitauerant, & ex *Aegypti limi-
tes.*

nas procurandas putauit: sciens Ægyptum plurimam esse partem imperij, propter frumentariam functionem: eaque si potitus esset, vi quoque, si perstaret, Vitellium deiiciendum sperabat. nec enim perperurum esse populum fame oppressum. Simul etiam duas legiones, quæ apud Alexandriam degerent, sibi cupiebat adiungere. Cogitabat etiam propugnaculo sibi fore illam regionem, aduersus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis accessu, marique importuosa est: & ab occidente quidem aridam Libyam habet obiectam, à meridie vero limitem qui Syenæ ab Æthiopia dirimit, nauibusque inuias Nili fluminibus cataractas. itaque ab oriente mare rubrum, ad Copton ciuitatem usque diffusum. Septentrionale vero munimentum habet terram usque ad Syriam, & quod dicitur Ægyptium pelagus, totum portibus carens. Hoc quidem modo Ægyptus ex omni parte tuta est. Inter Pelusium vero & Syenem, per duo milia stadiorum porrigitur. Ex Plinthine autem ad Pelusium, nauigatio est stadiorum trium milium & sexcentorum. Nilus autem ad Elephantinam oppidum usque nauibus ascenditur. namque ulterius progredi, ut supra diximus, cataractæ non sinunt. Portus autem Alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. nam & ostium perangustum habet, saxisque lateribus à directo cursu deflectitur: & leua quidem pars manu factis brachijs cingitur: à dexteravero Pharus obiecta insula, turrim maximam sustinet, ad trecenta usque stadia nauigantibus igne lucentem, ut quam longissime difficultatem applicandarum nauium precauant. Circum hanc autem insulam, opere instructo ingentes muri sunt: quibus afflictum pelagus, & aduersis obicibus fractum, asperiores facit meatum, eoque periculosum per angustiam aditum. Intus tamen portus ipse tutissimus est, & triginta stadijs magnus. in quem tam quæ defuncti illi terræ ad beatitudinem deuehuntur: quam quæ superant ex bonis domesticis & indigenis, in totum orbem diuisa exportantur. Itaque non sine ratione, Vespasianus Alexandrinarum rerum erat cupidus, ad totius imperij firmamentum. Proinde statim ad Tyberium Alexandrum literas dedit, qui Ægyptum & Alexandriam regebat, indicans militum alacritatem: quodque ipse (quod necesse fuit) suscepto munere principatus, operam atque adiumentum eius assumeret. Alexander autem, simul ut Vespasiani legit epistolam, prompto animo, & legiones eius iacramento rogauit & populum: utriusque autem libentissime paruere, virtutem viri ex proxima administratione scientes. Et ille quidem permissa sibi potestate, omnia quæ imperij usus exigeret, aduentui quoque principis necessaria iam parabat.

*Portus Alexan-
drinus.*

Pharus

Vespasianus Iosephum captiuitate liberat.

Cap. XII.

Opinione vero citius declaratum in oriente Vespasianum imperatorem, ubique fama nunciat. Et vniuersæ quidem ciuitates festos dies habebant, nunciisque letitiâ pro eo simul & sacrificia celebrabant. legiones vero apud Mœsiam Pannoniamque degentes, quæ propter Vitellij audaciâ paulo ante fuerant concitate, iussu randum Vespasiano maiore gaudio præbuerunt. Vespasianus autem Cæsaream reuerfus, iam Berytum venerat, ubi multæ quidem Syria, multæque ab alijs prouincijs legationes aderant obiam, coronas ei & gratulatoria decreta à singulis ciuitatibus offerentes. Affuit autem rector etiam prouinciæ Mutianus, populorum alacritatem, iurataque per ipsum principem sacramenta renuncians. Vbi quoque Vespasiani votis obsecundante fortuna, rebusque ad eum plurima ex parte inclinat, cogitare coepit, quod non sine dei prouidentia sumpisset imperium: sed iusta quedam fati ratio, ad eius potestatem circūduxisset rerum omnium principatum. Recordatus autem signa, & alia (multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia) & Iosephi dicta, quibus eum Nerone viuo ausus fuerat appellare imperatorem, admirabatur virum quem adhuc habebat in vinculis: aduocatque Mutiano cum amicis & rectoribus alijs, primum quam strenuus fuisset Iosephus, quantumque Iota-patenis expugnandis propter eum laborasset exponit, deinde vaticinationes eius

Gg

quæ

quas ipse quidē timoris causa suspicaretur esse signēta: tempus autē diuinas fuisse & rerum exitus probauisset. Tumq; inhonestū esse ait, vt qui sibi augurasset imperium, vocisq; dei minister ac nūcius extitisset, adhuc captiui loco haberet, fortunāq; sustineret aduersam: vocatumq; ad se Iosephum solui iubet. Hoc autē factō, alij quidē rectores ex ea gratia quam alienigenę retulisset, preclara etiam de se speranda esse arbitrabātur. Titus vero, qui cū patre aderat, iustum est, inquit, pater vnā cū ferro etiā probro Iosephum solui. erit enim, tanquam nec initio vinc-tus sit, si nō dissoluerimus, sed inciderimus catenas. nanq; id agi solet in his, qui nō recte fuerint vincti. Eadem Vespasiano placebāt. & quidam interueniens securi catenas abrupit. Iosephus quidē pro his quę prędixerat, pręmio famę donatus, & de futuris iam dignus cui credendum esset habebatur.

De Vitellij morte & moribus.

Cap. XIII.

Cecinna desit a Vitellio

Vespasianus autē responso legationibus reddito, insteq; pro meritis administrationibus ordinatis, Antiochiā venit. Et quonam primum tenderet cogitās, Alexandrino itinere prestabilius esse duxit, quę Romę agerent curare. Alexandriam enim stabilem esse, Romanas autē res a Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiam Mutianū cum multis equitum peditumq; copijs. qui tñ propter hyemis asperitatē veritus nauigare, per Capadocas & Phrygas ducit exercitum. Inter hęc autē Antonius Primus adducta legione tertia ex his quę apud Mœsiā morabantur (illam enim regebat prouinciam) bellum gerere cum Vitellio prope rabat. Vitellius autē cum magna manu Cæcinnam obuiam ei mittit. Is autē Roma profectus, quāprimum circa Cremonā Gallię Antonium consequitur, quę cō finis Italię ciuitas est: ibiq; conspecta hostiū ordinatione ac multitudine pręlio quidem congregari nō audebat. discessum autē periculosum reputans, de proditione deliberabat. Conuocatis autem cęturionibus & tribunis sibi subditis, vt transirēt ad Antonium suadebat: Vitellij quidem rebus detrahens, Vespasiani autem vires extollens: & alterum nomen imperij tantum, alterū virtutem habere commemorās: ipsis quoq; melius esse, si id sponte faciant, quod necesse est: cumq; se multitudine superatū iri sciant, voluntate periculum pręuenire. Nā Vespasianū quidem idoneū esse etiam sine ipsis ad reliqua vindicanda: Vitellium vero ne cum ipsis quidem pręsentia posse seruare. Multa loquutus in hūc modum quod voluit persuasit: & cum milite transfugit ad Antonium. Eadem vero nocte milites pœnitudo simul ac metus eius, si vicisset, a quo missi fuerāt, occupauit, eductisq; gladijs Cæcinnā obtruncare voluerunt. fecissentq; nisi his aduoluti tribuni supplicassent. quāobrem cęde quidem se abstinerunt, vinctum autem quasi proditorē Vitellio transmittendum habebant. His auditis Primus Antonius cōtinuo suos mouet, eosq; cū armis in defectores ducit. illi autē instructi ad pręlium, paulisper quidem restiterunt. mox autē loco pulsī, Cremonā fugerunt. Primus autē comitatus equitibus cursus eorū pręuertit: & ante ciuitatem circūclusam plerāq; multitudinem peremit. aggressus autē reliquos, oppidum militibus prędari permisit. in quo multi quidē hospites mercatores, multi vero indigenę periire, totusq; Vitellij exercitus, virorum triginta milia & ducenti. quin & Antonius eorum quos de Mœsia adduxerat quatuor milia & quingentos amittit. solutum autem vinculis Cæcinnam, rerum gestarū nuncium ad Vespasianū mittit. qui ad eum intromissus & collaudatus est, & proditoris dedecus insperatis protexit honoribus. Romę autē Sabinus vbi Antonium appropinquare cognouit, fiducia recreatus est: collectisq; que vigilum cohortibus, nocte occupat Capitolium. luce vero facta multi nobilium sociati sunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendę victorię. Sed Vitellius de Primo quidē minime curabat. his autē iratus qui cum Sabino de fecerāt, & nobilium sanguinē pro ingenia crudelitate sitiens, immittit Capitolio quam secū adduxerat militū manū. vbi multa ab his iteq; ab illis qui templū tenebant pugnantibus, audacter admissa sunt: postremo autē Germani, quod multitudine superabant, collē obtinuerunt. Et Domitianus quidē cū multis Romanorum

Sabinus occupat Capitolium

horum viris insignibus, diuina quadam ratione saluus euasit: reliqua vero multitudo tota laniatur. Et Sabinus quidem ad Vitellium ductus occiditur. milites autem direptis donarijs, templum incendunt. Tumq; postero die cum exercitu venit Antonius, eumq; Vitellij milites excipiunt: & trifario commisso intra urbem praelio, omnes interiire. Procedit autem ebrius de palatio Vitellius, & ut assolet in extremis longiore luxu prodigę mensę refertus. tractus autem per populum, varioq; contumeliarum genere dehonestatus, in media vrbe iugulatur, octo menses ac dies quinq; potitus imperio: quem si viuere diutius cōtigisset, ut opinor, eius luxurię minime sufficere potuisset imperium. aliorum vero mortuorum supra quinquaginta milia numerata sunt. Hęc quidem gesta sunt die tertio mēsis Octobris. Postero autem die Mutianus cum exercitu Romam ingreditur, & Antonij militibus à cæde repressis (adhuc enim hospitia perscrutādo, & Vitellij milites, & ex populo plurimos qui cum illo senserant, occidebant, examinationis diligentiam iracundia præuenientes.) Domitianum productum populo rectorem insinuat, vsque ad patris aduentum. populus autem iam timore liberatus, imperatorem prædicat Vespasianum: simulq; & illum confirmatum, & Vitellium esse deiectum festa læticia celebrabat.

Sabinus occiditur
Ocisi quingies

Domitianus populi rector

Titus mittitur contra Iudæos à patre.

Cap. XIII.

Cum autem Vespasianus Alexandria venisset, gesta ei Romę nunciata sunt & legati ei ex toto orbe congratulantes affuerunt. cumq; maxima post Romanam ciuitas esset, angustior multitudini videbatur. Firmato autē iam totius orbis imperio, rebusq; populi Romani præter spem conseruatis, Vespasianus in Iudæę reliquias intendit animum. Et ipse quidem exacta hyeme, Romā proficisci parabat, resq; apud Alexandriam mature compone proponebat. filium vero Titum cum selectis copijs ad exeidendam Hierosolymā mittit. Qui terreno itinere Nicopolim vsq; progressus, ab Alexandria ciuitate viginti stadiorum intervallo distantem, inde militem longis nauibus imponit: Niloque flumine post Mendesium tractum, Thmuin vsq; vehitur. hinc autem egressus in terram, apud Tanin ciuitatem diuertit. vnde secunda ei mansio fuit ciuitas Heraclea, & Pelusium tertia. Hic autem milite per biduum recreato, tertio die Pelusij fines transijt: vnāq; mansionem profectus per solitudines, ad Casij Iouis templum castra posuit. posteroq; die apud Ostracinen, quę mansio aquę inops est, ob quam causam aduentitia vtuntur indigenę. Hinc apud Rhinocoluram requiescit: & inde progressus in quartam mansionem, Raphiam venit, quę prima occurrit Syrię ciuitas. Gaza vero quintę mansionis castra suscipit: & postea in Ascalonem, atque hinc Iamniam, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæsaream peruenit: decreto apud se, alias militum copias congregare.

Titus mittitur in Iudæam

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER SEXTVS

De Triplici seditione apud Hierosolymam.

Cap. I:

Itus quidem ad eum modum quem prædiximus, emēsa vltra Ægyptum ad Syriam vsq; solitudine, Cæsaream venerat. ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexandriam vnā cū patre imperiū, quod nuper ei deus permiserat, disponente, contigit etiam seditionem, quę apud Hierosolymam erat, auctam, trifariam diuidi, & aliam partem in aliam verti. quod vt in malis optimum quis dixerit, factumq; iustitię. nam Zelotarum quidem in populi dominatio, quę autor erat excidij ciuitatis, vnde

Eg 2

de cœperit,

de cœperit, & per quos creuerit, diligenter superius declaratum est. hanc autem non errauerit quisquam, dicens seditionem in seditione esse factam. Ac veluti rabida fera, externorum penuria, in sua viscera sœuire solet: sic Eleazarus Simonis filius, qui & ab initio Zelotas in templum à populo separauerat, velut indignari simulans ob ea quæ dies singulos Ioannes auderet, cum ne ipse quidem à cædibus quiesceret: re autem vera sese posteriori tyranno subiectum esse minime ferens, summæ rei desiderio, propriæque potentie cupiditate ab alijs defecit: ascitis etiam Iuda Chelciae filio, & Ezronis Simone potentissimis: præter quos erat etiã Ezechias Chobari filius, non ignobilis. Horum singulos Zelotæ non exigui sequebantur: occupatoque interiore templi aditu, super eius portas in sacris foribus arma ponunt. & abundare quidem se suis necessarijs confidebant: sacrarum enim rerum copia suppetebat, nihil impium existimantibus: paucitati vero suorum timentes, plerique in locis suis otiosi manebant. Ioannes autem quâto superior erat virorum multitudine, tanto loco superabatur: hostesque habens à vertice, neque sine metu conabatur incursus, & præ iracundia cessare non poterat. Plus autem mali perferens, quàm Eleazari partem afficiens, tamen non remittebat. crebri enim fiebant impetus, & missilium iactus, totumque polluebatur cædibus templum Filius autem Gioræ Simon, quem rebus desperatis inuitatum, vltro sibi tyrannum spe auxilij populus introduxerat: & superiorem ciuitatem retinens, & inferioris plurimam partem, animosius iam Ioannem eiusque socios adoriebatur, quasi qui desuper impugnarentur. subiectus autem illorum manibus erat, sicut & illi superiorum. Et Ioannem eueniebat duplex prælium perferentem, lædi pariter ac lædere quantoque vincebatur, eo quod Eleazaro esset humilior, tanto plus lædebat Simone celsior constitutus: cum inferiores aggressus etiam sola manu sine labore prohiberet: desuper vero ex fano iaculantes, machinis deterreret. Quippe balistis & non paucis lanceis utebatur, saxorumque tormentis: quibus non solum bellâtes vlciscebatur, sed multos etiam sacra celebrantium perimebat. Quamquam enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos qui sacrificare cuperent recipiebant, cum suspicione & custodibus indigenas perscrutando. Hospites enim etiam qui exorassent eorum crudelitatem, post exituri subcisiua seditionis opera cõsumebantur. Missilia namque machinarum vi ad aram vsque templumque peruenientia, in sacerdotes sacra celebrantes cadebant: ac multi, qui properantes ab vltimis finibus terræ ad sanctissimum locum venissent, ante ipsas hostias procubuerunt: aramque vniuersis Græcis & Barbaris adorandam, suo sanguine imbuerent. Indigenis autem mortuis alienigenæ, ac sacerdotibus profani miscebantur: perque atria diuina, stagnum fecerat diuersorum cadauerum sanguis. Quid tantum passas est o miserima ciuitas à Romanis, qui tua intestina scelera purgaturi flammis introiere? Iam enim dei locus non eras, neque manere poteras, domesticorum funerum facta sepulchrum, & quæ sanum ciuili bello tumultum constitueras: poteris autem denuo fieri, poteris, si vnquam vastatorem tui deum placaueris. Sed enim reprimenda sunt quæ dolent, lege scribendi: quod non domestici luctus, sed expendarum rerum hoc tempus est. Prosequar autem seditionis facinora cætera. Ergo diuisis trifariam insidiatoribus, Eleazarus quidem eiusque socij, qui sacras primitias conseruabant, in Ioannem ebrij ferebantur. Qui vero huic parerent, plebem diripientes in Simonem rebellabant, cum ipsi quoque Simoni contra diuersæ patris seditiosos adiumento esset ciuitas. Si quando igitur ex vtrâque parte appetebatur Ioannes, obuertebat socios suos: & de ciuitate quidem subeuntes, missis ex porticibus telis, de templo vero iaculantes, machinis vlciscebatur. Quoties autem desuper instantium molestia caruisset (frequenter enim ebrietate & lassitudine cessabant) liberius in Simonem eiusque socios cum pluribus irruebat. Semper autem quantum in ciuitate pepulisset in fugam verfos, ædes frumenti plenas omniumque utensilium incendebat: idemque hoc illo regrediente, Simonem insecutus agebat: veluti consulto pro Romanis omnia corrumperent, quæ ad

obliuionem

Templi cedibus pollutum

Exclamatio?

obsidionem ciuitatis erant preparata, suarumque virium nervos abscinderent. Denique contigit vnâ exuri omnia circum templum, & inter proprias acies solitudinem atque aream pugne fieri ciuitatem: concremari autem paulominus omne frumentum, quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis: denique fame capti sunt, qua minime quiuissent, nisi eam sibi met comparauissent. Vndique autem insidiatoribus & confinibus oppugnatis ciuitatem, medius populus velut aliquod magnum corpus lacerabatur. Senes vero ac mulierculę intestinīs malis attonitę, pro Romanis vota faciebant: externumque bellum, quo domesticis malis liberarentur expetebant. Grauis autem metus ac terror fœdissimus occupauerat: & neque consilij capiendi tempus erat, vt voluntatē mutarent, neque pactionis aut fugę spes cupientibus. Etenim custodiebātur omnia: dissidentesque latronū principes quoscunque Romanis pacatos esse, vel transfugere ad eos velle sentirent, quasi communes hostes interficiebant: solumque in occidendis vita dignis concordēs erant. Et pugnantium quidem nocte dieque clamor perpetuus erat: sed metu acerbiores erāt lugentium questus. Et assiduas quidem lamentationis causas, calamitates præbebant: timor autem includebat vlulatus: atque obmutescēte dolore præ formidine tacito gemitu cruciabantur: neque iam aut reuerentia viuīs apud domesticos erat, neque mortuis cura sepulturę adhibebatur. Quorum amborū hęc causa erat, quod de se quisque desperabat. In omni enim re animos remiserant qui cū seditiosis nō erant, quasi continuo modis omnibus monituri. At vero seditiosi congesta in tumultum cadatiera conculcantes dimicabant: & ex mortuis haurientes audaciam, quos sub pedibus cernerent, immanius sequebant: semperque aliquid in se perniciosum excogitantes, & quod visum fuisset sine miseratione facientes, nullam cedis aut crudelitatis viam prætermisere: adeo vt etiam sacris materijs ad bellica faciēda instrumenta Ioannes abuteretur. Nam cum olim fūlcire templum populo itemque pontificibus placuisset, idque viginti cubitis altius ædificare, rex quidem Agrippa ex monte Libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc est, ligna & magnitudine simul & directā proceritate spectabilia. Interuentu autem belli opere interrupto, Ioannes his sectis, quod sufficere longitudinem reperit, turres ædificauit: & aduersus eos constituit, qui desuper à templo pugnarent, post muri ambitum contra exedram occidentalem admotas, quæ solum poterant, quod alię partes gradibus ex longinquo fuerunt occupatę. Et ille quidem fabricatis ex impietate machinis subactum iri sperauit hostes. Deus vero laborem eius inutilem demonstrauit, & priusquam in his quicquam poneret, Romanos adduxit. Etenim Titus, postquam partem ad se collegit exercitus, alijs vero vt ad Hierosolymam occurrerent scripsit, Cæsaream profectus est. Erant autem tres legiones, quę pridem sub eius patre Iudęam vastauerant, & duodecima, quę olim cum Cestio male pugnauerat, quęque licet per id fortitudine esset insignis, tunc tamen eorum etiam memoria quę pertulerat, alacrius ad vindictam properabat. Harum quidem quintam legionem iussit sibi per Ammaunta occurrere, decimam vero ascendere per Hiericunta. Ipse quidem cum ceteris egressus est quas regum quoque auxilia plura quā dudū, multique Syri auxiliares comitabantur. Suppletum est autem quatuor legionum quantum Vespasianus selectum cū Mutiano miserat in Italiam, ex his qui cum Tito accesserant. duo namque milia de Alexandrino exercitu lecta, tria milia vero ab Euphrate eum sequebantur, & amicorum spectatissimū beneuolentia simulque prudentia, Tyberius Alexander, qui antea quidem Ægyptum administrauerat, tunc autem dignus qui exercitum regeret propterea iudicatus, quod primus incipienti fuit hospes imperio, & cum fide clarissima incertę fortunę sociatus est: idemque cōsultor in vsum bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hierosolymę periclitatur.

Cap. II.

Progredientem vero in hostilem terrā Titum, antecede bāt regia omniaque auxilia, post eos viarum stratores, castrorūque metatores. Deinde rectorum sar-

Gg 3

cina

cinæ atque armati. Post hos ipse Titus, & alios lectos habens & signiferos, quorum agmen equites sequebantur. Hi vero ante machinas ibant, & secundum illos una cum lectis tribuni, & præfecti cum cohortibus. Post autem circum aquilam signa, & ante signa tubicines, deinde acies senum virorum ordinibus dilatata. Servile autem vulgus à tergo cuiusque legionis, & ante hos sarcinæ. Omnium vero nouissimi mercenarii, eorumque custodes coactores agminis. Procedens autem decenter cum exercitu, ita ut mos est Romanis, in Gophnam per Samaritidem venit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tunc præsidij tenebatur. Ibi autem unam moratus vespere, mane inde proficiscitur: peractaque dei mansione castra ponit in loco quem Iudæi sermone patrio Acanthonaulona vocitant, iuxta vicum quendam Gabath Saul nomine, quod significat vallē Saul, distantem ab Hierosolymis stadiis ferè triginta. Hinc sexcentis propè lectis equitibus comitatus, perrexit in civitatem, quam tuta esset, Iudeorumque animos exploraturus: si forte se conspecto, priusquam ad manus veniretur, metu cederent. audierat enim quod erat verum, à seditiosis & latronibus oppressum populum desiderare quidē pacem: sed quod rebellantibus infirmior esset, nihil conari. Quādiu quidē pervia quæ ad murum duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: ubi vero itinere ad turrē Psephinon declinato, transversum agmen equitum duxit, infiniti subito profiliunt, quā Muliebres turres vocantur: & per eam quæ contra monumentum Helenæ porta est egressi, equitatum intercidunt. atque alios quidem etiam tunc via currentes, ne cum his qui divertebant sese iungerent, à fronte oppositi, prohibuerunt: Titum vero cum paucis separant. Ille autem ultra quidē minus progredi poterat: à muro enim cuncta fossis patebant, & transversī erant horti, multisque macerij impediti. ad suos autem in aggere constitutos recursus, intercedente hostili manu, desperabatur. Quorum plerique imperatoris periculum nesciebant: sed existimantes eum secum reverti, etiam ipsi fugiebant. Titus autem in sua tantum fortitudine sitam esse prospiciens spem salutis, flectit equum: & ut se sequerentur cū clamore comites adhortatus, in medios hostes irruit, ut ad suos transire festinans. Quo quidem tempore maxime intelligi potuit, & belli momenta & imperatorum pericula deum curare. Tot enim adversus Titum missilibus iactis, cum neque galea neque thorace septus esset (non bellator enim sed explorator, ut dixi, processerat) nullum in eius corpus delatum est: sed tanquam ne eum ferirent, ex industria mitterentur, omnia prætervolabant. gladio vero semper à lateribus instantes dirimens, multosque ante ora subvertens, super cadētes agebat equum. Illorum autem clamor erat, propter audaciam Cæsaris, ut eum aggredierentur, cohortatio: fugaque & discessio repentina, quocumque diverteret cursum. Huic autem se periculi participes, cum à tergo & à lateribus funderentur, adiunxerant. una enim erat unicuique spes salutis, viam cum Tito patefacere, priusquam circumventus opprimeretur. Denique duorum ex nimis pertinacibus, alter cū equo percussus est: altero vero deiecto & occiso, equus eius abductus est. Titus vero cum cæteris in castra saluus evadit. Iudeis quidem, quod aggressionē prima superiores fuerant, inconsulta spes animos extulit, magnamque his in posterum fiduciam momentum temporaneum comparavit.

De eruptionibus Iudeorum contra Romanos castrametentes Cap. III.

Titus admonet
milites urbi

Cæsar autem, postquam ex Ammans legio sibi cōiuncta est nocte, luce inde digressus ad Scopon accedit, unde iam & civitas & clara templi magnitudo cōspici poterat: qua parte septentrionalem regionē civitatis cōtingens locus humilior, proprie Scopos nominatus est, distans à civitate stadiis septē: ibique duabus legionibus simul, quintę legioni vero retrorsum stadiis tribus castra muniri iubet. labore namque nocturni itineris attritos milites progredi visum est, ut sine formidine murum struerent. Mox autē cœpto edificio, decima quoque legio per Hiericunta aderat à Vespasiano præoccupatam: ubi quædam pars armatorum in præsidio fuerat collocata. His autem præceptum erat sexto ab Hierosolymis stadio castra ponere

nere, qua in parte mons, qui appellatur Elæon, cōtra ciuitatem ab oriente situs. est, altaq; interiacente valle discernitur, cui nomen est Cedron. Intra ciuitatem vero sine requie confligentium dissensionem, tum primum ingens subito bellum foris interueniens refrenauit: & cum stupore seditiosi Romanorum castra inspe- ctantes, trifariam distributa mala, inter se iniere concordiam: rationemq; inui- cem requirebant, quidnam expectarent, quidūc perpeffi, tres muros cōtra vitam suam paterentur opponi: belloq; tanta se fundente licentia, tanquam spectato- res bonorum operum sibi; vtiliū residerēt mœnibus clausis, remissisq; armis ac manibus. In nosmetipsos profecto, exclamat aliquis, tantummodo fortes sum⁹: Romanorum autem lucro ex nostra seditione sine sanguine oppidum cedit. His alios atque alios cōgregantes exhortabantur: raptisq; armis, subito in legionem *Iudei irruunt in Romanos* decimam ruunt: perq; vallem facto impetu, eum ingēti clamore murum ædifican- tes Romanos aggrediuntur. Illi autem in opere distributi, armis ob eam causam plerique depositis (nec enim excursum Iudeos. ausuros esse credebant, & si maxi- me vellent, animos eorum seditione distractum iri arbitrabantur) præter opinio- nem perturbati sunt: atque opere quisque derelicto, confestim alij recessere: mul- ti autē ad arma properantes, priusquā se in hostes conuerterent, feriebantur. Plus- res autem Iudæis semper adiciebantur, eorum freti victoria qui præcesserant, & quod cum pauci essent, multiplex numerus & sibi & hostibus videbantur, quod secunda fortuna vterentur. Romani autē maxime ordinari cōsueti, & cum deco- re atq; præceptis bellum gerere scientes, ex perturbatione trepidabant. vnde tūc quoq; præuenti aggressionē cedebant. Si quando tamen sese conuerterent ab in- sequentibus occupati, & à cursu reprimebant Iudæos, & ob impetū minus cautos feriebāt. Sēper vero excursione gliscēte magis magisq; turbati, postremo castris pulsi sunt: totaque legio tunc in periculum ventura fuisse videbatur, nisi hoc ma- ture sibi nunciato, Titus eis tulisset auxiliū: multisq; increpans ignauiam & suos à fuga reuocasset: Iudæisque à latere ipse cum his irruens, quos circa se habebat electos, multos quidem occidisset, plures vero sauciaisset, omnes autē in fugam ver- tisset, atq; in vallem præcipientes compulisset. Illi autem prono in loco multa mala perpeffi, postquam in aduersam partem euasere, flectunt se iterum, & valle inter cedente cum Romanis dimicabāt. Igitur ad medium diem ita bellatum est. Pau- lo autē post meridiem, Titus his qui secū erant in subsidio collocatis, alijsque de cohortibus aduersus excurrentes oppositis, reliquum agmen ad murum in sum- mo montis ædificandum remisit. Iudæis autem hęc fuga esse videbatur. Cumque speculator quem in muro posuerant, amictu agitato signum dedisset, frequentis- sima multitudo tanto impetu profiliit, vt eorum cursus immanissimis bestiis esset assimilis. Denique in aduersa acie stantiū nemo impetum sustinuit: sed tāquam machina percussi, continuo dissipati, pulsiq; in montem refugiunt. In ascensu au- tem medio Titus cum paucis relictus est: multumq; monentibus amicis, qui pro imperatoris reuerentia contempto periculo perdurauerant, vt mortem appetenti- bus Iudæis cederet, neque pro his in discrimen veniret, quos ante ipsum saluos es- se non oporteret: sed potius fortunā suam reputaret, quod non militis officio fun- geretur, verum & belli & orbis terræ dominus esset: neque in tanta fuga subsiste- ret, in quo omnia niterentur: hęc ne audire quidem simulans, & ad se accurrenti- bus obstabat: eosq; in ora feriens, cum vi obniterentur, occidebat, & per decline repente incumbens, multitudinem proturbabat. Illi autem & viribus eius & ob- stinatione perterriti, ne tum quidem in ciuitatem fugere: sed in vtrunque lat⁹ ab eo declinantes, rursum fugientes insequabantur. quos tamen aggressus à latere, ipsorum quoque impetum præpediebat. Dum hęc aguntur, etiam illos qui su- periora castra muniebant, vbi fugere inferiores videre, metus ac turba occupati: totumq; agmen dispergitur, suspicantium excursus quidem Iudæorum ferri non posse, Titum vero in fugam versum: nec enim vnquam illo manente alios fugi- turos fuisse. & tanquam Panico terrore circūdati, alius aliū ferebātur: donec qui

dam, cum in media pugna versari imperatorem vidissent, plurimum metuentes, vniuersæ legioni eius periculum cum clamore nunciauērunt. Itaq; pudore reuocati, & fuga maius aliquid sibi exprobrantes, quod Cæsarem deseruissent, totis viribus in Iudæos vtebātur, & semel impulsos vrgebāt per decliua. Illi aut paulatim recedētes pugnabant, cumq; Romani plus possent, eo quod superiores erant, in vallem omnes coacti sunt. Titus autem contra se positus imminebat: & legionem quidem ad muri fabricā redire iubēt, ipse vero cum his quibus antea resistēdo hostes arcebat. Itaque si me nihil addēt obsequio, neque inuidia detrahentem, verum dicere oportet, ipse Cæsar bis totam legionem periculo liberauit, atque ita castra muniendi copiam militibus præbuit.

Fuga Iudæorum

De intestina pugna azymorum diebus

Cap. IIII

Remisso autem paulisper bello externo, iterum intestinum seditio suscitauit Azymorumq; instante die, qui est Aprilis mēsis quartusdecimus (hoc enim te primum tempore opinantur Iudæi ab Aegyptis esse liberatos) Eleazarus quidem cum socijs portam subaperiens, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Iohannes autem die festo ad protegendas insidias vñs est: & suorū quosdam ignotiores, armis, sub veste latentibus instructos, quorū plerique impuri erant, occulte inter alios sani occupandi gratia submittit. illi autem postquam intranere, vestimentis abiectis, subito armati apparuerunt. Magna vero statim turba circa templum ac tumultus erat, cum alienus quidem à seditione populus, omnibus sine discrimine putaret, Zelotæ vero sibi met solum insidias cōparatas. Verum hi quidem relicta portarum custodia, & alij ex propugnaculis desilentes, priusquam manus confererent, in templi cloacas confugere. Populares aut ad aram delati, & circum templum appulsi conculcabantur, cum lignis passim ferroq; cederentur. Multos autem occisorum inimici priuato odio, quasi diuersæ factionis socios interficiebant. Et quicumque antehac insidiatorem aliquem offenderat, tunc agnitus quasi Zelotes ducebatur ad mortem. Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent, inducias concessere nocentibus, progressosque ex cloacis dimiserunt. ipsi autem interiorius templum & omnes eius apparatus tenentes, confidentius oppugnabant Simonē. Seditio quidem hoc modo, quæ tripartita fuerat, in duas partes diuisa est. Titus autem castra propius ciuitatē trāsfere cupiens de Scopo, cōtra excursus quidem lectos equites ac pedites, quos satis esse arbitrabatur, posuit: alium vero exercitum iussit totum quod erat vsque muros spatium complanare. Cunctis igitur maceris ac sepibus dirutis, quibus hortos ac prædia incolæ præmunierant, omniq; opposita quamuis frugifera sylua excisa, repletum est quicquid erat cauum & vallibus impeditum. saxorum autem eminentissimis ferro truncatis, humiliorem totum illum tractum à Scopo vsque ad Herodis monumenta fecerunt, serpentium stagnum continentia, quod olim Bethara vocabatur.

Titus castra propius urbem admovent

De Iudæorum dolo in Romanorum milites.

Cap. V

His deniq; diebus Iudæi Romanis huiusmodi insidias parauere. Seditiosorū Haudacissimi extra muliebres (quæ sic appellātur) progressi turres, simulato quod pacis eos studiosi perpulissent, & quod timerent impetum Romanorū, ibidem versabātur, & alter sub altero vitabundi latebāt. Alij vero per muros dispositi, populūq; se esse simulantes, clamore pacem implorabant, fœdusq; pascēbāt: portasq; se patefacturos esse pollicentes, inuitabāt Romanos. Hoc autē vociferantes, vñā etiā contra suos, veluti portis eos abigerent, lapide: iaciebāt. Illiq; se vi perirūpere aditus velle simulabant, & ciuibus supplicare. cumq; ad Romanos sæpissimæ ire conarentur, reuersi perturbatis similes videbantur. Verū hæc eorū calliditas, apud milites quidē fide non carebat: sed tanquā hos quidem in manibus haberet paratos ad supplicium, illos vero ciuitatem sibi aperturos sperarent, opus aggredi festinabant. Tito aut suspecta erat inuitatio, quia rationē non haberet. pri-

beret. pridie nāque prouocatos eos ad pactionem per Iosephum, nihil mediocre sentire cognouerat. etiam tunc igitur milites manere loco suo precepit. Iamvero quidam operibus appositi, raptis armis ad portas excurrere coeperant. Hi autem qui expulsi videbantur, primo quidem cedebant: deinde ubi ad turres portæ propinquabant, cursu eos circumueniunt; & à tergo persequiebantur. qui vero in muro stabant, lapidum his multitudinem, omnigenumq; telorum simul infundunt: adeo ut multos quidem necarent, plurimos vero sauciarent. nec enim facile erat à muro diffugere, alijs retro violenter instantibus. & præter hoc pudor quod rectores peccauerant, itemq; metus, in delicto perseverare suadebat. Quamobrem cum hoste diu decernentes, multis vulneribus acceptis, neque paucioribus redditis, postremo eos à quibus circumuenti fuerant repulere, quos tamen recedentes usque ad Helenæ montimentum, Iudæi virgendo iaculis sequebantur. deinde insolenter fortunæ maledicentes, & Romanos vituperabant fraude plectos: scutaq; alte sublata crispantes tripudiabant, & cum lætitia vociferabantur. Milites autem interminatio principū, & Cæsar iratus, huiusmodi oratione corripuit: Iudæi quidē, quos sola regit desperatio omnia cum deliberatione faciunt atq; prudentia, fraudes & insidias componēdo, eorumq; dolos fortuna prosequitur, quod sunt morigeri, sibiq; inuicem beneuoli ac fideles: Romani vero, quib⁹ ob disciplinam & consuetudinem obediendi rectoribus fortuna famulatur, nunc contra peccant, & intemperantia manuum debellantur: quod omnium est pessimū, præsentē Cæsare, sine rectore dimicantes. Certe, inquit, plurimum ingemiscunt militiæ leges, plurimum pater, cū hoc vulnus audierit. ille quod cum bellando senuerit, nunquam isto modo peccarit. leges autem, si cum in eos qui minimum quid præter ordinē mouerint, morte vindicent, nūc totum desertorem exercitum videāt. Modo autē scituros esse eos ait, qui arrogāter egere, quod apud Romanos etiam vincere sine precepto ducis, infamē est. Hæc Titus ad rectores locutus cum indignatione, certus erat, qua lege in omnes erat usurus. Et hi quidem abiecerunt animos, quasi iamiamq; iuste morituri. circumfusæ vero legiones Titum pro cōmilitonibus obsecrabant: paucorumq; temeritatem condonari cunctorum obediētiæ præcabantur, emēdaturus enim peccatum præsens, futuræ compensatione virtutis. Placatus est Cæsar utilitate simul ac precibus. nāq; vnius hominis animaduersionem usq; ad factum promouendam putabat, multitudinis vero ad veniam. Militibus quidem reconciliatus est, multū monens ut post hæc prudentius agerent. ipse vero, quemadmodum Iudæorum vleisceretur insidias, cogitabat. Intervallo autem, quod usque ad muros ciuitatis erat, per quatrīduū coequato, sarcinas aliamq; multitudinem cupiens tutō traducere, militum validissimos à septentrionali tractu in occidentum septemplici ordine contra murū prætendit, peditibus in fronte, ac post eos equitibus acie terna dispositis, medijsq; intervtrosque sagittarijs. Excurribus autem Iudæorum tāto præsidio præclusis, impedimenta trium legionum, itemq; alia multitudo sine timore transiit. Ipse quidē Titus cū propē duobus stadijs abesset à muro, ad anguli eius partem contra turrim quæ appellatur Psephinos, castra ponit: ad quam muri ambitus ex aquilone pertinens, flectitur ad occidentem. altera vero pars exercitus eam turrim versus, quæ appellatur Hippicos, muro circundatur, duum stadiorum spatium similiter à ciuitate discedens. decima tamen legio in Elæon monte, ubi erat, manebat.

Titus carpit
temeritatem
militum

Descriptio Hierosolymorum.

Caput VI

Ciuitas autē trino muro circumdata erat, nisi quā vallibus inuijs cingebatur. Ex ea nanq; parte, vnus muri habebat ambitum. & ipsa quidem super duos colles erat cōdita, cōtrarijs frōtibus semet inspicientes, interueniēte valle discretos, in quam domus creberrimæ desinebant. collium vero alter, quo superior ciuitas sedet, multo est excelsior, & in prolixitate directior, adeo ut quoniā tur⁹ erat
castellum

Castellum castellum à David quondā regevocaretur (is pater Salomonis fuerat, qui primis
David templum ædificauerat) à nobis autem forum superius. alter autem, qui appella-
Acre tur Acre, inferiorem sustinet ciuitatem, & vndique decliuus est. Contra hunc au-
 tem tertius collis erat, natura humilior quàm Acre, & alia lata valle ante diui-
 sus, verum postea qua tempestate Asamonæi regnabant, & vallem aggeribus re-
 pleuerūt, vt templo coniūgerent ciuitatem, & Acræ altitudinem cæsam humilio-
 rem fecerunt, vt ex ea quoque fanum supereminens cerneretur. Vallis autē quæ
Siloa Tyropœon appellatur, qua diximus superioris ciuitatis collem dirimi ab inferio-
 ri, vsque ad Siloam pertinet. ita enim fontem, qui dulcis est ac plurimus, vocaba-
 mus. Foris autem ciuitatis duo colles profundis vallibus cingebantur, & vtrinque
 obstantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterant. Triumvero murorū vetustissi-
 mus quidem, propter valles imminentesque his desuper collem quo erat conditus,
 facile capi non poterat. ad hoc autem quod loco præstabat, etiam firmissime stru-
 ctus erat. David & Salomonis, aliorumque interea regum largissimis impensis ope-
 ri insumptis. Hac autem parte incipiens à turri, cui nomen est Hippico, & ad eam
 quæ dicitur Xystus pertinens: deinde curiæ coniunctus, in occidentem templi por-
 ticum desinebat. parte autem altera ad occidentem ex eodē loco ductus, per eum
Secundus qui vocatur Betilo descēdēs in Essenorum portam: deinde supra fontem Siloam
murus in meridiem flexus, atque inde rursus in orientem versus, quā stagnum Salomonis
 est, & vsque ad locum pertinēs, quem Ophlan vocant, cum orientali porticu tē-
 pli coniungitur. Secundus autem murus, à porta quidem habebat initium, quam
Tertius mu-
rus ab Agrip-
pe additus Genath appellabant. hæc autem fuerat muri prioris. septentrionalem vero tan-
 tummodo tractum ambiēs, vsque ad Antoniam ascendebat. Tertio muro turris
 Hippicos principium dabat. vnde ad Boreæ tractum pertinens, deinde ad Pse-
 phinam turrim veniens, contra munimentū Helenæ, quæ Adiabenorum regina
 fuerat, Izatæ regis mater, & per speluncas regias in longum ductus, à turri qui-
 dem in angulo posita flectebatur contra Fullonis quod dicitur monumentum.
 cum vetere autem ambitu iunctus in Cedron vallem, quæ sic dicitur, desinebat.
 Hoc muro eam partem ciuitatis, quam ipse addiderat Agrippa cinxerat, cum es-
 set omnis antè nuda. exuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia serpe-
 bat: tēplique septentrionali regione colli proxima ciuitati adiuncta non paululum
 procefferat. quin & quartus collis incolebatur, cui nomen est Bezetha, situs qui-
 dem ex aduerso Antoniæ, fossis autem altissimis separatus: quæ de industria du-
 ctæ sunt, ne Antoniæ fundamentis colli cohærētibus, & accessui facilis sit, & mi-
 nus edita: vnde etiam fossæ altitudo plurimum turribus celsitudinis adijciebat.
 Nominata est autem pars addita ciuitati voce indigena Bezetha, quod latino
 sermone dicitur noua ciuitas. Eius autem partes incolis protegi desiderantibus,
 pater huius regis eodem nomine Agrippa, murum quidem ita vt prædiximus in-
 choarat, veritus autem Claudium Cæsarem, ne magnificentiam constructionis
 ad nouarū rerum ac discordiæ suspicionem traheret, fundamentis tantummodo
 iactis, ab opere destitit. Nec enim expugnabilis esset ciuitas, si perfecisset muros
 vt cœperat. Saxa enim viginti cubitis longa, & decem lata contexebantur: quæ
 neque ferro facile suffodi possent, neque machinis dimoueri: hisque murus dilataba-
 tur. profecto autem altitudinis quoque plus habuisset, si eius magnificentia qui
 ædificium aggressus erat minime fuisset inhibita. Rursus autem idē murus, etiam
 Iudeorum studio fabricatus, ad viginti cubitos creuit. & minas quidem binis cubi-
 tis, propugnacula vero trinis habebat: totaque altitudo ad viginti quinque cubitos
 erigebatur. Murum autem supereminiebant turres, viginti quidem cubitis in lati-
 tudinem, viginti vero in altitudinem, quadratis angulis structæ, & sicut ipse mu-
 rus plenæ ac solidæ. præterea structura ac pulchritudo saxorum nihil erat tēplo
Turres mu-
rorū quot deterior. post altitudinem vero turrium solidam, viginti cubitis elatam, cellæ de
 super ac cœnacula erant, aquarumque pluuiarum receptacula, & tortuosi latique
 singularum

singularum ascēsus. Eiusmodi quidem turres nonaginta tertius murus habebat:
 earum autem interualla cubitos ducentenos. medius vero murus in quatuordecim
 turres, & antiquus in sexaginta, diuisi erant, omne autē ciuitatis in gyro spa-
 cium trigintatribus stadijs finiebatur. Cum autem totus admirabilis esset tertius
 murus admirabilior Psephina turris ad septentrionem occidentemq; surgebat in
 angulo qua parte Titus castra posuerat. ex ea nanq; per septuaginta cubitos edi-
 ta, sole orto Arabia prospici poterat, & vsque ad mare, itemq; ad vltima finium
 Hebræorum. Erat autem octo angulis. Contra eam vero turris Hippicos, & iux-
 ta duæ, quas Herodes rex in antiquo muro ædificauerat: quæq; magnitudine siue
 pulchritudine ac firmitate, vniuersis quæ toto orbe essent, præstabant. nā præter na-
 turalem animi liberalitatem, rex pro amore ciuitatis, operū excellentiā proprijs
 affectibus indulgebat: personisq; tribus charissimis, quarum nominibus turres ap-
 pellauit, fratri & amico, & coniugi memoriam dedicando: huic quidem, vt dixi, *Psephina*
 amoris causa peremptæ, ijs autem bello amissis, cum fortiter decertassent. Hip-
 picos quidem turris, amici vocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autem
 vigintiquinque cubitos in latitudine itemq; longitudine habebant, & excel-
 sa triginta cubitos erant, nusquam inanes. supra soliditatem vero saxisq; adunatam
 compaginem puteus viginti cubitis altus erat imbribus excipiendis: super hunc
 autem duplici tecto domus, viginti quinque cubitis alta, inq; varia membra di-
 uisa: & de super eam minæ quidem binis propugnacula vero ternis cubitis ambie-
 bant: vt omnis altitudo ad octogintaquinque cubitos numeraretur. Secunda ve-
 ro turris, quam fratris nomine Phaselon appellauerat, æque lata fuerat ac longa,
 cubitis quadragenis: per totidem aut cubitos in pile modū facta & solida eius al-
 titudo surgebat. & super hanc decem cubitis ædita porticus erat, instructa brachijs
 itemq; propugnaculis septa. In media vero porticu supereminens alia turris sta-
 bat, in membra magnifica & balneas diuisa, ne quid regalis eiussus videretur de-
 esse: in summo aut propugnaculis minisq; erat ornata, cum omnis eius celsitudo
 propè ad nonaginta cubitos tolleretur. & specie quidem videbatur assimilis Pha-
 ri turri, quæ Alexandriam nauigantibus ignem procul ostendit: ambitu vero am-
 pliore dilatabatur. tunc aut tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia
 vero turris Mariāmes (sic enim regina vocabatur) vsq; ad viginti cubitos facta,
 per viginti alios cubitos in latitudinem tendebat, & magnificentiora cæterisque
 ornata diuersoria sustinebat: cum id proprium, seque dignum esse rex pu-
 tanisset, vt vxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, quā quæ
 virorum nominibus vocitæ sunt: sicut illæ hac munitiores erāt, cui foemina no-
 men dederat, & cuius omnis altitudo per quinquagintaquinque cubitos erigebatur.
 Sed quanquam tres turres tantæ magnitudinis erāt, ex loco tamen quo erant si-
 te multo videbantur esse maiores. nam & ipse antiquus murus, in quo erant, ex-
 celso loco fuerat cõditus, & ipsius collis velut quidam vertex altius propè ad tri-
 ginta cubitos eminebat, supra quem turres posite multum sublimitatis assumpse-
 rant. Mirabilis etiam fuit lapidum magnitudo. nec enim ex vulgaribus saxis, aut
 quæ homines ferre possent, verū secto marmore candido, & singulis per viginti
 cubitos longis, latisq; decem, ac per quinque altis erant edificatæ. quæ ita inter se
 copulata erāt, vt singulæ turres, singula saxa viderentur, sic aut manibus artificū
 in faciem angulosq; formata, vt nuquā iūctura cõpaginis appareret. His aut in
 septentrionali parte positis, intus aula regia coniungebatur, narratione omni præ-
 stantior. Nec enim vel magnificentia, vel structura operis, aliqua ex parte supe-
 rari poterat: sed tota quidē muro per triginta cubitos edito cincta erat. æqualis
 autem distantie turribus ornatissimis ambiebatur, ornata virorum receptaculis
 & cœnaculis rectorum centum capacibus. Inenarrabilis autem fuit marmorum
 varietas in ea, collectis ibi plurimis quæ vbiq; rara videbantur, & fastigia simul
 proceritate trabium & ornamentorum claritudine mirabilia. membrorum etiam
 multitudo

multitudo, & innumeræ species ædificij, plenaq; omnia suppellectilis, cum pleræque in singulis ex auro essent, atq; argenteo. ad hæc multæ porticus, alia per aliam in circulū flexæ, columnæq; in singulis, & quæ inter eas sub dio patebant spatia, cum essent utique viridarijs sylvisq; variata. tum prolixas ambulationes habebat, altis euripis cinctas, & cisternas ubique signorum æneorū plenas, quibus aqua effundebatur: multasq; turres mansuetarū circum latices columbarum. Sed enim neque pro merito exponi regia, qualis fuerit, potest: habetq; memoria cruciatum, referens, quantas res latrocinialis flamma consumpsit. nec enim hæc à Romanis incēsa sunt, sed ab insidiatoribus intestinis, ut supra memorauimus in principio dissensionis. & ab Antonia quidem omnia corripuit ignis: tranijt aut in regiam, triumq; turrim tecta corripuit. Fanum aut conditum erat, ut dixi, supra durissimum collem. Et initio quidem vix templo atque aræ sufficiebat, iacens in summo planicies, quod vndique præceps erat atque decliuus. Cū aut rex Salomon, qui etiam templum ædificauerat, muro eius partem ab oriente cinxisset, vna porticus aggeri est imposita: & manebat ex alijs partibus nudum, quoad seculis posterioribus: semper aliquid aggeris accumulante populo coæquatus collis latior effectus est. Perrupto autem septentrionali quoque muro, tantū assumere spatium, quantum postea totius fani ambitus incluserat. Triplici aut muro colle circumdato, spe maius opus extructum est: in quo longa secula consumpta sunt, omnesq; thesauri sacri, quos toto orbe missa deo munera repleuerant, tam in superiore ambitu, quam inferiore tēplo ædificatis: cuius quod humillimū fuit, trecentenis cubitis munierant, in quibusdā vero locis pluribus. nō tamen omnis altitudo fundamentorū videri poterat, multū vallibus obrutis, ut angustas vias oppidi coequarent. Saxa vero quadragenū cubitorum magnitudinis erant. nam & pecuniarū copia, & populi largitas, maiora dictu conabatur: quodq; nunquam posse perfici sperabatur, diuturnitate ac perseverantia explicabile videbatur. Tantis aut fundamentis digna erant opera imposita. Duplices porticus omnes, quas columnæ sustinebāt quinque & vicens cubitis altæ, de singulis saxis marmore cādido, & laquearia cedrina protegebant. quorū naturalis magnificentia, quodq; ligno rasilī erāt, apteq; cohærebāt, operæpretiū spectantibus exhibebat: nulloq; aut pictoris, aut sculptoris opere extrinsecus ornabatur. Latæ aut per triginta cubitos erant: omnisq; gyrus earū, sex mensura stadiorum cum Antonia concludebatur. Totum aut sub dio spatium variabatur, omnium quidem generū lapidibus stratum: quā vero ad secundum templum ibatur, cancellis septum saxeis ad tres cubitos altis, nimiumq; grato opere factis: ubi quisque depositæ interuallis columnæ stabant, legem castimonie præmonentes, aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locum sanctū transire alienigenas non debere. Sanctū enim vocabatur alterū fanum, & quatuor decim gradibus ascēdebatur à primo: quadratumq; sursum erat, & proprio muro circumdatum. cuius exterior celitudo, quamvis quadraginta cubitis surgeret, tamen gradibus tegebatur. interior aut viginti quinque cubitorum erat: quoniā in altiori loco per gradus edificata non tota pars interior cernebatur, colle obrecta. Post quatuordecim aut gradus, spatium erat vsque ad murum trecentis cubitis planum. Hinc rursus alij quinque grad⁹, & scalæ ad portas ducebant: à septentrione quidem ac meridie octo, quaternæ utrinque videlicet, duæ vero ex oriente. Necessario nanque proprius locus, religionis causa mulieribus destinatus, muro discernebatur: altera quoq; porta opus esse videbatur. Contra primam vero, secreta erat ex alijs regionibus vna porta meridiana, & vna septentrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim transire ad mulieres non licebat. Sed nec suam portam interiecto muro transgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hospitibus foeminis, religionis causa venientibus. occidua vero pars nullam portam habebat, sed perpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas autem porticus, à muro intro propè à thesauro aduersè magnis & pulcherrimis columnis sustinebantur. erant aut simplices, ac præter magnitudinem

tudinem nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem, aliæ quidem auro & argento vndiq; tectæ erant, itemq; postes ac frötes: vna vero extra templum ære Corinthio, quæ multum argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binæ fores quidem in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quinidemis etiam latæ post introitum vero, vbi latiores fiebant, tricenis vtrinque cubitis exedras habebant: exemplo quidem turrium longas & latas, supra vero quàm viginti cubitis celsas. singulas autem binæ columnæ duodenum cubitorum crassitudine sustinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit. quæ vero supra Corinthiam posita, quò mulieres conueniebant, ab oriente aperiebatur, porta templi sine dubio maior erat. quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatumque magnificentiorē: quoniam crassiori argento atque auro vestiebatur: quod quidem nouem portis infuderat Tyberij pater, Alexander. Gradus autem quindecim à muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portam ducebant. nanque illis, qui ad alias portas iter dirigerent, quinque gradibus erant breuiores. Ipsum vero templum in medio positum, hoc est, sanum sacrosanctum, duocim gradibus ascendebatur. Et à fronte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: ponē autem quadraginta cubitis angustius erat. aditus enim, veluti quibusdam humeris, vtrinque vicenum cubitorum producebantur. Prima vero eius porta septuaginta cubitis alta erat, & viginti quinque lata: neque fores habebat: cælum enim vndique conspicuum latèque patens significabat. erantque totæ frontes inauratæ: ac prima ædes omnis per lucebat extrinsecus: auróque circum interiorem fani partem splendida cuncta cernentibus occurrebant. Cum autem interior eius pars contignatione intersepta esset, adiacens ei prima ædes patebat in altitudinem perpetuam: perque nonaginta cubitos tollebatur, cum lōga quadraginta cubitos esset, ac viginti transferia. Interior vero porta tota inaurata erat, vt dixi, & circum eam auratus paries. desuper autem habebat aureos pampinos, vnde racemi statura hominis dependebant: & quia contignatio iam intercedebat, templum exteriore humiliter videbatur: & fores habebat aureas, quinquaginta & quinque cubitis altas, sexdecim vero latas. & ad hanc aulam longitudine pari: hoc est, velum Babylonium, hyacintho, & bysso, & cocco, & purpura variatum, mirabili opere factum, neque contemplationis expers colorum permixtione, sed velut omnium rerum imaginem præferens. cocco enim videbatur imitari, & bysso terram, & hyacintho aerem, ac mare purpura: partim quidem coloribus, bysso autē ac purpura origine: quoniam byssum quidem terra, mare autem purpuram gignit. eratque in eo perscripta omnis cæli ratio, præter signa. Introgressos autem inferior pars excipiebat: cuius altitudo quidem habebat sexaginta cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo viginti. rursus autem quadraginta cubiti diuisi erant. Et prima quidē pars, ad quadraginta cubitos auulsa, hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hominibus habebat, candelabrum, & mēsam, & thuribulum. Septem vero lucernæ, stellas errantes significabant: tot enim ab ipso candelabro oriebantur. Duodecim vero panes in mensa positi, signorum circulum, atque annum. Thuribulum autem per tredecim odores, quibus replebatur, ex mari & in hospito & inhabitabili, designabat omnia dei esse, deoque seruire. Intima vero templi pars, viginti cubitorum erat. discernebatur autem similiter velo ab exteriore, nihilque prorsus in ea erat positum: inaccessa vero, & inuiolata, & inuisibilis omnibus habebatur, sanctisque sanctum vocabatur. Circa latera vero inferioris templi, multa erant membra peruia, triplici tecto suspensa: & ad vtrūque latus, ad ea introitus à porta patebat. Superior autem pars eadem membra non habebat, quo minus erat angustior, celsior autem quadraginta cubitis, nec ita vt inferior ambitiosa. Colligitur enim centum cubitorum celsitudo vniuersa, cum in solo LX. cubitos habuerit. Exterior autem facies, nihil quod animus aut oculi mirarentur, non habebat. crustis enim aureis grauissimis vndiq; tecta, vltra primos

Hh ortus

Aulæm?

Candelabrum
MensaThuribulum
sancti sanctum

ortus igneo splendore lucebat: vt cum intuerentur cōtendentium oculi, quasi solis radijs auerterentur. Hospitibus quidem aduentibus, procul monti niveo similis videbatur. nam vbi deauratum non erat templum, candidissimū erat. In summo autem aureis verubus horrebat acutissimis, ne ab insidentibus aubus pollueretur. Nonnullorum autem saxorum eius, longitudo quadragintaquinque cubitorum erat, altitudo quinque, & latitudo sex. Ara vero pro templo, quindecim cubitis alta, lata vero & longa cubitis quadragenis, quadrataque stans, veluti cornutis angulis eminebat, & à meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabatur. sine ferro autem constructa erat, nec vnquam eam ferrum tetigerat. Templū autem aramque cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima, vique ad cubitum surgens, quę populum à sacerdotibus segregabat. Gonorrhœos, hoc est, semine fluentes, itemque leprosos tota ciuitas arcebat, & sceminis menstrua soluentibus clausa erat. prædictum autem limitem, ne puris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem, qui non per omnia casti fuissent, ab interiori aula, & qui puri essent, à sacerdotibus prohibebantur. Qui vero ex origine sacerdotum genus ducentes, cæcitatis causa munere non fungebantur, cum incolumibus intra limitem aderant, partesque generis cōsequebantur: vestibus tantum utebantur plebeijs: quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat, amiciebatur. Ad altare vero templumque accedebant carentes omni vitio sacerdotes, veste quidem amicti byssina maxime vero mero abstinētes, ac sobrij religionis metu, ne quid rem diuinam faciendo peccarent. Pontifex autem cum ipsius non tamen semper ascendeat, sed diebus quibusque septimis, & per singulos menses Calendis: vel si quando patria festiuitas atque annua ab omni populo agebatur. Et sacrificabat velamine præcinctus, eoque tectus femora vique ad genitalia: lintheum vero habens intrinsecus demissum vique ad pedes, & hyacinthinū desuper indumentum rotundū, ex quo simbricę pendebant, alternis nodis aurea tintinnabula, malaque granata sustinentes: tintinabulis quidem tonitrua, malis vero fulgura designantibus. Pectoris autem vestimentum vittę cingebant, quinque variatę coloribus: hoc est, auri, purpure, cocci, byssi, & hyacinthi: quibus etiam vela templi diximus esse cōtexta. isdem autem habebat etiam epomidem tēperatam, in qua plus auri erat: & habitu quidem indumento thoraci similis videbatur: duabus autē fibulis aureis, aspidum specie vinciebat: quibus inclusi erant optimi maximique sardoniches, scripta tribuū gentis Iudæę nomina præferentes. ex altera vero parte, duodecim pēdebant alij lapides, in quatuor partes terni diuisi. hoc est, sardius, topazius, smaragdus: carbunculus, iaspis, sapphirrus: achates, amethystus, lyncuriū: onyx, beryllus, chrysolitus. quorum singulis singula item cognomina erant scripta. Caput autem byssina tiara tegebat, hyacinthis coronata. Et circa eā alia corona erat aurea, scriptas ferens sacras literas, quę sunt quatuor elementa vocalia. Ea quidem veste non semper, sed alia ambitiosa utebatur, illa vero si quando adyta introibat. solus autē atque semel in anno intrabat, quo die cunctos ieiunare deo mos erat. Sed de ciuitate ac templo & moribus & legibus iterū diligētius referemus. non enim pauca super his exponenda sunt. cæterū Antonia in angulo quidem duarum porticum sita erat prioris templi, quę ad occidentem septentrionemque spectarent. in saxo autem fuerat extructa, quinquaginta cubitis alto, & vndique prærupto: quod opus Herodis regis fuit, vbi maxime ingenij sui magnificentiam demonstrauit. Primum enim à radicibus saxum ipsum leuibus crustis obtegebatur, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui vel ascendere vel descendere tentauissent. deinde ante turris ædificium murus erat cubitorum trium, intra hunc omne spatium Antonię in quadraginta cubitos erigebatur. Intus autem regię latitudinem ac descriptionem habebat, diuisam in omnem vsum habitationem & speciē id est, atria, & balnea, & aulas castris aptissimas: vt quantū ad vsum necessariū pertinet, ciuitas videretur, magnificentia vero palatium. instar vero turris toto habitu formata, quatuor alijs per angulos turribus cingebatur: quarum cæterę

quinquaginta

Lorica populū
a sacerdotibus
discernens in
emplo

Sacerdotes co-
rumque vestes

Arx Antonia

quingenta cubitis erant altę: quę vero ad meridianum oriętalemq; angulum sita erat, septuaginta cubitis eminebat, vt ex ea totum tēplum videri posset. Quā vero porticibus iungebatur, vtrinq; descensus habebat, vnde custodes commeabant. semper nanque in ea Ro. milites residebant: & cum armis appositī custodes, ne quid populus festis diebus noui committeret, obseruabant. castrum enim erat impositum oppido quidem templum, templo vero Antonia. In hac autē porticu custodes erant, & superioris ciuitatis aliud castellum, regia Herodis erat. Bezetha autem collis, ita vt dixi, ab Antonia separabatur: qui cum omnium esset altissimus, etiam parti nouę ciuitatis coniungebatur, temploq; septentrionali solus obstabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum scribere plenius cupiēs, in pręsentia satis dixi.

Deditionem Iudęi recusant, & Romanos adoriuntur. Cap. VII.

PVgnacissima autem maximęq; dissentiens multitudo circa Simonem erat, hominum decem milia, pręter Idumęos: quingenta vero decem milium duces, quibus ipse quasi dominus omnium pręerat. Idumęi autem qui erant eius partium, cum essent numero quinq; milia, duces decem habebant. Horū autem principes videbantur, Sose Jacobus, & Cathlē filius Simon. Ioannes autem qui templum occupauerat, sex armatorum milia habebat, quos viginti duces regabant: tunc autem illi accesserāt etiam Zelotarum, depositis discordijs, duo milia quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerant, & Simone Arini filio vtebantur ducibus. His autem (vt diximus) bellum inter se gerentibus, populus erat pręmitum: & plebis pars, quę non eadem quę illi committeret, ab vtriusque diripiebatur. Tenebat autem Simon quidem superiorem ciuitatem, murumq; maiorem vsque ad Cedronem, & antiquioris muri, quantum à Siloa flectitur ad oriętem, & vsque ad Monobazi aulam descendit. Is rex erat Adiabenę gentis, vltra Euphratem habitantis. Tenebat etiam montem Acrę, quę inferior est ciuitas, vsque ad Helenę regiam, quę Monobazi fuerat mater. Ioānes autem, templum & circum templum aliquatenus, itemq; Ophlam, & vallem quę Cedron appellatur. & alijs quę interiacebant incensīs, medium bello quod inter se gerebant spatium aperuere. Nec enim castris Romanorū prope murum positīs, intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta, mox ad pristinum morbum rediere. Rursusq; discreti, pro sua quisque parte pugnabat: omnia faciendo, quę obsidentes optarēt. nihil enim acerbius à Romanis passi sunt, quā ipsi se tractarunt: neq; post, illos ciuitas aliquid nouę calamitatis experta est. Sed illa quidem grauiores prius casus pertulit, antequā subuerteretur. qui vero eam debellarunt, maius aliquid perfecere. Dico enim, quod seditio ciuitatem, Romani vero seditionem cepere, quę multo erat moenibus tutior. & res quidem aduersas suis, iustitiam vero recte quis Romanis ascriberet. intelliget autem quod dies cuique suggererit. Verūtamen his intra ciuitatem ita se habentibus, Titus cum lectis equitibus foris circuiens, quā muros aggrediretur explorabat. Hęsistanti autem, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus, quā valles erāt, & ab alio latere, prior murus machinis firmiter videbatur, placuit ad Ioannis pontificis monumentum (hic enim tantummodo & primus humilior erat, nec secundo muro coniungebatur) inuadere. neglecta enim fuerat munificio, propterea quia non satis noua ciuitas frequentabatur. Sic in tertium murum facilis aditus illac erat: per quem, superiorem ciuitatem, & per Antonia, templum capi posse cogitabat. Hęc eo collustrante, quidam ex amicis eius, Nicanor nomine, ad humerum læuum sagitta percutitur: cum propius vnā cū Iosepho accessisset: pacemq; in muro stantibus (dicendi enim peritus erat) suadere tentaret. Vnde cognitis eorum conatibus Cęsar ex eo, quod nec ad salutē se hortantibus abstinere: excitatur in obsidionem: simulq; suburbana militibus vastare permittit. collectaq; omni materia: iubet aggerem cōstrui. Tripartito autem exercitu ad opera:

Hh z medios

Nicanor pacē
suadens militib;
raturo

medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat, & ante eos ballistas, aliasq; machinas atq; tormenta: quibus & excursus hostium in opera prohiberet, & qui ex muris obstare tentarent. Cæsis autē arboribus, momento suburbana nuda sunt: Collectis autem lignis in aggeres, cum totus operi intentus esset exercitus, nec Iudæi segnes erant. populum quidem in rapinis ac cædibus cōstitutum fiducia tunc habebat, quod respiraturus esset: illis aduersus hostes distractis, existimantem poenas se ab noxijs repetiturum, si Romani superassent. Ioannes autē quamuis in externos socij sui irrumpere properarent, metu tamē Simonis manebat. Verum Simon non quiescebat, proximus enim erat obsidioni, missilibus per murum dispositis, quæ pridem Romanis abstulerat, quæq; apud Antoniam capta fuerant. Sed horum possessio, propter imperitiam pleriq; non erat utilis. pauci autem à transfugis docti, male utebantur instrumentis. Sed cum lapidibus & sagittis aggerem iacentibus militibus imminebant, perq; cuneos excurrentes, manus etiam conferebant. Operantes autem crates super vallum oppositæ protegabant, omnibusq; legionibus contra excursus erant machinæ cōparatæ mirabiles. præcipue vero decimæ legionis ballistæ vehementiores, & tormenta saxorū, quibus non solum irruentes, sed etiam super murum stantes auertebantur. nam & singula saxa talenti pondus æquabant, & ultra stadij modum torquebantur. ictus autem non solum primis quos offendisset, sed aliquando posterioribus quoque intolerabilis erat. Iudæi sane cauebant à lapidibus, quod erant candidi: nec tantū sono ac fremitu noscebantur, sed etiam claritudine prospiciebantur. deniq; speculatores in turribus præsidentes, prædicebant, quando impelleretur machina, saxumq; ferretur: patria lingua clamantes. filius venit. itaq; præsciebant, in quos veniret, atq; ita vitabāt: & hinc eueniebat, vt illis declinantibus, lapis irritus inter cideret. Proinde Romani excogitant, aramento decolorare lapides. tunc enim missi, non similiter incertos ictus habebatur, multosq; simul vnus impetu corrūpebant. Sed ne male quidem affecti Iudæi, aggeris instruendi Romanis copiā dabant. omni vero eos molitione atq; audacia, die noctuq; prohibebant. Perfectis autem operibus, plumbo & lino ab aggeribus iacto, fabri quod erat ad murū spatium metiuntur. nec enim alioqui id fieri poterat, quoniā desuper telis petebantur. Cūq; pares intervallo arietes inuenissent, eos applicant: propiusq; dispositis machinis, Titus, ne ex muro arietes prohiberentur, ex tribus partibus murū pulsari iubet. Sonitu autē circūstrepente ciuitatē, clamor ingens cinium sublatus est, itemq; seditiosos pavor inuasit. Et quia periculum cōmune vtriusq; videbatur, cōmuniter iam repugnare cogitabant, vociferantibus inter se discordibus, quia omnia pro cōmoditate hostium facerent: cum si non perpetuā concordiam sibi deus præbeat, saltem in præsentia cōtra Romanos oporteat conspirare. Simon autē præcone misso, volentibus ex templo ad murum egrediendi copiam dedit: idemq; & Ioānes, licet minus crederet, permisit. Illi autem obliti odiorū, ac discordiarum suarum, in vnum corpus coeunt: murūq; amplexi, faces inde quamplurimas iaciebant contra machinas Romanorū, contraq; impulsores arietum: eosq; sine intermissione telis petebant. audacissimi vero cateruatim profluentes, machinarū tegmina dissipabāt: hisq; appositis irruentes, peritia quidē pauca, plura vero audacia perficiebant. Semper autē aderat adiumento laborantibus ipse Titus: & iuxta vtraq; machinas equitibus ac sagittarijs ordinatis, ignem quidem ferentes prohibebat: iaculantes vero à turribus, reprimebat, nocendi tempus arietibus faciens: & tamen murus ictibus nō cedebat, nisi quod quintæ legionis aries commouit angulū turris: murus autē stabat incolumis. nec enim statim cum turri periculū sensit, quæ multo altius eminebat, nullāq; partem muri secum trahere poterat in ruinam. Cum autē ab excursibus paululum quietuissent, obseruato Romanos per opera & castra esse dispersos, quia labore & formidine Iudæos discessisse arbitrarentur, excurrunt omnes quā turris erat Hippicus, porta latēter: igneq; operibus iniiciunt. Vsq; ad castrorū quoq; munimenta, in Romanos animati procedebāt. Ho-

*Machina belli
ex muris ad
motu*

Filius venit

*Excursus Iu
deorum in Ro
manos*

rum autem periculo mature, & qui erant propius excitati sunt, & qui procul ab-
erant conuenere. Romanorum autem disciplina vincebat audaciam Iudeorū: &
quos prius offenderant in fugam versis, alijs qui colligerentur instabāt. Grauis *Ignis a Iudis*
autem circum machinas pugna cōmissa est, illis incendere, his incendium prohi- *iniecitus machi-*
bere certantibus. incertusq; clamor vtrinq; tollebatur, & multi qui in fronte stete- *nisi Romanorū*
rant, ceciderunt. Sed Iudei confidentia superiores erant, ignisq; opera tetigerat.
incensaq; omnia cum instrumentis penitus essent, nisi lecti de Alexandria resti-
tissent pleriq;, præter opinionē sui viriliter dimicantes. nam gloriōssimis in hoc
bello prelati sunt, donec imperator equitū valentissimis comitatus, in hostes ir-
ruit: & ipse quidē duodecim repugnatores peremit: metu autem cladis eorū cē-
tera multitudine in fugam versa, omnes compulit in ciuitatem, eoq; modo agge-
res liberauit incendio. In hac autem pugna, vnum ex Iudeis viuū capi contigit,
eumq; Titus crucifigi pro muro iussit, si forte reliqui vel hoc spectaculo territi cō-
cederent. Post eius vero discessum, etiam dux Idumeorū Ioannes, dum ante mu- *Ioannes sagittis*
ros cum noto milite loquitur, a quodam Arabe pectus sagitta percussus, cōtinuo *te ictu inter-*
periit: magnumq; & Iudeis luctum, & seditiosis mœrorem reliquit. nam & ma- *mitur*
nu promptus erat, & sapientia nobilis.

De casu turris & duorum murorum obtentu.

Cap. VIII.

NOcte vero quę secuta est, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cum
tres turres imperator Titus quinquagenum cubitorū construi præcepisset, vt
his per aggeres singulos positis, hinc hostes in muro stantes facilius in fugā
verteret, vna earum spōte sua nocte intempesta lapsa est. ingenti vero sonitu fa-
cto, metus occupauit exercitum. Conari autē aliquid Iudæos suspicati, ad arma
eurebāt, eaq; re turba in legionibus ac tumultus erat cūq; nemo quid accidisset
referre posset, diu queruli alius aliud opinabantur: nullisq; interueniētibus hosti-
bus semetipsos timebant: signūq; diligenter singuli a proximis requirebant, tan-
quam Iudæi iam castra polliderent: Panicoq; terrore capti videbātur, donec Ti-
tus, cognitis quę res erant, verum cunctis indicari iussit: tandēq; tumultus eo nū-
tio cōquieuit. Iudei quidē cetera fortiter sustinētes, male turribus affecti sunt.
machinis enim leuioribus, & iaculatoribus, ac sagittarijs, saxorūq; tormentis in-
de feriebantur. Sed neq; harum æquare ipsi poterant celitudinem, & turres exci-
dendi spes non erat. cumq; neq; euerti propter grauitatem, neq; incendi propter
ea quod ferro tegebantur, facile possent, vltra iactum teli fugientes, arietum im-
petus nō vetabant: qui sine intermissione ferientes, paulatim aliquid proficiebāt.
Itaq; muro iam cedente magno arieti Romanorū, quem Iudæi Nicon vocabāt, *Primos murus*
quod omnia vinceret, quamuis & antea defessi erant pugna & vigilijs, cum lon- *ab ariete dare*
ge ab oppido pernoctarent: tamen etiam negligentia, vel quod male cōsulerent, *plus*
murum sibi superuacuum esse credētes, quibus alia duo munimenta superessent,
lassatiq; plurimi recessere. cum autē Romani, quā primum murum Nicon perrupe-
rat, ascendissent, ad secūdam omnes Iudei relictis custodijs refugerunt. portis au-
tem Romani qui trāsierunt patefactis, exercitum recepere. Et hi quidē hoc mo-
do potiti muro, quinto nonas Maij, & partem eius maximam diruunt, & septen-
trionalem ciuitatis regionem, quam ante Cestius vastauerat. Titus autem nota-
tō quā Assyriorum castrum est, militem transfert, occupato omni quod inter Ce-
drona fuerat spatium: & vltra sagittę iactum a secundo muro separatus, oppugna-
tionem statim aggressus est. Tūc igitur partiti murum Iudæi, fortiter restiterunt.
Et Ioannes quidē, eiusq; socij ex Antonia & septētrionali porticu templi ab Ale-
xandri monumento pugnabāt. Simonis autem manus iuxta monumentū Ioan-
nis aditum clauferant, vsq; ad portam, qua in Hippicon turrim aqua inducebat.
Sæpe autē proflient e portis, cominus dimicabant: compulsiq; intra muros in cō-
flictu quidē Romanorū disciplina, propter imperitiā vincebantur: in murali
aut certamine superabant. eos enim fortuna atq; scientia, Iudæos vero audacia,
quam timor aleret, sustētabat: quod natura erant in calamitatibus duri. Ad hæc

Hb 3 autem,

Roma potiti
primo muro

Oppugnatio
secundi muri

autem, & istis suberat spes salutis, & Romanis citę victorię. neutros autem lassitudo fatigabat: sed aggressiones, murorūq; oppugnationes, & excursus crebri per cuneos diebus totis agebantur: nullaq; pręliorum species aberat, cum à prima luce incipientia vtrisq; insomnis & die grauior nox dirimeret: his quidem occupatum iri murum continuo metuētibus, illis vero, ne Iudęi castra peruaderent. Itaq; in armis pernoctantes, prima luce vtriq; pugnę parati erant. Et Iudęi quidem certabāt, quis esset promptior ad periculum, eoq; modo gratia emineret apud duces suos. maxime vero Simonis eos metus ac reuerentia commouebat, eoq; modo illum singuli subiectorū colebant, vt ad semet quoq; interficiendos parati essent si hoc ille iussisset. Romanos autem ad virtutem hortabatur consuetudo vincendi, & quia vinci nō assueuerant, crebręq; militię exercitationesq; perpetuę, & imperij magnitudo: ante omnia vero Titus semper vbiq; pręsens. nam & inertia, spectante atq; opitulante Cęsare, grauissimum facinus videbatur: & ei qui bene decertasset, testis aderat, qui rependeret pręmium. pręterea fructus erat, vel cognosci solum principi virum fortem: idcirco multorū maior viribus alacritas demonstrata est. Deniq; istis ipsis diebus, validissima Iudęorum acie instructa promoenibus, telisq; vtrinq; missis, quidam Longinus de numero equitū ex acie Ro. progressus, in mediam aciem Iudęorum irruit: hisq; disiecti, hoc impetu duos fortissimos perimit, vnus obuiam tendentis ore percusso, alterius eodem telo quod priori extraxerat, transfixo latere refugientis: & ex medijs hostibus ad suos prius occurrit. Ille igitur ob virtutem insignis erat, æmuli autem eius fortitudinis multi extiterunt. Et Iudęi quidem negligentes quid paterentur, tantummodo qualiter afficerent considerabant: morsq; his leuissima ducebatur, si quo interfecto hoste cecidissent. Titus autem non minus salutis militis, quàm victorię consulebat: & temerarios impetus desperationem dicens, solam vero esse virtutem, si quis prudenter & caute sine proprio incommodo fortiter faceret, in ea re potius, quę periculum non haberet, viros esse pręcipiebat.

De Castore Iudęo Romanis illudente.

Cap. IX.

*Dolus cuiusdam
Castoris Iudęi*

ITaque à septentrionali parte, medię turri applicat arietem: in qua Iudęus quidam versutus ac subdolos, Castor nomine, cum decem alijs militibus suis delituerat, fugatis cęteris formidine sagittarum. Hi cum pauidi sub loricis aliquandiu quieuisent, concussa turri surgunt, extensisque manibus, Castor veluti supplex Cęsarem implorabat: & voce miserabili, vt sibi parceret, obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus, iamque Iudęos existimans belli pœnitere, arietes quidem impulsione cessare iubet, ac sagittarios supplicibus prohibet. Castori autem quid vellet eloqui permittit. Cūque ille respondisset, ad fœdus velle descendere: Titus gratulaturum se ait, si omnes eadem sentire voluissent: paratōque animo fidem pacis etiam ciuitati daturum. Sed cum ex illis decem Castoris socijs quinque itidem supplices esse simularent, cęteri nunquam se Romanis seruituros clamant, dum mori liberis liceat. Denique illis super hoc ambigentibus, cessabat expugnatio. Castor autem interea Simonem per internuntios admonebat, vt dum vacuum esset tempus, de rebus vrgentibus consilium caperet: paulisper enim se illudere imperatori Romano. Simul autem hoc agens, ad pacem hortari contradicentes socios videbatur. illi autem velut ægre ferentes, in thoracas nudos fixere gladios: hisq; percussis velut interfecti ceciderunt. Titus vero eiusq; socij obstupere tãta eorum pertinacia, cum ex inferiori loco quod factum erat, vere videre non potuissent: mirabanturq; simul audaciam, & calamitatem miserabātur. Interea Castorem ad natem quidem sagitta percutit. tumq; ille telum extractum imperatori ostēdens, iniqua se perpetuarebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat, astantem Iosephū mittit, vt Castori dexteram porrigeret. verum is neq; se iturū, nihil enim sanum supplices cogitare, respondit: & amicos qui voluere ire prohibuit. Cum vero quidam ex persegis Æneas, iturum sese dixisset ad eum, inuitante Castore, vt etiam secum in quo ferret

ferret argentū aliquid susciperet: ad hæc ille studiose aperto sinu accurrit: alter vero super eum saxum demisit. Et ipsum quidem, quoniā præcauerat, ferire non potuit: sed alium militem qui aderat, vulneravit. Cæsar vero fallaciam reputās, intellexit misericordiam in bello nocere, minusq; decipi calliditate sænitia: arietisq; impulsione, iracundia fraudis, vehementius utebatur. Castor autē eiusq; socij turrim ictibus iam cedentem incendunt: perq; flammās in eiusdem missi cuniculos, iterum magni animi opinionē apud Romanos habuere, tanquā se ignibus tradidissent. Capit autem hac parte murum Titus, die quinto postquam primum ceperat: fugatisq; inde Iudæis, intro cum lectis mille transijt, quos circa se habebat, armatis: vbi noua ciuitatis & lanæ venditores erant, fabriq; ærarij, vestiumq; mercatus, & ad murum angustæ viæ transuersæ tendebant. Enimuero si vel statim muri disturbasset maximam partem, vel quæ ceperat lege belli vastasset, nullum credo damnum victoriæ fuisset admixtum. nunc autem Iudæos exoratum iri sperans, cum liceret capere facilem discessioni aditum non dilatauit. nec enim quibus consuebat, insidiaturos sibi putabat.

secundus murus a Romanis captus

De secundo muro his obtento à Romanis

Caput

X

DEnique postquam ingressus est, neq; occidi quenquam permisit eorum qui comprehendebātur, neque domus incendi: sed tam seditiosus, si pugnare vellent, sine populi detrimento copiam dabat, quā ipsi populo fortunas proprias se redditurum pollicebatur. Plurimi nanq; petebant sibi ciuitatem seruari, templū vero ciuitati. At enim populum quidē ad ea quæ hortabatur & antea paratum habebat, bellicosi autē pro inertia ducebant humanitatē: Titumque imbelli animo, quod cæterā ciuitatē tenere non posset, has proponere cōditiones putabant. mortem autem populo denuntiantes, & si verbum quisquam de traditione fecisset, pacēque nominasset, mox interficiēdum eum esse minitantes, Romanis qui introire, alij per viarum angustias obstabant, alij ex ædibus: alij murum per superiores portas egressi, pugnare cōeperunt. quibus rebus perturbati custodes, de muro sese demiserunt, relictisq; turribus in castra recesserunt. clamor autem audiebatur militum intra ciuitatem, quod ab hostibus cingerentur: foris autem degentium clausis contubernalibus metuentium. crescente autem numero Iudæorum, & propter locorum peritiam viarumq; scientiam prævalente, multi Romanorum trucidabantur, & ab incumbētib; pellebātur, cum magis necessitate resisterent. nec enim multis simul fugiendi copia per angustias muri patebat: omnesq; penē qui transierant, perempti fuissent, nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis enim per summa viarum sagittarijs, & vbi plus erat multitudinis astās, missilibus hostes abigebat, & cum eo Domitius Sabinus, vir bonus etiā in illo prælio comprobatus: duravitq; tam diu, sagittis eos prohibens irruere, donec omnes milites recesserent. Romani quidem ita secundo muro potiti, ad extremum pulsū sunt. Oppidanis vero qui pugnaces erant, spiritus creuit: & secundis rebus amentes erāt, neq; Romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes, neq; vinci se posse, si ad præliū processissent. nā quia iniquierant, officiebat eorum sententijs deus: & neq; Romanorum vim, multo maiorem illa quæ pulsa fuerat, superare cernebant: neque famē, iam iamq; serpentem. adhuc enim malis publicis alebantur, & sanguinē ciuitatis bibebant. boni autem iam dudum inopia laborabant, & penuria victus iam multi defecerant. populi tamen interitum, seditiosi pro leuamine sui ducebant: & solos eos qui pacem non probarent, saluos esse cupiebant, quiq; viuere contra Romanos optarent. contrariā vero multitudinem, velut onus quoddam, consumi gratulabantur. & ita quidem circa suos affecti erant. Romanos autem, quod ciuitatem iterum ingredi conabantur, armati prohibuerūt, disiectis muri partibus obiectu corporū præmunitis: ac per triduum sustinere fortiter dimicantes. Quarto autem die, Titum vehementius aggressum nequaquam ferre potuerunt. sed vi coacti, rursum quō antea refugerunt: ille autem

Titus clementia sua nocuit

Romani rursus sum urbe peruntur

Titus iterum secundo muro potitus est

Hh 4

interim

interim muro potitus, totam eius septentrionalē partem statim deposuit: in meridiana vero per turres præsidia collocavit.

De aggeribus in tertium murum, & oratione proliza Iosephi pro deditione facienda, & fame obessorum

Cap. XI

Iamq; tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur autem brevissimi temporis eius obsidio: spatiumq; consilij seditiosis esse dandum, si quid disturbance secundi muri aut famis metu remitterent. nec enim diutius eis prædas posse sufficere: & ipse otio cōmode utebatur. Nam cum dies advenisset, quo militibus oportebat alimenta distribui, in conspicuo hostibus loco ductis, iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autem prolatiis armis ex innolucris muniti procedunt, equitibus ornatos equos ducentibus: locaq; suburbana per multum spatium auro argētoq; lucebant. Illo autem spectaculo nihil aut iucundius suis, aut horribilius hostibus videbatur. spectantibus enim & vetera plena erant mœnia, & septentrionalis regio. quin & domos refertas intuentibus cerneret, nullamq; ciuitatis partem quam non infusa multitudo tegebat. metus autem quamvis audacissimos ceperat, omnem simul exercitum armorumque pulchritudinem cōspicientes, & ordinationem virorum. Et fortasse ad illam speciem seditiosi animos mutauissent, nisi malorum immanitate, quæ in populū cōmiserant, dandam sibi veniam à Romanis desperassent: imminente autem, si destitissent, morte supplicij, bello mori præstabili⁹ esse ducebant. præualebat etiam fatum, quod innocentes cum nocentibus, & ciuitatem cum seditiosis perire decreuerat. Quatriduo per singulas legiones alimenta consecuti sunt. Quinto autem die, cum omnia faciens Titus, nihil Iudæos pacatum cogitare sensisset, bifariam diuiso exercitu, Antoniam versus ad Ioannis monumentum aggeres inchoauit: ista parte superiorem ciuitatem captū iri cogitans, & per Antoniam templū. nāque hoc nisi cepisset, ne oppidū quidem tutum erat obtinere. In vtraque aut parte duo aggeres erigebantur, à singuli legionibus singuli. Et iuxta monumentum quidem operantes, à Iudæis & Simonis socijs infestantibus prohibebantur: ad Antoniam vero ab Ioannis socijs cum multitudine Zelotarū, non solum quia de superiore loco pugnabant, verum etiam quia machinis iam vti didicerant, paulatim enim vsus quotidianus aluit peritiam. Habebant autem balistas trecentas, & quadraginta tormenta saxorū, quibus difficiliorem aggerum extructionem Romanis efficiebant. Titus aut sibi saluam fore fortunā sciens, & periturā esse ciuitatē, vnā & obsidioni vehementer instabat, nec pœnitudinē Iudæis suadere cessabat: consiliumq; factis admiscens, & orationē sæpe armis efficaciorē cognoscens, tā ipsos vt saluari vellent rogabat, tradita sibi ciuitate, quæ iam capta videretur, quā & Iosephū allegabat, patria lingua verba facturū, sperās eos hominis gētilis monitu aliquid remissuros. Itaque Iosephus murū circuiens, simulque extra teli iactū stans, vnde exaudiri facilius posset, multis orabat, vt sibi ac populo parcerent, templo ac patriæ, neue contra hæc fierent alienigenis duriores. Romanos enim sancta reuereri, cū quibus nulla sibi societas esset, manusq; suas ad hoc vsque cohibere. ipsos vero in his edoctos, cū seruare possent, spōte ad eorum interitum ruere. quin potius viderent muros concidisse firmiores, leuicis vero infirmiores superesse: Romanorūq; vires cognoscere t sustinere nō posse hisq; seruire non esse nouum, neq; inexpertū Iudæis. Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare, tamē id in principio decere fieri. semel aut subditum, qui multo tempore paruisset imperio, iugū excutientē, malæ mortis cupidū non libertatis amatorem videri. Debere aut, dedignari dominos humiliōres, non quorum in potestate sunt omnia. Nā quid Romanos effugisse, nisi quod propter æstus aut frigora esset inutile? imò vero trāsisse ad eos vndiq; fortunā, deumq; per singulas nationes ducentem imperium, nunc esse in Italia. Hanc aut validissimam legem, tā feris bestijs quā hominibus esse præfinitā, potentioribus cedere: apud eosq; esse victoriā, apud quos robur fuerit armorū. Idcirco etiā maiores eorum, quanquam multum

multū & animis & corporibus & alijs subsidijs meliores, cessisse Romanis: quos nisi deum scissent illis fauere, nunquā perpeſſi fuissent. ipsos vero qua tūc re fretos resistere, cū ex magna parte capta sit ciuitas: ciues autē etiam si muros integros haberent, excidio pariter affecti sunt. Nec enim latere Romanos, quæ famem teneat ciuitatem: & modo quidē consumi populum, cōtinuo vero etiam belatores interituros: nā etsi Romani desierint, & ab obsidione cessauerint, neq; ciuitatē strictis gladijs irruerint, Iudæis tamen inexpugnabile bellum intus assidere, quod horis singulis aleretur: nisi forte cōtra famem quoq; arma caperent ac dimicarent, soli; possent etiam infortuniū superare. His addebat, optimū esse ante intolerabilem calamitem mutare sententiam: dūq;liceret, salutare consilium sequi. Nec enim antea gestorū causa succēdere Romanos, nisi ad finē vsq; insolentes essent: natura eos esse in imperio mansuetos, atq; iracundiæ præferre quod vtile est. Vtile autē putare, neq; ciuitatem vacuum viris, neq; desertam habere provinciam: idcirco velle imperatorem cū his dexteram iungere: nec enim cuiquam salutē daturum si viceperit ciuitatem, præsertim qui nec in extremis ei cladibus rogati paruerint. Breui autē murum quoq; tertium captū iri, priores qui capti sunt, fidem facere. & quamuis perrumpi tutamina non possint, famem pro Romanis pugnaturā. His monentem Iosephum multi in muro stantes vituperabant, multi vero cōuicijs, nonnulli etiam iaculis appetebant. Ille autē cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret, ad gentiles transit historias: Omiseri, vociferans, vestrorūq; auxiliatorum immēiores, armis & manibus cum Romanis bellum genitis, quasi quem aliū sic vicerimus. Quando autē non deus omnīū conditor, Iudæorum defensor est, si lædantur? Non resūpietis? Vnde progressi pugnatis, quantūq; auxiliatorem violatis. Non recordamini opera diuina parentū atq; hunc sanctum locum, quanta bella nobis aliquando peremit? Ego autem facta dei narrare auribus indignis horresco: sed tamen audite, vt cognoscatis non solum vos Romanis, sed etiam deo resistere. Nechias, qui tūc erat rex Ægyptiorum, idemque Pharaon vocabatur, cū infinita manu descendit, reginamque Saram materni nostri generis rapuit. Quid igitur vir eius Abraham proauus noster Armis credo vltus est iniuriam, Atqui ccc. & xvij. præfectos habebat, quorum singulis infinita multitudo parebat. An ipse quidē quiescere maluit absente deo puras aut manus ad hunc locum tendens, quem vos polluitis, innictum sibi auxiliatorem ad militiam legit, Nonne secunda vespere incorrupta regina remissa est ad maritum? Adorans autem quem vos gentili cæde cruetastis locū, ac tremens nocturnis somnijs Ægyptius exagitatus aufugit, auroq; & argento amarissimos deo donauit Hebræos, Dicā translata in Ægyptū maiorum nostrorum domicilia. Qui cū annos quadringentos tyrannis an regibus alienigenis subiacerent, armis ac manibus vlciſci possent, semetipsos deo potius permisere. Quis neſcit Ægyptum repletam omni genere serpentium, omnique morbo corruptam? Quis terram infructuosam? quis Nili defectionē, & continuas decem plagas? & ob hoc parentes nostros cū præsidio incruentos, & sine periculo deduci, quos deus sibi sacerdotes ducebat? An nō ab Assyriis raptam nobis sanctā arcam, Palæstina & Dagon simulacrū genuit, & tota gens quæ rapuerat: corruptis vero oculis corporum, ac per ea cū cibo visceribus exhaustis, cymbalorum ac tympanorum sono manibus noxiis reportauerunt, sanctū placationibus expiantes? deus erat qui hæc parētibus administrabat, propterea quod omissis armis ac manibus, eius se iudicio permisere. Rex Assyriorum Senacherib, cum totā ducens Asiam ad hanc urbem castra posuisset, num manibus humanis cecidit? nonne ab armis quiescentes in votis erant, & angelus dei in vna nocte infinitum deleuit exercitum? posteroq; die excitatus Assyrius clxxxv. milia reperit mortuorum, atq; ita cum reliquis Hebræos inermes, nec persequentes fugiebat? Scitis etiam in Babylone seruitium, vbi per annos lxx. populus exulans, non ante libertatem recepit, quā eam deo Cyrus donaret: qui eos etiam est proſecutus, iterumq; auxilia-

tori suo

tori suo sacerdotum more seruiebāt. Breuiter dicam, nullū est operæpretiū quod armis parentes nostri fecerint, aut nō sine armis deo permissa potestate impetruerint. Domi autē manentes, vt placebat iudici superabant. Pugnantes vero, semper de spe deciderunt. Nam vbi rege Baby loniorum urbē obsidente, contra Hieremiæ prædicationem Sedechias rex noster cum eo congressus est, tam ipse captus est, quam cum templo ciuitatem vidit excindi. Atqui videte, quanto ille rex vestris ducibus, eiusq; populus vobis erat moderatior. Denique Hieremiā vociferantem, inuisos esse eos deo propter delicta quæ in eum cōmiserant, captum iri autē nisi traderent ciuitatem, neque rex neque populus interfecit. Sed vos (vt intus gesta prætermittam, neque digne possum iniquitates vestras exponere) me, qui vobis salutem suadeā, querimini, telisq; appetitis irāti, quod vos vestrorū cōmonefacio peccatorū, nec dici ea toleratis, quorū quotidie facta cōmittitis. Idē tunc fuit, cum Antiocho qui dictus est Epiphanes obsidente ciuitatē, multis modis offēsa diuinitate, maiores nostri cū armis progressi, ipsi quidē in pugna perēpti sunt, oppidū vero ab hostibus direptum est: sanctūq; per triennium sexq; menses penitus desolatū est. Et quid pluribus opus est? Ipsos Romanos quis cōtra Iudeorum gentes ad militiā prouocauit? nonne indigenarum impietas? Vnde seruire cœpinus? Nonne à seditione maiorū, quando Aristobuli & Hyrcani furor, & inter eos contentio, Pompeiū intulit ciuitati, & Romanis deus indignos libertate subiecit? Denique tres menses obsessi, quanquam nihil quale vos in sanctum legesq; deliquerant, & maioribus ad bellum subsidijs utebantur, sese tradiderūt. Antigoni autem filij Aristobuli nescimus exitum? quo regnum obtinente, de⁹ iterum captiuitate persequabatur populum delinquentem. Et Herodes quidem Antipatri filius, Solum & Romanum adduxit exercitum. circumdati vero per sex menses obsidebantur, donec capti peccatorū suorū supplicia pependerunt: direptaq; est ab hostibus ciuitas. Ita nunquam genti arma data sunt. Oppugnationi vero sine dubio coheret excidiū. Oportet ergo, vt opinor, sacri loci possessores iudiciū deo de omnibus permittere: manusq; tunc humanas contemnere, cum à superno ipsi iudice non recedant. Vos autē quid ex his, quæ legis conditor bene dixit, egistis? Quid, quod is execratus est, prætermisistis? Quantū autē illos, qui cito periere, impietate superastis? nam occulta dedignātes peccata, hoc est furta, insidiasq; atq; adulteria, rapinis, cædibus certatis: nouasq; maleficiorū excogitastis vias. Sanctum vero templum, factum est omnium receptaculum: & indigenarum manibus pollutus est locus, quē Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legem nostram de suis moribus derogantes. Deinde post hæc in quem fuistis impij, hunc auxiliatorem speratis? Valde quidem iusti estis, supplices, purisque manibus adiutorem vestrum rogatis. Talibus rex noster precibus aduersum Assyriū supplicauit, cum magnum illum exercitum deus vna nocte prostrauit? Similia vero Assyrijs Romani committunt, vt etiam similem vltionem speretis? Nam ille quidem ab rege nostro accepta pecunia, vt vastitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando ad incendiū templi descendit: Romani autē solenne poscunt tributū, quod parentes nostri eorum parentibus pensabant, Et si hoc impetrauerint, neq; populāntur ciuitatem, neque sancta omnino tangunt. Cōcedunt autem vobis familias liberas & possessiones tenere, sacrasq; leges saluas manere patiuntur. Insania est profecto, sperare deum talem circa iustos fore, qualis iniustis apparuit: præsertim qui statim vlcisci nouerit cum oportet. Denique Assyrios prima nocte, qua castra ciuitati admonerant, fregit. Quod si etiam vestram progeniem liberaret, Romanos vero dignos pœna iudicaret, confestim eis illo tempore sicut Assyrijs irasceretur, quo genti manus Pompeius attulit, quo post illum Sosius ascendit, quo Galilæam Vespasianus excidit, postremo non nūc Titus ciuitati appropinquaret. Sed neque Magnus, neque Sosius quicquā passi sūt & ciuitatē victoria ceperunt. Vespasianus autē ex bello quod nobiscū gessit, etiā imperiū adeptus est. Nam Tito quidem etiam fontes nunc yberiores proflunt, qui prius

qui prius vobis aruerant. Deniq; ante eius aduentū scitis & Siloam & oēs extra ciuitatē fontes adeo defecisse, vt ad vtrūq; aqua mercaretur. nunc aut ita hostibus nostris largi sunt, vt nō modo ipsis & iumentis eorū, sed etiam hortis sufficiant. Deniq; huius prodigij, & ante periculū factū est in excidio ciuitatis, quando supra memoratus Babylonius rex cū exercitu aduenit, qui & captā ciuitatem incendit & templū: quamuis vt opinor nihil tunc illi tantū, quantum vos impie nunc, cōmīssissent. Itaq; sactis relictis, deum fugisse putauerim: hisq; nunc adesse, quibus cū bellum geritis. An ~~bōas~~ quidem vir domum flagitiolam fugiet, & domesticos oderit: Deū vero malis vestris inherere arbitramini, qui etiā occulta conspiciat, & audit omnia quæ tacentur? Quid autē apud vos tacetur? quid celatur? quid non etiam inimicis planū factum est? Iniquitates enim vestre velut in promptu neminē latent: inq; dies singulos, quis peior sit, certamen habetis, atq; ita nequitia, vt virtutem demonstrare contenditis. Veruntamen reliqua salutis via est, si vclitis, & diuinitas cōfessis ac poenitentibus solet sese placabilis offerre. Arma proijcite, pudeat vos patrię iam dirutę, conuertite oculos, & aspiciate eius quam proditis pulchritudinem, quale oppidum, quale templū, quā multarū gentium munera. Quis in hæc flammās adducit? quis hæc iam nō esse desiderat? Et quid est hoc quod saluum esse debeat dignius? o duri & lapidibus stupidiores. Si hæc non veris luminibus cernitis, saltem familiarū vestrarū miseremini. Versentur in conspectu cuiusq; filij, coniuges, & parentes quos, paulo post aut bellū aut fames absumpserit. Scio quia vnā cū his periclitabitur mihi mater & cōiūx, & familia non ignobilis, domusq; olim clarissima. Et fortasse propterea me quis quā hæc suadere crediderit: Interficite illos, accipite mercedem salutis vestre sanguinē meū. Ipse quoq; mori paratus sum, si post me respiciatis. Hæc Iosēpho vociferante cum lachrymis, seditiosi quidē neq; animos flexerūt, neq; tu tam sibi mutationē fore iudicauerūt. Populus vero ad profugiendū cōmotus est, & alij possessionib⁹ suis, alij rebus charissimis exiguo pretio venūdatis, aureos, ne latrones eos deprehenderēt, transglutiebant. quū vero ad Romanos elapsi fuissent, exonerato ventre habebant vsui necessaria. Titus enim plerosque per agros, quō vellet quisque pergere, dimitebat: idq; magis eos ad perfugium hortabatur, quod & intestinis malis carebant, nec Romanis seruiebant. Ioannes autē & Simon cum socijs, ne his magis pateret exitus, quā Romanis aditus, obstruebant: & qui vel umbram suspicionis dedisset, continuo necabatur. Ditiorebus quidem manere etiam sicut profugere, par causa erat pereundi: nam quasi transfugere voluisset, propter patrimonium quisque occidebatur. Cum famē autem crecebat desperatio seditiosorum, & in dies singulos vtrūque malum amplius accendebatur. Et palām quidem nulla erant frumenta, irrumpentes autem scrutabantur domos. Et siquidem inuenissent aliquid: eos qui negauerant verberabant: si vero nihil inuenissent, quasi diligentius celauissent, tormentis itidem afficiebant. Habendi autem argumento erant corpora miserorum, cum ea quæ solidis viribus starent, abundare cibo putarentur. Tabidi autem transfigebantur: nec rationis esse videbatur, statim famē morituros occidere. multi vero clām vniuersa bona sua vno frumēti modio, qui ditiores essent, itemq; pauperes ordeī permutarunt. Inclusi deinde intimis ædium tectis, quidam summa penuria infectum triticum comedebant. panē alij conficiebant, vt necessitas metusque monuisset. Et mēsa quidē nusquam apponebatur, sed incoctū subtrahentes igni cibum diripiebant. Miserabilis autē erat victus, dignūq; lachrymis spectaculū, cum potentiores quidē plus haberent, infirmiores autem iniuriam deplorarent, quippe cum famē super omnes clades haberetur. Nihil enim sic perdit hominē vt pudor: nā quod reuerentia dignum est, in famē negligitur. Denique vxores viris, & filij parentibus, & quod miserrimū, matres cibū infantibus ex ipso ore rapiebant: & marcescētibus inter manus charissimis nemo parcebat, quin vitæ guttas auferret. Edētes vero talia nō latebant, sed vbiq; aderāt qui ista diriperēt. Nā sicubi clausam domum

domū vidissent. eos qui intus erant, cibū capere hoc suspicabātur indicio: statimque ruptis foribus irruebant, victūq; iam contusum dentibus, ex gutture penē reuocabant, ipsos faticibus strangulantes. Pulsabantur autē senes ne cibū defenderent: lacerabantur mulieres, ea quę haberent in manibus occultantes: nullaq; miseratio vel cani erat capitis, vel infātis: sed abstractos pueros & ex buccella pēdentes, humo allidebant. Si quis autē incurrētes anteuenisset, quodq; rapturi fuerant deuorasset, tanquā læsi cruentiores erant. Acerbissimos autē cruciatus excogitabant, dūmodo alimenta reperirent: nunc excruciatēs genitaliū vias, nūc virgis acutis podices transfigēdo. horrendaq; etiam auditu quis patiebatur: in vnius panis confessionem, & vt vnum pugnū farinæ abditū indicaret. Tortores autem nec esuriebant (minus enim crudele videretur, quod necessitas imperaret) exercentes autē dementiam suam, sexq; sibi dierū com meatū pręparantes, hisq; occurrentes, qui per Romanorum custodias agrestis oleris herbarūq; gratia colligēdā rū nocte erepissent, cum iam se hostes euasisse credebant, quę attulissent eripiebant: multūq; supplicantibus, & horrible dei nomen implorantibus, vt aliquam partem sibi concederent eorū, quę cum periculo sibi collegissent, nihil penit⁹ dābāt: gratūq; videbatur, si spoliati nō perirent. Hęc quidē humiliores à satellibus patiebantur. Honorativero ac diuites ad tyrannos perducebantur, quorū alij in fidiarū fallo accusari occidebantur, alij quia Romanis proderent ciuitatem. Et plerūq; delator subornatus indicabat, quod profugere voluissent. Si vero quem Simon expilasset, eum ad Ioannem remittebat: & quem Ioannes expoliasset, eum Simon excipiebat: sibi que inuicem propinabant sanguinem popularium, miserorumque cadauera partiebantur. Et dominandi quidē causa erat in vtroque dissensio, scelerum vero concordia. Nam qui ex alienis malis partem alteri, sibi totum vendicans, non dedisset, nequissimus videbatur. Et qui nō accepisset, velut boni alicuius damno dolebat, quia crudelitatis parte caruisset. Singillatim quidē iniquitates eorū explanare non potero: vt autem breuiter dicam, neque aliam ciuitatem vnquā talia perpeffam puto, neque vllam nationem post hominum memoriā malitia ferociorem fuisse. Postremo etiam gēti Hebręorum maledicebant, vt minus in ipij viderentur in alienos. Veruntamen, quod erāt, & seruos se, & conuenas & degeneris gentis abortiones esse confessi sunt. Denique ciuitatem ipsi euertere, & Romanos inuitos hanc tristem admittere victoriā coegere: tardiusque venientem in templum ignem penē traxere. Denique cum hi ardere superiorem ciuitatem vidissent, neque doluere, neque illachrymāre: sed apud Romanos qui hęc paterentur inuenti sunt. Verum hęc quidē suo loco postea cum rerum documentis dicemus.

De Iudęis crucifixis & aggeribus combustis.

Cap.

XII

Tito autem aggeres proficiebant, quamuis à muro milites male afficerentur: parte vero equitatus missa, iussit per valles ad alimenta cōportanda exeuntibus insidias tendi. Erant autem in his nonnulli etiam pugnatōres, quibus iam minime pręda sufficeret: maior vero pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus. nec clām enim seditiosis fieri posse sperabant, vt cū coniugibus ac liberis diffugerent: eosq; latronibus relinquere non patiebantur vice sua iugulandos. Audaciores autē faciebat ad exeundum fames, restabatq; iam latitantes egredi, & ab hostibus capi. Deprehensi autem necessitate repugnabant, metu supplicij, seroq; videbantur supplicare: post pugnam itaque verberati, & ante mortē modis omnibus excruciatī, contra murum cruci suffigebantur. Tito quidē miserabilis videbatur ista calamitas, cum Iudęi in dies singulos quingenti, nonnunquam etiam plures caperentur. Sed neque captos dimittere tutum erat, tantamq; asseruare multitudinem custodū videbat esse custodiam, maxime vero propterea non prohibuit, citius eos existimans ea facie remissuros.

furos, tanquam similia passuros, nisi se dedidissent. Milites autem diuersis modis suffigebat, ira & odio & ludibrij causa: & propter multitudinem quam cepissent, iam spatium crucibus deerat, & corporibus cruces. Seditiosis vero tantum defuit, ut ea clade mouerentur, quod etiam in contrarium eis cessit, ad deterrendam reliquam multitudinem. Transfugarum enim familiaribus ad murum tractis, & si qui erant popularium prouiores ad pacem, & quæ paterentur qui ad Romanos profugerent, demonstrabant: & qui comprehensi tenebantur, eos supplices non captiuos esse dicebant. Ea res multos perfugere cupientium, donec verum cognoscere tur inhibuit. Fuerunt autem qui statim dilapsi sunt, quasi ad verum supplicium properantes. Illatam enim ab hostibus mortem, comparatione famis requiem esse ducebant. Multis autem captiuorum Titus etiam manus abscidi precepit, eosque ad Ioannem & Simonem intromisit, ut propter calamitatem nec viderentur profugi, nec crederentur: saltem nunc desinerent admonens, ne se compellerent ad excidium ciuitatis: sed luerentur in extremis mutata voluntate, & proprias animas, & patriam tantam & templum, cuius participem non habebant. simul autem aggeres circumueundo, operantes urgebat, veluti factis verba non multo post secuturus. Ad hæc in muris stantes, & ipsum Cæsari, & patri eius maledicebant, mortemque se contemnere clamabant, eamque seruituti recte præferre: multa vero mala Romanis facere dum sperant, nec se nec patriam curantes, ut ipse diceret, perituros: mundumque deo templum hoc melius esse: quamuis & id seruaturus sit qui incoleret: quem ipsos quoque auxiliatorem habentes, omnibus interminationibus illusuros. quibus facta non adfore: finem enim dei esse. Talia conuicijs admiscetes vociferabantur. Et inter hæc Antiochus quoque aderat Epiphanes, multos alios armatos secum ducens, & præterea caterua stipatus qui Macedones appellabantur, omnes statura pares & paulo maturiores adolescentibus, more Macedonum instructi armis & eruditi. unde etiam nomen habebant, plerique tamen famam gentis æquare non poterant. Omnium enim regum qui Romanis parebant, felicissimum Comagenum fieri contigit, prius quam fortuna mutaretur. Ostendit autem ille quoque in senecta ætate, nullum ante mortem beatum dici oportere. Cæterum filius eius adhuc eo vigente præsens se mirari aiebat, quidnam esset quod Romanos adire pigebat muros. erat enim bellator ipse naturaque promptissimus, tantusque viribus, ut multum peccaret audacia. Cum vero Titus ad hoc subrisisset, laborumque communem esse dixisset, sicut erat Antiochus cum Macedonibus in murum impetum fecit. & ipse quidem pro viribus suis ac peritia cauebat tela Iudæorum, sagittis eos appetens: adolescentes autem omnes præter paucos attriti sunt. Nam pudore promissionis diutius pugna certauerant, & ad extremum multi faucij recessere: hoc reputantes, quod etiam viris Macedonibus vincere cupientibus, fortuna opus sit Alexandri. A Romanis enim duodecimo die mensis Maii aggeres inchoati, vix nono & vigesimo perfecti sunt, cum totos dies septem & decem laborassent: ingentes enim quatuor iacti sunt. & vnus quidem qui erat ad Antoniam, & à quinta legione fuerat extructus, contra medium stagnum, quod Struthium vocatur: alter vero à duodecima viginti cubitis distans. Decima vero legio, quæ supra memoratis præstabat, in septentrionali parte opus erexerat, vbi stagnum est quod appellatur Amygdalon. Ab hoc autem quintadecima legio triginta discedentem cubitis aggerem fecit ad pontificis monimentum. Iam vero admotis aggeribus, Ioannes subfossa intus terra usque ad aggeres Antoniam versus, dispositis per cuniculum sudibus, opera suspedit: illataque sylua pice ac bitumine illita, ignem immittit: succensus autem fulcimentis, fossa repente subsedit, cumque magno sonitu in eam aggeres decidere. ac primo quidem cum puluere fumus ex alto excitatus est, cum igne ruina concluderet. peresave ro materia qua premebatur, flamma iam clarior apparebat. Et Romanos repetini quidem facti stupor occupat: molitionem vero Iudæorum ægre ferebant: iamque se vicis se credentium & spes eo casu refrizit, & in posterum subuenire aduersus ignem minus

Manus abscidit
 multis captiuo-
 rum

Conuiciatu
 deorum in Titum
 & milites.

Struthium

Stagnum Amy-
 gdalon

Aggeres sunt
 censi

utile videbatur, etiam si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo vero post, alios etiā aggeres Simon cum socijs aggreditur. illa enim parte Romani ad motis arietibus cocutere murum cœperant. Tephtheus aut quidam ex Garſi ortus, ciuitate Galilæe, & Megassarum ex regalibus famulis Mariammes, cumq; his Adiabenus quidā, filius Nabatei, nomen habens ex fortuna Agiras, cuius est interpretatio claudus, raptis facibus in machinas euolarunt. hisq; viris neq; audaciores in illo bello extra ciuitatem apparuisse, neq; magis horrendi. nam velut in amicos, nō in agmen hostium excurrerent, nihil cunctati sunt aut subſtitere: sed per medios inimicos facto impetu, machinas incēdere. acti aut missilibus, & gladijs detruſi, nō prius à periculo demoti sunt, quā ignis instrumenta corripere, Sublata vero iam flāma, Romani quidē concurrenter ē castris, auxilio properabant: Iudei vero ex muro eos prohibebāt, manusq; cum his conferebāt, qui flammās extinguere conarent, proprijs corporibus nullo modo parcētes. Et illi quidē arietes igni subtrahere, cum eorū tegmina cremarentur: Iudei vero etiā per flammās eos retinere certabant. & quāuis feruens nacti essent ferrū, tamen arietes nō amiserunt. Hinc aut flamma tranſijt in aggeres, & auxiliantes præueniebat incendiū, Itaq; Romani flāma circūdati, quoniā seruare posse opera desperabāt, in castra discedunt. Iudei vero magis instabant, cū semper eorū numerus cresceret, ex ciuitate accedētib; adiumentis, minusq; cautos haberent impetus, freti victoria. progressi aut vsq; ad munimēta castrorū prælio cum eorū custodibus decertabāt. Est enim statio pro castris per vices succedentiū armatorū, & acerbissima in eos sanctio Romanorū, vt qui loco de qualibet causa cessisset, occideretur. hi pœnali exitio gloriosa morte prælata, steterunt fortiter: eorūq; necessitate simul ac pudore, plurimi fugientiū redierunt: ballistisq; in muro dispositis, ex ciuitate accedētem multitudinē prohibebant, nihil pro cautione siue tutamine suorū corporum prouidentē. nam quoscunq; obuios habuissent, cū his congregiebant Iudei: & in spicula irruentes incaute, ipsi corporibus inimicos feriebāt. Sed neq; hi actis magis quā fiducia superabāt, & Romani plus audacię quā quod male tractarentur, cedebāt. Iam vero Titus aderat ab Antonia, quō secesserat, locū alijs aggeribus prospiciens: multūq; increpatis militibus, si cum hostiū muros obtinerent, in suis periclitaretur, & velut ex carcere contra se dimissis Iudeis, obſessorū paterentur ipsū fortunā, ipse cum electis militibus hostes à latere circūuenit: illi autem cum in ora ferirentur, cōtra cum conuersi durabant. mixta vero acie, puluis quidem lumina, clamor vero aures exuperabat, neq; aut amicum quisquā internoscere poterat aut inimicum. Iudeis aut non tam virium fiducia, quā tum salutis desperatione perseverantibus, etiā Romanos pudor amorū & glorię & præsentia periclitantis Cæsaris reddidit fortiores. Itaq; putauerim eos ad extremū nimia ferocitate animorū, vel totam multitudinem Iudeorum fuisse rapturos, nisi præuenito pugne momento, in ciuitatem se recepissent. Corruptis aut aggeribus Romani morore tenebantur, quod tam longū laborem vna hora perdidere, & multi quidem solutis machinis captum iri ciuitatem iam desperabant.

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolymam
triduo. Caput XIII.

Titus aut cum ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidē placebat, omni admoto milite vi muros experiri: adhuc enim Iudeos cū exercitus parte dimicasse, vniuersū vero militis impetū tolerare nō posse, verū sagittis esse obruendos. Prudentiores aut rursus aggeres fieri suadebant: alij & sine aggeribus assideri, gressus eorum tantummodo obſeruādo, ac ne victus intro ferretur monebant, & ciuitatē fami relinquere, neq; cum hoste manu cōſtigere: nec enim expugnari eorum confidentiam posse, quibus optatum est ferro procumbere, vel etiam sine hoc interficere, quę ſæuior est cupiditas. Ipsi aut Tito, cessare quidem prorsus tanto cum exercitu, honestū non videbatur: & pugnare cum his superuacuum, qui semetipsos perdituri essent. Aggeres, autem fieri impendiorum penuria operosum

operosum indicabat, egressus vero ciuitatis obseruari, operosius. Nec enim circumdari eam propter magnitudinem locorumq; difficultatē, ab exercitu posse, & præterea ad excursus incautum: contra manifestam vero viam obseruatam, occultas vias excogitatos Iudeos, tam necessitate quā locorum scientia. Si quid autē clām esset illatum, diutius obsidionem trahendam, verendumq;, ne victoriæ gloriam diminuat temporis longitudo. Hęc enim cuncta quidem effici posse, sed celeritatem antē gloriā duci; debere tamen si celeritate vti velit & cautione, totam muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo omnes exitus posse præcludi: & Iudeos aut omnibus modis salute desperata, ciuitatē tradituros, aut fame victos facillime capiendos. aliter enim se nō posse quiescere. Verum & aggeres curaturū esse, cum infirmiores habeat qui prohibeant. Quod si cuiquam magnū opus & inextricabile videatur, eum cōsiderare debere, quod neq; paruum opus Romanos decebat facere: & sine labore magnū quid perficere, ne deo quidem facile sit. His dictis duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera distribuere. Diuinus autem quidam impetus militibus incidit: ambitumq; partiti, non solum rectores inter se, verum ipsi etiam ordines certabant. Et miles quidem decadarcho, decadarchus autem hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorum vero ostentatio, ad duces vsq; pertinebat, ducum vero certamina Cæsar ipse diiudicabat. In dies enim singulos circuiens, opus sæpissime inspiciebat. Cœptum enim à castris Assyriorum, vbi ipse tendebat, ad inferiorem Cēnopolim murū duxit. Hinc per Cedronem ad Elæon montem reuertens, à meridie montem complectitur, vique ad saxum quod Peristereonos vocatur, eiq; proximum collem, qui super vallem imminet Siloam, ac inde ad occidentem flexo ædificio, ad vallem fontis descendit. Hinc subiens ad Anani pontificis monumentum, circumdato monte, vbi Pompeius castra posuerat, ad septentrionalem redit regionem. Et cum processisset ad vicum, cui nomen est Erebinthonicus, post illum Herodis monumentum ab oriente clausum castris suis coniunxit, vnde cœperat. Murus quidem vno minus quadraginta stadiorum erat. Ad hoc autem foris castella tredecim ædificata sunt: eorum gyrus denis stadiis numerabatur. Totum autem opus triduo constructum est, vt id quidem dignum mēsis videretur, celeritas vero fide careret, Muro autem circūclusa ciuitate, per castella custodibus collocatis, primam quidem vigiliam noctis ipse circuiens explorabat: secundā vero Alexandro permiserat: tertia vero obtigit legionum ducibus. Somnos autem vigiles inter se fortiebantur, totaq; nocte per castellorum spatia circuibant.

*Urbs circumdata
tur muro*

*Ambitus muri
Castella*

De fame Hierosolymorum & secundo aggere extructo. Cap. XIII.

Iudæis autem cum exundi facultate, omnis etiam spes salutis adempta est: atq; iam fames, totas domos ac familias depascebat. Et tecta quidem plena erant mulieribus exanimatis, atque infantibus: viarum autem angusta senibus mortuis. Adolescentes autem ac iuuenes turgidi, velut vmbra mortuorum, per fora versabantur: & vbi quem casus occupauerat, decidebant. Sepelire autem funera, neque poterant præ labore, & eos quibus aliqua vis supererat, pigebat, & propter multitudinem mortuorum, & quod de ipsis erat incertum. Denique super eos quos sepelierant, multi moriebantur. Multi autem ad sepulchra, priusquam fati dies veniret, & vini properabant: neque luctus in illis calamitatibus, neque fletus erat, sed fame superabantur affectus. Siccis autem oculis, & corruptis oribus, qui tardius morerentur, eos qui ante se requiescerent, tuebantur. Altum vero silentium ciuitatem, plenāque mortuis nox comprehenderat, & latrones his acerbiores. domos enim, quæ tum sepulchra erāt, & cadavera spoliabant, & velamina corporibus detrahentes, cum risu egrediebantur. hisq; gladiatorum mucrones probabant: nonnullosque iacentium adhuc spirantes, ferro experiendi causa transuerberabant. Si quis autem manum rogasset aut ferrum sibi commodari, quo famem euaderet, superbissime negligebatur. Animas vero efflantium quisq;, in morte templum obtutibus intuebatur, cum viuos relinqueret.

Hi z seditiosos.

*Iterum extru-
tur aggeres*

seditiosos. Illi autem, primo quidem sumptu publico iubebant mortuos sepeliri, cum factorem ferre non possent: deinde quod non sufficiebant, in valles eos ex muro præcipitabant. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus vidit, altæq; faniem tabefactis corporibus defluentem, ingemuit: & extentis manibus deum testabatur, factum illud suum non esse. Ciuitas quidem ita erat affecta. Romani vero, cum iam nemo seditiosorum auderet excutere (nam etiam eos moror, famesq; tangebat) dies lætos agebāt: frumenti, aliarumq; rerum necessariarum habentes copiam, de Syria proximisq; prouincijs. multi autem iuxta murum stantes, magnamq; alimentorum abundantiam demonstrantes, satietate sui famem hostium incendebant. Seditiosis autem nihilo magis calamitate cedentibus, Titus reliquias populi miseratus, & properans saltem hoc liberare quod superest, iterum aggeres inchoabat, quanquā difficulter materiam reperiret. omnes enim cinitati proximas sylvas, opera prima consumpserant. à nonagesimo vero stadio milites alias congerebant: & ad Antoniam solam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres struebantur. Cæsar autem agmina circuiens, atq; opus vrgens, quod in manibus eos haberet latronibus ostendebat. Sed illis pœnitudo planè perierat: & animis ac corporib. separati, vtrisque velint alienis utebant. Nec enim vel animas affectio mansucta, vel corpora dolor tangebat, qui etiam mortuam plebem, quasi canes lacerabant, replebantq; languentibus carcerem.

De cæde Iudæorum intra & extra Hierosolymam Cap. XV.

*Matthias a Si-
mone occidi-
tur.*

DEnique Simon Matthiam, per quem obtinuerat ciuitatem, excruciatum peremit. Boethi filius erat, ex pontificibus populo maxime fidelis & charus. Is, cum à Zelotis male populus tractaretur, quibus iam Ioannes accesserat, vt adiutorem Simonem reciperet, populo persuasit: nulla cum eo prius habita pactione, nec aliquid mali metuens. Ingressus autem ille, postquam obtinuit ciuitatem, inimicum eum æque atq; alios esse dicebat, qui pro se consilium dederat, velut hoc simplicitate suasisset: productumque eum & accusatum, quod cum Romanis sentiret, morte damnavit, ne purgationis quidem ei facultate concessa, cum tribus filiis suis. quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autem se occidi, quam filios obsecrantem, atq; hanc pro illa, quod ciuitatem ei aperisset gratiam postulantem, vt augetur eius dolorem, nouissimum iussit interfici. Ille quidem super cæsos in conspectu suo filios iugulatur, coram Romanis productus: ita enim Simon Anano Bamadi filio præceperat, qui erat eius satellitum crudelissimus, cauillatus si quid eum iuuarent, ad quos exire voluisset. corpora vero sepeliri prohibuit. Post hos Ananias quidam pontifex, ælius Masbali, nobilis, & scriba curiæ, vir fortis, ex Ammaus genus ducens: & cum his quindecim ex populo clariores necantur. Iosephi vero patrem conclusum asseruabant: missosq; præcone denunciāt: ne quis in ciuitate degentium vel colloqueretur cū eo, vel in vnum veniret: prodicionis metu proposito: & eos qui hæc cum illo deferrent: ante quæstionem perimebant. Ista videns quidam Iudas filius Iudæ: vnus ex numero præfectorum Simonis: qui turrin ab eo sibi creditam custodiebat: fortasse quidē nonnihil etiam misericordia crudeliter pereuntium, magis autem sui prouidētia conuocatis decem fidissimis contubernalium: quousq; tandem, inquit, hæc mala sustinebimus? quā mve salutis spem habemus, seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat, Romanivero penè intus sunt. Simon autem bene quoq; meritis infidelis est: metusq; etiam apud eum pœnæ, & apud Romanos certa fœderis detera. Ergo age, tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatem. Nihil autē graue Simon patietur, si cum de se desperauerit, pœnas citius pendet. His ubi decem assensu sunt, mane cæteros quos subiectos habebat, per diuersum dimittit, ne quid eorum quæ cogitauerat proderetur. ipse vero de turri hora tertia Romanos inuocabat. illorum autem alij præ superbia contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat, velut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea vero, cum

*Ananias ponti-
fex occiditur
Iosephi pater.*

Titus

Titus ad murum cum armatis succederet, ante rem Simon cognouit, turrinque velociter occupat: Romanisque eos inspectantibus custodes peremit, & per murum proiecit corpora mortuorum. Ibiq; circueis Iosephus (nec enim rogare cessabat) *Iosephus lapide vulneratus* caput vulneratur lapide, statimq; attonitus cadit. Excursus autem ad eius casum factus est Iudeorum: abreptusq; esset in ciuitatem, nisi Cæsar misisset qui eum protegerent. Illis autem pugnantibus, Iosephus quidem tollitur, parum quod ageretur intelligens. seditiosi vero, tanquam interfecto quem maxime cupiebant, cum lætitia conclamauerunt. Spargitur autem hic rumor per ciuitatem: ex quo residuam multitudinem mœror tenuit, vere perisse credentē, cuius fiducia profugere cogitabant. Audito autē Iosephi mater in carcere, mortuum esse filium suum, ad *Mater Iosephi* custodes quidē, ex Iotapatis hoc ait certo se credere, nec enim uiuo potiri. Secretum autem fletus, ad ancillas: hunc, inquit, fœcunditatis recepisse fructum, quod ne sepelire quidem sibi filium licuisset, à quo sepeliri sperasset. Verum ne illam quidem mendacium diutius cruciauit, neque latrones refecit. Cito enim curato vulnere Iosephus resipuit: progressusq; clamabat, illos sibi non multo post vulneris poenas duros. populum autem rursus ad fidem hortabatur. vnde populo quidem fiducia, seditiosis vero stupor incidit eius aspectu. Profugorum autem alij ita tim de muro necessitate profiliebant: alij velut ad pugnam cum lapidibus progredi simulant, mox ad Romanos profugiebant. Hos autem sœuior ea quam intus pertulerant fortuna consequebatur: & fame, quam domi reliquerant, velociorem apud Romanos inueniebant ad exitium satietatem. aderant nanque inflati ex inedia, & velut morbo intercutis aquæ turgidi. deinde vacuacæ replentes corpora dirumpebantur: nisi qui periti desideria cohibuissent, paulatimq; cibum desueto corpori obrulissent. Verum & eos qui hoc modo seruarentur, alia plaga suscepit. Quidam apud Syros ex transfugis deprehenditur, è fimo ventris aureos colligens. Transglutientes autem (vt supra diximus) eos veniebant, quod cunctos seditiosi scrutabantur: & maxima vis auri fuerat in ciuitate. deniq; duodecim atticis comparabant, quod antea vigintiquinque valebat. Verum hac arte per vnum detecta, totis castris fama percrebuit, quod auro transfugæ pleni venirent. Arabum autem multitudo & Syri, scissis ventribus supplicium minitabantur. Et hac ego clade nullam credo sœuiorem contigisse Iudeis: vna denique nocte duorum milium patefacta sunt viscera. Et hac Titus iniustitia cognita, penè iussisset autores circumfuso equitatu iaculis appeti, nisi magna fuisset multitudo noxiorum multoq; plures puniendi, quam qui fuerant interempti. Cōuocatis autem auxiliariis ducibus, itemq; militum Romanorum (nam etiā militum quosdam hæc tangebatur inuidia) vtriusq; iratus dicebat: si qui militum suorum hæc committerent lucri causa incerti, nec arma propria quisquam erubesceret auro argētoq; facta: Arabes autem & Syri, primo in alieno bello licenter calamitates inferrent: deinde crudelitatem in cædibus & in Iudeos odia Romanis ascriberent. hæc enim quosdam suorum milites infamia participare. & his quidem mortem interminatus est, si quis in eadem postea repertus fuisset audacia. ad legiones autem mandata dedit, vt suspectos inuestigarent, atq; ad se deferrent. Verum profecto auaritia contemnit omne supplicium, sœuisq; hominibus lucrandi amor innatus est: nullaq; omnino calamitas plus habendi cupidini comparatur. Imò vero hæc aliās, & modum habent, & metu subiugantur. Deus autem, qui damnauerat populum, omnem viam salutis ad interitum verterat: denique id quod cum pœna interdixerat Cæsar, occulte in profugos admittebatur. Et si quis transfugisset, circumspectantes ante ne quis Romanorum videret, eos scindebant, & ex visceribus quæstum nefarium trahebant. in paucis autem reperiebatur, & plerisque sola spes consumebat. Hic quidem casus multos transfugarum reduxit,

De sacrilegio circa templum & relatis ex vrbe cadaueribus & fame.

Caput

XVI.

Li

Ioannes

Donaria tem-
pli a Iohanne
rapta

Iohannes autem, vbi rapinæ ex populo defuere, ad sacrilegium sese conuertit: multaq; donaria templi retinens, multaq; vasa diuinæ rei ministerio necessaria, crateras, & lances, & mensas, ne vrceolis quidem abstinuit, quos Augustus eiusq; vxor miserat. Romanorum quidem imperatores honorauerunt semper templum atque ornauerunt: tunc autem Iudæus etiam alienigenarum dona distrahebat. ad socios autem dicebat, sine metu diuinis abuti debere, qui pro deo, qui pro templo militarent, & ex ipso ali. Proptereaq; sacrum vinum, & oleum, quod sacerdotes sacrificijs reservabant, tutum erat effudisse. nanque in templo & multitudini distribuit, & illi sine horrore vngebantur & potabant. Non equidem recuso dicere, quæ dolor iubet. Puto si Romani contra noxios venire tardassent, aut hiatu terræ deuorandam fuisse ciuitatem, aut diluuium perituram, aut fulmina ac Sodomæ incendia passuram. multo enim magis impiam progeniem tulit, quàm quæ illa pertulerat. denique cum eorum pertinacia desperata, totus populus interiit. Et quid opus est singulatim narrare clades? Mannæus Lazari filius, transgressus ad Titum, per vnâ portam quæ sibi credita fuerat centum & quindecim milia & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die castra propè ciuitatem posita sunt, ex die quartadecima mensis Aprilis, vsque ad calendas Iulij. hæc autem immensa est multitudo: nec tamen ipse fuit appositus portæ, sed publicam mercedem diuidens, mortuos ex necessitate numerabat. cæteros enim propinqui sepeliebant. sepultura autem fuit, elatos ex oppido proijcere. Post hunc autem nobiles profugi, omnia mortuorum egenorum sexcenta milia portis eiecta nunciabant: aliorum vero numerum minime posse comprehendere: cum autem pauperibus efferendis non sufficerent, congesta in maximis ædibus cadauera esse inclusa. & frumenti quidem modium venisse talento. post autem vbi muro circumdata ciuitate, ne herbas quidem legere iam liceret, ad hoc, necessitatis quosdam fuisse compulso, vt cloacas rimarentur, boumq; veterem fimum alimētum haberent. sterqusq; collectum, quod ne visui quidem tolerabile fuerat, cibus erat. Hæc Romani quidem audientes miserati sunt: seditiosos autem ne videntes quidem poenitebat, sed patiebantur vsque ad ea progredi. fatum enim eos rediderat cæcos, quod iam & ipsis imminebat & ciuitati.

Stercoris bouum
vesci coacti.

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO LIBER SEPTIMVS.

De suffossione murorum, succensione aggerum & Sabino oppugnante murum.

CAPVT PRIMVM.

Clades quidem Hierosolymorum in peius quotidie procedebant, cum & seditiosi magis accenderentur aduersus inclusi, postquam populum fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo congestorum in ciuitate cadauerum, & visu horrenda erat, odoremq; pestiferum emittebat, cum excursus etiam pugnantium moraretur.

Nam veluti per aciem ruerent, plurima cæde excitata, conculcare mortuos cogeantur: & qui super eos pedem ponerent, neque miserabantur, neq; horrebant: nec saltem sibi augurio fore putabant contumeliam mortuorum. Gentili autem cæde polluti, dexteras ad extremum bellum præparabant, tãquam exprobrantes deo (vt mihi videtur) supplicij sui tarditatem. non enim spe victoriæ maior pars eorum, sed desperatione salutis ferocius ferebatur. Romani au-

tem

tem quamvis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra viginti & vnum dies aggeres erexerunt, attonsis omnibus ad nonaginta vsq; stadia circa oppidum lucis. Erat autem miserabilis terræ facies. nā quæ antea arboribus & paradisis ornata fuerat, ea tunc deserta præcisus vndiq; arboribus cernebatur: nec vllus qui pridem Iudæam viderat alienigena & suburbana pulcherrima ciuitatis, cum eius solitudinem tunc videret, continere lachrymas poterat, vel non gemere mutationem quantum pristinis derogasset. Omnia nanque insignia pulchritudinis, bellum deleuerat: nec si quis subito aduenisset, qui locum prius scierat, cum cognosceret, sed præsens quæreret ciuitatem. Romanis autem ac Iudæis finitum opus aggerum, par faciebat timoris initium, nanq; hi, nisi eos quoq; exurerent, captum iri ciuitatem putabant: Romani autē, fortasse nec voluntatē sibi fore illis incensis alios parare. nam & materiæ defecerant: & labori quidem corpora militum, crebris vero offensionibus animi cesserant. Verum ciuitatis cladi- bus tristius Romani quam ciues in ea degentes afficiebantur. ad mala enim quæ hinc accidebāt, etiam pugnatoribus nihilo segnioribus utebantur. Sed eorū spes frangebatur, cum aggeres insidijs, machinæ soliditate muri, manus vero conflictus audacia repugnantium superaretur: & præcipue, quod cum seditione fameq; ac bello totq; malis præstantiores Iudæorum animos inuenirent, virorum quidem in expugnabiles esse impetus arbitrabantur, inuictam vero animorum magnitudinem quæ calamitatibus aleretur. nam quis eos in rebus secūdis sustineat, qui malis ad virtutem incitarentur? Illi quidē propterea cautius custodias præparabāt. Ioannis aut factio apud Antoniam, simul & quæ futura timebantur, si disijceretur murus cauebat, & antequā arietes admouerentur operibus instabat: nisi quia conatus eorum irritus fieret. Aggressi enim cum facibus aggerem, spe decepti re- meauere. Nam primum ne concordare quidē eorū videbatur consiliū, paulatim & per interualla, & contāter, non sine metu prosilientium, neq; Iudæorum more, vt breuiter dicam, decrant enim quæ propria gentis essent, audacia, cursus, & omniū simul impetus: & vt non sine offensione recederent. Languidiores vero progressi quā solebāt, etiā Romanos solito promptiores offendere: qui corporib; qui dē atq; armis ita vndiq; aggeres sepsere, vt nusquam igni aditum relinquerent: animum vero ita confirmauerunt, ne quis loco antequā occumberet moueretur. nam præter omniū rerum desperationem si etiam illud opus esset exustum, acer- bissimus pudor milites occupauerat, si aut calliditati virtus cederet, aut arma te- meritati, aut peritia multitudini, aut Iudæis Romani. Simul autem missilia pro illis faciebāt in prosilientes delata: & qui cecidisset, posteriores impediabat, ac pe- riculū antecedentis molliores eos efficiebat. Qui vero intra teli iactū venire pro- perassent, alij disciplina hostiū & densitate perterriti, alij confixi hastis retroce- debant: & ad extremū alius alium timiditatis arguens, re infecta reuertebantur. Calendis autem Iulij tentata fuerat expugnatio. Iudæis autē inde digressis, Ro- mani machinas admouere: quāuis ab antonia saxi atq; igni ferroq; peteretur, & quodcunque hostibus telū necessitas attulisset. nam licet multū moenibus Iudæi confiderent, machinasq; contemnerent, tamen eas applicare prohibebant Roma- nos. Illi aut Iudæis studium esse rati, ne murorū infirmitate Antonia læderetur: & fragilibus eam fundamentis suspicantes, contra certabant. Nec tamen quod feriebatur, ictib; obediebat: sed ipsi quidē crebris in se missilibus iactis, cū nullis periculis desuper venientibus lassarentur, arietum opus vrgebant. cum vero infe- riores essent, ac lapidibus frangeretur, alii scutis super corpora cōcameratis, fun- damenta manibus & vectibus suffodiebant. Itaq; saxi quatuor obstinato labore concussis, quietē vtriusq; nox attulit: & in ea murus arietibus labefactat; ex qua parte prioribus Ioannes aggeribus insidiando murū suffoderat, subside cunicu- lo repente labitur. Verū præter spem vtrorumq; animi affecti sunt. Nam Iudæi quidem quibus mœrorē esse oportebat, quod ruina præter spem acciderat, & ad- uersum

Tentata
pugnatio

Cecidit murus

*Oratio Titi
ad milites*

nerſum eam præcauti non fuerant, tanquam maneret Antonia cõfidebant. Romanorum autem inopinatam lætitiã ex celeri ſubuerſione natã, conſpectus alius mutus, quem intrinſecus Ioannes ædificauerat, cito reſtinxit. Verũtamen priore facilior oppugnatio videbatur. Tunc enim & aſcenſum per ruinas promptiorem, & Antonia eſſe infirmiorem murum qui recens erat, citoq; deſtrui poſſet arbitrabantur. Nemo tamen eũ audebat aſcendere: quod ei qui primus id tentauiffet, certiffimum eſſet exitium. Titus vero ſpe atq; oratione putans alacritatem pugnantium excitari, & adhortatione atque promiſſis sæpe quidem periculorum naſci obliuia, interdum autem mortem ſolere contemni, in vnum congregatos fortiſſimos experiebatur, dicens: Commilitones, hortari quidem ad ea quę periculum non afferunt, aperte & iſtis qui rogantur, & qui eos rogant, ignarię reprehensionem parit. exhortatione autem opus eſt in ſolis rebus ambiguis: quippe illa per ſe quęque gerere dignum eſt. Itaque difficilem vobis in murum eſſe aſcenſum ipſe proſiteor: quod autem vel maxime oporteat glorię cupidos pugnare eũ difficillimis rebus, pulchrumq; ſit cum laude mori, nec erit inſtructuoſum ſi qui primi fortiter fecerint, proſequar. Primum quidem vos illud hortetur, quod nonnullos fortaffe deterreat, Iudeorum patiens animus, & in aduerſis rebus dura conſtantia. Romanos enim eoſq; milites, quibus in pace bella diſcere, in bello autẽ vincere conſuetum eſt, à Iudeis manu vel animo ſuperari turpiſſimum eſt: id que in ſine victorię, cum etiam dei nitamur auxilio. namque offenſiones noſtrę, Iudaicę deſperationes ſunt. Illorum autẽ clades, fauore dei veſtrisq; virtutibus creſcunt. Etenim ſeditio, fames, obſidio, murorumq; ſine machinis caſus, quid ſit aliud quã in illos ira dei, noſtrumq; adiumentum. Igitur non ſolum deterioribus inferiores videri, ſed etiam diuinum præſidium prodere, vobis non conuenit. Quo pacto autem non turpe videatur, Iudeos quidem quibus non magni pudoris eſt vinci, qui ſeruire didicerint, quo minus in poſterũ id patiantur, mortem contemnere atque in nos medios frequenter excurrere, non victorię ſpe, ſed oſtentationis gratia: vos autẽ totius penẽ terrę marisq; victores, quibus etiam non vincere probro habetur, ocioſos ſedẽtes, ne ſemel quidem in hoſtes aliquid andaciter expertos, famem ac fortunam cum his armis operiti? maxime cum paruo diſcrimine totum poſſitis efficere. Deniq; in Antoniam ſi aſcenderimus, habebimus ciuitatem. Nam & ſi pugnandum ſit aduerſum intus poſitos, quod non arbitror, at tamen capiti ac reſpirationi hoſtiũ inſedere victoriam nobis pleniffimam repro mittit. Equidem prætermiſſa nunc eorum laude, qui in bello cecidere, & immortalitate, qui Martio furore proſtrati ſunt, ex morbo pacis tempore mortem aliter ſentientibus imprecor, quorum anima cum corpore ſepultura damnatur. Quis enim virorum fortium neſcit, quod animas in acie ferro corporibus abſolutas, puriſſimum elementum æther hoſpitio receptas inter ſidera collocat, manes que ſe bonos ac propitios heroas, vidẽdos offerunt poſteris ſuis? Quas vero morbus corporis tabesque conſumpſerit, & ſi maxime probis ac piaculiſ purgatę ſint, ſubterraneę tenebrę operiunt, altaque obliuio ſuſcipit, corporis ſimul & vitę ac memorię ſine circunſcriptas. Quod ſi neceſſario mors homini decreta eſt, ad hoc autẽ omni morbo leuius eſt, ferri miniſteriũ, cui nõ videatur ignauũ negare uſui, quod debito redditurus ſit. Et hæc quidem veluti ſeruari nequeãt, vel qui conati fuerint, proſecutus ſum. eſt autẽ ſalutis ſpes in maximis quoque periculis, qui virilem animum gerunt. Primum enim quod decidit patet incefſui: deinde totum quod ædificatũ eſt, facillime diſſolui poteſt. Vosque plures hoc opus aggredientes, alius alij pro adhortatione fietis atq; ſubſidio: veſtraque obſtinatio breui animos hoſtium frãget: ac fortaffe nobis, ſi eam tantum cœperimus, incruenta res efficietur. Etenim aſcendentes quidem nos prohibere ſcilicet conabuntur. ſi vero clã, vel etiam per vim aliquid egerimus ſemel, quamuis paucos nõ ſuſtinebunt. Me autẽ proſecto pudeat, niſi qui primus hoc fecerit, inuidendum remunerationibus fecero: & qui vixerit quidẽ nunc æqualibus præſit: beatiffima vero præmia ſequantur

nia sequantur occisos. Talia dicēte Tito, cætera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum vero vnus, qui in cohortibus militarent, Sabinus nomine, genere Syrus, vir & manu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eum ante vidisset, quantum ex habitu corporis, ne specie quidem militē esse credidisset. erat enim colore nigro, exilis habitudine: sed anima quēdā heroica in macro corpore, atque angustiore viribus suis habitabat. Cū primus itaq; surrexisset: de domo, inquit, tibi alacri animo Cæsar, & ante omnes in murum ascendo: atq; oportet quidem, vt vires ac voluntatem meā sequatur fortuna tua. quod si cœpto casus intiderit, scito me non præter spem, quod res aliter cesserit, sed quod sic decreuerim, pro te moriturū. His dictis, & scutū læua manu capiti prætendens, stricto quē dextera gladio, circa horam diei sextam murum petebat. sequebātur autem ex alijs, qui soli eius virtutis æmuli esse cupiebant, vndecim viri. Multo autē omnes antecedebat diuino quodam impetu excitatus, cum de muro custodes iaculis & sagittis vndique infinitis appeterēt, atque ingentia saxa deuoluerent, quę nō nullos de vndecim deiecerunt. Sabinus autem missilibus occurrens, licet obrueretur sagittis, non tamen ante impetū cohibuit, quam summa muri præhenderet hostesq; in fugā veteret. viribus enim eius atq; animi pertinacia territi, pluresq; ascendisse rati, non steterūt. Qua in re fortunam quis, veluti virtutibus inuideat, semperq; præclaris facinoribus officiat non inculauerit? Si quidem hic vir nequē ab incepto errauit, & offensione lapidis cū maximo crepitu pron⁹ decidit. Vnde factū est, vt Iudæi reuersi, vbi solum & iacentē videre, ex omni eū parte iaculis peterēt. Ille vero genibus nixus, & scuto protectus, primo quidē vlciscebatur hostes, multosq; ad se appropinquantēs sauciauit: vulnerū autē multitudine remisit dexteram: & ad extremū priusquā redderet animā sagittis est obrut⁹, vir dignus pro fortitudine qui meliori fortuna vteretur. pro mētura vero cœpti facinoris cecidit. Cæteri autē tres penē iā sūma tenētes, obriti lapidibus perierūt, & octo sauciati detracti, & in castra relati sunt. Hęc quidē tertia die mēsis Iulij gesta sunt.

Sabinus murum cōscendit

Romani Antoniam inuadunt. & à Iudæis repelluntur Cap. . II

BIduo autem post, viginti de numero excubantium per aggeres militum congregati, signiferum ordinis sui, & duos quosdā ex ala equitum, & tubicinem vnum ad se vocant: nonaq; noctis hora per ruinas ad Antoniam otiose procedunt occisis autem primis custodibus somno oppressis, murum obtinent, ac bucina signum dari præcipiunt: quo cæteri quidem vigilēs subito exsuscitantur, & fugiunt priusquam multitudinem quę murum ascenderat, cernerent. nam & timor illis, & tuba imaginem quandam, vt magnum hostium numerum ascendisse crederēt, ostendit. Cæsar autem signo audito, propere armat exercitum: & cum ducibus primis lectorum caterua comitatus, ascendit. Cum autem Iudæi ad templum interius confugissent, ipsi quoque per cuniculum irruperunt, quem Ioannes aduersum Ramanorum aggeres aperuerat. Dispositiq; amborum agminum feditiosi, tam Ioannis quā Simonis, arcebant eos summa vi atque alacritate repugnandi. siquidem excidij finem putabant, locum sanctum penetrasse Romanos, quod & his victorię principium fuit. Ad ipsum autem adytum validissima pugna committitur: his quidem templum vi occupare certantibus, Iudæis vero Antoniam versus eos repellentibus. Et sagittę quidem ac hastę vtrisque inutilēs erant, strictis autem enibus dimicabant. Neque conflictu discerni poterat, ex qua parte quisque pugnaret, permixtis viris & propter angustias permutatis, cum & vocis intellectū magnitudo confunderet, multaq; mors esset vtrinq; armaq; simul & cadauera iacentium cōculcata frangerent præliantes. Semper autem si bellum fluctuans grauasset alteram partem, potiorum exhortatio & inferiorum conquestio nascebatur. Neq; aut fugę aut persecutioni locus erat: sed propinquę mutationes cōfligentium, & inclinationes permixtę fiebant exercitus. Qui vero inter primos stetissent, aut occidendi aut moriendi necessitatem habebant, quod refugere non dabatur. nam & posteriores vtriusq; partis, suos in fronte murgēbāt

Vincunt Romanī

tem vrgebant, nullumq; inter dimicantes bello vacuū interuallū reliquerant. Cum autem Iudeorū animi Romanorū peritiam vincerent, iamq; omnino tota acies pelleretur (a nona enim hora noctis ad septimam vsq; diei pugnabant) hi quidem simul omnes excidij periculum pro nutrimento virtutis habebāt: Romani vero exercitus parti (nondum enim ascenderant legiones, illisq; spes pugnantium nitebatur) satis esse visum est in præsentia, Antoniam obtinere.

De Iuliano Romano milite insigni fortitudine Cap. III

*Fortitudo
Iuliani*

Casus Iuliani

*Fortes Iu
deorum*

Iulianus vero quidam centurio ex Bithynia non ignobilis, quem in illo bello & armorum peritia & viribus corporis & animi spiritu omnium fortissimum ipse cognoui, vbi Romanos iam cedere & male repugnare conspexit (propter Titum autem apud Antoniam stabat) subito prosiliit, iamq; Iudeos vincētes solus ad interiorem vsque templi angulum persecutus est. Fugiebat autem vniuersa multitudo, neque vim eius neq; audaciam hominis esse opinantes. At ille per medios ruens, quos alios aliō disciebat, ipsos quos occupasset interficiebat: eaq; facie nihil Cæsari admirabilius, aut alijs horribilius visum est. Verum & ipsum profecto fata persequiebantur, quæ ab homine vitari non possunt. Calceos namque habēs, creberrimis atque acutis clauis, vt cæteri solent milites, fixos, dū strato faxeis crustis solo curreret, labitur: magnosq; cum armorum sono deiectus, in tergum fugientes reduxit. Et Romanorum quidem clamor ex Antonia sublatus est, saluti eius metuentiū: Iudæi vero multis simul gladijs & hastis vndique feriebant. Ille autē multam quidem ferri vim scuto excipiebat: sæpe autē conatus erigere se, percutientium multitudine reuolutus est, & iacens tamen gladio multos perculit, nec enim cito peremptus est, quando galea & thorace omnia membra neci opportuna septus erat. namque diu cervicem contraxerat, donec concisis alijs eius membris remisit vires, cum ei nemo auderet succurrere. Nimitus autē dolor Cæsarem tenuit, vbi tantæ fortitudinis virum in conspectu tantæ multitudinis vidit occidi: & quod locus se quidem intercludebat auxilium ferre cupiētem: alios autem, ne possent, metus impediēbat. Iulianus igitur diu cum morte luctatus, cum non paucos interfectorum suorum saucios reliquisset, ægre peremptus est: magna sui gloria, non apud Romanos tantum & Cæsarem, verum apud hostes quoq; relicta. Iudæi vero etiam mortui raptο corpore, Romanos in fugā versos, in Antonia conclusere. Fortiter autem in eo prælio decertare, Alexas quidē & Gypthæus, ex agmine Ioannis: ex parte vero Simonis, Malachias, & Mer-tonis filius Iudas, & Sose filius Iacobus, dux Idumæorū: Zelotæ vero fratres duo filij Iairi Simon & Iudas.

Iosephi oratio pro deditione Iudeorum & profugium eorum Cap. IIII

*Fundamenta
Antonie di
runtur*

*Iosephus rur
sus hortatur
deditionem*

Titus autem militibus suis imperat Antonie fundamēta diruere, faciliēq; ascēsum cuncto exercitui præparare. Ipse vero Iosepho ad se vocato (nāq; audierat eo die qui erat mensis Iulij septimus decimus, diuinā obseruantia quæ en telechismos vocatur virorū penuria defuisse, eaq; re populū nimis dolere) iterum dici Ioanni præcepit quæ ante mandauerat: quod etiam si quis cum pugnandi scōnus amor teneret, cū qua placeret ei multitudo, ad bellum progredi liceret: dū modo non vnā secum & ciuitas interiret simul & templum: sanctum tamē locum violare desineret, neque in deum nefas admitteret. Potestatem autē haberet si vellet, sacra intermissa celebrare per Iudeos quos ipse delegisset. Itaq; Iosephus, ne soli Ioāni hæc intimaretur, sed etiam pluribus, vnde exaudiri posset constitit, & mādāta Cæsaris Hebraico sermone differuit. Multū autē eos quo patriæ parceret precabatur, ignemq; depelleret iam templo contiguū, deoq; vota redderent cōsuetā. His dictis populus tristitia simul & silentio tenebatur. Multis autē cōuiciis tyrānus Iosepho cū execrationibus lacerato, postremo addidit, nunquā sibi excidium esse metuendū, quoniam dei ciuitas esset. Atque cum exclamatione, sanē verō, inquit Iosephus, eam purā deo conseruasti, inuiolataq; sancta mansere: nec in eum

cuius

cuius speras auxilium, quicquam impium deliquisti: sed solennia sacra consequi-
tur. Et si quidem tibi quisquam quotidianū auferat cibum, impium cum hostem
putabis: deum vero, quem perpetua religione priuaueris, belli auxilio speras fu-
turum? Et Romanis peccata imputas? qui nostras leges etiā nunc tuentur: & que
ipse intercidisti sacra, deo reddi compellūt. Quis non inopinatæ mutationis cau-
sam gemat, ac defleat ciuitatem? cum alieni quidem, hostesque impietate tuam
corrigant: tu vero Iudæus, & inter leges educatus, illis quoque in has sæuior inue-
niaris. Atqui Ioannes etiam poenitere malorum, nō est turpe in rebus extremis:
bonumque tibi exemplum patriam seruare cupienti propositum est, Iechonias
rex Iudæorum: qui quondam Babylois bellum sibi inferentibus, sponte ciuita-
te priusquam caperetur excessit, & cum cognatione sua voluntariam captiuita-
tem sustinuit, ne hæc sancta hostib⁹ proderet, deiq; domum videret exuri. ob hoc
sacra Iudæorum commemoratione laudatur: cumque memoria transmissa per se-
cula semper notia immortalem posteris tradit. Bonum ̄ Ioannes exemplar, & si
periculum præsto sit: ego autem veniam quoque tibi à Romanis spondeo, dum
memineris, quod gentilis moneam, & Iudæis ista promittā, spectariq; oporteat,
qui sit autor, & vnde consilium. abūt enim vnquam me ita captiuum viuere, vt
genus aut leges patrias obliuiscar. Rursum indignaris & clamas, mihiq; maledi-
cis. Etiam acerbiora mereor, qui hæc aduersus fata suadeo, deiq; sententia con-
demnatos seruare contendo. Quis ignorat scripta veterum prophetarum, & res-
ponsum impendens miserrime ciuitati? Iam tunc enim eius excidium prædicere,
cum quis homicidium gentile cœpisset. Vestrorum autem cadaverum non ciui-
tas tantum, sed etiam templum omne repletum est. Deus planè, deus ipse cum
Romanis ignem sibi lustrationis infert, totq; scelerum plenam exurit ciuitatem.
Hæc Iosepho cum fletu & lachrymis prosequente, vox eius singultibus interrup-
ta est. Et Romani quidem miserati dolorē, admirati sunt. Ioannes autem eius-
que socij magis contra Romanos iritabantur, illum quoq; capere cupientes. No-
bilium tamen plurimos commouit eius oratio. & nonnulli quidem seditiosorum
custodias formidantes, locis suis manebant, iamdudum certi de suo pariter & ci-
uitatis exitio. fuerunt autem, qui capto discessionis tempore, ad Romanos confu-
gere: in quibus erant pontifices Iosephus & Iesus. Filij vero pontificum, tres qui-
dem Ismaelis, cui apud Cyrenem fuerat caput abscisum, & Matthiæ quatuor: al-
terius vero Matthiæ vnus, qui post interitum patris aufugerat, quem Simon Gio-
ræ cum tribus filijs, vt supra dictum est, interemit. Multi autem nobiles cum
pontificibus defecere: eosque imperator cum per alia humane suscepit, tum sciēs
in alienigenis moribus illis versari molestum esse, in Gophnam dimisit, vt ibi
manerent interim, multas etiam pollicitus possessiones cuique peracto bello se
redditurum. Illi quidem in destinatum municipium læti cum omni cautione di-
scedunt. his autem in ciuitate non visis, rumor seditiosus iterum diffamatus est,
quod Romani transfugas occidissent, vt hoc metu videlicet à fuga reliquos deter-
rerent. Et paulisper quidem hæc calliditas eorum sicut antea valuit, timor au-
tem profugere cupientes inhibuit. Rursus autem postquam eos Titus repocatos
à Gophna cum Iosepho murum circumire, & populo conspici iussit, multi ad Ro-
manos fugiebant. In vnum vero congregati, & ante Romanos stantes, cum la-
chrymis atq; vlulatu seditiosos rogabant, primo quidem vt in ciuitatem Roma-
nos susciperent, patriamq; seruaret. si hoc displiceret, saltem de fano exirēt, tem-
plumque sibi liberarent. nec enim ausuros sine maxima necessitate Romanos
ignem sanctis immittere. His illi magis aduersabantur, multaq; in transfugas
vociferati conuicia, supra sacras portas iacula & balistas & saxorum disposuere
tormenta, vt omne quidem circum fanum spacium multitudine mortuorum se
pulchro, templum vero ipsum castello simile videretur. In loca vero sancta &
in accessu, cū armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus insiliebāt: & ad
hanc processere legis iniuriā, vt quam Iudæos indignationem oporteret exercere
si hæc

*Multi Iudeo-
rum profuga-
unt ad Roma-*

si hæc Romani admitterent: ea tunc in Iudæos propria sacra temerantes, vterentur Romani milites. Nemo sanè fuit eorum, qui non cum honore templum aspiiceret, atque adoraret: latronesq; optaret, antequam intolerandum malum cōtingeret, pœnitere. Titus autem dolens vicem eorum, iterum Iohannem eiusque socios increpabat, dicens: Nonne vos ò sceleratissimi, cancello sanctum locum protexistis? Nonne literis Græcis ac nostris incisas tabulas constituistis, quibus ne septa cuiquam transgredi liceret edicitur? Nonne eos qui transissent, quāvis Romanus quis esset, vobis necare permisimus? Quid igitur in eo etiam mortuos conculcastis ò nocentissimi? Aut cur templum & externi & gentilis sanguinis confusione polluistis? Testor ego patrios deos, & si quis vnquam hunc locum ante aspexit, (nunc enim neminem credo) itemque testor & exercitum meum & Iudæos qui apud me sunt, & vos ipsos, quod non ego vos violare hæc compellam: quin & si locum acies vestra mutauerit, neque accedet ad sancta quispiam Romanorum neque quicquam in eorum contumeliam faciet. seruabo autem vobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna extructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum.

Cap.

V

*Iterum Romani
vadunt hostem*

*Titus spectator
pugne*

HÆc Iosepho internunciante principis dicta, latrones ac tyranni existimantes non beneuolentia, sed timiditate hos sermones fieri, in superbiam tollebatur. Titus autem, qui neque seipsum miserari eos, neque templo parcere perspiciebat, rursus bellum gerere decreuit inuitus. Sed vniuersum quidem his militem quod locus eum non caperet, inferre non poterat. Tricenis autem de singulis centurijs viris fortissimis lectis, etiā chiliarchis singulis millenos attribuit: hisq; duce præposito Cereali, hora noctis nona iubet in custodias impetum fieri. Cum autem ipse quoque in armis esset, vnaq; descendere statuisset, amici eum propter periculi magnitudinem ducumq; dicta continuerunt. plus enim operis eum in Antonia præsidem militem certamini facturum esse dixerunt, quàm si periculum subisset: omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores. His dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites, vt de eorū virtute iudicaret, ne aut fortis quisquam indonatus abiret, aut contra impunitus ignauus lateret, sed omnium spectator ac testis fieret ipse, qui & vlciscendi & remunerandi esset dominus: illos quidem ad aciem hora, qua supra memoratum est, dimisit: progressus autem ad speculam in Antonia quid fieret expectabat. Verum hi qui missi fuerant, non ita, vt sperabant, somno oppressos inuenere custodes: sed coortis cum clamore, confestim manus conseruere, excubitorum autem tumultu exiit cæteri caternatim excurrere. Itaque primorum quidem impetū excipiebant Romani: qui autem illos sequerentur, in agmen proprium incidebant, multisq; suorum velut hostibus vtebantur. vocis namque agnitionem confusus partium clamor, oculorū autem singulis nox ademerat: cum præterea quosdam furor cæcos, alios iracundia, alios timor efficeret: idcirco obuium quenque sine discretione feriabant. Romanis quidem scutorum coniunctione septis, & per globos profiliantibus, ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisque meminerat. Iudæi vero disiecti, tam impetus, quàm recessus temere facientes, sæpe imaginem inter se hostium alijs alij demonstrabant: cum reuertentem suum quisq; per tenebras, quasi Romanum aggredientem exciperet. Denique plures à suis quàm ab hostib; sauciati sunt, donec orto die, visu iam pugna discernere & in acie stantes ordine, sagittis atq; telis vterentur. Neutri vero cedebant, neque labore fatigabantur. Sed Romani quidem & sigillatim, & multi simul in conspectu imperatoris de virtute certabant: illumq; diem sibi quisque promotionis initium fore putabat, si fortiter dimicasset. Iudæis autem & proprium cuiusque periculum, & quod templo metuerent, ministrabat. audaciam: quod tyrannus stans hos rogaret, alios verberaret, & ad pugnandum interminationibus incitaret. Cominus autem plerūq; pugnatum est, sed cito & breui momento prælia mutabatur. neutra enim pars pro-

lixum

lixum fuge spatium vel persecutionis habebat. Pro suorum autem eventu ex Antonia tumultus erat, & confidere superantibus, & stare si fugerent, acclamantiū: eratq; veluti quoddam belli theatrum. nec enim vel Titum vel alios, qui vnā e-
Anceps pugna
 rant quicquam eorum quæ in pugna gerebātur latebat. Postremo nona hora noctis cœpto prælio, quinta diei dissoluti sunt, cum neutri eo locovnde pugna inie-
 re certa fuga cessissent, verum mediam in ancipiti prælio victoriam reliquissent; Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæorum vero partis qui-
 dem Simonis, Iudas Mertonis filius, & Simō Iosæ: Idumæiq; Iacobus, & Simon hic Cathlē filius, Iacobus autem Sose; de Ioannis autē socijs Gypthæus & Alexas: & de Zelotis, Simon filius Iairi. At Romanorum reliqua manus, die septimō subuersis Antoniaē fundamentis, latam viam vsque ad templum fecit. admo-
Aggeres exstructi
 tæq; muro legiones, mox aggeres inchoabant: vnum contra interioris templi angulum, qui ad septentrionem orientemq; spectabat: alterum contra exedram, ad Aquilonis partem inter duas portas ædificatam. aliorum duorum vnum contra porticum occidentalem templi exterioris, alterum contra septentrionalem. Magno tamen opus cum labore ac miserijs proficiebat, cum materias à centesimovsque stadio deportarent. Interdum autem insidijs lædebantur, cum ipsi quidem vincendi facultate minime cauerent, Iudæis vero propter desperationem salutis audacioribus vterentur. Nonnulli enim equitum, quotiens ad ligna siue fœnum colligendum exissent, interea dum id facerent, equos suos frenis exutos pasci sinebant: quos Iudæi per cuneos erumpentes rapiebant. Itaque cum id crebro fieret, Cæsar existimans, quod erat verum, negligentia suorum magis quàm Iudæorum virtute rapinas contingere, tristi animaduersione cæteros ad equorum custodiam reuocare statuit: vnōque milite qui equum perdiderat morte damnato, eo metu equos suos cæteris conseruauit. Nunquam enim eos posthac in pascua dimittebant, sed tanquam natura his connexi ad necessitatem egrediebantur. Illi quidem templum oppugnabant, aggeresq; erigebant. Altera vero die post eorum ascensum, multi seditiosorum, quos rapinæ defecerant & fames vrgebat congregati, in præsidia Romanorum, quæ Elæon montem versus collocata erant, circa vndecimam diei horam impetum faciunt. sperabant enim primo quidem inopinatos, deinde curandi corporis causa quiescentes, facile decipi posse. Verum cognito illorum conatu, Romani de proprijs custodijs celeriter collecti obstabant eis, murum transcendere ac perrumpere violenter ambitum conatis. Cōflato autem vehementi prælio, & alia multa ab vtraque parte fortiter gesta sunt cum Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia, Iudæi vero immoderato impetu & effrenatis animis vterentur. dux autem his pudor erat, illis necessitas. nam & amittere iudæos, veluti laqueis irretitos, Romanis turpissimum videbatur: & illi vnā spem salutis, si murum vi perrūpere possent, habebant. & quidam ex ala equitum, Pedanius nomine, iudæis in fugam versis, atq; in vallem coactis equo in aduersum montem à latere incitato præteruectus, rapit vnū ex hostibus fugam petentem, iuuenem & grauem corpore, & armis vndique septum, talo comprehensum. tantum se inclinauit equo currente, tantūque dexteræ vim itemq; cæteri corporis, & equestris peritiæ demonstrauit. Iste quidem tanquam munus aliquod rapuisset, captiuum ferens, ad Cæsarem venit. Titus autem vires eius qui ceperat admiratus, & captiuo, quia murum aggredi tentauerat supplicio tradito ipse templi oppugnationem curabat, vtque aggeres mature fierent perurgebat. Inter quæ Iudæi aduersus prælijs male tractati, tumescere paulatim bello & in templi serpente perniciem, sicut in putrefacto corpore assolet, membra peste occupata, præuenientes ne vltius procederet, abscindebāt. Porticus enim
Porticus incensa
 parte, quæ ab Aquilone in orientem pertinens Antoniaē iungebatur, incensa, deinde ad viginti fere cubitos abrupte, immisso sanctis incendio manibus suis. Biduo autem post, prædicti mensis vicesimo & quarto die, Romani porticum inflā mauere: & vsque ad quartumdecimum cubitum igne progresso, Iudæi similiter
 Lzk culmen

culmen abijciunt: neque omnino recedentes ab operibus, & Antonia continen-
tia dirimentes, cum liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaque immisso
igne, cursum eius otiose pro sua vtilitate metiebantur. Circa templum autem nū-
quam praelia cessauere: sed frequens erat paulatim contra se excurrētium pugna.
Iisdem autem diebus, quidam ex Iudæis, vir & corpore brevis, & vultu despicabi-
lis, tamq; genere quàm rebus alijs vilissimus, Ionathas nomine, progressus ad Io-
annis pontificis monumentum, cum alia multa superbe ad Romanos prolocutus
est, tum quem fortissimum haberent ad singulare praelium prouocauit. At qui cō-
tra steterē, multi quidem dedignabantur: erant autem inter eos (vt assolet) etiam
qui timerent: quosdam vero non inconsulta mouebat ratio, cum mortis cupido
non debere configere. nam qui de salute desperassent, eos neque cautos impetus
habere neque deum vereri: & cum his in discrimen venire, quos neq; vincere ma-
gnū sit, & vinci cum dehonestamento periculosū, non fortitudinis sed feroci-
tatis videri. Cum autem diu nemo procederet, multaq; Iudæus eorum timiditari
illuderet, homo arrogās & superbus, Romanus ex ala equitum nomine Pudens,
insolentiam eius exolus, fortasse autem etiam corporis breuitate sublatus, incon-
sulte profiliit: & cæteris commissa cum eo pugna risum præbuit, à fortuna prodi-
tus. Lapsū enim Ionathas interfecit: deinde pede supra mortuum posito, læua
scutum, dextraq; cruentum gladium coruscabat: armisq; cum fremitu concussis
exercitui & iacenti insultans, spectantes Romanos increpabat: donec cum tripu-
diantem & vana iactantem, Priscus centurio sagitta transfixit: eoq; facto, & Iu-
dæorum & Romanorum clamor varius excitatus est. Ille autem dolore in verti-
ginem tortus, supra corpus hostis incubuit: belliq; felicitatem ratione carentem
quàm velox ultio sequeretur ostendit.

Romani flammis pereunt dolo Indaico, & de Artorio quodam.

Caput VI.

Seditiosi vero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in agge-
ribus positis repugnabant. Vicesimo autem septimo die prædicti mensis, huius
modi dolum excogitāt. Occidentalis porticus spatium, quod inter culmen & tra-
bes erat vacuum, syluis aridis, itēque sulfure ac bitumine repleuere. deinde ve-
lut oppressi cedebant. Quare multi quidem temerarij fugientibus instabant, &
in porticum ascendere positis scalis nitebantur. qui vero prudentiores erant, nul-
lam fugæ causam Iudæis fuisse cogitantes, locis suis manebant. Verum porticu
repleta his qui ascenderant, ignem immittunt Iudæi. excitataq; vndique subito
flamma, Romanos & qui extra periculum steterunt ingens stupor inuasit, & de-
sperato quos incendium ceperat occupauit. flammis enim cincti semetipsos re-
trorsum in oppidum, alij vero in hostes præcipitabant: multi spe salutis desiliē-
tes in puteos, illico debilitabantur: alios, dum conantur, præueniebat incendium:
alij ferro flammam anteuertebant. statim vero & alios fugientes ignis comprehen-
debat, plurimum peruagatus. Cæsarem vero licet moriētibus indignaretur, quod
iniussi porticum ascenderāt, misericordia tamen eorum tetigit. cumq; nemo pro-
hibere posset incendium, hoc erat tamen solatio pereuntibus, quia videbant eius
dolorem, pro quo ipsi animam perderent. vociferans enim & ante alios profiliēs
& comites suos quàm possent auxilium ferre obsecrās, cernebatur. eiusq; voces &
affectiones quisque, velut aliquam præclarissimam sepulturam, secum auferens
moriebatur. Nonnulli tamen recepti in partem porticus latiore, flammarū qui-
dem periculum euasere. obsessi autem à Iudæis, cum diu faucij restitissent, postre-
mo vniuersi cecidere. Post omnes aut quidam iuuenis, nomine Longus, toti huic
ornamento fuit calamitati: & quamuis sigillatim digni sint memoria qui periire
omnium tamen fortissimus demonstratus est. Quem Iudæi quidem, quia fortis e-
rat, & quia interficere eum cupiebant, ad se descendere promissa fide hortaban-
tur. frater vero eius Cornelius, qui ex altera parte stabat, ne gloriam suam Ro-
manamq; militiam dehonestaret orabat: cui magis obtemperauit: sublatoq; al-
tius gladio,

Pudens cadit

*Romani flam-
mis exusti*

tius gladio, vt ab vtrifq; partibus cerneretur, ſemetipſum occidit. Eorum autem quos ignis obfederat, Artorius quidam, calliditate ſeruatus eſt. Appellato enim clara voce Lucio quodam, commilitone & contubernali ſuo: hæredem te, inquit, relinquo totius patrimoniꝝ mei, ſi me exceperis. Cum autem ille prompto animo accuſſiſſet, ipſe quidem qui ſe in eum proiecerat, vixit: Lucius vero pondere oppreſſus, conſtratoq; lapidibus ſolo aliſſus, continuo moritur. Ea calamitas pauliſper quidem Romanis triſtitiã comparauit, in poſterum tamen cauiores effecit, & aduerſus Iudæorum inſidias iuuat, quibus plerunque loca moresq; hominũ neſcientes lædebantur. Exuſta eſt veroporticus ad turrim vſque Ioannis, quam ille belli tempore quodcum Simone gerebat, ſupra poſtes qui in Xyſtum ducebant ædificauerat, reliquũ vero Iudæi, poſtquam conſumpti fuerant qui aſcenderant, abſciderunt. Poſtero autem die Romani quoq;, porticu quæ in Boreæ parte fuit, ad orientalem vſque totam incendunt: continentem angulos eius, quæ appellatur Cedronos, ſuper vallem ædificata: vnde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

De fame Iudæorum.

Caput VII.

Circa templum quidem ita res ſe habebant. Eorum vero qui per ciuitatem fame corrumpebantur, infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles autẽ clades eueniebant. Per ſingulas nanq; domos, ſicubi aliqua veſtigia cibi apparuiſſent, bellum illico gerebatur: & amiciffimi inter ſe ad manus veniebant, miſeris diripientes animis viaticum. Fides autem penuriæ nec morientibus habebatur: ſed etiam quos viderent expirare, ſcrutabantur latrones: ne quem forte cibum ſinu occultans quiſpiam, moreretur. Ipſos autem ſpes egeſtate victus hiãtes, veluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in oſtia, tanquam ebrij ferebãtur, eaſdemq; domos bis ac ter eodem momento deſperatione inquietabant: omniaq; dentibus neceſſitas ſubigebat: & ea colligentes quæ nullum, quãuis ſordidiſſimũ mutorum animalium, non horreret, comedere patiebantur. Deniq; nec cingulis nec calciamentis abſtinere, coriaq; ſcutis detracta mandebant. Quinetiam ſœni veteris laceramenta victui habebantur: cuius nonnulli exiguum pondus quatuor atticis venundabant. Et quid opus eſt famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonſtrare? factũ enim relaturus ſum, neq; apud Græcos, neq; apud Barbaros cognitum, & dictũ quidem horrendum, auditu vero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatem intermitterem, ne mentiri me poſteri eſtimarent, niſi teſtes multos haberem: & fortasſe frigidam patrię referrem gratiam, parcius ea diſſerens, quorum fata perpeſſa eſt.

De muliere quæ per famem filium coxerat. Cap. VIII.

Mulier quædam ex numero trans Iordanem habitantium incolarũ, Maria nomine, Eleazari filia de vico Vetezobra, quod ſignificat domus hyſſopi, genere ac ditiſſis nobilis, cum alia multitudine fugiẽs in Hieroſolymã recepta, cum ceteris obſidebatur. Huius alia quidẽ bona tyranni diripuerunt, quæ ex tranſamnanis locis in oppidũ cõportauerat, reliquias vero conditorũ, & ſi alimenta reperiffent, irrupẽtes domũ eius ſatellites, quotidie auferebãt. Grauitèr autem mulier indignabatur: proptereaq; ſepiſſime raptoribus maledicens, & imprecans, eos cõtra ſe vehementius iritabat: cum neq; iratus, neque miſerans, eam quiſquã vellet interficere. Sed victum quidem parando alijs parabat: vndiq; autẽ adempta iam erat ei etiã reperiendi facultas, famesq; viſceribus & medullis irreperat, plus vero quàm fames iracundia ſuccedebat. Igitur vi animi ac neceſſitate impulſa, rebus aduerſis contra naturã excitatur: raptoq; filio, quem lactentem habebat, miſerũ te ait, infans, in bello & fame & ſeditiõẽ cui te ſeruanero? Apud Romanos etiã ſi vixeris ſeruiturus es: fames autem præuenit ſeruitutem: his vero ſeditioſi ſequiores ſunt. Eſto igitur mihi cibus, & ſeditioſis furia, & humane vitę fabula, quæ ſola deeſt calamitatibus Iudæorum. Et hoc ſimul dicens, occidit filium, eoſq; uicũ medium comedit, ad opertum vero reliquum ſeruauit. Ecce autem ade-

rant seditiosi, & contaminatissimi nidoris odore capti, mortē ei statim, nisi quod parasset ostenderet, minabantur. Illa vero bonam partem se reservasse respondens, aperit filij reliquias. Illos autem confestim horror cepit atq; dementia, visq; ipso diriguerunt. At mulier: & hic, inquit, est vere filius & facinus meum. comedite: nam & ego comedi. Nolo ut sitis aut foemina molliores aut matre misericordiores. Quod si vos pietatem colitis, & mea sacrificia repudiatis, ego quidē comedi, reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidem tremantes exierunt, ad hoc solum timidi, vixq; hoc cibi matri cessere. Mox autem repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisq; ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquā hoc ipse admisisset, horrebat. Ab omnibus autem quos fames vrgebat, properabatur ad mortem: & beati appellabantur, qui priusquam id paterentur interiissent. Cito autem Romanis etiam nunciata est illa calamitas: eorumq; alij non credebāt alij miserabantur, multos autem vehementius eius gentis odium cepit. Cēsar autem super hoc deum placabat: siquidem Iudæis pacem obtulisset, eisq; liberā proposuisset omnium obliuionem quæ commiserant. Illos autem pro concordia seditionem, bellum pro pace, pro satietate atq; opulentia famē optasse: & qui proprijs manibus templum, quod ipse eis seruasset, incendere cœperant, huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Veruntamen scelus huius nefandi victus, ruina sese patriæ operturum: neq; relicturum in orbe terræ, ut sol inspiciat ciuitatem, in qua matres sic vincerentur. Ante matres autem patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens, desperationem hostium reputabat, nec eos sanam mētem recepturos existimabat, qui cuncta iam pertulissent, quibus antequam ea paterentur, mutare sententiam sperabantur.

De expugnatione muri & incendio templi.

Caput IX.

Octauo autem die mensis Augusti, cum duæ legiones aggeres perfecissent, ad exedram occidentalem templi exterioris admovent arietes iussit: cū diebus antē sex, qui firmissimus erat aries, parietem sine intermissione pulsando nihil omnino profecisset. Verum & huius & ceterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septentrionalis autem portę alij fundamenta suffodiebant: multumque fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuere, ab interioribus autem portę iustinebantur. tamq; diu mansere, donec instrumentorum & vectium conatibus desperatis, Romani scalas porticibus applicuere. Iudei vero preuenti, ne eas subire prohiberent, cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depellentes precipitabāt, accedentes alios subsidio trucidabāt. multos de scalis egredientes, priusquam se scutis obtegerent, feriētes gladijs præueniebant, nonnullas autem scalas armatorum plenas, in latus declinantes, deieciebāt. Vnde Romanorum quoq; nō parua cædes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant. rapinam eorum grauissimę fore turpitudini ducetes. postremo tamen Iudei & signis potiuntur: & eos qui vnā ascenderant interficiūt, ceteri vero clade intereuntium perterriti descendunt. Romanorū quidem nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditiosorum autem, qui priorib⁹ prælijs etiā tunc fortiter pugnaverunt, & præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autem cum videret se alieno templo cum damno & nece militū parere, ignē portis subijci iussit. Inter hæc autem ad eū profugi veniunt, Ananus ex Ammaus Simonis satelles crudelissimus, & archelaus filius Magadati: idcirco sperātes veniam, quod Iudæos victores reliquerant. Titus autem, cum hanc eorū in Iudæos crudelitatem audiuit, vtrunque obrūcare decreuit. dicebat enim necessitate, nō voluntate venisse: nec salute dignos esse, incensam ipsorum causa patriam deferentes. veruntamen cohibuit iracundiam fides, eosq; dimisit: sed non eo loco habendos, quo etiam alios credidit. Iam vero portis milites ignem admonerant, liquefactoq; argento cito lignum flammæ absumpserant, cum subito auctæ proximas inde porticus corripuere. Iudæis vero ignem circum se videntibus, corpora simul

scale muris
admote.

Transfuga

Porticus tem
pli accense

simul animæq; ceciderunt: & stupore attoniti, adiuuare quidem vel extinguere nemo conatus est: stantes vero aspiciebant, nec tamen his quæ ablumerentur dolentes, saltem vt quod reliquum esset saluum haberent, animum colligebant. Illo quidem die, & quæ secuta est nocte, crescebat incendium: paulatim enim nec simul vndiq; inflammari porticus potuerunt, postero autem die Titus parte militum iussa incendium restinguere, perq; proxima portis loca viam sternere, vt facilius agminibus esset ascensus, rectores ad se conuocat: sexq; collectis qui erant procures, Tyberio Alexandro totius militiæ præfecto, & Sexto Cereali quintæ legionis præposito, & Largio Lepido decimæ, & Tito Frigio quintædecimæ, cum quibus erat etiam Æternius Fronto magister duarum Alexandrinarum legionū & M. Antonius Iulianus procurator Iudææ, congregatisq; præterea chiliarchis & procuratoribus, consilium de templo proposuit. Alijs quidem videbatur legi belli vtendum esse: nunquam enim Iudæos à nouis rebus posse desinere tēplo manente quò omnes vbicunq; essent colligerentur. Nonnulli si tēplum reliquissent Iudæi, neq; armis pro eo quisquam certaret, conseruandum esse suadebant: si vero id pugna obtinuissent, ignibus consumendum: quoniam castellum iam videbatur esse non templum: & piaculum non ipse, verum illi qui id fieri coegere, cōmitterent. Tito autem, nec si super stantes dimicarent Iudæi, pro hominibus animæ carentia vlciscendum esse dicente, neq; se vnquam tātum opus incensurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum, sicut ornamentum quoque fore imperij, si maneret: iam certi quid vellet, ad eius accedunt sententiā, Fronto, Alexāder & Cerealis. Tunc quidem cōsiliū dimisit: iussisq; militibus requiescere, itemq; duobus vt his in procinctu validiorib⁹ vteretur, viam sternere per ruinas lectis ex cohortibus imperat, igneq; restinguere. Illo quidē die Iudæos labor itemq; timor ab impetu cōtinuit. Postero autem collectis viribus, & recepta fiducia, per orientalem portam contra templi exterioris custodes, secunda hora diei procurrūt. Illi autem primam quidem coitionem fortiter exceperunt: septiq; scutis, à fronte murum condensa acie imitantur, certum tamen erat eos non diu duraturos, quod & multitudine infestantium & animis vincerentur. Cæsar autem priusquam vertetur acies (nam pugnam ex Antonia prospectabat) cum equitibus lectis venit auxilio, impetum vero eius non sustinere Iudæi: sed primis interfectis, plerique fugam petunt: & cedentibus quidem Romanis, reuertentes instabāt, cum autem illi retorissent, iterum refugiebant: donec circa horam quintam, Iudæi vi coacti templum introire conclusi sunt. Titus autem discessit in Antoniam, decreto postridie mane cum omni exercitu aggredi, templūq; oppugnare. Sed id planē dei sententia iam dudum igne damnauerat: euolutisq; tēporibus aderat fatalis dies, qui erat decimus mensis Augusti, quo etiam prius à rege Babyloniorū fuerat cōcrematum A domesticis autem causam principiumq; iumpsit incendium. Nam cum paulisper Titī discessu seditiosi quieuisent, Romanos rursus aggrediuntur, custodumq; templi cum ignem exterioris fani restinguentibus pugna committitur. Hiq; Iudæis in fugam versis, vsq; ad templum accesserunt.

Quemadmodum templum incensum est inuito Tito. Cap. X.

Hic itaq; tunc militum quidam, non expectato cuiusquam edicto, neq; tantum facinus veritus, sed diuino quodam motus impetu, à contubernali suo sustollitur: & ex ardente materia raptum ignem in fenestram inserit aureā vnde ad membra circum templum ædificata de septentrionali regione aditus erat. Flamma vero excitata, Iudæorum quidem calamitate dignus clamor exoritur, & ad subueniendum properabant: neque iam vitæ parcendum rati, neque viribus temperandum, amisso eo cuius gratia cantissimi videbantur: mature autem hoc Tito quidam nunciat. Et ille (nanque casu in tabernaculo quiescebat sicut à prælio redierat) exilit: templūq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omnesq; post eum duces, & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autem ac

Iterum conflictum.

Templum succenditur.

tumultus erat, tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar autem voce simul ac dextera pugnantibus signo dato, ignem iubebat extingui. Sed neque vox eius audiebatur, quod aures eorum maior clamor obstrueret, nutumque dexteræ non attendebant, cum alios bellum, alios ira distraheret. Introcurrentium vero agminum impetum, non præcepta neque interminationes continerant: sed quod furor eos duce ret, sequebantur. Ad ipsos autem introitus conferti, multi quidem sese inuicem conculcabant: multo vero ardentibus adhuc & fumantibus porticu incidentes ruinis eadem quæ victi patiebantur. Cum vero ad templum accessissent, edicta quidem Cæsar non audire simulantes, præcedentem quisque ut ignem immitteret hortabatur: seditiosis autem iam subueniendi quidem spes nulla erat, sed fuga & cædes omnia possidebat. magna vero populi multitudo inualida & inermis, ubicunque occupati fuerant, interficiebantur. & circum aram quidem ingens mortuorum numerus congerebatur: per gradus vero templi, & sanguis multus profluebat, & eorum corpora qui supra ceciderant delabebantur. Cæsar autem ubi neque impetum insipientium militum continere poterat, & flamma dominabatur, intro cum rectoribus ingressus, & sanctum templi, & quæcunque illic erant aspexit, ea quidem quæ apud alienigenas erant fama meliora, iactatione vero & opinionem domestica non minora. Cum autem flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circum templum erant depalceretur, quod erat verum, existimans adhuc illud opus posse seruari, & ipse profuit, militesque rogare ut ignem restingerent conabatur: & Liberalem centurionem de stipatoribus suis, fuisse multatos qui non obedirent iussit arcere. Illorum autem furor bellique impetus quidam vehementior, Iudeorumque odia, & Cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant: plerisque autem prædæ spes incitabat, suspicantes intus omnia pecunia referta esse: quoniam fores auro factas conspicerent. Præterea quidam milites ex his qui intrauerant, cum Cæsar ad inhibendum incendium cucurrisset, ignem iam cardinibus portæ subiecerat. tumque subite, postquam flamma intus apparuit, & duces cum Cæsare discedebant, & stantes extrâ succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exuritur. Sed quamvis hoc multum quis deplendum putet, ut opus omnium quæ audiuius aut vidimus maxime admirabile tam extructionis genere, quam magnitudinis, itemque munificentie in singulis rebus, & gloriæ quæ de sanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet solatium quod ut animalibus, ita operibus locisque fatum sit ineluctabile. Mirabitur autem in eo etiam circumacti temporis fidem. Nam & mensem, ut dictum est, eumque diem seruauit, quo primum à Babylonijs templum erat incensum. Et à prima quidem structione templi, quam Solomon rex inchoauerat, usque ad hoc excidium, quod euenit secundo anno principis Vespasiani, mille centum triginta colliguntur anni, & septem menses, ac dies quindecim. A posteriore vero, quæ secundo anno Cyri regis Aggeus fecerat, usque ad excidium quod Vespasiano imperante sustinuit ciuitas, anni sexcenti triginta novæ, & dies quadraginta quinque.

*Cæsar ingredi
tur templi
adyta*

De sacerdotibus, Gazophylacioque & porticu.

Cap. XI.

DUm templum autem incenderetur, etiam quicquid in manus forte venisset rapiebatur, & cædes erat infinita deprehensorum. Nec actus fuit ætatis miseria, aut reuerentia castitatis: sed & pueri & senes & sacri & profani similiter interficiebantur, atque omne genus hominum belli calamitas persequabatur, unaque supplices cum repugnantibus necabantur: flammaque ulterius progrediens, cum gemitu occumbentium concrepabat. Et pro altitudine quidem collis, ardentisque operis magnitudine, tota quis ardere crederet ciuitatem. illo autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest. Nam & Romanarum legionum fremitus erat, & seditiosorum ferro ignique clausorum clamor ingens, & populi sursum deprehensi ad hostes fuga cum stupore, ac calamitatis conquestio: in colle autem constitutis, etiam multitudo oppidi consonabat. Iam vero multi fame maridi, in mortem penè luminibus

nibus clausis, postquam ignem templi videre, in questus interim vires clamoremque receperunt. Resonabat autem & trans fluuiū regio & montes circumpositi grauiorem sonitū reddebāt: & tamen erant clades acerbiores tumultu. Nam collē quidem in quo templū erat exuri radicitus quis putaret, ita vndique flamma plenum: videbatur autem sanguis igne largior esse, pluresque intersectoribus interfecti: omnique terra cadaueribus tegebatur, & supra corpora mortuorum gradientes milites cursum fugientium sequebantur. Latrocinialis quidem multitudo, tandē pulsus Romanis, in exterius templum, deinde in ciuitatem euadit: populi autem quod fuit reliquum in exteriorem porticum confugerat. Sacerdotum autem nonnulli, primū verubus itemque sedibus suis, quę ex plumbo factę erāt, auulsis, in Romanos pro missilibus utebantur: deinde cum nihil proficerent, ignisque in eos euome retur, in parietem secedentes octo cubitis latum, ibi manebāt. Duo tamen ex nobilibus, cum ad Romanos transiendo seruari possent, aut communem cum ceteris durare fortunam, semet ipsos in ignem iniocere, & cum templo concremati sunt, Meirus filius Belgę, & Iosephus Dalzei. Romani autem, quod frustra se circum templum ædificijs parcere iudicabant, cum ipsum templum arderet, omnia simul incendunt, & quicquid ex porticibus reliquū erat: & portas: præter vnam ex parte orientali, alteram ex meridiana, quamuis eas quoque postea funditus euerterint. Quinetiam arculas, quę gazophylacia vocātur, incendunt, in quibus magna vis erat pecunię, ac plurimū vestium, aliaque bona, & (vt breuiter dicam) omnes Iudęorum cōgestę diuitię, quod opulentissimus quisque illuc totas domos exhauserant. Venerunt autem etiam in eam quę restabat, vnā porticum, extra templum quō confugerant ex populo mulierculę, itemque pueri & promiscua multitudo, propē ad sex hominum milia. sed priusquam de his Cęsar quicquam decerneret, vel ducibus imperaret, ira flagrantem militem incendunt porticum. Hincque contigit, vt alij cum se ex flamma præcipitarent morerentur, alios ipsa corrumperet, ex tanto autem numero nemo seruatus est. His causa interitus quidā pseudo propheta fuerat, qui eo die prædicauerat in ciuitate, quod eos in templū deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim à tyrannis tunc subornati prophetę, populo denunciabant, vt expectarent dei auxilium, quo propterea minus profugerent, & eos qui supra timorem & custodiam fierent, ipse retineret. Cito autē in aduersis homini persuadetur. Quod si etiam malorum instantiū liberationem polliceatur qui fallit, necessario qui ea patitur, spei totus efficitur.

De prodigijs excidium Hierosolymę præcedētibz &

præfagijs.

Caput.

XII

DEnique miserabilis populus, illis quidem fallacibus deumque calūniantibus, credulus erat. Certis vero prodigijs & futurę solitudinē prænūciantibus neque attēdebāt animo, neque credebāt: sed velut attoniti, nec aut oculos habentes, aut animas, edicta dei dissimulauere: modo cum supra ciuitatem sidus stetit simile gladio, & per annū perseuerauit cometes: modo cum ante defectionem primi que belli motus ad diē festū Azymorum populo conueniente Coctanus autem dies erat Aprilis mēsis nona hora nocturna, circum aram itēque templū tantum lumen effulsit, vt clarissimus dies putaretur: & hoc vsque ad mediā permāsit horā: quod imperitis quidē bonū auguriū esse videbatur: sacrorū vero peritis, priusquam eueniret, statim diiudicatum est. Eodemque festo die etiā bos, cum ad hostiam duceretur, agnum in medio fani peperit. Oriētalīs autē porta interioris templi, cum esset ænea atque grauissima, & subvesperam vix à viginti viris clauderetur, serisque ferro vinctis obseraretur, pessulosque altos haberet in saxum limē demissos, vno perpetuo lapide fabricatū, visa est noctis hora sexta sponte patescere. his autem curriculo per custodes templi magistratui nūciatis, ascendit ille, vixque eā potuit claudere, Verum & hoc iterum ignaris quidem signū optimum videbatur. Deum namque bonorū portam sibi aperuisse dicebāt. Prudentiores vero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant: & hostium donum esse, portas aperiri: solitudinemque

Sacerdotes in
templi se maris
occultantes

*Clamor rui
fici ac mors*

*Presagia si
nistræ Iudeis
intellecta*

rudinemq; illo ostento signari inter se pronuntiabant. Post dies autem festos diebus paucis, vicesimo primo die mensis Maij visio quædam apparuit fidem excedens. Pro fabula autem fortasse quod dicturus sum haberetur, nisi qui viderūt su peressent, & clades dignæ præfagijs secutæ fuissent. Nāq; ante solis occasum visum sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies tranantes nubila, & ciuitati circumfusæ. festo autem die, quam pentecosten vocant, nocte sacerdotest intimum templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem motum quendamque strepitum senserunt: postea vero subitam vocem audire, quæ diceret, Migremus hinc. Quod autem his horribilius fuit, Iesus quidā, filius Anani, plebeius & rusticus, quadriennio priusquā bellū gereretur, in summa ciuitatis pace atq; opulentia, cum ad festū diē venisset, quo ategias in honore dei cōponi in templo ab hominibus mos est, repēte exclamare cœpit: Vox ab oriente: Vox ab occidēte: Vox à quatuor ventis: Vox in Hierosolymam & templū: Vox in maritos novos nouasq; nuptas, Vox in omnē hunc populum. Atque hæc interdiu noctuq; clamitās omnes ciuitatis vicos circuibat. Nonnulli autem virorum insignium, aduersum omen indigne ferentes, corripiunt hominem, multisq; verberibus afficiunt. Ille autem neq; pro se, nec ad eos qui se multabant, secretò quicquā locutus, eadem quæ prius vociferans perseuerabat. Magistrat⁹ autem rati, quod erat verum, magis diuinum esse hominis motum, ducunt eum ad Romanorum præfectū: vbi plagis vsq; ad ossa lacerat⁹, neq; supplex cuiquā fuit, neq; lachrymauit: sed vt poterat inclinans maxime flebiliter vocem ad singulos ictus respondebat: Veh veh Hierosolymis. Albino autem interroganti (is nanq; iudex erat) quis esset, vel vnde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit. Non prius autem cessauit à luctu miseræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimisit. Ille autem ad belli vsq; tempus neq; adibat quenquam ciuiū, neq; loqui visus est: sed quotidie velut orationem quandā meditatus, veh veh Hierosolymis, querebatur. Sed nec imprecatur est cuiquam, cum in dies singulos multaretur, nec victum offerentibus benedicebat. Sola vero eius responsio ad omnes erat, triste prælagium. Maxime autem diebus festis vociferabatur: idq; per annos septem & quinq; menses continuos faciens, neq; voce raucior fuit, neq; de lassatus est, donec oblidionis tempore ipsa te perspectis augurijs ipse quieuit. Supra narrū enim circumiens iterum, veh veh ciuitati ac fano ac populo, voce maxima clamitabat. Cū autem ad extremū addidisset, veh etiam mihi, lapis tormēto missus eum statim peremit, animamq; adhuc illa omnia lugentem dimisit. Hæc si quis reputet, profecto inueniet, deum quidem hominibus consulere, modisq; omnibus præmonstrare quæ sint eorum generi salutaria: ipsos autem ob dementiam suam malis voluntarijs interire, quando quidem & Iudæi post Antoniam captam quadratum fanum fecerant, cū in sacris libris scriptum haberent, capiendam ciuitatem ac templū, si fanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris libris inuentum, quod eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperunt, multiq; sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc autem planè responso, Vespasiani designabatur imperium, qui apud Iudæam creatus est imperator. Sed enim homines fatum vitare non possunt, etiam si præderint. At vero hi signorum quædam pro sua libidine interpretati sunt, alia contempsere: donec patriæ excidio suaq; pernicie, eorum iniquitas confutata est.

De imperio Titi & sacerdotum interfectione.

Caput XIII

Romani quidem, postquam seditiosi ad ciuitatem confugere, templo itemq; omnibus circumlocis ardētibus, signa in fano reposuere cōtra portam orientalem: hiq; ibi sacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum imperatorem. Vsq; adeo vero præda satiati sunt milites vniuersi, vt in Syria dimidio quam

dio quàm pridem fuerat pretio pondus auri veniret. Ex his autem sacerdotibus, *De puero quodam*
 qui in templi pariete perdurauerant, puer sitiens à Romanis custodibus pacem pe-
 tebat, sitimq; fatebatur. Sed vbi illi tam ætatis quàm necessitatis miserti, dedere
 ei dexteram, & ipse bibit, & quam secum attulerat lagena repleta, sursum refu-
 giens abiit ad suos: nec eum quisquam custodum assequi valuit, sed eius perfidiæ
 maledicebāt. Ille autem nihil se præter placita fecisse dicebat. Dexteram enim
 sibi datam, non vt apud ipsos remaneret, sed vt tantum descenderet, atque vt a-
 quam acciperet: quæ cum fecerit, in fide mansisse. Astutiam quidem propter æta-
 tem, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta vero die sacerdotes
 oppressi fame descendunt, & à custodibus ad Titum perducti, vt salutem sibi cō-
 cederet orabant. Ille autem veniæ quidē tempus illis præterisse fatus, perisse ve-
 ro id cuius eos gratia merito conseruasset, decere autem sacerdotes interire cum
 templo, duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum socijs, quoniam bel-
 lo vndique tenebantur, circumdatis autem nusquam erat fugæ copia, Titum ad
 colloquia prouocāt. Ille autem pro humanitate naturali saltem oppidum serua-
 re cupiens, & amicis præterea suadentibus (latrones enim iam moderationes fa-
 ctos esse arbitrabantur) in parte occidua templi exterioris consistit. Hic enim su-
 per xystrum erant portæ, ac pons qui ciuitatem superiorem templo iungebat, isq;
 tunc inter tyrannos ac Titum interueniebat. Multi autem militum vtrinq; den-
 si astabant: Iudæi quidem circum Simonem ac Ioannem suspensū spe veniæ: Ro-
 mani vero ad Cæsarem speculandi studio, qualiter eos reciperet. Edicto autē da-
 to militibus, Titus, vt & iracundiam & sagittas continerent, adhibitoq; interpre-
 te, quo argumento superior ostendebatur, prior alloqui cœpit. Etiamne saturati
 estis patriæ malis, o viri? quibus neque virtutis nostræ, neque infirmitatis propriæ *Oratio Titī ad seditiosos*
 venit in mentem: sed inconsulto impetu ac furore perditis populum & ciuitatem
 simul ac templum, ipsi quoq; iuste perituri: qui primum quidē, postquā vos Pom-
 peius fortiter debellauerat, nonas res affectare nō destitistis, deinde etiam bel-
 lum apertum contra Ro. populū extulistis: vtrūmne multitudinē freti? atq; par-
 ua manus vobis Romani exercitus satis restitit. Auxiliatorum fide? Et quæ
 gens imperio nostro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed viribus cor-
 porum? Atqui scitis nobis seruire Germanos. Firmitate murorum? Et qui ma-
 ior Oceano murus, atque obstaculum? quo septi Britanni, adorant arma Roma-
 norum. Animorū obstinatione, vel astutia ducum? Atqui etiam Carthaginenses
 captos esse noueratis. Itaq; vos cōtra Romanos ipsorū excitauit humanitas, qui
 primum vobis & terram dedimus possidendam, & gētiles imposuimus reges, dein-
 de leges seruauimus patrias, & viuere vos non solum discretos, sed cum alijs etiā
 vestra voluntate cōcessimus: quodq; maximum est, tributum capere dei nomine,
 ac donaria colligere permisimus: eaq; offerentes neque monuimus, neq; prohibui-
 mus, vt hostes nobis efficeremini ditiores, nostraq; pecunia vos cōtra nos instrue-
 retis. Ergo tantis bonis affecti, satietatē in eos qui hæc vobis præstiterant, extuli-
 stis, & immitium exemplo serpentium virus blandiētibus infudistis. Esto, Nero-
 nis negligentia contempsistis, & veluti ruptum aliquod membrum, siue contra-
 ctū alias, male quieti in maiore vitio detecti estis, & ad spes improbas, etiam cu-
 piditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriā vestram, nō vt pœ-
 nas à vobis ob ea quæ in Cestium cōmiseratis, exigeret, sed monitis emēdaret. De-
 niq; cū deberet, si depopulandæ nationis causa venisset, stirpē vestram petere, at-
 que hac delere ciuitatem, Galilæam & circa eā loca vastare maluit, vt pœnitēdi
 vobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitas infirmitas videbatur, nostraq;
 lenitate aluistis audaciā. Et Nerone mortuo, fecistis quod nequissimi solent, &
 ex intestinis nostris dissensionibus fidutiam præsumpistis, meq; ac patre meo di-
 gressis ad Ægyptum, ad struendum bellum tempus illud vtile putauistis. Neque
 vos puduit perturbare principes declaratos, quos etiam duces humanissimos fue-
 rat

ratis experti. Deniq; vbi ad nos confugit imperium, & omnibus in eo quiescentibus, per legatos autem gratulantibus exteris nationibus, ecce iterum hostes Iudæi: & legationes quidem à vobis trās Euphraten vsq; nouarū rerum gratia misæ, murorum autem noui ambitus: seditio etiam, tyrannorumq; contentio, & bellum intestinū, quæ sola huiusmodi nequissimos decet. Iussus ergo ab invito patre cum mandatis tristibus ad ciuitatem venire, lætabar, cognito populum de pace sentire. Ante bellum rogabam vos desistere, pugnantibus aliquandiu parcebam, sponte adme venientibus dexteram dedi, fidem seruauī confugientibus, multos captiuos miseratus, verberibus vrgentes bellum coercui, muris vestris machinas inuitus admoui, semper cædis vestræ cupidos milites continui. Quotiens vicini, totiens vos ad pacem tanquā victus prouocaui. Cum propē ad templū accessissem, consultō iterū legis belli oblitus parcere vos proprijs sanctis orabā, templūque seruare, data vobis exeundi copia, & fide salutis: vel etiā pugnare alio tempore si velletis, in alio loco facultates præbui. Ista omnia ipseuistis, & templū manibus vestris incendiistis. Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquiū prouocatis, vt quid tale conferetis quale periit? Quæ vosmetipsum salute dignos esse post templi excidiū indicatis? Quinetiā nūc armati statis, & nec in extremis supplices assimulatis. O miseri, quæ fiducia? Nonne populus vester exanimatus? Templum vero periit, mihiq; subdita est ciuitas: in manibus autē meis habetis animas vestras. Et tamē fortitudinis esse gloriā mortē arbitramini? Nō contendā cum pertinacia vestra. Proiectis autē armis, traditisq; corporibus: vitam vobis indulgeo, & sicut in priuata domo, dominus mitis vltus grauiora, cætera mihi seruo. Ad hæc illi responderūt, fidem quidem se ab eo minime posse accipere: nam iurasse nunquā id esse facturos: exeundi vero per munitiones, quā murū seperat, cum coniugibus ac liberis facultatem petebant. Ituros enim se in solitudinem, ipsisq; oppidū relicturos. Ob hoc Titus vehemēter iratus, quod in sorte captorū constituti, victorū sibi conditiones ponerent, declarari quidem his iussit voce præconis, ne vltius ad se profugerēt, nène fidem sperarent: nulli enim esse parcendum: cunctis autem viribus dimicarent, & quantum possent, salutē suā consulerent: iam enim se omnia iure belli gesturum. Militibus autem diripere ciuitatem, atque inflammare permisit. Illi autem ipso quidē die nihil egerūt, postero autē die Archium, & Acram, & curiam, & qui vocatur Ophla, succendere: & progrediebatur ignis vsq; ad Helenæ regiā, quæ in media erat Acra: nec minus ciuitatis mortuis plenæ vici domusq; ardebāt. Eodē die Izatæ regis filij, & fratres, cumq; his multi nobiles ex populo congregati, vt fidem sibi daret, Cæsari supplicarunt. Ille autem quanquā cæteris omnibus iratus erat, mores tamen non mutauit, sed eos suscepit. Et tūc quidem omnes in custodia habebat, regis autem filios, ac propinquos postea victos, Romam perduxit, fidem obsidum præstaturus

Superba responsio seditiosorum

Seditiosi de prædantur regiam

Duo milites Rom. capti

De præda seditiosorum & succensione interioris ciuitatis. Cap. XIII
Seditiosi autem ad domum regiam profecti, vbi (quia tanta erat) multi facultates suas deposuerant, & Romanos hinc pellunt, & omnibus popularibus qui eò conuenerant propē ad octo milia & quadringentos occisus, pecuniā etiā diripere. Viuos autem duos milites Romani cepere, vnum equitem, alterū peditem. & peditem quidem interfectū per omnem traxere ciuitatem, velut vno corpore omnes Romanos vlciscerētur. eques vero quiddā his quod salutē foret, suadere pollicitus, deducitur ad Simonem, cumq; ibi quæ diceret non haberet, Ardæ cuidam ex numero ducum traditur punitendus. Is autem eum reuinctis post terga manibus, oculisq; fascia obstrictis, in conspectum Romanorū veluti capite cecurus produxit. verum ille dum gladium Iudæus educeret, ad Romanos refugit. Hunc Titus quoniam ab hostibus esset elapsus, non est passus quidem occidi, indignum vero esse Romanorum militem iudicauit, quia viuos fuerat captus: & armis ablatis eum agmine pepulit, quæ res prudenti viro grauior esse morte videbatur. Postremo

tur. Postero autem die Romani, versis in fugam ex inferiori ciuitate latronibus, omnia Siloam vsq; igni tradidere. & oppidum quidem gaudebant absumi, rapinis vero carebant: quoniam latrones exinanitis prius omnibus, in superiorem ciuitatem recedebant. Erat nanque illis malorum quidem nulla poenitudo: arrogantia autem tanquam in rebus secundis. Denique ardere ciuitatem laetis vultibus aspicientes, a lacri voto mortem se expectare dicebant, quod perempto populo, incenso templo, & flagrante oppido, nihil essent hostibus relicturi. Sed tamen Iosephus in extremis eorum rebus, pro reliquijs ciuitatis obsecrando laborabat. Sed multa quidem in eorum crudelitatem atq; impietatem locutus, multa vero pro salute adhortatur, nihil amplius quam elusus est: quia neq; se tradere propter iurandum patiebantur, neq; pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, veluti custodia circumuallati: cædisq; insuper cōsuetudo dexteras commouebat. Desperati autem per ciuitatem, per ruinas latitabant, profugere parati insidiatēs. Multi autem capiebantur, omnesq; interficiebantur: nam propter inedia[m] fugere non valebant: mortuos autem canibus proieciabant. Omne autem pereundi genus, fame leuius videbatur: adeo ut ad Romanos quoq; sine licentia, etiam desperata misericordia, tamen fugerēt: atq; in seditiosos à cæde non cessantes, sponte inciderēt. nullusq; in ciuitate locus vacuus erat: sed cuncta mortuos habebant, quos fames aut latrones confecerant, & cadaveribus eorum plena erant, qui alimētorum penuria vel seditione perierāt. Tyrannos autem fouebat, factionemq; latronū, spes vltima, sita in cloacis: quod si fugissent, minime inueniri posse arbitrabantur: sed peracto excidio, post Romanorū digressum prodire ac fugere cogitabāt. Id autem planē illis erat somniū. Nec enim vel deum, vel Romanos fuerant latituri. Tūc quidem subterraneis freti, plura quam Romani concremabant, & qui ex incendijs fugientes in cuniculos descēdisent, eos improbe necabāt, itemq; spoliabant. Quimetiam cibum sicubi reperissent concretum sanguine rapientes, deuorabāt. Erat autem inter se illis iam rapinarū causa bellū: eosq; putauerim, nisi excidio preuenīti essent, nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora degustaturos fuisse.

Superior pars ciuitatis adoritur, & confugiunt aliqui Iudeorum ad Titum.

Caput

X V

Cæsar autem fieri non posse prospiciens, ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatem, in prærupto vndiq; loco sitam, distribuit operibus militem vicesimo die mēsis Augusti. Erat autem transuectio materiæ difficilis: omnibq; ut dictū est, circum ciuitatem vsq; ad ceterimū stadiū in priorū aggerū extractio[n]ē detonsis. Quatuor quidem legionū opus, in occidentali parte ciuitatis, contra aulam regiā erigitur: auxiliariū vero manus, & cetera multitudo xystum versus, ac pontē, & Simonis turrim: quam cū Ioanne bellum gerēs, pro castello sibi edificauerat. His autem diebus Idumeorū duces clam congregati, consilium de sui traditione cepere: missisq; ad Titum quinq; viris, ut dexteram sibi daret, precabantur. Ille vero tyrannos speras esse cessuros Idumæis abstractis, quoniā belli pars videbantur, sero quidem, veruntamen vitam his pollicitus, legatos remisit. Discessum autem parantibus Simō præsensit, & eos quidem, qui ad Titū perrexerāt, quinque viros statim occidit: duces vero, quorū nobilissimus erat Soisæ fili⁹ Iacobus, correptos in custodiā cōciit. Nec multitudinem Idumeorū, abductis rectoribus quid ageret nescientē, sine custodia habebat: sed diligentioribus eam custodijs amplectebatur: & tamen custodes profugientibus obstare non poterant. Quamuis enim multi necarentur, plures tamen erant qui fugerēt. Omnes autem suscipiebantur à Romanis, quod Titus nimia lenitate priora præcepta neglexerat: ipsiq; milites iam & spe lucri, & satietate, cædibus tēperabant. Sola enim relictā plebe, aliud vulgus cū coniugibus ac liberis, paruo quoenq; pretio venundabant. Cum multi autem distraherētur, & emptores pauci essent, quanquā voce preconis edixerat, ne quis solus trāsfigeret, ut eo modo familias suas educerēt, tamē hos quoq; recipiebat:

recipiebat: appositis, qui ab his secernerent, si quis dignus supplicio videretur. Et infinita quidem multitudo venit. Ex populo vero servati sunt, plus quam quadraginta milia, quos imperator quomodo cuique; gratum erat, dimisit. Iisdem autem diebus, etiam sacerdotum unus, filius Thebuti, nomine Iesus, accepta fide salutis à Cæsare ut de sacris donariis quædam traderet, egreditur, ac tradit ex fani pariete candelabra duo, his quæ in templo erant posita, similia: mensasque & crateras, & pateras, omnia ex auro solido & gravissimo facta. Tradit etiam vela, & ponticum indumenta, cum gemmis, & vasa multa sacrificio comparata. Quinetiam custos sacræ pecuniæ comprehensus, Phineas nomine, vestes & cingula sacerdotum ostendit, multamque purpuram, & coccum, quæ ad usum reposita catapetasmatis servabantur. Cum quibus aliquantum cinnami erat, casæ, pigmentorumque aliorum multitudo, quibus commixtis deo in dies singulos adolebant. Tradita sunt autem ab eo & ex alijs opibus multa, & sacra ornamenta non pauca: quorum gratia, licet vi capto, ut transfugæ tamen data est venia.

De occupata reliqua parte civitatis.

Caput XVI

Iam vero perfectis aggeribus, Septembris mensis die septimo, qui erat à cœpto opere octavus & decimus dies, Romani quidem machinas admovebant. Seditionis autem alij, qui civitatem desperaverant, muris relictis in Acram recedebant, alij se in cloacas demittebant: multi dispositi prohibebant eos qui arietes applicarent. hos autem superabant multitudo ac virtute Romani: quodque maximè est læti mortuos atque iam debiles. Cum autem pars esset aliqua muri subruta, non nullæque turres arietibus pulsatæ cessissent, statim quidam propugnatores earum diffugiunt: timor autem etiam tyrannos necessitate maior inuadit. nam & priusquam transgrederentur hostes, torpore tenebantur, & ad fugiendum suspensum erant. Videres autem paulo ante superbos, & factis impijs arrogantes, ita tunc humiles esse, ac tremere, ut miseranda esset, quanquam in nequissimis, tanta mutatio. Conati sunt quidem ambitu & muro, quo moenia cingebantur, inuaso atque perrupto, custodes pellere, atque egredi: cum vero, quos antea fideles habuerat, nunquam viderent, fugiebant quo quemque necessitas impulisset. Adeuntes autem alij, cum totum ab occidite murum tubuerim esse nuntiarent, alij subiisse Romanos, ac etiam propinquare se querentes, alij etiam videre hostes in turribus affirmarent, metu fallente conspectum, in ora prostrati, pro sua dementia querebantur: ac veluti succisi nernos, quæ fugerent hæsitabant. Unde & maxime quis, & virtutem dei perspexerit contra iniustos, & fortunam Romanorum. Tyranni siquidem semetipsos tuitione priuare, ac sponte de turribus descendere: unde vi nunquam, sola vero fame capi poterant. Romani vero qui tantum in muris infirmioribus laborauerant, eos quos instrumentis non potuissent, nunc fortuna cepere. Omnibus enim machinis tres turres validiores erant, de quibus supra memorauimus. Relictis itaque his, vel (quod est verius) dei nutu ab his depulsi, confestim quidem ad vallē Siloam confugere. rursus autem ubi à metu paululum respirauerunt, munitionem qua murus erat accinctus ex ea parte petiere. Vbi autem infirmiori audacia, quæ necessitate (iam enim vires eorum labor, metus, & calamitas fregerat) à custodibus retruduntur, & per diversa disiecti, in cloacis delitescunt. Romanive ro muris potius, signa in turribus posuere: & plausu atque læticia victoriam & canitum celebrabant, quod principio sine belli multo senserant leniorem. Denique sine sanguine murum acti, nouissimum non esse credebant: cumque nullum reluctatem viderent: pro incerto mirabantur. In angustias autem viarum strictis gladijs fusi, & quos cepissent interficiebant nullo discrimine: domosque totas: cum omnibus qui eo confugerant: igni tradebant. Multas vero vastantes: quas prædæ causa penetrassent: integras mortuorum familias: & plena mortuis tecta: quos fames commiserat: offendeabant. Ipsum deinde horrentes aspectum: vacuis manibus egrediebantur. Nec tamē eo modo preemptos miserantes idem etiā circa viuos patiebantur: sed vnumquemque;

vnūquēq; obuium transfigendo, & angustā viarum cadaueribus obstruendo totā ciuitatē sanguine diluere, vt pleraq; incensorū cēdes extinguerent. Et occidentes quidē vespere cessabant, nocte vero trespēbat incendiū. Ardentibus autē Hierosolymis, illuxit dies Septēbris mensis octauus ciuitati, tot clades cum obfideretur experte, quot bonis si vna esset ex quo fuerat cōdita, inuidēda fuisset: nulla tamen alia re tantis infelicitatibus digna, nisi quod talem progeniem qua subuersa est, edidit. Intro aut Titus ingressus, & alia, & ciuitatis munitiones ac turrium cantes miratus est, quas tyrāni per dementiā deseruerant. Conspecta quidē earum solida altitudine, itemq; magnitudine, subtiliq; lapidū compagine singulorum, quantūq; paterent vel quātum erigerentur, deo, inquit, planē adiutante pugnauius, & deus erat, qui detraxit ab istis munimentis Iudeos. Nā quē hominum manus, aut quē machinē ad istas valerent? Tunc quidē multa eiui modi cū amicis collocutus est, quos vero à tyrānis vinctos in castellis repperit, relaxauit. Cum aut alia ciuitatis deleret, murosq; subuerteret, eas turres fortunē suę monumentū reliquit: qua cōmilitante his potitus fuisset, quē capi non potuissent. Quia ergo milites interficiendo defatigabātur, magnaq; adhuc extabat superstitū multitudo, solos quidē armatos Cēsar, & qui manū opponerent, iubet interfici, reliquam vero multitudinē saluam esse. Illi aut cum his, quos occidi mandatū fuerat etiam senes ac debiles trucidabant: vegetos aut atq; vtiliores coactos in templum, in destinatū mulieribus ambitū concluderunt. Custodem aut his Cēsar apposuit vnū ex libertis, & amicum suū Frontonem, qui fortunam quā quisq; meritus esset, decerneret. Ille aut latrones quidē omnes, atq; seditiosos, cum alius ab alio indicaretur, occidit: iuuenes autē lectos, qui procero atq; formoso essent corpore, triūpho seruabat: ex residua multitudine septem & decē maiores annis, vinctos mittit ad Ægyptū, operibus deputādos. Plurimos aut per prouincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestiis cōsumendos. Qui vero infra decimum & septimum annum ætatis agerent, venditi sunt. Iisdem autem diebus, quibus secebantur à Frontone, mortui sunt fame duodecim milia, quibus partim odio custodum non præbebatur cibus, partim ipsi victus fastidio tenebātur. Erat autem prę multitudinē hominum frumenti penuria.

Titus ingreditur urbem

De numero captiuorum & peremptorum.

Cap. XVII.

ET captiuorum quidem omniū qui toto bello comprehensū sunt, nonaginta & septem milium cōprehensus est numerus. Mortuorū vero per omne tēpus obfisionis vndecies centū milia. Horum pleriq; gentiles fuere, sed non indigenę: ab omnibus enim regionibus ad azymorū diem festum cōgregati, bello subito circūfusi sunt: vbi primo quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde citius fames. Quod aut caperet tantam hominum multitudinem ciuitas, certum erat ex his, qui sub Cestio fuerant enumerati. Is enim tūc vires ciuitatis ac florē Neroni significare cupiens, contēnenti nationem, à pontificibus petijt, vt si quo modo possent, multitudinē numerarent. Illi aut, cum dies festus adesset, qui pascha vocatur, quando à nona quidē hora vsq; ad vndecimam hostias cēdunt, per singulas vero contubernia nō pauciorum quam decem virorū sunt: solum enim epulari nō licet, multi etiam viceni conueniunt: hostiarū quidē ducenta & quinquaginta sex milia & quingētas numerauere. Fiunt aut, vt denos epulatores per singulas imputemus, vices centena ac septingētena milia, sancti omnes ac puri: nec enim leprosis siue vitiliginosis, aut semine fluentibus, quos gonoroicos vocāt neq; mulieribus mēstruo cruore pollutis, neq; alijs inquinatis participare sacrificia permittebatur: sed nec alienigenis quidē, nisi qui religionis causa venissent. Magna vero hęc multitudo ab extraneis cōgregabatur. Tunc tñ velut in carcere rem tota gens fato cōclusa est, & facta hominibus ciuitas bello obsidebat. Itaq; superat omnē humanā, & diuinis emissam pestē numerus peremptorum, quos partim palām occidere, partim cepere Romani. Rimātes enim cloucas, & sepulchra eruentes, quos offendissent iugulabāt. Inuenti sunt aut ibi quoq; plusquam

LI

duo

Ioannes & Si-
mon capti

duo milia, quorū alij manu sua, plures autē mutuis se vulneribus interfecerāt, cum alios fames corrupisset. Fœdus autē corporū odor introeuntibus occurrebat, adeo ut statim multi recederēt: alij plura habendi cupidine, cōgesta cadauera calcantes, se immergerent. multę nanq; opes in cuniculis inueniebant, nefasq; omnem viā lucri faciebat. Subducebantur autē multi, quos tyranni vinxerat: nec enim in extremis à crudelitate cessauerāt. Vltus est autē deus vtrunq; merito. Et Ioannes quidē oppressus fame cū fratribus in cloacis, quā sēpe despexit, à Romanis dextram sibi dari precatus est. Simon vero multa vi cū necessitate luctatus sicut infra designabimus, semet tradidit. Seruatus est autē alter triūpho. Ioānes autē vinculis sempiternis. Romani vero extremas vrbis partes incēdunt, murosq; subuertunt.

Hierosolymæ vrbis historia brevis. Cap. XVIII.

Melchisedec
iustus rex

ITa quidē Hierosolyma capta est, secundo anno principatus Vespasiani, Septembris mensis. viij. die. Quinquies autē prius capta, tunc iterum vastata est. Ægyptiorū quidem rex Asochæus, & post eum Antiochus, deinde Pompeius, & post hos cum Herode Sofus captā vrbem seruauere. Antea vero rex Babyloniorum ea poritus excidit: post annos ex quo ædificata est, mille trecētos sexaginta, & menles octo, & dies sex. Primus autē conditor eius fuerat Chananæorū dynasta qui patria lingua iustus appellatus est rex. Erat quippe talis. Ideoq; sacerdotium deo primus exhibuit, & fano primū ædificato, Hierosolymā ciuitatem vocauit, cū antea Solyma vocaret. Chananæorū quidem populo rex Iudæorū Dauid pulso, colendā suo populo tradidit: & quadringētesimo sexagesimo quarto anno post, ac mensibus tribus, à Babylonijs euersa est. A rege autē Dauide qui primus Iudæus in ea regnauit, vsq; ad id quod Titus fecit excidium, anni mille centum septuagintanouem. Ex quo primum autē condita est, vsq; ad excidiū, anni duo milia centum septuaginta septē. Sed enim neq; antiquitas, neq; ingētes diuitię, neq; per totū orbem terrę diffusa fama, nec magna religionis gloria quicquam iunxit, quo minus periret. Talis quidē finis Hierosolymorū obsidionis fuit. Postquā vero quos occideret, quidve raperet, nō habebat exercit⁹, quod iratis animis omnia deerāt (nec enim parcendo si esset quod agerent, abstinuissent) iubet eos Cęsar totam funditus iam eruere ciuitatē ac templum: relictis quidem turribus, quę præter alias eminebant, Phaselo, & Hippico, & Mariāne: muriq; tanto, quantū ciuitatem ab occidente cingebat. Id quidē, ut esset castrum illi custodię causa relinquendis: turres autē, ut posteris indicarent qualem ciuitatem, quā mve munitissimam, Romanorum virtus obtinuisset. Alium vero totū ambitum ciuitatis ita cōplanauere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitatam aliquādo esse vix crederent. Hic quidem finis eorū dementia, qui nouas res mouere tentauerunt, Hierosolymis fuit: clarissimæ ciuitati, & apud omnes homines prædicatissimæ.

Vrbs funditus
diruta.

De præmio militum.

Caput XIX.

CÆsar autē præsidio quidem illic statuit relinquere decimam legionem, non nullasq; alas equitū, ac peditum cohortes. Omnibus autē belli partibus administratis, & laudare vniuersum cupiebat exercitū, pro rebus fortiter gestis, & debita viris fortibus præmia persolvere. Cōposito autē in medio ante castra magno tribunali, stans in eo cum procerum eminētissimis, vnde ab omni milite posset audiri, magnā illis, ait habere se gratiam, quod beneuolentia erga se vtendo perseverassent. Laudabat autem, quod per omnia bella morigeri fuissent, quodq; præliando fortitudinem in multis magnisq; periculis monstraissent, patrię per se amplificantes imperiū: omnibusq; planum facientes hominibus, quia neq; hostiū multitudo, neq; munitiones regionū, neq; magnitudines ciuitatum, vel audacia inconsulta, & immanitates efferæ aduersantium, possint vnquā Romanorum vires, vel manus effugere, quāuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantem habuerint. Pulchrū quidem esse, ait, illos etiam bello finem imponere, quod multo tēpore gestum sit. nec enim optasse his quicquā melius, cū id, ingrederentur. Hoc autē pulchrius atq; præclarius, quod duces Romani & administratores imperij,

ab his

ab his declaratos ac præmissos in imperium cuncti libenter suscipiunt. & his quæ ipsi decreuere, standum putat, agentes his gratias quæ legissent. Mirari autem se eos ac diligere omnes, quia nemo viribus alacritatē habuit tardiorē. Et illis tamē, qui pro maiore vi clarius decertassent, vitāq; suā condecorassent fortibus factis, & re bene gesta militiam suā nobiliorem fecissent, dixit se & honores & præmia redditurū: nec vllum eorū qui plus alio laborare voluisset, iusta vicissitudine cariturum: magnāq; sibi huius rei fore diligentiam, quod magis vellet honorare virtutes eorū, qui militiæ socij fuissent, quā punire peccata. Confestim ergo iussit eos quorū partes sunt, iudicare, quosnam scirēt fortiter aliquid in bello fecisse: & nominatim singulos appellās, præsentēs collaudabat, quāsi qui domesticis recte gestis nimium lætaretur: & coronas eis aureas imponebat, & torques, lōgasq; hastas, & signa ex argēto facta donabat, & vniuscuiusq; ordinē mutabat in meli⁹. Quin & ex manubijs aurū & argentum, itēq; vestes, aliamq; prædam largiter distribuebat. Omnibus autē ita donatis, vt quilibet se meritum præbuerat, votisq; cum vniuerso exercitu factis, magno fauore descēdit, vertitq; se ad sacra pro victoria celebranda, magnaq; astante boum multitudine circū aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipse vero cum honoratis per triduum lætatus, milites quidē alios quō quēq; conueniret, dimittit. Hierosolymorum autē custodiam decimæ legionis credit: neq; ad Euphratem, vbi pridem fuerat, eam remisit. Duodecimā vero legionem, memor quod Cestio duce Iudæis cesserat, totam Syria pepulit: erat enim olim apud Raphanæas: ad Meliten autem, quæ sic vocatur, misit. Hæc ad Euphratem in confinio Armeniæ & Cappadociæ sita est. Duas vero sibi obsequi satis esse duxit, donec ad Ægyptum perueniret, quintam & quintamdecimam legiones. Deinde cum ad maritimam Cæsaream cum exercitu descēdisset, in eam manubiarum multitudinem reposuit, captiuosq; ibi asseruari præcepit, quod ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De navigatione Vespasiani, deq; comprehenso Simone & spectaculo die natalitio exhibito. Caput XX.

PER idem vero tēpus, quo Titus Cæsar obsidionis causa apud Hierosolymam cōmorabatur, ascensā naui oneraria Vespasianus Rhodū transmittit. Hinc autē vectus triremibus, postquam oēs quas præternauigauit ciuitates inuisit, ab his cum votis exceptus, in Græciā ex Ionia trāsit. Egressus deinde Corcyra in Iapygiā delatus est, vnde iam terra iter agebat. Titus autē ex maritima Cæsareā reuerſus in Cæsareā quæ Philippi vocatur, aduenit: diuq; ibi commorabatur, celebrans omnia genera spectaculorū: multiq; in ea captiui consumpti sunt, alij bestijs obiecti, alij autē cateruatim more hostiū inter se depugnare coacti. Hic Simonem etiā Gioræ filium comperit hoc modo cōprehensum. Iste Simon cū Hierosolyma obsideretur in superiore ciuitate cōstitutus, postquam muros ingressus exercitus totā vastare ciuitatem cōperat, tunc fidelissimis amicorū ascitis, & lapidarijs cum ferramētis eorum necessitati congruis, & alimentis quæ multis diebus sufficere possent, vnā cum illis omnibus in quandā occultiore cōcloacā sese demittit. & quoad fossa patebat, illi progrediebātur: vbi vero soliditas obstitisset eam suffodiebāt, sperantes posse vltius progressos tuto emergere, atq; ita seruari. Sed hanc expectationē veram nō esse, rei periculum refellebat. Vix enim paululum fossores processerāt, iamq; alimenta, quāuis parce his vterentur, eos deficiebant. tunc igitur velut stupore posset Romanos fallere, albis tunicis, innexaq; fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terrā editus vbi templum antea fuerat apparuit. Ac primo quidē obstupere qui eū viderūt, locisq; suis manebant. deinde propius cum accessissent, quis esset, percōtati sunt. & id quidem Simon nō dicebat. iubebat autē ad se ducem vocari, statimq; accersitus ab his qui ad eum cucurrerant, venit Terētius Rufus: nanq; is rector militiæ relictus erat. Omni autē ab eo veritate comperta, ipsum quidem vinctum custodiebat: Cæsari vero quemadmodum esset comprehensus, indicauit. Simonem quidem in vltio-

nem crudelitatis, qua in ciues suos amare ac tyrannice fuerat vsus, in potestate hostium quibus maxime inuisus erat ita deus posuit, non vi subditum eorum manibus, sed sua sponte ad supplicium adductum: propterea quod plurimos ipse crudeliter interemerat, falsis criminationibus insimulatos, defectionis scilicet ad Romanos. Nec enim potest iram dei effugere nequitia, nec inualida res est iustitia, sed quandoque sui temeratores vlciscitur, & grauiorem poenam ingerit criminosis, cum iam se liberatos esse crediderint, eo quod non statim luere commissa. Id etiam Simon didicit, postquam in iras Romanorum incidit. Illius autem ascensus è terra, magnam etiam aliorum seditiosorum multitudinem iisdem diebus fecit in cloacis apprehendi. Cæsari autem maritimam Cæsaream reuerso, victus Simon oblatus est. & illum quidem triumpho, quem Romæ acturus erat, seruari iussit. ibi autem moratus, fratris sui natalem diem clarissime celebrabat, multam partem damnatorum eius honori attribuens. Numerus enim eorum qui cum bestiis depugnarunt, quique ignibus cremati sunt, & inter se digladiatores periere, duo milia quingentos excessit. Omnia tamen Romanis videbantur hæc licet mille modis illi consumerentur, minus esse supplicij. Postea Cæsar Berytum venit (hæc autem est ciuitas Phœnices prouinciæ, colonia Romanorum) & in hac quoque diutius demoratus est, maiore vsus claritudine circa natalē patris diem, tam magnificentia spectaculorum, quam sumptibus alijs excogitatis, cum etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.

De calamitate Iudeorum apud Antiocheneses.

Cap. XXI.

E Venit autem per idem tempus, Iudeos qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitiosa pericula perpeti, concitata in eos Antiochenium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præsentia, quam propter ea quæ fuerant non multo ante commissæ. De quibus necessarium mihi videtur pauca prædicere, vt etiam quæ postea gesta sunt, consequenti narratione referamus. Iudeorum nanque gens multum quidem totius orbis indigenis asseminata est. Plurimum autem Syris vicinitate permixta, præcipue apud Antiochiam versabatur, propter magnitudinem ciuitatis. Maxime vero his liberam domicilij facultatē reges, qui post Antiochum fuerant, præbuerunt. Nanque Antiochus quidem, qui Epiphanes dictus est, vastatis Hierosolymis templum spoliavit. Qui vero post eum regnum assecuti sunt, quicquid æneum in donarijs fuit, hoc Iudeis apud Antiochiam degentibus reddidere, in eorum synagoga dedicatum: concesseruntque vt pari cum Græcis iure ciuitatis vterentur. A secutis quoque postea regibus eodem modo tractati, & multitudine profecere, & extructione itēque magnificentia munerum templum clarius reddidere: semperque religione sibi sociantes magnam paganorum multitudinem, etiam illos quodammodo sui partem fecere. Quo tempore autem bellum fuerat conclamatum, & recens in Syriam Vespasianus delatus est nauigio: Iudeorum verò odium apud oēs pullulabat, tunc vnus eorum Antiochus quidam plurimum patris causa honorabilis (erat enim princeps apud Antiochiam Iudeorum) cum Antiochenium populus concionaretur in theatro, progressus in medium, patrem suum & cæteros deferebat, insimulans eos quod vna nocte totam ciuitatem incendere statuisent: & velut huius consilij participes quosdam hospites Iudeos tradidit. His autē auditis, populus iram cohibere non poterat: sed in eos quidem qui traditi fuerant, ignem iussit afferri: statimque omnes in theatro concremati sunt. In multitudinem vero Iudeorum properabat irruere: si eos celeriter vlti essent, patriam suam seruatum iri existimantes. Antiochus autem iracūdiam magis accendere, mutatæ voluntatis argumentum, quodque Iudeorum mores odisset, exhibere se credens, si paganorum ritu sacrificaret: idemque iussit & ceteros compelli facere: renuēdo enim manifestos insidiatores fore. Huius autem rei periculo ab Antiochēsis factō, pauci quidem consenserunt: alij vero qui noluerunt, perempti sunt. Antiochus autem acceptis à Romanorum

à Romanorum dūce militibus, sæuius instabat suis ciuibus, nequaquam eos die septimo ab opere cessare permittens, sed omnia cogens facere, quæ diebus alijs agerent. Tamq; validam necessitatem imposuit, vt non modo apud Antiochiam septimi diei feriæ soluerentur, sed ab hoc exordio in cæteris quoque ciuitatibus ad breue similiter tempus fieret. Iudæis autem apud Antiochiam, tunc eiusmodi mala perpeffis, altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati, hæc quoque persecuti fuimus. Nanque quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monumentorumq; receptacula publicorum, itemq; basilicas, vixq; ignis inhibitus est super omnem ciuitatem magna nimis vi ruens, huius facti Antiochus Iudæos accusat: & Antiochenfes, quos scilicet si his infesti antea nō fuissent, recenti tamen ex incendij tumultu facile calumnia perpulisset, multo magis ex actis fidem habere dictis suis persuasit, vt penē se vidisse ignem à Iudæis iniici arbitrantur: & tanquam furore correpti, magno cum ardore cuncti aduersus eos qui accusabantur, impetum facerent. Vix autem motus eorum potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, postulās sibi permitti referre ad Cæsarem gesta. Rectorem nanq; Syriæ Cēsennium Pætum iam quidem Vespasianus ad eam miserat, nondum autem ille peruenerat. Habita vero diligenti quæstione Collega reperit veritatem. & eorum quidem Iudæorum quos Antiochus accusauerat, nemo cōsciū fuit. omne autem facinus admifere homines quidam nocētissimi necessitate debitorum: rati quod si forum & scripta publicā cōcremassent, exactio ne liberarentur. Iudæi quidem pro suspensū criminationibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est Cap. XXI.

Iltus autem Cæsar à patre sibi allato nuntio, quod vniuersis quidem Italiæ ciuitatibus desiderabilis peruenisset: maxime vero, quod vrbs eum Roma summa cū alacritate & claritudine suscepisset, in maximā lætitiā voluptatēq; translatus est, curis de eo ita vt sibi erat suauissimum liberatus. Vespasianū enim etiam longe absentem, omnes homines Italiæ voluntatibus vt præsentem colebant: expectationem suam, quod nimis eum venire cupiebant, pro eius aduentu ducentes, & omni habētes necessitate liberam erga illum beneuolentiā. Nam & senatus memor calamitatum, quæ mutatione principum contigissent, optabat imperatorem suscipere senectutis honore bellicorumq; gestorum maturitate decoratum, cuius præsentiam sciebat soli saluti subiectorum commodaturam: & populus malis intestinis sollicitus, magis eum venire cupiebat: tunc se calamitatibus quidem pro certo absoluumdum esse confidens, antiquam vero libertatem cum opulentia recepturum. Præcipue mīletes ad eum respiciebant. hi enim maxime bellorum per illum patratorum nouerant magnitudinem. imperitiā verò aliorum ducum experti atque ignatiā, magna quidem se optabant turpitudine liberari. eum verò, qui se & seruare & honestare solus posset, recipere precabantur. Cum verò hac beneuolentia diligeretur ab omnibus, honore quidem præcipuis viris vltius expectare intollerabile videbatur, sed eum longissime ab vrbe Roma conuenire antè properabant. Nec tamen quisquam moras eius cōueniendi ferebat, sed ita simul omnes effundebantur, & vniuersis facilius & promptius ire, quàm manere videbatur, vt etiam ciuitas ipsa tunc primum inter se iucūdā sentiret hominum charitatem. Erant autem pauciores abeuntibus remanentes. Vbi verò eum appropinquare indicaretur, quàmque mansuete singulos suscepisset, qui præcesserant, nuntiatum est, omnis iam reliqua multitudo per vias cum coniugibus & liberis præstolabantur: & quò transiens aduenisset, videndi eius voluntatem, vultusq; lenitatem omnium generum vocibus prosequerantur, benemeritum & salutis datorem, solumq; dignum Romanorū principem appellantes. Tota vero ciuitas veluti templum erat, sertis atque odoribus plena. Cum autem vix per circumstantem multitudinem in palatium venire potuisset, ipse quidem penetibus dijs aduentus sui gratulatoria sacra celebrauit. Vertunt autem

Et se ad epulas

se ad epulas turbæ, perq; tribus & cognationes & vicinias conuitia exercentes, deo libabant, & ab eo precabantur ipsum Vespasianum quamplurimum temporis in Ramano imperio perseverare, & filium eius, & qui ex his nasceretur setuari inexpugnabilem principatum. Vrbs quidem Romana Vespasiano ita suscepto statim maxima felicitate crescebat.

Domitiani gesta contra Germanos & Gallos Cap. XXIII.

Classicus
Civilis.

ANte hæc vero tempora, quibus Vespasianus quidem apud Alexandriam erat, Titus vero Hierosolymam obsidebat, magna pars Germanorū ad defectionem mota est: quibus etiam Gallorum proximi conspirantes, magnā spem contulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarētur. Germanos autem deficere velle, bellumq; inferre, sustulit primo natura bonis consilijs vacua, parua spe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam solis sciunt gentem suam vi coactam seruire Romanis: necnon equidem maximam tempus eis fiduciam dedit. Nam cum viderent Romanum imperium crebris imperatorū mutationibus intestina seditione turbari, omnemq; his subditam orbis terræ partem pendere ac nutare cognoscerent, hoc sibi optimum tempus ex illorum rebus aduersis atque discordijs oblatum esse putauerunt. Id autem consilium dabant, & hac eos spe decipiebant, Classicus quidam & Civilis, ex eorum potentissimis: qui olim quidem res novas cupiebant: occasione autem inducti, suam sententiā prodidere, iamq; alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant: verum maxima parte Germanorum defectionem pollicita, & cæteris fortasse nō dissensientibus, veluti quadam diuina providentia, Vespasianus ad Petiliū Cerealem, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum consulem declarauit, iussitq; ad Britannias administrandas proficisci. Igitur ille quō iussus erat abiēs, audita rebellione Germanorum, eos iam congregatos aggressus magna clade affecit, depositaq; amentia ad sobrietatem coegit. Sed etiam si ille ad ea loca non peruenisset, tamen haud multo post erant supplicia luituri. Nam vt primum defectionis eorum nuntius allatus est Romam, Domitianus Cæsar hoc audito, non sicut alter in illa ætate fecisset (nam admodum adulescens erat) tantam rei magnitudinem suscipere non detrectauit: sed à patre habens ingenitam fortitudinem, & supra ætatem exercitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculsi, ei se permisierunt: lucrum hoc ex ea re maximum nacti, vt sine clade pristino iugo subijcerentur. Omnibus ergo circa Galliam vt oportuit ordinatis, ne facile rursus vnquam turbarentur, Domitianus clarus atque insignis, ætatem superantibus factis, & patrium decus afferētibus, Romam regreditur. Cum supradicta vero Germanorum defectione, iisdem diebus etiam Scytharum conuenit audacia. Nam qui appellantur Sarmatæ, maxima multitudo clam transgressi flumen Istrum, violenti atque sæuissimi, propter inopinatum impetum multos Romanorum quos in præsijs offendere interficiunt: & consularem legatum Fonteium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidunt: proximasq; regiones totas ferendo atque agendo, omniāque incendendo peruagabantur. Vespasianus autem hoc facto, & vastitate Moesiæ cognita, Rubrium Gallum mittit poenas de eis sumpturum. à quo multi quidem in prælijs trucidati sunt, qui vero salui esse potuere, cum timore domum refugere. Hoc autem bello magister militum finito, etiam futuri temporis cautioni consuluit. Pluribus enim & maioribus præsijs loca circundedit, vt omnino Barbaris esset impossibilis transitus. In Moesiā quidem ea celeritate debellatum est.

De anne sabbatico & triumpho Vespasiani ac Titi celeberrimo.

Caput XXIII.

PRinceps vero Titus aliquandiu quidē Beryti cōmorabatur, ita vt diximus: inde aut reuersus, & per omnes quas obiret Syriæ ciuitates magnificētissima celebrans spectacula, Indæorum captiuis ad ostentationem cladis eorū utebatur:

tebatur. Conspicit autē in itinere fluvium cognitione dignissimum. Is fluit medi-
 us inter Arcas & Raphanæ Agrippæ regni ciuitates. Habet autem quoddā
 peculiare miraculum. Nam cum sit quando fluit plurimus, neque meatu segnis,
 tamen interpositis sex diebus à fontibus deficiens, siccū exhibet locum videre.
 Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atq; hunc ordi-
 nem semper eū obieruare pro certo compertum est. Vnde etiam Sabbaticus ap-
 pellatus est, à sacro Iudeorum septimo die sic nominatus. Ciuitatis autem Antio-
 chensium populus postquam Titum aduentare cognouit, manere quidem intra
 mœnia præ gaudio non sustinebat. omnes autem obuiam ei pergere properabāt,
 & vsq; ad tricesimum vel eo amplius stadium progressi, non modoviri, sed etiam
 foeminæ cum pueris expectabant. Et cum appropinquantē vidissent, ex utroque
 viæ latere stantes dextras cum salutatione tēdebant: multisq; fauoribus exultan-
 tes, cum ipso reuertebantur. Crebro autē inter omnes alias laudes præcabantur,
 vt Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus istis indulsit, sed otio-
 se quæ dicebantur audiebat. Incerti autem quid sentiret, quidue facturus esset, Iu-
 dæi magno & atroci metu tenebantur. Nec enim commoratus est Antiochiæ Ti-
 tus, sed continuo ad Zeugma Euphratem versus iter contendit. Quò missi etiam
 ab rege Parthorum Vologeso venere, auream ei ferentes coronam, quod Iudæos
 vicisset. Ea; suscepta etiam conuiuium exhibuit regijs, atque ita Antiochiam re-
 meauit. Senatu vero & populo Antiocheni multum petentibus vt in theatrum
 veniret, vbi omnis eum multitudo præstolabatur, humanissime paruit. Rursus au-
 tem fortiter iisdem instantibus, & crebro postulantibus expelli ciuitate Iudæos,
 ingeniose respondit, patriam eorum dicens quò expellendi fuerant interiisse, nul-
 lumque iam esse locum qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem sese con-
 uertunt Antiochenes, quod priorem impetrare non potuerunt. Æneas enim
 tabulas cum precabantur eximere, quibus incisa essent priuilegia Iudæorū. Sed
 ne id quidem Titus annuit. verum in eodem statu relictis omnibus quæ habebāt
 apud Antiochiam Iudæi, ad Ægyptum inde discessit. Iter autem agendo cū ad
 Hierosolymam venisset, tristemq; solitudinem quam videbat, antiquæ ciuitatis
 claritudini compararet, disiectorum operum magnitudinem & veterem pulchri-
 tudinem recordatus, miserabatur excidium ciuitatis, non sicut alius fecisset exul-
 tans, quod talem ac tantam funditus excidisset, verum multa imprecans seditio-
 nis autoribus, & qui hāc pœnam ei inferri coegere: ita certus erat, quod nūquam
 virtutem suam voluisset punitorum calamitate clarescere. Ex magnis enim diui-
 tijs, non minima pars in ruinis adhuc inueniebatur. Quædā enim eruebant Ro-
 mani, plura vero captiuis indicantibus auferebant, aurum atq; argentū, aliaque
 instrumenta preciosissima, quæ domini propter incertā belli fortunā terræ condi-
 dere. Titus autē propositum iter ad Ægyptum tendēs, emensa velociter solitudi-
 ne, peruenit Alexandriā: decretoq; ad Italiam nauigare, cum se duæ legiones co-
 mitarentur, vtrāq; vnde venerant, remisit: quintam quidē in Mœsiā, quintam
 vero decimam in Pānoniā. Captiuorum autem duces Simonē & Ioannem, &
 alios numero septingentos viros electos, tam magnitudine corporū quam pul-
 chritudine præstātes, ilico ad Italiā portari præcepit, cupiens eos in triūpho tra-
 ducere. Peraçta verò nauigatiōe provoto, similiter quidē Roma in eo suscipiēdo
 erat affecta, & occursum exhibuit ei quos patri. Claritudinem vero Tito pater at-
 tulit, qui venit obuiam, eumq; suscepit. Multitudini autem ciuium diuinā quan-
 dam lætitiā suggerebat, quò videbat in vnum tres conuenisse. Non multis
 autem diebus post, unum communem triumphum ob res gestas agere statuere,
 quamuis vtriq; senatus propriū decreuisset. Prædicto autem die, quo futura erat
 pompa victoriæ, nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remansit.
 Omnes aut cum exissent, loca ubi tantum stare possent occupauerant, quantus
 spectandis imperatoribus modus sufficeret, concessio necessario transitu. Cun-
 cta vero turba militari ante lucem per turmas atq; ordines progressa cum re-
 toribus

*Triumphus
de Iudeis*

etoribus suis, & circa ostia constituta non palatij superioris, sed prope Iſidis templum (ibi enim principes nocte illa quiescebāt) prima iam aurora incipiente procedunt Vespasianus & Titus, lauro quidē coronati, amicti vero patria veste purpurea: & ad Octavianas ambulationes transeunt. ibi enim senatus, & ducū proceres, & honorati equites, eorum pręstolabantur aduentū. tribunal autē ante porticus factum erat, sellęq; eburnę in eo pręparatę. Quò cum ascendissent, confederunt. Statimq; eos militaris fauor excepit, multis virtutem testimonijs prædicans. Illi autem inermes erāt, in veste serica laureis coronati. Perceptis autem laudibus eorum Vespasianus cum dicere adhuc vellēt, silentij signum dedit. Magnaq; omnium quiete facta, surrexit, & amictu magnam partem capitis adoperatus, solennia vota celebravit: idemque Titus fecit. Perfectis autem votis, Vespasianus in commune omnes breuiter allocutus, milites quidem ad prandium, quod his ex more ab imperatore parari solet, dimittit. ipse vero ad portā recedit, quę ab eo quod per illam semper triumphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi & cibum prius capiebant, & triumphalibus vestibus amicti, dijs ad portā collocatis cęsa hostia, inter spectacula transeuntes triumphum ducebant, vt multitudini facilior præberetur aspectus. Pro merito autem narrari multitudo illorum spectaculorum & magnificentia non potest, in omnibus quę quisque cogitauerit, vel artium factis, vel diuitiarum opibus. vel naturę nouitate. Nam penę quęcunq; hominibus (qui vſquā sunt) fortunatis paulatim quęſita sunt, alijs alia mirabilia atque magnifica, hæc vniuerſa ille Romani imperij magnitudinem probauere. Etenim argenti auriq; necnon eboris in omni specie operū multitudinem, non vt in pōpa ferri cerneret, sed vt ita dixerim omnia fluere. & alias quidem vestes ex rarissimis generibus purpurę portari, alias diligētissima pictura variatas arte Babylonica: gemmę autem clarissimę tam multę, alię coronis aureis, alię alijs operibus inclusę traductę sunt, vt appareret frustra nos earum vſquam rerum esse aliquid suspicari. Ferebantur etiam simulacra, quę illi deos habent, & magnitudine mirabili, & arte non defunctorie facta. horumque nihil non ex pretiosa materia. Quin & animalium diuersa genera producebātur, proprijs ornamentis induta. Erat autem etiam quę singula portaret magna hominum multitudo, purpureis vestibus atq; inauratis ornata. Ipſi etiam qui ad pompam fuerant ab alia turba discreti, præcipua & mirabili ornamentorum magnificentia culti erant. Insuper his, ne captiuorum quidem vulgus inornatum videret, sed varietas & pulchritudo vestium natam ex fatigatione corporum deformitatem, oculis subtrahebat. Maxime autem stupori erat, pegmatum quę portabantur fabricatio, pro cuius magnitudine timendum viribus portantium occurrentes putabant. multa enim in tertium nidum quartumque surgebant: & magnificentia fabricę cum admiratione delectabat: multis aurata veste circumdatis, cum aurum præterea factum atq; ebur omnibus esset affixum. Multis autem imitationibus bellum aliter in alia diuſum, certā tui faciem demonstrabat. Erat enim cernere vastari quidem fortunatissimam terram, totas vero interfici acies hostiū: & alios fugere, alios captiuos duci: murosq; excellentes magnitudine machinis dirui, & castellorum excindi munimina, & populosa ciuitatum moenia disturbari, exercitumq; intra muros infundi: cędisq; omnia loca plena, & eorum qui manu resistere non poterant preces ignemq; templis immisſum, ediūque super dominos post multam vastationem euerſiones: atque annis tristitiam, defluentis non in arua culta, neq; ad hominum vel pecorum potum, sed per terram ex omni parte flagrantem. Hęc enim Iudei bello passi sunt: ars autem & confectorum operum magnitudo, nescientibus adhuc facta tanquam præsentibus ostendebant. Erat autem per singula pegmata capte ciuitatis dux, ita vt capt⁹ fuerat, ordinatus. Multę etiam naues sequebantur. Spolia vero alia quidem passim ferebantur. eminebant autem iea quę apud Hierosolymam in templo repta sunt, mensa aurea ponderis talenti magni, & candelabrum similiter quidem auro

dem auro factum, sed opere commutato ab vsus nostri cōsuetudine. nam media quidem columna basi hærebat, tennes autem ab ea cānulæ produeebātur, formæ ad similitudinem fulcinæ, ad summum quæq; in lychni speciē fabricatæ. erāt autem numero septem, septimi diei, qui apud Iudæos est, indicantes honorem. Post hæc autem portabatur lex Iudæorum, nouissima spoliū. Deinde transibant plurimi victoriæ simulacra portātes: omnia ex auro & ex ebore facta. Post quæ Vespasianus prior ibat: & Titus deinde sequebatur. Domitian⁹ autē adequitabatur, ipse quoq; ornatus pulchritudine, dignumq; spectari exhibens equū. Pompæ autem finis fuit Capitolini Iouis templum. Quò postquam ventum est, cōstitere. Erat autem vetus mos patrius, operiri donec ducis hostium mortē quispiam nuntiaret. Is erat Simon Gioræ, tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo vero circumdatus per forum trahebatur, quò eum simul cæderēt qui ducebāt. lex autem Romanis est, ibi necare criminum reos morte damnatos. Postquam igitur cum finem vitæ habere nuntiatum est, omniumq; fauor secutus est, tunc hostias inchoauere. hisque secūdo pervota solennia omine peractis in palatium recessere. Et alios quidem epulis ipsi excepere, alijs autem omnibus domi cōtiniorum instructi erant apparatus. Hūc enim diem vrbs Romana celebrabat, victoriæ quidem in hostes gratulatorium, finem vero malorum ciuiliū, & spei bonæ pro felicitate principium. Post triumphos vero, & Romani imperij firmissimum statum, Vespasianus Pacis tēplum edificari decreuit. Itaq; mira celeritate, & quæ hominum cogitationem superaret, effectū est: Magna enim diuitiarum largitate vsus, insuper perfectis id picturæ ac figmentorum operibus exornauit. Omnia nanque in illud fanum collecta ac depōita sunt, quorum visendorū studio per totum orbem, qui ante nos fuerūt, vagabantur: quomodo aliud apud alios situm esset, videre cupientes. Hic autem reposuit etiam quæ Iudæorum fuerant instrumenta, his se magnifice ferens. Legem vero eorum, & penetralium vela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

*Simon Gioræ
occisus*

*Templum pa-
cis a Vespasia-
no cōstructum*

Herodium & Machærus à Basso capta

Cap.

X X V

IN Iudæam vero legatus missus Lucilius Bassus, suscepto à Cereali Vetilliano exercitu, castellum quidem Herodiō cum præsidio deditione cepit. Post autem omni manu militari collecta, multi autē in partes diuisi erant, & legione decima bellū inferre Machærutī statuit. Valde enim necessarium videbatur id excindi castellū, ne multos sui munimine ad defectionē inuitaret. Nā & salutis spem habitatoribus certam, & aggredientibus hēsitationem atq; formidinē, natura loci præstare maximè poterat. Nā ipsum quidem quod muro cinctum est, saxosus est collis, in proceram altitudinē surgēs, & ob hoc etiam capi difficilis videtur: sed ne vel accedi posset eò natura excogitarat, quæ vallibus eū ex omni parte vallauerat, quarū altitudo oculis cōprehendi nō posset: nec transire erat facile, nec aggestu vlla ratione cōpleri possibile. Nam ea quæ ab occidēte secat vallis, sexaginta stadijs distēditur, vñ Asphaltites lacus ei limitem facit. ex hoc vero tractu ipse Machærus altissimo vertice supereminet. A septentrione autē & meridie, valles magnitudine quidē supradicta cingunt, similiter vero sunt inextricabiles ad oppugnationē. eius vero vallis quæ ab oriēte est, altitudo non minor centū cubitis inuenitur: mōte vero ex aduerso Machærunti posito terminatur. Ea loci natura perspecta rex Alexander, primus in eo castellū communiuit, quod postea Gabinus bello cum Aristobulo gesto deposuit. Herodi autem regnanti, omnib⁹ locis dignior cura visus est, & cōstructione tutissima, propter Arabum præcipue vicinitatē. nanq; opportune situs est, eorum fines prospectās. Magno ergo locum muro amplex⁹ ac turribus, ciuitatē illic fecit incolis, vnde in arcē ipsam ferebat ascensus. Quin & circa ipsum verticē rursus murum edificauerat, turresq; in angulis sexagenorum cubitorum crexerat. in medio autē ambitu regiam struxerat, magnitudine simul habitationum & pulchritudine locupletē. Multas vero cisternas recipiendias

Machærus

nas recipiendis aquis abundeque suppeditandis, locis maxime idoneis fecerat, veluti cum natura certaret, ut quod illa situm loci expugnabile fecerat ipse manu structis munitionibus superaret. Insuper enim & sagittarum multitudinem machinarumque reposuit: & omnem apparatus excogitavit, qui habitatoribus posset magnae obsidionis prestare contemptum. Erat autem in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis: à nulla enim sic vel celsitudine vel magnitudine vincebatur, ferebant autem eam ex Herodis temporibus perseverasse: mansissetque ulterius profecto sed ab Iudeis qui locum ceperant excisa est. Vallis autem, qua civitas à parte septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur: quae flammæ quidem assimilis est colore, circa vesperam vero veluti iurare fulgurans, accedentibus eamque euellere cupientibus facilis non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem vel menstruum sanguinem super eam fuderit. quinetiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum. deinde ab ea religant canem: illoque sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facile euellitur: canis vero continuo moritur, tanquam eius vice à quo herba tollenda erat, traditus. nullus enim postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam vim capi eam operæ precium est. Nam quæ vocantur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, vivis immersa, eosque necantia quibus subuentum non fuerit: hæc cito, etiam si tantummodo admoneatur ægrotantibus, abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum, multum inter se sapore diversi. Alij namque amari sunt, alijs nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidae aquæ ortus, non solum in humilioribus locis fontes alternos habent: sed quod amplius quis miretur, in proximo quædam spelunca cernitur, non quidem altè caua, saxo autem imminente protecta: super hoc veluti duæ mæmæ inter se paululum distantes eminent: & altera quidem frigidissimum fontem, altera calidissimum fundit. qui mixti lauacrum suavissimum præbent multisque morbis ac vitis salutare: maxime verò nervorum curationi cōueniens: habetque idem locus metalla sulfuris & aluminis. Bassus autem contemplatus undique regionem, valle oriëntali repleta accessum parare statuit, opusque inchoavit, properans aggerem quamplurimum extollere, facilemque per eum oppugnationem facere. Qui vero intus fuerant deprehensi, ab externis segregati Iudæi, illos quidem coegere, inane vulgus esse existimantes, inferiorem observare civitatem, ac pericula priores excipere: superius vero castellum ipsum occupatum tenebāt, & propter munitionis firmitatem, & ut salutis suæ consularent. Impetraturos enim se veniam opinabantur, si locum tradidissent Romanis. Prius autem volebant spem declinandæ obsidionis experiendo convincere: ideoque alacri animo in dies singulos excursus habebant, & cum his quos fors obtulisset confertis manibus, multi moriebantur, multosque Romanos interficiebant. semper autem utriusque ex tempore plus victoriæ captabatur: Iudæis quidem, si incautiores aggredere: in aggere autem positus, si improvisum excursum eorum bene septi armis exciperent. Sed non is erat finis obsidionis futurus. Res autem quædam fortuito gesta, inopinatam castelli tradendi necessitatem Iudæis imposuit. Erat inter obsessos iuuenis, & audacia ferox, & manu strenuus, Eleazarus nomine. is autem fuerat excursibus nobilis, multos egredi aggestumque prohibere obsecrans, & in prælijs semper graviter Romanos, afficiens: audaciaque sua socios prosequens, impetum quidem facilem his, periculo autem vacuum discessum efficiebat novissimus recedendo. Itaque discreta quodam die pugna, & utraque parte digressa, ipse tanquam despiciens omnes, existimans neminem tunc hostium prælium excepturum, extra portam remansit: & in muro stantes alloquebatur: tota mente illos attendens. Hanc autem opportunitatem vidit quidam ex castris Romanorum Ægyptius, nomine Rufus: & quod nemo sperasset, impetu facto cum ipsis cum armis repente correptum,

cum

cum hoc viso stātes in muro stupor teneret, in castra Romanorum traduxit. Postquam vero dux nudum pręcepit extendi, & in aperto constitutum, vt ex ciuitate conspiceretur, cædi verberibus, vehementer Iudęos confudit casus iuuenis, vniuersaq; ciuitas in fletu erat & questibus, vnus viri clade perculsa. Id vbi Bassus animaduertit, consiliorum aduersus hostes hoc principium sumpsit: eorumq; miserationem angere cupiens, quatenus coacti pro eius salute castelli traditionē facerent quod sperauit adeptus est. Nam ipse quidem velut mox Eleazarum suspēsus, crucem desigi iussit. ea vero conspecta, maior castellanos dolor inuasit, & vlulando querebantur, intolerabilem esse calamitatem vociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne vel se despicerent, mortem miserrimam subiturtum, sibiq; ipsis salutem pręberent, postquam iam subacti omnes Romanorum viribus ac fortunę concederent. Illi autem & eius sermone fracti, & quod multi intꝑ pro eo precabantur (ex magna enim & numerosa cognatione genus ducebat) & contra ingenium suum misericordia victi sunt: & quibsdā celeriter missis colloquebantur, castelli traditionem facere petentes, ac reddito sibi Eleazaro, sine metu dimitti. Cū aut̃ his assensus esset dux Romanorū, multitudo ciuitatis inferioris, inita separatim cum Iudęis cognita pactione, ipsi clā nocte anfgere statuere. Cum vero portas aperuissent, ab his qui deditionem promiserant ad Bassum nuntius venit, sine inuidia salutis eorum, siue formidine, ne eorum fugę causam ipsi pręstarent. Sed fortissimi quidem fugientium, qui pręcesserant, euasere. reliquorum autem, viri quidem mille septingenti perempti sunt, mulierculę vero & pueri in seruitum ducti. Spōsiones autem cum his qui castellum dedidere habitas, Bassus conseruandas esse ratus, & ipsos dimisit, & Eleazarum reddidit.

De Iudęis à Basso interemptis & Iudęa diuendita Cap. XXVI

His autem administratis, in saltū, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. multi enim illuc congregati esse nunciabantur, qui pridem tempore obsidionis, ex Hierosolymis & Machērunte profugerant. Ergo cū ad locum venisset: neq; falsum fuisse nuntiū reperisset, primo quidem omnem locum cum equitibus cingit: vt si quis Iudęorū conatus fuisset euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. pedites autem syluam iussit cedere, in quam confugerant. Hoc modo ad necessitatē adducti sunt fortiter aliquid faciendi, velut ex audaci certamine fortasse fugam etiam reperirent. Itaq; simul vnuerſi, & cum clamore impetu facto, in eos à quibus cincti fuerant, irruunt. illi autem fortiter excipiebant: multaq; his audacia illis contentione vsus, diu quidem pręlium tractum est, non autem similis euenit finis pugnę certantibus. Nam Romanorum quidē duodecim tantum contigit occumbere, neq; multos fauciaris: Iudęorū vero ex illo pręlio nullus euasit. Sed cum non essent pauciores tribus milibus, prostrati sunt omnes, eorumq; dux Iudas Iairi filius, de quo supra meminimus, qui ordini cuidam prępositus cum Hierosolyma obsideretur, quibus demersus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem vero tempore Cæsar etiam ad Liberium Maximum scripsit (erat autem procurator) vt omnem terram venderet Iudęorum. nec enim ciuitatem in ea condidit proprium seruās sibi eorum agrum. Solis vero octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui vocatur Ammaus, distat autem ab Hierosolymis triginta stadiis. Stipendium vero vbicunq; degerēt Iudęis, indixit: binasq; dragmas singulis annis deferre in Capitolium iussit, ita vt antehac Hierosolymorum templo pendebant. Et res quidem Iudęorum illo tempore hunc statum habebant.

De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam Cap. XXVII

IAm vero quarto anno Vespasiano administrante imperiū, contigit Comagenes regē Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex causa huiusmodi. Cēsennius Petus, qui tunc Syriā administrabat, siue re vera, seu propter inimicitias

inimicitias Antiochi (certum non valde patefactum est) (litteras ad Cæsarem misit, Antiochum dicēs deficere ab Romanis cum Epiphane filio decreuisse, pactis habitis cum rege Parthorum: proptereaque debere illos ante capere: ne si priores novas res adorti essent, totum Romanorum imperium bello perturbarent. Non erat autem Cæsar huiusmodi nuntium ad se perlatum neglecturus. Nam vicinitas regum, maiore negotium providentia dignum esse faciebat. Samosata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Euphratem sita est, ut esset Parthis (eo namque id cogitare) facillimus transitus, tutum autem receptaculum. Fide igitur habita, & potestate sibi permessa, ut ageret quod expedire videretur, negligendum non putauit. Subito tamen, Antiocho eiusque socijs nihil opinantibus, in Comagenem ingressus est, ex legionibus quidem sextam ducens, & insuper quasdam cohortes, alasque equitum. habebat autem auxilio reges, Chalcidice Aristobulum, Emesæque Sohemum. Introitus autem illis erat sine certamine, quod nemo indigenarum manus valebat opponere. Antiochus enim insperato percussus nuntio, bellum quidem contra Romanos nec cogitatione concepit. Decreuit autem, toto regno in eo quo erat statu relicto, cum coniuge ac liberis egredi, hoc se Romanis purum ab eorum suspitione quæ sibi ingereretur probaturum esse ratus. progressusque de ciuitate centum triginta propemodum stadijs, in campo tabernaculum ponit. Petus autem in Samosatam qui eam capefferent mittit, & per eos ciuitatem tenebat. ipse vero cum alio milite in Antiochum ire tendebat. Non tamen rex vel ipsa necessitate adductus est aduersum Romanos aliquid bellicum gerere: sed fortunam suam questus, quiduis pati sustinebat. adolescentibus autem, bellique peritis, vique corporis prestantibus filijs eius non erat facile in calamitate sine pugna durare. Itaque ad virtutem se conferunt Epiphanes & Callinicus. vehementi autem pugna per totam diem habita, insigni fortitudine demonstrati sunt: nullaque parte suarum virium diminuta discedunt. Antiocho vero neque pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile videbatur: sed abducta coniuge cum filiabus, in Ciliciam fugit, atque hoc facto militum suorum animos fregit. nam veluti desperato ab eo regno defecere, & ad Romanos se transfugere, omniumque erat desperatio. Ergo priusquam penitus destituerentur auxilijs, Epiphani cum ceteris seruare se ex hostibus erat necessarium. fiuntque omnes equites decem, qui cum his una transgressi sunt flumen Euphratem. hinc iam sine metu profecti, cum ad Vologesem Parthorum regem venissent, non quasi profugij despecti sunt: sed ac si fortunam pristinam retinerent, omni honore dignati sunt. Antiochum vero, ubi Tarsum Ciliciæ venit, missa centurione Petus vincitum Romam transmisit. Vespasianus autem ita regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus, veteris amicitiae habere rationem, quam belli occasione inexorabilem iracundiam seruare. Itaque iubet ei iter agentium auferri vincula intermissaque interim profectioe Romam, apud Lacedæmonem degere: magnos vero ei pecuniæ redditus prebet, ut non modo copiose sed etiam regie victum haberet. His Epiphanes & ceteri cognitis, qui patri ante metuebant, magna cura & inextricabili animos relaxarunt, & ipsi quoque spem reconciliandi cum Cæsare concepere. Cum autem etiam Vologeses de his scripsisset ad Cæsarem (nec enim quamuis feliciter agerent, extra Romanum vitare patiebatur imperium) & cum Cæsar his mansuete facultatem dedisset, Romam venerunt. patre autem ad eos ex Lacedæmone statim aduecto, cum omnis honor eis haberetur, ibi mansere. Alanorum autem natio, quod quidem Scythæ sunt, iuxta flumen Tanain & Mæotides paludes sedes habentes, iam quodam loco memorauimus. His vero temporibus inito consilio, ut terram Mediā, & ulterius prædandi causa peruaderent, cum rege Hyrcanorum colloquuntur. namque is est illius transitus dominus: quem rex Alexander ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi prebito, vniuersi nihil suspicantibus Medis incubunt: eorumque fines populosos, omnigenumque pecorum plenos diripiebant, cum resistere nullus auderet.

Nam

Fuga Antiochi

*Antiochus uin-
ctus mittitur
Romam*

*Clonenti a
Vespasiani*

*Alanorum in
Mediā eruptio*

deret. Nam qui regnum eius terræ obtinebat Pacorus, metu perculsus, in difficili- Pacorus
 lora loca refugiens, cæteris quidem bonis omnibus cesserat: vix autē ab illis con-
 ingem ac concubinas suas captas, datis centum talentis redemerat. Summa ergo
 facultate sine pugna prædabundi, & vsque ad Armeniam vastantes omnia pro-
 cessere. Eius autē Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflixisset, non
 multum absuit quin viuis in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso eum
 laqueo circumdatum tracturus fuerat, nisi celeriter gladio rupisset laqueum, atq;
 ita fugisset. Illi autē pugna multo magis efferati, terrā quidem depopulati sunt:
 magnam vero hominum multitudinem, aliamq; ducentes prædam ex vtroque re-
 gno, ad sua domicilia rediere.

Excidium Massadæ castelli munitissimi

Cap. XXVIII.

A Pud Iudæā vero mortuo Basso, Flavius Silua in administratione succedit.
 Et aliam quidem terram bello subactam videns, vnum autem adhuc rebel-
 le superesse castellum, omni quæ in illis locis habebatur manu collecta, ad-
 uersus id militem mouit. Nomen est autem castello Massada. Princeps vero sica- Eleazarus prin-
 riorum, à quibus fuerat occupatum, erat vir præpotens Eleazarus, ex origine Iu- ceps sicariorum
 dæ, qui non paucis Iudæis persuaserat, vt ante diximus, ne professionem facerēt,
 quando censor Cyrenius in Iudæam missus est. Tunc enim sicarij conspirauerūt
 in eos, qui Romanis dicto audientes esse vellent: omniq; modo his quasi hostib;
 utebantur, diripiendo quidem & abigendo eorum bona, ignem vero domibus in-
 iijciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant, qui pugna etiam pe-
 tendam Iudæorum libertatem tanta ignauia prodidissent: magisq; se optare sub
 Romanis seruitium professi essent. Erat autem id planè causatio, & crudelitatis
 atque auaritiæ dicebatur obtectum: manifestum autem rebus effectum est. Nam is-
 dem illi & defectionis socij fuerunt, & bellum cum Romanis communiter susce-
 pere. Causa vero peior illorum in eos facta est: & cum mentita prior eorum refel-
 leretur occasio, peius tractabant eos, qui nequitiae suæ iustis assertionibus expro-
 brarent. Fuit enim quodammodo illud tempus apud Iudæos omnium generū ma-
 litiae fecundissimum: vt nullum opus intermitteretur infectum: nec siquis exco-
 gitando fingere voluisset, haberet quo magis nouum aliquid inueniret, Ita & pri-
 uatim & communiter omnes vnum erant, & exuperare alium alius tam impieta-
 te quàm iniquitate in proximos certabant: potentes quidem multitudinem male
 tractando, multitudo vero ad interitum potentium properando: Illis enim erat
 dominandi cupiditas: his autem vim faciendi, bonaq; locupletum diripiendi. Pri-
 mi quidē sicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis authores, nullo ne-
 que verbo indicto ad iniuriam, neq; facto intentato ad exitium eorū quibus, in si-
 diarentur penitus prætermisso. Verum & hos Ioannes moderatiores esse demon- Ioannes Gifed
 strauit. Non solū enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderēt, lenus
 tanquam inimicissimos maxime ciues eius modi impetens: sed etiam patriam ma-
 lis plurimis cumulauit: qualia facturus fuerat qui deum quoq; iam esset ausus im-
 pietate contemnere. Nam & mensa nefaria vesciebatur, & legitimam patriamq;
 exterminauerat castimoniam: vt iam sit minime mirum, si mansuetudinis cōmu-
 nionem minime seruabat hominibus, qui dei pietatem furore contempserat. Rur-
 sus Simon Gioræ, quid mali non commisit? quæve liberorum corporū iniuria tem- Simon Gioræ
 perauit, qui eum creauere tyrannum? Quæ vero eos amicitia, quæve cognatio ad
 quotidianas cædes non ferociores effecit? nanq; alienos quidem male tractare,
 inertis nequitiae opus esse arbitrabantur: clarissimam vero gloriam, parere cru-
 delitatem in familiarissimos existimabant. Horum furoris æmuli, etiam Idumæi Idumæi
 fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pontificibus, ne qua pars conseruaretur
 pietatis in deum, totum quod ex ciuitatis facie supererat, abscidēre, summamq;
 per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominum genus, qui Zelotæ zelotæ
 appellati sunt, viguit: qui nomen factis verum probauerunt. Omne enim ma-
 litiae facinus æmulati sunt, nullo in æmulato, quod antè commissum memoria

Mm tradidit

tradidit, prætermisso, quamvis nomē sibi ex bonorum æmulatione imposuissent: qui eos quos læderent, propter efferam sui naturam cauillando fallebant, qui malorum quæ maxima essent bona ducebant. Itaque debitum vitæ finem inuenire, merita illis omnibus pœna dei voluntate decreta. Cuncta enim, quæ natura hominis posset ferre supplicia, in eos vsque ad extremum vitæ terminum congesta sunt, quæ varijs perempti cruciatibus pertulere. Fortasse dixerit aliquis minora eos quam committere perpeffos, verum qua tandem digna tātis sceleribus pœna affici poterant? De illis autem qui in eorum crudelitatem inciderunt, non est huius temporis pro merito conqueri. Rursum igitur ad eam narrationis partem redeo, vnde digressus sum. Venit enim dux Romanorum contra Eleazarum, & qui cum eo Massadam tenebant, sicarios, exercitum ducens. & fines quidem statim omnes obtinuit, præsidijs vbique locis opportunissimis collocatis: castellum autem muro circumdedit, ne quis obsessorum fugiendi facultatem haberet, vtque custodes perseverarent. ipse vero castris locum occupat, ad obsidionem quidem idoneum, quem delegerat, qua parte castelli rupes monti proximo applicabantur, cæterum difficilem ad copias vtenſilium. Non solum enim commeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabantur, quibus hæc fuerat cura mandata, verumetiam potus aliunde in castra ducebatur: quoniam in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His autem dispositis, Silva obsidionem aggressus est, artis ac laboris egentem, propter castelli munitionem, cuius natura huiusmodi est: Saxum gyro non exiguum, & excelsum longitudine, vndique abruptis atque altis vallibus cingitur inuisibili super fundo habens scopulos: ipsæque omnium sunt animalium gressibus inaccessæ, nisi quod duobus modis idem saxum in difficilem explicatur ascensum. Est autem vnum iter ab lacu Asphaltite ad solis ortum, & alterum ab occidente facilius ambulari. Vocatur autem vnum coluber, ex angustia crebrisque flexibus capta similitudine. Quæ enim prominet rupes, frangitur, ac sæpe in se reuertens, paulatim rursum producit: vsque illo itinere gradiens promouet pedem. nanq; mutanti vestigium, necesse est altero pede niti. Est autem certa perniciēs, si quis labatur. altitudo enim rupium vtrinque dehiscit, vt quæ horrore quemvis terrere audacissimum possit. Per eiusmodi viam cum triginta stadijs ascēderis, quod restat, verticis est non in acutum finem coacti, sed vt habeat in summo planiciem. In hac primus quidem Ionathas pontifex castellum ædificauit, & appellauit Massadam. Post autem Herodi magno studio fuit loci illius structio. Nam & murum per omnem eius gyrum erexit, stadiorum spatio septem, è candido lapide factum, & duodecim altum, latumque octo cubitis: & vigintiseptem turres quinquagenorum cubitorum in eo stabant: ex quibus aditus erant in ædes circa omnem murum intus ædificatas. Rex enim verticem, quod fœcūdus omnisque planicie mollior esset, culturæ destinauerat: vt si quando externorum alimentorum penuria contigisset, ne hac quidem laborarent, qui salutem suam castello credidissent. Quin & regiam sibi ædificauerat, ab occidentalis partis ascensu, intra moenia quidem arcis positam, vergentem autem ad septentrionem. Regiæ vero murus erat magnus, ac firmissimas quatuor celsitudine sexagenorum cubitorum in angulis turres habebat. Membrorum autem intus, & porticum itēque balnearum varia erat & sumptuosa constructio, columnis quidem è singularibus faxis vndique substitutis, parietibus autem membrisque solida compage lapidum variatis. Ad singula vero habitacula, & in summo, & circa regiā, & ante turreis, multos magnosque puteos in scopulis exciderat, custodes aquarum: tantam molitus abundantiam, quātam qui fontibus vterentur, haberēt. Fossæ vero iter ex regia in arcem summam ducebant, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifestæ quidem viæ facilem sui vsum præbere hostibus poterant. Nam orientalis quidem via natura est inaccessa, vt supra memorauimus. Occidentalem vero, magna in angustia posita turri conclusit, quæ nō minore mille cubitorum spatio ab arce distaret, quam

*Situs Massade
O munitio,*

neque

neque transire posse, neque capi facile videbatur. Inextricabilis autem, quamvis licenter ambulatibus, fuerat fabricata. Ita quidem aduersus hostiles impetus natura simul & manu castellum erat cōmunitum: Intus autem repositi apparatus, magis & diuturnitatem & opulentiam inuere. Nam & frumentum multum erat conditum, & quod in longum tempus sufficere posset: vinumq; multum & oleum: insuper aut cuiusq; leguminis fructus, & palmulę coaceruatę. Cunctaq; repperit Eleazarus, castello per dolum cum sicarijs occupato, matura, nihilq; recens depositis deteriora: quanquam ferē ex quo apparata sunt, ad excidium à Romanis illatum, centum annorum tempus agebatur. Quinetiam Romani fructuum reliquias incorruptas offendere. Si quis autem causam diuturnitatis anam esse existimet, non errauerit, quod arcis altitudine ab omni terrena ac fœculenta materia sit remota. Inuenta est autem omnigenū quoque armorū multitudo, ab rege condita, quę decem milibus virorum sufficerent, ferrumq; infectum, nec non æris & plumbi materia: quippe vt magnis de causis factum crederes apparatus. Aiunt enim Herodem id ipsum castellum sibi ad refugium parauisse, duple x periculum suspicantem: vnum quidem ab Iudæorum populo: ne se deposito, illos qui antea reges fuerant, ad principatum reduceret. Alterum vero maius atque atrocius, ab regina Ægypti Cleopatra. Hęc enim suam sententiam non celabat, sed cum Antonio sæpe verba faciebat, postulans Herodem interfici, sibi autem obsecrans regnum Iudæorum donari. Et magis quis miraretur, nondum eius imperio Antonium paruisse, male eius amore mancipatum, quàm non donaturum sperasset. Propter eiusmodi metus Herodes conditam Massadam, extremum belli contra Iudęos Romanis opus reliquit: Nam quia foris iam locum omnem muro cinxerat dux Romanorum, sicut supra diximus, ac ne quis effugeret diligentissime procurauerat: incipit oppugnationem, vno tantum loco reperto, qui aggerum iactum posset excipere. Nam post eam turrin, quę iter ab occidente, quod ad regiam summumq; montem duceret, præcludebat, erat quædam continentia saxi vastior latitudine, multumq; porrecta: celsitudine autem Massadę trecentis cubitis inferior, quam Leucen appellabant. Hanc igitur Silvā vt ascendit ac tenuit, aggerem apportare militibus iussit: illis autē alacri animo & magna manu operantibus, solidus ad ducentos cubitos erectus est tumulus. Verum neq; firma, neque sufficiens machinis ferendis hęc mensura videbatur: sed super eum tribunal, constructis saxis ingentibus, factum est, altum itemq; latum cubitis quinquaginta. Erat autem & aliarum machinarum fabrica illis assimilis, quas primo quidē Vespasianus ad oppugnationes, postea vero Titus excogitauerat: & turris sexaginta cubitorum effecta est, tota ferro conscripta, vnde multis ballistarum tormētorumque iaculis Romanico eos repulere qui de muro pugnabant, & caput exerere prohibuere. Simul autem ingenti etiam ariete fabricato, Silva crebro murum pulsari iubet: ac vix quidem tamen aliquam eius deiecit partem interruptam. Cito autem præuenere sicarij, muro intrus altero constituto, qui ne machinis quidem simile aliquid pateretur: mollis enim adhuc erat, & impetus laxare violentiam poterat, hoc modo constructus. Trabes proceritate magnas, & quę sectę sunt continentes composuere: earum autem ordines erant duo similes, tantumq; distantes quanta esset muri latitudo: & inter eos ambos replebant aggere spatium. ne vero crescente cumulo terra destueret, alijs transversis trabibus quas in longitudinem posuerant colligabant. Erat ergo illis opus quidem ædificio simile: sed quod cedenti inferebantur machinarum ictus euanescebant, lutoque subsidente strictiorem fabricam faciebant. Hoc vbi Silva considerauit, igni magis murum captum iri putans, multas quidem arduas faces militibus intrò iaculari præcepit: murus autem, quippe vt magna ex parte lignis constructus, ignē cito comprehendit: & vsque ad imum sui laxitate calefactus, ingenti flamma colluxit. Incipiente quidem adhuc incendio, spirans aquilo Romanis erat horribilis: auertens enim desuper flammam in eos abigebat, & penē machinas

*Aggeris ingē
tis altitudinis*

*Ignis muris
iniecitus*

quasi iam conflagraturas desperauerant. deinde flatu mutato, veluti diuina providentia excitatus auster, multa vi in aduersum eam murum repulit: iamq; totus ardebat ex alto. Romani quidem cum dei vterentur auxilio, ad castra læti digrediebantur, decreto hostes luce aggredi, & nocte vigilias accuratiores facere, ne quis eorum clam subterfugeret. Sed neque ipse Eleazarus de fuga cogitabat, neque alij cuiquam permissurus erat vt faceret. Videns autem murum igne cōsumptum, alium vero nullum salutis modum neque virtutis excogitans: sed his, quæ Romani in se liberósque suos & coniuges facturi essent si vicissent, ante oculos positus, de omnium morte consilium cepit: idq; ex præsentibus fortissimum ratus, validioris animi socijs vesperi congregatis, talibus eos verbis ad facinus inuitabat. Cum olim vobis decretum sit viri fortes, neque Romanis, neque cuiquam alij seruire, nisi deo: is enim solus est verus & iustus dominus hominum: ecce nunc tēpus adest, quod factis vestros probare animos iubeat. Ne igitur ipsi nos dehonestemus, antè quidem seruitutem nec sine periculo passi, nunc autem cum seruitute intolerabiles pœnas subituri: si viros in Romanorū potestatem venire contingat. primi enim omnium ab his defecimus, & nouissimi cum his bellum gerimus. Puto autem & hanc nobis à deo gratiam datam, vt bene ac libere possimus mori, quod alijs non euenit præter spem superatis. Nobis autem certum est, orto die futurum excidium. Libera est autem strēnua mortis conditio cum affectibus: neq; enim prohibere id hostes possunt, qui profecto nos optant viuos abducere, neq; nos illos iam possumus superare pugnando. Nam fortasse quidē ab initio statim oportuit, quando libertatem defendere cupientibus omnia & à nobis ipsius acerba peioraque ab hostibus eueniebant, de dei voluntate conijcere, & scire, quod amica ei quondam Iudæorum natio damnata esset interitu: manens enim propitius, vel saltem nobis leuiter infensus, nunquam tantorum quidem hominum perniciem neglexisset: sacratissimam vero urbem suam igni hostium excidioq; prodidisset. Nos autem soli scilicet ex omni genere Iudæorū, sperauimus seruata libertate superare, tanquam nil in deum deliquissemus, nulliusq; culpæ participes fuissemus, qui alios quoq; docuimus. Itaq; videtis quemadmodū nos vana expectasse redarguit, fortiore nobis speratis rebus malorū necessitate illata. Nec enim quicquā nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutem: sed & alimentorum copiam, & armorum multitudinem, aliumq; habentes abundantissimum apparatus, ipso deo manifestissime auferente spem salutis perdidimus. Ignis enim qui ferebatur in hostes, in ædificatum à nobis murū non sponte reuersus est. Sed hæc multorum ira sunt criminum, quæ furore capti contra gentiles ausi sumus: pro quibus quæso ne Romanis inuictissimis pœnas, sed per nos ipsos deo præstemus. istæ autem illis moderatiores sunt. morientur enim coniuges iniuria vacuæ, liberi seruitutis expertes. Post illos autem ipsi nobis honestam inuicem gratiam præbeamus, libertate seruata optima sepultura. Prius tamen & pecunias & castellum igne exuramus. Mœrebant enim Romani, certe scio, si neq; corpora nostra tenuerint, compendioq; caruerint. Alimenta sola relinquamus. hæc enim nobis erunt testimonio mortuis, quod non penuria victi sumus: sed ita vt ab initio statueramus, mortem seruituti prætulimus. Hæc dicebat Eleazarus: sed non in eundem modum præsentium sententiæ cōgruebant. Sed alij quidem ei obedire properabant, & quasi voluptate replebantur, pulchrā esse mortem existimantes. Qui vero molliores erant coniugum ac familiarum suarum misericordia, vel etiam proprius quæq; apertissimus deterrebat interitus, aliusq; aliū intuens, contrarium voluntatis suæ motum lachrymis designabant. Quos cum vidisset Eleazarus formidare, ac magnitudinem consilij animis frangi, pertimuit, ne etiā qui fortiter dicta perceperūt, effœminarent flentes ipsi ac deplorantes. Ergo exhortationem non intermisit: sed erectior, multoque repletus spiritu, clariore de immortalitate animæ orationē incipit: magnaq; vsus exclamatione, lachrymantes

lachrymantes attentius aspectans: Plurimum, inquit, opinione deceptus sum: qui putarem viros fortes pro libertate certantes, mori bene malle, quam viuere. Vos autem ne cuilibet quidem homini quicquam, neque audacia, neque virtute præstatis, qui etiam magna mala effugituri, mortem timetis: cum oporteret vos super hoc neque cunctari, neque expectare monitorem. Olim enim & à primo sensu nos erudire sacræ patriæ orationes, maiorum quoque nostrorum factis & animis confirmantibus, perseverabant: quod viuere hominis est, non mori, calamitas. Nam mors quidem libertatem animis præstans, ad proprium purumque locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore victæ sunt, vnaque malis eius implentur, quod verisimile dicitur, mortuæ sunt. Diuino enim cum mortali societas turpis est. Multum quidem potest anima iuncta cum corpore: instrumentum enim facit suum, latenter id mouens, & ultra mortalem naturam gestis producens: Veruntamen cum pondere, quo in terram detrahitur, quodque ab ea pendet, absoluta, proprium locum receperit, tunc beatam & vndique liberam participat fortitudinem: humanis oculis, ut ipse deus, inuisibilis manens: nec enim cum est in corpore, conspicitur. Nam & accedit occulta, neque rursus cum recedit videtur, vnam quidem ipsa habens incorruptam naturam, corpori autem causam præbens mutationis. Nam quod anima attigerit, hoc viuit atque viget: vnde verò digressa fuerit, hoc marcidum moritur: tantum immortalitatis ei superat. Et huius orationis argumentum vobis sit somnus: in quo in se collectæ animæ, nusquam eas distrahente corpore, iucundissimam quietem agunt: cum deo vero pro cognatione degentes, ubique adsunt, ac multa futura prædicunt. Cur igitur mortem timere conueniat, qui somni diligimus quietem? quemadmodum autem non sit dementissimum, breuitatem vitæ sequentes, sibi met inuidere perpetuam? Oportebat quidem nos domestica institutione meditados, alijs esse exemplo promptæ voluntatis ad mortem. Attamen si ab alienigenis etiam rei fides petenda est, Indorum videamus sapientiæ professores. Illi enim cum sint boni viri, vitæ quidem tempus, quasi quoddam necessarium naturæ munus, inuiti sustinent: properant autem animos corporibus solvere: nulloque urgente neque exagitante malo, propter immortalis conuersationis desiderium, alijs quidem prædicunt se esse abituros, nec est qui prohibeat quisquam, sed omnes fortunatissimos appellantes eos, ad familiares suos madata mittunt: ita certam veramque animis esse inter se consuetudinem credidere: ipsi autem cum mandata perceperint, igni traditis corporibus, ut immaculata puraque anima seceratur, laudati moriuntur. Facilius enim ad mortem illos amicissimi prosequuntur, quam exterorum hominum quisquam suos ciues, in longinquam peregrinationem ituros. Et se quidem ipsos desunt: illos autem beatos dicunt, quod immortalitatis ordinem iam recipiant. Non ergo nos pudebit, si deterius Indis sapiamus, propriaque ignauia leges patrias, quæ omnibus hominibus æmulandæ videntur, inhoneste despiciamus? quanquam & si contraria nos à principio instituisse eruditio, quod summum bonum est hominibus viuere, mors autem calamitas: attamen tempus nos adhortatur eam bono animo & facile tolerare, dei voluntate & necessario morituros. Olim enim quantum apparet, contra omne Iudæorum genus hoc decretum posuit deus, ut vita careremus, qui ea non eramus quemadmodum oportebat vsuri. Non ausim enim nobismetipsis ascribere, neque Romanis gratificari, quod nos omnes eorum bellum absumpserit. Non enim viribus illorum hæc accidere: sed causa fortior interueniens, illis præstitit ut vincere viderentur. Quibus enim armis Romanorum perempti sunt, qui Cæsaream incolebant Iudæi? ac ne defecturos quidem ab illis, dum diem septimum celebrarent, aggressa Cæsariensium multitudo, neque repugnantes, cum coniugibus ac liberis mactauerunt: nec vel ipsos erubere Romanos, qui nos tantummodo hostes, quod defeceramus, putabant. Sed dicet aliquis, Cæsariensibus semper cum suæ ciuitatis Iudæis fuisse discordiam, tempusque nactus vetus odium

exsaturasse: quid ergo de Scythopolitanis dicemus? Nobiscum enim illi propter Græcos bellum gerere ausi sunt, ac nō cum propinquis nostris Romanos vlcisci. Multum igitur his fides illorum ac benivolentia profuit: siquidem ab ipsi cum totis familijs acerbissime trucidati sunt, ac pro auxilijs gratias eis reddidere: nā quæ illos à nobis pati prohibuere, hæc passi sunt, velut ea ipsi committere voluissent. Longum fiet, si velim nunc separatim de singulis dicere. Nostis enim, quod Syriæ ciuitatum nulla est, quæ non Iudæos apud se habitantes occiderit, nobis quàm Romanos plus inimicos. Vbi etiam Damasceni, cum ne causam quidem probabilem confingere potuissent, ciuitatem suam cæde nefaria replere, octo-
decim milibus Iudæorum cum coniugibus ac familijs iugulatis. Eorum autem multitudinem plagis in Ægypto peremptorum sexaginta milium numerum audiebamus excedere. Illi quidem fortasse in aliena terra, cum nullum inuenissent hostibus aduersarium, ita sunt mortui. At omnibus qui domi cum Romanis bellum susceperere, nihil deerat eorum, quæ spem totam possent præbere victoriæ. Arma enim & muri, & castellorum inexpugnabiles fabricæ, atque interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda, cunctos ad defectionem reddunt fortiores: sed hæc ad paucum tempus cum suffecissent, seque sustulissent, maiorum malorum extitere principium. Omnia enim capta sunt, omniæque hostibus succubuerunt, velut illorum nobilioris causa victoriæ, non ad eorum salutem, à quibus instructa fuerant, apparatus sunt. Et in prælio quidem mortuos beatos existimari oportet: repugnantes enim & libertate non perdita periere. Eorum vero multitudinis, qui à Romanis subiugati sunt, quis non misereatur? quisve non antequam illa patiatur, mori properet? quorum alij torti, tamq; igne quàm verberibus excruciatii periere, alij semetipsi à bestiis ad secundum earum cibum vini seruati sunt: illorum quidem miserrimi habendi sunt, qui adhuc viuunt, qui sæpe mortem optantes non accipiunt. Vbi est autem illa magna ciuitas? Aut vbi est quæ totius gentis Iudææ metropolis fuit? Tantis quidem murorum septis munitissima, tot vero ante muros castellis turriumque obiectis mœnibus tuta, bellique apparatus vix capiens, tot autem virorum pro se pugnantium multitudinem continēs, quid nobis facta est, quæ deum habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis erepta est, solæque eius monumenta restant, eorum à quibus excisa est imposita reliquijs castra. Senes vero infelices ad cineres templi assident, & paucae mulieres ad turpissimam pudoris iniuriam ab hostibus referuatæ. Hæc secum reputans quisquam nostrum, aspicere solem durabit, etiam si viuere sine periculo possit? Quis autem inimicus adeo patriæ, quis tam imbellis, aut parcus animæ, ut eum non poeniteat hucusque vixisse? Atque vtinam omnes fuisset mortui, priusquam illam sacram ciuitatem hostium manibus videremus excindi, priusquam templum sanctum tanta impietate funditus erui: sed quoniā spes nō instrennua nos illexit, quod forte poterimus pro ea hostes vlcisci: nunc autem euauit, ac solos necessitati dereliquit, mori bene properemus, nostrimet ipsi misereamur, & coniugum liberorumque dum nobis licet à nobis ipsis misericordiam capere. Ad mortem nanque ipsi nati sumus, & quos ex nobis genuimus, eamq; fugere ne fortissimi quidem possunt. iniuria vero & seruitus, & videre coniuges ad turpitudinem duci cum liberis, non est malum hominibus ex naturæ necessitate profectum: sed hæc sua timiditate perferunt, qui ante mori cum licuit noluere. Nos autem multum freti fortitudine, à Romanis defecimus: & postremo nunc illis ad salutem hortantibus, non paruimus. Cui igitur non est eorum iracundia manifesta, si nos viuos subiugare potuerint? Miserandi quidem adolescentes erunt, quorum vires corporis ad multos sufficient cruciatus: miserandi autem prouectiores, quorum ætas clades ferre nō poterit. Videbit alius coniugem abduci, alius manibus reuinctis vocem filij patrē implorantis exaudiet. Sed dū liberi sunt & gladios habent, pulchrum ministeriū nobis præbeāt, expertes seruitutis hostium. Moriamur liberi, cū filijs & coniugibus vita decedamus. Hæc nobis leges præcipiunt,

hæc nos

hæc nos coniuges, & filij deprecantur, horum necessitatem deus misit, his contraria Romani uolunt, & ne quis nostrum ante excidium pereat, timent. Festinemus igitur eis, pro sperata potiundi nostri voluptate, stuporem mortis admirationem que relinquere audaciæ. Adhuc eum orare cupientem omnes interpellabant: & effrenato quodam impetu pleni, ad opus incitabant: ac veluti laruis exagitati, alius alium ante capere cupiebat: hoc specimē esse fortitudinis, rectiq; consilij existimantes, ne quis extremus remanere videretur: Tantus eos & coniugum & filiorum & propriæ cædis amor inuasit. Sed nec, id quod aliquis putauerit, cum facinus accederent obtusi sunt, verum eam seruauere sententiā, quam cum dicta perciperent, habuerunt: propriū quidem charumq; affectum retinentibus cunctis, rationi vero cedentibus, quia iam optimę filijs cōtulissent. Simul enim valere vxoribus cum amplexu dicebant, ac liberos gremiis captos extremum lachrymantes osculabantur: & simul tanquā manibus alienis iussa peragētes volentes eos configebant: malorum quę subditi hostibus passuri fuerant cogitationem, habentes pro solatio necessitatis ad cēdem. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti autem coniunctissimos trāsfixere: miseri, quibus id necesse fuit, quibusq; filios atq; vxores occidere, malorum omnium videbatur esse leuissimum. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerantes, & interfectos læsos existimantes, si vel breuissimum tempus eis superuieret, cito quidem vniuersis bonis in vnum congestis ignem iniiciunt, sorte vero ex numero suo decem lectis omnium percussoribus, vniuersi etiam propter liberos ac coniuges prostratos compositi, eosq; complexi manibus, parato animo se mactandos præbebant infelicissimum illud exhibentibus ministerium. Isti autem intrepide cunctis occisis, eandem sortis legem in sua quoq; morte statuerunt, vt cui obrigisset, nonem peremptis semet super eos occideret. ita omnes sibi confidebant, quod neq; in audendo, neq; in sustinendo facinore, præstaret alius alij. Et ad extremū cæteri quidem se neci supposuere: vnus vero atq; nouissimus, circumspecta multitudine mortuorum, ne quis forte in multa cæde superesset qui suæ manus egeret: vbi cognouit omnes perēptos, ignem quidem immittit regiæ: vehementi vero manu toto per se transacto gladio, iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidē perierāt, nullā credentes animam ex numero suo Romanis subditam reliquisse. Latuit autē vnā mulier senior, & alia quēdā Eleazari cognata, plurimum doctrina sapientiæq; mulieribus præstās, & quinque pueri per cuniculos qui aquam sub terra potui ducebant abditi, cū alij cædibus occupatas mentes haberent, qui erant nongenti numero & sexaginta, cum mulieribus simul ac pueris. Hæc autē calamitas acta est Aprilis mēsis quintodecimo die. Romani autē adhuc pugnam expectantes mane aggeribus scalarū pontibus iunctis muros aggrediebātur. Cum vero hostium neminem videret, sed vndique versum acerbam solitudinem, ignemq; intus ac silentium, quid factum esset conijcere nō poterant: & ad extremum velut impellentes ictum arietis, vlu latū, si quem forte prouocarent, dederunt. Clamorem autem sensere mulieres, & ex cloacis emerſæ, factum Romanis vt erat indicarunt, altera earum quemadmodum dicta vel gesta fuissent omnia narrante manifeste. Non tamen Romani facile his verbis adducebātur, ausi magnitudinem verisimilem non credētes. Ignem vero extinguere conabantur, perq; hunc viam sectantes cito in regiā peruenire: conspectaq; multitudine mortuorum, non vt in hostibus gaudiū sunt: sed consilij fortitudinem, & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contēptum mortis admirabantur.

Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant

Cap.

XXIX

Huiusmodi autem peracto excidio, in castello quidē præsidium dux reliquit, ipse vero cum exercitu ad Cæsarem profectus est. Nec enim quisquā supererat in illis regionibus hostiū, sed iam tota Iudæa belli fuerat longinquitate submersa: multisq; suorum etiam procul incolentibus sensum perturbationis ac periculi

M m 4

culum

culum exhibuerat. Nam & circum Alexandriam Ægypti ciuitatem postea contigit multos Iudeorum perire. His enim qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt, nō satis erat saluos esse: verum & illic nouas res conabantur, vt libertatem defenderent, & Romanos quidem nihil se meliores putarent, deum verò solum dominum dicerent. Cum autem quidam ijs Iudeorum non ignobiles aduersarentur, illos quidem mactauere, alij verò instabant, ad defectionem eos hortantes. Eorum autem videntes confidentiam principes seniorum, iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis omnibus in cōgregationem Iudæis, sicariorum temeritatem publicabant, illos omnium malorum causam esse demonstrantes: & nunc aiebant illos, quod nec si fugissent certam spem salutis habituri viderentur, à Romanis enim cognitos statim perituros esse, sibi debita calamitate replere eos qui nullius fuissent delicti participes. cauendum igitur ab eorum exitio multitudinem monebant, & vt pro se Romanis ipsorum traditione satisfacerent. His dictis, prospecta periculi magnitudine paruere, multoque impetu sicarios aggressi corripuere. quorum sexcenti quidem statim capti sunt: qui vero in Ægyptum Thebasque illius tractus elapsi sunt, non multo post comprehensi reducti sunt: quorum non est qui duritiam, siue confidentia siue pertinacia voluntatis sit dicenda, non obstupescat. *Sicariorum pertinacia* Omni enim genere tormentorum & vexatione corporum in eos excogitata, ob hoc solummodo vt Cæsarem dominum faterentur, nemo cessit, neque dicere velle visus est: sed omnes illa necessitate validiorem sententiam conseruauere, tanquam brutis corporibus non animis etiam cruciatus ignemque susciperent. Maxime vero puerorum ætas, miraculo spectantium fuit: nec enim vel eorum quisquam commotus est, vt dominum Cæsarem nominaret: vsque adeo corporum infirmitatē vis audaciæ superabat.

Oniæ templum clausum apud Alexandriam

Caput XXX

Lypus tunc Alexandriam rector administrabat, & de hoc ad Cæsarem motu velociter retulit. Ille autem inquietum Iudeorum circa res nouas studium cauendum esse existimans, ac veritus ne rursus in vnum congregarentur, & quosdam sibi adiungeret, præcepit Lupo, va templum Iudeorum, quod esset apud Onion (quæ sic appellatur) ciuitatē, destrueret: Hæc autem est in Ægypto: quæ ob hanc causam & coli cœpit, & nomen sumpsit. Onias Simonis filius, vnus ex pontificibus, ex Hierosolymis fugatus, Antiocho rege Syriæ cum Iudæis bellum gerente, Alexandriā venit: & à Ptolemæo suscipitur humanissime, propterea quod Antiocho erat inimicus, ait se gentem Iudeorum eius auxilio sociaturum, si dictis suis obtemperasset. Cum autem rex ea quæ possent fieri annuisset, rogauit vt in aliqua parte Ægypti templum sibi edificare permitteret, & more patrio deum colere. Ita enim & Antiochum magis odiosum Iudæis, qui templum apud Hierosolymā vastauisset, ipsique beneuolentiores eos fore, eoque multos ad eum religionis diligentia colligendos. Paruit his Ptolemæus, eique locum dedit centum & octoginta stadijs à Memphi distantem: Heliopolitanus autem ille tractus dicitur: vbi castello fabricato, Onias templum quidem dissimile ei quod est in Hierosolymis, turrim autem similem extruxit, ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam. Arque autem fabricā secundum patriam imitatus est, & donarijs similiter exornauit, præter candelabri confectionem. Candelabrum enim non fecit, sed informatum aureum lychnum tanquam iubaris luce radiantem, de aurea cathena suspendit. Totum vero circa templum spatium octo latere circūdedit, saxeas portas habente. Concessit autem rex etiam multum agri modum, ac pecunię redditus: vt & sacerdotibus esse copia ad multa, quæ dei cultus desideraret. Nō tamen hæc Onias sana voluntate faciebat, sed erat ei contentio cum Iudæis apud Hierosolymā degentibus, propter fugę memorem iracundiam: & hoc templo edificato, arbitrabatur ad

De templo Oniæ

tur ad id se omnem ab Hierosolymis multitudinem renocaturum. Fuerat autem olim prædictio quædã annis noningentis septuaginta: Esaiasq; predixerat huius templi futuram in Ægypto constructionem à quodam viro Iudæo. Templū qui *Templum Onia depre datum est* dem ita fuerat ædificatum. Iupus autem rector Alexandriæ susceptis literis imperatoris cum ad templum aduenisset, nonnullis ablatis donarijs templum claudidit. Postmodum Lupo mortuo Paulinus, qui eius potestati successit, neque donariorum quicquam reliquit (vehementer enim sacerdotibus comminatus est, nisi omnia protulissent) neq; ad templum religionis causa adire volētes admittit: sed clausis foribus ita in accessum fecit, vt ne vestigium quidē diuini cultus in eo resideret. Tempus autem fluxerat vsque clausum templum, ex quo fuerat conditum anni trecenti triginta tres.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenem Cap. XXXI

Avdacia vero sicariorum, veluti morbus quidam, etiam ea quæ circum Cyrenen oppida erant, contigerat. Elapsus enim ad eam Ionathas homo nequissimus, arte textor, non paucis imperitorum vt se attenderent persuasit: perduxitq; eos in solitudines, cum signa & vmbrearum imagines se polliceretur ostendere. & alios quidem hæc agendo atque fallendo latebat, dignitate vero præstantes Cyrenensium Iudæorum apparatus eius & profectionem Pentapolitanæ Libye rectori Catullo prænunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis, incrimines facile comprehendit: & magna quidem pars manibus interiit, nonnulli autē vini capti, ad Catullum perducti sunt. Autor autem consilij Ionathas tunc quidem potuit effugere: multum vero ac diligenter per omnes quæsitus regiones captus est, adductusq; ad Catullum, sibi quidem moram poenæ moliebatur, Catullo autem iniquitatis præbuit occasionem. Nam ipse quidem locupletissimos Iudæorum falso insimulans, autores sibi huius consilij fuisse dicebat. Catullus autē criminationes alacri animo suscipiebat, remque delatā multimode cumulabat, tragicis etiam verbis exaggerans, vt & ipse quoddam bellum Iudæorum patrasse videretur: quodque hoc atrocius est, præter credendi facultatem, etiam doctor erat calumniandi sicarijs. Denique cum iussisset Iudæum quendam Alexandrum nominare: cui iadudum insensus odiū publicauerat, etiā vxore eius Berenice criminationibus implicata, hos quidē priores occidit, deinde omnes simul pecunia *Iudæorum tria milia occisa* rū copijs eximios, tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabatur, quod eorū patrimonia redivitis Cæsaris adiungebat. Ne vero vel alibi degētium quisquā Iudæorum eius iniustitiā confutaret, etiā longius mendaciū propagauit: ac Ionathæ nonnullisq; alijs qui comprehensū fuerant, persuadet, nonarum rerum accusationē viris inferre probatissimis Iudæorū, apud Alexandriam Romamq; degentium. Horum autem qui per insidias accusati sunt, vnus erat Iosephus qui hæc scripsit. Non tamen Catullo fictio ita vt sperauerat cessit. Nam Romā quidem venit, Ionathan ceterosq; victos ducens, finemque arbitrabatur esse quæstionis apud se ac per illum cōflatam calumniam: Vespasianus autem rem suspicatus, veritatem requirebat, cognitoq; non iure hominibus accusationē illatam illos quidem Titi studio criminibus soluit, merito vero poenam in Ionatham statuit: prius enim verberatus, viuis exustus est. Catullo autē tunc quidem ob lenitatem principum obtigit, ne quid amplius reprehensionis experiretur, nō multo autem post, multiplici morbo & insanabili correptus, acerbissime tortus est nō corporis tantum cruciatū sustinens, sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat, & crebro videbat sibi instantes vmbas eorum quos peremerat, & clamitabat. Cumq; se tenere non posset, exiliebat stratis, tanquam tormētis sibi & flammis adhibitis. Hoc autem semper multum proficiente malo, extisq; defluentib; ac intestinis exhaustis, ita est mortuus: nulla re alia magis diuinę prouidentię facto indicio, quā quod nequissimos vlciscatur. Hic nobis est finis

est finis historiarum, quam promissimus nos cum omni veritate tradituros, cognoscere cupientibus, quem ad modum hoc bellum Romanis gestum est cum Iudeis. & qualiter sit quidem expositum lectoribus, ut dicant, relinquatur: de veritate autem confidenter dicere non pigebit, quod eam solam scopum mihi per omnia quę scripsi proposuerim.

FLAVII IOSEPHI

HEBRAEI SACERDOTIS DE ANTIQVITATE IVDÆORUM
contra Apionem grammaticum Alexandrinum ad
Epaphroditum Liber primus.

VFFICIENTER, ut arbitror, & per libros Antiquitatum, optime virorum Epaphrodite, legentibus eos, aperui de nostro genere Iudeorum, quia & vetustissimum est, & primam originem domesticam habuit. Quinque milium enim annorum numerum historiam continet, ex nostris sacris libris graeco sermone conscripti. Quoniam vero multos video, respicientes blasphemiam quorundam insane prolata: & ea quę a me de antiquitate conscripta sunt, non credentes: putantes menda-

cium nostrum esse genus, eo quod nulla memoria apud Graecorum nobiles historiographos digni sunt habiti nostri maiores: pro omnibus his arbitratus sum oportere me breuiter haec dicta conscribere: & derogantium quidem, vesanum spontaneumque increpare mendacium, aliorum vero ignorantiam pariter emendare: universosque de nostra antiquitate, qui scilicet veritatem amplectuntur, edocere. Vtas autem in meis dictis testibus eis, qui de omni antiquitate apud Graecos fide digni sunt iudicandi: eos autem qui blasphemie de nobis atque fallaciter, conscripsere aliqua, per semetipsos conuictos indubitanter ostendam. Conabor etiam causas exponere, propter quas non multi in Graecis historiis gentis nostrae fecere memoriam: nec non & eos, qui de nobis scribere voluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaque satis admiror eos, qui existimant oportere de rebus antiquis, graecis tantummodo fidem habere, & ab eis consulendam esse veritatis integritatem: nobis autem & alijs hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria video contigisse. Quapropter decet non varias opiniones inspicere, sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidem Graecorum nova, & heri (ut ita dicam) nuperque facta cognoui: hoc est fabricam ciuitatum & adinventiones artium conscriptionesque legum: cunctarumque rerum iunior apud eos est historiae diligentia conscribendae. Apud Aegyptios autem, atque Chaldaeos, & Phoenicas (desino enim nos illis connumerare) sicut ipsi fatentur, res gestae antiquissimae & permanentem habent memoriae traditionem. Nam & locis omnes inhabitant, quę nequaquam aeris corruptioni subiacent, & multam prouidentiam habuere, ut nihil horum quę apud eos aguntur sine memoria relinqueretur: sed in publicis conscriptionibus semper a viris sapientissimis dicerentur. Graecorum vero regionem innumerae corruptiones inuasere, rerum memoriam delentes. Qui autem nouas constituentes conuersationes, omnium se primos esse credidere, sciant quia etiam sero & vix naturam potuere agnoscere literarum. Nam antiquissimum earum usum habuisse creduntur a Phoenicibus, & a Cadmo se didicisse gloriantur: Sed neque illo tempore poterit aliquis demonstrare seruata conscriptione, neque in templis, neque in publicis anathematis: quando etiam de Troianis rebus, ubi tot annis militatum est, postea multa questio atque cōtētio facta est, utrum literis usi sint: & magis veritas obtinuit, quod usus modernarum literarum illis fuisset incognitus. Constat autem, quod apud Graecos, nulla inuenitur conscriptio, poemate

Omnia Graecorum
esse noua